



# New Testament

Tharaka Language



## Tharaka - Bible - New Testament

Mathayo	3	
Maariko	66	
Ruka	107	
Njoana	175	
Ngûgî	226	
Arooma	290	
1 Akorintho	320	
2 Akorintho	349	
Agaratia	367	
Aebeeso	377	
Apiripi	387	
Akorosai	394	
1 Athesaronike	401	
2 Athesaronike	407	
1 Timotheo	411	
2 Timotheo	420	
Tito	426	
Piremoni	430	
Aibirania	432	
Njakubu	453	
1 Petûrû	461	
2 Petûrû	469	
1 Njoana	474	
2 Njoana	481	
3 Njoana	482	
Njunda	483	
Kûgwûrîrwa	486	

# Tharaka - Bible - New Testament

## Mathayo

### Mathayo 1

<sup>1</sup>Rûrû i ru rûrîyo rwa Yiesû Kîrîstû wa mûciî wa Ndaundi, wa rûciaro rwa Îburaîmu.

<sup>2</sup>Îburaîmu aarî îthe wa Isaka. Isaka aarî îthe wa Njakubu, na Njakubu aarî îthe wa Njunda na aruagina.

<sup>3</sup>Njunda aarî îthe wa Peres na Sera (gina wao eetagwa Tamari). Peres aarî îthe wa Esroni, na Esroni aarî îthe wa Aramu.

<sup>4</sup>Aramu aarî îthe wa Aminandabu, na Aminandabu aarî îthe wa Naasoni. Naasoni aarî îthe wa Sarimoni,

<sup>5</sup>na Sarimoni aarî îthe wa Mboas, (gina eetagwa Raabu). Mboas aarî îthe wa Obendi (gina eetagwa Ruthu). Obendi aarî îthe wa Njesii.

<sup>6</sup>Njesii aarî îthe wa Mûnene Ndaundi. Ndaundi baaciara Soromoni barî na mûka wa muntû eetagwa Uria.

<sup>7</sup>Soromoni aatuîka îthe wa Reoboamu, na Reoboamu aatuîka îthe wa Abiya. Abiya aarî îthe wa Asa,

<sup>8</sup>na Asa aarî îthe wa Njospati, na Njospati aarî îthe wa Njoram. Njoram aarî îthe wa Usia.

<sup>9</sup>Usia aarî îthe wa Njothamu, na Njothamu aarî îthe wa Aasi. Na Aasi aarî îthe wa Esekia,

<sup>10</sup>na Esekia aarî îthe wa Manase, îthe wa Amoni. Amoni aarî îthe wa Njosia.

<sup>11</sup>Njosia aaciara Njekonia na aruagina warîra Aisiraeri barî akubî kûthaamîrua Mbabironi.

<sup>12</sup>Barî Mbabironi, Njekonia aaciara Ciateeri, îthe wa Cerubabeeri.

<sup>13</sup>Cerubabeeri aarî îthe wa Abiûndi, na Abiûndi aarî îthe wa Eriakimu ûra aarî îthe wa Asoori.

<sup>14</sup>Asoori aarî îthe wa Sandoko ûra aarî îthe wa Akimû, îthe wa Eriundi.

<sup>15</sup>Eriundi aarî îthe wa Eriasa ûra aarî îthe wa Mathani, îthe wa Njakubu.

<sup>16</sup>Njakubu aarî îthe wa Njosebu, mûrûme wa Maria gina wa Yiesû Kîrîstû.

<sup>17</sup>Kwoogu cionthe ciarî nciarwa îkûmi na inya, kuuma kîrî Îburaîmu mwanka kîrî Ndaundi. Na kuuma kîrî Ndaundi mwanka rîra baathaamîrue Mbabironi, wana

cio ciarî nciarwa îkûmi na inya. Na kuuma bakûthaamîrua Mbabironi mwanka rîra Kîrîstû aaciariwe, wana cio ciarî nciarwa îkûmi na inya.

<sup>18</sup>Gûciarwa kwa Yiesû Kîrîstû gwakari ûûgû. Gina, Maria, agîkeethagua i Njosebu mbere ya bagûrana ooneka akamatîte nda ya Kîrundu Ûmûtheru.

<sup>19</sup>N'ûntû Njosebu aarî muntû ûmwagîru aathûgaania gûtiga Maria na witho n'ûntû ateendaga kûmwira îgi.

<sup>20</sup>Njosebu waakîthûgaanagîria mantû mamu, aaroota mûraîka wa Mwathani akîaragia n'we akîmwîraga, "Njosebu wa mûciî wa Ndaundi, ûtikeegue ûguaya bwa kûthûkia Maria arî mwekûrû waku, n'ûntû nda înu arî n'yo n'ya Kîrundu Ûmûtheru.

<sup>21</sup>Agaaciara kaana ga kaîyî ûgeete Yiesû, n'ûntû n'we akoonokia antû baume meeyiani."

<sup>22</sup>Mantû mamu monthe maakarire ûgu kaingo mantû mara maariirue i Mwathani gûkûrûkîra kanyuani ga kîroria maûyûra, rîra augire,

<sup>23</sup>"Mwana wa mwarî akaagîa nda aciara kaana ga kaîyî geetwe Imanueri." (Riîtwa rîru rîgîtaûrwa i ta kuuga 'Ngai arî amwe naati'.)

<sup>24</sup>Rîra Njosebu aûkire torooni, aarûtha wabûra mûraîka wa Mwathani aamwîrîite. Aathûkia Maria arî mwekûrû wake.

<sup>25</sup>Njosebu ataamaama na mwekûrû wake mwanka aamba aaciara kaana ga kaîyî, ageeta Yiesû.

## Mathayo 2

<sup>1</sup>Yiesû aaciariwe taûni ya Bethireemu gîteere kîa Njundea, îgiita rîra Eronde aarî mûnene. Antû bamwe baûgî baaya Njerusaremu baumîite bwa mbarî ya uumîro bwa riûa.

<sup>2</sup>Baûrithîria, "Arî kû ûra aciariwe atuîka Mûnene wa Ayaundi? Twaya kûmûgonga n'ûntû itwonire nthata yumîite bwa mbarî ya uumîro bwa riûa îkîonanagia gûciarwa gwake."

<sup>3</sup>Rîra mûnene Eronde aakinyîrwe i mantû mamu eegua aatangîka mathûgaaniani maake. Na t'we wenka i Njerusaremu akubî yonthe.

<sup>4</sup>Eeta athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho bonthe amwe, abaûria i na kû kweerirwe Kîrîstû agaaciara.

<sup>5</sup>Bamwîra, "I taûni ya Bethireemu gîteereeni kîa Njundea, n'ûntû ûûgû i bu kwandîkîite i kîroria,

<sup>6</sup>'Woû, Bethireemu nthîgûrû ya Njunda, naka na woû ûtirî mûkai kîrî atongoria ba Njunda, n'ûntû ûkauma mûtongoria ûra akaatha antû baakwa ba Isiraeri.' "

- <sup>7</sup>Mûnene Eronde eeta antû babu baûgî kajûri, abaûria rîra rîongwa nthata înu yonekire.
- <sup>8</sup>Abatûma Bethireemu abeera, "Îthiini bûcûnkûûne mantû ma kaana gaku. Bwakoona bûcookeere aaga bûkîmmenyithia kaingo na niû nthi gûkagonga."
- <sup>9</sup>Bakûrînkia kwîgua bûra mûnene aabeerire, bauma agu baathi bûra baathiîte. Bakuuma, nthata îra booneete îrî bwa mbarî ya uumîiro bwa riûa yabatongoreeria kaîrî baathi mwanka yarûngama ara kaana kaarî.
- <sup>10</sup>Bakwona yarûngama baakena mûno.
- <sup>11</sup>Baathûngîra nyomba boona kaana kagwetwe i gina, Maria. Baaturia maru bakagonga, baarugûra biondo biao bakanenkera biewa bia thaabu, macoco, na manemane.
- <sup>12</sup>Ngai abakaania kîrootooni abeera, "Bûtigaacookeere kwa Mûnene Eronde kaîrî." Kwoogu bakînnûka baacookire na njîra îngî.
- <sup>13</sup>Ageni bakûthi, Njosebu aaroota mûraîka wa Mwathani akîmwîraga, "Ûka ûthûkie kaana ûgakuthûkie amwe na gina, bûthi Miisiri bûkare noogo mwanka rîra ngaakwîra n'ûntû Eronde nagûcûa kaana gaka akaûraga."
- <sup>14</sup>Njosebu agûûka aathûkia kaana na gina wa ko baathi bwa Miisiri.
- <sup>15</sup>Baakara noogo mwanka rîra Eronde aakuire, kaingo bûra Mwathani augire gûkûrûkîra kanyuani ga kîroria bûûyûra. Augire, "Indeetire mwana wakwa kuuma nthîgûrû ya Miisiri."
- <sup>16</sup>Mûnene Eronde aathûûra mûno akûmenya antû babu baûgî ibaamweneerie. Aatûma acikaarî, abaa watho bwa kûûraga twana twa twîyî tunthe tûra twakinyithîtie mîanka îrî kwîndama, tûra twarî Bethireemu na ntûûra ira ciarî akubî n'yo wata bûra aamenyithîtue n'antû babu.
- <sup>17</sup>Mantû mara kîroria Njeremia aariirie maûyûra. Augire,
- <sup>18</sup>"Mbu nîeguîkire Rama, kîrîro na kîthikîro kînene, Raeri akîrîrîra twana twake, aarema gûkirakîrîka, n'ûntû tûtirî mwoyo."
- <sup>19</sup>Eronde agûkua, Njosebu barî naagu Miisiri aaroota mûraîka wa Mwathani akîmwîraga,
- <sup>20</sup>"Ûka ûthûkie kaana na gina bûcooke nthîgûrû ya Isiraeri n'ûntû bara barendaga kûûraga mwana i baakuû."
- <sup>21</sup>Njosebu aûka aathûkia mwana na gina baacooka Isiraeri.
- <sup>22</sup>Njosebu akwîgua Arikeraus, mwana wa Eronde, n'we aathanaga Njundea îthe agûkua, aakuthûka kûthi noogo. Ngai amûkaania kîrootooni athi bûngî, aathi bwa gîteere kîa Gariiri

<sup>23</sup>taûni ya Nasareethi aatûûra noogo. Na i kaingo ntheto ira ciariirue i kîroria ciûyûra. Kîroria kîaugire, "Ageetagwa Mûnasareethi."

### Mathayo 3

<sup>1</sup>Îgiitaani rîru Njoana Mûbaatithania aathi rwanza rwa Njundea gûtûmîria.

<sup>2</sup>Augaga, "Îrireeni meeyia meenu n'ûntû ûnene bwa îgûrû bûkûthengeera."

<sup>3</sup>Njoana ûyû n'ûra kîroria Isaaya aaragîria rîra augaga, "Kayû ka muntû igagûtûmîria rwanza gakiugaga, 'Theriani nîra ya Mwathani, rûngariani kûra agaakûrûkîra.' "

<sup>4</sup>Njoana eekagîra nguo yarûthîtwe na guaya ya nkamîra akooga mûkanda kauna. Aarîyaga ngige na ûkî bwa kîthaka.

<sup>5</sup>Kîrîndî kingî kîaumaga bwa taûni ya Njerusaremu, nthîgûrû ya Njundea yonthe, na akubî na îkumbo rîa muuro wa Njorondani gîkaaya kûmûthikîria.

<sup>6</sup>Bara baumbûraga meeyia maa, Njoana aababaatithagîria rûyîni rwa muuro wa Njorondani.

<sup>7</sup>Njoana akwona Abarisai na Asandukai baingî baayîte ababaatithia, abeera, "Rûciaro rûrû rwa njoka! N'ûû aabweniirie abwîra bwakuthûka mûthûuro wa Ngai ûra ûyîte?"

<sup>8</sup>Rûthagaani mantû mara makoonanagia atî na mma bûkwîrira meeyia meenu.

<sup>9</sup>Bûtikaathûgaanie bûgaateethua i kuuga, "Tiû tûrî ba rûrîyo rwa Îburaîmu!" Na mma ga nkûbwîra, Ngai nwa atuîkithie kinya maiga mama aana ba Îburaîmu.

<sup>10</sup>Kathoka karî akubî gûkûûra mîti na mîri mîene. Na mûti unthe ûra ûtaciara rûciaro rwega ûgaakûrwa ûgerwe mwankiini.

<sup>11</sup>Niû ndîbûbaatithia na rûyî kwonania bûkwîrira meeyia meenu. Îndî ûra aayîte nyuma yakwa arî îgweta nkûrûki yakwa. Niû ningwa ntiagîrite wa kûmûkamâtîra iraatû. We akaabûbaatithia na Kîrundu Ûmûtheru na mwanki.

<sup>12</sup>Agwete ncûûgi na njara akîendaga kûthi rwaraani acûûga ngano ciake aiga îkûmbîni, abîthia maungû na mwanki ûtakîora."

<sup>13</sup>Îgiitaani warîru Yiesû auma bwa rûteere rwa Gariiri aathi bwa muuro wa Njorondani abaatithua i Njoana.

<sup>14</sup>Îndî Njoana eenda kûrega akîmwîraga, "Ka ûyîte nkûbaatithia? Woû, i woû ûbatîrue ûmbaatithia îndî ti niû!"

<sup>15</sup>Yiesû amûcookeria amwîra, "Gagûkare ûgu îndî kaingo tûrûtha bûra kwagîrite." Rîru i rîo Njoana eetîgîrie.

<sup>16</sup>Yiesû akûrîkia kûbaatithua aumîra rûyîni. Warîru îgûrû rîarugûka, oona Kîrundu wa Ngai amwîndamîrîite ta îcea aagwîrîra îgûrû rîake.

<sup>17</sup>Kayû kauma îgûrû kauga, "Ûyû i Mwana wakwa ûra mbendeete mûno. Nankenagia mûno."

#### **Mathayo 4**

<sup>1</sup>Kuuma agu Yiesû aathûkua i Kîrundu Ûmûtheru amwira rwanda kaingo agerua i Nkoma.

<sup>2</sup>Akûthiria ntugû mîrongo îna, mûthenya na ûtugû atarûma gîntû, Yiesû aatua kwîgua yûûra.

<sup>3</sup>Nkoma yathi yamwîra, "Ûkaaya kwîgua ûrî Mwana wa Ngai, uga maiga mama matuîke mîgaate."

<sup>4</sup>Yiesû amîra, "Kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Mûgaate unka ûtiûmba gûtûûria muntû mwoyo, îndî kiugo kionthe kîra kiumaga kîrî Ngai kîamûtûûria.' "

<sup>5</sup>Kaîrî Nkoma yaira Yiesû taûni îra ntheru ya Njerusaremu. Yamwira kûra îgûrû kathûmbîri ka nyomba ya Ngai.

<sup>6</sup>Yamwîra, "Weegua ûrî Mwana wa Ngai, teebarûkie n'ûntû kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Ngai eerîite araîka baake bakwambîirie na njara ciao kaingo ûtathuumûrua nwa mbayo ciaku i maiga.' "

<sup>7</sup>Yiesû aacookeria Nkoma amîra, "Maandîko Maatheru kaîrî maugîite ûûgû, 'Ûtikaagerie Mwathani Ngai waku.' "

<sup>8</sup>Kaîrî Nkoma yaira Yiesû kûra îgûrû kîrîmaani kîraaya mûno. Yamwonia moonene monthe ma nthîgûrû na mwago wa mo.

<sup>9</sup>Yamwîra, "Ngakwa mama monthe weegua ûgaaturia maru ûngonge."

<sup>10</sup>Îgûkinyia agu Yiesû amîra, "Tigana naani, Saitaani, n'ûntû kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Ûtikaagonge kana ûtûmîkîra ûngî, tatiga Mwathani Ngai waku wenka.' "

<sup>11</sup>Nkoma yarekana n'we yathi. Araîka baaya bapa Yiesû ûteethio.

<sup>12</sup>Yiesû akwîgua Njoana akûthaîkwa nceera, aacooka gîteere kîa Gariiri.

<sup>13</sup>Aumire Nasareethi aathi gûtûûra taûni ya Kaperinaumu rûteere rwa îria rîa Gariiri, mwankaani wa mûgongo wa Saburoni na wa Nabutaari.

<sup>14</sup>Ûroria bûra Isaaya aaroriirie bwaûyûra, bûra buugîite,

<sup>15</sup>"Nthîgûrû ya Saburoni na ya Nabutaari, na bara batûûraga rûteere rwa ûmotho rwa muuro wa Njorondani ûtarîite bwa îria, Gariiri nthîgûrû ya mîgongo îngî îtarî Ayaundi,

<sup>16</sup>antû bara batûîre mwinduuni, ibooneete werû bûûnene. Bara batûûraga kûra gûkari taka kûrumeene mwindu n'ûntû bwa ûguaya bwa gîkuû, werû bûkûbamûrîkîra!"

- <sup>17</sup>Kuuma îgiita rîru, Yiesû aanjîria gûtûmîria akiugaga, "Îrireeni meeyia meenu n'ûntû ûnene bwa îgûrû bûkûthengeera."
- <sup>18</sup>Yiesû atambîite na rûteere rwa îria rîa Gariiri oona ategi ba makûyû baîrî bakîamba neeti ciao bagwata makûyû. Baarî Simioni, ûra kaîrî eetagwa Petûrû, na mûruagina Enderea.
- <sup>19</sup>Yiesû abeera, "Nthingataani mbûtuîkithie ategi ba antû."
- <sup>20</sup>Bamûthingata warîru baatiga neeti ciao naagu.
- <sup>21</sup>Yiesû akûthiyathiyanga mbere, eethîra antû bangî baîrî. Wana bo baarî muntû na mûruagina. Baarî Njakubu na Njoana. Îthe eetagwa Cabendi. Baarî îtarûuni na îthe bagîtumaga neeti ciao. Yiesû abeeta.
- <sup>22</sup>Warîru baatiga îthe na neeti ciao bamûthingata.
- <sup>23</sup>Yiesû aariûnga Gariiri yonthe akîrutanaga antû masinagoogiini na agîtumagîria mantû ma ûnene bwa îgûrû. Kinya nooragia antû ndwari cia mîthemba yonthe na mbayua cionthe ira beegagua barî na cio.
- <sup>24</sup>Nkuma yake yatamba nthîgûrû ya Sîria yonthe. Antû bamûreetera aayie bonthe ba mîthemba yonthe, na bara bonthe baathînaga na njîra ingî inyingî. Kûrî baarî na irundu biithûûku, bangî nkurî, na bangî bonju mîrî. Yiesû abooria.
- <sup>25</sup>Kîrîndî kingî mûno kuuma Gariiri, Ndikaporis, Njerusaremu, Njundea, na kinya rûgongo rûra rûngî rwa muuro wa Njorondani kîathingata Yiesû.

## Mathayo 5

- <sup>1</sup>Yiesû akûraitha oona bûra kîrîndî kîagana, aatwa karîmaani aakara nthîgûrû. Arutwa baake bamwîthîranîra.
- <sup>2</sup>Yiesû abarutana mantû mama,
- <sup>3</sup>"Kîthaarimo i kîrî bara beebonaga bo ti gîntû kîrî Ngai, ûnene bwa îgûrû i bwao.
- <sup>4</sup>Kîthaarimo i kîrî bara barî na kîthikîro nkorooni, Ngai akabaûmîria.
- <sup>5</sup>Kîthaarimo i kîrî bara babooreeru, bakeewa nthîgûrû îtuîke yao.
- <sup>6</sup>Kîthaarimo i kîrî bara barî na yûûra na bûûta ya kûrûtha bûra kwagîrîte, bakaabaa.
- <sup>7</sup>Kîthaarimo i kîrî bara barî kîao, Ngai akabeegua kîao.
- <sup>8</sup>Kîthaarimo i kîrî bara batheru nkoro, bakoona Ngai na meetho.
- <sup>9</sup>Kîthaarimo i kîrî bara bareetaga ûkiri, bageetwa aana ba Ngai.
- <sup>10</sup>Kîthaarimo i kîrî bara bathînagua n'ûntû bwa kûrûngama ûmmaani, ûnene bwa îgûrû i bwao.



- 11"Kîthaarimo i kîrî biû rîra antû babûruma, rîra babûnyamaaria, kana babûtuîrîra mantû maingî maathûûku n'untû bwa bûra bûrî baakwa.
- 12Rîra bakûbûrûtha ûgu, kenaani. Gwîruani mûno n'untû kîewa kîenu îgûrû i kînene. Ûgu i ta bu baanyamaariirie bara baarî iroria mbere yenu."
- 13Yiesû auga, "Kîrî antû biû bûrî mwonyo. Îndî mwonyo ûkathira mûcamo ûtiikîrîka uu kaîrî. Ûkarire ûgu ûtirî gîtûmi kaîrî nwa gûteewa nja ûgakinyangwa n'antû.
- 14"Na kaîrî biû bûrî werû kîrî antû ba nthîgûrû. Bûkari ta bûra ntûûra yakîitwe karîmaani îtaithîka.
- 15Naka muntû atimuntagia taa amîkunîkîra. Amîtuûgagîria bantû aûkîru kaingo îmûrîkîra bonthe bara barî nyomba înu.
- 16Ta ûgu i ta bu werû bwenu bûbatîrue bûmûrîkîra antû kaingo boona mantû mara bûrûthaga i mantû meega, bakumia Abaagu ûra arî îgûrû."
- 17Yiesû auga, "Bûtikaathûgaanie mbûyîite kwonania watho bwa Musa na ûrutani bwa iroria bûtirî gîtûmi. Ntaaya kûbuagîra gîtûmi, ndaayire kûbuûyûrîria.
- 18Na mma ga nkûbwîra, mûthiro wa îgûrû na nthîgûrû ûtakinyîite, gûtirî gatemwa nwa kamwe kana gacuncî nwa kaniini ka watho gakaûra mwanka mantû monthe maingîke.
- 19Kwoogu muntû ûra aunaga watho bûra bûniini na akarutana bara bangî kûrûtha ta we, agaatuîka ûmûniini ûneneeni bwa îgûrû. Îndî ûra aathîkagîra na akarutana bara bangî gûtuîka aathîki agaatuîka mûnene ûneneeni bwa îgûrû.
- 20Na ga nkûbwîra, twanga bûkaagîra bûgakûrûka aarimû ba watho na Abarisai, bûtiikûrûka ûneneeni bwa îgûrû."
- 21Yiesû auga, "Ibwiyî Ngai augire kuuma tene, 'Ûtikaûragane. Ûra akaûragana nakagambithua wana aarûtha ata.'
- 22Îndî naani ga nkûbwîra, ûra akaathûûrîra ûra ûngî nakagambithua. Na ûra akeera ûra ûngî 'Ûrî wa ûtheri!', arî na îgamba na kîama. Na ûra ageeta ûra ûngî, 'Kîaa gîkî!', nakaathi îcamaarîro.
- 23"Kwoogu ûkaaya kûthi kîthînjîrooni, na mbere ya ûruta kîgongwana gîaku ûkaririkana kûrî muntû ûbîtirîtie,
- 24tiga kîgongwana agu kîthînjîrooni wambe ûthi bûgwatanîre n'we. Rîru ûcooke kûrutira Ngai kîgongwana gîaku.
- 25"Gwatanîra na ûra bûrî na ntheto n'we na mpwî mbere akwira îgambaani ûtuîrwa ûnenkanîrûa kîrî acikaarî bakwira nceera.
- 26Na mma ga ngûkwîra, ûtiuma ku ûtamûrîite mwanka ndururu ya mûthia."
- 27Yiesû aathi na mbere abeera, "Na kaîrî ibwiyî Ngai augîite, 'Ûtikaathûngîire.'

- 28Îndî naani ga nkûbwîra, ûra oonaga mûka akamwîgua bata i ta bûmwe na kûmaama n'we n'ûntû bwa kwîrirîria we.
- 29Ûkaaya kwîgua riitho rîaku rîa ûrîo rîtûmaga wîyia, rîtûre. I kaaba wagîite gacuncî kamwe ka mwîrî waku kîrî mwîrî waku unthe ûgereetwe mwankiini wa îcamaarîro.
- 30Kana ûkaaya kwîgua njara yaku ya ûrîo îtûmaga wîyia, mîgiite. I kaaba wagîite gacuncî kamwe ka mwîrî waku kîrî mwîrî waku unthe ûgereetwe mwankiini wa îcamaarîro."
- 31Yiesû abeera, "Kaîrî kwîrîitwe, 'Muntû akeenda gûcookia mûka nwa mwanka aandîke baarûa ya kwonania akuumanwa n'we.'
- 32Îndî naani ga nkûbwîra, twanga mûka atuîkîite mûthûngîiri, ûra acookagia mûka natûmaga mûka ûyu athûngîira. Na ûra agûraga mûka ta ûyu ateetwe i mwene, muntû ûyu neegagua akîthûngîira."
- 33Yiesû auga, "Ibwiyi Ngai augire kuuma tene, 'Ûtikaathiîtie ûtakîrûtha ûntû. Wathiîria Ngai kûrûtha ûntû nwa mwanka ûbwingie.'
- 34Îndî naani ga nkûbwîra, ûtikaathiîtie wana gûkari ata. Ûtikaathiîtie na îgûrû n'ûntû i noogo Ngai aathanaga arî,
- 35na ûtikaathiîtie na nthîgûrû n'ûntû n'yo ûkinyo bwake kana ûthiîtia na Njerusaremu n'ûntû i taûni ya mûnene ûra arî îgweta mûno.
- 36Ûtikaathiîtie na kîongo gîaku n'ûntû ûtiûmba kûgarûra rûtundu nwa rûmwe rûtuîka rûûyerû kana rûûyirû.
- 37Weegua ûrîenda kuuga 'Yîi,' uga 'Yîi.' Na weegua ûrîenda kuuga 'Arî,' uga 'Arî.' Bûngî nkûrûki ya ûgu i Nkoma abureetaga."
- 38Yiesû auga, "Ibwiyi kwîrîitwe, 'Ûra agaatûra ûra ûngî riitho wana we natûrwe rîake. Na ûra agaakûûra ûra ûngî îgego wana we nakûûrwe rîake.'
- 39Îndî naani ga nkûbwîra, ûtikaarigîirie muntû akûrûthîra ûthûûku. Muntû akaaya gûkûringa îkoobi rûthea rwa ûrîo, mûgarûrîre kinya rwa ûmotho aringe.
- 40Muntû agakûthitanga abangîite gûgûtunya caati yaku, eenda nathûkie kinya kabuuti.
- 41Muntû akaaya gûgûkamatithia mûrigo wake na taka bantû a mairi îmwe, mûkamatîre mairi îngî îmwe nkûrûki.
- 42Muntû agakûromba gîntû ûtikaarege kûmûteethia. Na ûra agaagûkooba gîntû ûtikarege kûmûkoobithia."
- 43Yiesû auga, "Kaîrî ibwiyi kwîrîitwe, 'Enda mûtûûri waku ûmene mûnthû.'
- 44Îndî naani ga nkûbwîra, endagaani anthû beenu na rombagîraani bara babûnyamaaragia.

<sup>45</sup>Bûkarûtha ûgu i rîo bûgaatuîka aana ba Abaagu ûra arî îgûrû, n'ûntû we n'we atûmaga riûa rîake rîthararîra baathûûku na beega na akaurithîria mbura bara barûthaga bûra kwagîrîte na bara batarûthaga bûra kwagîrîte.

<sup>46</sup>Bwenda wabara babwendeete bonka akî rî, i bûrîkû bûûnene bûra bûgaatûma bwewa kîewa? Anga wana arûngithia ûgooti batirûthaga ûgu?

<sup>47</sup>Î kana weegua bûkeethagia waanyanya beenu bonka akî rî, i bûrîkû bwa mwanya bwarûtha? Anga wana bara bataiyî Ngai batirûthaga ûgu?

<sup>48</sup>Nwa mwanka bûtuîke baagîru ta bûra Abaagu ûra arî îgûrû arî ûmwagîru."

## **Mathayo 6**

<sup>1</sup>Yiesû auga, "Îmenyeereeni rîra bûkûrûtha mantû meega bûtigaakare taka bûkwîbonania kîrî antû. N'ûntû bwarûtha ûgu bûtiona kîewa kuuma kîrî Abaagu ûra arî îgûrû.

<sup>2</sup>"Wateethia muntû arî na thîna ûtikaugîrie kîrî antû ta bûra eebwithia barûthaga sinagoogiini kana njîraani, kaingo bakaathîrua n'antû. Na mma ga nkûbwîra kîewa kîao nwa gîku.

<sup>3</sup>Rîra ûkweyana ûteethio, wana njara yaku ya ûmotho îtikaamenye bûra njara ya ûrîo îkûrûtha,

<sup>4</sup>kaingo ûteethio bwaku bûtuîka bwa witho, na Abaagu ûra oonaga mantû withooni agakwa kîewa."

<sup>5</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Bwakara kûromba bûtigaakare ta eebwithia, n'ûntû beendaga kûromba barûngi masinagoogiini na makomanooni ma njîra kaingo boonwa n'antû. Na mma ga nkûbwîra, kîewa kîao nwa gîku.

<sup>6</sup>Wenda kûromba thûngîra nyomba winge mûrango ûrombe Abaagu ûra arî îgûrû, ûra atoonagwa na meetho, na n'ûntû we noonaga mantû ma witho agakwa kîewa.

<sup>7</sup>Bûtikaarîringe gûtarî bu bûkuuga na maromba maaraaya ta bara batarî Ayaundi, n'ûntû bathûgaanagia maromba ma ntheto inyingî i mo Ngai eegagua.

<sup>8</sup>Bûtigaakare ta bo n'ûntû wana mbere ya bûromba Abaagu naiyî moobatu meenu.

<sup>9</sup>Rombagaani ûûgû, 'Baaba wetû ûra ûrî îgûrû, riitwa rîaku rîgongagwe.

<sup>10</sup>Ûnene bwaku bûûye, kwenda gwaku kûrûthagwe gûkû nthîgûrû ta bûra kûrûthagwa îgûrû.

<sup>11</sup>Tweyage irio bia gûtûgana.

<sup>12</sup>Tûrekagîre mabîtia meetû ta bûra tûrekagîra bara batûbîtagîria.



- 13 Ûtikaareke tûthûngîra magerioni, tûtunyûkagie ûra mûthûûku. [Ûnene, inya, na mwago i biaku tene na tene. Aameni.]'
- 14 Weegua bûkaarekagîra bara babûbîtagîria, wana Abaagu ûra arî îgûrû akabûrekagîra.
- 15 Îndî bwarega kûrekera antû babûbîtîria, wana biû Abaagu ûra arî îgûrû atibûrekera."
- 16 Yiesû auga, "Bwatîrîra kûrîa n'ûntû bwa maromba, bûtikang'onyarie moothiû meenu ta bûra eebwithia barûthaga kaingo boonia antû ibatîrîrîte kûrîa n'ûntû bwa kûromba Ngai. Na mma ga nkûbwîra kîewa kîao nwa gîku.
- 17 Bwatîrîra kûrîa n'ûntû bwa maromba thambagaani meetho, bûgaaka ntundu maguta na bûgaicanûra ta wîthîre,
- 18 kaingo bûtonia antû bwîrekeetie n'ûntû bwa kûromba Ngai. Igûtuîke nwa Abaagu ûra atoonagwa na meetho wenka aiyî. Na n'ûntû n'we oonaga mantû ma witho, akabwaa kîewa."
- 19 Yiesû auga, "Bûtikeebaigîre ûtonga bwa gûkû nthîgûrû bwîgwetie bu, n'ûntû ndugunye na nganka nwa ibuînyangie kana bûkaiywa n'amba.
- 20 Îbaigîreeni ûtonga bwa îgûrû bûra bûtaûmba kwînyangua i ndugunye kana nganka, kana mwamba athûngîra aiya.
- 21 Ara ûtonga bwa muntû bûrî noogo nkoro yake îigagua îrî."
- 22 Yiesû auga, "Riitho i ta rîo taa ya mwîrî. Ûkaaya kwîgua gûtarî bu riitho rîaku rîkari, mwîrî waku unthe ûkaamûrîkîrwa i werû.
- 23 Îndî riitho rîaku ûkeegua rîrî ûntû, mwîrî waku unthe ûûyûragwa i mwindu. Î rîo rî, ûkaaya kwîgua werû bûra bûrî ndeni yaku bûtuîkîite mwindu rî, mwindu ûyu ti ûmûnene mûno!
- 24 "Gûtirî muntû aûmba gûtûmîkîra anene baîrî. Nwa amenire ûmwe eenda ûra ûngî, kana aathîkîire ûmwe atatîye ûra ûngî. Bûtiûmba gûtûmîkîra Ngai na bûtûmîkîra ûtonga."
- 25 Yiesû auga, "Ka mbwîreeni, bûtikeemakîre bûkîûragia i mbi bûkaarîa, i mbi bûkaanyua, kana i kû bûkaaruta nguo cia gwîkîra. Anga mwoyo t'uu ûrî gîtûmi nkûrûki ya irio na mwîrî na uu nkûrûki ya nguo?
- 26 Taraithaani nyoni. Cio itiandaga na itikethaga kana ciaiga irio makûmbîni. Abaagu ûra arî îgûrû n'we acieyaga irio. I biû bûrî gîtûmi nkûrûki ya cio?
- 27 N'ûû wacienu aûmba kwîbongeera ntugû nwa îmwe ya mwoyo wake n'ûntû bwa kwîmakîra?

<sup>28</sup>"Na i kî îndî n'untû bûkwîmakîra bûkîûragia i kû bûkaaruta nguo? Taraitaani maûa mara maumaga kîthakaani bwone bûra makûrangaga. Mo matirutaga ngûgî kana matuma nguo.

<sup>29</sup>Na ka mbwîreeni, wana mûnene Soromoni ûra nkuma yake yaiyîkeene mûno, ûthongi bwa nguo ciake bûtigîkinyîra ûthongi bwa maûa ta mama.

<sup>30</sup>Biû antû ba wîtîgio bûûkai! Ûkeegua Ngai nakûthongamia nyaki ya kîthaka bûgana ûgu rî, nyaki îkwîgua îrî îmbîthî îmunthî na rûû gûgîkinya îkîgerwa mwankiini rî, î biû akaabûmenyeera bûgana ata?

<sup>31</sup>Kwoogu bûtikeemakîre bûkîûragia, 'I mbi tûkaarîa?' kana, 'I mbi tûkaanyua?' kana, 'I kû tûkaaruta nguo?'

<sup>32</sup>Into ta bibu i bio antû ba nthîgûrû bacûaga. Abaagu ûra arî îgûrû naiyî bira bûrî bata na bio.

<sup>33</sup>Îgûrû rîa mantû monthe cûani ûnene bwa Abaagu ûra arî îgûrû na rûthagaani kwenda gwake, rîru bibu bionthe bûrî bata na bio akabwaa.

<sup>34</sup>Kwoogu bûtikaamakîre mantû ma rûû. Rûû rûkeemakîra rungwa. Wantugû îrî na mathîna ma yo ma kûgana."

## Mathayo 7

<sup>1</sup>Yiesû aathi na mbere na kûrutana auga, "Bûtikaagiiitîre bara bangî îgamba bûûya kûgambithua,

<sup>2</sup>n'untû bûra bûgiitagîra bara bangî îgamba i ta bu bûkaagiiitîrwa. Kîthimi kîra ûkaathimîra na kîo bara bangî wana woû i kîo ûkaathimîrwa na kîo.

<sup>3</sup>N'ata ûkwona gakaracû karî riitho rîa mûcoore waku, îndî ûtikwona mûgogo ûra ûrî riitho rîaku?

<sup>4</sup>N'ata ûûmba kwîra mûcoore waku, 'Ga nkûrute gakaracû riitho' na mûgogo ûrî rîitho rîaku?

<sup>5</sup>Woû mwîbwithia! Amba wîrute mûgogo riitho kaingo ûûmba kwona bwega gakaracû kara karî riitho rîa mûcoore waku bwega, ûmûruta ko.

<sup>6</sup>"Bûtikaanenkere kurû gîntû kîitheru na igaacooka kûbûrûmanga. Na bûtikaagerere ngûrwe ruru cienu, n'untû nigaakinyanga."

<sup>7</sup>Yiesû auga, "Rombaani bûkeewa. Cûani bûkoona. Ringaringaani bûkaarugûrîrwa.

<sup>8</sup>Ûra arombaga neeyagwa, ûra acûaga noonaga, na ûra aringaringaga mûrango narugûragîrwa.

<sup>9</sup>N'ûû wacienu eetua mûgaate i mwana wake akamwaa iiga?

<sup>10</sup>Kana mwana amwîtia îkûyû akamwaa njoka?

- 11 Ūkeegua biû ibwiyî kwa aana beenu biewa bithongi na bûrî antû baathûûku rî, n'ata îndî Abaagu ûra arî îgûrû akaarega kûbwaa biewa bithongi mûno, bara bûmûrombaga!
- 12 Kwoogu rûthagîraani bara bangî mantû monthe ta bûra wana biû bwenda babûrûthîra, n'ûntû i bu kwandîkîitwe wathooni bwa Musa na mabukuuni ma iroria.”
- 13 Yiesû auga, "Thûngîraani na mwîrîga ûra mûcege. Mwîrîga ûra ûthiîte wînyangiani n'ûmwariî na njîra n'îmbariî, na n'yo baingî bathiîte n'yo.
- 14 Îndî mwîrîga na njîra îra îthiîte mwoyooni n'înjincianu na ibaakai bamiiyî.”
- 15 Yiesû auga, "Îmenyeereeni kîrî iroria bia ûrongo bira biiyaga bikari ta ng'ondu bikîoneka, îndî ndeni bikari ta ncûgi.
- 16 Bûkabimenya na ngûgî ira birutaga. Kûrî muntû aûmba gûtua ncabiibû mûtîni wa mîgua, kana agatua nkûyû mûgaani?
- 17 Mûtî ûmwega ûciaraga maciaro meega, na mûtî ûmûthûûku ûciaraga maciaro maathûûku.
- 18 Mûtî ûmwega ûtiûmba gûciara maciaro maathûûku, na mûtî ûmûthûûku ûtiûmba gûciara maciaro meega.
- 19 Mûtî unthe ûra ûtaciara maciaro meega nûrîkagwa ûkarîrîkîrwa na mwanki.
- 20 Kwoogu bûkabimenya na ngûgî ira birutaga.”
- 21 Yiesû auga, "Ti muntû wonthe ûra ambîtaga 'Mwathani, Mwathani,' akaathi ûneneeni bwa îgûrû nwanga ûra arûthaga bûra Baaba ûra arî îgûrû eendaga kûrûthwa.
- 22 Ntugû înu i baingî bakaambîta, 'Mwathani, Mwathani, tûtaaroragia kwa riîtwa rîaku na tûkeengatia irundu biithûûku kwa inya ya riîtwa rîaku na tûkaringa biama biingî kwa riîtwa rîaku?'
- 23 Naani nkaabeera ntakûbaitha, 'Umaani aaga ndî, ntibwiyî, eeyia baba.' “
- 24 Yiesû auga, "Kwoogu ûra wonthe eegagua ntheto ciakwa akairûtha, akari ta muntû ûmûûme ûra aakire nyomba yake rwaraani rwa iiga.
- 25 Mbura îkuura mûguû waya ruuo rûkîbutanaga, nyomba îtoombokana kana yenyenya n'ûntû mûcingi wa yo weenjîitwe rwaraani rwa iiga.
- 26 Na ûra eegagua ntheto ciakwa na atacirûthe, akari ta kîaa kîra gîakire nyomba ya kîo mûthangaani.
- 27 Mbura îkuura mûguû waya ruuo rûkîbutanaga nyomba ya kîo yaturana nthî mpu, yoombokana. Kûgwa kûra yagwîre kwarî kûûnene mûno!”
- 28 Yiesû akûthiria kuuga mantû mamu, kîrîndî kîarigara mûno n'ûrutani bwake,



<sup>29</sup>n'ântû aarutanaga na inya ya Ngai na ti ta aarimû ba watho.

## Mathayo 8

<sup>1</sup>Yiesû akûgûrûka kuuma karîmaani kara baarî, antû baingî mûno bamûthingata.

<sup>2</sup>Muntû ûmwe aayîttue mûtigiri aaya amûturîria maru. Amwîra, "Mwathani, weegua wenda kûmboria, mboria nthere."

<sup>3</sup>Yiesû aatambûrûkia njara yake amûringithia. Amwîra, "Inkwenda, thera!" Warîru muntû ûyu oora mûtigiri!

<sup>4</sup>Yiesû amwîra, "Menyeera ûtikeere muntû. Îndî îthi wonwe i mûthînjîri wa Ngai ûrute kîewa kîra Musa augire kîrutagwe kîrî ûkûûyî kîrî antû."

<sup>5</sup>Yiesû agûkinya Kaperinaumu, mûtongoria ûmwe wa njûûrî ya acikaarî îgana aaya kîrî we. Amwereka

<sup>6</sup>akîmwîraga, "Mwathani, mûruti ngûgî wakwa n'ûmwayie ndwari ya wonje. Namaami na nakûnyamaara mûno."

<sup>7</sup>Yiesû amwîra, "Nkaaya kûmworîa."

<sup>8</sup>Mûtongoria ûyu eera Yiesû, "Mwathani, ntikwona ndî mûganu ûntû ûûmba kûthûngîra nyomba yakwa. Uga mûgambo ûmwe akî na mûruti ngûgî wakwa akoora.

<sup>9</sup>Niû ningwa ndî na mûnene ûra aambathaga. Naani ndî na acikaarî bara mbathaga. Na nkeera ûmwe, 'Îthi!' nathiyaga. Na nkeera ûngî 'Ncû!' naayaga. Na nkeera nkombo yakwa n'yo nîrûthe ûntû bûna, nîrûthaga."

<sup>10</sup>Yiesû aarigara mûno eegua ûgu. Eera bara baamûthingatîite, "I mma ga nkûbwîra, ntoona muntû arî na wîtîgio bûûnene ta bûbû. Wana Isiraeri ationeka nwa ûmwe.

<sup>11</sup>Ka mbwîreeni, antû baingî bakauma nteere cionthe cia nthîgûrû barîyanîre meethaani îmwe na Îburaîmu, Isaka na Njakubu ûneneeni bwa îgûrû.

<sup>12</sup>Îndî bara babatîrue wîgua i bo bakaathi ûneneeni, bakaagerwa nja mwinduuni barîre barî na kîeba kîînene mûno."

<sup>13</sup>Yiesû eera mûtongoria ûyu, "Înûka, na igûkarîke ûgu wîtîgîtie." Thaa wa inu mûruti ngûgî wake oora.

<sup>14</sup>Yiesû agûkinya mûciî kwa baPeterû, oona mûthoni wa Peterû wa mûka amaami ûrîrî aayîttue kûbûyanîra mwîrî.

<sup>15</sup>Aathi kîrî we amûringithia njara, oora. Aûkîra aanjîria kûbagaagûra.

<sup>16</sup>Na kîûgoro riûa rîkûthûa, antû bara baarî na irundu biithûûku baareetwa kîrî we. Yiesû abiîngatia na mûgambo ûmwe akî biauma. Na bonthe bara baayîttue abooria.

- 17Mantû mamu maatuîkîkire kaingo mantû mara kîroria Isaaya aaroriirie maûyûra, rîra augire, "We mwene naathûkiirie wonje bwetû na ndwari cietû."
- 18Rîra Yiesû oonire ntundu înene ya antû îmûcereereete, eera arutwa baake baringanîrie amwe n'we bathi rûgongo rûra rûngî rwa îria.
- 19Mwarimû ûmwe wa watho aaya eera Yiesû, "Mwarimû, ngakûthingataga kunthe kûra ûkaathiyaga."
- 20Yiesû amûcookeria amwîra, "Mbwe irî mîrinya na nyoni irî ntara, îndî Mwana wa Muntû atirî kîmaamo."
- 21Ûmwe wa arutwa baake amwîra, "Mwathani, nwanga ndamba kûthika baaba."
- 22Yiesû amwîra, "Nthingata! Tigana na ntungu ithike ntungu cia cio."
- 23Yiesû bagûtwa îtarûûni, arutwa baake bamûthingata.
- 24Bathiîte, nthûti îmwe kwagîa kîbuubani kînene îriani, makûmbî ma rûyî makûumba gatarû akubî magakunîkania cwe. Yiesû naarî akûmaama.
- 25Arutwa baake baathi bamûûkia bakîmwîraga, "Mwathani, twonokie itûkûthira!"
- 26Yiesû abaûria, "I mbi îkûbûmakia, biû antû ba wîtîgio bûûkai?" Aûkîra aagondokera kîbuubani na makûmbî ma rûyî, gwakirîria kûrû.
- 27Antû babu baarigara. Baûrania, "Ika muntû ûyû akari ata? N'untû wana ruuo, wana makumbî ma rûyî i makûmwathîkîra!"
- 28Bagûkinya rûgongo rûra rûngî rwa nthîgûrû ya Agandaara baakomana na antû baîrî barî na irundu biithûûku. Antû babu baumîite bwa makurungu kûra antû baakuû baathikagwa. Baarî baang'entu mûno na bataarekaga muntû akûrûkîra njîraani înu.
- 29Bakwona Yiesû baanjîria gûkaya mûno bakiugaga, "N'ata ûkwenda naati, woû Mwana wa Ngai? Ika waya gûtûnyamaaria kagiita kongwa gatarî gakinyu?"
- 30Gataaria mma kuuma agu baarî ikwarî na ngûrwe inyingî ciarîthîtie.
- 31Irundu bibu biereka Yiesû biamwîra, "Itû watûruta kîrî antû baba twîtgîrie tûthi ngûrweeni iira."
- 32Yiesû abiîra, "Îthiini!" Irundu bibu biauma antûûni babu biathi biathûngîra ngûrweeni inu. Ngûrwe cionthe ciaugia ciîndamîite na mpara, ciemina îriani ciaûra na rûyî.
- 33Antû bara bairîthîtie bakwona ûgu baugia rwîro baathi. Baatambia ntheto inu taûni yonthe. Bauga kinya bûra gwakarîkire kîrî antû babu baarî na irundu bibu.
- 34Antû bonthe bara baarî taûni bakwîgua ûgu bauma baathi gûcûa Yiesû naara aarî. Bakûmwona bamwereka bamwîra athi aume kwao.

## Mathayo 9

- <sup>1</sup>Yiesû aatwa îtarûûni aaringanîria rûgongo rûra rûngî, aakinya taûni îra aakaraga.
- <sup>2</sup>Antû bamwe baaya bakamatîite kîonje na mamaamîro ma kîo bakînitîite kîrî we. Yiesû akwona wîtîgio bwao eera kîonje gîku, "Aba, ûtikaamake. Ûkûrekerwa meeyia maaku."
- <sup>3</sup>Aarimû bamwe ba watho baanjîria kûthûgaania, "Muntû ûyû nakwîthûkia taka arî Ngai!"
- <sup>4</sup>Yiesû akûmenya bûra baathûgaanagia, abaûria, "I mbi n'ûntû bûkûthûgaania mathûgaania maathûûku ûgu nkorooni cienu?"
- <sup>5</sup>I bûrîkû bûrî na inya? I kuuga, 'Ûkûrekerwa meeyia maaku,' kana i kuuga, 'Ûkîira ûthi?' "
- <sup>6</sup>Yiesû abeera, "Kaingo bûmenya Mwana wa Muntû arî na watho bwa kûrekera antû meeyia gûkû nthîgûrû, inkûbwonia." Yiesû eera kîonje gîku, "Ûkîira ûkamate mamaamîro maaku wînûke."
- <sup>7</sup>Kîonje gîaûkîira kîenûka.
- <sup>8</sup>Antû bakwona ûgu baaguaya mûno. Baakumia Ngai ûra eete antû inya ta înu.
- <sup>9</sup>Yiesû athiite woogu oona muntû eetagwa Mathayo akari nthî ara aakaraga akîrûngithagia ûgooti. Yiesû amwîra, "Nthingata!" Mathayo aûkîira amûthingata.
- <sup>10</sup>Yiesû akari mûciî kwa Mathayo akîrîyaga irio, arûngithia ûgooti baingî na eeyia baaya baanjîria kûrîyanîra n'we amwe na arutwa baake.
- <sup>11</sup>Abarisai bakwona ûgu baûria arutwa ba Yiesû, "I kî gîgûtûma mwarimû wenu arîyanîra na arûngithia ûgooti na eeyia?"
- <sup>12</sup>Yiesû akwîgua bakîûria ûgu, abacookeria abeera, "Tika antû batarî baayie beendaga kûragûrîrwa i ndagitaarî, bara baayie i bo beendaga kûragûrîrwa.
- <sup>13</sup>Îthiini bûkeerutane mîgambo îno îriuga ata, ara ntheto ya Ngai yugîite, 'Kîra nkwenda n'antû beeganagua kîao, ntirî bata na kîgongwana.' Ntaaya gwîta bara baagîru, ndaayire n'ûntû bwa eeyia."
- <sup>14</sup>Kagiita kamwe athingati ba Njoana Mûbaatithania baathiire kîrî Yiesû bamûûria, "I kî n'ûntû tiû na Abarisai tûtîragîra kûrîa irio n'ûntû bwa maromba, îndî arutwa baaku bo batitîragîra?"
- <sup>15</sup>Yiesû abaûria, "Bwaûmba kwîrîgîra antû bara beete wikiini barega kûrîa rîra mûgûrani arî oogo? Îndî kûrî kagiita gagaakinya mûgûrani arutarutwe kîrî bo. Rîru nwa barege kûrîa irio.
- <sup>16</sup>"Gûtirî muntû eekagîra nguo kîraka na gîtaame gîtarî gîkûrû ataambîite gûkîbûura n'ûntû nguo înu yabûûrwa gîtaame gîku igîkaamîkuuyia îgendeerie.



- <sup>17</sup>Na kaîrî, gûtirî we eekagîra ûkî bwa kûrugwa warîru nceemaani înkûrû n'ûntû nceema nîgaatûmûka yûûre mana na ûkî bwene. Úkî bwa kûrugwa warîru bwîkagîrwa nceemaani îtarî nkûrû kaingo gûtarî kîo kîûra."
- <sup>18</sup>Yiesû akîaragia woogu, mûtongoria ûmwe wa sinagoogi akûmwona aaya kîrî we. Aaturia maru mbere yake, amwereka mûno amwîra, "Kaarî gaakwa i weendî gaakua. Itû ncû tûthi ûkaigîre njara kariûke."
- <sup>19</sup>Yiesû na arutwa baake baûka bamûthingata.
- <sup>20</sup>Bathiîte mûka ûmwe aaya. Mûka ûyu naanyamaarîtue mûno i ndwari ya kûrua nthakame bantû a mîanka îkûmi na îîrî. Aaya bwa nyuma ya Yiesû, aatongithia mûthia wa nguo yake
- <sup>21</sup>akîbîrâga na nkoro, "Ngatonga nwa nguo yake yonka nkaabua."
- <sup>22</sup>Yiesû aûndûka nyuma amwîra, "Ûtikaamake, mwarî wakwa. Wîtîgio bwaku bûgûtûma woorâ." Na nthûti weenu mûka ûyu oora.
- <sup>23</sup>Yiesû bagûkinya kwa mûtongoria ûyu, aathûngîra nyomba. Eethîra augia ba mbeebe na kîrîndî kiingî mûno gûku ndeni gîkîyogaga.
- <sup>24</sup>Abeera, "Umaani. Kaarî gaka ti gakuû ikamaami." Yiesû akuuga ûgu boona ta gûtarî bu augaga.
- <sup>25</sup>Antû bakûrutwa nja Yiesû aathûngîra kûra kaarî gaku kaarî, akagwata njara agaûkîria.
- <sup>26</sup>Nkuma înu yatambua gûntû gûku kunthe.
- <sup>27</sup>Yiesû akuuma agu athiîte, ntûngi ciîrî ciamûthingata ikiugagîria na inya, "Mwana wa Ndaundi, twîgue kîao!"
- <sup>28</sup>Akûthûngîra nyomba, ntûngi inu ciîrî ciaya kîrî we. Aciûria, "Ibûgwîtgia ndaûmba kûbworîa?" Ntûngi inu ciamwîra, "Yîi, waûmba, Mwathani."
- <sup>29</sup>Yiesû aatambûrûkia njara abatonga meetho. Abeera, "Kûrookara ûgu bwîtgîtie."
- <sup>30</sup>Baatua kwona. Yiesû aacooka abakaania mûno abeera, "Bûtikeere muntû mantû mama."
- <sup>31</sup>Antû bakuumagarûka baariûnga na ntûûra bagîtambagia nkuma ya Yiesû gûntû gûku kunthe.
- <sup>32</sup>Warîra Yiesû bakiumagarûka nyomba aareeterwa maamu aarî na kîrundu kîthûûku.
- <sup>33</sup>Kîrundu gîku gîkwîngatua muntû ûyu aanjîria kwaria. Kîrîndî kîarigara kîauga, "Aba, gûtooneka ûntû ta bûbû kaîrî Isiraeri!"

<sup>34</sup>Abarisai bauga, "I mûnene wa irundu biithûûku eeyaga muntû ûyû inya îra eengatagia n'yo irundu biithûûku."

<sup>35</sup>Yiesû aariûnga taûni na ntûûra cionthe akîrutanaga antû masinagoogiini maa na agîtûmagîria ntheto îmbega ya ûnene bwa îgûrû, na akîoragia antû mbayua cia mîthemba yonthe.

<sup>36</sup>Eegua antû kîao akwona bûra baanyamaarîite bûgana banyageere ta ng'ondu itarî na mûrîithi.

<sup>37</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Maketha i maingî, îndî akethi i baakai.

<sup>38</sup>Kwoogu rombaani Mwathani wa maketha atûme akethi îkethaani rîake."

## Mathayo 10

<sup>1</sup>Ntugû îmwê Yiesû eeta amwe arutwa baake barî îkûmi na baîrî. Abaa inya ya kwîngatia irundu biithûûku na ya kworia antû ndwari na mbayua cia mîthemba yonthe.

<sup>2</sup>Mariîtwa ma atûmwa babu baatûmirwe maarî, Simioni (ûra kaîrî eetagwa Petûrû), mûruagina Enderea, Njakubu wa Cabendi na mûruagina Njoana,

<sup>3</sup>Piripû, Bathoromayo, Tooma, Mathayo ûra aarî mûrûngithia ûgooti, Njakubu wa Arubayo, Thandayo,

<sup>4</sup>Simioni Mûkaanani, na Njundas Mûcikariota ûra aakunyanîre Yiesû, amûgwatithia.

<sup>5</sup>Yiesû aabatûmire abeera, "Bûtikaathi nthîgûrû cia bara batarî Ayaundi kana bûthi taûni ya Asamaria.

<sup>6</sup>Îthiini kîrî Aisiraeri. Bakari ta ng'ondu ciûrîite.

<sup>7</sup>Bûthi bûgîtûmagîria bûkiugaga, 'Ûnene bwa îgûrû bûkûthengeera.'

<sup>8</sup>Bworie bara baayie, bûriûkie bara bakuû, bworie bara barî na mîtigiri na bwîngatie irundu biithûûku biume kîrî bara barî na bio. N'ûntû bwetwe ûtheri eyanaani bûtakûrîwa.

<sup>9</sup>"Bûtigaakamate mbeeti kana mbia cia thaabu, fetha, kana mûthemba ûngî,

<sup>10</sup>na bûtigaakamate mbooro. Bûtigaakamate nguo îngî tatiga îra muntû eekîrîte kana iraatû bingî tatiga bira muntû eekîrîte. Na bûtigaakamate mîraagi ya gwîkinyîria n'yo, n'ûntû mûruti ngûgî nabatîrue amenyeerwa.

<sup>11</sup>"Bwathi taûni kana ntûûra îra bûkaathi, bûcûe muntû ûmwagîru bûkare gwake mwanka rîra bûkaathi.

<sup>12</sup>Bwathûngîra gwake bwambe bûkeethie antû nkeethi cia ûkiri.

<sup>13</sup>Weegua bûkaagwatwa ûgeni ku ûkiri bûrookara mûciî ûyu. Îndî weegua bûtiigwatwa ûgeni batiikara na ûkiri mûciî ûyu!

- 14Bara batakībũgwata ũgeni kana bara bakaarega kũbũthikīria bũbaturaturĩre tĩri ya mbyo cienu rĩri rwano rwa kũboonia bũtirĩ ngwatanĩro na bo.
- 15Na mma ga nkũbwĩra, rĩra ntugũ ya ĩgamba ĩgaakinya antũ ba taũni cia Sodomu na Ngomooru ũkeegua barĩ kaaba nkũrũki ya antũ ba taũni ta ĩnu.”
- 16Yiesũ eera arũtwa baake, "Ndabũtũma bũri ta ng'ondu gũntũ kũri ncũũgi. Kwoogu karagaani bwĩmenyeereete bũri na ũũme ta kayũgũ na ũkiri ta ĩcea.
- 17Bwĩmenyeere n'ũntũ antũ bakabũthitanga biamaani biao na babũringithie ibooko masinagoogiini maa.
- 18Na bũkaathitangwa kĩri aathani na anene n'ũntũ bwakwa, ĩndĩ bũgakũũyĩra kĩri bo na kĩri antũ bonthe.
- 19Īndĩ wana babũthitanga kootiini bũtikaũrie n'ata bũkauga, kana n'ata bũgaacookia. Īgiita rĩakinya bũkeewa bwa kuuga,
- 20n'ũntũ bũra bũkauga ũtiĩgua buumanĩtie naabi. Bũkeewa bũra bũkauga i Kĩrundu wa Abaagu.
- 21"Muntũ agaakunyanĩra mũruagina aũragwe n'anene. Mwana agaakunyanĩrwa n'ĩthe, na aana bakaang'entera aciari baao babaũragithie.
- 22Bũkaamenwa n'antũ bonthe n'ũntũ bwakwa. Īndĩ ũra ũkaũmĩria mwanka mũthia akoonokua.
- 23Bũkaaya kũnyamaarua ntũũra ĩmwe, bũtoorooke bũthi ĩngĩ n'ũntũ na mma ga nkũbwĩra, ũtiĩgua bũgũkomania ntũũra cia Isiraeri cionthe mbere ya Mwana wa Muntũ aaya.
- 24"Mũrutwa t'we mũnene kĩri mwarimũ wake. Na mũruti ngũgĩ t'we mũnene kĩri ũra arutagĩra ngũgĩ.
- 25Mũrutwa agatuatia mwarimũ wake, ũgu ibũmũganĩite. Na mũruti ngũgĩ agatuatia ũra arutagĩra ngũgĩ, ũgu ibũmũganĩite. Ũkoona i mwene mũciĩ beetire Bericebuuri, mũnene wa irundu biithũũku, t'wa antũ ba mũciĩ wake.”
- 26Yiesũ abeera, "Īndĩ amwe noogu bũtikaabakuthũke n'ũntũ ũntũ bunthe bũra bwithe nwa bũkaamenyekana na gũtirĩ witho bũtakiumbũka.
- 27Mara nkaabwĩra kũri ũtugũ, ĩraani antũ mo kũri mũthenya. Na mara nkaabwĩra na kĩoye, bũtwe mũtĩni kũra ĩgũrũ buugĩrie antũ beegue.
- 28Bũtigaakuthũke bara baũmba kũũraga mwĩri akĩ, ĩndĩ bataũrage mwoyo. Kuthũkaani ũra aũmba kũũraga mwĩri na akathiria mwoyo na mwanki wa ĩcamaarĩro.
- 29Anga ũkeendia tũnyoni twĩri tũniini twauma mbia kũri? Īndĩ amwe noogu, gũtirĩ nwa kamwe ga tu gakua, nwanga Abaagu ũra arĩ ĩgũrũ eendeete.
- 30We wana ntundu ira irĩ biongo bienu cionthe naciĩyĩ n'igana.



- <sup>31</sup>Kwoogu menya bûmaka. Biû bûrî gîtûmi nkûrûki ya tûnyoni tûtatarîka.”
- <sup>32</sup>Yiesû auga, "Ûra agakûûyîra kîrî antû, wana niû nkamûkûûyîra kîrî Baaba ûra arî îgûrû.
- <sup>33</sup>Îndî ûra agankaana kîrî antû, wana niû inkaamûkaana kîrî Baaba ûra arî îgûrû.”
- <sup>34</sup>Yiesû auga, "Bûtigeeciirie mbûyîite kûreeta ûkiri nthîgûrû. Ntiyîite kûreeta ûkiri, ndeeteete ndûa,
- <sup>35</sup>n'ûntû mbûyîite kwathûrana muntû na îthe, mwarî na gina, mûk'wa mwana na ciaraawe.
- <sup>36</sup>Na ngaatûma muntû amenwa kûrû n'antû ba mûciî wake bongwa.”
- <sup>37</sup>Yiesû auga, "Muntû ûra eendaga îthe kana gina nkûrûki yakwa, kana ûra eendaga mwana wake nkûrûki ya bûra ambendeete atigîrîte auga n'wakwa.
- <sup>38</sup>Muntû atagîkamata mûtharaba wake anthingata atiûmba gûtuîka wakwa.
- <sup>39</sup>Ûra acûaga wengwa gûtûûra mwoyo akaûra. Îndî ûra akeeruta n'ûntû bwakwa agaatûûra mwoyo.”
- <sup>40</sup>Yiesû auga, "Muntû ûra akaabwîtigîra i niû akeegua agîtigîra. Ûra aambîtigîra n'ûra aantûmire eetîgîra.
- <sup>41</sup>Ûra eetîgîra kîroria n'ûntû bwa kwîgua i kîroria akeewa kîewa kîganeene na gîa kîroria. Na ûra ageetîgîra muntû wa Ngai n'ûntû bwa kwîgua i muntû ûmwagîru, kinya we akeewa kîewa kîganeene na muntû ûmwagîru.
- <sup>42</sup>Na mma ga nkûbwîra, ûra agaakundia nwa rûûyî rûûtheri ûmwe wa athingati baba baakwa baniini n'ûntû bwa bûra barî athingati baakwa, i mma atiaga kîewa.”

## Mathayo 11

- <sup>1</sup>Yiesû akûthiria kûrutana arutwa baake bara îkûmi na baîrî, auma agu baarî. Aariûnga na taûni cia gûntû gûku akîrutanaga antû na akîbatûmagîria.
- <sup>2</sup>Njoana Mûbaatithania arî nceera akwîgua bûra Kîrîstû aarûthaga, aatûma bamwe ba arutwa baake.
- <sup>3</sup>Baathi baûria Kîrîstû, "I woû tweerirwe ûkaaya kana n'ûngî?”
- <sup>4</sup>Yiesû abeera, "Cokaani bwîre Njoana bûra bweegua na bûra bwoona.
- <sup>5</sup>Ntûngi nikwona, bionje ibikûthi, bara baayie mîtigiri ibakworua, ipûra ibikwîgua, bara bakuû ibakûriûkua, na ntheto îmbega nîgûtûmîrûa nkîa.
- <sup>6</sup>Kîthaarimo i kîrî ûra aambîtigîtie atarî na nkanja.”

- <sup>7</sup>Arutwa ba Njoana bakûthi, Yiesû aanjîria kwîra antû mantû ma Njoana. Abaûria, "Rîra bwathiîte rwanda kwona Njoana rî, n'ata bwerîgagîra? Bwathiîte kwona rûrara rûkiinainua i ruuo?
- <sup>8</sup>Kana i mbi bwathiîte kwona? I muntû eekîrite nguo imbega? Bara beekagîra nguo ta inu boonekanaga mîciî ya anene.
- <sup>9</sup>Kwoogu i mbi bwathiîte kwona? Ti kîroria? Na mma ga nkûbwîra, aarî nkûrûki ya kîroria.
- <sup>10</sup>N'we agweteetwe Maandîkooni Maatheru akîragwa, 'Ga ngûkwîra, ngaatûma mûtûmwa wakwa mbere ya ûkinya akûrûthîre njîra.'
- <sup>11</sup>Na mma ga nkûbwîra, kîrî aana bonthe bara baaciarwa n'aka, gûtirî ûngî ooneka arî mûnene ta Njoana Mûbaatithania. Îndî kinya ûra oonekaga arî mûniini kîrî bara barî ba ûnene bwa îgûrû, n'ûmûnene nkûrûki yake.
- <sup>12</sup>Kuuma îgiita rîa Njoana Mûbaatithania mwanka îndî, ûnene bwa îgûrû bûkûrûkagwa na taka. Na bara baûmîru i bo bakûrûkaga ku.
- <sup>13</sup>Iroria bionthe bira biarî oogo mbere ya Njoana ibiagweteete mantû mama ma ûnene bwa îgûrû, na wana kinya watho bwa Musa ibûgweteete.
- <sup>14</sup>Na kîrî ûra akwenda gwîtîgia, Njoana n'we eeragîrwa rîra kweragwa, Eriya akaaya kaîrî.
- <sup>15</sup>Ûra arî na matû neegue.
- <sup>16</sup>"I mbi mma mbûmba kûbuanaania n'yo antû ba ntugû ino? Bakari ta twana tûrîkanîite thokooni, tûmwe tûkeeraga tûra tûngî,
- <sup>17</sup>'Tuugiirie mîtûûrirû, bwarega kûgoyia. Tûkwina ndwîmbo cia mathiko, bûtirarîra.'
- <sup>18</sup>"Ndiuga ûgu, n'ûntû Njoana akûrega kûrîa irio bira baarîyaga, aatua gûtîrîra kûrîa n'ûntû bwa maromba na aarega kûnyua ncoobi, antû baugire, 'Narî na kîrundu kîthûûku.'
- <sup>19</sup>Mwana wa Muntû akûûya aarîa na aanyua, antû baatuire kuuga, 'Ûyû i muntû wa îtanûka, i mûtogooni, na i mûcoore wa arûngithia ûgooti na eeyia!' Îndî ûme bwa kîngai bwonekaga i bwa mma na maciara ma bu."
- <sup>20</sup>Yiesû aanjîria kûtheta n'ûntû bwa antû ba taûni ira aaringîite biama biingî bia kûrigarania na amwe na ûgu baarega kwîrira.
- <sup>21</sup>Auga, "Bûkooni thîna, biû antû ba taûni ya Korosini! Na bûkooni thîna, biû antû ba taûni ya Bethisainda! Ûkaaya kwîgua biama bira biaringirwe taûni cienu biaringirwe taûni ya Turo kana ya Sindoni antû ba taûni inu boona, wîgua bo beeririre, beekîra mathango wo tene, na muu beemincîria biongo kwonania kwîrira kwao.

<sup>22</sup>Na ga nkûbwîra, ntugû ya îgamba antû ba Turo na Sindoni bakeegua barî kaaba kîrî biû.

<sup>23</sup>Naabi antû ba taûni ya Kaperinaumu, weegua bûrîthûgaania bûgaakumua, Ngai akaabûgera îcamaarîro! Ûkeegua biama bira biaringirwe taûni yenu biaringirwe taûni ya Sondomu, wîgua taûni înu irî oogo wana îmunthî!

<sup>24</sup>Ga nkûbwîra, ntugû ya îgamba antû ba Sondomu ûkeegua barî kaaba kîrî biû."

<sup>25</sup>Yiesû auga, "Baaba, Mwathani wa îgûrû na nthîgûrû, ingûgûcookeria nkaatho n'ûntû withîite bara baûgî na bara bathoomu mantû, îndî wagwûrîra mo bara beenyiîtie.

<sup>26</sup>I mma, Baaba, woû nwa bu weendeete gûkarîka ûgu.

<sup>27</sup>"Ngai Baaba nampete mantû monthe. Gûtirî we aiyî Mwana tatiga Îthe. Na gûtirî we aiyî Îthe tatiga Mwana kana bara Mwana athuuraga akabagwûrîra we.

<sup>28</sup>"Ncûuni bwinthe bara bûnogeete i gûkamata mîrigo îmîrito mbûnogokie.

<sup>29</sup>Thûkiani gîcooki gîakwa bwîkîre mbûrutane bûnogoke nkoro n'ûntû niû ndî ûmûbooreeru na indînyiîtie.

<sup>30</sup>Gîcooki gîakwa i kîûthû na mûrigo ûra nkaabwaîkia n'ûmûûthû."

## Mathayo 12

<sup>1</sup>Kagiitaani wagaku ntugû îmwe ya Sabatû, Yiesû akûrûkîrîite gûntû kwarî na mînda ya ngano, arutwa baake beegua yûûra mûno. Baanjîria kuuna ngano bagiikithaga na njara bakarîa.

<sup>2</sup>Abarisai bakwona ûgu baûria Yiesû "I kî n'ûntû arutwa baaku bakuuna ngano bakîrîyaga na batibuirîite barûtha ûgu ntugû ya Sabatû?"

<sup>3</sup>Yiesû abaûria, "Ka bûtaathooma bûra Ndaundi na bara baarî n'we baarûthire beegua yûûra?"

<sup>4</sup>Aathiire nyomba ya Ngai arî na bara baarî n'we baarîa mîgaate îra mîtheru na ibwiyî mîgaate înu itikîrûmwa i muntû ûngî tatiga athînjîri ba Ngai bonka.

<sup>5</sup>Kana ka bûtathoomeete mabuku ma watho bwîgua bûra athînjîri babîtagia ntugû ya Sabatû baathi nyomba ya Ngai na batitaragîrwa marî meeyia.

<sup>6</sup>Îndî ga nkûbwîra, kûrî bu bûrî aaga bûnene nkûrûki ya nyomba ya Ngai.

<sup>7</sup>Tookeegua ibwamenyaga bûra ntheto îno ya Ngai yugaga atî, 'Mbendaga antû beeganua kîao nkûrûki ya baruta kîgongwana,' bûtikîgîitîra îgamba muntû ataarî na mabîtia.

<sup>8</sup>Kwoogu Mwana wa Muntû n'we Mwathi wa Sabatû."

<sup>9</sup>Yiesû auma agu aathi bantû angî aathûngîra sinagoogiini.

- 10**Ikwarî na muntû oonjeete njara gûku sinagoogiini. Abarisai bara baarî gûku bagîcûa ûntû bwa kûthitangîra Yiesû, bamûûria, "Watho ibwîtîgîrîtie muntû oorania ntugû ya Sabatû?"
- 11**Yiesû abaûria, "N'ûû wacienu ataruta ng'ondu yake mûthûrûriini ntugû ya Sabatû?"
- 12**Muntû n'we arî gîtûmi nkûrûki ya ng'ondu. Ti bu? Kwoogu watho ibûgwîtîgîria muntû arûtha mantû meega ntugû ya Sabatû."
- 13**Yiesû eera muntû ûyu oonjeete njara, "Tambûrûkia njara yaku." Muntû ûyu akûmîtamûrûkia yabua yakara ta îra îngî.
- 14**Abarisai bakuuma gûku sinagoogiini baabanga kûûraga Yiesû.
- 15**Yiesû akûmenya mûbango ûra baarî na uu auma agu aathi. Antû baingî mûno bamûthingata, Yiesû abooria bonthe.
- 16**Îndî abakaania abeera batikauge n'we ûû.
- 17**Ntheto ira ciariirue i kîroria Isaaya ciaûyûra, rîra augire,
- 18**"Ûyû i mûruti ngûgî wakwa ûra nthuurîte, ûra mbendeete, na nankenagia. Nkamwîkîra Kîrundu wakwa, na agaatumîria antû batarî Ayaundi, abamenyithie mantû ma kûgiitîrwa îgamba.
- 19**Atiithetania na antû, kana aringa gîtuma, kana arûtha mûceemanio aarîria antû.
- 20**Atiigiitûkania karara kara kang'inyang'inyûkanu, atioria taa îra îrî akubî kwora. Akaathi na mbere kûruta ngûgî mwanka ûmma bûcinde ûthûûku,
- 21**na antû bara batarî Ayaundi beerîgagîre riitwa rîake."
- 22**Antû baareetera Yiesû muntû arî na kîrundu kîithûûku. Mûntû ûyu atoonaga na ataaragia. Yiesû amworia aatua kwaria na kwona.
- 23**Antû bonthe baarigara. Baatua kûûrania, "Waûmba kwîgua ûyû n'we Mwana wa Ndaundî?"
- 24**Abarisai bakwîgua mantû mamu bauga, "I Bericebuuri, mûnene wa irundu biithûûku amweyaga inya ya kwîngatia irundu biithûûku, na t'ûngî."
- 25**Yiesû akûmenya bûra bwarî mathûgaaniani maa, abeera, "Ûnene bûkaathûkana bûtîtûûra. Na antû ba taûni îmwe kana ba mûciî ûmwe bakaathûkana, taûni înu kana mûciî ûyu ûtitûûra.
- 26**Ûkeegua Saitaani arîngatia Saitaani neegua aathûkeene. Kwoogu n'ata ûnene bwake bûûmba gûtûûra?
- 27**Ûkaaya kwîgua mbîngatagia irundu biithûûku ngîtûmagîra inya ya Bericebuuri rî, antû beenu batûmagîra inya ya ûû kûbiîngatia? Bûra barûthaga i bu bûgaatûma bûmenya bûra bûkuuga.



- 28"Índî ûkaaya kwîgua mbîngatagia irundu biithûûku ngîtûmagîra inya ya Kîrundu wa Ngai, i mma ûnene bwa Ngai ibûbûkinyîrîite.
- 29"Arîo rî, n'ata muntû abunjia nyomba ya muntû arî na inya akathûkia into biake na taka? Nwanga akaamba akamûthaîka na îkanda, rîru i rîo athûngîra nyomba akamûtunya into.
- 30"Ûra atagwatanagîra naani i mûnthû wakwa. Na ûra ateethîranagia nkîithîrania nanyagaaragia.
- 31"Na ka mbwîreeni, antû bakaarekerwa meeyia monthe na mantû maathûûku monthe mara baaria îgûrû rîa Ngai. Índî ûra akaaria mantû maathûûku îgûrû rîa Kîrundu Ûmûtheru atiarekerwa.
- 32Muntû wonthe ûra akaaria mantû maathûûku îgûrû rîa Mwana wa Muntû akaarekerwa. Índî ûra akaaria mantû maathûûku îgûrû rîa Kîrundu Ûmûtheru atiarekerwa îgiitaani rîrî na îgiitaani rîra rîkaaya."
- 33"Mûtî ûrî ûmwega ûciaraga matunda meega na mûtî ûrî ûmûthûûku ûciaraga maciaro maathûûku.
- 34Biû rûciaro rwa njoka! N'ata bûûmba kwaria mantû meega na bûrî antû baathûûku? Kanyua kaaragia mantû mara mooyûri nkoro.
- 35Muntû ûmwega aaragia mantû meega mara maumaga nkorooni yake. Na muntû ûmûthûûku aaragia mantû maathûûku mara maumaga nkorooni yake.
- 36Índî ka mbwîreeni, kiugo kîonthe gîtaagîrîte kîra antû baaragia bagaatarîrwa kîo ntugû ya kûgiitîrwa îgamba.
- 37Wamuntû akaagiitîrwa îgamba bwega kana bûûthûûku kûringana na mîgambo yake."
- 38Abarisai bamwe na aarimû ba watho beera Yiesû, "Mwarimû, tûrîenda ûringa kîama twona."
- 39Yiesû eegua ûgu auga, "I rûciaro rûûthûûku rwa aregi Ngai rûkwenda kwona kîama. Gûtirî kîama kîngî bûkoona tatiga kîra gîa kîroria Njona.
- 40Wata Njona bûra aakarire nda ya îkûyû ntugû ithatû mûthenya na ûtugû, wana Mwana wa Muntû agaakara nthîgûrû ndeni ntugû ithatû.
- 41Na rîra antû ba taûni ya Ninebe bakaariûkua ntugû ya antû kûgiitîrwa îgamba bakaabûtuîra ibwîyîtie n'ûntû bo ibeeririre Njona akûbatûmîria, na îndî ûra arî aaga n'we mûnene kîrî Njona.
- 42Na mûnene ûra wa mûka wa nthîgûrû îra yeetagwa Ceba aariûkua ntugû ya antû kûgiitîrwa îgamba akaabûtuîra ibwîyîtie n'ûntû we aumire wo kûraaya kûûru aathi kwîgua ûûme bwa mûnene Soromoni bûra aarutanaga, na îndî ûra arî aaga n'we mûnene kîrî Soromoni."

<sup>43</sup>Yiesû auga, "Kîrundu kîthûûku kîauma kîrî muntû, kîthiyaga kîriûngîite gîgakûrûkîira gûntû na gûntû gûtarî rûûyî gîgîcûa bantû gîkara. Kîaga gîkeebîira,

<sup>44</sup>'Gancooke nyomba yakwa îra nkûrû, kûra ndaumire.' Gîacooka kîthagîra gûtarî we arî ku, nyomba îrî înteru, na îkari bwega.

<sup>45</sup>Kîona ûgu, kîthiyaga gîkagîira irundu bingî mûgwanja biithûûku nkûrûki ya kîo bikaaya bikathûngîra muntû ûyu bigakara ku. Rîra gûkaraga ûgu, muntû ûyu nathûukaga nkûrûki ya bûra aakari mbereeni. Ûgu i ta bu gûgaakara kîrî rûciaro rûrû rûthûûku."

<sup>46</sup>Yiesû athiite na mbere woogu na kwarîria kîrîndî, gina na aruagina baaya. Baarûngama ome ya nyomba înu aarî bakîendaga kwaria n'we.

[<sup>47</sup>Muntû ûmwe eera Yiesû, "Nyûkwe na aruanyûkwe barî nja na ibakwenda kwaria naawe."]

<sup>48</sup>Yiesû abaûria, "Taata na aruayia i ba ûû?"

<sup>49</sup>Ooroota arutwa baake. Auga, "Taata na aruayia i baba barî aaga."

<sup>50</sup>Kaîrî Yiesû auga, "Ûra wonthe arûthaga bûra Baaba ûra arî îgûrû eendaga kûrûthwa, ûyu n'we mûruayia, n'we mwarayia, na n'we taata."

## **Mathayo 13**

<sup>1</sup>Nyumaani ntugû weenu Yiesû auma nyomba, aathi aakara nthî rûteere rwa îria.

<sup>2</sup>Kîrîndî kingî mûno gîa antû kîamwîthîranîra. Yiesû oona i kaaba atwe îtarûûni akare ku antû barî îgombeeni.

<sup>3</sup>Yiesû abarutana mantû maingî agîtûmagîra ngerekano. Abeera, "Ntugû îmwe mwandi naathiire kwanda mbeû.

<sup>4</sup>Na wabûra aamincaga mbeû yake mûndaani, imwe ciagwa njîraani, nyoni ciaya cioya.

<sup>5</sup>Ingî na cio ciagwa njaraani cia maiga kûra gûtarî mûthetu wa kûgana. Itaakarakaranga itiraûma n'ûntû itaarî inthike mûthetuuni bwega.

<sup>6</sup>Mwathû ûkwara ciauma n'ûntû iteebînjîrîte bwega.

<sup>7</sup>Ingî na cio ciagûîre bantû kwarî na matî ma mîgua. Ikuuma, matî mamu ma mîgua maakûrania na cio maciinyîka.

<sup>8</sup>Îndî kûrî ingî ciagwîre mûthetuuni ûmûnoru, ciauma, ciakûra bwega na ciaumana mûno. Imwe ciaciarana maita îgana, ira ingî mîrongo îthanthatû, na imwe mîrongo îthatû."

<sup>9</sup>Yiesû aarîkia na kuuga, "Ûra arî na matû neegue."

<sup>10</sup>Arutwa baake baathi kîrî we bamûûria, "I kî n'ûntû waragîria antû ûgîtûmagîra ngerekano?"

- 11 Yiesû abeera, "Biû ibwetwe ûûme bwa kûmenya witho bwa ûnene bwa îgûrû, îndî bo batietwe bu.
- 12 Ûra arî na biingî akoongerwa. Na ûra arî na kaniini agaatunywa ko.
- 13 Mbaragîria antû ngîtûmagîra ngerekano kaingo wana baacûûba batoona na baathikîria bateegue kana baciûkîrwa.
- 14 I ta bo kîroria Isaaya aagwetaga rîra aaroririe auga, 'Kwîgua bûkeegagua bûthikîrîtie, îndî bûtiiciûkîrwa. Gûcûûba bûgaacûûbaga, îndî bûtiona.
- 15 Na gîtûmi i kwîgua antû baba n'antû baûmo biongo, baûrîtie matû na bancia. Ûkeegua ti bu, wîgua bakîonaga na meetho, bakîngagua na matû, na bagîciûkagîrwa mathûgaaniani mao, bagacooka kîrî niû, nkabarekera.' "
- 16 Yiesû aathi mbere na kûbeera, "Îndî biû bûrî baatharime, n'ûntû meetho meenu imakwona na matû meenu imakwîgua.
- 17 Na mma ga nkûbwîra, n'iroria biingî mûno na antû baingî mûno ba Ngai beendeete mûno kwona mara bwonaga, îndî bataamoona na bateegua mara bwîgagua."
- 18 Yiesû abeera, "Thikîriani mbwîre bûra ngerekano îno îkûrutana.
- 19 Mbeû îra yagwîre njîraani, i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo îndî bataciûre, Saitaani akaaya akabûria kîra gîkûrî kîande nkorooni.
- 20 Mbeû îra yagwîre njaraani cia maiga i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai bagagîtîgia na mpwî bakeneete.
- 21 Na n'ûntû batiîgagua beebînjîrîte barika bwega, batikarangaga. Mathîna mabagwata kana baanyamaarua n'ûntû bwa wîtîgio bwao bacookaga waara akûrû nthûti îmwe.
- 22 Mbeû îra n'yo yagwîre bantû arî na matî ma mîgua, i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai, îndî n'ûntû bwa kwîthangîkia bagîciirîria mantû ma ûtûûro bûbû bwa nthîgûrû îno na kwenda ûtonga gûkainyîka kiugo gîkathaata.
- 23 Na mbeû îra yagwîre mûthetuuni ûmûnoru i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai bagagîciûra bakamenya bûra gîkuuga. I bo bareetaga maciaro maita îgana, bangî mîrongo îthanthatû, na bamwe mîrongo îthatû."
- 24 Yiesû abaa ngerekano îngî. Abeera, "Mantû ma ûnene bwa îgûrû makari ûûgû. Muntû aandire mbeû ya ngano îmbega mûndaani wake
- 25 mûnthû wake aaya ûtugû bûmwe antû bamaami, aandîra nthangarî ku, aathi.
- 26 Ngano ikuuma cianjîria gûkûra, nthangarî îra yanjîria kwonekana.
- 27 "Aruti ngûgî baathi kîrî mwene mûnda bamûûria, 'Mûnene, anga ûtaandire mbeû îmbega mûndaani? Aabu i kû nthangarî yumîite?' "Mwene mûnda abeera,

- 28'Nwa mwanka wîgue i mûnthû aamîandire.' "Aruti ngûgî bamûûria, 'Tûmîkûûre îndî kana?' "Mwene mûnda abeera,
- 29'Tiganaani n'yo n'ûntû bûkamîkûûra yaûmba gûkûûkania na ngano.
- 30'Gaikûranie mwanka îgiita rîa maketha rîkinye. Rîakinya mbîre akethi baakwa, "Mbere ambaani bwîthîranie nthangarî bûmîoge îgacinue mwanki, rîru bûkethe ngano bûgîkagîra îkûmbîni." ' ' "
- 31'Yiesû kaîrî abaa ngerekano îngî. Abeera, "Ûnene bwa îgûrû bûkari ta gapîndî ka mûtî kara kaniini kîrî mpîndî cionthe kara muntû aathûkiirie aanda mûndaani wake.
- 32'Gapîndî gaku wana weegua i ko kaniini kîrî mpîndî cionthe gaakûrire gaatuîka mûtî ûmûnene nyoni ciaya ciaka ntara mpong'iini cia uu."
- 33'Yiesû aacooka abeera, "Ûnene bwa îgûrû bûkari ta ndawa ya kwimbithia mîgaate îra mûka aathûkiirie eekîra mûtuuni ûmwingî yaimbithia mûtu ûyu unthe aguukanda."
- 34'Yiesû aatûmagîra ngerekano kwîra antû mantû monthe. Gûtirî bu akîbeera atagûtûmîra ngerekano.
- 35'Na wabu ûroria bûra kîroria kîaroriirie bwaûyûra, rîra kîaugire, "Nkaaragia na bo ngîtmagîra ngerekano. Nkaagwetaga mantû mara mataiyîkeene kuuma nthîgûrû yaûmbirwe."
- 36'Yiesû aatiga antû aathi bwa nyomba îra aakaraga. Arutwa baake bamûthingata noogo. Bamwîra, "Twenda ûtûtaûrîra ngerekano îra ya nthangarî yaumanîrîtie na mbeû îmbega."
- 37'Yiesû abeera, "Muntû ûra aandîite mbeû yake îmbega, i Mwana wa Muntû.
- 38'Mûnda i nthîgûrû, na mbeû îra mbega n'antû bara barî ba ûnene bwa îgûrû. Nthangarî n'antû ba ûra mûûî,
- 39'na mûmîandi i mûnthû, Nkoma. Îgiita rîa maketha i mûthiro wa nthîgûrû. Na akethi n'araîka.
- 40"Wata bûra nthangarî îthîranagua îkabîthua, i ta bu ûkeegua gûkari kîrî bara barî ba ûra mûûî, Nkoma, rîra kagiita ka mûthiro wa nthîgûrû gagaakinya.
- 41'Mwana wa Muntû agaatûma araîka baake kîrî antû beethîranie kionthe kîra kîreetaga wîyia na eeyia bontha
- 42'babagere kîrûngûrûûni kîa mwanki kûra ûkeegua kûrî na kîrîro na kîeba kîînene mûno.
- 43'Rîru i rîo bara baagîrîte bagaayica ûneneeni bwa Îthe ta riûa. Ûra arî na matû neegue!"



44Yiesû auga, "Ûnene bwa îgûrû bûkari ta ûtonga bwaithîitwe bantû kîthakaani muntû abuona. Akûbuona aatiga aithania bantû kaîrî gûku kîthakaani gîku, aathi akeneete mûno eendia kîonthe kîra aarî na kîo aagûra kîthaka gîku."

45Yiesû auga, "Kaîrî ûnene bwa îgûrû bûkari ta ruru. Ruru îra mûbiacaara aacûaga.

46Akwona îmwe înthongi aathi eendia kîonthe kîra aarî na kîo amîgûra."

47Yiesû auga, "Na kaîrî ûnene bwa îgûrû bûkari ta neeti îrî ngere îriani îkagwata makûyû ma mîthemba yonthe.

48Yaûyûra, ategi bagakuuyia bakamiumîria igombeeni bagakara nthî bagataara makûyû mara meega bagîkagîra ikabûûni, bagîteeyaga mara matarîika.

49Ûgu i ta bu ûkeegua gûkari îgiita rîa mûthiro wa nthîgûrû. Araîka bakaaya baathûrane bara bataagîrîte na bara baagîrîte.

50Bara bataagîrîte bagerwe kîrûngûrûûni kîa mwanki kûra ûkeegua kûrî na kîrîro na kîeba kînene mûno."

51Yiesû abaûria, "Ibûgûciûra mantû mama monthe?" Bamûcookeria bamwîra, "Yîi."

52Yiesû abeera, "Mwarimû wa watho wonthe ûra aciûkagîrwa i mantû ma ûnene bwa îgûrû i ta mwene mûciî ûra arutaga ome into biake biyerû na biikûrû."

53Yiesû akûthiria kweyana ngerekano inu aathi

54bwa ntûûra yao îra baatûire. Ntugû ya Sabatû îgûkinya aathi sinagoogiini aarutana antû. Bara baamûthikîirie baarigara mûno. Baanjîria kûûrania, "I kû muntû ûyû arutîite ûûme bûbû na inya îno?"

55Anga we ti mûthaka ûra wa mûbundi wa mbaaû? Gina anga ti Maria na aruagina anga ti Njakubu, Njosebu Simioni na Njundas?

56Aaragina na bo bontha anga ti bara tûtûire na bo gûkû? Aabu i kû arutîite mama monthe?" Baarega kûmwîtîgia.

57Yiesû abeera, "Kîroria i gîitîye, îndî kûra kiumîite na antû ba mûciî wao batigîtîyaga."

58Yiesû ataûmba kûringa biama biingî n'ûntû bataamwîtîgaga.

## Mathayo 14

1Kagiitaani gaku Eronde ûra aathanaga rûteere rûru rwa Gariiri akwîgua nkuma ya Yiesû

2eera aruti ngûgî baake, "Ûyu i Njoana Mûbaatithania arariûkire kûringana na inya înu arî n'yo ya kûringa biama."

- <sup>3</sup>Gwatuîkîite Eronde augîite Njoana agwatwe athaîkwe nceera, n'ûntû bwa Erondia. Erondia aarî mûka wa mûruagina wa Eronde eetagwa Piripû.
- <sup>4</sup>Njoana aakaraga akîruga Eronde ti bwega gûkara na mûka wa mûruagina taka aarî wake, na Piripû arî mwoyo.
- <sup>5</sup>N'ûntû bwa ûgu, Eronde neendaga kûûruga Njoana, îndî agakuthûka antû n'ûntû naiyî antû iboonaga Njoana aarî kîroria.
- <sup>6</sup>Ntugû ya kîatho gîa gûkeneera gûciarwa kwa Eronde îgûkinya, mwarî wa Erondia ainîra Eronde na ageni baake ndanci bwega, aakenia Eronde.
- <sup>7</sup>Eronde aathiîtia amwîra, "Mbîira kîonthe kîra ûkwenda na ngakwa kîo."
- <sup>8</sup>Mwarî aathwa i gina amwîra auge arîenda eewa kîongo kîa Njoana Mûbaatithania kîrî thaaniini warîru arî agu.
- <sup>9</sup>Mûnene akwîgua ûgu aagwatwa i kîeba. Îndî gûtirî bu akîrûtha arega kûmwaa kîo n'ûntû bwa bûra aarî akûthiîtia mbere kinya ya ageni baake. Kwoogu auga mwarî ûyu arûthîrwe woogu augire.
- <sup>10</sup>Aatûmana nceera Njoana aagiitwa kîongo
- <sup>11</sup>kîareeterwa mwarî wa Erondia kîrî thaaniini. Mwarî ûyu aathûkia aanenkera gina kîo.
- <sup>12</sup>Arutwa ba Njoana baathi baathûkia mwîrî wake baathi baathika. Bakûmûthika baathi beera Yiesû.
- <sup>13</sup>Yiesû akwîgua mantû mamu auma agu na îtarû aathi wenka bantû gûtaarî n'antû. Antû bakûmenya bauma taûni ciao bamûthingata na magûrû.
- <sup>14</sup>Warîra Yiesû agîkinyûka kuuma îtarûûni oona bûra antû baingîite bûgana, abeegua kîao mûno. Ooria aayie.
- <sup>15</sup>Ûgoro bûgûkinya arutwa baake baathi bamwîra, "Igûkwenda gûtuga na i ta rwanza rûrû tûrî. Îra antû bathi kaingo bakinya ntûûra beegûrîra irio."
- <sup>16</sup>Yiesû abeera, "Gûtirî gîtûmi gîa kûbeera bathi. Beeni gîntû bûrî biû barîe."
- <sup>17</sup>Arutwa baake bamwîra, "Aaga i mîgaate îtaano na makûyû maîrî akî tûrî na mo."
- <sup>18</sup>Yiesû abeera, "Tareeteeni bio."
- <sup>19</sup>Yiesû eera antû bakare nthî nyakiini. Aathûkia mîgaate înu îtaano na makûyû mamu maîrî. Aacûûba îgûrû aacookeria Ngai nkaatho. Rîru ang'enyûranangia mîgaate înu aanenkera arutwa baake bagaîra antû.
- <sup>20</sup>Antû bonthe bara baarî agu baarîa baabaa. Arutwa beethîrania ikaabû îkûmi na biîrî bia mang'enyûrû ma mîgaate na inuku bia makûyû mara maatigarire.

- <sup>21</sup>Antû arûme bonka bara baagaagûrirwe baarî ngiri itaano, tûtagûtara aka na twana.
- <sup>22</sup>Nyuma ya ûgu Yiesû eera arutwa baake batwe îtarûûni bathiyage rûgongo rûra rûngî rwa îria, we aatigwa akîra kîrîndî kîfînuke.
- <sup>23</sup>Akûrîkia gûtigana na kîrîndî, Yiesû aatwa karîmaani arî wenka kûromba Ngai. Aaromba mwanka gwatuga.
- <sup>24</sup>Thaa inu îtarû irîarî rîkûthi kûraaya mûno na irîainainagua i makûmbî ma rûûyî n'ûntû bwa bûra rwarîrigagîria.
- <sup>25</sup>Rware rûgîtema Yiesû aaya kîrî arutwa baake athiîrîite îgûrû rîa rûûyî.
- <sup>26</sup>Arutwa baake bakûmwona baamaka mûno. Bauga, "I nkoma." Baaringa gîtuma mûno n'ûguaya.
- <sup>27</sup>Warîru Yiesû aaria na bo. Abeera, "I niû, ûmîiriani! Tigaani kûmaka."
- <sup>28</sup>Petûrû amwîra, "Mwathani, weegua i woû, uga mbûye nthiîrîite îgûrû rîa rûûyî na niû."
- <sup>29</sup>Mwathani amwîra, "Ncû!" Petûrû auma îtarûûni aakinya rûûyî aanjîria kûthi kîrî Yiesû.
- <sup>30</sup>Îndî akwona bûra ruuo rwagana aagwatwa n'ûguaya, aanjîria kûriama. Auga mbu auga, "Nteethia itû, Mwathani!"
- <sup>31</sup>Warîru Yiesû aatambûrûkia njara amûgwata. Amûûria, "Ka ûrî na wîtîgio bûniini ata? I kî ûtagwîtîgia?"
- <sup>32</sup>Bagûtwa îtarûûni ruuo rwatiga kûbuutana bûra rwabuutanaga.
- <sup>33</sup>Bara baarî îtarûûni baagonga Yiesû bauga, "I mma woû ûrî Mwana wa Ngai."
- <sup>34</sup>Yiesû na arutwa baake baaringa îria, baakinya bantû eetagwa Ngenesareeti.
- <sup>35</sup>Antû ba noogo bakûmwona bamûmenya. Baatûmana ntûûra antû beerwa. Antû baareetera Yiesû aayie baao bonthe bara baayîtue.
- <sup>36</sup>Bamwereka bamwîra eetîgîrie aayie batongithie nwa mûthia wa nguo yake. Yiesû akûbeetîgîria bara bonthe batongithiirie boora.

## Mathayo 15

- <sup>1</sup>Nyumaani Abarisai bamwe na aarimû ba watho ba kuuma Njerusaremu baathi kîrî Yiesû bamûûria,
- <sup>2</sup>"I kî n'ûntû arutwa baaku baunaga wîthîre bwetû bwa kûthamba njara mbere ya kûrîa irio?"
- <sup>3</sup>Yiesû abaûria, "I kî n'ûntû bûtaathîkagîra watho bwa Ngai bûgatindaga bwîngeene na kîwîthîre kîenu?"

- <sup>4</sup>Ngai augîite, 'Tîiyaga abaagu na nyûkwe.' Na aacooka kaîrî auga, 'Ûra akaaruma îthe kana gina, na mma nakue.'
- <sup>5</sup>Îndî ûrutaniini bwenu biû buugaga muntû arî na gîntû aûmba gûteethia na kîo îthe kana gina, nwa abeere i gîa kûrutîra Ngai na atabateethie, na mamu ti mabîtia. Na kaîrî bûrutanaga antû kûrega gûtîya beethe na bagina. Gûku ti kwagîra watho bwa Ngai gîtûmi n'ûntû bwa kûthingata kîwîthîre kîenu?
- <sup>7</sup>Biû eebwithia baba! Isaaya naaroragia mantû meenu bwega rîra aandîkire,
- <sup>8</sup>'Antû baba baankumagia na tûnyua akî, nkoro ciao irî kûraaya mûno naani.
- <sup>9</sup>N'ûtheri bangongaga, mantû mara barutanaga i maathana magûtuîgwa n'antû.' "
- <sup>10</sup>Yiesû aacooka eera kîrîndî, "Thikîrîani bwîgue na bûciûre bûra nkuuga.
- <sup>11</sup>Kîra kîthûngagîra kîrî muntû gûkûrûkîra kanyuani ti kîo gîtûmaga agîa mûgiro. Kîra kiumaga kanyuani i kîo gîtûmaga agîa mûgiro."
- <sup>12</sup>Arutwa ba Yiesû baathi kîrî we bamwîra, "Nûkûmenya Abarisai batirakenua i bûra uugire?"
- <sup>13</sup>Yiesû abeera, "Gîntû kîonthe kîra Baaba ûra arî îgûrû ataanda nagaakûûra na marindo meene.
- <sup>14</sup>Rekanaani na bo tu. Bûroona ntûngi îkwathîra îra îngî njîra? Ntûngi îtiûmba kûgwata îra îngî mûtî n'ûntû bakeethîra îrînya i ku boorokera bonthie."
- <sup>15</sup>Petûrû amwîra, "Wenda twîre bûra ûkwenda kuuga na ngerekano îno."
- <sup>16</sup>Yiesû abeera, "Îkaanthî wana biû bûtiraciûra?"
- <sup>17</sup>Bûrîenda kuuga îndî bûtiyî kîra kîthûngagîra mwîrî gûkûrûkîra kanyuani kîthiyaga nda na gîgacooka gîkauma?
- <sup>18</sup>Îndî kîra kiumaga na kanyua kîngagua kiumîite nkorooni na i kîo gîtûmaga muntû agîa mûgiro,
- <sup>19</sup>n'ûntû nkorooni i ku kuumaga meeciiria maathûûku, ûûragani, ûthûngîri na ûtheria, wamba, ûkûûyî bwa ûrongo, na kûrumanga antû.
- <sup>20</sup>Mama i mo mantû mara matûmaga muntû agîa mûgiro. Îndî kîrî Ngai, kûrîa ûtathambîite njara gûtiûmba gûtûma ûgîa mûgiro."
- <sup>21</sup>Yiesû na arutwa baake bakuuma agu baathi bwa Turo na Sindoni.
- <sup>22</sup>Mûka ûmwe wa gûntû gûku aaya kîrî Yiesû amûkaîra amwîra, "Mwathani, mwana wa rûrîyo rwa Ndaundi, itû mbîgua kîao! Kaarî gaakwa karî na kîrundu kîthûûku mûno gîtakarekaga."
- <sup>23</sup>Îndî Yiesû gûtîrî bu aamûcookeria amwîra. Arutwa baake baathi akubî baaria n'we bamwîra, "Ûtamwîre athi rîmwe bantû akara atuumîite nyuma agîtûringagîra gîtuma?"



- <sup>24</sup>Yiesû auga, "Ndatûmirwe kîrî Aisiraeri bonka, bakari ta ng'ondu ciûrîite."
- <sup>25</sup>Yiesû akîrîkia kuuga ûgu, mûka ûyu aathi aaturia maru mbere yake. Amwîra, "Itû, Mwathani, nteethia."
- <sup>26</sup>Yiesû auga, "Ti bwega kûgerera kurû irio bia twana."
- <sup>27</sup>Mûka ûyu amwîra, "Bûbu bu n'ûmma, Mwathani. Îndî rî, wana kurû nirîyaga tûngenyua tûra tûgwîyaga rungu rwa meetha eene cio bakîrîa."
- <sup>28</sup>Yiesû amwîra, "N'ata ûrî na wîtîgio bûgana, mwekûrû! Bûra ûkwenda ûkaarûthîrwa bu." Na kuuma thaa wainu kaarî gaake kaabua.
- <sup>29</sup>Yiesû akuuma naagu aathi aakinya îriani rîa Gariiri. Aatamba na rûteere aathi aatwa karîmaani aakara nthî.
- <sup>30</sup>Kîrîndî kiingî mûno kîamwirîra bionje, ntûngi, ithua, maamu, na aayie ba mîthemba îngî bakîbaigagîra akubî na magûrû maake. Yiesû abooria.
- <sup>31</sup>Kîrîndî kîarigara mûno, gîakumia Ngai wa Isiraeri gîkwona maamu ciatua kwaria, ithua biatua kûthi, bionje biabua, na ntûngi igûtua kwona.
- <sup>32</sup>Yiesû eeta arutwa baake abeera, "Inkwîgua antû baba kîao n'ûntû tûkarîite na bo ntugû thatû na batirî na irio. Ntikwenda beenûka na yûûra n'ûntû baûmba kûgwa njîraani."
- <sup>33</sup>Arutwa baake bamûûria, "I kû tûruta mîgaate ya kûgana rwanã ta rûrû tûrî ya kûrûmia kîrîndî gîkî kîonthe?"
- <sup>34</sup>Yiesû abaûria, "I mîgaate îgana îrî oogo?" Bamûcookeria bamwîra, "I mûgwanja na tûkûyû tûûkai."
- <sup>35</sup>Yiesû auga antû bakare nthî.
- <sup>36</sup>Aathûkia mîgaate înu mûgwanja na tûkûyû tûtu. Aacookeria Ngai nkaatho, aang'enyûranangia akînenkagîra arutwa baake, arutwa baagaîra antû.
- <sup>37</sup>Antû bonthe baarîa baabaa. Arutwa ba Yiesû beethîrania ikaabû mûgwanja bia ing'enyua bira biatigarire.
- <sup>38</sup>Antû arûme bonka baarî ta ngiri inya tûtagûtara aka na twana.
- <sup>39</sup>Rîru Yiesû eera antû beenûke, aatwa îtarûûni aathi bwa gûntû gweetagwa Magandani.

## Mathayo 16

- <sup>1</sup>Abarisai bamwe na Asandukai baathi kîrî Yiesû. Bakîmûgeria bamwîra aringe kîama, kîrî rwano rwa kwonania inya îra arî n'yo kuuma îgûrû.
- <sup>2</sup>Yiesû abeera, "Bûkoona gwatuga gûtarî na matu buugaga, 'Rûû gûgaakea gûkembûkîite.'

- <sup>3</sup>Na rûkîrî buugaga, 'Îmunthî gûkaura n'ûntû kûrî na matu maayirû.' Ibwiyi kûraitha mwonekere wa matu bûkamenya bûra gûgaakara, îndî bûtikûmba kûmenya bûra mantû mara magûtuîkîka ntugûni ino makwonania.
- <sup>4</sup>I rûciaro rûûthûûku rwa aregi Ngai rûkwenda kwona kîama. Gûtirî kîama kîngî bûkoona tatiga kîra gîa kîroria Njona." Yiesû abatiga aathi.
- <sup>5</sup>Arutwa ba Yiesû bakîringanîria bathi rûgongo rûra rûngî rwa îria, bataaririkana bakamata mîgaate.
- <sup>6</sup>Yiesû abeera, "Îmenyeereeni îgûrû rîa ndawa îra Abarisai na Eronde batûmagîra kwimbithia mîgaate."
- <sup>7</sup>Arutwa baanjîria kwaranîria. Bauga, "Arîtwîra ûûgû n'ûntû tûtiraaya na mîgaate."
- <sup>8</sup>Yiesû akwîgua bakîrana ûgu abaûria, "N'ata bûrî na wîtîgio bûûniini! I kî n'ûntû bûkûthûgaania i bûra bûtarî na mîgaate?"
- <sup>9</sup>Ka bûtagûciûkîrwa kinya îndî? Ka bûtakûririkana rîra ndagaîrîre antû ngiri itaano mîgaate îtaano? Bwaûyûriirie ikaabû bigana bia matigari?
- <sup>10</sup>Bûtikûririkana kinya rîra ndagaîrîre antû bara ngiri inya mîgaate îra mûgwanja? N'ikaabû bigana bia matigari bweethîraniirie?
- <sup>11</sup>Aabu i kî îndî n'ûntû bûtagûciûkîrwa bûmenya ti mantû ma mîgaate nkwaragîria? Bwîmenyeere kîrî ndawa ya kwimbithia mîgaate ya Abarisai na Asandukai."
- <sup>12</sup>Rîru i rîo baaciûkîrwe baamenya ataabeeraga beemenyeere kîrî ndawa ya kwimbithia mîgaate, aabeeraga beemenyeere kîrî moorutani ma Abarisai na Asandukai.
- <sup>13</sup>Yiesû agûkinya rûteere rûra taûni ya Kaisaria Piripi yarî aûria arutwa baake, "Înkûbûûria, antû baugaga Mwana wa Muntû n'ûû?"
- <sup>14</sup>Arutwa baake bamwîra, "Bamwe baugaga ûrî Njoana Mûbaatithania, bangî bakauga ûrî Eriya, na bangî na bo bakauga ûrî kîroria Njeremia, kana ûmwe wa iroria."
- <sup>15</sup>Yiesû aacooka abaûria, "Î biû buugaga ndî ûû?"
- <sup>16</sup>Simioni Petûrû amwîra, "Woû ûrî Kîrîstû, Mwana wa Ngai ûra arî mwoyo."
- <sup>17</sup>Yiesû amûcookeria amwîra, "Woû ûrî ûmûthaarime, Simioni mwana wa Njona, n'ûntû ti muntû akûgwûrîrîte mantû mama. I Baaba ûra arî îgûrû akûgwûrîrîte mo.
- <sup>18</sup>Ga ngûkwîra, i woû Petûrû. Ngaaka kanica yakwa îgûrû ya rwara rûrû, na wana gîkuû gîtimîkîria inya.

<sup>19</sup>Ngakûnenkera mbungûro cia ûnene bwa îgûrû. Kîonthe kîra ûkaarega gûkû nthîgûrû, wana îgûrû igîkaaregwa. Na kîra ûgeetîgîria gûkû nthîgûrû wana îgûrû gîgeetîgîria.”

<sup>20</sup>Yiesû abeera batikeere antû n'we Kîrîstû.

<sup>21</sup>Kuuma îgiita rîru Yiesû aanjîria kwonia arutwa baake nwa mwanka athi Njerusaremu anyamaarue mûno n'akûrû, athînjîri bara banene ba Ngai, na aarimû ba watho bamûragithie. Îndî akaariûka ntugû ya ithatû.

<sup>22</sup>Petûrû amwira gataaria, aanjîria kûmwîra atige kuuga ûgu. Amwîra, "Mwathani, Ngai atîtîgîria mantû mamu na ntienda ûgu!"

<sup>23</sup>Yiesû aûndûka amwîra, "Taaria aaga ndî, Saitaani, n'ûntû nûkûndigîria ntiraingia kwenda kwa Ngai. Mathûgaanio maaku ti ma kîngai i ma kîmuntû."

<sup>24</sup>Yiesû aacooka eera arutwa baake, "Muntû akeenda kûnthingata abatîrue eetîyîra, akamata mûtharaba wake, rîru anthingata.

<sup>25</sup>Ûra oonaga mwoyo ûyû n'uu ûrî gîtûmi akaûra. Îndî ûra akeeruta n'ûntû bwakwa agaatûra mwoyo.

<sup>26</sup>Î rîo rî, i baita mbi muntû oona wana ûkeegua nthîgûrû yonthe n'yake, îndî akaaga mwoyo? Anga kûrî kîo muntû ateyana akîenda kwonokia mwoyo wake?

<sup>27</sup>"Mwana wa Muntû arî akubî kûûya na araîka baake arî na mwago wa Îthe. Eengeerie kûûya atuîre wooru muntû kûringana na ngûgî yake îra arûthîte.

<sup>28</sup>Na mma ga nkûbwîra, bamwe ba baba barûngi aaga batiikua batooneete Mwana wa Muntû akîya na ûnene bwake."

## Mathayo 17

<sup>1</sup>Nyuma ya ntugû ithanthatû Yiesû aathûkia Petûrû, Njakubu, na mûruagina Njoana, abatongoreeria baathi baatwa kîrîmaani kîraaya mûno. Na baarî gûku bonka.

<sup>2</sup>Arutwa babu baaraita boona Yiesû aanjîria kûgarûka. Ûthiû bwake bwatua gûkengakenga ta riûa na nguo ciake ciatua gûyica mûno ta werû.

<sup>3</sup>Nthûti arutwa babu bathatû boona Musa na Eriya bakîaria n'we.

<sup>4</sup>Petûrû akwona ûgu eera Yiesû, "Mwathani, na kaaba tûrî aaga. Weegua wenda mbîtîgîria mbake tûganda tûthatû aaga--gaaku, ka Musa na ka Eriya."

<sup>5</sup>Petûrû akîaragia woogu, îtu rîyerû rîaya rîabakunîka. Beegua kayû kauma ku kauga, "Ûyû i Mwana wakwa na immwendeete mûno. Nankenagia mûno, mûthikagîrieni!"

<sup>6</sup>Arutwa bakwîgua ûgu beeturania nthî batiirithîtie moothiû mûthetuuni n'ûguaya.

- <sup>7</sup>Yiesû aathi oogo abaringithia abeera, "Ûkîraani, tigaani kûmaka."
- <sup>8</sup>Bagûûkîra boonire Yiesû wenka, batoona babu bangî.
- <sup>9</sup>Beendamîte baumîte kîrîmaani gîku Yiesû aakaania arutwa baake abeera, "Bûtikeere antû mantû mara bwona mwanka rîra Mwana wa Muntû akaariûka aume kîrî bara bakuû."
- <sup>10</sup>Arutwa baake bamûûria, "I kî n'ûntû aarimû ba watho barutanaga bakauga nwa mwanka Eriya aaye mbere ya Kîrîstû aaya?"
- <sup>11</sup>Yiesû abacookeria abeera, "N'ûmma Eriya nwa mwanka aaye oone mantû magûkara bûra maagîrîtwe wîgua makari.
- <sup>12</sup>Îndî ka mbwîreeni. Eriya akûûya bataamwona ta muntû na gûtirî ûntû bataamûrûtha. Kinya Mwana wa Muntû nwa bu bakaamûrûtha."
- <sup>13</sup>Arutwa ba Yiesû baathûkiirie i Njoana Mûbaatithania augagîra.
- <sup>14</sup>Yiesû na arutwa babu bathatû bakuuma gûku baarî kîrîmaani beethîra kîrîndî kîyire. Muntû ûmwe kîrîndîni gîku aathi kîrî Yiesû aaturia maru mbere yake.
- <sup>15</sup>Amwîra, "Itû, Mwathani, mbîgîrûa kaîyî gaakwa kîao, karî na nkurî ikathînagia mûno. Gakaraga gakîgwîyangaga mwankiini kana rûûyîni.
- <sup>16</sup>Ngûkareeta arutwa baaku ibaremirwe i ko."
- <sup>17</sup>Yiesû auga, "Biû bûrî nthuke înthûûku, îtarî wîtîgio. I mwanka rî ngaakarania naabi? Na nkaabwinyîkîria mwanka rî? Ndeeteraani kaana gaku."
- <sup>18</sup>Yiesû aagondokera kîrundu gîku. Kîrundu gîku gîakagirîkia gîkiuma, kîathi. Kaana kaabua warîru.
- <sup>19</sup>Nyumaani barî bonka arutwa baûria Yiesû, "I kî n'ûntû tiû tûremirwe kwîngatia kîrundu kîra gîkûrî na kaana kara?"
- <sup>20</sup>Yiesû abeera, "N'ûntû bwa bûra wîtîgio bwenu bûrî bûûniini. Na mma ga nkûbwîra, bunka bûrî na wîtîgio wana ûkeegua ibûgana ta gapîndî kaniini nwa bûtûme kîrîma ta gîkî gîkûûka aaga gîkathi bantû angî. Gûtirî bu bûrema.
- [<sup>21</sup>Kîrundu ta gîku gîtiîngatîka na kîngî tatiga na maromba ma gûtîrîra kûrîa.]"
- <sup>22</sup>Îgiita rîmwe barî amwe Gariiri, Yiesû eera arutwa baake, "Mwana wa Muntû akaaguutanîrwa anenkanîrwe kîrî antû
- <sup>23</sup>bara bakaamûûraga. Îndî akaariûka ntugû ya ithatû." Arutwa baake bakwîgua ûgu baagwatwa i kîeba.
- <sup>24</sup>Yiesû na arutwa baake bagûkinya taûni ya Kaperinaumu, arûngithia ûgooti bwa nyomba ya Ngai baathi kîrî Petûrû bamûûria, "Mwarimû wenu narîaga ûgooti bwa nyomba ya Ngai?"

<sup>25</sup>Petûrû abeera, "Yîi, narîaga." Petûrû akûthi nyomba îra Yiesû aakaraga, mbere kinya amûgwetera, Yiesû amwîra, "Ingûkûûria, Simioni. Anene beethîranagia ûgooti kuuma kîrî ba ûû? I kuuma kîrî aana baao, kana i kuuma kîrî antû bara bangî?"

<sup>26</sup>Petûrû amûcookeria amwîra, "I kuuma kîrî antû bara bangî." Yiesû amwîra, "Kwoogu aana baao batibatîrue baûrua.

<sup>27</sup>Îndî n'ûntû ntikwenda tûthûûrana na antû baba, thûkia ndwano ûthi îriani. Îkûyû rîra ûkaagwata ûraithe kanyua ka rîo ûkeethîra mbia ku. Mbia inu ûthûkie cio ûthi ûndîrîre na woû ûkîrîa ciaku na wacio."

## Mathayo 18

<sup>1</sup>Warîo arutwa ba Yiesû baaya kîrî we bamûûria, "N'ûû mûnene ûneneeni bwa îgûrû?"

<sup>2</sup>Yiesû eeta kaana kaniini, akarûngamia mbere yao.

<sup>3</sup>Abeera, "Na mma ga nkûbwîra, bûtikinya ûneneeni bwa îgûrû nwanga bûkagarûka bûgakara ta twana tûniini.

<sup>4</sup>Ûra akeeniyithia akare ta kaana gaka kaniini n'we akaathi ûneneeni bwa îgûrû.

<sup>5</sup>Na ûra akenagîra kaana ta gaka riîtwaani rîakwa, i niû akenagîra."

<sup>6</sup>Yiesû auga, "Ûra atûmaga nwa ûmwe wa baba baniini bambîtgîtie beeyia, i kaaba akoogerwa iiga rîa kûthia nkingo akagerwa ndiani îra nene îriani.

<sup>7</sup>Antû ba nthîgûrû bakoona thîna n'ûntû bwa mantû mamu matûmaga antû beeyia! Mantû ta mamu matiûra, îndî ûra amareetaga akoona thîna!

<sup>8</sup>Weegua i njara yaku kana kûgûrû gwaku gûgûtûma wîyia, giita ûte! I kaaba ûkathi mwoyooni wa tene na tene ûrî na njara îmwe kana ûrî na kûgûrû kûmwe, nkûrûki ya ûkara ûrî na njara irî ciîrî kana magûrû marî maîrî na mûthiani ûgerwa mwankiini ûra ûtooraga rî kana rî.

<sup>9</sup>Kana weegua i riitho rîaku rîgûtûma wîyia, rîtûre! I kaaba ûkathi ûneneeni bwa Ngai ûrî na riitho rîmwe, nkûrûki ya ûmaiga marî maîrî, na mûthiani ûgerwa mwankiini wa îcamaarîro.

<sup>10</sup>"Menyeeraani bûtikaabûthie nwa ûmwe wa baba baniini, n'ûntû ga nkûbwîra, rîontho araîka baao iboonanaga na Baaba ûra arî îgûrû.

[<sup>11</sup>Mwana wa Muntû aayire kwonokia bara baûrîte."]

<sup>12</sup>Yiesû abeera, "Tathûgaaniani. Ûkeegua muntû arî na ng'ondu ciake îgana rî, îmwe ya cio îkaûra ntikuuga natiga inu ingî mîrongo kenda na kenda akathi gûcûa înu mbûru?



**13**Na mma ga nkûbwîra, akaaya kûmîona amîkeneera nkûrûki ya ira ingî mîrongo kenda na kenda itakûûrîite.

**14**Ûgu i ta bu Baaba ûra arî îgûrû ateendaga kaana nwa kamwe ga tûtû tûniini kaûra.”

**15**Yiesû aathi na mbere abeera, "Muntû agakwîyîria, îthi ûmwîre bûrî baîrî bûra akwîyîtie. Akaaya gûkûthikîria na akoona meeyia maake nookamenya agûtuika mûruanyûkwe kaîrî.

**16**Îndî akarega gûkûthikîria na akarega gwîtgîria meeyia maake, mwîtire muntû ûngî ûmwe kana baîrî, kaingo ntheto wîgua irî na ûkûyî bwa antû baîrî kana bathatû.

**17**Akaaya kûrega kwîgua antû babu wana bo, îra kanica. Aarega kwîgua kanica n'yo, ûyu nookamûthûkia bûmwe na mûregi kana mûrûngithia ûgooti.”

**18**Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, bunthe bûra bûkaarega gûkû nthîgûrû ibûkaaregwa kinya îgûrû. Na monthe mara na mo bûgeetîgîria gûku nthîgûrû mageetîgîria kinya îgûrû.

**19**"Na kaîrî ka mbwîreeni. Bûkagwatana antû baîrî bûgeetîganîria kûromba gîntû kîna, Baaba ûra arî îgûrû akabwaa kîo,

**20**n'ûntû ara baîrî kana bathatû beegagua barî n'ûntû bwa riîtwa rîakwa, mbîgagua ndî amwe na bo.”

**21**Petûrû aathi kîrî Yiesû amûûria, "Mwathani, i maita magana mbagîrîtwe kûrekera mûruayia ambîyia? Ti maita mûgwanja?”

**22**Yiesû amûcookeria amwîra, "Ga ngûkwîra, ti maita mûgwanja. I maita mîrongo mûgwanja maita mûgwanja.

**23**Ûnene bwa îgûrû bûkari ta mûnene ûmwe ûra eendaga mûtari wa mbia ciake ira aatigîrîte aruti ngûgî baake.

**24**Akwanjîria gûtarîrwa, aareeterwa mûruti ngûgî ûmwe aarî na îrandû rîa mamiirioni.

**25**Na n'ûntû mûruti ngûgî ûyu ataarî na gîntû gîa kûmûrîa na kîo, mûnene wake auga akeendue amwe na mûka na twana twene na into biake bionthe bira aarî na bio, kaingo mbia inu cionara.

**26**"Mûruti ngûgî ûyu aathi aaturîria mûnene ûyu maru amwereka mûno. Amwîra, 'Itû, mûnene, mpa kaanya ngakûrîa mbia ciaku cionthe.'

**27**Mûnene amwîgua kîao, amûcaamîra îrandû rîake rîonthe, auga naakathi.

**28**"Mûruti ngûgî ûyu akûthi, aathi kûrandûka mûruti ngûgî ûngî ta we aarî na îrandû rîake rîa tûbia tûgana ûna. Amûbûria, amûgwata mîmero, aanjîria kûmwita akîmwîraga, 'Îmunthî nûkûundîa, ûundîe.'

29" Mûruti ngûgî ûyu aagwa nthî na maru. Amwereka amwîra, 'Itû, aba, mpa kaanya, ngakûrîa.'

30Îndî amwe na amwîra ûgu, muntû ûyu aarega auga athaîkwe mwanka rîra akaamûrîa.

31"Aruti ngûgî bara bangî bakwona bûra muntû ûyu aarûtha, baathûûra mûno. Baathi bamuuga kîrî mûnene.

32Mûnene akwîrwa, amwîta amwîra, 'Woû ûrî mûruti ngûgî ûmûthûûku mûno! Niû ntaakûrekeere îrandû rîaku rîonthe n'untû bwa bûra wamberekire bûgana?

33Ka woû ûtakwîgua ûra ûngî kîao ta bûra niû ndakwîgiirue?'

34Mûnene aathûûra mûno, auga airwe nceera mwanka rîra akaamûrîa ndururu ya mûthia.

35"Ûgu i ta bu Baaba ûra arî îgûrû akaabûrûtha weegua muntû atiarekera ûra ûngî na nkoro yake yonthe mabîtia mara amûrûthîrîte."

## Mathayo 19

1Yiesû akûrîkia kweyana ngerekano înu auma Gariiri aathi Njundea, rûgongo rûra rûngî rwa muuro wa Njorondani.

2Antû baingî mûno bamûthingata, na kîrî bo ooria bara baayîtue.

3Abarisai bamwe baathi kîrî we bakîenda kûmûgeria beegua bûra akauga. Bamwîra, "Watho bwetû ibwîtgîrîtie muntû acookia mûka kûringana na bûra akeenda?"

4Yiesû abacookeria na kîûria abaûria, "Ka bûtaathooma bûra Maandîko Maatheru maugîite?" Abeera, "Maandîko Maatheru maugîite, kîambîrîriani ûra aûmbire akîûmba, 'Aûmbire antû barî muntû mûrûme na mûka."

5Kwoogu muntû mûrûme aumaga kwa îthe na gina akagwatana na mûka wake. Na barî baîrî bagatuîka mwîrî ûmwe'

6T'antû baîrî mwanya kaîrî, batuîkaga muntû ûmwe. Kwoogu bara Ngai agwatithanîtie, gûtikaagîte muntû abaathûrana."

7Abarisai bamûûria, "Na aabu i kî n'untû watho bwa Musa bwîtgîrîtie muntû acookia mûka bunka aandîkîite baarûa ya kwonania bakuumanwa?"

8Yiesû abeera, "Musa aabwîtgîrîie bûcookagia aka beenu n'untû bwa ûûmo bwa biongo bienu. Îndî kîambîrîriani gûtaakari ûgu.

9Na ga nkûbwîra, muntû ûra acookagia mûka n'untû bwa ûntû bûngî bûtarî ûthûngîiri akagûra mûka ûngî, ûyu i kûthûngîira eegagua akîthûngîira."

10Arutwa ba Yiesû bauga, "Ûkaaya kwîgua i bu mantû ma muntû na mûka makari ûgu rî, i kaaba rîmwe muntû agakara atagûreene kana atarî mûgûre."

- 11 Yiesû abeera, "T'antû bonthe baûmba gûciûra mantû mamu, tatiga bara Ngai eete gûciûkîrwa kwa mo,
- 12 n'ûntû kûrî arûme nthaata kuuma gûciarwa na kûrî bo baakabirwe n'antû, na bangî beenda gûtuîka nthaata n'ûntû bwa gûtûmîkîra Ngai. Ûra akûûmba gûciûra mantû mama naciûre."
- 13 Antû bamwe ibaareeteete twana kîrî Yiesû kaingo aturîkîra njara aturûmbera. Îndî arutwa baake baanjiîria gûkaania antû babu.
- 14 Yiesû abeera, "Rekanaani na twana tûûye kîrî niû. Bûtigaatûgirie n'ûntû ûnene bwa îgûrû i bwa bara bakari ta twana tûtû."
- 15 Yiesû aturîkîra njara atuthaarima. Agûtuthaarima aathi.
- 16 Îgiita rîmwe muntû ûmwe aathi kîrî Yiesû amûûria, "Mwarimû, n'ûntû bûrîkû bwega bûra ndûtha nkathi mwoyooni wa tene na tene?"
- 17 Yiesû amûûria, "I kî n'ûntû ûkûmbûûria bûra bwega? Ûra mwega n'ûmwe. Weegua nûkwenda mwoyo wa tene na tene athîkagîra maathana ma Ngai."
- 18 Muntû ûyu amûûria, "Maathana marîkû?" Yiesû amwîra, "Mara maugîte, 'Ûtikaûragane,' 'Ûtikaathûngîre,' 'Ûtikaiye,' 'Ûtigaatuyanîre,'
- 19 'Tîyaga abaagu na nyûkwe,' na 'Enda mûtûûri waku ta bûra wîbendeete.' "
- 20 Mûthaka ûyu eera Yiesû, "Mamu monthe immaathîkagîra. Gûtirî bûngî?"
- 21 Yiesû amwîra, "Weegua nûkwenda gûtuîka ûmwagîru kûrû, îthi wendie bira bionthe ûrî na bio ûgaîre nkîa mbia ira bikauma, rîru ûûye ûnthingate. Ûkarûtha ûgu ûkeegua ûrî na ûtonga îgûrû."
- 22 Muntû ûyu akwîgua ûgu aathi akîonanagia kîeba n'ûntû naarî na into biingî mûno.
- 23 Yiesû eera arutwa baake, "Na mma ga nkûbwîra, n'ata kûrî inya gîtonga kûthi ûneneeni bwa îgûrû.
- 24 Na wabu ga nkûbwîra, i ûûthû nkamîra gûkûrûkîra karinyaani ga cindano kîrî gîtonga kûthi ûneneeni bwa Ngai."
- 25 Arutwa bakwîgua ûgu baarigara mûno. Baanjiîria kûûrania, "Anga kûrî we akoonokua?"
- 26 Yiesû abacûûba. Abeera, "Kîrî muntû bûbu bûtiûmbîka, îndî gûtirî ûntû bûrema Ngai."
- 27 Petûrû aûria Yiesû, "Î tiû naati tûtigîte bionthe twakûthingata rî, gûgaakara ata?"

<sup>28</sup>Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, rîra Mwana wa Muntû agaakarîra gîtî kîa ûnene mwagooni wa nthîgûrû înerû, wana biû arutwa baakwa bûgaakarîra itî bia ûnene bûgiitîre îgamba mîrîga ya Isiraeri îrî îkûmi na îrî.

<sup>29</sup>Na muntû wonthe ûra atigîte mûciî wake, kana aruagina, kana aaragina, kana îthe, kana gina, kana twana, kana mûnda n'untû bwakwa akoona wega maita îgana, na akoona mwoyo wa tene na tene.

<sup>30</sup>Baingî ba bara barî mbere bagaatuîka ba mûthia, bara barî mûthia batuîke ba mbere."

## Mathayo 20

<sup>1</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Ûnene bwa îgûrû bûkari ta mwene mûciî ûra aaraûkire kuuma rûkîrî mûno, aathi aacûa antû ba kûmûrutîra ngûgî mûndaani wake wa ncabiibû.

<sup>2</sup>Akûboona na baagwatanîra akaabarîa îrî rîa gîntugû, aboonia mûnda.

<sup>3</sup>"Aacooka aumagarûka kaîrî ta thaa ithatû. Aathi thokooni oona antû barûngi woogu mana gûtarî bu bakûrûtha.

<sup>4</sup>Abeera, 'Kinya biû îthiini bûndutîre ngûgî mûndaani nkabûrîa bûra kwagîrîte.'

<sup>5</sup>Beetîgîria baathi. "Aacooka kaîrî ta thaa thiita na ta thaa kenda aacûa bangî.

<sup>6</sup>Ta thaa kûmi na îmwe aumagarûka kaîrî eethîra bangî barûngi. Abaûria, 'N'ata n'untû bwatinda bûrûngi aaga mûthenya unthe gûtarî bu bûkûrûtha?'

<sup>7</sup>"Antû babu bamwîra, 'Tûtiroona muntû wa gûtwaa ngûgî.' "Muntû ûyu abeera, 'Wana biû tûthiini bûkaandutîre ngûgî ya mûnda.'

<sup>8</sup>"Ûgoro bûgûkinya mwene mûnda eera mûrûngamîri wa ngûgî yake, 'Îta aruti ngûgî ûbee mbia ciao, na wanjîrie na bara baaya rîa mûthia ûrigie na bara baayire rûkîrî.'

<sup>9</sup>"Bara baayire thaa kûmi na îmwe baaya baarîwa wakîra muntû îrî rîa ntugû yûyûri.

<sup>10</sup>Bara baayire rûkîrî bakwona ûgu beerîgîra bakaarîwa mbia inyingî nkûrûki yao. Îndî wana bo baarîrwe îrî rîa ntugû.

<sup>11</sup>Bakwona mbia ira beewa baanjîria kûnung'unîra mwene mûnda<sup>12</sup>bakîmwîraga, 'N'ata ûûmba gûtûrîa bûmwe na antû barutîte ngûgî îthaa rîmwe na tûtindîte kûthithina mûthenya unthe tûkîrûngûraga i riûa!'

<sup>13</sup>"Mwene mûnda aacookeria ûmwe wao amwîra, 'Bai, ntikûbûbîria. Tûtigwatanîre nkaabûrîa îrî rîa ntugû?'

<sup>14</sup>Thûkia bira birî biaku ûthi. I kwenda gwakwa ndatûmîra kûrîa bara baaya rîa îrigia bûmwe naabi.

- 15Ga ntaûmba kûrûtha bûra nkeenda na mbia ciakwa? Kana i rûriitho bûkûbeegua n'ûntû bwa kûbua gwakwa? "
- 16Yiesû eera arutwa baake, "Bara barî mbere bagaatuîka ba mûthia, bara barî ba mûthia batuîke ba mbere."
- 17Yiesû bathiîte Njerusaremu, eeta arutwa bara baake îkûmi na baîrî gataaria. Abeera,
- 18"Îndî tûthiîte Njerusaremu na Mwana wa Muntû agaakunyanîrwa anenkanîrwe kîrî athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho bamûtuîre kûûragwa.
- 19Na bakamûnenkanîra kîrî antû batarî Ayaundi bamûnyûrûnte, bamûringe ibooko, bamwambe. Îndî akaariûka ntugû ya ithatû."
- 20Mwekûrû wa Cabendi aathi kîrî Yiesû arî na aana baake baîrî. Aaturîria Yiesû maru akîenda amûrûthîra ûntû.
- 21Yiesû amûûria, "N'ata ûkwenda?" Mwekûrû ûyu amwîra, "Ndîenda uuga aana baba baakwa bagaakara amwe naawe ûneneeni bwaku, ûmwe rûteere rwaku rwa ûrîo na ûyû ûngî rwa ûmotho."
- 22Yiesû eera aana babu, "Biû bûtikûmenya kîra bûkûromba. Bûkaûmba kûnyua gîkombe kîra nkaanyua gîa kûnyamaarua?" Bamûcookeria bamwîra, "Yîi, tûkaûmba."
- 23Yiesû abeera, "Gîkombe kîra nkaanyua bûgakînyua, îndî ti niû mbagîrîtwe nthuura mbuga i ngania agaakara rûteere rwakwa rwa ûrîo kana rwa ûmotho. Naagu kûthuuranîrîtwe gûkarwa i bara Baaba ataarîite."
- 24Arutwa bara bangî îkûmi bakwîgua bûra Njakubu na Njoana beendaga babathûûra.
- 25Yiesû abeeta baayanga akubî n'we. Abeera, "Bara barî anene ba nthîgûrû îno beendaga kwonia antû i bo anene, atongoria ba nthîgûrû beekumagia kwonia antû i bo atongoria, wata bûra bwiyaî.
- 26Îndî biû bûtibatîrue bwîgua bûkari ûgu. Ûra wacienu akwenda gûtuîka mûnene natûmîkîre bara bangî.
- 27Ûra akwenda gûtuîka wa mbere natûmîkîre bonthe,
- 28ta bûra Mwana wa Muntû ataaya gûtûmîkîrwa. Aayire gûtûmîkîra antû na kûruta mwoyo wake wonokia antû baingî."
- 29Yiesû na arutwa baake baumîite bwa taûni ya Njeeriko, antû baingî mûno bamûthingata.



<sup>30</sup>Ikwarî na antû baîrî ntûngi baakari rûteere rwa njîra. Bakwîgua i Yiesû aakûrûkîite baanjîria kûmwîta na inya bakiugaga, "Mwathani, Mwana wa mûciî wa Ndaundi, twîgue kîao!"

<sup>31</sup>Antû baingî baanjîria kûbakaania bakîbeeraga bakire, îndî bataakira. Baûkîria tûyû na inya nkûrûki bakiugaga, "Mwathani, Mwana wa mûciî wa Ndaundi, twîgue kîao!"

<sup>32</sup>Yiesû aarûngama abeeta. Abaûria, "N'ata bûkwenda mbûrûthîra?"

<sup>33</sup>Ntûngi inu ciamwîra, "Mwathani, itûkwenda tûtua kwona."

<sup>34</sup>Yiesû abeegua kîao. Aatambûrûkia njara yake abatonga meetho. Nthûti îmwê baatua kwona bamûthingata.

## Mathayo 21

<sup>1</sup>Yiesû na arutwa baake bathiîte Njerusaremu, barî akubî gûkinya beethîra bantû kwarî na Karîma ka Mîceituuni, gataûni geetagwa Bethipage. Bagûkinya oogo, Yiesû aatûma arutwa baake baîrî bathiyaga.

<sup>2</sup>Abeera, "Îthiini gataûni gaka karî mbere aaga, na bwakinya ûgu bûkoona îng'ooi rîrî na kayaû rîthaîkîitwe, bûthaûre rîo bûndeetere.

<sup>3</sup>Ûra akaabûûria i kî n'ûntû bûkûrîthaûra, bûmwîre, 'I Mwathani arî bata na rîo na akarîcookia waaga, atiikarakara na rîo.' "

<sup>4</sup>Ûntû bûbu bwatuîkîkire kaingo mantû mara Mwathani aariirie gûkûrûkîra kanyuani ga kîroria maûyûra, rîra augire,

<sup>5</sup>"Îra antû ba taûni ya Cayûni, 'Cûûba bwone mûnene wenu aayîite. Neendeete ûkiri na akamatîitwe n'îng'ooi, gatigiri, kayaû ka îng'ooi.' "

<sup>6</sup>Arutwa babu baathi baarûtha wabûra Yiesû aabeerîite.

<sup>7</sup>Bamûreetera îng'ooi rîru na kayaû ka rîo, bamwarîra tûbuuti twao mûgongo wa mo, Yiesû aakarîra.

<sup>8</sup>Antû baingî mûno baara tûbuuti twao barabaraani, na bangî baatema mathîgî bakîmwaragîra nthî.

<sup>9</sup>Kîrîndî kîonthe kîra kîathiîte kîrî mbere ya Yiesû na kîra kîamuumîite nyuma kîonthe kîanjîria kuugîria gîkiugaga, "Ocana kîrî Mwana wa mûciî wa Ndaundi! N'ûmûthaarime ûra aayîite kwa rîitwa rîa Mwathani! Ocana kîrî ûra arî îgûrû mûno mûno!"

<sup>10</sup>Bagûkinya Njerusaremu taûni yonthe yagwatwa i kîrigaro. Antû baatua kûûrania, "Ka muntû ûyû arî ûû?"

<sup>11</sup>Bara baayanîtie na Yiesû babeera, "Ûyu i Yiesû wa kuuma Nasareethi naara nthîgûrû ya Gariiri. I kîroria."

- 12**Yiesû aathi nyomba ya Ngai eengatia antû bonthe bauma ku bara baagûraga na bara beendagia into na nyamû. Aakuûrania meetha cia bara baakûûranagîa mbia na tûkongoro twa bara beendagia macea mara ma mîciî.
- 13**Aabeengatiirie akîbeeraga, "Maandîko Maatheru maugîite, 'Nyomba yakwa îgeetagwa nyomba ya kûndombera,' îndî biû bûmîtuîkithîtie 'îkurungu rîa kwîbithaga aamba!' "
- 14**Ntûngi na bionje biaya agu nyomba ya Ngai, Yiesû abooria.
- 15**Athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho baathûûra mûno n'ûntû bwa mantû mamu Yiesû aarûthire ma kûrigaria, na n'ûntû bwa bûra twana twaugagîria na inya agu nyomba ya Ngai tûkiugaga, "Ocana kîrî Mwana wa mûciî wa Ndaundi!"
- 16**Beera Yiesû, "Anga nûkwîgua bûra twana tûtû tûkuuga?" Yiesû abeera, "Inkwîgua mma. Îndî anga bûtaathooma bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Ngaatûma twana na tûgenke tûngonga bûra kwagîrite?'"
- 17**Yiesû abatiga aathi kûraara gataûni geetagwa Beethania.
- 18**Rûûni rûkîrî Yiesû neegagua yûûra acookeete bwa taûni ya Njerusaremu.
- 19**Arî kûraaya oona mûkûyû rûteere rwa njîra. Akûthi atoona ûrî na nkûyû, nwa mathangû monka warî na mo. Yiesû acuîra, "Woû ûtikooro ûciara kaîrî!" Mûkûyû ûyu waûma warîru.
- 20**Arutwa baake bakwona mûkûyû waûma warîo, baarigara mûno i kîama gîku. Baûria, "N'ata mûkûyû ûyû waûma weendî?"
- 21**Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, bunka muntû atarî na nkanja ageetîgia bûra akuuga bûgaatuîkîka, nwa arûthe manene nkûrûki ya ûgu bwona ndarûtha mûkûyû. Nwa wone weera kîrîma ta gîkî, 'Kûûka ûkagwe îriani,' na gûgakarîka woogu.
- 22**Ûntû bunthe bûra ûkaaromba Ngai ûrî na wîtgio, agakwingîria bu."
- 23**Bagûcooka Njerusaremu kaîrî, Yiesû aathi aathûngîra nyomba ya Ngai aanjîria kûrutana. Athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû baaya ku bamûûria, "I kû ûrutîite watho bwa kûrûtha mantû mama ûkûrûtha? Na n'ûû akwete bu?"
- 24**Yiesû abeera, "Wana niû ka mbûûrieni. Bûkaûmba gûncookeria, wana niû nkabwîra ara ndutîite watho bwa kûrûtha mantû mama nkûrûtha."
- 25**Abaûria, "I kû Njoana aarutîite watho bwa kûbaatithania? I kuuma kîrî Ngai kana i kuuma kîrî muntû?" Baanjîria kwîrana, "Twamwîra i kuuma kîrî Ngai, agaatûûria, 'Aabu i kî n'ûntû bûtaamwîtgia?'"
- 26**Na twamwîra, 'I kuuma kîrî muntû,'--arî, tîga! Itûgûkuthûka kîrîndî n'ûntû antû bonthe beetîgîtie Njoana aarî kîroria."

- 27Kwoogu beera Yiesû, "Tûtiiyî." Yiesû abeera, "Wana niû ntibwîra ara ndutîite watho bwa kûrûtha mantû mama nkûrûtha."
- 28Yiesû aathi na mbere kûbaarîria abeera, "Tathûgaaniani. Ikwarî na muntû aarî na aana baîrî. Îgiita rîmwe aathi kîrî ûra mûkûrû amwîra, 'Bai, îmunthî îthi mûndaani.'
- 29"Mûthaka amûcookeria amwîra, 'Arî, ntikwenda.' Îndî nyumaani aacooka kwona akûbîtia, aathîkîra îthe.
- 30Mûkûrû aathi kîrî ûra ûngî mûniini n'we amwîra. Mûthaka ûyu mûniini amwîra, 'Inkûthi warîru, baaba.' Îndî ataathi."
- 31Yiesû aûria athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû bara baarî agu, "N'ûrîkû kîrî aana babu barî baîrî aarûthire bûra îthe eendaga kûrûthwa?" Bamûcookeria bamwîra, "N'ûra mûkûrû." Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, arûngithia ûgooti na marwaya i bo bakaathi ûneneeni bwa Ngai mbere yenu.
- 32Ndîbwîra ûgu n'untû Njoana Mûbaatithania akûûya, aayire abwonia njîra îra yagîrîte, îndî bûtaamwîtîgia. Arûngithia ûgooti na marwaya i bo baamwîtîgiirie. Îndî wana bûkwona ûgu bûteerira bûmwîtîgia."
- 33Yiesû aathi na mbere abeera, "Ka mbweeni ngerekano îngî. Kagiita kamwe ikwarî na muntû aarîmîite mûnda wake aanda ncabiibû. Acwirigîra, aathondeka bantû a gwitîra ncabiibû, na kîbayo aaka. Rîru aakomborithia antû, aathi rûgendo.
- 34Îgiita rîa maketha rîrî akubî gûkinya, muntû ûyu aatûma aruti ngûgî baake abeera bathi bamûgîrîre bira biarî biake makethaani mamu kûringana na bûra baagwatanîrîte na antû babu.
- 35"Aruti ngûgî babu bagûkinya, antû babu baakombereete mûnda babagwata. Baatura ûmwe, ûyu ûngî baûraga, na ûyu ûngî n'we bamûtonyanga na maiga.
- 36Mwene mûnda aatûma aruti ngûgî baake bangî kaîrî, îndî baingî nkûrûki ya bara ba mbere. Îndî kinya bo baarûthwa wata bara ba mbere.
- 37Mûthiani mwene mûnda aatûma mwana wake wengwa akîthûgaanagia antû babu bakamûkuthûka woona aarî mwana wake.
- 38"Antû babu bakwona mwana wa mwene mûnda beerana, 'Ûyû n'we mwene rûgai. Tûmûûrageeni kaingo rûgai rûtuîka rwetû!'
- 39Bamûgwata bamuumagaria ome ya mûnda bamûûraga."
- 40Yiesû abaûria, "Bûrîthûgaania rîra mwene mûnda akaathi eethîre antû babu rî, n'ata akaabarûtha?"
- 41Bamûcookeria bamwîra, "Mwene mûnda nakaabathiria, athûukia babu, acûe antû bangî bara bakaamweyaga gîcuncî gîake îgiita rîakinya."

<sup>42</sup>Yiesû abeera, "Anga bûtaathooma bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru? 'Iiga rîra rîaregirwe n'aaki, îndî i rîo rîtuîkîite rîa kooni. I Mwathani atûmîite ûntû bûbu bûkarîka, na tûbuonaga bûrî bwa magegania.' "

<sup>43</sup>Yiesû aathi na mbere na kûbeera, "Na kwoogu ga nkûbwîra, Ngai akabûtunya kaanya ga kûthi ûneneeni bwake anenkere antû bangî bara bakaarûtha bûra eendaga kûrûthwa.

[<sup>44</sup>Ûra akaagwîra iiga rîrî nakaunîkanga atuîke tûcuncî, tûcuncî. Na ùra rîkaagwîra rîrî rîo irîkaamûthithira.]"

<sup>45</sup>Athînjîri ba Ngai na Abarisai bakwîgua ngerekano inu baamenya i bo Yiesû aatemagia.

<sup>46</sup>Baanjîria gûcûa bûra bamûgwata. Îndî ibaakuthûkaga antû n'ûntû ibeetîgîtie Yiesû aarî kîroria.

## Mathayo 22

<sup>1</sup>Yiesû aatûmîra ngerekano kaîrî. Abeera,

<sup>2</sup>"Nwa tûbuanaanie ûnene bwa îgûrû na mûnene ùra aathuuranîre kîatho kîa wiki bwa mûthaka wake.

<sup>3</sup>Rîru aatûma aruti ngûgî baake bathi gwîta bara eetîite. Îndî bara eetîite baataaya.

<sup>4</sup>Aatûma aruti ngûgî bangî kaîrî. Abeera bathi beete bonthe bara eetîite kîathooni. Abeera babeere kîatho ikîbeeteereete, abathînjîrite ndeegwa na njaû ciake ira noru na kîra gîntû kîonthe kîrî oogo, kwoogu ibathi.

<sup>5</sup>Îndî baarega wooru muntû aathi bwake. Ûmwe aathi bwa mûnda wake, ùra ûngî aathi biacaaraani ciake,

<sup>6</sup>na bamwe baao baagwata atûmwa babu babanyamaaria babaûraga.

<sup>7</sup>Mûnene akwîgua ûgu aathûûra mûno, aatûma njûûrî ya acikaarî yathi yathiria aûragani babu na baabîthia taûni înu.

<sup>8</sup>"Rîru eera aruti ngûgî baake, 'Kîatho ikîthuuranîre, îndî bara ndareetîite ti bo ndaraagîrîtwe gwîta.

<sup>9</sup>Îthiini makomanooni ma njîra bwîre muntû wonthe ùra bûkooni aaye.'

<sup>10</sup>Aruti ngûgî babu baathi makomanooni ma njîra beethîrania antû bonthe bara baakûrûkaga; beega na baathûûku, mwanka baûyûra gûku kîatho kîarî.

<sup>11</sup>"Mûnene akûûya kwona ageni, oona muntû ùmwe ataarî na nguo yaagîrite ya kûûya wikiini.

<sup>12</sup>Amûûria, 'Bai ûyû, n'ata woû ûûyire aaga ûtarî na nguo cia kûûya wikiini?' Muntû ûyu aaga bwa kuuga.

- 13Mûnene eera aruti ngûgî baake, 'Mûthaîkeeni njara na magûrû bûmûgere nja mwinduuni.' Gûku ûkeegua kûrî na kîrîro na kîeba kîinene mûno.
- 14"I baingî beete, îndî i baakai bakaathuurwa."
- 15Abarisai baathi baabanga bûra bakaageria gûtega Yiesû na rwaria rwake.
- 16Baatûma arutwa baao na athingati ba Eronde baathi beera Yiesû, "Mwarimû, itwiyî ûrî mwîtîgua na ûrutanaga ûmma bwa Ngai. Ûtitindanagîra na mathûgaania ma antû n'ûntû ûtiendagîra bamwe ûmena bara bangî.
- 17Tatwîre bûra ûkwona--itwagîrîtwe tûrûngaga ûgooti kîrî Kaisaarî kana tûtiagîrîtwe?"
- 18Yiesû aamenya baamûûragia ûgu barî na mûbango ûmûthûûku. Abaûria, "Eebwithia baba, i kî n'ûntû bûkûngeria?"
- 19Tamboniani ciringi îra îrîaga ûgooti." Bamûnenkera.
- 20Yiesû abaûria, "Ûthiû bûbû i bwa ûû? Na riîtwa rîrî i rîa ûû?"
- 21Bamûcookeria bamwîra, "Bionthe i bia Kaisaarî." Yiesû Abeera, "Kwoogu nenkagîraani Kaisaarî into biake, na Ngai mûnenkagîreeni bira birî biake."
- 22Bakwîgua Yiesû auga ûgu bamûrigarîra mûno, bamûtiga baathi.
- 23Ntugû weenu Asandukai bamwe baathi kîrî Yiesû. Na wîtîgio bwa Asandukai n'atî, gûtiûmbîka muntû ûmûkuû ariûka. Bakûthi beera Yiesû,
- 24"Mwarimû, Musa aatwandîkîîre watho atwîra, 'Muntû akagûra mûka îndî agakua mbere ya bagîa na kaana, mûruagina nabatîrue athûkia mûka ûyu aciarîra mûruagina mbeû.'
- 25Kwa ngerekano, kagiita kamwe ikwarî na nthaka mûgwanja cia muntû ûmwe. Ûra mûkûrû akûgûrana aakua atatigîite mbeû. Mûka ûyu aagûrîite aatigwa na mûruagina ûra aamûkinyîite mûgongo,
- 26îndî wana mûruagina ûyu aakua atatigîite mbeû. Bonthi barî mûgwanja baathûkia mûka ûyu wabagîkuyaga batagûtiga mbeû,
- 27mwanka mûka ûyu n'we aaya gûkua mûthiani."
- 28Asandukai babu baûria Yiesû, "Îndî rî, rîra antû bakaariûkua mûka ûyu agaatuîka wa ûû kîrî nthaka inu irî mûgwanja n'ûntû ingî cionthe iciamûgûrîite?"
- 29Yiesû abacookeria abeera, "Biû bûbîtîtie mûno n'ûntû bûtiyî Maandîko Maatheru na bûtiyî Ngai arî inya.
- 30Rîra antû bakaariûka batiigûrana kana bagûrwa. Bagaakara ta araîka ba îgûrû.
- 31Mantûûni ma kûriûkua na mo rî, ka bûtathoomeete Maandîkooni Maatheru bûra Ngai abwîrîite.



- 32 Augîite, 'Niû ndî Ngai wa Îburaîmu, Isaka na Njakubu.' Kwoogu we ti Ngai wa bara bakuû. I Ngai wa bara barî mwoyo."
- 33 Kîrîndî gîkwîgua ûgu kîarigara mûno i mûrutanîre wa Yiesû.
- 34 Abarisai beethîrana amwe bakwona Yiesû aacookeria Asandukai biûria mwanka baakangaa.
- 35 Mûgambi ûmwe wao amûûria kîûria akîmûtega.
- 36 Amûûria, "Mwarimû, i yathana rîrîkû rîrî gîtûmi nkûrûki ya maathana mara mangî?"
- 37 Yiesû amwîra, " 'Enda Mwathani Ngai waku na nkoro yaku yonthe, na mwoyo waku unthe na mathûgaania maaku monthe.'
- 38 Rîru i rîo yathana rîra rînene na rîra rîrî gîtûmi nkûrûki ya maathana mara mangî monthe.
- 39 Na yathana rîa maîrî wana rîo rîkari ta rîru. 'Enda mûtûûri waku ta bûra wîbendeete.'
- 40 Watho bunthe na mantû mara iroria biaroriirie makamatûtwe i maathana mama marî maîrî."
- 41 Abarisai beethîreene amwe woogu Yiesû abaûria,
- 42 "Bûthûgaanagia Kîrîstû n'ûû? Na i mwana wa ûû?" Bamûcookeria bamwîra, "We i Mwana wa Ndaundi."
- 43 Yiesû aacooka abaûria, "Na n'ata îndî Ndaundi akîaragia kwa inya ya Kîrundu aamwîtaga 'Mwathani'? N'ûntû ariuga,
- 44 'Mwathani Ngai neerire Mwathani wakwa, "Kara nthî rûteere rwakwa rwa ûrîo, mwanka ntuîkithie anthû baaku ûkinyo bwa magûrû maaku." '
- 45 'Ûkaaya kwîgua Ndaundi arîmwîta 'Mwathani' rî, n'ata îndî Kîrîstû aûmba gûtuîka mwana wake?"
- 46 Gûtirî waciao aûmba gûcookia kîûria gîku. Na kuuma ntugû înu gûtirî we aamûûria kîûria kaîrî.

## Mathayo 23

- 1 Yiesû aacooka aarîria kîrîndî na arutwa baake abeera,
- 2 "Aarimû ba watho na Abarisai i bo beetîgîrîtue kûrutana watho bwa Musa.
- 3 Kwoogu baathîkagîreeni na rûthagaani monthe mara bakaabwîraga. Îndî bûtikaarûthe bûra barûthaga n'ûntû batirûthaga bûra baugaga kûrûthagwe.
- 4 Baîkagia antû mîrigo îtakamatîka n'ûrito na barî bo batienda kûmîringithia nwa na kaara babateetheria kûmîkamata.

<sup>5</sup>"Mantû monthe mara barûthaga, barûthaga mo kaingo boonwa n'antû. Baneneagia tûthandûkû tûra twogagîrwa ûthiû tûgeekîrwa Maandîko Maatheru, na bakaraayithia nkûrûki ya wîthîre mîthia ya nguo ira beekagîra bakîromba, kwonania wagîru bwao.

<sup>6</sup>Rîra barî biathooni kana masinagoogiini, beendaga gûkara itîni bia mbere bia gîtîyo.

<sup>7</sup>Wana rîra barîkanîite n'antû beendaga babakeethia na gîtîyo na babeeta, 'Rabai.'

<sup>8</sup>Îndî biû bûtikeende gwîtwâ 'Rabai' n'ûntû Rabai wenu n'ûmwe na bûrî aana ba Baaba ûmwe.

<sup>9</sup>Na bûtigeete muntû 'Baaba' gûkû nthîgûrû n'ûntû Abaagu n'ûmwe na akaraga îgûrû.

<sup>10</sup>Na bûtikeende gwîtwâ 'Mwarimû' n'ûntû Mwarimû wenu n'ûmwe, ta we Kîrîstû.

<sup>11</sup>Ûra akwenda gûtuîka ûmûnene nkûrûki ya bara bangî natûmîkîre bara bangî.

<sup>12</sup>Ûra akeeneneithia akaanyithua. Na ûra akeeneyithia akaaneneua."

<sup>13</sup>Yiesû abeera, "Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho na Abarisai, eebwithia baba! Bûrigagîria bara bangî bathi ûneneeni bwa îgûrû na tika biû bûkaathi ku. Bûtirekaga bara bakûthûngîra bathûngîra.

[<sup>14</sup>"Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho na Abarisai, eebwithia baba! Bwenagîria ntigwa bûgaitunya into bia cio. Na bwathi kûromba bwendaga kûromba maromba maaraaya mûno bûkîenda kwîbonania kîrî antû. Îgamba rîenu ûkeegua rîrî rîthûku mûno.]"

<sup>15</sup>"Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho na Abarisai, eebwithia baba! Bûriungaga mwanka mûringo wa îria bûgîcûa muntû bûgarûra atuîka wenu. Na bwatiga bûkwona agûtuîka wenu bûmwînyangagia nkûrûki yenu agatuîka mwana wa îcamaarîro.

<sup>16</sup>"Bûkoona thîna, biû atongoria ntûngi! Buugaga muntû akathiîtia na nyomba ya Ngai bûbu t'ûntû. Îndî akathiîtia na thaabu îra îrî nyomba ya Ngai aacookwa i mûthiîtio.

<sup>17</sup>Biû bûrî ntûngi intaku! I mbi îrî gîtûmi nkûrûki ya îra îngî, i thaabu kana i nyomba ya Ngai kûra thaabu yaigagwa kaingo îtuîka n'întheru?

<sup>18</sup>Na kairî bûrutanaga bûkauga muntû akathiîtia na kîthînjîro, bûbu t'ûntû. Îndî akathiîtia na kîra kîrî kîthînjîrooni nacookwa i mûthiîtio ûyu.

<sup>19</sup>Ntûngi ino! I mbi îrî gîtûmi nkûrûki ya îra îngî. I kîra kîrî kîthînjîrooni, kana i kîthînjîro ara kîewa kînenkanagîrwa kaingo kîtherua?

- 20**Kwoogu ûra athiîtagia na kîthînjîro kîa Ngai ti kîo gîonka athiîtagia na kîo. Athiîtagia kinya na into bionthe bira birî kîthînjîrooni.
- 21**Ûra athiîtagia na nyomba ya Ngai, athiîtagia n'yo amwe na ûra akaraga ku.
- 22**Na ûra athiîtagia na îgûrû, athiîtagia na gîtî kîa ûnene kîa Ngai amwe na ûra agîkaragîra.
- 23**"Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho na Abarisai, eebwithia baba! Bûrutaga icuncî bia îkûmi bia into bienu bionthe, wana tûnyamû tûniini tûra tûnunkagia irio bwega, îndî bûgatiga mantû mara marî gîtûmi nkûrûki ya watho ta kûrûthagîra antû bûra kwagîrîte, kûbeegua kîao, na kwîgua bûrî na wîtîgio kîrî Ngai. Bwagîrîtwe bûrûthaga mantû ta mama bûtakûriganîrua i mamu mangî wana mo.
- 24**Biû bûrî atongoria ntûngi! Bûrutaga kathigiiri ûcûrûûni bûkameria njogu.
- 25**"Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho na Abarisai, eebwithia baba! Bûmenyagîra kûthambia thaani na ikombe nja bûgatiga ndeni biûyûri rûko ta ûtunyani na îtanûka rîa mîthemba yonthe.
- 26**Woû Mûbarisai ntûngi! Amba ûthambie gîkombe na thaani ndeni kaingo wana nja îthera.
- 27**"Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho na Abarisai, eebwithia baba! Bûkari ta nthiko ciakîtwe cokaa ome kaingo cioneka irî inthongi îgûrû, îndî ndeni ciûyûri maîndî ma antû na woru.
- 28**Wana biû kwa mwonekere antû babwonaga bûrî baagîru, îndî nkoro cienu ciûyûri wîbwithia na ûthûûku.
- 29**"Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho na Abarisai, eebwithia baba! Bûthuuragîra nthiko cia iroria bia Ngai na bûkagemia cia atheru
- 30**bûkiugaga, 'Ûkeegua twarî oogo îgiita rîa bakîyûyûyû tûtikîgwatanîra na bo. Tûtigîtîgîria nthakame ya iroria îtûûrwa.'
- 31**Kwoogu ibûrîkîtie kwonania bûrî bwingwa atî, bûrî aana ba bara baûragire iroria!
- 32**I bu ni nabûkaûyûrîria mûthûmba wa biûyûyû bienu.
- 33**"Biû, njoka ino! Rûciaro rwa njoka imbî! Ntikwona bûra bûtagîtuîrwa kûthi îcamarîro.
- 34**Kwoogu nkabûtûmîra iroria, antû baûme, na aarimû ba watho. Bamwe baao bûkabaûraga na bûbaambe mûtharabaani. Bangî bûbaturîre masinagoogiini bûkînganaga na bamwe kuuma taûni kûthi îra îngî,

<sup>35</sup>kaingo bûcookwa i nthakame ya antû bonthe baagîru îra bweetûûrire, kwanjîria na ya Abeeri ûra aarî ûmwagîru, mwanka ya Cakaria wa Mberakia ûra bwaûragîre gatîgatî ka nyomba ya Ngai na ara kîthînjîro kîa Ngai kîarî.

<sup>36</sup>Na mma ga nkûbwîra, mantû mamu monthe magaacooka nthuke îno."

<sup>37</sup>Yiesû auga, "Antû ba Njerusaremu, bûûragaga iroria bia Ngai abitûma kîrî biû, na bûûragaga atûmwa ba Ngai na maiga abatûma kîrî biû. I maita magana ndeendaga kwîthîrania amwe aana beenu ta ngûkû bûra îthîranagia tûcwi twa yo îguîkîra, îndî naabi bûkarega!

<sup>38</sup>Atarî, nyomba yaku Njerusaremu n'îganjo.

<sup>39</sup>Na mma ga nkûbwîra, bûtimbona kaîrî mwanka rîra bûkauga, 'N'ûmûthaarime ûra aayîte kwa riîtwa rîa Mwathani.' "

## Mathayo 24

<sup>1</sup>Yiesû akuumagarûka nyomba ya Ngai athiîte, arutwa baake baathi kîrî we bamwonia bûra mwako wa nyomba ya Ngai wathongamîte bûgana.

<sup>2</sup>Yiesû abeera, "Ibûkwona mwako ûyû unthe? Na mma ga nkûbwîra, gûtirî iiga rîgaatigwa rîrî îgûrû ya rîra rîngî, monthe imakaanyagaaru."

<sup>3</sup>Yiesû akari nthî Karîmaani ka Mîceituuni, arutwa baake baathi kîrî we barî bonka. Bamwîra, "Tatwîre irî mantû mama magaatuîkîka. Na i mbi îkoonania rîra ûkeegua ûûyîte, rîra mûthiro wa nthîgûrû ûgaakinya?"

<sup>4</sup>Yiesû abeera, "Îmenyagîreeni bûtikeeneerue i muntû,

<sup>5</sup>n'ûntû antû baingî mûno bakaaya bagîtûmagîra riîtwa rîakwa bakauga i bo Kîrîstû na bagaata antû baingî.

<sup>6</sup>Bweegua ndûa ikîrûîwa kana ikîgwetwa bûtikaamake. Mantû ta mamu nwa mwanka matuîkîke, îndî ûyu t'uu mûthiro.

<sup>7</sup>Nthîgûrû îkaarûa na îra îngî, ûnene bûrûe na bûra bûngî, mayûûra makaaya na nthîgûrû îkainaina gûntû na gûntû.

<sup>8</sup>Mantû mamu monthe i ta rûgakai rwa mbere rwa mwekûrû arî akubî kûgîa na mwana.

<sup>9</sup>"Rîru bûkaanenkanîrwa bûnyamaarue na bûûragwe. Na antû bonthe bakabûmena n'ûntû bwa riîtwa rîakwa.

<sup>10</sup>Kagiita gaku baingî bagaataratara wîtîgioni. Antû bagaakunyanagîra bara bangî na bagaatumana moothû.

<sup>11</sup>Gûkaumîra iroria bia ûrongo biingî bieneerie antû baingî baûre.

<sup>12</sup>Ûthûûku bûkaingîa na wendo bwa antû baingî bûnyiee.

<sup>13</sup>Îndî ûra akaûmîria mwanka mûthia akoonokua.

- 14Ntheto ìmbega ya ùnene bwa ìgùrù ìgaatùmîrwa nthìgùrù yonthe ìrì ùkùùyì kîrì mîgongo yonthe, rîru mùthia ungwa ùkinye.”
- 15Yiesù auga, "Rîra bùkoona kîra kîthùuku mùno, kîra Ngai athùire kîrungi ara atheru (mùthoomi tanataùre), bara ùkeegua barì Njundea ibakuthùke bathi bwa irîma. Gîku i kîo kîra kîroria Ndanieri aaroriirie mantù ma kîo.
- 17Ûra akeegua arì rùùgùrù rwa nyomba, eendama atikaagerie kùthara nwa mbi.
- 18Ûra akeegua arì mùndaani, atigaakare kùthùkia nguo yake ara agùtùùgîrîtie.
- 19Eekùrù bara ùkeegua barì barito kana barì na tûgenke twa gwonkia, gîku na ti kînyamaara bakoona kagiita gaku!
- 20Îrombaani kagiita gaku bùgaakuthùka gatikeegue karì ga mpîo kana wîgua kùrì ntugù ya Sabatù,
- 21n'ùntù kînyamaara kîra ùkeegua kîrì oogo, i kîra gîtooneka nthìgùrù ìno kâirì kuuma ìkùùmbwa. Na gùtirì kîngî ta kîo gîkooneka gùkù kâirì.
- 22Ûkeegua ti bùra Mwathani akubîtie ntugù inu, gùtirì muntù oonoka. Na aikubîtie n'ùntù bwa bara athuurîte.
- 23Kwoogu ùra akaabwîra, 'N'ùyù Kîrîstù!' kana 'N'ùura!', bùtikaamwîtgîe.
- 24N'ùntù Kîrîstù ba ùrongo na iroria bia ùrongo ùkeegua barì ku. Bakaaringaga biama biinene na bakoonanagia magegania kaingo weegua gùkaùmbîka beeneria kinya bara Ngai athuurîte.
- 25Îndî biù ìmenyeereeni. Nkùbwîra mantù monthe mbere ya makarîka.
- 26"Kwoogu bakaaya kùbwîra, 'Arì rwannda,' bùtikaathi noogo. Kana babwîra, 'N'ùyù gùkù nyomba,' bùtîgeetîgîre.
- 27Ta bùra rweni rwenagia uumîro bwa riùa rùkamùrîka ùthùiro bwa riùa, i ta bu kùùya kwa Mwana wa Muntù ùkeegua gùkari.
- 28Ara kiimba kîgagua kîrì noogo nderi ciîthîranaga.”
- 29Yiesù aathi na mbere auga, "Nthùti ìmwe, nyuma ya kînyamaara gîku kînene ùgu, riùa rîkaaruma mwindu na mweri ùtîge kùtharara, nthata igwe kuuma ìgùrù na mainya ma ìgùrù mainainue.
- 30Rîru i rîo rwano rwa kùùya kwa Mwana wa Muntù rùkooneka ìgùrù. Antù ba nthìgùrù yonthe bakaarîra baminùke mùno boona Mwana wa Muntù aayîte na matu kuuma ìgùrù arì na inya na mwago ùmùnene.
- 31Rîra karumbeeta gakaaringwa na kayù kaanene, agaatùma araîka baake bathi nteere cionthe cia nthìgùrù beethîranie bara bathuure nthìgùrù yonthe.”
- 32Yiesù auga, "Thùkiani ngerekano ya mùkùyù bwîrutane na uu. Rîra mpong'i cia uu cianakaga mathangù makaanjîria kùririma ibùmenyaga i thaano ìrì akubî.



33Ūgu i ta bu ūkeegua kūrî rîra bûkoona mantû mamu magîkarîka. Bwona bûmenye Mwana wa Muntû arî akubî mûno kûûya.

34Na mma ga nkûbwîra, mantû mamu monthe magaatuîkîka rûciaro rûrû rûtarî rûthiru.

35Îgûrû na nthîgûrû bikaathira îndî biugo biakwa bitikooro bithira.”

36Yiesû auga, "Gûtirî muntû aiyî ntugû kana îthaa. Gûtirî mûraîka arî îgûrû aiyî, na wana Mwana atiyî. I Baaba wenka aiyî.

37Bûra gwakarîkire ntugû cia Nuû i ta bu gûgaakarîka ntugû ya kûûya kwa Mwana wa Muntû.

38Ta bûra gwakari ntugû cia mbere, mbere nthîgûrû îkondorua i rûûyî, antû baarîyaga na bakanyua, bakagûrana kana bakagûrîrwa mwanka rîra Nuû aathûngîre cabinaani.

39Antû bataiyî bûra gûgaakara, mwanka rîra mûguû wayire wabakondoria bonthe. Ntugû îra Mwana wa Muntû akaaya, antû bagaakirimanua ta bûra baakirimaniirue.

40Ntugû înu antû arûme baîrî bakeethîrûa mûndaani, ûmwe athûkue ûra ûngî atigwe.

41Aka baîrî bakeethîrûa bakîthia na iiga rîmwe, ûmwe athûkue ûra ûngî atigwe.

42"Kwoogu îmenyeereeni n'ûntû bûtiyî i rî Mwathani akaaya.

43Na bûmenye ūkeegua mwene mûciî namenyaga rîra mwamba akaaya nakaria nyomba yake atikaiywe.

44Kwoogu, biû karagaani bwîthuuranîrite n'ûntû Mwana wa Muntû akaaya rîra bûtakûmwîrîgîrîra.”

45Yiesû aathi na mbere na kwaria. Auga, "N'ûû îndî mûruti ngûgî mwîtîgua na ûmûûme, ûra mwene mûciî aûmba gûtigîra mûciî rîra atarî ku akarûmia bara bangî irio thaa cia kûrîa ciakinya?

46Mwene mûciî aacooka nakumagia mûruti ngûgî ta ûyû eethîra arutîite ngûgî îra aamwere bwega.

47Na mma ga nkûbwîra, mûnene wake amûtuîkithagia mûrûngamîiri wa into biake bionthe.

48Îndî ūkeegua arî mûruti ngûgî ûmûthûûku aatigwa akathûgaania ûra amwandîkîite atiiya rua,

49akaanjîria kûnyamaaria aruti ngûgî bara bangî, akanyua ncoobi na areebi akîrîyanagîra na bo,

50mûnene wake akaaya ntugû îmwe ataiyî na thaa ira atamwîrîgîrîite.

<sup>51</sup>Aaya amûnyamaarie mûno amûgiitîre îgamba ta mwîbwithia, amûgere nja kûra ûkeegua kûrî na kîrîro na kîeba kîinene mûno."

## **Mathayo 25**

<sup>1</sup>Yiesû auga, "Nwa tûbuanaanie ûnene bwa îgûrû na aarî îkûmi bara ûgoro bûmwe baathûkiirie ntandîka ciao baathi kûthagaana mûgûrani.

<sup>2</sup>Bataano kîrî bo baarî baataku îndî babu bangî bataano baarî baûme.

<sup>3</sup>Babu batau bakûthûkia ntandîka ciao bataakamata maguta ma kûgana.

<sup>4</sup>Babu baûme baakama maguta marî ntandîkaani na mangî na cûûba.

<sup>5</sup>Gûgûtuîka mûgûrani agûceererwa ataayîite, aarî babu bonthe baanoga bagwatwa i toro.

<sup>6</sup>"Ûtugû gatî kanene kwaugîrûa na inya kweerwa, 'Yîi, n'ûyu mûgûrani aayîite! Mûthagaaneeni.'

<sup>7</sup>"Aarî babu baumbuthûka torooni, beetithia ntambi.

<sup>8</sup>Bara bataaririkana gûkamata maguta ma kûgana beera babu baarî na mo, 'Tûkundieni maguta twongeere, ntandîka cietû nikwenda kwora.'

<sup>9</sup>"Bara baarî na mo babeera, 'Arî! Tûkabûgaûrîra matitûgana na tiû. Îthiini kîrî bara beendagia bûgûre meenu.'

<sup>10</sup>"Aarî babu bakûthi kûgûra, mûgûrani aaya baathi wikiini na bara baarî oogo. Bakûthûngîra kûra kîatho kîathuuranîrîtwe, mûrango waingwa.

<sup>11</sup>Aarî bara baarî bakûthi kûgûra maguta baaya. Beetana, 'Itû, aba, tûrugûrîre.'

<sup>12</sup>"Mûgûrani abeera, 'Arî. Na mma ntibwiyî.' "

<sup>13</sup>Yiesû aarîkia na kwîra arutwa baake, "Kwoogu rîonthe karagaani bwîmenyeereete n'ûntû bûtiiyî ntugû kana îthaa rîra Mwana wa Muntû akaaya."

<sup>14</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Na kairî nwa tûbuanaanie ûnene bwa îgûrû na muntû ûmwe aathiite rûgendo. Mbere ya athi eeta aruti ngûgî baake abeera bamûmenyeere into.

<sup>15</sup>Abanenkerera mbia beetaga taranta. Ûmwe amûnenkerera taranta itaano, ûyu ûngî ciîrî, na ûyu ûngî îmwe kûringana na bûra aiyî muntû narutaga ngûgî bûgana. Rîru aathi.

<sup>16</sup>Ûra aanenkeretwe taranta itaano ataata thaa. Aathiire aaringa biacaara na cio oona baita ya cingî itaano ta cio.

<sup>17</sup>Ûra eetwe ciîrî wana we aathiire aaringa biacaara na ciake oona baita ya cingî ciîrî.

<sup>18</sup>Îndî ûra eetwe îmwe, we aathiire eenja karinya bantû nthîgûrû aathika ku.

- 19"Nyuma ya îgiita rîraaya, mwene mûciî aacooka. Eera aruti ngûgî babu baake bamwîre bûra baarûthire na mbia ira aabatigîrîte.
- 20Ûra eetwe taranta itaano, amûreetera cingî itaano. Amwîra, 'Niû, mûnene, wanenkeere itaano ndathi ndabaitania ciakinya îkûmi. Îka, mûnene.'
- 21"Mûnene wake amwîra, 'I bwega mûno, mûrutî ngûgî mwîtîgua! N'ûntû ûgûtuîka mwîtîgua na biikai, ngakwaa biingî. Ncû ûkeneere na woû ngîkeneera.'
- 22"Ûra n'we eetwe taranta ciîrî aaya. Amwîra, 'Niû, mûnene, wampeere ciîrî ndathi ndabaitania ciakinya inya. Îka, mûnene.'
- 23"Mûnene wake amwîra, 'I bwega mûno, mûruti ngûgî mwîtîgua! N'ûntû ûgûtuîka mwîtîgua na biikai, ngakwaa biingî. Ncû ûkeneere na woû ngîkenera.'
- 24"Ûra eetwe îmwe aaya. Amwîra, 'Niû, mûnene, n'ûntû mbiyî ûrî muntû ûmûûmo na ûkethaga ara ûtaanda na ûgaakûra kîra ûtaanîka,
- 25indakuthûkire. Ndathiire ndeenja karinya ndaitha mbia ciaku ku. Ene n'ino wabûra, ka.'
- 26"Mûnene amwîra, 'Woû ûrî mûruti ngûgî ûmûthûûku na ûrî kîthao! Aabu wana ûkeegua nwiyî nkethaga ara ntaanda na ngaakûra kîra ntaanîka
- 27rî, ûtikîmbaigîra cio mbanki ndaaya nkathûkia mbia ciakwa irî na baita?'
- 28"Mûnene auga atunywe taranta înu aamwete înenkerwe ûra ooneete baita ya taranta itaano. Auga,
- 29'Gîtûmi i kwîgua ûra arî na gîntû nkamwongeera kiingîe nkûrûki ya kîthimi. Îndî ûra gûtarî kîo arî na kîo, wana gîkai kîra arî na kîo inkaamûtunya
- 30na mmwingîre ome mwinduuni kûra ûkeegua kûrî na kîrîro na kîeba kîinene mûno.' "
- 31Yiesû eera arutwa baake, "Rîra Mwana wa Muntû akaaya arî na mwago wake wa ûnene na arî na araîka bonthe, akaaya akare nthî gîtîni gîake kîa ûnene.
- 32Antû bonthe beethîrane mbere yake abaathûrane ta muntû akwathûrana ng'ondû na mbûri.
- 33Akaathûra ng'ondû bwa ûrîo na mbûri bwa ûmotho.
- 34"Rîru eere bara ûkeegua barî bwa ûrîo, 'Ncûûni, biû Baaba athaarimîte bûthûkie ûnene bûra aabûthuurânîre bûrî rûgai rwenu kuuma wo nthîgûrû îkûûmbwa.
- 35Ndarî na yûûra bwangaagûra. Ndarî na bûûta bwankundia rûûyî. Ndarî mûgeni bwangwata ûgeni.
- 36Ndathirîtie ngu bwampa imbega. Ndaayiirue bwaya kûndaitha. Ndathaîkîitwe nceera bwaya kûmbona.'

37" Babu baagîru bamûûrie, 'Mwathani, i rî warî na yûûra twakûgaagûra na i rî warî na bûûta twagûkundia rûûyî?

38I rî warî mûgeni twakûgwata ûgeni na i rî wathirîtie nguo twakwaa imbega?

39I rî wayîtue twaya gûkûraitha na i rî wathaîkîitwe nceera twaya gûkwona?'

40" Mûnene akaabeera, 'Na mma ga nkûbwîra, ûntû bunthe bwarûthîra wakîra ûmwe wa antû baakwa bara beegagua bakîenda ûteethio i ta niû bwarûthagîra.'

41" Rîru mûnene acooke eere bara na bo ûkeegua barî bwa ûmotho, 'Biû bûrî baarume! Umaani aaga ndî bûthi mwankiini ûra ûtooraga rî kana rî, ûra Nkoma na araîka baake bathuuranîrîtwe.

42Ndarî na yûûra na bûtangaagûra. Ndarî na bûûta na bûtankundia rûûyî.

43Ndarî mûgeni na bûtangwata ûgeni. Ndathirîtie nguo na bûtampa imbega. Ndaayiirue na bûtaaya kûndaitha na ndathaîkîitwe nceera na bûtaaya kûmbona.'

44" Bamûûrie, 'Mwathani, i rî warî na yûûra, kana bûûta? I rî warî mûgeni, na i rî wathirîtie nguo îndî twarega gûgûteethia? I rî wayîtue, na i rî wathaîkîitwe nceera îndî tûtaaya gûkwona?'

45" Mûnene akaabacookeria abeere, 'Na mma ga nkûbwîra, rîra bwaregaga gûteethia antû baakwa nwa bara baniini na bakîendaga ûteethio i ta niû bwaregaga gûteethia.'

46" Bakaathi îkaanûkiani rîtakîthira rî kana rî, îndî bara baagîru bakaathi mwoyooni wa tene na tene."

## Mathayo 26

1Yiesû akûthiria kweyana ngerekano inu cionthe eera arutwa baake,

2" Ibwiyî kîatho gîa Pasaka i gîa aûke. I rîo Mwana wa Muntû akaanenkanîrwa akambwe mûtharabaani."

3Athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû beethîrana amwe nyomba ya Kayabas ûra aarî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai.

4Baanjîria gûcûa bûra Yiesû akîgwatwa na ûûme bakamûûragithia.

5Îndî baugîite batimûgwata ntugû ya kîatho n'ûntû boonaga bamûgwata antû ibagaûkia gîtuma.

6Ntugû îmwe Yiesû naarî Bethania gwa Simioni ûra aayîtue mûtigiri.

7Mûka ûmwe aaya na cûûba yarûthîitwe na iiga rîa goro yûyûri mîtaa ya goro mûno. Yiesû aakîrîyaga, mûka ûyu oonoreeria mîtaa înu kîongo gîake.

8Arutwa ba Yiesû bakwona ûgu baathûûra. Baanjîria kûûrania, "I kî n'ûntû îndî mwekûrû ûyu akwînyangia maguta mama ûûgû?"

- <sup>9</sup>Îndî makîendiirue matikiuma mbia inyingî ikagaîrwa nkîa!"
- <sup>10</sup>Yiesû akwîgua ûgu abeera, "I mbi bûkûmûûria? Akûndûtha ûntû bwega.
- <sup>11</sup>Gûtirî rîo nkîa ikaathira, îndî niû îgiita irîengeerie gûkinya tûtigane.
- <sup>12</sup>Rîra antûûrîria mîtaa mwîrî akuuthuuranîra kûthikwa.
- <sup>13</sup>Na mma ga nkûbwîra, bantû onthe ara ntheto îmbega îgaatûmîîrua gûkû nthîgûrû, ûûgû mûka ûyû aarûtha bûkeeranagwa n'ûntû bwa kûmûririkana."
- <sup>14</sup>Ûmwe wa arutwa bara ba Yiesû îkûmi na baîrî ûra eetagwa Njundas Mûcikariota, aathi kîrî athînjîri bara banene ba Ngai.
- <sup>15</sup>Abaûria, "I mbi bûgampa ndamûkunyaanîra?" Baatara fetha mîrongo îthatû bamwaa.
- <sup>16</sup>Bakûgwatanîra, Njundas aanjîria gûcûa kaanya keega ga gûkunyaanîra Yiesû.
- <sup>17</sup>Ntugû ya mbere ya kîatho kîa mîgaate îtaimbithîîtue, arutwa baathi kîrî Yiesû bamûûria, "I na kû ûkwenda tûthi gûkûthuuranîra biakûrîa bia Pasaka?"
- <sup>18</sup>Yiesû abatûma abeera bathi Njerusaremu kwa muntû ûmwe bamwîre, "Mwarimû auga îgiita rîake rîrî akubî gûkinya na akaarîra biakûrîa bia Pasaka amwe na arutwa baake gwaku."
- <sup>19</sup>Kwoogu arutwa baathi baarûtha wabûra Yiesû aabeerîite, baathuuranîra Pasaka.
- <sup>20</sup>Ûgoro bûgûkinya Yiesû na arutwa baake baakara nthî kûrîa.
- <sup>21</sup>Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, ûmwe kîrî biû agankunyaanîra."
- <sup>22</sup>Arutwa bakwîgua ûgu baagwatwa i kîeba. Baanjîria kûmûûria ûmwe kwa ûmwe, "I niû, Mwathani?"
- <sup>23</sup>Yiesû abacookeria abeera, "N'ûmwe kîrî biû na itwîkanîrie njara n'we mbakûriini.
- <sup>24</sup>Mwana wa Muntû agaakua wata bûra kwandîkîîtwe Maandîkooni Maatheru. Îndî ûra akaamûkunyaanîra, gîku na ti kînyamaara akoona. I kaaba atagîciarirwe!"
- <sup>25</sup>Njundas ûra aamûkunyaanîre amûûria, "Kana i niû, Mwathani?" Yiesû amwîra, "Ûkuuga."
- <sup>26</sup>Wabakîrîyaga, Yiesû aathûkia mûgaate aacookeria Ngai nkaatho. Na nyuma ya gûcookeria Ngai nkaatho, aung'enyûrania aunenkeru arutwa baake. Abeera, "Thûkiani mûgaate ûyû bûrîe n'ûntû ûyû i mwîrî wakwa."
- <sup>27</sup>Nyuma ya ûgu aacooka aathûkia gîkombe. Aacookeria Ngai nkaatho, aanenkeru kîo arutwa baake. Abeera, "Îkundanaani.



- 28<sup>Îno i nthakame yakwa îra îgeetûûrwa îrî rwano rwa kîrîkanîro kîiyerû n'ûntû bwa antû baingî kûrekerwa meeyia maa.</sup>
- 29<sup>Na ga nkûbwîra, ntiinyua ndibei îno kaîrî, tatiga îra tûkaanyua naabi ûneneeni bwa Baaba."</sup>
- 30<sup>Nyuma ya ûgu baina rwîmbo, baathi baatwa Karîmaani ka Mîceituuni.</sup>
- 31<sup>Yiesû abeera, "Ûtugû bûbû bwa îmunthî, biû bwinthe bûkaathi bûntige ninka n'ûntû kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Nkaaringa mûrîithi mmûûrage, ng'ondu inyagaaranie.'</sup>
- 32<sup>Îndî ndariûka nkaathi Gariiri mbere yenu."</sup>
- 33<sup>Petûrû amwîra, "Wana weegua baba bangî bonthe bagagûtiga bathi, niû ntiithi ngûtiga."</sup>
- 34<sup>Yiesû eera Petûrû, "Na mma ga ngûkwîra, ûtugû bûbû bwa îmunthî mbere ya ngûkû îkurura, ûgaankaana maita mathatû."</sup>
- 35<sup>Îndî Petûrû aaremeeria na kûmwîra, "Wana weegua igûgaatuûka mbûragwe ûkûragwa, ntigûkaana." Arutwa bara bangî wana bo bonthe bauga wata Petûrû woogu.</sup>
- 36<sup>Bagûkinya bantû eetagwa Ngethisemane, Yiesû eera arutwa baake, "Karaani nthî aaga nthi nkarombe."</sup>
- 37<sup>Yiesû aathûkia Petûrû na aana bara baîrî ba Cabendi aathi na bo. Yiesû aagwatwa i kîeba na kîithikîiro.</sup>
- 38<sup>Abeera, "Inkwîgua ndî na kîeba mûno nkorooni yakwa akubî kinya kîmbûraga. Karagaani aaga na bûtikaamaame."</sup>
- 39<sup>Aathiyanga gataaria, eeturania nthî, aaromba atiirithîtie ûthiû nthî. Auga, "Baaba, weegua bwaûmbîka ruta gîkombe gîkî gîa kûnyamaarua mbere yakwa. Îndî rûtha bûra ûkwenda ti bûra nkwenda."</sup>
- 40<sup>Yiesû aûkîra aacooka kîrî arutwa baake eethîra ibamaamire. Eeta Petûrû, "Petûrû!" Amwîra, "Bûtiraûmba gûkara bûtamaami nwa îthaa rîmwe nkîromba?"</sup>
- 41<sup>Abeera, "Bûtikaamaame karagaani bûkîrombaga bwewa inya ya gûcinda magerio. Nkoro nîkwenda i mwîrî ûkûremwa."</sup>
- 42<sup>Yiesû aacooka kûromba kaîrî auga, "Baaba, weegua gûtiûmbîka ndutarutîrwa gîkombe gîkî mbere yakwa na nwa mwanka nkînyue, kwenda gwaku ikûrûthîke."</sup>
- 43<sup>Agûcooka kaîrî kîrî arutwa bara eethîra bamaamire kaîrî n'ûntû ibaang'ontaga mûno.</sup>
- 44<sup>Kwoogu abatiga, aacooka kûromba kaîrî rîa mathatû akiugaga mîgambo weera.</sup>

- 45 Akûthiria aacooka kîrî arutwa bara abaûria, "Î wana îndî nwaka bûmaami bûnogoekte? Raithaani bwone. Îgiita rîgûkinya rîa Mwana wa Muntû kûnenkanîrwa kîrî antû ba meeyia.
- 46 Ûkîraani tûthi. Eneeni, ûra aankunyanîrîte n'ûyu aayîite!"
- 47 Yiesû akîaragia woogu, Njundas ûra aarî ûmwe wa arutwa bara baake îkûmi na baîrî aaya na mûkondo wa antû baakamatîite ndûyiû na ncûgûma, batûmîitwe n'athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû.
- 48 Njundas naarî akûbaathîra bûra agaakunyanîra Yiesû. Aabeerîite ûra bakoona aacunca bamenye n'we Yiesû, bamûgwate.
- 49 Njundas agûkinya ûgu, aathi kîrî Yiesû amwîra, "Mwarimû, muuga!" Amûcunca.
- 50 Yiesû amwîra, "Mûcoore, rûtha bûra bûgûkûreeteete." Warîru antû babu baathi baagwata Yiesû.
- 51 Mûrutwa ûmwe wa Yiesû aatambûrûkia njara, aacomora rûyiû aatema mûruti ngûgî ûmwe wa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, amûgiita gûtû.
- 52 Yiesû amwîra, "Cookia rûyiû rwaku ara rûkaraga. Aûragani na rûyiû bonthe baûragagwa na rûyiû wana bo.
- 53 Nûkûthûgaania nkîendire ntigîta Baaba ûra arî îgûrû nkamwîra aandeetere njûûrî nkûrûki ya îkûmi na ciîrî cia araîka na akandeetera?
- 54 Îndî na rîo n'ata Maandîko Maatheru makaûyûranga mara maugîite nwa mwanka mantû mamu makarîke woogu?"
- 55 Îgiitaani warîru Yiesû aûria kîrîndî, "Ka ndî mûtunyani n'ûntû bwaya kûngwata na ndûyiû na ncûgûma? Anga ntugû cionthe tûtiratindaga naabi nyomba ya Ngai nkîrutanaga na bûtirangwataga?"
- 56 Îndî gûtirî ûntû n'ûntû gwakarîka ûgu kaingo Maandîko mara maandîkîitwe n'iroria maûyûra." Arutwa baake bonthe bamûtoorooka, baugia rwîro.
- 57 Bara baagwatire Yiesû baamwira gwa Kayabas, ûra aarî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, kûra aarimû ba watho na akûrû beethîreene.
- 58 Petûrû amûthingata arî gataaria mwanka baakinya. Aathûngîra aakara nthî amwe na aruti ngûgî eeteera oona bûra gûgaakara.
- 59 Athînjîri bara banene ba Ngai na kîama kîra kîarî oogo baacûa antû bagûtuîrîra Yiesû kaingo aûragwa.
- 60 Antû baingî baatuîrîra Yiesû, îndî kîama gîtoona gîtûmi kîa Yiesû kûûragwa. Mûthiani antû baîrî baarûngama<sup>61</sup>bauga beeguire Yiesû akiuga nwa oomboranie nyomba ya Ngai akamîaka kaîrî na ntugû ithatû.
- 62 Bakuuga ûgu mûthînjîri ûra mûnene aarûngama. Aûria Yiesû, "N'ata ûkuuga ûrî wou? Gûtirî bu ûkuuga îgûrû rîa mantû mama antû baba bakuuga nûrûthîite?"

<sup>63</sup>Yiesû ataaria. Mûthînjîri ûyu auga, "Tathiîtia na Ngai ûra arî mwoyo ûtwîre weegua i woû Kîrîstû, Mwana wa Ngai."

<sup>64</sup>Yiesû amwîra, "Ûkuuga. Na ga nkûbwîra bûkoona Mwana wa Muntû akari rûteere rwa ûrîo rwa ûra arî inya. Na bûkoona aayîite na matu kuuma îgûrû!"

<sup>65</sup>Yiesû akuuga ûgu, mûthînjîri ûra mûnene aatembûra nguo yake wengwa ira eekîrîte, auga, "Akûruma Ngai! N'ûgu îndî, tûtikwenda ûkûûyî bûngî. Wana biû bûkwîgua.

<sup>66</sup>Mbîiraani îndî bûra bûgûtua." Bonthe baatua bauga, "Naûragwe."

<sup>67</sup>Antû bamwe ba kîama baanjîria gûtuîra Yiesû mata ûthiû bakîmûringangaga. Bamwe kîrî bo bamûringanga makoobi<sup>68</sup>bakîmwîraga, "Kîrîstû, taroria ûtwîre ûra akûringa!"

<sup>69</sup>Petûrû akari ome kîaragooni, mwarî ûmwe mûruti ngûgî wa mûthînjîri ûyu amwona. Aathi akubî n'we auga, "Wana woû ibûkûrî na Yiesû ûra wa kuuma Gariiri."

<sup>70</sup>Îndî Petûrû aakaana mbere ya bonthe bara baarî agu. Auga, "Wana ntikûmenya bûra ûkuuga."

<sup>71</sup>Petûrû aûkîra aathi mwîrîgaani wa kîarago, eethîra antû bangî oogo. Mwarî ûngî tatiga ûyu wa mbere amwona. Eera bara baarûngi agu, "Muntû ûyû ibakûrî na Yiesû wa Nasareethi."

<sup>72</sup>Petûrû aakaana kaîrî. Aathiîtia auga, "Niû ntiyî muntû ûyû."

<sup>73</sup>Nyuma ya kagiita gatarî karaaya, antû bara baarûngi amwe n'we wana bo baanjîria kûmwîra, "N'ûmma ûrî ûmwe wao n'ûntû wana rwaria rwaku runka irûkuuga."

<sup>74</sup>Petûrû eerîrika wengwa, aathiîtia auga, "Ntiyî muntû ûyû!" Warîru ngûkû yakurura.

<sup>75</sup>Rîru i rîo Petûrû aaririkanire bûra Yiesû aamwîrîite atî, "Mbere ya ngûkû îkurura, ûgankaana maita mathatû ûkiugaga ûtimbiyî." Petûrû auma nja aarîra na kîeba mûno.

## **Mathayo 27**

<sup>1</sup>Gûgûkea rûûni rûûkîrî, athînjîri bara banene ba Ngai bonthe na akûrû bonthe baakomana baabanga bûra bakaûragangithia Yiesû.

<sup>2</sup>Bamûthaîka njara baathi n'we bamwirîra Piraatû ûra aarî ngabana.

<sup>3</sup>Njundas ûra aakunyanîre Yiesû akwona Yiesû aatuîrwa kûûragwa aanjîria kwîrira nkorooni. Aacookeria athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû bara fetha ira mîrongo îthatû baamwete.

- <sup>4</sup>Abeera, "Imbîyîtie ntûmîite nthakame îtarî na ûthûûku îtûûrwa." Bamwîra, "Aabu? Ga tûkûmaka n'ûgu tiû? Înu i thîina yaku."
- <sup>5</sup>Njundas aatiga aagera fetha inu nthîgûrû gûku baarî nyomba ya Ngai, aathi eecuuria.
- <sup>6</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai booya fetha inu. Bauga, "N'ûntû nikûgwetanîrua na kûûragwa kwa muntû, tûtiîtgîrîrîtue tûciaiga kîgînaani kîa nyomba ya Ngai."
- <sup>7</sup>Baagwatanîra bagûre na cio kîthaka gîetagwa 'Kîthaka kîa mûûmbi wa nyûngû' gîa kûthikaga ageni bara baakuyagîra Njerusaremu.
- <sup>8</sup>Na i ntûma wana îmunthî tûrî mûnda ûyu wîtagwa 'Kîthaka kîa nthakame.'
- <sup>9</sup>Na wabu ûroria bûra kîroria Njeremia aaroriirie bwaûyûra, rîra aaroriirie auga, "Na baathûkia fetha ira mîrongo îthatû, ûgûri bûra bamwe ba Aisiraeri baagwatanîre bamûrîe,
- <sup>10</sup>baagûra na cio kîthaka gîetagwa 'Kîthaka kîa mûûmbi wa nyûngû,' wabûra Mwathani aambîrîite."
- <sup>11</sup>Bakîrûtha ûgu, Yiesû naarûngi mbere ya ngabana wa Arooma, ngabana akîmûûragia, "I woû Mûnene wa Ayaundi?" Yiesû amwîra, "Nwa ta ûgu wauga."
- <sup>12</sup>Athînjîri ba Ngai bara banene na akûrû bamûtuîrîra, îndî Yiesû ataaria.
- <sup>13</sup>Piraatû amûûria, "Anga nûkwîgua mantû mama monthe bakuuga nûrûthîite?"
- <sup>14</sup>Îndî wana rîo gûtirî bu Yiesû auga eetheteera kîrî ûntû nwa bûmwe bwa mara eeragwa narûthîite. Ûntû bûbu bwarigaria Piraatû mûno.
- <sup>15</sup>Rîonthe kagiita ga kîatho gîa Pasaka gaakinya, ngabana neetîgîrîrîtie kûthaûraga mûgwate ûmwe woora antû bakeenda.
- <sup>16</sup>Kagiitaani gaku ikwarî na mûgwate ûmwe eetagwa Baraba. Baraba naiyîkeene mûno n'ûntû bwa moothûûku mara aarûthîite.
- <sup>17</sup>Kwoogu antû baathi kîrî Piraatû. Piraatû abaûria, "N'ûû bûkwenda mbuga arekeerua? I Baraba kana i Yiesû ûyû agwîtwa Kîrîstû?"
- <sup>18</sup>Aûriirie ûgu n'ûntû naarî akûmenya bwega athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû baathitangîite Yiesû kîrî we n'ûntû bwa kûmwîgua rûriitho.
- <sup>19</sup>Na kaîrî akari waagu aakari ara aagiitagîra magamba, mwekûrû wake naatûmanîite amwîra, "Menya ûûria muntû ûyu. I muntû ûmwagîru n'ûntû ûtugû indararootire kîrooto kîthûûku n'ûntû bwake."
- <sup>20</sup>Îndî amwe na ûgu athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû beera antû bauge i Baraba bakwenda na Yiesû naûragwe.
- <sup>21</sup>Ngabana aûria antû kaîrî, "N'ûû kîrî bo barî baîrî bûkwenda arekeerua?" Bamwîra, "I Baraba!"

- 22Piraatû abaûria, "Aabu n'ata bûkwenda ndûtha na Yiesû ûyû agwîtwâ Kîrîstû?"  
Bonthe bauganîria rîmwe bamwîra, "Nambwe!"
- 23Piraatû abaûria, "I kî? I mabîtia marîkû arûthîite?" Îndî amwe noogu kîrîndî  
kîathi na mbere kûyoga nkûrûki gîkîmwîraga, "Nambwe!"
- 24Piraatû akwona mantû makûrema na antû ibeendaga kûreeta thîna, aathûkia  
rûyûyî aathamba njara mbere yao bonthe bakîonaga. Auga, "Niû ntirî na meeyia  
îgûrû rîa gîkuû kîa muntû ûyû. N'îgûrû rîenu!"
- 25Kîrîndî kîonthe kîamwîra, "Yîi, nthakame yake îrootûcookera na nciarwa cietû  
mbene!"
- 26I rîo Piraatû eetîgîrie auga Baraba arekue na Yiesû aringwe ibooko. Rîru  
amûnenkanîra athi kwambwa.
- 27Acikaarî ba Piraatû baathûkia Yiesû bamûkûrûkia nyomba ya kûgambîrwa  
gûku kambîni ya Ngabana îra yeetagwa Puritoria. Beethîrania mbûûtû ya  
acikaarî bara bangî bonthe.
- 28Bamûruta nguo ciake bamwîkîra nguo îndaaya întuune.
- 29Baatumania matî ma mîgua maakara ta nthûmbî ya ûnene bamwîkîra mo  
kîongo, bamûgwatithia kamûraagi na njara ya ûrîo ta mûnene. Rîru baatua  
kûmûturîria maru bakamûnyûrûnta bakîmwîraga, "N'ata îndî, Mûnene wa  
Ayaundi?"
- 30Bamûtuîra mata, baathûkia kamûraagi gaku bamûkûng'anga na ko kîongo.
- 31Bakûrîkîa kûmûnyûrûnta ûgu, bamûruta nguo înu, bamwîkîra nguo ciake kaîrî.  
Rîru baathi kûmwamba.
- 32Acikaarî babu barî njîraani bathîite kwamba Yiesû, boona muntû eetagwa  
Simioni wa kuuma gûntû gweetagwa Kureni. Bamûkamatithia na taka mûtharaba  
ûra Yiesû aakamatîite.
- 33Bagûkinya bantû eetagwa Gorogotha, tûgîtaûra i ta kuuga, 'Kîndî gîa kîongo,'
- 34baakundia Yiesû ndibei yarî na gana. Îndî Yiesû aarega kûmînyua.
- 35Bakûmwamba mûtharabaani baacooka baaringîra nguo ciake kuura bathi na  
cio.
- 36Rîru baakara nthî bamûkaria.
- 37Îgûrû ya kîongo gîake ibaaringaringîrite kabaaû mûtharabaani ga kwonania  
kîra gîatûmîite Yiesû aambwa. Baandîkîite, "[scÛÛ I YIESÛ, MÛNENE WA  
AYAUNDI.]d"
- 38Ikwarî na atunyani baîrî wana bo baambîitwe agu akubî na ara Yiesû  
aambîitwe. Ûmwe aarî rûteere rwa ûrîo na ûra ûngî rûteere rwa ûmotho.

- <sup>39</sup>Bara baakûrûkagîra agu Yiesû aambîitwe, bamwona aambîitwe bakamûgiitithia irumi na bakainainia biongo
- <sup>40</sup>bakiugaga, "Anga ingî kaayia ti woû ûraugaga ûkomborania nyomba ya Ngai na ûmîake kaîrî yûyûre na ntugû ithatû! Weegua ûrî Mwana wa Ngai teebambûre agu ûrî!"
- <sup>41</sup>Wana athînjîri bara banene ba Ngai, aarimû ba watho na akûrû baamûnyûrûntaga bakauga,
- <sup>42</sup>"Naroonokagia bara bangî îndî we atikûûmba kwîbonokia na ingî kaayia i Mûnene wa Isiraeri. Taneebambûre agu aambîitwe, tûmwîtgîe!
- <sup>43</sup>Na n'ûntû eetîgîtie Ngai, Ngai ûyu îndî tanamûteethie weegua nakwenda, twone, n'ûntû ingî araugaga we i Mwana wa Ngai."
- <sup>44</sup>Na kinya atunyani babu baambanîrîtue na Yiesû nwa bu baamûkûthagîria irumi.
- <sup>45</sup>Kwanjîria mûthenya gatî mwanka thaa kenda, mwindu waruma nthîgûrû yonthe.
- <sup>46</sup>Na ta thaa inu kenda, Yiesû aagondoka na inya mûno. Auga, |i"Eli, Eli, lama cabakithani?"|d Tûgîtaûra, ûgu i ta kuuga, "Ngai wakwa, Ngai wakwa, i kî n'ûntû wantiganîria?"
- <sup>47</sup>Antû bamwe ba bara baarî oogo bakwîgua Yiesû akiuga ûgu bauga, "Muntû ûyû i kîroria Eriya agwîta!"
- <sup>48</sup>Muntû ûmwe augia rwîro aathi aathûkia cibonji amîtombeka ndibeini yarî na gana, rîru amîogeera mûthiani wa kamûtî, amîtirithia mîromo ya Yiesû amûkundia.
- <sup>49</sup>Îndî bara bangî bamwîra, "Tiga. Ga twone ingî kana weegua Eriya akaaya amwonokie."
- <sup>50</sup>Yiesû aagondoka na inya mûno kaîrî agîkaîra, aanyaarûka.
- <sup>51</sup>Na warîru warîru, gîtambaa kîra kîagaanîtie nyomba ya Ngai gîatembûkana maita maîrî kîganeene, kuuma îgûrû mwanka nthî. Nthîgûrû yainaina, ndwara cia maiga ciatûkanga.
- <sup>52</sup>Nthiko ciarugûka mîrî ya atheru bara baarî bagûkua yariûka.
- <sup>53</sup>Na rîra Yiesû aarîukire atheru babu bauma nthikooni baathi bwa taûni îra ntheru ya Njerusaremu antû baingî baboona.
- <sup>54</sup>Mûtongoria wa njûurî ya acikaarî na bara baarî n'we agu bakarîtie Yiesû, bakwona nthîgûrû yainaina na bûra gwakarîkire baagwatwa i kîmako kînene mûno. Bauga, "Na mma muntû ûyû aaraî Mwana wa Ngai."



<sup>55</sup>Ikwarî na eekûrû baingî mma baacûûbîrîtie barî gataaria. Eekûrû babu baathingatîite Yiesû kuuma Gariiri bakîmûmenyagîira.

<sup>56</sup>Bamwe baao baarî Maria Mûmagindari, Maria gina wa Njakubu na Njosebu, na mwekûrû wa Cabendi.

<sup>57</sup>Ûgoro mbere riûa rîthwa, muntû ûmwe eetagwa Njosebu wa kuuma ntûûra ya Arimathea aaya. Njosebu aarî gîtonga na aarî ûmwe wa arutwa ba Yiesû. Akûûya,

<sup>58</sup>aathi kîrî Piraatû amwîra amwîtgîrie athûkie mwîrî wa Yiesû akauthike. Piraatû eetîgîria auga anenkerwe.

<sup>59</sup>Njosebu aambûra mwîrî wa Yiesû, acuoga na cuka,

<sup>60</sup>aukamata authûngîria nthikooni yake eenjîite bantû rwaraani rwa iiga. Rîru aingiritia iiga rînene mûno aakunîkîra na rîo mûromo wa nthiko, aathi.

<sup>61</sup>Rîru aarûthaga ûgu, Maria Mûmagindari barî na Maria ûra ûngî baamûcûûbîrîtie barî mbarî îra îngî ya nthiko.

<sup>62</sup>Rûûni ntugû ya Sabatû, athînjîri bara banene ba Ngai na Abarisai baathi

<sup>63</sup>beera Piraatû, "Ngabana, n'ûntû rîra mûûrongo ûra araarî mwoyo araugaga akaariûka ntugû ya ithatû,

<sup>64</sup>uga nthiko yake îkarue bwega mwanka ntugû ithatû ithire bûra arutwa baake bataûmba kûthi baiya mwîrî wake, rîru beera antû narariûkire. Gûgakarîka ûgu ûrongo bûbu bwa mûthia i bu bûnenea nkûrûki ya bûra bwa mbere."

<sup>65</sup>Piraatû abeera, "Thûkiani acikaarî bathi bakarie nthiko yake bwega mûno bûra kûûmbîka."

<sup>66</sup>Bakûthi baarûmîria mûûra rûteere rwa iiga rîra rîakunîkîrite nthiko bûra rîtategategua barega kûmenya. Baatiga acikaarî ba kûmîkaria.

## Mathayo 28

<sup>1</sup>Ntugû ya Sabatû îgûkûrûka, rûûni rûûkîrî mûno ntugû ya Kiumia, Maria Mûmagindari na Maria gina wa Yiesû baaraûka nthikooni kwona.

<sup>2</sup>Warîmwe nthîgûrû yainaina na inya mûno. Mûraîka wa Mwathani eendama kuuma îgûrû, aathi aingiritia iiga rîra rîakunîkîrite mûromo wa nthiko ya Yiesû, arîkarîra îgûrû.

<sup>3</sup>Mwonekere wake akîonekana aarî na werû ta bwa rweni, na nguo ciake ciarî injerû ce ta îra.

<sup>4</sup>Akaria bara baacûûbîrite nthiko bainaina mûno n'ûguaya, baakara ta antû bakuû.

<sup>5</sup>Mûraîka eera eekûrû babu, "Tigaani kûmaka. Imbiyî i Yiesû ûra arambîitwe bûgûcûa.

- <sup>6</sup>Îndî atirî gûkû nariûkire wata bûra augire. Ncûûni bwone ara araiġîtwe.
- <sup>7</sup>Cookaani na mpwî bûmenyithie arutwa baake, bûbeere nariûkire na akûthiyaga Gariiri mbere yenu. Bwathi noogo bûkamwona. Na bûtikaariganîrue n'ûgu ndabwîra."
- <sup>8</sup>Eekûrû babu bauma agu bakiinainaga n'ûguaya, îndî nkorooni ciao ibooyûrîtwe i gîkeno. Baathi baugîtie rwîro kwîra arutwa baake bûra mûraîka aabeerire.
- <sup>9</sup>Wabathiîte baugîtie, nthûti îmwê boona Yiesû. Abeera, "Muugaani." Baathiyanga akubî n'we, bamûgonga batiirithîtie moothiû maa agû mbyooni ciake.
- <sup>10</sup>Yiesû abeera, "Tigaani gûkuthûka. Îthiini bwîre aruayia bathi Gariiri i noogo tûkoonanîra."
- <sup>11</sup>Eekûrû babu wabarî njîraani bathiîte, bamwe ba akaria ba nthiko baaya taûni beera athînjîri bara banene ba Ngai mantû monthe bûra maakarîkire.
- <sup>12</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû baarûtha mûceemanio. Baarûtha mûbango baanenkerâ acikaarî mbia inyingî mûno.
- <sup>13</sup>Babeera bakaaya kûûrua i muntû bamwîre n'arutwa ba Yiesû baraayire ûtugû bamaami baiya mwîrî wake baathi na uu.
- <sup>14</sup>Babeera, "Weegua mantû mama magaakinyîra ngabana tûkamwoneeria wabu i bu kûrî kaingo bûtoona thîna."
- <sup>15</sup>Acikaarî baathûkia mbia baarûtha wabûra beerirwe. Na rûru i ru rûgono rûra Ayaundi baatambiirie mwanka îmunthî tûrî.
- <sup>16</sup>Arutwa baathi Gariiri barî îkûmi na ûmwê, baakinya kîrîmaani kîra Yiesû aabeerîte bakomane.
- <sup>17</sup>Bakûmwona bamûgonga, îndî bamwe baa ibaarî na nkanja.
- <sup>18</sup>Rîra Yiesû aayire abeera, "Impeetwe wathani bunthe îgûrû na nthîgûrû.
- <sup>19</sup>Kwoogu îthiini bûgatuîkithie antû ba nthîgûrû cionthe arutwa baakwa, bûkîbabaatithagia kwa riîtwa rîa Baaba, rîa Mwana na rîa Kîrundu Ûmûtheru.
- <sup>20</sup>Na bûbarutanage kwathîkagîra mantû monthe mara mbwathîte. Na ûkeegagua ndî amwe naabi kinya îgiita rîa mûthiro wa nthîgûrû."

## Maariko

### Maariko 1

- <sup>1</sup>Ntheto ìmbega ya Yiesù Kîrîstù, Mwana wa Ngai yambîrîe ûûgû.
- <sup>2</sup>Kwandîkîitwe n'ûmwe wa iroria, "Ga ngûkwîra, ngaatûma mûtûmwa wakwa mbere ûkinya akûrûthîre njîra."
- <sup>3</sup>Na kaîrî kwandîkwa i kîroria Isaaya, "Kayû ka muntû igagûtûmîria rwanda gakiugaga, 'Theriani njîra ya Mwathani, rûngariani kûra agaakûrûkîira.' "
- <sup>4</sup>Na kwoogu, i kîo n'untû Njoana aarî rwanda akîbaatithagia antû. Aatûmagîria antû akabeera beerire meeyia maa ababaatithie, Ngai abarekere.
- <sup>5</sup>Antû baingî mûno kuuma taûni ya Njerusaremu na gûntû kûngî gûku nthîgûrû ya Njundea baaya baumbûra meeyia maa, Njoana ababaatithia muurooni wa Njorondani.
- <sup>6</sup>Njoana eekagîra nguo yarûthîitwe na guaya ya nkamîra, akooga mûkanda kauna. Aarîyaga ngige na ûkî bwa kîthaka.
- <sup>7</sup>Njoana aatûmagîria antû akabeera, "Ûra aayîite nyuma yakwa n'we arî îgweta nkûrûki yakwa. Ntiagîrite kinya wa gûkuamîria mmûtharia iraatû ndigi.
- <sup>8</sup>Niû ndîbûbaatithia na rûûyî. We akaabûbaatithia na Kîrundu Ûmûtheru."
- <sup>9</sup>Îgiitaani rîru Njoana aabaatithanagia, Yiesù aaya aumîite Gariiri taûni yeetagwa Nasareethi, aabaatithua i Njoana muurooni wa Njorondani.
- <sup>10</sup>Yiesù akûriamûka rûûyîni, oona îgûrû rîarugûka, Kîrundu Ûmûtheru eendama kîrî we akari ta îcea aagwîrîra îgûrû rîake.
- <sup>11</sup>Kayû kauma îgûrû kauga, "Woû ûrî Mwana wakwa ûra mbendeete mûno. Nûnkenagia mûno."
- <sup>12</sup>Nthûti ìmwe Kîrundu amwira rwanda,
- <sup>13</sup>Yiesù aakara ku ntugû mîrongo îna waakîgeragua i Saitaani. Na gûku rwanda Yiesù akaranagia na nyamû cia kîthaka, îndî araîka ibaamweyaga ûteethio.
- <sup>14</sup>Njoana akûthaîkwa nceera, nyumaani Yiesù aacooka Gariiri gûtûmîria ntheto ìmbega ya Ngai.
- <sup>15</sup>Aatûmagîria antû akabeera, "Îgiita rîgûkinya. Ûnene bwa Ngai bûkûthengeera. Îrireeni meeyia meenu bwîtîgie ntheto ìmbega."
- <sup>16</sup>Yiesù atambîite na rûteere rwa îria rîa Gariiri, oona ategi ba makûyû baîrî bakîamba neeti ciao bagwata makûyû. Baarî Simioni na mûruagina Enderea.
- <sup>17</sup>Yiesù abeera, "Nthingataani mbûtuîkithie ategi ba antû."
- <sup>18</sup>Bamûthingata warîru baatiga neeti ciao naagu.

- <sup>19</sup>Bakûthiyathiyanga, Yiesû eethîra ategi bangî baîrî barî îtarûûni rîao bagîtumaga neeti ciao. Baarî Njakubu na mûruagina Njoana, aana ba muntû eetagwa Cabendi.
- <sup>20</sup>Yiesû akûboona abeeta. Nthûti îmwê Njakubu na Njoana baatiga îthe, Cabendi, na aruti ngûgî baao îtarûûni baathingata Yiesû.
- <sup>21</sup>Yiesû na arutwa baake baathi taûni ya Kaperinaumu. Ntugû ya Sabatû înu yathingatîite, Yiesû aathi sinagoogiini aarutana antû.
- <sup>22</sup>Bara baamûthikîrîtie baarigara mûno n'ûrutani bwake n'untû we ataarutanaga ta aarimû ba watho. Aarutanaga na watho kuuma kîrî Ngai.
- <sup>23</sup>Gûku sinagoogiini ikwarî na muntû aarî na kîrundu kîthûûku. Muntû ûyu augîria na inya,
- <sup>24</sup>auga, "N'ata ûkwenda naati Yiesû Mûnasareethi? Ka ûûyîite gûtûthiria kana? Imbiyî woû ûrî ûû. Ûrî Mûtheru kuuma kîrî Ngai."
- <sup>25</sup>Yiesû aagondokera kîrundu gîku akîra, "Kira na uume kîrî muntû ûyû."
- <sup>26</sup>Kîrundu gîku kîthûûku gîatûgûgia muntû ûyu gîkîrurumaga. Kîauma kîrî we kîathi.
- <sup>27</sup>Antû bonthe bara baarî gûku baarigara mûno. Baanjîria kûûrania, "I bûrîkû bûbû? Î muntû ûyû arîrutana mantû maageni na arîaria na watho kuuma kîrî Ngai! Î arîra irundu biithûûku birûthe ûntû na bikamwathikîra!"
- <sup>28</sup>Nkuma ya Yiesû yatamba na mpwî mûno gûntû kunthe gûku nthîgûrû ya Gariiri.
- <sup>29</sup>Yiesû bakuuma sinagoogiini baathi kwa baSimioni na mûruagina Enderea. Ibaarî kinyu na Njakubu na Njoana.
- <sup>30</sup>Mûthoni wa Simioni wa mûka naamaami aayîitue kûbîyanîra mwîrî. Yiesû akwîrwa mantû maake,
- <sup>31</sup>aathi amûgwata njara, akûmûkîria aabua aanjîria kûbagaagûra.
- <sup>32</sup>Ûgoro nyuma ya riûa rîkûthûa, bonthe bara baayîitue na bara baarî na irundu biithûûku baareetwa kîrî Yiesû.
- <sup>33</sup>Kîrîndî kîonthe gîa taûni kîethîreene agu mwîrango wa nyomba înu Yiesû aarî.
- <sup>34</sup>Yiesû ooria baingî baao, bara baarî na ndwari mîthemba na mîthemba, na eengatia irundu biingî biithûûku biauma kîrî antû. Na ataareka irundu bibu biaria n'untû ibiaiyî we aarî ûû.
- <sup>35</sup>Rûûni rûkîrî mûno, Yiesû aaraûka kuumagarûka. Auma taûni înu aathi gûntû gûtaarî na antû kûrombera noogo.
- <sup>36</sup>Simioni na bara bangî baathi kûmûcûa.

- <sup>37</sup>Bakûmwona bamwîra, "Antû bonthe ibagûgûceria."
- <sup>38</sup>Yiesû abeera, "Tûthiini taûni ira ingî na cio ngatûmîrie noogo n'untû ûgu i bu bwatûmire mbûya."
- <sup>39</sup>Kwoogu Yiesû aariûnga gûku Gariiri kunthe agîtûmagîria masinagoogiini, na akîngatagia irundu biithûûku bikauma kîrî antû.
- <sup>40</sup>Muntû ûmwe aarî na mûtigiri aaya kîrî Yiesû, aamûturîria maru amwereka amwîra, "Weegua weenda kûmboria, mboria nthere."
- <sup>41</sup>Yiesû aûyûrwa i kîao. Aatambûrûkia njara amûringithia, amwîra, "Yî, inkwenda. Thera!"
- <sup>42</sup>Nthûti weenu muntû ûyu oora mûtigiri.
- <sup>43</sup>Mbere Yiesû eera muntû ûyu athi, amûkaania mûno amwîra, "Menyeera ûtikeere muntû,
- <sup>44</sup>îndî îthi wonwe i mûthînjîri wa Ngai, ûrute kîewa kîra Musa augire kîrutagwe kîrî ûkûûyî kîrî antû."
- <sup>45</sup>Îndî amwe na ûgu, muntû ûyu aathiire eera antû bonthe nkuma înu yatamba gûntû kunthe mwanka gwatûka Yiesû atikîthi taûni antû bonthe barega kûmwîthîranîra. Yiesû aakara gûntû gûtaarî na antû, na naagu i noogo antû kuuma nteere cionthe baathiyaga kûmwona arî.

## Maariko 2

- <sup>1</sup>Nyuma ya ntugû inkai, Yiesû aacooka Kaperinaumu kaîrî. Antû bakûmenya naarî gûku,
- <sup>2</sup>beethîrana kwa wingî mûno mûrangooni wa nyomba înu Yiesû aarî kwaga kinya webero. Yiesû akîbatûmagîria kiugo,
- <sup>3</sup>antû bana baaya bakamatîite muntû aarî kîonje bamûnintîite kîrî Yiesû.
- <sup>4</sup>N'untû bwa antû kwingîa, bataûmba gûkinyithia kîonje gîku ara Yiesû aarî. Baatwa baaromora rûûgûrû rwa nyomba înu batarithîrîtie ara Yiesû aarî. Bakûromora, beendamîria kîonje gîku oogo wakîrî mamaamîrooni.
- <sup>5</sup>Yiesû akwona bûra antû babu beetîgîtie bûgana, eera kîonje gîku, "Ûkûrekerwa meeyia maaku, aba."
- <sup>6</sup>Aarimû bamwe ba watho baakari agu bakwîgua ûgu, baatua kûthûgaania na nkoro beebûûria,
- <sup>7</sup>"N'ata muntû ûyû akwenda kwonania? Nakwîthûkia taka arî Ngai? Anga ti Ngai wenka aûmba kûrekerwa muntû meeyia?"
- <sup>8</sup>Yiesû aamenya bûra baathûgaanagia. Abaûria, "I mbi n'untû bûkûthûgaania ûgu?"

- <sup>9</sup>I bûrîkû bûûthû? I kwîra kîonje gîkî, 'Ûkûrekerwa meeyia maaku,' kana i gûkîra 'Ûkîra ûkamate mamaamîro maaku ûthi'?
- <sup>10</sup>Kaingo bûmenya Mwana wa Muntû arî na watho bwa kûrekerwa antû meeyia maaogûkû nthîgûrû, inkûbwonia." Yiesû eera kîonje gîku,
- <sup>11</sup>"Ûkîra ûkamate mamaamîro maaku wînuke."
- <sup>12</sup>Nthûti weenu kîonje gîku gîaûkîra bacûûbîite, gîakamata mamaamîro kîenûka. Antû bakwona ûgu baarigara mûno. Baakumia Ngai bakiugaga, "Tûtoona ûûgû kaîrî!"
- <sup>13</sup>Yiesû aacooka rûteere rwa îria rîa Gariiri kaîrî. Kîrîndî gîa antû kîathi kîrî we, Yiesû abarutana.
- <sup>14</sup>Akuuma agu, Yiesû oona muntû eetagwa Raawî akîrûngithagia ûgooti, akari nthî ara aakaraga. Îthe eetagwa Arubayo. Yiesû amwîra, "Nthingata!" Raawî aûkîra amûthingata.
- <sup>15</sup>Nyumaani Raawî eeta Yiesû na arutwa baake gwake. Arûngithia ûgooti baingî na eeyia baaya bathingatîite Yiesû, baanjîria kûrîyanîra n'we.
- <sup>16</sup>Abarisai bamwe baarî aarimû ba watho bakwona Yiesû akîrûtha ûgu, baûria arutwa baake, "I kî gîgûtûma arîyanîra na arûngithia ûgooti na eeyia?"
- <sup>17</sup>Yiesû akwîgua aarimû babu ba watho bakîûria ûgu, abacookeria abeera, "Tika antû batarî baayie beendaga ndagitaarî. Bara baayie i bo beendaga kûragûrîrwa. Ntaaya gwîta bara baagîru, ndaayire gwîta bara eeyia kaingo beerira."
- <sup>18</sup>Kagiita kamwe athingati ba Njoana Mûbaatithania na ba Abarisai ibaatîrîrîte kûrîa irio. Antû bamwe baathi kîrî Yiesû bamûûria, "I kî n'ûntû arutwa ba Njoana Mûbaatithania na ba Abarisai bo batîragîra kûrîa irio n'ûntû bwa maromba, îndî baaku batitîragîra?"
- <sup>19</sup>Yiesû abaûria, "Bwaûmba kwîrîgîra antû bara beete wikiini barega kûrîa ntugû îra mûgûrani arî na wiki? Batitîrîra kûrîa ntugû înu mûgûrani arî na wiki.
- <sup>20</sup>Îndî rîra kagiita gagaakinya mûgûrani arutwe kîrî bo, rîru i rîo baûmba gûtîrîra.
- <sup>21</sup>"Gûtirî muntû eekagîra nguo înkûrû kîraka na gîtaame gîtarî gîkûrû ataambîite gûkîbûûra, n'ûntû nguo yabûûrwa gîtaame gîku igîkaamîkuuyia îgendeerie.
- <sup>22</sup>Na kaîrî, gûtirî we eekagîra ûkî bwa kûrugwa warîru nceemaani înkûrû, n'ûntû ibûgaatûmûra nceema înu bûûre mana na nceema mbene. Ûkî bwa kûrugwa warîru bwîkagîrwa nceemaani îtarî nkûrû."
- <sup>23</sup>Ntugû îmwe ya Sabatû Yiesû na arutwa baake ibakûrûkîrîite mîndaani. Bathîite woogû, arutwa baake baanjîria kûûrûûra ngano barîa.



<sup>24</sup>Abarisai bakwona bakîrûtha ûgu, beera Yiesû, "I mbi n'ûntû bakîrûtha bûra bûtabuîrîite kîrûthwa ntugû ya Sabatû?"

<sup>25</sup>Yiesû abeera, "Ka bûtaathooma bûra Ndaundi aarûthire akwîgua yûûra barî na bara baarî na bo?"

<sup>26</sup>Aathiire nyomba ya Ngai kagiita kara Abiatharû aarî mûthînjîri wa Ngai ûra mûnene, aarîa mîgaate îra mîtheru na aarûmia bara baarî na bo, na ibwiyî mîgaate înu itikîrûmwa i muntû ûngî tatiga athînjîri ba Ngai."

<sup>27</sup>Yiesû abeera, "Ntugû ya Sabatû îrî oogo n'ûntû bwa muntû, îndî muntû atirî oogo n'ûntû bwa ntugû ya Sabatû."

<sup>28</sup>Kwoogu Mwana wa Muntû n'we Mwathi wa Sabatû."

### Maariko 3

<sup>1</sup>Ntugû îngî Yiesû aathi sinagoogiini kaîrî. Gûku sinagoogiini ikwarî na muntû oonjeete njara.

<sup>2</sup>Kûrî antû baarî gûku baaraithîite boona kana Yiesû akooria muntû ûyu ntugû ya Sabatû, boona ûntû bwa kûmûthitangîra.

<sup>3</sup>Yiesû eera muntû ûyu oonjeete njara, "Ncû ûrûngame aaga mbere."

<sup>4</sup>Yiesû aûria antû, "Watho bwîtgîrîtie muntû arûtha bwega kana i bûthûku ntugû ya Sabatû? I kwonokia mwoyo kana i gûcûûraga?" Gûtirî muntû aaria.

<sup>5</sup>Yiesû aathiûrûkia meetho athûûri i bo na akîngagua arî na kîthikîro nkorooni n'ûntû bwa kûmia biongo kwao. Eera muntû ûyu oonjeete njara, "Tambûrûkia njara yaku." Muntû ûyu aatambûrûkia njara, na akûmîtambûrûkia yabua.

<sup>6</sup>Abarisai na antû ba kîama kîa Eronde bakwona ûgu bauma nja warîo. Baabanga mûbango wa kûûraga Yiesû.

<sup>7</sup>Yiesû akuuma gûku aathi na arutwa baake bwa îria. Antû baingî mûno bamûthingata. Baarî antû kuuma Gariiri, Njundea,

<sup>8</sup>Njerusaremu, Indumea, rûgongo rûra rûngî rwa muuro wa Njorondani, na akubî na taûni ya Turo na ya Sindoni. Antû babu baayîite kîrî Yiesû n'ûntû bwa mantû mara beegîtue arûthîite.

<sup>9</sup>N'ûntû bwa antû kwingîa, Yiesû eera arutwa baake bamûreetere îtarû atûe kaingo atainyîkwa.

<sup>10</sup>Yiesû eethîranîrwe kwa wingî ûgu i bara baarî baayie bakîgeria kûmûtongithia, n'ûntû iboonire oorîa antû baingî.

<sup>11</sup>Irundu biithûku biamwonaga bikagwîthia bara baarî na bio agu mbere yake, bikauga na inya, "I woû Mwana wa Ngai!"

<sup>12</sup>Îndî Yiesû naabikaanagia mûno kûmuumbûra kîrî antû, biuga aarî ûû.

- <sup>13</sup>Kagiita kamwe Yiesû aatûa kîrîmaani, eeta antû ikûmi na baîrî bara eendaga bamûteetheria barî atûmwa baake. Aabathuurire bathiyanagia n'we na abatûmaga kûthi gûtûmîria,
- <sup>15</sup>abaa inya ya kwîngatia irundu biithûûku bikauma kîrî antû.
- <sup>16</sup>Baarî Simioni ûra Yiesû eetire Petûrû,
- <sup>17</sup>Njakubu na mûruagina Njoana, aana ba Cabendi bara Yiesû eetire Mboaneriges kana 'Aana ba nkwa,'
- <sup>18</sup>Enderea, Piripû, Bathoromayo, Mathayo, Tooma, Njakubu wa Arubayo, Thandayo, Simioni Mûkaanani,
- <sup>19</sup>na Njundas Mûcikariota ûra aakunyanîre Yiesû amûgwatithia.
- <sup>20</sup>Kagiita kamwe Yiesû akûthûngîra nyomba, kîrîndî gîa antû kaîrî kîamwîthîranîra aaga mwanya wa kwîgaagûra barî na arutwa baake.
- <sup>21</sup>Antû ba mûciî wao bakwîgua ûgu bamûûyîra bakîthûgaanagia naumîite nkoma.
- <sup>22</sup>Aarimû bamwe ba watho ba kuuma Njerusaremu bauga, "I Bericebuuri, mûnene wa irundu biithûûku, amûgwete. N'we amwete inya ya kwîngatia irundu biithûûku."
- <sup>23</sup>Yiesû abeeta. Aatûmîra ngerekano abaûria, "N'ata Saitaani îîbingatangia îrî yo?"
- <sup>24</sup>Abeera, "Ûnene bûkaathûkana bûtîtûûra.
- <sup>25</sup>Na antû ba mûciî ûmwe bakaathûkana mûciî ûyu ûtîtûûra.
- <sup>26</sup>Kwoogu wana Saitaani akaathûkana wengwa agatua kwîrûa atiûmba gûtûûra, neethiria wengwa.
- <sup>27</sup>"Gûtîrî muntû abunjia nyomba ya muntû arî na inya amûtunya into, nwanga akaamba kûmûthaîka. Rîru i rîo aûmba kûmûtunya into biake.
- <sup>28</sup>"Na mma ga nkûbwîra, antû nwa barekerwe meeyia maaonthe na mantû maathûûku monthe mara baaria îgûrû rîa Ngai.
- <sup>29</sup>Îndî muntû akaaria mantû maathûûku îgûrû rîa Kîrundu Ûmûtheru atirekerwa, n'ûntû meeyia mamu i ma tene na tene."
- <sup>30</sup>Yiesû augire ûgu n'ûntû bwa bûra antû baugaga arî na kîrundu kîithûûku.
- <sup>31</sup>Gina na aruagina ba Yiesû baaya baarûngama ome ya nyomba înu Yiesû aarî. Baatûmana beetîrwa we.
- <sup>32</sup>Ikwarî na antû baingî baakari nthî bacerereete Yiesû. Bamwîra, "Nyûkwe na aruanyûkwe barî ome na ibakwenda gûkwona."
- <sup>33</sup>Yiesû abaûria, "Taata na aruayia i ba ûû?"

<sup>34</sup>Aacûûba bara baakari nthî agu bamûcerereete. Auga, "Baba i bo bataata na aruayia.

<sup>35</sup>Ûra arûthaga bûra Ngai eendaga kûrûthwa n'we mûruayia, mwarayia kana taata."

#### Maariko 4

<sup>1</sup>Ntugû ingî Yiesû naarutanaga antû kairî. Ikwarî na antû baingî agu rûteere rwa îria, bara baayîite kûmûthikîîria. N'untû bwa antû kwingîa, Yiesû aakari nthî îtarûuni waagu rûyûîni, kîrîndî na kîo gîakari rûteere rwa îria.

<sup>2</sup>Yiesû aarutana mantû maingî agîtûmagîra ngerekano. Eera antû,

<sup>3</sup>"Thikîîriani. Mwandi naathiire kwanda mbeû ntugû îmwe.

<sup>4</sup>Wabûra aamincaga mbeû yake mûndaani, kûrî mpîndî imwe ciagûîre njîraani, nyoni ciaya cioya.

<sup>5</sup>Ingî na cio ciagwa njaraani cia maiga kûra gûtaarî na mûthetu wa kûgana. Inu itaakararanga itirauma n'untû itaarî inthike.

<sup>6</sup>Mwathû ûkwara ciarûngûra ciaûmagara n'untû itebînjîrîte bwega.

<sup>7</sup>Kûrî ingî ciagwîre bantû kwarî na matî ma mîgwa. Ikuuma, matî mamu ma mîgwa maakûrania na cio maciinyîka ciaremwa gûciara.

<sup>8</sup>Îndî kûrî ira cio ciagwîre mûthetuuni ûmûnoru, ciauma ciakûra bwega, ciaciarana. Imwe cia cio ciaumana maita mîrongo îthatû, ira ingî maita mîrongo îthanthatû, na ingî maita îgana."

<sup>9</sup>Yiesû eera antû, "Ûra arî na matû neegue."

<sup>10</sup>Kagiita kamwe barî bonka, arutwa bara ba Yiesû îkûmi na baîrî na bamwe ba bara baathikîîrîtie Yiesû, bamûûria abeere gîtûmi gîa gûtûmîra ngerekano akîrutana.

<sup>11</sup>Yiesû abeera, "Biû ibwetwe ûûme bwa kûmenya witho bwa ûnene bwa Ngai. Îndî kîrîndî kîra kîngî kîo nwanga ngakîîra mantû monthe na ngerekano,

<sup>12</sup>kaingo 'Gûcûûba bagaacûûbaga, îndî bationa. Kwîgua bakeegagua bathikîîrîtie, îndî baticîûkîrwa. Ûkeegua t'ûgu baagarûka kîrî Ngai akabarekera.' "

<sup>13</sup>Yiesû abaûria, "Ûkeegua bûtigûciûra ngerekano îno rî, n'ata bûkaamenya ingî bwerwa?

<sup>14</sup>"Mwandi wa mbeû, i muugi wa kiugo kîa Ngai.

<sup>15</sup>Mbeû îra yagwîre njîraani, i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo, îndî Saitaani akaaya warîo akabûria kîra gîkûrî kîande ndeni yao.

<sup>16</sup>Mbeû îra yagwîre njaraani cia maiga, i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai bagagîtgîîria warîo bakeneete,

- 17Îndî ûtiîgagua barikîtie wîtîgio bwega. Beetîgagia kagiita gaakai. Boona thîna kana baatua kûnyamaarua n'ûntû bwa gwîtîgia kiugo bacoogaga waara akûrû nthûti îmwê.
- 18Mbeû îra yagwîre bantû kwarî na mbeû ya matî ma mîîgua, i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai,
- 19Îndî n'ûntû bwa kwîmakîra ûtûûrooni bûbû bwa nthîgûrû, kwenda ûtonga na mawîrirîria mangî ta mamu makabathûngîra makainya kiugo kîra kîrî ndeni yao gîkathaata.
- 20Mbeû îra yagwîre mûthetuuni ûmwega, i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai bagagîtgîria bakoonania maciaro ma kîo, bamwe mîrongo îthatû, bangî mîrongo îthanthatû na na bangî îgana.”
- 21Yiesû abaûria, "Anga kûrî muntû areeta taa îndî akamîkunîkîra kana akamiiga rungu rwa ûrîrî? Îndiuga ka amîtûûgagîria bantû aûkîru kaingo îmûrîkîra antû?
- 22Gîntû kionthe kîra kiithe igîkaumbûrwa. Witho bunthe bûkaamenyekana.
- 23Ûra arî na matû neegue.”
- 24Yiesû kaîrî abeera, "Îmenyagîreeni mûno kuumania na mara bûkeegagua. Bûra ûthûkagia bara bangî i bu wana woû ûkaathûkua, na nkûrûki.
- 25Ûra arî na gîntû akoongerwa. Îndî ûra we gûtarî kîo arî na kîo, wana kaniini kara arî na ko nagaatunywa.”
- 26Yiesû aacooka eera antû, "Ûnene bwa Ngai bûkari ta bûra muntû athiyaga akaanda mbeû mûthetuuni.
- 27Wakîra ntugû gwatuga akamaama, gwakea agaûka, mbeû îkauma îgakûra îndî tika aiyî bûra îkûrangaga.
- 28Mûthetu ûrî uu ungwa n'uu ûkûragia kîmera. Mbere kîmera kîambaga kûgîa mûûgwa, rîru gîgakerûra, rîru gîkagîa mpîndî.
- 29Irio biaûma mûkethi athûkagia kayiû akathi mûndaani gûketha n'ûntû wîgagua karî kagiita ka maketha.”
- 30Yiesû abaûria, "I mbi yo mma tûûmba kûbuanaania n'yo ûnene bwa Ngai? Kana i ngerekano îkari ata tûûmba gûtûmîra?
- 31Bûkari ta gapîndî ka mûtî kara kaniini kîrî mpîndî cionthe, karî kaande mûthetuuni.
- 32Gapîndî gaku kaumaga gagatuîka mûtî ûrî na mpong'i inene, nyoni igaaka ntara gûku mûgunyeeni wa mpong'i inu.”
- 33Yiesû akîrutana kiugo naatûmagîra ngerekano inyingî ta inu kûringana na bûra antû baûmbaga kûmûthikîria bûgana.

- <sup>34</sup>Yiesû atikîrutana antû atagûtûmîra ngerekano. Îndî rîra arî na arutwa baake bonka naabaumbûragîra mantû.
- <sup>35</sup>Ûgorooni bwa ntugû înu, Yiesû eera arutwa baake, "Tûringeeni tûthi rûgongo rûra rûngî rwa îria."
- <sup>36</sup>Arutwa baatwa gatarûûni kara Yiesû aakari, baathi baatiga kîrîndî. Na gûku rûûyîni weegua ikwarî na matarû mangî kinya mo mathiîte wata bo.
- <sup>37</sup>Kwagîa kîbuubani kînene gûku îriani makûmbî ma rûûyî maakûmba îtarû, rûûyî rwanjîria kûgîa ndeni.
- <sup>38</sup>Yiesû aarî nyuma ya îtarû amaami aigîrîite kîongo gîake bantû aûkîru. Arutwa baake bamûûkia bakîmûûragia, "Mwarimû, nûtakwona ta ûntû na itûkûthira?"
- <sup>39</sup>Yiesû aûkîra. Aagondokera kîbuubani akîra, "Tiga!" Makûmbî na mo ameera, "Kirîriani!" Kîbuubani kîathira, rûûyî rwakirîria.
- <sup>40</sup>Yiesû aûria arutwa baake, "I mbi îkûbûmakagia? Bûrî kû wîtîgio bwenu?"
- <sup>41</sup>Baamaka mûno. Baûrania, "Ika muntû ûyû arî ûû n'ûntû wana ruuo, wana rûûyî, ibikûmwathîkîra!"

## Maariko 5

- <sup>1</sup>Yiesû na arutwa baake baathi baakinya rûgongo rûra rûngî rwa îria, nthîgûrû ya Angeraca.
- <sup>2</sup>Yiesû agûkinyûka îtarûûni ûgu, aarîkana na muntû ûmwe aarî na kîrundu kîthûûku aumîite makurunguuni, kûra antû baakuû baathikagwa.
- <sup>3</sup>Muntû ûyu aakaraga gûku makurunguuni mamu na antû ibaarî bakûnoga i kûmûthaîka kinya na nyororo agîtuîkagia.
- <sup>4</sup>I maita maingî mûno oogagwa na nyororo magûrû na njara, îndî woogwa agaituîkangia ikagwa naara. Gûtirî muntû akîûmba kûmûmaarîria.
- <sup>5</sup>Mûthenya na ûtugû aakararaga naagu makurunguuni mamu na irîmaani akîringaga gîtuma, agîitemangaga mwîrî wake na nthengeecû cia maiga.
- <sup>6</sup>Muntû ûyu akwonera Yiesû kûûraaya, augia rwîro, aathi aagwa magûrûûni maake.
- <sup>7</sup>Auga na inya, "N'ata ûkwenda naani, Yiesû, Mwana wa Ngai ûra atûûraga îgûrû mûno. Itû ngûkwereka kwa riîtwa rîa Ngai, menya ûnnyamaaria."
- <sup>8</sup>Muntû ûyu augire ûgu n'ûntû Yiesû naarî akwîra kîrundu gîku kîarî kîrî we kiume.
- <sup>9</sup>Yiesû amûûria, "Wîtagwa ata?" Muntû ûyu amwîra, "Mbîtagwa 'Mbûûtû,' n'ûntû ntirî ninka tûrî mûkondo."

- <sup>10</sup>Kîrundu gîku gîakaîra Yiesû mûno gîkîmwîraga atigakîngate kiuma gûntû gûku.
- <sup>11</sup>Akubî na bantû agu ikwarî na ngûrwe inyingî ciarîthîtue kîrîmaani.
- <sup>12</sup>Kîrundu gîku kîereka Yiesû kîamwîra, "Twîre tûthi ngûrweeni iira."
- <sup>13</sup>Yiesû agîtîgîria. Irundu bibu biauma kîrî muntû ûyu biathûngîra ngûrweni. Ngûrwe inu cionthe ciaugia ciîndamîite na mpara, ciemina îriani ciaûra na rûuyî. Ciarî ngûrwe ta ngiri ciîrî.
- <sup>14</sup>Bara bairîthîtie bakwona ûgu baugia, baatoorooka. Baathi baatambia ntheto inu taûni na ntûûraani. Antû baathi kwîbonera bûra mantû mamu maakarakari.
- <sup>15</sup>Bakûthi kîrî Yiesû kwîbonera, beethîra muntû ûyu aatûûraga arî na mbûûtû ya irundu biithûûku akari nthî, eekîrite nguo, na kîongo gîake gîtarî ûntû. Baatua kwîgua ûguaya.
- <sup>16</sup>Bara booneete mantû mamu magîkarîka i bo beerire antû bûra gwakarîkire kîrî muntû ûyu aarî na irundu biithûûku, na bûra ngûrwe ciakarire.
- <sup>17</sup>Antû baatua kwîra Yiesû aume kwao.
- <sup>18</sup>Yiesû agûtwa îtarûûni athi, muntû ûyu aarî na irundu biithûûku amûûria kana akienda bakathi n'we.
- <sup>19</sup>Îndî Yiesû amûregeera. Amwîra, "Înûka ûkeere antû beenu bûra Mwathani akûrûthîra, akwîgua kîao."
- <sup>20</sup>Muntû ûyu akuuma agu, aathiire aanjîria kwanga akîrîaga antû ba naagu Ndikaporis mantû mamu Yiesû aamûrûthîre. Antû bonthe baarigara bakwîgua.
- <sup>21</sup>Yiesû aacooka bwa rûgongo rûra baumîite. Agûkinyûka îtarûûni, eethîranîrwa i kîrîndî gîa antû agu rûteere rwa îria.
- <sup>22</sup>Mûtongoria ûmwe wa sinagoogi eetagwa Njairû aaya eegwîthia nthî magûrûûni maake. Amwereka mûno akîmwîraga, "Kaarî gaakwa karî akubî gûkua i kwayua.
- <sup>23</sup>Itû ncû tûthi ûgakaigîire njara kabue, gacooke mwoyo."
- <sup>24</sup>Yiesû baanjîria kûthi. Ikwarî na ntundu înene ya antû yamûthingatîite îkîmwinyîkaga.
- <sup>25</sup>Na ntunduuni înu ikwarî na mûka aayîtue ndwari ya kûrua nthakame mîanka îkûmi na îrî.
- <sup>26</sup>Mûka ûyu naanyamaarîite mûno agîcûa kûragûrîrwa abua. Naathiite kîrî ndagitaarî baingî atakûbua, eenyangia into biake bionthe na bo. Bantû abua, ndwari yake nîatororagîria.
- <sup>27</sup>Mûka ûyu neegîtue mantû ma Yiesû. Kwoogu aaya nyuma yake arî mûkondooni ûyu wa antû, aatonga nguo yake



- <sup>28</sup>akîbîîraga na nkoro, "Ngatonga nwa nguo yake yonka, nkaabua."
- <sup>29</sup>Agûtonga nguo ya Yiesû ûgu, nthakame îra yaruaga yatiga warîo. Aathikîîria eegua akwora.
- <sup>30</sup>Yiesû eegua kûrî inya yamuuma. Aûndûka aûria antû, "N'ûû aantonga nguo?"
- <sup>31</sup>Arutwa baake bamwîra, "Nûkwona bûra kîrîndî gîkwinyîkîite bûgana na nûkûûria n'ûû agûtonga?"
- <sup>32</sup>Yiesû akûraitha oona ûra aamûtongire.
- <sup>33</sup>Mûka ûyu n'ûntû naiyî n'we aarî, aaya aagwa nthî magûrûûni ma Yiesû akiinainaga n'ûguaya, eera Yiesû ûmma bungwa.
- <sup>34</sup>Yiesû amwîra, "Wîtîgio bwaku bûgûtûma wora. Ithi na ûkiri, mwarî wakwa. Thîna yaku îkûthira kûrû na itigûcookera kaîrî."
- <sup>35</sup>Yiesû wakîaragia woogû, atûmwa baaya kîrî Njairû baumîite mûciî wake. Bamwîra, "Nootanyamaaria mûrutani, kaarî gaaku gagûkua."
- <sup>36</sup>Yiesû akwîgua atûmwa babu bakîîra mûtongoria ûyu ûgu, amwîra, "Ûtikaamake, îgua ûrî na wîtîgio."
- <sup>37</sup>Yiesû ateetîgîîria kûthiyania na muntû ûngî, tatiga Petûrû, Njakubu, na mûruagina Njoana.
- <sup>38</sup>Bagûkinya kwa mûtongoria ûyu wa sinagoogi, beethîra antû bakîrîraga na bamwe bakiugagîîria na inya îra nene.
- <sup>39</sup>Yiesû aathûngîra nyomba. Abaûria, "I kû thîna îrî îra îgûtûma bûrîra ûûgû? Kaana gaka ti gakuû ikamaami."
- <sup>40</sup>Yiesû akuuga ûgu, antû boona ta gûtarî bu augaga. Yiesû abaruta gûku bonthe. Baathûngîra gûku kaana kaarî barî na îthe wa kaana gaku, gina, na arutwa bara baake aarî na bo.
- <sup>41</sup>Yiesû aagwata kaana gaku njara. Auga, "iTaritha, kumi!|d" Tûgîtaûra, kuuga ûgu i ta kuuga, "Kaarî, ka ngûkwîra ûkîîra!"
- <sup>42</sup>Kaarî gaku gaûkîîra warîru, kaanjîîria kwanganga gûku. Kaarî na ûkûrû ta bwa mîanka îkûmi na îrî. Babu baarî na Yiesû bakwona ûgu baarigara mûno.
- <sup>43</sup>Yiesû abakaania mûno abeera batikeere muntû mantû mamu. Auga kaarî gaku keewe gîntû gîa kûrîa.

## Maariko 6

- <sup>1</sup>Yiesû akuuma agu, aathi kwao Nasareethi na arutwa baake.
- <sup>2</sup>Sabatû îgûkinya, Yiesû aathi sinagoogiini, aanjîîria kûrutana. Antû baingî bakwîgua bûra aarutanangaga baarigara mûno. Baatua kûûrania, "I kû muntû

ûyû arutîite mantû mama akûrutana? N'ûû amwete ûûme bûgana ûûgû? Na i kû arutîite inya ya kûringa biama ta bira akûringa?

<sup>3</sup>Anga we ti mûbundi wa mbaaû, mûthaka wa Maria, mûruagina wa Njakubu, Njosebu, Njundas na Simioni? Anga aaragina ti bara tûtwîre na bo gûkû Nasareethi?" Antû baarega kûmwîtîgia.

<sup>4</sup>Yiesû abeera, "Kîroria i gîtîye gûntû kûngî îndî gîtîyagwa kûra kiumîite, kana n'antû baao, kana n'antû ba mûciî wao."

<sup>5</sup>Yiesû ataûmba kûringa kîama kwao. Ikwaiga aigîre antû baakai njara bara baayîitue, abooria.

<sup>6</sup>Aarigara mûno i bo n'ûntû bwa kwaga wîtîgio. Yiesû aariûnga ntûûraani akîrutanaga.

<sup>7</sup>Kagiita kamwe eeta arutwa bara baake îkûmi na baîrî arî na mûbango wa kûbatûma baîrî, baîrî. Abaa inya ya kwatha irundu biithûûku,

<sup>8</sup>na abakaania gûkamata gîntû ta mûgaate wa kûrîa barî rûgendooni rwao, mbooro, mbeeti ya mbia, kana nguo îngî tatiga îra muntû eekîrite. Kîra gîonka aabeetîgîrie i gûkamata tûmîraagi twa gwîkinyîria na tu na gwîkîra iraatû magûrû.

<sup>10</sup>Abeera, "Bwathi taûni îra bûkaathi, nyomba îra bûkaathûngîra bûgwatwe ûgeni, bûkare ku mwanka rîra bûkaathi.

<sup>11</sup>Îndî bûkaaya kûthi taûni nna bûkarega kûgwatwa ûgeni, kana antû bakarega kûbûthikîria, bûkiuma ku bûtige bwabaturaturîra tîri ya mbayo cienu rûri rwano rwa kûboonia bûtirî ngwatanîro na bo."

<sup>12</sup>Arutwa babu baathi baatûmîria antû babeera beerire meeyia maa.

<sup>13</sup>Ibengatiirie irundu biingî biithûûku bira biarî kîrî antû na booria antû baingî ndwari ira baarî na cio bakîbaakaga maguta.

<sup>14</sup>Mûnene Eronde neegîitue mantû ma Yiesû n'ûntû riîtwa rîake irîarî rîgûtambua gûntû kunthe. Aathûgaanagia akauga, "Ûyu i Njoana Mûbaatithania arariûkire kûringana na inya înu arî n'yo ya kûringa biama."

<sup>15</sup>Îndî antû bamwe baathûgaanagia bakauga, "N'Eriya." Na bangî na bo bakauga, "N'ûmwe wa iroria bira bia tene."

<sup>16</sup>Îndî Eronde we augire, "I Njoana Mûbaatithania ûra ndagiitithiirie kîongo arariûkire!"

<sup>17</sup>Gwatuîkîite Eronde aatûmanîite auga Njoana agwatwe athaîkwe nceera. Na aarûthire ûgu n'ûntû bwa Erondia. Erondia aarî mûka wa mûruagina wa Eronde, eetagwa Piripû, naamûtunyîite we.

- 18**Na n'untû bwa ûgu Njoana Mûbaatithania aakaraga akîmwîraga ti bwega gûkara na mûka wa mûruagina taka aarî wake.
- 19**Erondia ategagua Njoana bwega. Neendaga aûragwa naagaga bûra arûtha<sup>20</sup>n'untû Eronde naakuthûkaga Njoana. Eronde naiyî Njoana aarî muntû ûmwagîru na ûmûtheru nkorooni. Kwoogu ateendaga aûragwa. Augîite Njoana aingîrwe bantû gûku nceera. Na îgiita na îgiita Eronde neendaga kûthikîria Njoana amwe na kwîgua mantû mara augaga neegagua makîmûtanga.
- 21**Ntugû ya gûkeneera gûciarwa kwa Eronde îgûkinya, Eronde aaruga kîatho. Eeta bara baamûteethagîria kwathana, atongoria ba ndûa, na antû ba îgweta gûku Gariiri. Ntugû înu i rîo Erondia oonire kaanya ga gûtûma Njoana aûragwa.
- 22**Mwarî wa Erondia aayire gûku kîatho kîarî aina ndanci bwega, aakenia Eronde na ageni baake. Eronde amwîra, "Uga kîra wenda nkwa, nkwe kîo."
- 23**Eronde aathiîtia buru amwîra, "Kîra kîonthe ûkeenda ngakwa, wana kinya weegua i nucu ya ûnene bwakwa."
- 24**Mwarî ûyu auma. Aathi eera gina, "Mbîira kîra ngeetia." Gina amwîra, "Uga wewe kîongo kîa Njoana Mûbaatithania."
- 25**Mwarî aacooka kere eera Eronde, "Ndîenda ûmpa kîongo kîa Njoana Mûbaatithania kîrî thaaniini, weendî."
- 26**Mûnene akwîgua ûgu aagwatwa i kîeba mûno. Îndî gûtirî bu akîrûtha arega n'untû bwa bûra aarî akûthiîtia mbere kinya ya ageni baake.
- 27**Kwoogu mûnene Eronde aatûmana warîo, eera mûcikaarî athi agiite Njoana kîongo, areete. Mûcikaarî ûyu aathi nceera kûra Njoana aathaîkîtwe, amûgiita kîongo
- 28**aaya na kîo aanenkera mwarî wa Erondia kîrî thaaniini, mwarî ûyu aanenkera gina.
- 29**Rîra arutwa ba Njoana baamenyire mantû mamu, baathi baathûkia kiimba gîake, bamûthika.
- 30**Atûmwa bara Yiesû aatûmîite baacooka. Bamwîra mara monthe baarûthîite na mara baarutanîite.
- 31**N'untû bwa wingî bwa antû, Yiesû na arutwa baake batoona kaanya nwa ga kûrîa. Gûgûkarîka ûgu, Yiesû eera arutwa baake, "Tûthiini twinka bantû gûtarî antû, bûnogokange."
- 32**Kwoogu baatwa îtarûuni barî bonka, baathi bantû antû bataarî.
- 33**Baingî ba antû babu baumîite ntûuraani cionthe bakwona Yiesû na arutwa baake bathiîite, babamenya. Baugia batambîite na rûteere rwa îria babatangîria.

<sup>34</sup>Yiesû agûkinyûka îtarûûni eethîra kîrîndî kîînene mûno gîa antû. Akwona ûgu abeegua kîao mûno, n'untû oonire bakari ta ng'ondû itarî na mûrîthi. Yiesû aanjîria kûbarutana mantû maingî.

<sup>35</sup>Gûgûkara gûtuga arutwa beera Yiesû, "Igûkarire gûtuga na i ta rwanza rûrû tûrî.

<sup>36</sup>Îra antû bathi kaingo bakinya mîndaani na ntûûra ira irî akubî beegûrîre gîntû gîa kûrîa."

<sup>37</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Baeni gîntû bûrî biû barîe." Arutwa bamwîra, "Tûkauga tûgûrîre antû baba bonthe mîgaate barîe babae, nwanga tûrî na mbia igana ta îrî rîa mûruti ngûgî wa gîntugû rîa nkûrûki ya mîeri îthanthatû!"

<sup>38</sup>Yiesû abaûria, "I mîgaate îgana îrî oogo? Tathiini bwone." Arutwa bakûthi boona i mîgaate îgana yarî, baacooka beera Yiesû, "I mîgaate îtaano na makûyû maîrî."

<sup>39</sup>Yiesû eera arutwa baake beere antû bonthe bakare nthî nyakiini na ikundi.

<sup>40</sup>Antû baakara nthî. Ikundi bimwe biarî bia antû mîrongo îtaano, na bingî îgana.

<sup>41</sup>Yiesû aathûkia mîgaate înu îtaano na makûyû mamu maîrî. Aacûûba îgûrû, aacookeria Ngai nkaatho. Aang'enyûranangia mîgaate akînenkagîra arutwa baake bagaîra antû. Aacooka aagaa makûyû na mo, na maagana antû bonthe.

<sup>42</sup>Muntû wonthe aarîa aabaa.

<sup>43</sup>Beethîrania mang'enyûrû ma mîgaate na ma makûyû mara maatigarire maûyûria ikaabû îkûmi na biîrî.

<sup>44</sup>Antû arûme bara baarîre baarî ngiri itaano.

<sup>45</sup>Nyuma ya ûgu, warîru Yiesû eera arutwa baake batwe îtarûûni baringanîrie bathiyage bantû eetagwa Bethisainda, we aatigwa akîra kîrîndî kîînûke.

<sup>46</sup>Yiesû agûtigana na antû, aatwa kîrîmaani kûromba Ngai.

<sup>47</sup>Îtarû rîrî gatîgatî ka îria, rwiriiri rwanjîria kûgwa. Yiesû aarî naagu nthî îmbûmo wenka.

<sup>48</sup>Rware rûgîtema Yiesû oona arutwa baake bakîthiithia îtarû na thîna n'untû baatarîite naara ruo rwaumaga. Aathi abatarîite athiîrîite îgûrû rîa rûûyî akari taka akwenda kûbakûrûka athiyaga.

<sup>49</sup>Arutwa bakûmwona athiîrîite îgûrû rîa rûûyî baathûgaania i nkoma yarî. Baaringa gîtuma<sup>50</sup>n'untû bonthe bakûmwona ibaamakîite mûno. Warîo Yiesû abeera, "I niû, ûmîrîiani! Tigaani kûmaka."

<sup>51</sup>Yiesû aatwa îtarûûni gûku baarî. Agûtwa ruo rwathira. Arutwa baarigara na inya mûno

<sup>52</sup>n'untû bataarî kinya bagûciûra kîama kîra kîa mîgaate îra. Mathûgaania maao mataarî magûkunûrwa.

<sup>53</sup>Yiesû na arutwa baake baaringanîria baakinya bantû eetagwa Ngenesareeti. Baathaîkîira îtarû agu rûteere rwa îria.

<sup>54</sup>Antû bakûboona bagîkinyûka baamenya i Yiesû aarî.

<sup>55</sup>Baugia bwa ntûûra cionthe baathi baareeta aayie na mataratî, babareeta kîrî Yiesû wanaara baamwîthagîria.

<sup>56</sup>Bantû onthe ara Yiesû aathiyaga, nwîgue i ntûûra kana i taûni, antû bairaga aayie ara antû beethîranaga mûno bakabamaamia oogo, Yiesû aaya bakamûûria eetîgîrie aayie bamûtongithie mûthia wa nguo yake. Na iboorire bonthe bara baamûtongithiirie.

## Maariko 7

<sup>1</sup>Abarisai bamwe na aarimû bamwe ba watho ba kuuma Njerusaremu beethîranîra Yiesû.

<sup>2</sup>Boona arutwa bamwe ba Yiesû bakîrîa irio na njara irî na mûgiro n'untû bataithambîite.

<sup>3</sup>Abarisai na Ayaundi batirîa irio batambîite kûthamba njara baithiria mûgiro kûringana na kîwîthîre gîa akûrû baao.

<sup>4</sup>Bakauma thokooni batirîa gîntû bataambîite kûthamba njara mbere. Na barî na mawîthire mangî ma mîthemba na mîthemba mara bathingataga ta kûthambagia ikombe, nyûngû, mbakûri [na ûrîrî].

<sup>5</sup>Abarisai babu na aarimû babu ba watho baûria Yiesû, "I mbi n'untû arutwa baaku batakûthingata kîwîthîre gîa akûrû beetû? I kî n'untû bakûrîa bataambîite kûthamba njara mbere?"

<sup>6</sup>Yiesû abacookeria abeera, "Isaaya naaroriirie mantû meenu bwega, biû eebwithia baba! Aandîkire auga, 'Antû baba baankumagia na tûnyua akî, nkoro ciao irî kûraaya mûno naani.

<sup>7</sup>N'ûtheri bangongaga, mantû mara barutanaga i maathana magûtuîgwa n'antû.'

<sup>8</sup>Bûtiganaga na maathana ma Ngai bûkathingata kîwîthîre gîa antû."

<sup>9</sup>Yiesû abeera, "Bûrîona ta mantû meega mamu bûrûthaga, rîra bûregaga maathana ma Ngai kaingo bûthingata kîwîthîre kîenu?"

<sup>10</sup>Musa aandîkire auga, Ngai augire, 'Tîyaga abaagu na nyûkwe.' Na aacooka kaîrî aandîka, 'Ûra akaaruma îthe kana gina aagîrîtwe aûragwa.'

- 11**Îndî ûrutaniini bwenu biû buugaga, muntû nwa arege gûteethia îthe kana gina na arî na gîntû abateethia na kîo, bunka akabeera gîntû gîku i 'Kurubani', kana i gîa kûrutîra Ngai.
- 12**Na kûringana na ûrutani bwenu bûtiîtigîrîrîtie muntû ta ûyu ateethia îthe kana gina kaîrî.
- 13**Kûringana na kîwîthîre kîenu bûtionaga ntheto ya Ngai îrî gîtûmi. Na kûrî mantû mangî maingî ta mamu bûrûthaga.”
- 14**Yiesû aacooka eera kîrîndî, "Nthikîiriani bwinthe bwîgue na bûciûre bûra nkuuga.
- 15**Gîntû kîra kîthûngagîra kîrî muntû kiumîite ome gîtiûmba kûmwîkîra mûgiro. Îndî bûra buumaga kîrî muntû i bu bûûmba kûmwîkîra mûgiro.
- [**16**Ûra arî na matû neegue.]”
- 17**Yiesû akuuma kîrî antû aathi aathûngîra nyomba. Arutwa baake bamûûria abeere bûra eendaga kuuga na ngerekano înu.
- 18**Yiesû abaûria, "Anga wana biû nwabu bûrî baarige ûûgû? Ka bûtaiyî atî, kîra kîthûngagîra kîrî muntû kiûmîite ome gîtiûmba kûmwîkîra mûgiro
- 19**n'ûntû gîtithûngagîra nkorooni, i nda kîthiyaga na nyumaani gîkauma gîgateegwa kîrooni?" (Kwoogu irio bia mîthemba yonthe ibiagîrîte. Yiesû naabitheriirie.)
- 20**Yiesû aathi na mbere, auga, "Bûra buumaga ndeni ya muntû, i bu bûûmba kûmwîkîra mûgiro,
- 21**n'ûntû nkorooni ya muntû i ku kuumaga mantû ta meeciiria maathûûku, ûmaramari, wamba, ûûragani,
- 22**ûthûngîrî, wîrirîria bûûthûûku, moothûûku, wenania, mantû ma îgi, rûriitho, gîtuyanîra, wîkumia, na ûtaku.
- 23**Mantû mamu monthe maathûûku maumaga ndeni ya muntû. Na i mo mamwîkagîra mûgiro.”
- 24**Yiesû akuuma naagu aarî, aathi gîntû kwarî akubî na taûni cietagwa Turo na Sindoni. Agûkinya noogo aathûngîra nyomba. Ateenda muntû nwa ûmwe amenya ara aarî, îndî gûtaûmbîkana.
- 25**Ikwarî na mûka ûmwe kaarî gaake kaathûngîrîtwe i kîrundu kîthûûku. Mûka ûyu akwîgua Yiesû aagwetwa, aathi warîo amûturîria maru agu magûrûûni.
- 26**Mûka ûyu ataarî Mûyaundi. Aaciarîrîtwe gîntû gweetagwa Boinîcia. Mûka ûyu aûria Yiesû eengatie kîrundu gîku kîthûûku kîathûngîrîte kaarî gaake, kiume.
- 27**Yiesû amwîra, "Gatwana twambe tûrîe, tûbae. Ti bwega kûgerera kurû irio bia twana.”



- <sup>28</sup>Mûka ûyu amwîra, "Bûbu bu n'ûmma, Mwathani. Îndî wana kurû nirîyaga tung'enyua tûra tûgwîyaga rungu rwa meetha twana tûkîrîa."
- <sup>29</sup>Yiesû eegua ûgu amwîra, "N'ûntû bwa ûgu wauga, mwekûrû, kîrundu kîra gîkûthûngîrîte kaarî gaaku gîkuuma, înuka."
- <sup>30</sup>Mûka ûyu aacooka mûciî. Agûcooka eethîra kaarî gaake kamaami ûrîrî, kîrundu kîra gîakathûngîrîte kiumire.
- <sup>31</sup>Yiesû akuuma Turo aagendeera Sindoni, eendama aathi bwa îria rîa Gariiri, aathi gûntû gweetagwa Ndikaporis.
- <sup>32</sup>Antû bamwe baareeta gîpûra kîarî maamu. Baûria Yiesû aigîre muntû ûyu njara, amworie.
- <sup>33</sup>Yiesû aarutaruta muntû ûyu kîrî antû baathi gataaria. Amwîkîra biara matû, aacooka aatuîra mata njara, amûtongithia rûrîmî.
- <sup>34</sup>Aacûûba îgûrû, aanogokeera. Auga, "iEbatha.|d" Kuuga ûgu i kuuga, "Rugûka."
- <sup>35</sup>Akuuga ûgu, warîo matû ma muntû ûyu maarugûka, kîra kîathaîkîite rûrîmî rwake kîatharûka, muntû ûyu aatua kwaria atarî na thîna.
- <sup>36</sup>Yiesû aakaania antû babu baamûreetire, abeera batikeere antû mantû mamu. Îndî ûgu bungwa aabakaaniirie kûrûtha i bu baarûthire mûno.
- <sup>37</sup>Antû bakwîgua mantû mamu baarigara mûno. Bauga, "Nakûrûtha mantû meega n'ûntû nagûtûma antû batireegagua batua kwîgua, na bara batiraaragia batua kwaria."

## Maariko 8

- <sup>1</sup>Ntugûûni inu kaîrî ikwarî na ntundu înene mûno ya antû yethîranîrîte Yiesû. Na n'ûntû antû babu bataarî na biakûrîa, Yiesû eeta arutwa baake abeera,
- <sup>2</sup>"Inkwîgua antû baba kîao n'ûntû tûkarîite na bo ntugû ithatû na batirî na irio.
- <sup>3</sup>Nkabeera beenûke barî na yûûra, ibakaagwa njîraani n'yûûra, n'ûntû bamwe baumîite kûraaya mûno."
- <sup>4</sup>Arutwa baake bamûûria, "I kû tûruta mîgaate ya kûrûmia antû baba bonthe rwanda ta rûrû?"
- <sup>5</sup>Yiesû abaûria, "I mîgaate îgana îrî oogo?" Bamwîra, "I mûgwanja."
- <sup>6</sup>Yiesû eera antû bakare nthî. Aathûkia mîgaate înu mûgwanja, aacookia nkaatho. Rîru amîng'enyûranangia akînenkagîra arutwa baake yo bagaîra antû. Arutwa baake baagaîra antû.
- <sup>7</sup>Na ikwarî na tûkûyû tûkai tûniini. Na tu Yiesû aacookia nkaatho n'ûntû bwa tu, eera arutwa baake bagaîre antû tu.

- <sup>8</sup>Antû baarîa, baabaa, na beethîrania ikaabû mûgwanja bia ing'enyua bia mîgaate na makûyû, bira biatigarire.
- <sup>9</sup>Antû babu baarî ta ngiri inya. Yiesû rîru abeera beenûke bwega.
- <sup>10</sup>Aatwa îtarûûni na arutwa baake baathi gûntû gweetagwa Ndaramanutha.
- <sup>11</sup>Abarisai bamwe baaya kîrî Yiesû, baanjîria kûmûûria biûria. Bakîmûgeria bamwîra aringe kîama kîrî rwano rwa kwonania inya îra arî n'yo kuuma îgûrû.
- <sup>12</sup>Yiesû eegua ûgu aara nkoro. Aûria, "I kî rûciaro rûrû rûkwendera kwona kîama? Na mma ga nkûbwîra, gûtirî kîama rûkoono!"
- <sup>13</sup>Yiesû abatiga agu aatwa îtarûûni kaîrî, aaringanîria rûgongo rûra rûngî rwa îria.
- <sup>14</sup>Arutwa ba Yiesû ibaariganîrîtue batakamâtîite mîgaate ya kûgana. I mîgaate ûmwe warî gûku îtarûûni.
- <sup>15</sup>Yiesû abakaania abeera, "Îmenyeereeni îgûrû rîa ndawa îra Abarisai na Eronde batûmagîra kwimbithia mîgaate."
- <sup>16</sup>Arutwa baanjîria kwaranîria, "Arîtwîra ûgu n'ûntû bwa bûra tûtarî na mîgaate."
- <sup>17</sup>Yiesû aamenya bûra baugaga. Abaûria, "I mbi n'ûntû bûkûthûgaania i bûra bûtarî na mîgaate? Ka wana îndî bûtiramenya kana bûciûra ûgu ndauga? Mathûgaania meenu matirarugûka na îndî?"
- <sup>18</sup>Anga bûrî na meetho na bûtikwona? Anga bûrî na matû na bûtikwîgua? Ka bûtakûririkana
- <sup>19</sup>rîra ndagaagûrîre antû bara ngiri itaano na mîgaate îtaano? N'ikaabû bigana bwethîraniirie bia mang'enyûrû mara maatigarire?" Arutwa bamwîra, "Biarî ikaabû îkûmi na biîrî."
- <sup>20</sup>Yiesû aacooka abaûria kaîrî, "Î rîra ndagaagûrîre antû bara ngiri inya na mîgaate mûgwanja? N'ikaabû bigana bwethîraniirie bia mang'enyûrû mara maatigarire?" Arutwa bamwîra, "Biarî ikaabû mûgwanja."
- <sup>21</sup>Yiesû abaûria, "Na wana îndî mma bûtigûciûra bûmenya bûra nkuuga?"
- <sup>22</sup>Yiesû na arutwa baake baakinya taûni yeetagwa Bethisainda. Antû bamwe baareeta ntûngi. Baûria Yiesû aringithie muntû ûyu, amworie.
- <sup>23</sup>Yiesû aagwata muntû ûyu atoonaga njara, bauma taûni. Bakuuma taûni, Yiesû aatuîra muntû ûyu mata meetho. Amwaigîra njara, amûûria, "Kûrî kîo ûkwona?"
- <sup>24</sup>Muntû ûyu aacûûba amwîra, "Inkwona antû bathiîte, îndî ndîona bakari ta mîtî."

- <sup>25</sup>Kaîrî Yiesû aigîîra muntû ûyu njara meetho. Akûmwaigîîra, muntû ûyu aabua, aatua kwona kûrû.
- <sup>26</sup>Yiesû eera muntû ûyu eenûke na atikaagendeere taûni.
- <sup>27</sup>Yiesû na arutwa baake baathi ntûûra ira ciarî akubî na taûni yeetagwa Kaisaria Piripi. Barî njîraani Yiesû aûria arutwa baake, "Antû baugaga ndî ûû?"
- <sup>28</sup>Arutwa bamwîra, "Bamwe baugaga ûrî Njoana Mûbaatithania, bangî bakauga ûrî Eriya, na bangî na bo bakauga ûrî ûmwe wa iroria."
- <sup>29</sup>Yiesû abaûria, "Î biû buugaga ndî ûû?" Petûrû amwîra, "Woû ûrî Kîrîstû."
- <sup>30</sup>Yiesû aakaania arutwa baake abeera batikeere antû aarî ûû.
- <sup>31</sup>Yiesû aanjîîria kûrutana arutwa baake. Abeera, "Mwana wa Muntû nwa mwanka anyamaarue mûno na akaaregwa n'akûrû, athînjîri bara banene ba Ngai, na aarimû ba watho. Na nwa mwanka aûragwe, îndî akaariûka ntugû ya ithatû."
- <sup>32</sup>Yiesû aabeerire mantû mamu atakûbaitha nwa aniini. Petûrû amwira gataaria, aanjîîria kûmwîra ti bwega kwaria mantû ta mamu.
- <sup>33</sup>Yiesû aûndûka aacûûba arutwa baake bara bangî. Aakaania Petûrû amwîra, "Taaria aaga ndî, Saitaani! Mathûgaanio maaku ti ma kîîngai, i ma kîîmuntû."
- <sup>34</sup>Yiesû eeta kîrîndî kîra kîethîranîite, kîaya agu arutwa baake baarî. Abeera, "Muntû akeenda kûnthingata, abatîrue eetîyîra, akamata mûtharaba wake, rîru anthingata.
- <sup>35</sup>Ûra oonaga mwoyo ûyû n'uu ûrî gîtûmi, akaûra. Îndî ûra akeeruta n'ûntû bwakwa kana n'ûntû bwa ntheto îmbega, agaatûûra mwoyo.
- <sup>36</sup>Î rîo rî, bungwa i baita mbi muntû oona wana ûkeegua nthîgûrû yonthe n'yake îndî akaaga mwoyo?
- <sup>37</sup>Anga kûrî kîo muntû ateezana akîenda kwonokia mwoyo wake?
- <sup>38</sup>"Ûra akambîgua îgi kana eegue ûrutani bwakwa îgi rûciarooni rûrû rwa ûthûngîîri, rwa meeyia, Mwana wa Muntû nakaamwîgua îgi rîra akaaya na araîka baatheru, arî na mwago wa Îthe."

## Maariko 9

- <sup>1</sup>Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, bamwe ba baba barûngi aaga batiikua batooneete ûnene bwa Ngai bûra bûkaaya bwonanie inya ya bu."
- <sup>2</sup>Nyuma ya ntugû ithanthatû, Yiesû aathûkia Petûrû, Njakubu na Njoana. Aatwa na bo kîrîmaani kîîraaya mûno, na i bo bonka baarî gûku. Yiesû aanjîîria kûgarûka, arutwa babu bakîonaga.
- <sup>3</sup>Nguo ciake ciatua gûyica mûno, ciatuîka injerû ce. Gûtirî mûbûûri nguo nthîgûrû îno akîûmba gûcibûûra ikara ta ûgu ciakari.

- <sup>4</sup>Eriya na Musa boonekana bakîaria na Yiesû.
- <sup>5</sup>Petûrû eera Yiesû, "Mwarimû, na kaaba tûrî aaga. Ga twake tûganda tûthatû--gaaku, ka Musa, na ka Eriya."
- <sup>6</sup>Petûrû atona bwa kuuga i kûmaka kûra baamakîite.
- <sup>7</sup>Îtu rîaya rîabakunîka. Kayû kauma gûku îtuuni kauga, "Ûyû i Mwana wakwa na immwendeete mûno. Mûthikagîrieni."
- <sup>8</sup>Na nthûti îmwe arutwa bakûraitha batoona babu bangî kaîrî, i Yiesû wenka aatigirwe agu baarî.
- <sup>9</sup>Bagûrûkîite kîrîmaani gîku baarî, Yiesû abakaania abeera batikeere antû mantû mamu boonire mwanka rîra Mwana wa Muntû akaariûka.
- <sup>10</sup>Arutwa babu beendama bakîûranagia i kûriûkua kûrîkû gûku Yiesû aaragîria. Bataumbûra mantû mamu boonire.
- <sup>11</sup>Baûria Yiesû, "I kî n'ûntû aarimû ba watho barutanaga bakauga nwa mwanka Eriya aaye mbere ya Mesia aaya?"
- <sup>12</sup>Yiesû abeera, "N'ûmma Eriya nwa mwanka aaye mbere oone mantû magûkara bûra maagîrîtwe wîgua makari. Îndî i kî n'ûntû Maandîko Maatheru maugaga Mwana wa Muntû akanyamaarua mûno na amenwe?"
- <sup>13</sup>Ga nkûbwîra, kwaria mma Eriya naayire, na wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru îgûrû rîake, antû baamûrûthire wabûra bunthe beendaga."
- <sup>14</sup>Bagûcooka baakinya kîrî arutwa bara bangî, beethîra kîrîndî kiingî kîbathiûrûkîrîite na aarimû ba watho bakîbakararagia.
- <sup>15</sup>Antû bakwona Yiesû, baarigara mûno. Bamûthagaana na rwîro, baathi kûmûkeethia.
- <sup>16</sup>Yiesû abaûria, "I mbi yo bûgûkararanîria?"
- <sup>17</sup>Muntû ûmwe kîrî kîrîndî gîku amwîra, "Mwarimû, ingûkûreeterete kaana gaakwa karî na kîrundu kîthûûku. Kîrundu gîku gîgatuîkithîtie maamu.
- <sup>18</sup>Na rîra gîkagwete igîkagwîthagia nthîgûrû gagatua kûruta mûthonjo na kanyua gagîkabakabaga magego gakaûmagara ng'û. Nkûuya ndeera arutwa baaku, kîrundu gîku karî na kîo ikîbaremire, batiraûmba gûkîingatia."
- <sup>19</sup>Yiesû abeera, "Ga tûgaakara naabi mwanka rî, nthuke îno îtarî wîtîgio? Ga nkainyîkîria tûkare naabi mwanka rî? Reeteeni kaana gaku."
- <sup>20</sup>Baareeta kaana gaku kîrî Yiesû. Kîrundu gîku gîkwona Yiesû kîaûmagaria kaana gaku nthûti îmwe. Gîagaturania nthî, kaana kaanjîria kûgaragara gakîrutaga mûthonjo na kanyua.

- 21 Yiesû aûria îthe wa kaana gaku, "I kuuma rî kaana gaka kaanjîrîe gûkara ûûgû?" Îthe wa kaana amwîra, "I kuuma wana bwa ko.
- 22 Na i maita maingî kîrundu gîku gîkagereete mwankiini na rûûyîni gîkienda gûkaûraga. Ûkeegua kûrî bu ûrûtha, twîgîrue kîao ûtûteethie!"
- 23 Yiesû amwîra, "Î nûkuuga weegua kûrî bu ndûtha? Ûntû bunthe nwa bûûmbîke kîrî ûra eetîgagia."
- 24 Warîru îthe wa kaîyî gaku eera Yiesû na inya, "Ndî na wîtîgio, îndî mbongeera ti bwingî!"
- 25 Kîrîndî gîgûtua gûtindîkana mûno, Yiesû aagondokera kîrundu gîku akîra, "Woû kîrundu kîithûûku ûtûmîite kaana gaka gatiga kwîgua na kwaria, ngûkûgondokera. Uma na ûtigaacooke kîrî ko kaîrî!"
- 26 Kîrundu gîku gîakaya. Gâtiga kîaûmagaria kaana gaku mûno gaakara ta gaakua, rîru kîauma. Antû bakwona gaakara ûgu, baingî baao bauga, "Gagûkua!"
- 27 Yiesû aagwata kaana gaku njara agaûkîria, kaarûngama.
- 28 Yiesû bagûcooka nyomba, arutwa baake bamûûria barî bonka, "I kî n'ûntû tiû tûremirwe kwîngatia kîrundu kîra gîkûrî na kaana kara?"
- 29 Yiesû abacookeria abeera, "Kîrundu ta kîra gîtiîngatîka na gîntû kîngî, tatiga na njîra ya maromba na gûtîrîra kûrîa n'ûntû bwa maromba."
- 30 Yiesû na arutwa baake bakuuma agu baakûrûkîra Gariiri. Yiesû ateendaga antû bamenya ara aarî,
- 31 n'ûntû naarutanaga arutwa baake. Abeeraga, "Mwana wa Muntû agaakunyanîrwa anenkanîrwe kîrî antû bamûûrage. Îndî akaariûka ntugû ya ithatû."
- 32 Arutwa baake bataaciûra ûntû bûbu, îndî baakuthûka kûmûûria biûria.
- 33 Bagûkinya taûni ya Kaperinaumu, barî nyomba, Yiesû aûria arutwa baake, "I mbi bûgûkararanagîria njîraani?"
- 34 Arutwa baakira n'ûntû wabu barî njîraani ibaakararanagia woorra muntû akiugaga n'we mûnene kîrî bara bangî.
- 35 Yiesû aakara nthî, abeeta baayanga akubî. Abeera, "Ûra akwenda gûtuîka wa mbere, nwa mwanka eetuîkithie wa mûthia na nkombo ya bara bangî bonthe."
- 36 Yiesû aathûkia kaana kaniini akarûngamia agu mbere. Akagwatîra, eera arutwa baake,
- 37 "Ûra akenagîra kaana ta gaka riîtwaani rîakwa, i niû akenagîra. Na ûra ankenagîra, n'ûra aantûmire akenagîra."

<sup>38</sup>Njoana amwîra, "Mwarimû, twonire muntû akîngatia irundu biithûku agîtûmagîra riîtwa rîaku twamwîra atige n'ûntû t'ûmwe wetû."

<sup>39</sup>Yiesû amwîra, "Bûtikaagirie muntû ta ûyu kaîrî n'ûntû gûtirî we aringa kîama agîtûmagîra riîtwa rîakwa na agaacooka kûngweta na ûthûku.

<sup>40</sup>Muntû atarî ûthû naati ûyu n'wetû.

<sup>41</sup>"Ûra akaabûkundia rûûyî riîtwaani rîakwa akiugaga arîbûkundia n'ûntû bûrî ba Kîrîstû, muntû ta ûyu atiaga kîewa."

<sup>42</sup>Yiesû auga, "Ûra atûmaga nwa ûmwe wa baba baniini bambîtîgîtie beeyia, i kaaba akoogeerwa iiga rîa kûthia nkingo, akagerwa îriani ndeni.

<sup>43</sup>Weegua i njara yaku îtûmaga wîyia, mîgiite! I kaaba ûkathi mwoyooni wa tene na tene ûrî na njara îmwe, kîrî ûkara na cio irî ciîrî, na îndî ûthi îcamaarîro mwankiini ûtooreka.

[<sup>44</sup>Gûku maginyo matikuyaga na mwanki ûtioreka.]

<sup>45</sup>Weegua i kûgûrû gwaku gûtûmaga wîyia, kûgiite! I kaaba ûkathi mwoyooni wa tene na tene ûrî na kûgûrû kûmwe, kîrî ûkara na mo marî maîrî, na îndî ûgerwa îcamaarîro.

[<sup>46</sup>Gûku maginyo matikuyaga na mwanki ûtioreka.]

<sup>47</sup>Weegua i riitho rîaku rîtûmaga wîyia, rîkûûre! I kaaba ûkathi ûneneeni bwa Ngai ûrî na riitho rîmwe, kîrî ûmaiga marî maîrî na îndî ûgerwa îcamaarîro.

<sup>48</sup>Gûku maginyo matikuyaga na mwanki ûtioreka."

<sup>49</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Ûra aambîtîgîtie ageetîgîrîka kuumania na gûkûrûkîrûa kûra agaakûrûkîrûa mwankiini, ta bûra kîgongwana gîtgîgîrûa kuumania na mwonyo ûra gîkagîrwa.

<sup>50</sup>Mwonyo n'ûmwega, îndî ûkathira mûcamo ûtiîkîrîka uu kaîrî. Karagaani bûrî na mûcamo, na tûûranagiani na ûkiri."

## Maariko 10

<sup>1</sup>Yiesû auma agu aathi bwa gîteere kîa Njudea. Aaringanîria rûgongo rûra rûngî rwa muuro wa Njorondani. Mûkondo wa antû waaya kîrî we kaîrî. Na wata wîthîre abarutana.

<sup>2</sup>Abarisai bamwe baaya kîrî we. Bakîenda kûmûgeria beegua bûra akauga, bamwîra, "Watho bwetû ibwîtgîrîtie muntû acookia mûka?"

<sup>3</sup>Yiesû abaûria, "Musa augîte ata kûringana na watho?"

<sup>4</sup>Abarisai babu bamwîra, "Musa neetîgîrîtie muntû eenda gûcookia mûka aandîka baarûa ya kwonania akuumanwa n'we."

<sup>5</sup>Yiesû abeera, "Musa aandîkire yathana rîru n'ûntû bwa ûûmo bwa biongo bienu.



<sup>6</sup>Índî kuuma kîambîrîria rîra into bionthe biaûmbagwa, 'Ngai aûmbire antû barî muntû mûrûme na mûka.

<sup>7</sup>Na kwoogu muntû mûrûme aumaga kwa îthe na gina, akagwatana na mûka wake,

<sup>8</sup>na barî baîrî bagatuîka mwîrî ûmwe.' T'antû baîrî mwanya kaîrî, batuîkaga muntû ûmwe.

<sup>9</sup>Kwoogu bara Ngai agwatithanîtie gûtikaagîte muntû abaathûrana."

<sup>10</sup>Bagûcooka nyomba, arutwa baake bamûûria mantû mamu.

<sup>11</sup>Yiesû abeera, "Muntû ûra acookagia mûka wake akagûra ûngî neegagua akîthûngûîra na neeyagîria mûka ûyu.

<sup>12</sup>Na mûka ûra atigaga mûrûme wake akagûrwa i muntû ûngî, mûka ûyu neegagua akîthûngûîra."

<sup>13</sup>Antû bamwe ibaareeteete twana kîrî Yiesû aturîkîîra njara, atuthaarima. Índî arutwa baake baanjîria kûbakaania.

<sup>14</sup>Yiesû ataakena akwona ûgu. Eera arutwa baake, "Rekanaani na twana tûûye kîrî niû. Bûtigaatûgirie n'ûntû ûnene bwa Ngai i bwa bara bakari ta twana tûtû.

<sup>15</sup>Na mma ga nkûbwîra, ûra atakîthûkia ûnene bwa Ngai na wîtgio ta bwa kaana kaniini atithûngûra ku."

<sup>16</sup>Yiesû aagwata twana tûtu aturîkîîra njara atuthaarima.

<sup>17</sup>Kagiita kamwe Yiesû athiîte, muntû ûmwe aaya kîrî we na rwîro amûturîria maru amwîra, "Mwarimû ûmwega, n'ata ndûtha nkathi mwoyooni wa tene na tene?"

<sup>18</sup>Yiesû aûria muntû ûyu, "I kî n'ûntû ûkûmbîta ûmwega? Gûtirî we mwega tatiga Ngai wenka.

<sup>19</sup>Woû nwiyi maathana mara maugîite, 'Ûtikaûragane,' 'Ûtikaathûngûîre,' 'Ûtikaiye,' 'Ûtigaatuuyanîre,' 'Ûtikaarongoe,' na 'Tîiyaga abaagu na nyûkwe.' "

<sup>20</sup>Muntû ûyu amwîra, "Mwarimû, ntûire mbathîkagîra maathana mamu monthe kuuma ndî mwana."

<sup>21</sup>Yiesû amûcûûba kii, eegua amwenda. Amwîra, "N'ûntû bûmwe ûtigeeerie ûtarûthîite. Îthi wendie into bionthe bira ûrî na bio ûgaîre nkîa mbia ira bikauma, rîru ûûye ûnthingate. Ûkarûtha ûgu, ûkeegua ûrî na ûtonga îgûrû."

<sup>22</sup>Muntû ûyu akwîgua ûgu, aagarûka ûthiû. Aathi akîonanagia kîeba n'ûntû naarî na into biingî mûno.

<sup>23</sup>Yiesû aacûûba arutwa baake. Abeera, "N'ata kûrî inya bara barî into biingî kûthi ûneneeni bwa Ngai!"

- 24 Arutwa bakwîgua ûgu baarigara. Yiesû kaîrî abeera, "Aana baakwa, n'ata kûrî inya bara beegwetie ûtonga kûthi ûneneeni bwa Ngai!
- 25 I ûûthû nkamîra gûkûrûkîra karinyaani ga cindano kîrî gîtonga kûthi ûneneeni bwa Ngai."
- 26 Arutwa bakwîgua ûgu na bu baarigara nkûrûki. Baanjîria kûûrania, "Anga kûrî we akoonokua?"
- 27 Yiesû abacûûba. Abeera, "Kîrî muntû ûntû bûbû bûtiûmbîka. Îndî ti kîrî Ngai, n'ûntû gûtirî bu bûrema Ngai."
- 28 Petûrû amûûria, "Î tiû naati tûtigîite bionthe twakûthingata rî, gûgaakara ata?"
- 29 Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, gûtirî muntû aumîite mûciî, kana atigîite aruagina kana aaragina, kana gina, kana îthe, kana twana, kana mînda n'ûntû bwakwa na bwa ntheto îmbega
- 30 atakîewa bibu bionthe maita îgana. Akeewa nyomba, aruagina, aaragina, bagina, twana, na mînda kagiitaani gaka, amwe na kwîgua akaathînua n'ûntû bwakwa na bwa ntheto îmbega. Na kagiita gakaaya akeewa mwoyo wa tene na tene.
- 31 Baingî ba bara barî mbere bagaatuîka ba mûthia, bara barî ba mûthia batuîke ba mbere."
- 32 Yiesû na arutwa baake ibaathiîte Njerusaremu, Yiesû arî mbere. Arutwa bataamenyaga bûra gûgûkarîka. Na kinya antû bara baathingatîite Yiesû ibaamakîite. Yiesû eeta arutwa baake gataaria, aanjîria kûbeera bûra kwathiîte gûkarîka kîrî we.
- 33 Aabeerire, "Îndî tûthiîte Njerusaremu, na Mwana wa Muntû agaakunyanîrwa anenkanîrwe kîrî athînjîri bara banene ba Ngai. Aarimû ba watho bamûtuîre kûûragwa, bamûnenkanîre kîrî antû batarî Ayaundi
- 34 bamûnyûrûnte bakîmûtuuyagîra mata, bamûringe ibooko, na bamûûrage. Îndî akaariûka ntugû ya ithatû."
- 35 Aana baîrî ba Cabendi, Njakubu na Njoana, baathi kîrî Yiesû bamwîra, "Mwarimû, kûrî bu tûkwenda gûkûûria ûtûrûthîra."
- 36 Yiesû abaûria, "N'ata bûkwenda mbûrûthîra?"
- 37 Bamwîra, "Tûrîenda wathi mwagooni ûtûtîgîrie ûmwe wetû akare rûteere rwaku rwa ûrîo, ûyû ûngî rwa ûmotho."
- 38 Yiesû abeera, "Biû bûtikûmenya kîra bûkûromba. Bûkaûmba kûnyua gîkombe kîra nkaanyua gîa kûnyamaarua na bûbaatithue ûbaatithio bûra nkaabaatithua bwa kûnyamaarua?"

<sup>39</sup>Bamûcookeria bamwîra, "Yîi, tûkaûmba." Yiesû abeera, "Gîkombe kîra nkaanyua kîo bûkaanyua na ûbaatithio bûra nkaabaatithua bûkaabaatithua bu.

<sup>40</sup>Îndî ti niû mbagîrîtwe nthuura mbuga i ng'ania agaakara rûteere rwakwa rwa ûrîo kana rwa ûmotho. Naagu kûthuranîrîtwe gûkarwa i bara Ngai ataarîite."

<sup>41</sup>Arutwa bara bangî ikûmi bakwîgua bûra Njakubu na Njoana beendaga babathûûra.

<sup>42</sup>Yiesû abeeta baayanga akubî n'we. Abeera, "Bara barî anene ba nthîgûrû beendaga kwonia antû i bo anene, atongoria ba nthîgûrû beekumagia kwonia antû i bo atongoria, wata bûra bwiwî.

<sup>43</sup>Îndî biû bûtibatîrue bwîgua bûkari ûgu. Ûra wacienu akwenda gûtuîka mûnene natûmîkîre bara bangî.

<sup>44</sup>Ûra akwenda gûtuîka wa mbere natûmîkîre bonthe.

<sup>45</sup>N'ûntû wana Mwana wa Muntû ataaya gûtûmîkîrwa. Aayire gûtûmîkîra antû na kûruta mwoyo wake wonokia antû baingî."

<sup>46</sup>Yiesû na arutwa baake baakinya Njeeriko. Baumîite gûku Njeeriko na kîrîndî gîa antû kiingî, ikwarî na ntûngi yeetagwa Baritimayo wa Timayo. Yakari rûteere rwa njîra ikîrombaga antû ûteethio.

<sup>47</sup>Îkwîgua gûkîrwa i Yiesû wa kuuma Nasareethi akûrûkîite, yaanjîria kûmwîta na inya îkiugaga, "Yiesû, Mwana wa mûciî wa Ndaundi, mbîgua kîao!"

<sup>48</sup>Antû baingî bamîkaania bamîra ikire. Yaûkîria kayû na inya nkûrûki, îkiugaga, "Yiesû, Mwana wa mûciî wa Ndaundi, mbîgua kîao!"

<sup>49</sup>Yiesû aarûngama. Auga, "Mwîteeni aaye aaga." Antû beeta ntûngi înu bamîra, "Ûkîra ûkeneete, Yiesû nagûgwîta."

<sup>50</sup>Ntûngi înu yagera kabuuti gaake naara. Yathûngûtha yarûngama na mpwî, yathi kîrî Yiesû.

<sup>51</sup>Yiesû amîûria, "N'ata ûkwenda nkûrûthîra?" Ntûngi înu yamwîra, "Mwarimû, ga nkwenda ntua kwona."

<sup>52</sup>Yiesû amîra, "Nookathi, wîtgio bwaku bûgûtûma wooru." Nthûti weenu muntû ûyu aarî ntûngi aatua kwona, aathingata Yiesû na barabara.

## Maariko 11

<sup>1</sup>Yiesû na arutwa baake baakara gûkinya Njerusaremu. Barî akubî gûkinya gataûni geetagwa Bethipage na kangî geetagwa Bethania, Karîmaani ka Mîceituuni, Yiesû aatûma arutwa baake baîrî bathiyaga.

<sup>2</sup>Abeera, "Îthiini gataûni gaka karî mbere aaga, na bwakinya ûgu bûkoona kayaû ka îng'ooi gataakamata muntû kathaîkîtwe. Bûthaûre ko bûreete.

- <sup>3</sup>Ūra akaabûûria i kî n'ûntû bûgûkathaûra, bûmwîre, 'I Mwathani arî bata na ko na agagacookia waaga, atiikarakara na ko.' "
- <sup>4</sup>Arutwa babu bakûthi beethîra kayaû gaku ka îng'ooi kathaîkîitwe mûrangooni wa nyomba, akubî na barabara, bakathaûra.
- <sup>5</sup>Antû bamwe baarûngi waagu babaûria, "I kî n'ûntû bûkûthaûra kayaû gaku?"
- <sup>6</sup>Arutwa babu babacookeria babeera wabûra Yiesû aabeerîite bacookie bauge. Antû babu babarekeeria baathi na ko
- <sup>7</sup>baareetera Yiesû. Baarîra Yiesû tûbuuti twao mûgongo wa ko, Yiesû aakarîra.
- <sup>8</sup>Antû bara baingî baara tûbuuti twao barabaraani. Na bamwe baatema mathîgî baara barabaraani.
- <sup>9</sup>Bonthe bara baarî mûtongoria na bara baumîite Yiesû nyuma baugîria bauga, "Ocana! N'ûmûthaarime ûra aayîite kwa riîtwa rîa Mwathani!
- <sup>10</sup>Ūnene bûra bûyîite, bwa kîyûyû gîetû, Ndaundi, i bûûthaarime. Ocana kîrî ûra arî îgûrû mûno mûno!"
- <sup>11</sup>Yiesû aakinya Njerusaremu. Aathi nyomba ya Ngai, oona bûra bunthe gwakari gûku ndeni. Na n'ûntû ikwarî gûkwanjîria gûtuga, auma Njerusaremu aacooka Bethania na arutwa bara baake îkûmi na baîrî.
- <sup>12</sup>Rûûni baumîite Bethania, Yiesû eegua yûûra.
- <sup>13</sup>Arî kûraaya oona mûkûyû ûmûririmu. Aathi kwona kana nwarî na nkûyû. Akûthi oona i mathangû monka maarî n'ûntû gataarî kagiita ga nkûyû gûciarwa.
- <sup>14</sup>Yiesû eera mûkûyû ûyu, "Gûtirî muntû akaarîa nkûyû ciaku kaîrî! Woû ûtikooro ûciara kaîrî!" Arutwa baake ibeegiirue akiuga ûgu.
- <sup>15</sup>Bagûkinya Njerusaremu, Yiesû aathi nyomba ya Ngai aanjîria kwîngatia antû ku bara baagûranagîra na bara beendanagîria. Aakuûrania meetha cia bara baakûûranagia mbia na tûkongoro twa bara beendagia macea ma mîciî.
- <sup>16</sup>Aaregeera bara aatuîkîrie baayîite kwendia biao, kûbikûrûkia nyomba ya Ngai.
- <sup>17</sup>Yiesû eera babu eengatagia, "Anga Maandîkooni Maatheru gûtiandîkîitwe, 'Nyomba yakwa îgeetwa nyomba ya mîgongo yonthe kûra îkaandombera'? Îndî biû bûmîtuîkithîtie 'îkurungu rîa kwîbithaga aamba!'"
- <sup>18</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho bakwîgua Yiesû auga ûgu, baanjîria gûcûa njîra ya kûmûûraga. Îndî ibaamûkuthûkaga n'ûntû antû ibaakeneete n'ûrutani bwake.
- <sup>19</sup>Gûgûkinya ûgoro Yiesû aathi na arutwa baake.
- <sup>20</sup>Rûûni rûkîrî, Yiesû na arutwa baake bathîite baakûrûkîra akubî na mûkûyû ûra Yiesû aarumîite. Boona ûûmîite na mîri mîene.

<sup>21</sup>Petûrû aaririkana. Eera Yiesû, "Mwarimû, ene mûkûyû ûra ûrarumire nûraûmire!"

<sup>22</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Karagaani bwîtîgîtie Ngai.

<sup>23</sup>Na mma ga nkûbwîra, ûkeegua muntû atarî na nkanja nkorooni yake, ûkeegua eetîgîtie bûra akuuga bûgaatuîkîka, akeera kîrîma ta gîkî, 'Kûûka ûkagwe îriani,' gûkarîka woogu auga.

<sup>24</sup>Kwoogu bûra nkuuga n'atî kîonthe kîra bûkaûria marombaani meenu, îgaguani bwîtîgîtie bûkeewa kîo.

<sup>25</sup>Na rîonthe bûkîromba, îgaguani bûrekanîrîte bûra bunthe muntû aûmba kwîgua abîtîrîtie ûra ûngî na bu, kaingo Abaagu ûra arî îgûrû n'we akaabûrekerera mabîtia meenu.

[<sup>26</sup>Bûkarega kûrekanagîra, wana Abaagu ûra arî îgûrû atibûrekerera na biû.]

<sup>27</sup>Yiesû aacooka Njerusaremu kaîrî. Akîriûngariûnga agu nja ya nyomba ya Ngai, athînjîri bara banene ba Ngai, aarimû ba watho, na akûrû baaya.

<sup>28</sup>Bamûûria, "I kû ûrutîite watho bwa kûrûtha mantû mama ûkûrûtha? Na n'ûu akwete bu?"

<sup>29</sup>Yiesû abeera, "Wana niû ka mbûûrieni. Bwaûmba gûncookeria, wana niû nkabwîra ara ndutîite watho bwa kûrûtha mantû mama nkûrûtha."

<sup>30</sup>Abaûria, "I kû Njoana aarutîite watho bwa kûbaatithania? I kuuma kîrî Ngai, kana i kuuma kîrî muntû? Ncookeriani."

<sup>31</sup>Baanjîria kwîrana, "Twamwîra, 'I kuuma kîrî Ngai,' agaatuûria, 'Aabu i kî n'ûntû bûtaamwîtgia?'

<sup>32</sup>Na twamwîra, 'I kuuma kîrî muntû,' ... arî, tiga!" Ibaakuthûkaga kîrîndî n'ûntû antû beetîgîtie wabu Njoana aarî kîroria.

<sup>33</sup>Kwoogu beera Yiesû, "Tûtiiyî." Yiesû abeera, "Wana niû ntibwîra ara ndutîite watho bwa kûrûtha mantû mama nkûrûtha."

## Maariko 12

<sup>1</sup>Yiesû aanjîria kûbeera mantû agîtûmagîra ngerekano. Abeera, "Kagiita kamwe ikwarî na muntû aarîmîite mûnda, aanda ncabiibû. Acwirigîra, aathondeka bantû a gwitîra ncabiibû na aaka kîbayo. Rîru aakomborithia antû uu, aathi rûgendo.

<sup>2</sup>"Îgiita rîa maketha rîgûkinya, muntû ûyu aatûma mûruti ngûgî wake kîrî antû babu aakomborithîtie mûnda. Amwîra athi amûgîrîre bira biarî biake makethaani mamu kûringana na bûra baagwatanîrîte na antû babu.

<sup>3</sup>Mûruti ngûgî ûyu agûkinya, antû babu bamûgwata bamûtura, bamwîngatia, aacooka atarî na gîntû.

- <sup>4</sup>Mwene mûnda aatûma ûngî kaîrî. Wana we agûkinya, antû babu bamûringanga kîongo na bamûrûthîra mantû maathûûku.
- <sup>5</sup>Mwene mûnda agûtûma ûngî, antû babu bamûûraga. Mwene mûnda aatûma bangî baingî. Na bara aatûmaga antû babu ibaaturaga kana bakaûraga.
- <sup>6</sup>Mwene mûnda aatigwa na muntû ûmwe ûra agîtûma. N'we aarî mwana wake ûra eendeete mûno! Amûtûma arî wa mûthia, aiyî antû babu bakamûtîya n'ûntû aarî mwana wake.
- <sup>7</sup>"Antû babu bakwona mwana wa mwene mûnda beerana, 'Ûyû n'we mwene rûgai. Tûmûûrageeni kaingo rûgai rûtuîka rwetû!'
- <sup>8</sup>Antû babu bamûgwata bamûûraga, baagera kiimba ome ya mûnda."
- <sup>9</sup>Yiesû abaûria, "Bûrîthûgaania mwene mûnda akaarûtha ata?" Yiesû abeera, "Akaathi athirie antû babu, akomborithie antû bangî mûnda wake.
- <sup>10</sup>Anga bûtaathooma bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru? 'Iiga rîra rîongwa aaki baaregire, îndî i rîo rîtuîkîite rîa gîtûmi mûno.
- <sup>11</sup>I Mwathani atûmîite ûntû bûbu bûkarîka, na tûbuonaga bûrî bwa magegania.' "
- <sup>12</sup>Athînjîri babu ba Ngai, aarimû ba watho, na akûrû bakwîgua ûgu ibaamenyire Yiesû i bo aatemagia. Kwoogu baanjîria gûcûa bûra bamûgwata, îndî baakuthûka kîrîndî. Baarekana n'we baathi.
- <sup>13</sup>Abarisai bamwe na bamwe ba bara baarî ba Eronde ibaatûmîitwe kûgeria gûtega Yiesû na mîgambo yake.
- <sup>14</sup>Bakûûya kîrî Yiesû, bamwîra, "Mwarimû, itwiyî ûrî mwîtgua na ûtitindanagîra na mathûgaania ma antû. Ûtiendagîra bamwe ûmena bara bangî, na ûrutanaga bûra bungwa mantû ma Ngai makari. Twîre kana weegua itwagîrîtwe tûrûngaga ûgooti kîrî Kaisaarî kana tûtiagîrîtwe. Tûrûngage kana tûtikaarûngage?"
- <sup>15</sup>Yiesû naiyî ibeebuithagia. Abaûria, "I kî n'ûntû bûgûntega? Ûra arî na ciringi tanareete yo."
- <sup>16</sup>Bamûnenkera. Yiesû abaûria, "Ûthiû bûbû i bwa ûû? Na riîtwa rîrî i rîa ûû?" Bamûcookeria bamwîra, "Bionthe i bia Kaisaarî."
- <sup>17</sup>Yiesû abeera, "Nenkagîraani Kaisaarî into biake. Na Ngai n'we mûnenkagîreeni bira birî biake." Baarigara mûno n'îcookio rîru.
- <sup>18</sup>Asandukai bamwe baathi kîrî Yiesû. Na wîtgio bwa Asandukai n'atî, gûtiûmbîka muntû ûmûkuû ariûka. Bakûthi beera Yiesû,
- <sup>19</sup>"Mwarimû, Musa aatwandîkîire watho atwîra, 'Muntû akagûra mûka îndî agakua mbere ya bagîa na kaana, mûruagina nabatîrue athûkia mûka ûyu aciarîra mûruagina mbeû.'



- 20**Kwa ngerekano, kagiita kamwe ikwarî na nthaka mûgwanja cia muntû ûmwe. Ûra aarî mûkûrû akûgûrana aakua atatigîite mbeû.
- 21**Ûra aamûkinyîite mûgongo aathûkia mûka ûyu. Îndî kinya we aakua atakûrî gûtiga mbeû. Wa bathatû akûthûkia mûka ûyu, wana we aakua atakûrî gûtiga mbeû.
- 22**Bonthe barî mûgwanja baathûkia mûka ûyu wabagîkuyaga batagûtiga mbeû, mwanka mûka n'we aaya gûkua mûthiani."
- 23**Asandukai babu baûria Yiesû, "Îndî rîra bara bonthe baakuire bakaariûkua rî, mûka ûyu agaatuîka wa ûû, n'ûntû ingî nthaka inu cionthe irî mûgwanja iciamûgûrîite?"
- 24**Yiesû abacookeria abeera, "Biû bûbîtîtie mûno n'ûntû bûtiyî Maandîko Maatheru na bûtiyî Ngai arî inya.
- 25**Rîra antû bakaariûka batiigûrana kana bagûrwa. Bagaakara ta araîka ba îgûrû.
- 26**Mantû ma kûriûkua gwa antû baakuû na mo rî, ka bûtaathooma bûra Musa aandîkîite bantû ara agweteete mantû ma gakando kara gaakanaga mwanki? Bantû agu kwandîkîitwe, Ngai aariirie na Musa amwîra, 'Ndî Ngai wa Îburaîmu, Isaka na Njakubu.'
- 27**We ti Ngai wa bara bakuû. I Ngai wa bara barî mwoyo. Biû bûbîtîtie mûno."
- 28**Mwarimû ûmwe wa watho akwîgua Yiesû eeyana îcookio rîega, amûûria, "I yathana rîrîkû rîrî gîtûmi nkûrûki ya maathana mara mangî?"
- 29**Yiesû amwîra, "I rîrî, 'Thikîria, Isiraeri, Mwathani Ngai wenu n'we Mwathani wenka.
- 30**Enda Mwathani Ngai waku na nkoro yaku yonthe, na mwoyo waku unthe, na mathûgaania maaku monthe, na inya yaku yonthe.'
- 31**Na yathana rîa maîrî na rîo, i rîrî, 'Enda mûtûûri waku ta bûra wîbendeete.' Gûtirî yathana rîngî rîrî gîtûmi nkûrûki ya mama marî maîrî."
- 32**Mwarimû ûyu wa watho eera Yiesû, "Rîru n'îcookio rîega mûno, mwarimû. N'ûmma kuuga ûgu wauga. Atî, Ngai n'we Mwathani wenka na gûtirî ûngî.
- 33**Na n'ûmma kuuga muntû nabatîrue eenda Ngai na nkoro yake yonthe, na mathûgaania maake monthe, na inya yake yonthe. Na atî muntû nabatîrue eenda mutûûri wake ta bûra eebendeete. Bu maathana mamu marî gîtûmi nkûrûki ya kinya kûrutîra Ngai kîgongwana."
- 34**Yiesû oona mwarimû ûyu naaragia na ûûme. Amwîra, "Ûtirî kûraaya mûno na ûnene bwa Ngai." Gûtirî ûngî aûmîria kûûria Yiesû kîûria kaîrî.
- 35**Yiesû akîrutanaga nyomba ya Ngai, aûria, "N'ata aarimû ba watho baûmba kuuga Kîrîstû i Mwana wa Ndaundi?"

<sup>36</sup>Na Ndaundi we wengwa akîaragia kwa inya ya Kîrundu Ûmûtheru augire, 'Mwathani Ngai neerire Mwathani wakwa, "Kara nthî rûteere rwakwa rwa ûrîo, mwanka ntuîkithie anthû baaku ûkinyo bwa magûrû maaku." '

<sup>37</sup>Ûkaaya kwîgua Ndaundi we wengwa arîmwîta 'Mwathani' rî, n'ata îndî Kîrîstû aûmba gûtuîka mwana wake?" Kîrîndî ikîarî agu kiingî mûno kîthikîrîtie Yiesû gîkeneete.

<sup>38</sup>Yiesû aarutana antû abeera, "Îmenyeereeni kîrî aarimû ba watho. Beendaga kûthi beekîrîte nguo indaaya na gûkeethagua n'antû na gîtîyo baarîkana na bo.

<sup>39</sup>Rîra barî masinagoogiini beendaga gûkara itîni bia mbere bia gîtîyo. Na baathi biathooni beendaga gûkara ara arî gîtîyo.

<sup>40</sup>Beenagîria ntigwa bakairîra into. Na rîra bakûromba, beendaga kûromba maromba maaraaya bakîenda antû boona. Îgamba rîao ûkeegua rîrî rîthûûku nkûrûki."

<sup>41</sup>Yiesû naakari akubî na îthandûkû rîra rîethîranagîrua biewa nyomba ya Ngai akîonaga bûra antû baarutaga mbia. Baingî ba bara baarî itonga baaruta mbia inyingî.

<sup>42</sup>Ntigwa îmwe nkîa yaya, yaruta tûcerecere twîrî.

<sup>43</sup>Yiesû eera arutwa baake, "N'amma ga nkûbwîra, ntigwa îno nkîa îkûruta nkûrûki ya bara bangî bonthe.

<sup>44</sup>N'ûntû bara bangî bonthe baaruta bûra barî na cio. Îndî ntigwa îno yo, amwe na ûkîa bwa yo yaruta kîonthe kîra îkwîgwetie."

### Maariko 13

<sup>1</sup>Yiesû akiumagarûka nyomba ya Ngai, ûmwe wa arutwa baake amwîra, "Mwarimû, taraitha wone maiga ma mwako ûyû bûra marî mathongi!"

<sup>2</sup>Yiesû amwîra, "Nûkwona mwako ûyû mûnene ûûgû? Gûtirî iiga rîgaatigwa îgûrû ya rîra rîngî. Monthe i makaanyagaarua."

<sup>3</sup>Yiesû na arutwa baake baathi bwa Karîma ka Mîceituuni. Yiesû aakara nthî araithîte bwa nyomba ya Ngai. Petûrû, Njakubu, Njoana na Enderea beera Yiesû barî bonka,

<sup>4</sup>"Tatwîre irî mantû mamu magaakarîka. Na i mbi îkoonania monthe marî akubî gûkarîka?"

<sup>5</sup>Yiesû abeera, "Îmenyagîireeni bûtikeeneerue i muntû.

<sup>6</sup>Antû baingî bakaaya bagîtûmagîra riitwa rîakwa bakauga i bo Kîrîstû, na bagaata antû baingî.

- <sup>7</sup>Bweegua ndûa ikîrûîwa kana ikîgwetwa, bûtikaamake. Mantû ta mamu nwa mwanka matuîkîke, îndî ûyu t'uu mûthiro.
- <sup>8</sup>Nthîgûrû îkaarûa na îra îngî, na ûnene bûrûe na bûra bûngî. Nthîgûrû îkainaina gûntû na gûntû, na mayûûra makaaya. Mantû mamu monthe i ta rûgakaî rwa mbere rwa mwekûrû arî akubî kûgîa na mwana.
- <sup>9</sup>Îmenyagîreeni. Bûkairwa kootiini na bûturîrwe masinagoogiini. Na n'ûntû bwakwa, bûkairwa kîrî mangabana na anene bûrî akûûyî.
- <sup>10</sup>Na mbere ya mûthia ungwa ûkinya, ntheto îmbega nwa mwanka ûkeegua îgûtûmîrûa kîrî mîgongo yonthe.
- <sup>11</sup>Bwagwatwa bwairwa kootiini, bûtikaathîne bûgîcûa bûra bûkauga. Kagiita gaakinya bûkeewa mîgambo ya kuuga.
- <sup>12</sup>Muntû agaakunyanagîra mûruagina akaûragwa n'anene. Mwana agaakunyanagîrwa n'îthe, na aana bakaang'entera aciari baao babaûragithie.
- <sup>13</sup>Bûkaamenwa n'antû bonthe n'ûntû bwakwa. Îndî ûra ûkaûmîria mwanka mûthia akoonokua.”
- <sup>14</sup>Yiesû auga, "Rîra bûkoona kîra kîthûûku mûno, kîra Ngai athûîre, kîrûngi ara gîtabatîrue wîgua kîrî, (mûthoomi tanataûre), bara ûkeegua barî Njundea îbakuthûke bathi bwa irîma.
- <sup>15</sup>Ûra akeegua arî rûûgûrû rwa nyomba, eendama atikaagerie kûthara nwa mbi.
- <sup>16</sup>Ûra akeegua arî mûndaani atigaakare kûthûkia nguo yake ara agûtûûgîrîtie.
- <sup>17</sup>Eekûrû bara ûkeegua barî barito kana barî na tûgenke twa gwonkia, gîku na ti kînyamaara bakoono kagiita gaku!
- <sup>18</sup>Îrombaani ûtikeegue kûrî îgiita rîa mpîo kagiita gaku.
- <sup>19</sup>N'ûntû kînyamaara kîra ûkeegua kîrî oogo i kîra gîtooneka nthîgûrû îno kaîrî kuuma îkûûmbwa. Na gûtirî kîngî ta kîo gîkooneka gûkû kaîrî.
- <sup>20</sup>Ûkeegua ti bûra Mwathani akubîtie ntugû inu, gûtirî muntû oonoka. Aikubîtie n'ûntû bwa bara athuurîte.
- <sup>21</sup>Kwoogu ûra akaabwîra, 'N'ûyû Kîrîstû!', kana 'N'ûûra!', bûtikaamwîtie.
- <sup>22</sup>N'ûntû Kîrîstû ba ûrongo na iroria bia ûrongo ûkeegua barî ku. Na bakaaringaga biama na kwonania magegania kaingo weegua gûkaûmbîka beeneeria kinya bara Ngai athuurîte.
- <sup>23</sup>Îndî biû îmenyeereeni. Nkûbwîra mantû monthe mbere ya makarîka.”
- <sup>24</sup>Yiesû aathi na mbere auga, "Na nyuma ya kînyamaara gîku kînene ûgu, riûa rîkaaruma mwindu na mweri ûtîge kûtharara.
- <sup>25</sup>Nthata igwe kuuma îgûrû, na mainya ma îgûrû mainainue.

- <sup>26</sup>Rîru i rîo antû bakoona Mwana wa Muntû aayîite na matu, arî na inya înene na mwago.
- <sup>27</sup>Atûme araîka bathi nteere cionthe cia nthîgûrû beethîranie bara bathuure nthîgûrû yonthe.”
- <sup>28</sup>Yiesû auga, "Tathûkiani ngerekano ya mûkûyû bwîrutane na uu. Rîra mpong'i cia uu cianakaga, mathangû makaanjîria kûririma, ibûmenyaga i thaano îrî akubî.
- <sup>29</sup>Ûgu i ta bu ûkeegua kûrî rîra bûkoona mantû mamu magîkarîka. Bwona bûmenye Mwana wa Muntû arî akubî mûno kûûya.
- <sup>30</sup>Na mma ga nkûbwîra, mantû mamu monthe magaatuîkîka rûciaro rûrû rûtarî rûthiru.
- <sup>31</sup>Îgûrû na nthîgûrû bikaathira îndî biugo biakwa bitikooro bithira.”
- <sup>32</sup>Yiesû auga, "Gûtirî muntû aiyî ntugû kana îthaa. Gûtirî mûraîka arî îgûrû aiyî na wana Mwana atiyî. I Baaba wenka aiyî.
- <sup>33</sup>Kwoogu îmenyagîreeni na îcûûbagîreeni n'ûntû bûtiyî irî ûkeegua kûrî.
- <sup>34</sup>Gûkari ta muntû arî na rûgendo, na mbere ya athi agatiga eera wooru mûruti ngûgî wake bûra akaarûtha. Na akeera kinya mûkaria mûrango akarage araithîrîte.
- <sup>35</sup>Kwoogu îmenyagîreeni n'ûntû bûtiyî rîra mwene mûciî agaacooka. Bûtiyî weegua akaaya ûgoro, ûtugû gatî kanene, rware rûgîtema, kana riûa rîkiuma.
- <sup>36</sup>Ûkeegua bûteecûûbîrîte, aûmba kûûya rîra bûtakûmwîrîgîra akeethîra bûmaami toro.
- <sup>37</sup>Ûgu nkûbwîra i bu mbîrîra antû. Îmenyagîreeni!"

## Maariko 14

- <sup>1</sup>Ciatigeere ntugû ciîrî Pasaka îkinya. Pasaka yarî ntugû ya mbere ya kîatho kîa mîgaate îtaimbithîtue. Athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho ibaacûaga bûra Yiesû akîgwatwa na ûûme bakamûûragithia.
- <sup>2</sup>Îndî baugîite batimûgwata ntugû ya kîatho n'ûntû boonaga bamûgwata antû ibagaûkia gîtuma.
- <sup>3</sup>Ntugû îmwê Yiesû arî Bethania gwa Simioni ûra aayîtue mûtigiri, mûka ûmwê aaya bakîrîa irio. Mûka ûyu naarî na cûûba yarûthîtwe na iiga rîa goro yûyûri mîtaa ya goro mûno ya matî meetagwa nandi îtaunganîtue na gîntû kîngî. Akûûya aarebûra cûûba înu mûromooni ara yakunîkîtwe, oonoreeria Yiesû mîtaa înu kîongo.

- <sup>4</sup>Bamwe ba bara baarî agu bakwona ûgu mûka ûyu aarûthire baathûûra n'we. Beerana, "N'ya kî mîtaa îno mûka ûyû eenyangia?"
- <sup>5</sup>Îndî makîendiirue matikiuma mbia inyingî mûno igana îrîi rîa muntû wa kîbaarûa rîa mwanka unthe, mbia inu ikagaîrwa nkîa?"
- <sup>6</sup>Yiesû abeera, "Rekanaani n'we! I mbi bûkûmûûria? Akûrûtha ûntû bwega.
- <sup>7</sup>Gûtirî rîo nkîa ikaathira. Kwoogu nwa bwiteethie rîonthe rîra bûkwenda. Îndî niû îgiita irîengeerie gûkinya tûtigane.
- <sup>8</sup>Bûra mûka ûyû aarûtha nwa bu bunka akîûmba kûrûtha. Agwaka mwîrî wakwa mîtaa, authuuranîra kûthikwa.
- <sup>9</sup>Na mma ga nkûbwîra, bantû onthe ara ntheto îmbega îgaatûmîrûa gûkû nthîgûrû, ûûgû mûka ûyû aarûtha bûkeeranagwa n'ûntû bwa kûmûririkana."
- <sup>10</sup>Ûmwe wa arutwa bara îkûmi na baîrî ba Yiesû, ûra eetagwa Njundas Mûcikariota, aathi kîrî athînjîri bara banene ba Ngai kûbangania na bo bûra akaabateetheria kûgwata Yiesû.
- <sup>11</sup>Athînjîri babu ba Ngai baakena i mûbango ûyu. Beera Njundas bakamwaa mbia. Njundas aanjîria gûcûa kaanya keega ga gûkunyanîra Yiesû.
- <sup>12</sup>Ntugû ya mbere yakinya ya kîatho kîa mîgaate îtaimbithîtue, i rîo kagondû ga Pasaka kaûragagwa. Arutwa ba Yiesû bamûûria, "I na kû ûkwenda tûthi gûkûthuuranîra Pasaka?"
- <sup>13</sup>Yiesû aatûma arutwa baîrî. Abeera, "Îthiini taûni. Na bwakinya, bûthingate muntû ûra bûkaarîikana n'we akamatîite nyûngû îrî na rûûyî,
- <sup>14</sup>mwanka nyomba îra akaathûngîra. Aathûngîra, bûthûnganîrie n'we ku bwîre mwene nyomba, 'Mwarimû auga ûtwonie kanyomba kara akaarîra kîatho gîa Pasaka na arutwa baake.'
- <sup>15</sup>Muntû ûyu, mwene nyomba, akabwonia kanyomba kaaneene ngorobaani kaathuuranîre kaigwa kîra gîntû. Gûku i ku bûkaathuuranîra kîatho."
- <sup>16</sup>Arutwa babu baathi. Bakûthi mantû monthe maakarîka wabûra Yiesû aabeerîite, baathuuranîra kîatho gîa Pasaka.
- <sup>17</sup>Ûgoro bûgûkinya, Yiesû aathi nyomba înu na arutwa baake bara îkûmi na baîrî.
- <sup>18</sup>Bakîrîyaga, Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, ûmwe wenu akambîndîra njûri, ûmwe kîrî biû bûkûrîyanîra naani îndî tûrî aaga."
- <sup>19</sup>Arutwa bakwîgua ûgu baagwatwa i kîeba. Baanjîria kwîra Yiesû woomwe kwa ûmwe, "Ti niû, i niû?"
- <sup>20</sup>Yiesû abeera, "N'ûmwe kîrî biû bûrî îkûmi na baîrî, ûra tûgûtombekanîria n'we mûgaate mbakûriini.

- <sup>21</sup>Mwana wa Muntû agaakua, wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru. Îndî ûra akaamûkunyanîra kaingo aûragwa, gîku na ti kînyamaara akooni. I kaaba atagîciarirwe!"
- <sup>22</sup>Bakîrîyaga, Yiesû aathûkia mûgaate, aacookeria Ngai nkaatho. Aung'enyûrania, aanenkera arutwa baake. Abeera, "Thûkiani, ûyû i mwîrî wakwa."
- <sup>23</sup>Yiesû aathûkia gîkombe na kîo. Aacookeria Ngai nkaatho, aanenkera arutwa baake, bonthe bakundana kîra kîarî ku.
- <sup>24</sup>Yiesû abeera, "Îno i nthakame yakwa îra îgeetûûrwa n'untû bwa antû baingî, îrî rwano rwa kîrîkanîro kîiyerû."
- <sup>25</sup>Na mma ga nkûbwîra, ntiinyua ndibei îno ya matunda ma mûcabiibû kaîrî, tatiga rîra nkaamînyua îrî înerû ûneneeni bwa Ngai."
- <sup>26</sup>Baina rwîmbo. Rwîmbo rûkûthira bauma baathi bwa Karîma ka Mîceituuni.
- <sup>27</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Wîtîgio bwenu bwinthe bûkabûringa nthî wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru atî, 'Nkaaringa mûrîthi mmûûrage, ng'ondu inyagaaranie.'
- <sup>28</sup>Îndî ndariûka nkaathi Gariiri mbere yenu."
- <sup>29</sup>Petûrû amwîra, "Wîtîgio bwa baba bangî bonthe nwa bûbaringe nthî, îndî ti niû!"
- <sup>30</sup>Yiesû amwîra, "Na mma ga ngûkwîra, ûtugû bûbû bwa îmunthî mbere ya ngûkû îkurura maita maîrî, ûgankaana maita mathatû."
- <sup>31</sup>Îndî Petûrû aaremeria na kwîra Yiesû, "Wana weegua igûgaatuîka mbûragwe ûkîûragwa, ntigûkaana!" Arutwa bara bangî wana bo bonthe bauga wata Petûrû woogu.
- <sup>32</sup>Yiesû na arutwa baake baathi bantû eetagwa Ngethisemane. Yiesû eera arutwa baake, "Karaani nthî aaga nthi nkarombe."
- <sup>33</sup>Yiesû aathûkia Petûrû, Njakubu na Njoana, aathi na bo. Yiesû aanjîria kûgwatwa i kîeba na kwîgua atarî ûmûganîre.
- <sup>34</sup>Eera Petûrû, Njakubu na Njoana, "Nkorooni yakwa inkwîgua ndî na kwîthikîira kûûnene mûno. Ndîgua taka gûkaambûraga. Karagaani aaga na bûtikaamaame."
- <sup>35</sup>Yiesû aathiyathiyanga gataaria kuuma agu baarî. Eeturania nthî, aaromba akîûragia kana weegua gûkîûmbîka atanyamaarue kagiitaani gaku.
- <sup>36</sup>Aarombire aaga, "Abba, Baaba! Woû gûtirî ûntû bûkûrema. Ruta gîkombe gîkî gîa kûnyamaarua mbere yakwa. Îndî rûtha bûra ûkwenda, ti bûra nkwenda."
- <sup>37</sup>Yiesû agûcooka kîrî arutwa bara bathatû eethîra ibamaamire. Eeta Petûrû, "Simioni!" Amwîra, "Koomaamire ingî? Ûtiraûmba gûkara ûtamaami nwa îthaa rîmwe?"



- <sup>38</sup>Abeera, "Bûtikaamaame karagaani bûkîrombaga bwewa inya ya gûcinda magerio. Nkoro nîkwenda i mwîrî ûkûremwa."
- <sup>39</sup>Yiesû aacooka kûromba kaîrî akiugaga mîgambo weera.
- <sup>40</sup>Agûcooka kîrî arutwa bara eethîra ibamaamire kaîrî n'ûntû ibaang'ontaga mûno. Arutwa babu baaga bwa kûmwîra.
- <sup>41</sup>Yiesû akuuma kûromba rîa mathatû, abeera, "Wana îndî nwa bûmaami bûnogokeete? N'ûgu îndî! Îgiita rîgûkinya rîa Mwana wa Muntû kûnenkanîrwa kîrî antû ba meeyia.
- <sup>42</sup>Ûkîiraani tûthi. Eneeni, ûra aankunyanîrîte n'ûyu aayîite!"
- <sup>43</sup>Yiesû atirarîkia kuuga bûra augaga, nthûti îmwê Njundas, ûmwê wa arutwa bara baake îkûmi na baîrî aaya na mûkondo wa antû bakamatîite ndûyiû na ncûgûma. Antû babu baatûmîitwe n'athînjîri bara banene ba Ngai, aarimû ba watho na akûrû ba Kîyaundi.
- <sup>44</sup>Njundas naarî akûbaathîra bûra akaaboonangia Yiesû. Aabeerîite, "Ûra ngaacunca, bûmenye ûyu n'we Yiesû. Bûmûgwate bûthi n'we bûmûkabîrîte bwega."
- <sup>45</sup>Njundas agûkinya ûgu, aathi kîrî Yiesû amwîta, "Mwarimû!" Amûcunca.
- <sup>46</sup>Antû babu baakamatîite ndûyiû na ncûgûma baagwata Yiesû.
- <sup>47</sup>Ûmwê wa arutwa ba Yiesû ûra aarî akubî n'we aacoomora rûyiû. Aatema mûruti ngûgî ûmwê wa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, amûgiita gûtû.
- <sup>48</sup>Yiesû abaûria, "Ka ndî mûtunyani n'ûntû bwaya kûngwata na ndûyiû na ncûgûma?"
- <sup>49</sup>Anga ntugû cionthe tûtiratindaga naabi nyomba ya Ngai nkîrutanaga na bûtirangwataga? Îndî ingî gwakarîka ûgu kwingia Maandîko Maatheru."
- <sup>50</sup>Arutwa ba Yiesû bamûtoorooka bonthe, baugia rwîro baathi.
- <sup>51</sup>Mûthaka ûmwê eegererete cuka akî mwîrî naathingatîite Yiesû. Wana we aagwatwa n'antû babu baagwete Yiesû,
- <sup>52</sup>îndî cuka yatharûka augia, aathi arî ûtheri.
- <sup>53</sup>Antû babu baira Yiesû kwa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai. Gûku i ku athînjîri bara bangî banene ba Ngai bonthe, akûrû, na aarimû ba watho beethîreene.
- <sup>54</sup>Petûrû abathingata arî gataaria baathûngîra gûku kwa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai. Petûrû aakara agu ome agîotaga mwanki na aruti ngûgî bara baarî oogo.
- <sup>55</sup>Athînjîri babu banene ba Ngai na njûri ya Ayaundi yonthe baacûa ûntû bûûthûûku bwa kuuga Yiesû ararûtha kaingo bamûtuîra kûûragwa, îndî baaga.
- <sup>56</sup>Akûûyî baingî baatuîrîra Yiesû, îndî ûkûûyî bwao bûtaagwatanagîra.

- 57 Antû bamwe baarûngama baaria ûrongo bauga,
- 58 "Tweegiirue muntû ûyû akiuga akoomborania nyomba ya Ngai îra yakîitwe n'antû, aake îngî îtarî ya gwakwa n'antû na ntugû ithatû."
- 59 Îndî amwe na ûgu, ûkûûyî bwao bûtaagwatanagîra.
- 60 Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai aarûngama mbere yao. Aûria Yiesû, "N'ata ûkuuga woû? Gûtirî bu ûkuuga îgûrû rîa mantû mama antû baba bakuuga nûrûthîite?"
- 61 Yiesû ataaria amûcookeria kîûria gîake. Mûthînjîri ûyu mûnene wa Ngai aûria Yiesû kîûria kîngî. Amûûria, "I woû Kîrîstû, Mwana wa Ngai ûra mûthaarime?"
- 62 Yiesû auga, "Yîi, i niû. Na îgiita rîkaaya bûkoona Mwana wa Muntû akari rûteere rwa ûrîo rwa Ngai, mwene inya. Na bûkoona aayîite na matu, kuuma îgûrû!"
- 63 Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai aatembûra nguo yake wengwa îra eekîrîte. Auga, "N'ûgu îndî. Gûtirî ûkûûyî bûngî tûkwenda!"
- 64 Bwinthe bûkwîgua bûra auga akînganaania na Ngai. Mbûiraani îndî bûra bûgûtua." Antû bonthe bauga Yiesû naabîtîtie, na kwoogu aagîrîtwe aûragwa.
- 65 Antû bamwe baanjîria gûtuîra Yiesû mata na kûmûkunîka meetho bakamûringa bakamwîra, "Taroria [ûtwîre ûra akûringa]!" Acikaarî baathûkia Yiesû baathi n'we bakîmûringangaga.
- 66 Mwarî ûmwe, mûruti ngûgî wa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai aakûrûkîra agu Petûrû baakari ome bagîotaga mwanki.
- 67 Mwarî ûyu akwona Petûrû, amûcûûba kii. Amwîra, "Wana woû ibûkûrî na Yiesû wa kuuma Nasareethi."
- 68 Petûrû aakaana auga, "Niû ntiyî na ntikûmenya bûra ûkuuga." Auma aarûngama mwîrîgaani. [Ngûkû yakurura.]
- 69 Mwarî ûyu akwona Petûrû aathi aarûngama mwîrîgaani, eera bara baarûngi akubî n'we, "Muntû ûûra n'ûmwe wa bara baayaniirie na Yiesû."
- 70 Îndî Petûrû aakaana kaîrî. Nyuma ya kagiita gaakai, antû bamwe baarûngi akubî na Petûrû bamwîra, "I mma ûrî ûmwe wa athingati ba Yiesû n'ûntû ûrî wa kuuma Gariiri."
- 71 Petûrû eerîrîka wengwa, aathiîtia auga, "Ntiyî muntû ûyû bûkûngwetera!"
- 72 Warîru, ngûkû yakurura rîa maîrî. Rîru i rîo Petûrû aaririkanire bûra Yiesû aamwîrîite atî, "Mbere ya ngûkû îkurura maita maîrî ûgankaana maita mathatû." Petûrû aathirania kûrû, aanjîria kûrîra.

## Maariko 15

- <sup>1</sup>Rûûni rûkîrî mûno, athînjîri bara banene ba Ngai, akûrû, aarimû ba watho, na kîama kîonthe baabanga bûra bakaûragangithia Yiesû. Bamûthaika njara bamwirîra Piraatû ûra aarî ngabana.
- <sup>2</sup>Bagûkinya, Piraatû aûria Yiesû, "I woû mûnene wa Ayaundi?" Yiesû amwîra, "Nwa ta ûgu wauga."
- <sup>3</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai baatuîrîra Yiesû mantû maingî.
- <sup>4</sup>Piraatû eera Yiesû, "Ûteetheteere na nûkwîgua bûra mantû maingîte bûgana mara bakuuga nûrûthîte?"
- <sup>5</sup>Îndî wana rîo gûtirî bu Yiesû auga. Piraatû aarigara mûno.
- <sup>6</sup>Wakîra mwanka kagiita ga kîatho gîa Pasaka gaakinya, bwarî wîthîre bwa ngabana kûrekia mûgwate ûmwe ûra antû beendaga.
- <sup>7</sup>Kagiita gaku ikwarî na mûgwate nceera eetagwa Baraba. Baraba ûyu aarî mûregi watho na aathaîkîtwe n'ûntû bwa kûûraga muntû kûrî na mûgomo.
- <sup>8</sup>Kîrîndî kîathi kîrî Piraatû kîanjîria kûmûûria arekia mûgwate ûmwe wata wîthîre.
- <sup>9</sup>Piraatû abaûria, "Ibûkwenda ndekia Mûnene wa Ayaundi?"
- <sup>10</sup>Piraatû naiyî athînjîri bara banene ba Ngai baareeteete Yiesû kîrî we n'ûntû bwa bûra baamwîgagua rûriitho.
- <sup>11</sup>Athînjîri babu banene ba Ngai ibaarî bakwîra antû, na antû beetîgîria kwîra Piraatû arekie Baraba.
- <sup>12</sup>Piraatû aûria antû kaîrî, "Aabu n'ata bûkwenda ndûtha na muntû ûyû bûgwîta Mûnene wa Ayaundi?"
- <sup>13</sup>Kîrîndî kîaugîria na inya kîamwîra, "Mwambe!"
- <sup>14</sup>Piraatû abaûria, "I kî? I mabîtia marîkû arûthîte?" Amwe na ûgu, kîrîndî gîaûkîria kayû na inya nkûrûki, kîera Piraatû, "Mwambe!"
- <sup>15</sup>Na n'ûntû Piraatû neendaga kûbaingîria bûra beendaga, auga Baraba arekue. Aaruta watho auga Yiesû aringwe ibooko. Rîru amûnenkanîra kîrî acikaarî athi kwambwa.
- <sup>16</sup>Acikaarî babu baira Yiesû nyomba îra magamba maagiitagîrwa gûku kambîni ya ngabana. Nyomba înu yeetagwa Puritoria. Bakûmwira ku beeta mbûûtû ya acikaarî bara bangî bonthe.
- <sup>17</sup>Beekîra Yiesû nguo îndaaya ya rangi ya ûkûyû. Baatumania matî ma mîgua maakara ta nthûmbî ya ûnene bamwîkîra mo.
- <sup>18</sup>Bakûrûtha ûgu, baacooka baatua kûmwîra, "N'ata îndî, Mûnene wa Ayaundi!"

<sup>19</sup>Acikaarî babu baacooka baakûng'anga Yiesû kîongo na kamûraagi bakîmûtuuyagîra mata. Bamûturîria maru bakîmûthekeera bakîrûthaga taka bakûmûgonga.

<sup>20</sup>Bakûrîkia kûrûtha ûgu, acikaarî babu bamûruta nguo înu yarî îndaaya. Bamwîkîra nguo ciake ciongwa kaîrî, rîru baathi kûmwamba.

<sup>21</sup>Bathiîte, baarîkana na muntû eetagwa Simioni, wa kuuma gûntû gweetagwa Kureni. Simioni ûyu aarî îthe wa Aregisanda na Rubas. Kagiita gaku naumîite mûndaani. Acikaarî baakamatithia Simioni mûtharaba wa Yiesû na taka.

<sup>22</sup>Baira Yiesû bantû eetagwa Gorogotha. Gorogotha i ta kuuga, 'Kîîndî gîa kîongo.'

<sup>23</sup>Bagûkinya, baageria gûkundia Yiesû ndibei yaunganîtue na manemane. Yiesû aarega.

<sup>24</sup>Acikaarî babu baamba Yiesû mûtharabaani. Baacooka baaringîra nguo ciake kuura, muntû aathûkia îra aacindaga.

<sup>25</sup>Rîru baamwambire kwarî thaa ithatû cia rûkîrî.

<sup>26</sup>Acikaarî bakûmwamba, baacooka agu îgûrû rîa kîongo giake mûtharabaani baaringaringîra kabaaû ga kwonania kîra Yiesû aathitangîrîtwe. Kabaaû gaku kaandîkîtwe, "|scMÛNENE WA AYAUNDI.|d"

<sup>27</sup>Baacooka baamba atunyani baîrî agu akubî n'we. Ûmwe aarî rûteere rwake rwa ûrîo, na ûyu ûngî rûteere rwake rwa ûmotho.

[<sup>28</sup>Maandîko Maatheru maingîka, mara maugîite, "Aathûkiirue bûmwe na auni watho."]

<sup>29</sup>Bara baakûrûkagîra agu Yiesû aambîtwe bamûrumanga. Bainainagia biongo bakauga, "Ooo! Anga ûtiraugaga ûkoomborania Nyomba ya Ngai ûmîake kaîrî na ntugû ithatû!

<sup>30</sup>Teebambûre uume agu ûrî mûtharabaani, wîbonokie!"

<sup>31</sup>Wana athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho ibaamûthekagîra. Beeranaga, "Aronokagia antû, îndî atikûûmba kwîbonokia!

<sup>32</sup>Ûkaaya kwîgua wabu n'we Kîrîstû, mûnene wa Isiraeri, îîndî neebambûre aume agu arî mûtharabaani, twone, tûmwîtigie." Atunyani babu baambîtwe agu wana bo barumanga Yiesû.

<sup>33</sup>Kwanjîria mûthenya gatî, mwindu waruma mathaa mathatû nthîgûrû înu yonthe.

<sup>34</sup>Igûkinya thaa kenda, Yiesû aagondoka na inya. Auga, |i"Eloi, Eloi, lama cabakithani?"|d Kuuga ûgu i ta kuuga, "Ngai wakwa, Ngai wakwa, i kî n'ûntû wantiganîria?"

<sup>35</sup>Antû bamwe ba bara baarûngi agu bakwîgua Yiesû auga ûgu bauga, "Teeguani, n'Eriya agwîta!"

<sup>36</sup>Ûmwe wao augia rwîro aathi aathûkia cibonji amîtombeka ndibeini yarî na gana, amîogeera mûthiani wa kamûtî amîtiirithia mîromo ya Yiesû aciia. Auga, "Gatwoneeni ingî kana weegua Eriya akaaya amwambûre aume mûtharabaani ûyû aambîitwe."

<sup>37</sup>Yiesû aagondoka kaîrî, aanyaarûka.

<sup>38</sup>Gîtambaa kîra kîagaanîtie nyomba ya Ngai gîatembûkana maita maîrî kîganeene kuuma îgûrû mwanka nthî.

<sup>39</sup>Mûtongoria wa njûûrî ya acikaarî aarûngi agu mbere rungu rwa mûtharaba wa Yiesû. Akwona bûra Yiesû aakuyangire auga, "Na mma muntû ûyû araarî Mwana wa Ngai."

<sup>40</sup>Ikwarî na eekûrû beebûmbîite gataaria bakîonaga bûra gwakarîkaga. Bamwe baao baarî Maria Mûmagindari, Saroome, na Maria gina wa Njakubu ûra mûniini na Njastas.

<sup>41</sup>Eekûrû babu baumanîtie na Yiesû Gariiri bakîmûmenyagîra. Na ikwarî kinya na eekûrû bangî baingî baayanîtie na Yiesû Njerusaremu.

<sup>42</sup>Ûgoro bûgûkinya ntugû înu ya kwîthuuranîra n'ûntû bwa Sabatû,

<sup>43</sup>muntû ûmwe eetagwa Njosebu wa kuuma Arimathea aathi kîrî Piraatû aûmîrîtie, aaroomba eetîgîrue athûkie kiimba kîa Yiesû. Njosebu ûyu aarî ûmwe wa akîama ba kîama kîa Ayaundi, na aarî ûmwe wa bara beerîgîrîite ûnene bwa Ngai bûkaaya.

<sup>44</sup>Piraatû aarigara akwîgua Yiesû naarî agûkua. Atoonaga taka ûkîûmba kwîgua Yiesû aarî agûkua na mpwî ûgu. Eeta ûmwe wa anene ba acikaarî ûra aakarîtie Yiesû amûûria.

<sup>45</sup>Akwîrwa Yiesû naarî agûkua, eetîgîria Njosebu athûkia kiimba.

<sup>46</sup>Njosebu aagûra cuka. Aambûra kiimba kîa Yiesû mûtharabaani. Akîoga na cuka înu aathi akiiga nthikooni yenjîitwe rwaraani rwa iiga. Aingiritia iiga rîinene mûno aakunîkîra na rîo.

<sup>47</sup>Maria Mûmagindari na Maria gina wa Njastas boona kûra mwîrî wa Yiesû wathûngîrue.

## Maariko 16

<sup>1</sup>Rûûni rwa ntugû ya Sabatû, Maria Mûmagindari, Maria gina wa Njakubu na Saroome baagûra mîtaa bathi gwaka kiimba kîa Yiesû.

<sup>2</sup>Kûrî mûthenya wa mbere wa kiumia, eekûrû babu baaraûka kuuma rûûkîrî mûno riûa rîkiuma, baathi nthikooni îra Yiesû aathikîitwe.

- <sup>3</sup>Bathiite baûranagia, "N'ûû agaatwingiritîria iiga rîra rîgana ûra riume mûromooni wa nthiko?"
- <sup>4</sup>Eekûrû babu bagûkinya boona iiga rîra irîraingiritiirue rîarutarutwa oogo na kûnenea kwene.
- <sup>5</sup>Bakûthûngîra gûku nthikooni beethîra mûthaka akari nthî rûteere rwa ûrîo eekîrîte nguo îndaaya îngerû. Baamaka.
- <sup>6</sup>Mûthaka ûyu abeera, "Tigaani kûmaka. Inkûmenya i Yiesû wa kuuma Nasareethi ûra araambîitwe mûtharabaani bûgûcûa. Nariûkire, atirî gûkû. Raithaani bwone, aaga noogo kiimba gîake kîraigîitwe.
- <sup>7</sup>Cookaani bûmenyithie arutwa baake akûthiyaga Gariiri. Baathi noogo bakamwona wata bûra aabeerire. Bwîre Petûrû ûgu."
- <sup>8</sup>Eekûrû babu ibainainaga n'ûguaya. Baumagarûka baugia rwîro. Gûtirî we beera ûgu gwakarîkire n'ûntû bwa kîmako kîra kîabagwete.
- <sup>9</sup>Yiesû akûriûka rûkîrî mûthenya wa mbere wa kiumia, eebonaniirie mbere kîrî Maria Mûmagindari ûra agu mbereeni eengatîtie irundu biithûûku mûgwanja biauma kîrî we.
- <sup>10</sup>Maria Mûmagindari akwona Yiesû aathi eera athingati baake. Arutwa ibaarî na kîeba kînene mûno. Ibaarîraga.
- <sup>11</sup>Maria abeera, "Yiesû arî mwoyo, nkûmwona." Îndî athingati ba Yiesû baarega kûmwîtîgia.
- <sup>12</sup>Nyumaani, Yiesû eebonania kîrî arutwa baake baîrî bathiite bwa ntûûra. Oonekaga agarûkîite aakara mwanya na bûra aakari mbere ya akua.
- <sup>13</sup>Arutwa babu baacooka beera bara bangî ûgu boona. Îndî wana rîo bateetîgia.
- <sup>14</sup>Kaîrî nyumaani arutwa bakîrîyaga, Yiesû eebonania kîrî bo barî îkûmi na ûmwe. Abatheteria kwaga wîtîgio n'ûntû bakwîrwa akûriûka i bara baamwonaga, ibaûmiirie biongo baarega gwîtîgia.
- <sup>15</sup>Yiesû abeera, "Îthiini nthîgûrû yonthe bûtûmîirie ntheto îmbega kîrî antû bonthe.
- <sup>16</sup>Ûra ageetîgia abaatithue, akoonokua. Îndî ûra atagîitîgia akaagiitîrwa îgamba bûûthûûku mûno.
- <sup>17</sup>Bara bageetîgia, kwa riitwa rîakwa bakeewa inya ya kwîngatia irundu biithûûku bikauma kîrî antû. Na bakaaragia na nthiomi ingeni.
- <sup>18</sup>Bakaaya kûgwata njoka, kana bakanyua cûmû, gûtirî bu bagaakara. Bakaigagîra aayie njara bakoora."
- <sup>19</sup>Mwathani Yiesû akûrîkia kwîra arutwa baake ûgu, eetithua airwa îgûrû, aakara rûteere rwa ûrîo rwa Ngai.



<sup>20</sup>Arutwa baake baathi gûntû kunthe baatûmîria antû ntheto îmbega, kuumania na ûteethio bwa Mwathani. Na Mwathani noonaniirie ntheto îmbega îra arutwa baake baatûmagîria n'ya mma kûringana na biama bira baaringaga.

## Ruka

### Ruka 1

- <sup>1</sup>Antû baingî ibaageriirie baandîka bakiugaga mantû mara makarîkîite kîrî tiû.
- <sup>2</sup>Baandîkire wata bûra twerîitwe mo i bara baarî oogo makîrûthwa. Bara baarî akûûyî na atûmîria ba kiugo kuuma kîambîrîria ibaatwîrire bûra gwakarîkire.
- <sup>3</sup>Nyuma ya ngûcûnkûûna kaumo ka mo monthe ndoona bûra maakari, wana niû indaroonire nkwandîkîre mo tarîria, woû mûkaathe Thiobiras.
- <sup>4</sup>Ndîkwandîkîra kaingo ûmenya ûmma bwa mantû mara warutanirwe.
- <sup>5</sup>Eronde arî mûnene wa Njundea, ikwarî na mûthînjîri wa Ngai eetagwa Cakaria. Aarî ûmwe wa athînjîri bara baataragîrwa gîkundiini kîa Abiya. Wana mwekûrû wake, Ericabethi, aarî wa rûrîyo rwa Arûni, mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai.
- <sup>6</sup>Barî baîrî, baarî antû baatheru nkoro kîrî Ngai na ibaathîkagîra mawatho na maathana maake monthe.
- <sup>7</sup>Bataarî na twana n'ûntû Ericabethi aarî nthaata na barî baîrî, ibaarî bagûkûra mma.
- <sup>8</sup>Kagiita ka athînjîri ba gîkundi kîa Abiya gagûkinya, Cakaria aathûngîra nyomba ya Ngai kûruta ngûgî.
- <sup>9</sup>Na wata bûra wîthîre bwa athînjîri ba Ngai bwakari, i kuura baaringire, Ngai aboonia ngûgî îra woora ûmwe waciao akaaruta. Cakaria n'we aathuurirwe athûngîra nyomba ya Mwathani atoogia macoco.
- <sup>10</sup>Îgiita rîgûkinya rîa gûtoogia macoco, kîrîndî kîonthe îkîarombaga kîrî ome naara kîagîrîtwe kwîgua kîrî.
- <sup>11</sup>Mûraîka wa Mwathani aaya gûku Cakaria aarî, aarûngama rûteere rwa ûrîo rwa bantû ara macoco maabîthagîrua.
- <sup>12</sup>Cakaria akûmwona aagwatwa i kîrikithi, aatua kwîgua ûguaya.
- <sup>13</sup>Mûraîka amwîra, "Ûtikaamake Cakaria. Ngai neegîitue maromba maaku. Mwekûrû waku Ericabethi agagûciarîra kaana ga kaîyî ûgeete Njoana.
- <sup>14</sup>Kaana gaku gagaatûma ûkena na ûgwîrua. Na antû baingî bagaakeneera gûciarwa gwa ko.
- <sup>15</sup>Akeegua arî mûruti ngûgî ya Mwathani ûmûnene. Atikooro anyua ncoobi kana anyua gîntû gîa gûtogoonia. Akeegua aûyûrîitwe i Kîrundu Ûmûtheru kuuma gûciarwa.
- <sup>16</sup>Akaagarûra antû ba Isiraeri bacooke kîrî Mwathani Ngai wao.

- <sup>17</sup>Njoana akaaya mbere ya Mwathani aaya, na akegua atongoretue i Kîrundu, arî na inya ta ya Eriya. Agaatûma aciari beendage aana baao. Na agaatûma aregi bagarûka bathûgaanagie ta antû baagîru nkoro. N'we akaathuuranîra Mwathani antû baake."
- <sup>18</sup>Cakaria aûria mûraîka, "N'ata nkaamenyanga ûntû bûbu bûgaakarîka? Niû ndî mûkûrû, na wana mwekûrû wakwa n'ûmûkûrû kûrû."
- <sup>19</sup>Mûraîka amûcookeria amwîra, "I niû Ngaburieri ûra arûngi mbere ya Ngai. Ntûmirwe i Ngai mbûya kwaria naawe nkwîra ntheto ino imbega."
- <sup>20</sup>Ka ngûkwîra, ûtiaria kaîrî kuuma îndî ûgu mwanka rîra mantû mama magaakarîka, n'ûntû ûtireetîgania na ntheto ciakwa ira igaatuîkîka îgiita rîa cio rîakinya."
- <sup>21</sup>Mantû mamu mathiîte na mbere woogû, antû nwa baakari nja beeteereete Cakaria. Baarigara baatua kûûrania, "I mbi n'ûntû Cakaria aakara nyomba ya Ngai îgiita rîgana ûgu?"
- <sup>22</sup>Akuuma ataûmba kwaria na bo na kanyua kaîrî. Aabonagîria mantû na njara akî. I rîo baamenyire kûrî kîoneki oona arî ndeni ya nyomba ya Ngai.
- <sup>23</sup>Îgiita rîao rîa ûthînjîri rîkûthira, Cakaria eenûka mûciî wake.
- <sup>24</sup>Nyumaani Ericabethi mwekûrû wake aagîa nda. Akûmîgîa atauma nyomba bantû a mîeri îtaano. Aakaraga akiugaga,
- <sup>25</sup>"Mwathani agûnteethia aanthiria îgi rîra ndaraarî na rîo kîrî antû!"
- <sup>26</sup>Nda ya Ericabethi îgûkinyia mîeri îthanthatû, Ngai aatûma mûraîka Ngaburieri taûni ya Nasareethi îra îrî gîteere kîa Gariiri.
- <sup>27</sup>Aamûtûmire kîrî mwarî eetagwa Maria, ataamaamîte na muntû mûrûme. Maria aakeethagua agûrwa i mûthaka eetagwa Njosebu, wa rûrîyo rwa Ndaundi.
- <sup>28</sup>Mûraîka aathi kîrî we amûkeethia amwîra, "Woû ûrî ûmûthaarime mûno na Mwathani arî amwe naawe."
- <sup>29</sup>Maria akwîgua mîgambo înu, aamaka mûno. Aarigara n'ûntû bûbu.
- <sup>30</sup>Mûraîka amwîra, "Ûtikaamake, Maria. Ngai nakeneete i woû.
- <sup>31</sup>Ûkaagîa nda ûciare kaana ga kaîyî ûgeete Yiesû.
- <sup>32</sup>Agaatuîka mûnene na ageetagwa Mwana wa Ngai ûra arî îgûrû mûno. Na Mwathani Ngai akamwaa ûnene bwa kîûyûyûyû gîake, Ndaundi.
- <sup>33</sup>Akaatha rûrîyo rwa Njakubu tene na tene, na ûnene bwake bûtiithira rî kana rî."
- <sup>34</sup>Maria aûria mûraîka, "Mantû mama magaakarîkanga ata na niû ntaamaama na muntû mûrûme?"

- <sup>35</sup>Mûraîka amûcookeria amwîra, "Kîrundu Ûmûtheru akaaya kîrî woû, na inya ya Mwathani ûra arî îgûrû mûno îgagûkinyîra. Kwoogu kaana kara gagaaciarwa gageetwa mûtheru, Mwana wa Ngai.
- <sup>36</sup>Ndîenda ûmenya Ericabethi ûra wenu, n'ûmûrito na wone we n'ûmûkûûrû kûrû. Îndî ûûgû arî na nda ya mîeri îthanthatû n'ûntû gûtirî bu Ngai ataûmba kûrûtha, na antû baraugaga i nthaata."
- <sup>38</sup>Maria auga, "Niû ndî mûruti ngûgî wa Mwathani, inkare woogu wauga." Mûraîka amûtiga aathi.
- <sup>39</sup>Kagiita gaku Maria auma agu na mpwî aathi bwa taûni yarî gatîgatî ka irîma bia Njundea.
- <sup>40</sup>Agûkinya gwa Cakaria, aathûngîra nyomba aakeethia Ericabethi.
- <sup>41</sup>Ericabethi akwîgua nkeethi ya Maria, kaana gaatûûbatûûba karî nda. Ericabethi aûyûrwa i Kîrundu Ûmûtheru.
- <sup>42</sup>Augîria na inya auga, "Woû ûrî ûmûthaarime kîrî aka bonthe. Wana kaana kara ûgaaciara i kaathaarime!
- <sup>43</sup>Niû ndî ûû wa kûriûngîrwa i gina wa Mwathani wakwa?
- <sup>44</sup>Nkwîgua wankeethia, kaana igagûtûûbatûûbaga karî nda i gîkeno.
- <sup>45</sup>Woû ûrî ûmûthaarime n'ûntû bwa gwîtigia bûra weerirwe i Mwathani bûgaakarîka."
- <sup>46</sup>Maria auga, "Ingûkumia Mwathani na nkoro yakwa yonthe,
- <sup>47</sup>ingûkena mûno n'ûntû bwa Ngai Mwonokia wakwa.
- <sup>48</sup>Akûndirikana niû mûruti ngûgî wake ûmûkirîru kuuma îndî ûgu nciarwa cionthe ikaugaga ndî ûmûthaarime.
- <sup>49</sup>Ngai ûra arî inya akûndûthîra mantû maanene, riîtwa rîake i rîtheru.
- <sup>50</sup>Nabeegagua kîao bara bamûtîyaga, nciarwa na nciarwa.
- <sup>51</sup>Narûthaga manene na inya yake. Naaraganagia bara beekumagia mathûgaanioni maa.
- <sup>52</sup>Narutaga bara banene itîni bia ûnene, akaneneia bara beenyithagia.
- <sup>53</sup>Bara barî na yûûra rîa mantû meega, nababaithagia na mo, akeengatia itonga bikathi njara intheri.
- <sup>54</sup>Natûteethagia tiû Aisiraeri, aruti ngûgî baake, n'ûntû naririkanaga gûtwîgua kîao.
- <sup>55</sup>Ngai narûthaga bûra eerire biûyûyû bîetû akaarûthîra Îburaîmu, na nciarwa ciake tene na tene."

- 56 Maria baakarire na Ericabethi bantû a mîeri îthatû akîya gûcooka kwao.
- 57 Îgiita rîa Ericabethi rîa kuurûka rîgûkinya, aagîa na kaana ga kaîyî.
- 58 Atûûri na antû ba mûciî wao bakwîgua Mwathani naamwîgîrue kîao ibaakenanîre amwe n'we.
- 59 Baataana kaana gaku ntugû ya inyanya kuuma gagûciarwa. Beendaga gûgeeta Cakaria ta îthe,
- 60 gina aarega, auga, "Gatigeetwe ûgu, igeetwe Njoana."
- 61 Bamwîra, "Gûtirî muntû wa mûciî wenu eetagwa ûgu!"
- 62 Baarîria Cakaria na njara bakîmûûria bûra eendaga mwana eetwa.
- 63 Cakaria eetia bantû a kwandîka. Aandîka, "Riîtwa rîake i Njoana." Antû bonthe baarigara boona ûgu.
- 64 Warîo Cakaria aarugûka mîario, aanjîria kwaria agîkumagia Ngai.
- 65 Atûûri bonthe baagwatwa n'ûguaya. Na ntheto cia mantû mamu ciatambua ntûûra cionthe irîmaani bia Njundea.
- 66 Muntû wonthe ûra eegagua ntheto inu aathûgaanagia akeebûûria, "Ka mwana ûyû agaatuîka ûû?" Antû baûragia ûgu n'untû iboonaga inya ya Mwathani nîarî amwe na Njoana.
- 67 Cakaria, îthe wa Njoana, aûyûrwa i Kîrundu Ûmûtheru. Aaroria auga,
- 68 "Ga tûkumieni Mwathani, Ngai wa Isiraeri! Akûûya gûteethia antû baake akîbakûûra.
- 69 Agûtwa Mwonokia arî na inya, kuuma rûrîyooni rwa Ndaundi mûruti ngûgî wake.
- 70 Wata bûra eeranire kuuma wo tene gûkûrûkîra tûnyuani twa iroria biake biitheru.
- 71 Augire agatwonokia kuuma kîrî anthû beetû, na kuuma inyaani ya bara batûmenaga.
- 72 Na akeegua biûyûyû kîao, aririkane kîrîkanîro gîake kîtheru,
- 73 ta kîo mûthiîtio ûra aathiîtîrie kîyûyûyû gîetû Îburaîmu,
- 74 auga agatûtunyûkia kuuma kîrî anthû beetû, agatûteethagia tûtûûrage tûtârî na ûguaya. Rîru i rîo tûkaamûrutîra ngûgî tûrî baatheru, na tûrî baagîru nkoro meethooni maake ntugû cietû cionthe cia mwoyo.
- 76 Naawe, mwana wakwa, ûgeetagwa kîroria kîa Ngai ûra arî îgûrû mûno. Mbere ya Mwathani aaya, ûkamûrûthîra njîra kûra agaakûrûkîra,
- 77 wîre antû baake bamenye bûra baarekerwa meeyia maa, boonokue,

- <sup>78</sup>n'untû bwa kïao kïnene kïa Ngai wetû. Werû bûkauma îgûrû bûtûthararîre,  
<sup>79</sup>na bûkaamûrîkîra antû bonthe bara batûûraga mwinduuni wa gïkuû,  
 bûtûtongoreerie njîraani ya ûkiri.”
- <sup>80</sup>Mwana ûyu aakûrîre, aagïa inya mûno ya gïkîrundu. Aakara rwanã ntugû yakinya îra aanjîrîe gûtûmîria antû ba Isiraeri.

## Ruka 2

- <sup>1</sup>Nyuma ya îgiita rîtarî rîraaya kuuma Njoana agûciarwa, Kaisaarî Aûgûstû aaruta watho auga antû ba nthîgûrû yake bonthe beebandîkithie.
- <sup>2</sup>Rîrî i rîo rîarî îgiita rîa mbere gûtara antû kuuma Akuirino agûtûika Ngabana wa nthîgûrû ya Sîria.
- <sup>3</sup>Wamuntû wonthe aathiyaga kwîbandîkithia naara booyûe baatûûraga tene.
- <sup>4</sup>Njosebu auma taûni ya Nasareethi, gîteere kïa Gariiri, aathi Bethireemu taûni ya baNdaundi n'untû aarî wa rûrîyo rwao.
- <sup>5</sup>Aathiire noogo kaingo beebandîkithia na Maria ûra aakeethagia agûra. Maria naarî na nda.
- <sup>6</sup>Barî Bethireemu, Maria aakinyithia îgiita rîa kûgïa na mwana.
- <sup>7</sup>Aaciara kaana ga kaîyî karî gîtûra îria gïake, akaguïka na nguo, akamaamia rûkongorooni rûra ng'ombe ciarîyagîra. Batoona kîmaamo nyomba ya ageni n'untû bwa antû kwingïa.
- <sup>8</sup>Ikwarî na arîithi baareerie ng'ondu ciao rûriîni gûntû gûku.
- <sup>9</sup>Mûraïka wa Mwathani aarûngama mbere yao, mwago wa Mwathani wabamûrîka. Baamaka mûno.
- <sup>10</sup>Mûraïka abeera, "Tigaani kûmaka n'untû ndaaya kûbwîra ntheto îmbega ya gïkeno kïnene kîrî antû bonthe.
- <sup>11</sup>N'untû îmunthî taûni ya baNdaundi bûgûciarîrwa Mwonokia, n'we i Kîrîstû Mwathani.
- <sup>12</sup>Kaana kara bûkoona kaguïkîitwe na nguo kaamaamua rûkongorooni rûra ng'ombe irîyagîra, gïku i kîo gïkaabûmenyithia n'we Mwonokia.”
- <sup>13</sup>Nthûti îmwe njûurî ya araïka ba îgûrû na mûraïka ûyu baanjîria kwina bagïkumagia Ngai. Bainaga,
- <sup>14</sup>"Ngai ûra akaraga îgûrû mûno arookumagua, ûkiri ibwîgue bûrî gûkû nthîgûrû kîrî antû baake bara bamûkenagia!”
- <sup>15</sup>Araïka bakûbatiga beetia îgûrû, arîithi beerana, "Tûthiini Bethireemu tûkebonere ûntû bûbû Mwathani atûmenyithia.”



- <sup>16</sup>Bauma agu na mpwî baathi. Bagûkinya beethîra Maria na Njosebu, na kaana kamaamîttue rûkongorooni rûra ng'ombe ciarîyagîra.
- <sup>17</sup>Arîthi bagûkoonâ, beera antû mantû mara mûraîka aabeerîite îgûrû rîa kaana gaku.
- <sup>18</sup>Antû bonthe bara beegiirue mantû mara arîthi baabeerire, baarigara i mo.
- <sup>19</sup>Maria aakira na mo akîmathûgaanagîria na nkoro.
- <sup>20</sup>Arîthi baacooka naara baumîite bakîgongaga na bagîkumagia Ngai n'ûntû bwa mantû mara beegîttue, na n'ûntû bwa kwona mantû makari bûra mûraîka aabeerîite.
- <sup>21</sup>Kagenke gaku gagûkinyitha ntugû inyanya gaataanwa geetwa Yiesû. Geetirwe riitwa warîra keerwe i mûraîka mbere ya kinya kagîa nda ya gina.
- <sup>22</sup>Îgiita rîa kwîtheria kwa Maria rîakinya wata bûra watho bwa Musa bwaugîite kûrûthagwe. Baathûkia kaana baathi na ko Njerusaremu gûkanenkanîra kîrî Mwathani.
- <sup>23</sup>Wata bûra watho bwa Mwathani bwaandîkîttwe bwauga, "Kîimbere gîa karûme kionthe gîgeetwa kîitheru kîrî Mwathani."
- <sup>24</sup>Baacooka, wata bûra watho bwa Mwathani bwaugîite, baarutîra Ngai kîgongwana kîa "Macea mara ma mîciî maîrî kana maunga ma mo maîrî."
- <sup>25</sup>Ikwarî na muntû aatûire Njerusaremu eetagwa Simioni. Aarî muntû ûmwagîru na aakuthûkaga Ngai. Aakaraga eeteereete kwonokua gwa antû ba Isiraeri. Kîrundu Ûmûtheru naarî amwe n'we.
- <sup>26</sup>Aamwete wîrane amwîra, "Ûtiikua ûtooneete Kîrîstû wa Mwathani."
- <sup>27</sup>Simioni aathûngîra nyomba ya Ngai atongoreetue i Kîrundu. Aciari ba Yiesû, ta bo Njosebu na Maria, baira Yiesû nyomba ya Ngai kûringana na bûra watho bwaugîite kûrûthagwe.
- <sup>28</sup>Simioni aathûkia Yiesû, amûgwata. Aacookeria Ngai nkaatho, auga,
- <sup>29</sup>"Îndî, Mwathani, ûkwingia wîrane bwaku, ndekeeria niû, mûruti ngûgî waku, mbuume nthîgûrû îno na ûkiri.
- <sup>30</sup>Niû ningwa nkwona Mwonokia na meetho maakwa,
- <sup>31</sup>ûra ûthuuranîrite antû bonthe bakîonaga.
- <sup>32</sup>We i werû bwa kûmûrîkîra antû bara batarî Ayaundi, na gûtûma antû baaku, Aisiraeri, boona mwago waku."
- <sup>33</sup>Njosebu na Maria baarigara mûno i mantû mamu Simioni aariirie îgûrû rîa Yiesû.

- <sup>34</sup>Simioni abathaarima. Eera Maria, "Kaana gaka gagaatûma Aisiraeri baingî baûra kana boonokua. Agaatuîka rwano îndî antû bagaakararia.
- <sup>35</sup>Mathûgaania ma antû baingî makaumbûrwa. Na woû naawe kîthikîro gîgakûmunta nkoro ta rûyiû."
- <sup>36</sup>Ikwarî na ntigwa îmwê kîroria yeetagwa Ana. Ana aarî ûmûkûrû mûno. Aarî na ûkûrû bwa mîanka mîrongo înaana na îna. Aarî mwarî wa muntû eetagwa Panueri wa mwîrîga wa baAceri. Akûgûrwa baakarire mîanka mûgwanja, mûrûme aakua. Ana ataatîruga nyomba ya Ngai mûthenya na ûtugû. Aathiyaga kûromba Ngai na agatîrîra kûrîa irio n'ûntû bwa maromba.
- <sup>38</sup>Ana aayîte nyomba ya Ngai, aaya kagiita gaku Yiesû aareeteetwe. Akûûya, aacookeria Ngai nkaatho. Eera antû bonthe mantû ma kaana gaku bara beeteereete kwonokua gwa antû ba Njerusaremu.
- <sup>39</sup>Njosebu na Maria bakûrûtha mantû monthe wata bûra watho bwa Mwathani bwaugîte, beenûka kwao taûni ya Nasareethi, gîteere kîa Gariiri.
- <sup>40</sup>Yiesû aakûra, aagania inya. Aûmea mûno na eegua arî na ûtugi bwa Ngai.
- <sup>41</sup>Wakîra mwanka îgiita rîakinya rîa kûrîa kîatho gîa Pasaka, aciari ba Yiesû ibaathiyaga Njerusaremu.
- <sup>42</sup>Yiesû agûkûra aakinyithia mîanka îkûmi na îrî, wata wîthîre ibaathiire Njerusaremu kîathooni gîa Pasaka.
- <sup>43</sup>Kîatho gîkûthira, Yiesû aatigwa Njerusaremu aciari baake beenûka. Bataamenya agîtigwa.
- <sup>44</sup>Baathûgaanagia nwa baathiyânîtie amwe n'we na antû bara bangî. Ntugû îkûthira wabarî rûgendooni, baanjîria kûmûûrithîria kîrî antû baao na kîrî acoore.
- <sup>45</sup>Gûgûtuîka batikûmwona, rûûni baacooka Njerusaremu kûmûceria.
- <sup>46</sup>Aûkeeni, i rîo baathiire kûmwîthîra arî nyomba ya Ngai, akari na aarimû ba watho abathikîrîtie bakîaria na akîbaûragia biûria.
- <sup>47</sup>Antû bonthe bara baamwîgagua ibaarigaraga mûno i ûûme bûra aarî na bu bwa gûcookia biûria.
- <sup>48</sup>Aciari baake bakûmwona baarigara mûno. Gina amûûria, "Mwana wakwa, i mbi n'ûntû watûrutithia ngûgî ta îno? Ga tûtakûmakîite mûno tûrî na abaagu tûgîgûceria!"
- <sup>49</sup>Yiesû abaûria, "I mbi bûgûnceragîria? Ka bûtakwiyî mbatîrue kwîgua ndî nyomba ya Baaba?"
- <sup>50</sup>Aciari ba Yiesû bataamenya bûra aabeeraga.

<sup>51</sup>Yiesû aacookania na aciari baake bwa Nasareethi, aakara na bo akîbaathîkagîra. Gina aakaraga na mantû mamu monthe oonaga nkorooni yake.

<sup>52</sup>Yiesû aathi na mbere kûgania ûûme wabûra aakûraga, agîkenagia Ngai na antû.

### Ruka 3

<sup>1</sup>Mwankaani wa îkûmi na îtaano mûnene ûra eetagwa Tiberias Kaisaria waakîathanaga, Pontio Piraatû n'we aarî ngabana wa Njunde. Eronde aarûngamîrîrîte gîteere kîa Gariiri. Na mûruagina ûra eetagwa Piripû n'we aarûngamîrîrîte gîteere gîa Îturea na gîa Turakonitis. Rûcania n'we aarûngamîrîrîte gîteere gîa Abirini.

<sup>2</sup>Anas barî na Kayabas i bo baarî athînjîri bara banene ba Ngai. Îgiitaani rîru Njoana wa Cakaria arî rwanda eewa kiugo kîa Ngai.

<sup>3</sup>Njoana aariûnga gûntû kûra kunthe kwarî akubî na muuro wa Njorondani agîtûmagîria akîrîra antû beerire meeyia maa ababaatithie, Ngai abarekere mo.

<sup>4</sup>Kîroria Isaaya aandîkîite îbukuuni rîake auga, "Kayû ka muntû igagûtûmîria rwanda gakiugaga, 'Theriani njîra ya Mwathani, rûngariani kûra agaakûrûkîra!

<sup>5</sup>Biuro bionthe bîkaathikwa, irîma na tûrîma bikaaganaanîrua, bibuanaane na tambararî. Njîra îra nkîgamu îkaarûngarua, tûyîra tûra tûthûku tûkaaganaanîrua.

<sup>6</sup>Antû bonthe bakoona bûra Ngai akoonokania.' "

<sup>7</sup>Kîrîndî gîa antû ikîayîite kûbaatithua i Njoana. Njoana abeera, "Rûciaro rûrû rwa njoka! N'ûû aabwîrire bwakuthûka mûthûuro wa Ngai ûra ûyûite?

<sup>8</sup>Rûthagaani mantû mara makoonanagia na mma bûkwîrira meeyia meenu. Bûtikaathûgaanieni bûgaateethua i kuuga, "Tiû tûrî ba rûrîyo rwa Îburaîmu,' n'ûntû, ga nkûbwîra, Ngai nwa atuîkithie kinya maiga ta mama aana ba Îburaîmu!

<sup>9</sup>Kathoka karî akubî gûkûura mîti na mîri mîene. Na mûti unthe ûra ûtaciara rûciaro rwega ûgaakûrwa ûgerwe mwankiini."

<sup>10</sup>Kîrîndî kîamûria, "N'ata tûbatîrue tûrûtha?"

<sup>11</sup>Njoana abacookeria abeera, "Ûra arî na caati ciîrî nanenkere îmwe muntû ûra atarî n'yo. Na ûra arî na irio narûmie ûra atarî na bio."

<sup>12</sup>Arûngithia ûgooti bamwe bakûuya kîrî Njoana ababaatithia, bamûria, "Mwarimû, n'ata tûbatîrue tûrûtha?"

<sup>13</sup>Njoana abeera, "Bûtigeetageni ûgooti nkûrûki ya bûra bûbatîrue bûrûngithia."

- <sup>14</sup>Acikaarî na bo baûria Njoana, "N'ata naati tûbatîrue tûrûtha?" Njoana abeera, "Bûtigaatunye muntû into biake na inya kana bûmûthitangîra mana. Ganagîrwaani i mûcaara ûra bûgwataga."
- <sup>15</sup>Antû ibeerîgagîra mantû maanene matuîkîka. Baanjîria kwîbûûria na nkoro kana waûmba kwîgua Njoana n'we aarî Mesia.
- <sup>16</sup>Njoana abacookeria abeera, "Niû ndîbûbaatithia na rûûyî. Îndî ûra aayîite nyuma yakwa arî îgweta nkûrûki yakwa. Niû ningwa ntiagîrîte ûntû kinya mmûtharia ndigi cia iraatû biake. We akaabûbaatithia na Kîrundu Ûmûtheru na mwanki.
- <sup>17</sup>Nagwete ncûûgi na njara akiendaga kûthi rwaraani acûûga ngano ciake aiga îkûmbîni, abîithia maûngû na mwanki ûtakîora."
- <sup>18</sup>Njoana naatûmagîria antû mantû mangî maingî ma kûbeekîra wîru.
- <sup>19</sup>Aakaania mûnene Eronde amwîra atige gûkara na Erondia, mwekûrû wa mûruagina, na atige mantû mangî maathûûku mara aarûthaga.
- <sup>20</sup>Kûthûûkia mantû nkûrûki Eronde aagwatithia Njoana, na aaruta watho auga aingîrwe nceera.
- <sup>21</sup>Yiesû wana we aabaatithiirue antû bara bangî bonthe bakîbaatithua. Yiesû akîromba, îgûrû rîarugûka.
- <sup>22</sup>Kîrundu Ûmûtheru amwîndamîra akari ta îcea. Kayû kauma îgûrû kauga, "Woû ûrî Mwana wakwa ûra mbendeete. Nûnkenagia mûno."
- <sup>23</sup>Yiesû aanjîria kûrutana arî na ûkûrû ta bwa mîanka mîrongo îthatû, arî mwana wa Njosebu wa Eri (kûringana na bûra antû baathûgaanagia).
- <sup>24</sup>Eri aarî wa Mathati, Mathati aarî wa Raawî, na Raawî aarî wa Mereki. Mereki aarî wa Yanai, Yanai aarî wa Njosebu,
- <sup>25</sup>na Njosebu aarî wa Matathia. Matathia aarî wa Amos, Amos aarî wa Naûmi, na Naûmi aarî wa Eciri. Eciri aarî wa Nagai,
- <sup>26</sup>Nagai aarî wa Maathi, na Maathi aarî wa Matathia. Matathia aarî wa Semeini, Semeini aarî wa Njoseki, na Njoseki aarî wa Njunda.
- <sup>27</sup>Njunda aarî wa Yaanani, Yaanani aarî wa Resa, na Resa aarî wa Serubabeeri. Serubabeeri aarî wa Ciateeri, Ciateeri aarî wa Neri,
- <sup>28</sup>na Neri aarî wa Mereki. Mereki aarî wa Andi, Andi aarî wa Kosamu, na Kosamu aarî wa Erimondamu. Erimondamu aarî wa Eri,
- <sup>29</sup>Eri aarî wa Njocua, na Njocua aarî wa Eriasa. Eriasa aarî wa Njorimu, Njorimu aarî wa Mathati, na Mathati aarî wa Raawî.
- <sup>30</sup>Raawî aarî wa Simioni, Simioni aarî wa Njunda, na Njunda aarî wa Njosebu. Njosebu aarî wa Njonamu, Njonamu aarî wa Eriakimu,

- <sup>31</sup>na Eriakimu aarî wa Merea. Merea aarî wa Mena, Mena aarî wa Matatha, na Matatha aarî wa Nathani. Nathani aarî wa Ndaundi,
- <sup>32</sup>Ndaundi aarî wa Njesii, na Njesii aarî wa Obendi. Obendi aarî wa Mboas, Mboas aarî wa Sarumoni, na Sarumoni aarî wa Naaconi. Naaconi aarî
- <sup>33</sup>wa Aminandabu, Aminandabu aarî wa Andimini, na Andimini aarî wa Arini. Arini aarî wa Esroni, Esroni aarî wa Peres, na Peres aarî wa Njunda.
- <sup>34</sup>Njunda aarî wa Njakubu, Njakubu aarî wa Isaka, na Isaka aarî wa Îburaîmu. Îburaîmu aarî wa Tera, Tera aarî wa Naori, na Naori aarî wa
- <sup>35</sup>Serugi. Serugi aarî wa Reu, Reu aarî wa Peregi, na Peregi aarî wa Eberi. Eberi aarî wa Ceera,
- <sup>36</sup>Ceera aarî wa Kainani, na Kainani aarî wa Abakisandi. Abakisandi aarî wa Cemu, Cemu aarî wa Nuu. Nuu aarî wa Rameki,
- <sup>37</sup>Rameki aarî wa Methusera, na Methusera aarî wa Enoku. Enoku aarî wa Njarendi, Njarendi aarî wa Marareri, na Marareri aarî wa Kainani.
- <sup>38</sup>Kainani aarî wa Enos, Enos aarî wa Seethi, Seethi aarî wa Andamu, na Andamu aarî wa Ngai.

#### Ruka 4

- <sup>1</sup>Yiesû akiuma bwa muuro wa Njorondani aumire aûyûrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru. Kîrundu amwira rwanda.
- <sup>2</sup>Yiesû aagerua i Nkoma bantû a ntugû mîrongo îna atakûrîa nwa mbi. Akûthiria ntugû inu cionthe, Yiesû aatua kwîgua yûûra.
- <sup>3</sup>Nkoma yamwîra, "Ûkaaya kwîgua ûrî Mwana wa Ngai, uga iiga rîrî rîtuîke mûgaate."
- <sup>4</sup>Yiesû amîcookeria amîra, "Kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, 'Mûgaate unka ûtiûmba gûtûûria muntû mwoyo.' "
- <sup>5</sup>Nkoma yaira Yiesû bantû angî aûkîru. Yamwonia moonene monthe ma nthîgûrû nthûti îmwe.
- <sup>6</sup>Yamwîra, "Ngakwa watho bwa kwathanaga gûkû kunthe na mwago wa ku unthe ngakwa. Nnenkeretwe moonene mama monthe mpa muntû wooru nkeenda.
- <sup>7</sup>Mama monthe ngakwa mo weegua ûkangonga."
- <sup>8</sup>Yiesû amîcookeria amîra, "Kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, 'Ûtikaagonge kana ûtûmîkîra ûngî tatiga Mwathani Ngai waku wenka.' "
- <sup>9</sup>Kaîrî Nkoma yaira Yiesû taûni îra ntheru ya Njerusaremu, yamwira kûra îgûrû kathûmbîri ka nyomba ya Ngai. Yamwîra, "Weegua ûrî Mwana wa Ngai, teebarûkie kuuma aaga,

- 10 n'untû kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Ngai akeera araîka baake bakûmenyeere.'
- 11 Na kaîrî kwandîkîitwe, 'Ngai eerîite araîka baake bakwambîirîe na njara ciao kaingo ûtathuumûrua nwa mbayo ciaku i maiga.' "
- 12 Yiesû amîcookeria amîira, "Kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Ûtikaagerie Mwathani Ngai waku.' "
- 13 Nkoma îkûmûgeria na njîra cionthe, yathi, yarekana n'we kwa îgiita.
- 14 Yiesû aacooka Gariiri arî na inya ya Kîrundu Ûmûtheru. Nkuma yake yatamba nteere cionthe.
- 15 Aarutanaga masinagoogiini agakumua n'antû bonthe.
- 16 Yiesû aathi Nasareethi, naara aakûrîrîte. Ntugû ya Sabatû îgûkinya, wata wîthîre aathi sinagoogiini. Aarûngama kûthooma Maandîko Maatheru.
- 17 Aanenkerwa îbuku rîa kîroria Isaaya. Aagwûria ara kwandîkîitwe,
- 18 "Kîrundu wa Mwathani arî amwe naani, n'untû naanthuurîite ntûmîiria ntheto îmbega kîrî bara barî na ûkîa. Aantûmire mbîira agwate ibaathaûre, na mbîira ntûngi igaatua kwona, nthâura bara bakûnyamaarua.
- 19 Na mbugîiria kîrî antû, 'Kagiita gagûkinya, Mwathani akoonokia antû baake.' "
- 20 Yiesû aakûnja îbuku aanenkera mûruti ngûgî wa sinagoogi, aakara nthî. Antû bonthe bara baarî sinagoogini înu nwa meetho baamwete.
- 21 Yiesû abeera, "Îmunthî Maandîko mama makûûyûra, wata bûra maathoomwa bûkîigagua na matû meenu."
- 22 Antû bamwona arî muntû wa kûrigaria n'untû bwa mantû meega mara aabarîirîe. Baanjîiria kûûrania, "Anga we ti mwana wa Njosebu?"
- 23 Yiesû abeera, "Ntirî na nkanja inkûmenya bûrîenda kûmbîira njuno îra yugaga, 'Ndagitaarî îborie wengwa,' kana bûmbîire ndûthe mantû mara bwîgagua indarûthire Kaperinaumu, gûkû nthîgûrû yenu.
- 24 Na mma ga nkûbwîra, kîroria gîtitîiyagwa kwao.
- 25 Na ga nkûbwîra ûmma, îgiita rîa Eriya ikwarî na eekûrû baingî ba ntigwa nthîgûrû ya Isiraeri, rîra mbura yakarîite îtura mîanka îthatû na nucu kwagîa yûura nthîgûrû yonthe.
- 26 Eriya ataatumwa Isiraeri athi gûteethia nwa îmwe ya cio. Aatumirwe kîrî ntigwa îngî ya gataûni geetagwa Carebaathi, akubî na taûni ya Sindoni.
- 27 Ikwarî na antû baingî baarî na mûtigiri nthîgûrû ya Isiraeri îgiita rîa kîroria Erica. Na gûtirî we wao oorua, tatiga Naamani Mûsîiria."
- 28 Antû babu baarî sinagoogiini bakwîgua ûgu baathûura mûno.



- 29Baûka bamwîngatia taûni yao. Bamûkinyia katheng'eng'aani ga kîrîma kîra taûni înu yakîitwe babangîte kûmwarûkia.
- 30Îndî Yiesû aabuuraniîria gatîgatî ka bo, aathi.
- 31Yiesû aathi bwa taûni ya Kaperinaumu îra yarî bwa gîteere kîa Gariiri. Ntugû ya Sabatû aanjîria kûrutana antû.
- 32Antû bonthe bara baamûthikîrîrîtie baarigara mûno n'ûrutani bwake, n'ûntû aarutanaga na watho kuuma kîrî Ngai.
- 33Gûku sinagoogiini ikwarî na muntû aarî na kîrundu kîithûûku. Muntû ûyu augîria na inya auga,
- 34"N'ata ûkwenda naati Yiesû Mûnasareethi? Ka ûûyîite gûtûthiria kana? Imbiyî woû ûrî ûû. Ûrî Mûtheru kuuma kîrî Ngai."
- 35Yiesû aagondokera kîrundu gîku akîira, "Kira na uma kîrî muntû ûyû!" Kîrundu gîku kîagwîthia muntû ûyu nthî mbere ya antû, kîauma na gîtaamûguraria.
- 36Antû bonthe bara baarî agu baarigara mûno. Baanjîria kûûrania, "I bûrîkû bûbû! Î muntû ûyû arî na watho na inya ya kwîra irundu biithûûku biume kîrî antû na bikauma."
- 37Nkuma ya Yiesû yatambua gûntû gûku kunthe.
- 38Yiesû auma sinagoogiini aathi mûciî kwa baSimioni. Mûthoni wa Simioni wa mûka naayîitue kûbîyanîra mwîrî. Antû baanjîria kwîra Yiesû mantû ma kwayua gwake.
- 39Yiesû aathi kîrî we aagondokera kûbîyanîra gûku aabîyanîrîte, oora. Aûkîira warîru aanjîria kûbagaagûra.
- 40Kîûgoro riûa rîathûa, bonthe bara antû baao baayîitue mbayua mwanya mwanya, baareetera Yiesû bo kaingo abooria. Yiesû aigîira wakîra ûmwe wao njara, bonthe boora.
- 41Yiesû eengatia irundu biithûûku bira antû baingî baarî na bio, biauma bigîkayaga na inya bikauga, "Woû ûrî Mwana wa Ngai!" Yiesû aabigondokagîra na akagiria biaria n'ûntû ibiaiyî we aarî Kîrîstû.
- 42Rûûni rûkîrî mûno Yiesû auma taûni înu ya Kaperinaumu, aathi gûntû gûtaarî na antû. Antû baanjîria kûmûceria. Bakûmwona baacûûgia kûmûrigîria atikaathi abatiga.
- 43Yiesû abeera, "Nwa mwanka nthi taûni ira ingî wana cio ngatûmîrie ntheto îmbega cia ûnene bwa Ngai, n'ûntû ûgu i bu ndatûmirwe mbûya kûrûtha."
- 44Kwoogu Yiesû aathi agîtûmagîria masinagoogiini mara maarî gîteere gîku kîa Gariiri.

## Ruka 5

- <sup>1</sup>Îgiita rîmwe Yiesû arûngi rûteere rwa Îria rîa Ngenesareeti, kîrîndî kîamwinyîka kîthikîrîtie ntheto ya Ngai.
- <sup>2</sup>Yiesû oona matarû maîrî rûteere rwa îria matarî na antû. Eene mo baarî ategi ba makûyû. Ibaarî bakuuma baathi kûthambia neeti ciao.
- <sup>3</sup>Yiesû aathûngîra îtarûûni rîa muntû eetagwa Simioni amwîra arîtindîke riume rûgombeeni rwa îria rîthiyange ndiani. Aakara nthî îtarûûni rîru, aanjîria kûrutana antû arî ku.
- <sup>4</sup>Akûthiria kwaria, eera Simioni, "Iranga îtarû ndiani, bûgere neeti cienu bûgwate makûyû."
- <sup>5</sup>Simioni amûcookeria amwîra, "Mwathani, tûramategire ûtugû bunthe na gûtirî rîo tûragwata. Îndî n'ûntû ûkuuga, ka ngere neeti rûûyîni."
- <sup>6</sup>Simioni na bara bangî baarî na bo, baarûtha ûgu Yiesû aabeerire. Bakûrûtha ûgu, baagwata makûyû maingî mûno, mwanka neeti cienda gûtuîkanga.
- <sup>7</sup>Baanjîria kûûnya ategi bara baarî îtarûûni rîra rîngî baaya kûbagwatia kûruûra neeti. Babu bangî baaya. Baagwatania baûyûria matarû marî maîrî mwanka meenda kûriama rûûyîni n'ûrito.
- <sup>8</sup>Simioni Petûrû akwona ûgu, aaturîria Yiesû maru amwîra, "Tigana naani Mwathani n'ûntû ndî mwîya!"
- <sup>9</sup>Simioni na bara bangî baarî na bo baarigara i makûyû mamu baagwete maingî ûgu.
- <sup>10</sup>Na wana kinya aana ba Cabendi bara beetagwa Njakubu na Njoana, bara baarutanagîria ngûgî na Simioni baarigara n'ûntû bûbu. Yiesû eera Simioni, "Ûtigaakuthûke. Kuuma îndî ûgaatua gûtegaga antû ûkîbareetaga kîrî niû."
- <sup>11</sup>Simioni na bara bangî baumîria matarû maaoo rûgombeeni, baatiganîria into biao bionthe baathingata Yiesû.
- <sup>12</sup>Îgiita rîmwe, Yiesû naarî taûni yarî na muntû aayîtue mûtigiri. Muntû ûyu akwona Yiesû aaya kîrî we. Amûturîria maru ûthiû bwake bûtongithîtie nthîgûrû, amwereka amwîra, "Mwathani, weegua wenda kûmboria, mboria nthere."
- <sup>13</sup>Yiesû aatambûrûkia njara yake amûringithia. Amwîra, "Inkwenda, thera!" Nthûti îmwe muntû ûyu oora mûtigiri.
- <sup>14</sup>Yiesû amwîra, "Ûtikeere muntû. Îndî îthi wonwe i mûthînjîri wa Ngai, ûrute kîewa kîra Musa augire kîrutagwe kîrî ûkûyî kîrî antû."
- <sup>15</sup>Amwe na ûgu, nkuma ya Yiesû yatamba nthîgûrû yonthe. Kîrîndî kingî gîa antû gîatua kûûya kûmûthikîria gîkîorua.

- 16Îndî Yiesû eebathûraga akathi bantû gûtarî antû kûrombera noogo.
- 17Ntugû îmwê Yiesû akîrutanaga, Abarisai na aarimû bamwe ba watho ibaarî agu. Baumîite bwa taûni cia Gariiri, Njundea na Njerusaremu. Yiesû naarî na inya ya kworia aayie.
- 18Antû bamwe baaya bakamatîite kîonje na mamaamîro mara kîamaamagîra, bakîreeteete kîrî Yiesû. Antû babu bagûceria a gûgîkûrûkîria bakiira ara Yiesû aarî bakîmaamia mbere yake,
- 19baaga n'ûntû bwa antû kwingîa. Baatwa rûûgûrû rwa nyomba baaromora, bakîîndamîria oogo kîrî mamaamîrooni ma kîo mwanka gatîgatî ga antû, ara Yiesû aarî.
- 20Yiesû akwona bûra antû babu beetîgîtie bûgana, eera kîonje gîku, "Ûkûrekerwa meeyia maaku, aba."
- 21Aarîmû ba watho na Abarisai baatua kûthûgaania na nkoro bakeebûûria, "Muntû ûyû nakwîthûkia taka arî Ngai! Anga ti Ngai wenka aûmba kûrekerwa muntû meeyia?"
- 22Yiesû aamenya bûra baathûgaanagia. Abaûria, "I mbi n'ûntû bûkûthûgaania ûgu?"
- 23I bûrîkû bûûthû? I kuuga, 'Ûkûrekerwa meeyia maaku,' kana i kuuga 'Ûkîira ûthi'?
- 24Kaingo bûmenya Mwana wa Muntû arî na watho bwa kûrekerwa antû meeyia maa gûkû nthîgûrû, inkûbwonia." Yiesû eera kîonje gîku, "Ûkîira ûkamate matandîko maaku wînûke."
- 25Nthûti weenu kîonje gîku gîaûkîira bacûûbîite, gîakamata mamaamîro ma kîo mara gîakamatîitwe na mo, kîenûka gîgîkumagia Ngai.
- 26Antû bonthe bakwona ûgu, baarigara mûno. Baakumia Ngai bamakîite mûno bauga, "Tûkwona mantû makûrigaria îmunthî."
- 27Nyuma yoogu Yiesû aumagarûka. Athîite oona muntû eetagwa Raawî akari nthî ara aakaraga, akîrûngithagia ûgooti. Amwîra, "Nthingata!"
- 28Raawî aûkîira aatiganîria into biake bionthe amûthingata.
- 29Raawî aathuuranîra Yiesû kîatho kîînene mûno mûciî wake. Ageni bamwe bara baarî oogo, baarî arûngithia ûgooti na antû bangî. Yiesû aakaranîrîite na bo bonthe meethaani îmwê bakîrîyaga.
- 30Abarisai bamwe na aarimû bamwe ba watho bakwona ûgu, baanung'una kîrî arutwa baake, bakîûragia, "I kî gîgûtûma bûrîyanîra na bûnyunyanîra na arûngithia ûgooti na eeyia?"

- 31**Yiesû abacookeria abeera, "Tika antû batarî baayie beendaga ndagitaarî. Bara baayie i bo beendaga kûragûrîrwa.
- 32**Ntaaya gwîta antû bara baagîru. Ndaayire gwîta bara eeyia kaingo beerira."
- 33**Baûria Yiesû, "I kî n'ûntû arutwa ba Njoana na ba Abarisai bo batîragîra kûrîa irio n'ûntû bwa maromba, îndî baaku barîyaga na bakanyua?"
- 34**Yiesû abaûria, "Bwaûmba kwîrîgîra antû bara beete wikiini barega kûrîa ntugû îra mûgûrani arî na wiki?"
- 35**Îndî rîra kagiita gagaakinya mûgûrani arutwe kîrî bo, rîru i rîo baûmba gûtîrîra."
- 36**Yiesû abaa ngerekano auga, "Gûtirî muntû eekagîra nguo înkûrû kîraka na gîtaame gîtarî gîkûrû ataambîte gûkîbûûra, n'ûntû nguo yabûûrwa, gîtaame gîku igîkaamîkuuyia.
- 37**Na gûtirî muntû eekagîra ûkî bwa kûrugwa warîru nceemaani înkûrû, n'ûntû ibûgaatûûmûra nceema înu bûûre mana na nceema mbene.
- 38**Ûkî bwa kûrugwa warîru bwîkagîrwa nceemani îtarî nkûrû.
- 39**Gûtirî we eendaga kûnyua ûkî bûtarî bwîru bwega anyuîte ûkî bwîru n'ûntû akauga, 'Ûkî bwîru i bu bûrî mûrîo.' "

## Ruka 6

- 1**Ntugû îmwe ya Sabatû Yiesû nakûrûkîrîrîte mîndaani ya ngano. Arutwa baake baanjîria kuuna ngano bagiikithaga na njara bakarîa.
- 2**Abarisai bamwe babaûria, "I kî n'ûntû bûkûrûtha bûra bûtabuîrîte kûrûthwa ntugû ya Sabatû?"
- 3**Yiesû abacookeria abeera, "Ka bûtaathooma bûra Ndaundi na antû bara baarî na bo baarûthire beegua yûûra?"
- 4**Aathiire nyomba ya Ngai aathûkia mîgaate îra mîtheru aarîa na aarûmia bara baarî na bo, na ibwiyî mîgaate înu îtikîrûmwa i muntû ûngî tatiga athînjîri ba Ngai bonka."
- 5**Yiesû abeera, "Mwana wa Muntû n'we Mwathi wa Sabatû."
- 6**Ntugû îngî ya Sabatû, Yiesû aathi sinagoogiini îmwe aarutana. Ikwarî na muntû ûmwe ku oonjete njara ya ûrîo.
- 7**Abarisai bamwe na aarimû ba watho ibaacûaga ûntû bwa kûthitangîra Yiesû. Baarîthania n'we boona kana akoorania ntugû ya Sabatû.
- 8**Yiesû akûmenya mathûgaania maa, eera muntû ûyu aarî na njara îmbonju, "Ncû ûrûngame aaga mbere." Muntû ûyu aûkîra aarûngama oogo.

- <sup>9</sup>Yiesû abaûria, "Inkûbûûria, watho bwîtîgîrîtie muntû arûtha bwega kana i bûthûûku ntugû ya Sabatû? I kwonokia mwoyo kana i gûcuûraga?"
- <sup>10</sup>Aathiûrûkia meetho abaraitha bonthe. Rîru eera muntû ûyu aarî mwonju njara, "Tambûrûkia njara yaku." Muntû ûyu amîtambrûkia, yabua.
- <sup>11</sup>Abarisai na aarimû ba watho baathûûra mûno. Baanjîria kwaranîria batua bûra bakaamûrûtha.
- <sup>12</sup>Kagiitaani gaku Yiesû aatwa karîmaani kûromba. Aareere naagu akîrombaga Ngai ûtugû bunthe.
- <sup>13</sup>Rûûni rûkîrî eeta arutwa baake, aathuura îkûmi na baîrî kuuma kîrî bo abeeta atûmwa.
- <sup>14</sup>Mariîtwa ma bara aataarire maarî, Simioni ûra kaîrî eetire Petûrû, mûruagina Enderea, Njakubu, Njoana, Piripû, Bathoromayo,
- <sup>15</sup>Mathayo, Tooma, Njakubu wa Arubayo, Simioni ûra eetagwa Ciroti,
- <sup>16</sup>Njundas wa Njakubu, na Njundas Mûcikariota ûra aakunyanîre Yiesû amûgwatithia.
- <sup>17</sup>Yiesû na atûmwa baake bakûgûrûka bauma karîmaani gaku, baarûngama mwaranthî. Kîrîndî kingî kîa arutwa baake kîamwîthîranîra. Ikwarî kinya na antû bangî ba kuuma Njundea yonthe, Njerusaremu, na ba kuuma akubî na îria rîa Turo, na Sindoni.
- <sup>18</sup>Baayîite kwîgua Yiesû agîtûmîria bakîorua ndwari ira baayîitue. Na bara baathîinagua n'irundu biithûûku wana bo ibaayire, boorua.
- <sup>19</sup>Antû bonthe ibaageragia gûtonga Yiesû na njara, n'ûntû inya ya kworania yaumaga kîrî we îkabooria bonthe.
- <sup>20</sup>Yiesû aaraitha arutwa baake auga, "Kîthaarimo i kîrî biû bara bûrî na ûkîa, ûnene bwa Ngai i bwenu.
- <sup>21</sup>Kîthaarimo i kîrî biû bara bûrî na yûûra îndî, bûkaabaa. Kîthaarimo i kîrî biû bara bûkûrîra îndî, bûkaatheka.
- <sup>22</sup>Kîthaarimo i kîrî biû rîra antû bakûbûmena, na rîra bakwîbathûrana naabi, rîra bakûbûbûthia, na kûbûthûkîria mariîtwa meenu n'ûntû bwa Mwana wa Muntû.
- <sup>23</sup>"Kenaani bwona ûgu bûtûbatûube i gîkeno! Kîewa kîenu îgûrû i kîinene. Nwa ta bu biûyûyû biao biarûthire iroria.
- <sup>24</sup>Îndî bûkoona thîna mûno, biû bara bûrî itonga, kûganîrwa kwenu nwa gûku.
- <sup>25</sup>Bûkoona thîna mûno, biû bara bûbai îndî, bûkaabûta. Bûkoona thîna mûno, biû bûkûtheka îndî, bûkaagwatwa i kîeba nkorooni bûnyinyire.

- 26**Bûkoona thîna mûno biû bûgûkumua n'antû, woogu nwa bu biûyûyû bienu biarûthagîra iroria bia ûrongo."
- 27**Yiesû abeera, "Biû bûrî aaga bûkwîgua, ga nkûbwîra, endagaani anthû beenu na rûthagîraani bwega bara babûmenaga.
- 28**Thaarimagaani bara babûrîrkaga na rombagîraani bara babûthînagia.
- 29**Muntû agakûringa îkoobi rûthea rûmwe mûgarûrîre kinya rûru rûngî aringe. Muntû agagûtunya îgooti rîaku mûnenkere wana caati mbene.
- 30**Muntû agakûromba gîntû ûtikaarege kûmûteethia. Na ûra agaagûtunya into biaku ûtikamûrandûke bio.
- 31**"Rûthagîraani bara bangî bûra wana biû bwendaga babûrûthîra.
- 32**Bwenda wabara babwendeete bonka akî rî, i bûrîkû bûnene bûra bûgaatûma bûthaarimwa? Anga wana eeyia batiendaga bara babeendeete!
- 33**Bwarûtha bwega kîrî bara babûrûthagîra bwega akî rî, i bûrîkû bûnene bûra bûgaatûma bûthaarimwa? Wana eeyia ibarûthaga ûgu.
- 34**Na bûgatua gûkoobithagia wabara baûmba kûbûrîa bonka rî, i bûrîkû bûnene bûra bûgaatûma bûthaarimwa? Wana eeyia ibakoobanaga na bakarîana.
- 35**Endagaani anthû beenu na barûthagîreeni bwega. Koobithanagiani bûtakwîrîgîra kûrîgwa, na kîewa kîenu ûkeegua kîrî kîinene. Bûgaatuîka aana ba ûra arî îgûrû mûno. We n'ûmwega kîrî bara batarî nkaatho na bara bathûûku.
- 36**Îgaguani bûrî antû ba kîao ta bûra Abaagu arî wa kîao."
- 37**Yiesû abeera, "Bûtikaagambithie bara bangî bûûya kûgambithua. Bûtikaagiitîre bara bangî îgamba naabi bûtigiiitîrwa. Rekanagîraani naabi bûkaarekerwa.
- 38**"Eyanagaani naabi Ngai akabwaa. Kîra ûkeeyana i kîo na woû ûgaacookerua kîûyûrîitue na kîathûmbîrwa. Kîthimi kîra ûkaathimîra na kîo bara bangî, wana woû i kîo ûkaathimîrwa na kîo."
- 39**Yiesû abaa ngerekano abeera, "Ntûngi îtiûmba kûgwata îra îngî mûtî. Îkamîgwata ibagwa îrinyaani bonthe.
- 40**Mûrutwa atirî îgweta nkûrûki ya mwarimû wake. Îndî mûrutwa wonthe ûra arutanîitwe bwega, agaakara ta mwarimû wake.
- 41**"N'ata ûkwonanga gakaracû karî riitho rîa mûcoore waku, îndî ûtikwona mûgogo ûra ûrî riitho rîaku?
- 42**N'ata ûûmba kwîra mûcoore waku, 'Ga nkûrute gakaracû riitho,' na ûtikwona mûgogo ûra ûrî riitho rîaku? Woû mwîbwithia! Amba wîrute mûgogo riitho rîaku kaingo ûûmba kwona bwega gakaracû kara karî riitho rîa mûcoore waku, ûmûrute ko."



<sup>43</sup>Yiesû abeera, "Mûtî ûmwega úticiaraga maciaro maathûûku. Na mûtî ûmûthûûku úticiaraga maciaro meega.

<sup>44</sup>Mûtî ûmenyekanaga na maciaro ma uu. Útiûmba gûtua nkûyû mûtîîni ûrî na mîgwa, kana útua mabeera mûgaani.

<sup>45</sup>Muntû ûmwega arûthaga mantû meega mara maumaga nkorooni yake. Muntû ûmûthûûku arûthaga mantû maathûûku mara maumaga nkorooni yake. Kanyua kaaragia mara maûyûrîite nkorooni."

<sup>46</sup>Yiesû abeera, "I mbi bûmbîtagîra, 'Mwathani, Mwathani,' na bûtirûthaga bûra mbendaga kûrûthwa?

<sup>47</sup>Muntû wonthe ûra aayaga kîrî niû akeegua ntheto ciakwa agacirûtha, nkabwîra bûra akari.

<sup>48</sup>Akari ta muntû ûra mbere ya gwaka nyomba yake aambire eenja mûcingi ûmûriku, aarûngîka nyomba yake rwaraani rûûmîite ta iiga. Kinya mbura îkuura mûguû waya wamîkûmba, nyomba înu îteenyenya n'ûntû nîakîitwe bwega.

<sup>49</sup>Îndî muntû ûra eegagua ntheto ciakwa na atarûthe bûra mbendaga kûrûthwa, akari ta muntû ûra aakire nyomba îtarî na mûcingi. Mbura îkuura mûguû waya wamîkûmba, nyomba înu yaturana nthî, yoombokana. Kûgwa kûra yagwîre kwarî kûûnene mûno!"

## Ruka 7

<sup>1</sup>Yiesû akwaria mantû monthe mara eendaga antû beegua, auma agu aathi Kaperinaumu.

<sup>2</sup>Mûtongoria ûmwe wa njûûrî ya Arooma ya acikaarî îgana naarî na mûruti ngûgî aayîitue mûno. Aarî becû gûkua. Mûnene ûyu neendeete mûruti ngûgî ûyu wake mûno.

<sup>3</sup>Akwîgua nkuma ya Yiesû, aatûma akûrû baganoona ba Kîyaundi bathi kûmwîta aaya kûmworeria we.

<sup>4</sup>Akûrû babu bagûkiya kîrî Yiesû bamwereka mûno. Bamwîra, "Itûkwona kwagîrîte ûthi ûkamûteetherie we itû.

<sup>5</sup>Neendeete antû beetû na naatwakithîrie sinagoogi."

<sup>6</sup>Yiesû aathiyania na bo. Arî akubî gûkiya, mûtongoria ûyu aatûma acoore bathi kwîra Yiesû mîgambo yake. Aabeerire bamwîre, "Mwathani, ûtikeethînie. Ntikwona ndî mûganu ûntû ûûmba kûthûngîra nyomba yakwa,

<sup>7</sup>kana niû mbûya kîrî woû. Uga mûgambo ûmwe akî na mûruti ngûgî wakwa akoora.

- <sup>8</sup>Niû ningwa ndî na mûnene ûra ambathaga. Naani ndî na acikaarî bara mbathaga, na nkeera ûmwe, 'Îthi!' nathiyaga. Nkeera ûngî n'we, 'Ncû!' naayaga. Na nkeera nkombo yakwa n'yo îrûthe ûntû bûna, nîrûthaga."
- <sup>9</sup>Yiesû aarigara mûno eegua ûgu. Aûndûkîra kîrîndî kîra kîamûthingatîite akîira, "Ga nkûbwîra, ntoona muntû arî wîtgio bûnene ta bûbû. Wana Isiraeri ationeka nwa ûmwe."
- <sup>10</sup>Bara baatûmîitwe bagûcooka mûciî kwa mûnene ûyu aabatûmîite, beethîra mûruti ngûgî akwora.
- <sup>11</sup>Gûgûkea rûûni, Yiesû aathi taûni yeetagwa Naini. Aathiyaniirie na arutwa baake na antû bangî baingî bamûthingatîite.
- <sup>12</sup>Agûkinya akubî na mwîrîga wa taûni înu, oona antû bakamatîite ntungu ya muntû na îtaratî. Muntû ûyu aarî mwana wa mûka ntigwa. Gina ataarî na kaana kangî, nwa gaku gonka. Ikwarî na antû baingî ba taûni înu bara baayîite kûûmîiria mwekûrû ûyu.
- <sup>13</sup>Mwathani akwona mwekûrû ûyu amwîgua kîao. Amwîra, "Tiga kûrîra."
- <sup>14</sup>Yiesû aathiyanga akubî, aaringithia îtaratî rîru ntungu yakamatîitwe na rîo. Bara baakamatîite baarûngama. Yiesû auga, "Mûthaka, ndîkwîra, ûka!"
- <sup>15</sup>Mwana ûyu aakuîte aûka aakara nthî, aanjîria kwaria. Yiesû aacooka amûnenkanîra kîrî gina.
- <sup>16</sup>Antû bonthe baamaka, baakumia Ngai bauga, "Wana tiû tûgûtûmîrwa kîroria gîetû kînene! Ngai akûûya kîrî antû baake!"
- <sup>17</sup>Nkuma ya Yiesû yatambua gûntû kunthe gîteere kîa Njundea na gûntû kûra kwamîthiûrûkîite.
- <sup>18</sup>Njoana eerwa mantû mamu monthe n'arutwa baake. Eeta baîrî ba bo
- <sup>19</sup>abatûma kîrî Mwathani, abeera bathi bamûûrie, "I woû tweerirwe ûkaaya kana n'ûngî?"
- <sup>20</sup>Antû babu Njoana aatûmîite bagûkinya kîrî Yiesû bamwîra, "Ga tûtûmîitwe i Njoana Mûbaatithania tûkûûria kana, 'I woû tweeriirwe ûkaaya kana n'ûngî?' "
- <sup>21</sup>Îgiitaani rîru rîongwa, Yiesû ooria antû baingî ndwari ira baarî na cio. Eegatia irundu bithûûku na aatûma ntûngi itua kwona.
- <sup>22</sup>Nyuma ya ûgu Yiesû aacookeria atûmwa ba Njoana kîûria kîao abeera, "Cooakaanî bwîre Njoana bûra bwona na bûra bweegua. Ntûngi nikwona, bionje ibikûthi, bara baayie mîtigiri ibakworua, ipûra ibikwîgua, bara bakuû ibakûriûkua, na ntheto îmbega nîgûtûmîirua kîrî nkîa.
- <sup>23</sup>Kîthaarimo i kîrî ûra ambîtgîitîe atarî na nkanja!"

- 24 Atômwa ba Njoana bakûthi, Yiesû aanjîria kwaria na antû mantû ma Njoana. Abaûria, "Rîra bwathiîte rwanda kwona Njoana rî, n'ata bwerîgîrîite? Bwathiîte kwona rûrara rûkiinainua i ruuo?"
- 25 Kana i mbi îndî bwathiîte kwona? I muntû eekîrîte nguo imbega? Bara beekagîra nguo ta inu boonekaga mîciî ya anene!
- 26 Kwoogu i mbi bwathiîte kwona? Ti kîroria? Na mma ga nkûbwîra, aarî nkûrûki ya kîroria.
- 27 N'we agweteetwe Maandîkooni Maatheru akîragwa, 'Ga ngûkwîra, ngaatûma mûtûmwa wakwa mbere ya ûkinya akûrûthîre njîra.'
- 28 Ga nkûbwîra, kîrî aana bonthe bara baaciarwa n'aka, gûtirî ûngî oonekana mûnene nkûrûki ya Njoana. Îndî kinya ûra oonekaga arî mûniini kîrî bara barî ba ûnene bwa Ngai, n'ûmûnene nkûrûki yake."
- 29 Antû bonthe bara baarî agu, kinya arûngithia ûgooti, bakwîgua ûgu bauga wabu Ngai n'ûmwagîru, n'ûntû ibaabaatithîtue i Njoana.
- 30 Îndî Abarisai na aarimû ba watho, n'ûntû bo bateenda Njoana ababaatithia i yerekeeria rîa Ngai baareganire na rîo.
- 31 Yiesû aûria, "I mbi mma mbûmba kûbuanaania n'yo antû ba ntugû ino? Bakari ta mbi mma?"
- 32 Bakari ta twana tûrîkanîite thokooni, tûmwe tûkeeraga tûra tûngî, 'Tuugiirie mîtûûrirû, bwarega kûgoyia. Tûkwina ndwîmbo cia mathiko, bûtirarîra!'
- 33 Njoana Mûbaatithania akûrega kûrîa kana kûnyua, bwaugire 'N'arî na kîrundu kîthûûku!'
- 34 Mwana wa Muntû akûûya aarîa na aanyua, bwaugire, 'Ûyû i muntû wa îtanûka, i mûtogooni, na i mûcoore wa arûngithia ûgooti na eeyia!'
- 35 Îndî ûume bwa kîngai bwonekaga i bwa mma ûtûûrooni bwa bara babutûmagîra."
- 36 Mûbarisai ûmwe aathookia Yiesû gwake barîyanîra. Yiesû aathûngîra nyomba ya Mûbarisai ûyu, baanjîria kûrîa irio.
- 37 Ikwarî na mûka ûmwe îrwaya aakaraga taûni înu. Akûmenya Yiesû naarî kwa Mûbarisai ûyu akîrîyaga irio, aaya na cûûba yûyûri mîtaa.
- 38 Aarûngama nyuma ya Yiesû agu mbayooni ciake, aanjîria kûrîra meethori magîtîgaga. Meetîgagîra mbayo cia Yiesû akîmagiragia na ntundu ciake, agîcuncaga Yiesû mbayo akîmûtûûragîria cio mîtaa înu aakamatîite.
- 39 Mûbarisai ûyu eetîite Yiesû akwona ûgu eebîra na nkoro, "Ûkeegua muntû ûyû i kîroria, eegua amenyire mûka ûyû ti mwegu, i mwîyia!"

- <sup>40</sup>Yiesû naamenyaga bûra Simioni aathûgaanagia. Amwîra, "Simioni, kûrî bu nkwenda gûkwîra." Simioni amwîra, "Mbîira, mwarimû."
- <sup>41</sup>Yiesû amwîra, "Ikwarî na antû baîrî baakoobeete muntû ûmwe mbia. Ûmwe aakoobeete inyingî mûno, maita îkûmi nkûrûki ya ûra ûngî. Ûyu ûngî aakoobeete iinkai.
- <sup>42</sup>Bakûremwa kûrîa, ûra aabakoobithîtie abarekera. Kîrî antû babu barî baîrî rî, n'ûrîkû agaakena mûno eende muntû ûyu mûno?"
- <sup>43</sup>Simioni amûcookeria amwîra, "Mbuga n'ûra aarekerwe ira nyingî." Yiesû amwîra, "Ûkûgwata."
- <sup>44</sup>Aacûûba mûka ûyu, eera Simioni, "N'ûkwona mûka ûyû? Nthûngîre nyomba yaku na ûtirankundia rûyî rwa kûthamba mbayo, îndî we akûnthambia mo na meethori maake na aangiria na ntundu ciake.
- <sup>45</sup>Nkûûya, woû ûtirancunca kwonania ûkûnthookia gwaku, îndî kuuma mbûyire mûka ûyû we atiratiga gûncunca mbayo.
- <sup>46</sup>Nkûûya ûtirantîya ûmbaka maguta kîongo, îndî we akûmbaka mîtaa mbayo.
- <sup>47</sup>Na mma ga nkûbwîra, wana ûkeegua meeyia maake maingîite bûgana ata akûrekerwa mo n'ûntû nambendeete mûno. Îndî ûra arekagîrwa meeyia maakai eendanaga bûûkai."
- <sup>48</sup>Yiesû eera mûka ûyu, "Ûkûrekerwa meeyia maaku."
- <sup>49</sup>Antû bara baakaranîrîite na Yiesû bakîrîa baanjîria kûûrania, "Ka muntû ûyû arî ûû n'ûntû kinya akûrekerwa antû meeyia?"
- <sup>50</sup>Yiesû eera mûka ûyu, "Ûkwonokua n'ûntû bwa wîtîgio bwaku, îthi na ûkiri."

## Ruka 8

- <sup>1</sup>Ntugûûni ira ciathingatire, Yiesû aathiûrûûka na mataûni na ntûûra agîtûmagîria ntheto îmbega ya ûnene bwa Ngai. Aathiyangia na arutwa baake îkûmi na baîrî,
- <sup>2</sup>na eekûrû bamwe bara Yiesû ooretie ndwari, na bara eengatîtie irundu biithûûku biauma kîrî bo. Ûmwe aarî Maria Mûmagindari, ûra irundu biithûûku mûgwanja biengatîtue biauma kîrî we.
- <sup>3</sup>Ikwarî na mwekûrû ûngî eetagwa Njoani, mwekûrû wa Suca (Suca ûra aarî mûmenyeeri wa into bia Eronde), na kûrî ûngî eetagwa Susana, na bangî baingî bara baateethagia Yiesû na into biao.
- <sup>4</sup>Antû baaya kîrî Yiesû baumîite bwa taûni mwanya mwanya, beethîrana amwe. Yiesû abaarîria agîtûmagîra ngerekano. Abeera,

- <sup>5</sup>"Ntugû îmwê mwandi naathiire kwanda mbeû. Wabûra aamincaga mbeû yake mûndaani, kûrî imwe ciagwîre njîraani ciakinyangwa n'antû, nyoni ciaya cioya.
- <sup>6</sup>Ingî na cio ciagwa njaraani cia maiga. Ikuuma ciaûma n'ûntû gûtaarî na kîthithina.
- <sup>7</sup>Kûrî ingî ciagwîre matîni ma mîgua. Ikuuma, matî mamu ma mîgua maakûrania na cio maciinyîka.
- <sup>8</sup>Îndî kûrî ira cio ciagwîre mûthetuuni ûmûnoru. Ciauma, ciakûra bwega na ciaumana mûno. Wakîra îmwê yaciaraga mpîndî îgana rîmwê." Yiesû aarîkia na kuuga na inya, "Ûra arî na matû neegue."
- <sup>9</sup>Arutwa baake bamûûria bûra ngerekano înu yaugaga.
- <sup>10</sup>Yiesû abacookeria abeera, "Biû ibwetwe ûme bwa kûmenya witho bwa ûnene bwa Ngai. Îndî kîrîndî kîra kîngî kîo nwanga ngakîarîria na ngerekano, kaingo 'Bagaacûûbaga, îndî bationa, na beegua bataciûre.' "
- <sup>11</sup>Yiesû auga, "Ûrutani bwa ngerekano înu bûkari ûgû. Mbeû i kiugo kîa Ngai.
- <sup>12</sup>Mbeû îra yagwîre njîraani i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo, îndî Saitaani akaaya akabûria kîra gîkûrî kîande nkorooni ciao batikaaye gwîtgia boonokua.
- <sup>13</sup>Mbeû îra yagwîre njaraani cia maiga i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai bagagîtgia bakeneete, îndî ûtiigagua beerikîtie bwega wîtgioni. Beetîgagia kagiita gaakai, baayîrwa i magerio, bagacooka waara akûrû.
- <sup>14</sup>Mbeû îra yagwîre matîni ma mîgua i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai, îndî n'ûntû bwa kwîthangîkia bagîciiragîria mantû ma ûtûûro bûbû bwa nthîgûrû îno, kwenda ûtonga, na mîago, bikainyîka kiugo gîkathaata.
- <sup>15</sup>Na mbeû îra yagwîre mûthetuuni ûmûnoru i ngerekano ya antû bara beegagua kiugo kîa Ngai, bagakîthûkia na wendo na ûmma bakoonania maciara baûmîrîtie."
- <sup>16</sup>Yiesû auga, "Gûtirî muntû amuntagia taa amîkunîkîra kana amîaiga rungu rwa ûrîrî. Amîtûûgagîria bantû aûkîru kaingo îmûrîkîra antû bara bakaathûngîra nyomba înu.
- <sup>17</sup>Gîntû kîonthe kîra kiiithe igîkaumbûrwa. Witho bunthe bûkaamenyekana, bwoneke cwe.
- <sup>18</sup>"Menyagîraani mûno bûra bûkeegangagua mantû, n'ûntû ûra arî na gîntû akoongeerwa. Îndî ûra gûtarî kîo we arî na kîo, wana kaniini kara arî na ko nagaatunywa."
- <sup>19</sup>Gina na aruagina ba Yiesû baaya bakîendaga kwaria n'we, îndî baaremwa kûmûkinyîra n'ûntû bwa antû kwingîa.

- <sup>20</sup>Muntû ûmwe eera Yiesû, "Nyûkwe na aruanyûkwe barûngi aara nja na ibakwenda gûkwona."
- <sup>21</sup>Yiesû abeera, "Taata na aruayia n'antû bonthe bara beegagua kiugo kîa Ngai bakarûtha bûra gîkuuga."
- <sup>22</sup>Ntugû îmwe Yiesû na arutwa baake baatwa îtarûûni. Yiesû abeera, "Tûringeni tûthi rûgongo rûra rûngî rwa îria." Baanjîria kûthi.
- <sup>23</sup>Bathiîte na îtarû, Yiesû aagwatwa i toro aamaama. Kwagîa kîbuubani kîînene îriani îtarû rîenda kûriama. Bonthe beegua barî ûgwatiini.
- <sup>24</sup>Arutwa baake baathi bamûûkia bamwîra, "Mwathani, Mwathani! Itûkûthira!" Yiesû aûka, aagondokera kîbuubani na makûmbî ma rûûyî, gwakirîria.
- <sup>25</sup>Yiesû aûria arutwa baake, "Bûrî kû wîtîgio bwenu?" Arutwa baarigara na baaguaya. Baûrania, "Ka muntû ûyû arî ûû n'untû wana ruuo na rûûyî ibikûmwathîkîra?"
- <sup>26</sup>Yiesû na arutwa baake bakûringa rûgongo rûra rûngî rwa îria, baakinya nthîgûrû ya Angeraca îra yeerekanîrite na Gariiri.
- <sup>27</sup>Bakuuma îtarûûni baakinya nthîgûrû, baakomana na muntû aarî na kîrundu kîthûûku mûno. Muntû ûyu naarî akuuma taûni îra aatûire. Ataakaraga mûciî na ateeagîra nguo kwa îgiita rîiraaya. Aakaraga makurunguuni kûra antû baakuû baathikagwa.
- <sup>28</sup>Akwona Yiesû aanjîria gûkaya mûno, eegwîthia nthî magûrûûni maake. Augîria na inya auga, "N'ata ûkwenda naani, Yiesû, Mwana wa Ngai ûra atûûraga îgûrû mûno? Itû ngûkwereka menya ûnnyamaaria!"
- <sup>29</sup>Augire ûgu n'untû Yiesû naarî akwîra kîrundu gîku kiume kîrî we. Muntû ûyu aakaraga ogeetwe na nyororo njara na magûrû. Îndî amwe noogu, rîra kîrundu gîku kîamûgwataga, aathitimûkaga nyororo igatuîkanga akaûra akathi bwa rwanãa.
- <sup>30</sup>Yiesû amûûria, "Wîtagwa ata?" Muntû ûyu amwîra, "Mbîtagwa Mbûûtû." Aarî na irundu mûkondo.
- <sup>31</sup>Irundu bibu biereka Yiesû biamwîra, "Itû ûtigaatwîngatie ûtwîra tûthi bwa ndoromera!"
- <sup>32</sup>Ikwarî na ngûrwe inyingî ciarîthîtue kîrîmaani waagu akubî. Irundu bibu biereka Yiesû biamwîra, "Twîtîgîrie tûthi ngûrweeni iira." Yiesû abiîtîgîria.
- <sup>33</sup>Irundu bibu biauma kîrî muntû ûyu, biathi biathûngîra ngûrweeni inu. Ngûrwe inu cionthe ciaugia ciîndamîite na mpara ciemina îriani, ciaûra na rûûyî.
- <sup>34</sup>Antû bara bairîthîtie bakwona ûgu, baugia rwîro baathi. Baatambia ntheto taûni na ntûûra ira ciarî akubî.

- <sup>35</sup>Antû bauma taûni baathi kwîbonera bûra mantû mamu maakarakari. Bakûthi kîrî Yiesû, beethîra muntû ûyu aarî na irundu biithûûku akari nthî magûrûûni ma Yiesû. Bakwona eekîrîte nguo na kîongo gîake gîtarî ûntû, baatua kwîgua ûguaya.
- <sup>36</sup>Bara booneete mantû mamu magîkarîka beera antû bûra muntû ûyu aarî na irundu biithûûku oorangiirue.
- <sup>37</sup>Antû bonthe ba gîteere gîku kîa Angeraca, beera Yiesû aume agu athi n'ûntû ibeegiirue ûguaya mûno. Yiesû aatwa îtarûûni aathi.
- <sup>38</sup>Muntû ûyu aarî na irundu bibu eereka Yiesû bathiyania. Yiesû amûregeera amwîra,
- <sup>39</sup>"Înûka ûkeere antû beenu bûra Ngai akûrûthîra." Muntû ûyu akuuma agu aathiire agîtûmagîria taûniini înu yonthe akîiraga antû bûra Yiesû amûrûthîra.
- <sup>40</sup>Yiesû agûcooka rûgongo rûra rûngî rwa îria, kîrîndî kîra kîamweteerete kîamûthagaana.
- <sup>41</sup>Mûtongoria ûmwe wa sinagoogi eetagwa Njairû aaya, eegwîthia nthî magûrûûni ma Yiesû. Amwereka bathi mûciî wake
- <sup>42</sup>n'ûntû kaana gaake ga kaarî ikaarî akubî gûkua. Kaarî gaku kaarî ka mîanka îkûmi na îrî na Njairû ataarî na kangî. Yiesû athiite, kîrîndî gîa antû ikîamwinyîkaga.
- <sup>43</sup>Kîrîndîini gîku ikwarî na mûka aanyamaarîite mîanka îkûmi na îrî akîruaga nthakame. Eenyangîtie into biake bionthe akîragûragîrwa na gûtirî ndagitaarî aûmba kûmworia.
- <sup>44</sup>Mûka ûyu aaya bwa nyuma ya Yiesû, amûtongithia mûthia wa nguo yake. Nthûti îmwe nthakame îra mûka ûyu aaruaga yatiga.
- <sup>45</sup>Yiesû aûria, "N'ûû aantongithia?" Bonthe baakaana. Petûrû amwîra, "Mwathani, nwa antû wababa bagûcereereete bakwinyîkîite."
- <sup>46</sup>Yiesû auga, "Kûrî muntû aantongithia n'ûntû inkûmenya kûrî inya yambuma."
- <sup>47</sup>Mûka ûyu akwona akûmenyerwa, aaya akiinainaga n'ûguaya. Aagwa nthî mbere ya Yiesû. Antû bonthe bakîigagua amwîra gîtûmi gîa kûmûtongithia na bûra oorangua nthûti îmwe.
- <sup>48</sup>Yiesû amwîra, "Wîtigio bwaku bûgûtûma wora. Îthi na ûkiri, mwarî wakwa."
- <sup>49</sup>Yiesû akîaragia woogu, Njairû aareeterwa ntûmwa i mûtûmwa kuuma mûciî wake. Eerwa, "Nootanyamaaria mwarimû kaarî gaaku gagûkua."
- <sup>50</sup>Yiesû eegua ûgu, eera Njairû, "Ûtikaamake, îgua ûrî na wîtigio, mwana akoora."
- <sup>51</sup>Agûkinya mûciî wa Njairû, Yiesû aathûngîra nyomba barî na Petûrû, Njoana, Njakubu na aciari ba kaana gaaku. Gûtirî bangî eetîgîria bathûngîra ku.



<sup>52</sup>Antû bonthe bara baarî oogo ibaarîragîra kaana gaku mûno. Yiesû abeera, "Tigaani kûrîra. Kaarî gaka ti gakuû, ikamaami."

<sup>53</sup>Antû boona ta gûtarî bu augaga n'ûntû ibaiyî i gaakuû.

<sup>54</sup>Yiesû aagwata kaarî gaku njara. Akeera, "Kaarî, ûkîra!"

<sup>55</sup>Kaarî gaku kaariûka, gaûkîra nthûti. Yiesû abeera bakarûmie gîntû gîa kûrîa karîe.

<sup>56</sup>Aciari ba ko baarigara. Yiesû abakaania abeera batikeere muntû mantû mamu.

## Ruka 9

<sup>1</sup>Kagiita kamwe Yiesû eeta arutwa bara baake îkûmi na baîrî bantû amwe. Abaa inya na watho bwa kwîngatia irundu bionthe bira bithûûku na kworia antû ndwari.

<sup>2</sup>Abatûma bathi gûtûmîria mantû ma ûnene bwa Ngai na kworia bara baayie.

<sup>3</sup>Mbere ya bathi, Yiesû abeera, "Bûtigaakamate nwa mbi rûgendooni. Bûtigaakamate mîraagi, kana mbooro, kana irio, kana mbia, kana nguo îngî tatiga îra muntû eekîrîte.

<sup>4</sup>Bwathi taûni îra bûkaathi, nyomba îra bûkaathûngîra bûgwatwe ûgeni, bûkare ku mwanka rîra bûkaathi.

<sup>5</sup>Îndî bûkaaya kûthi taûni nna bûkarega kûgwatwa ûgeni, bûkiuma ku bûtige bwabaturaturîra tîri ya mbayo cienu, rûrî rwano rwa kûboonia bûtirî ngwatanîro na bo."

<sup>6</sup>Arutwa babu bauma agu baariûnga na ntûûra bagîtûmagîria ntheto îmbega. Na bantû onthe ara baathiyaga bakeethîra muntû ûmwayie, ibaamworagia.

<sup>7</sup>Eronde ûra aathanaga gîteere kîa Gariiri akwîgua mantû mara maakarîkîte, aarigicana mûno n'ûntû antû bamwe baugaga i Njoana Mûbaatithania ariûkîte.

<sup>8</sup>Bangî bakauga n'Eriya aracookire kwoneka kaîrî. Na bangî na bo bakauga i kîroria ta bira bia tene.

<sup>9</sup>Eronde auga, "Indagiitithirie Njoana nkingo. Aabu ûyû ûngî n'we nkwîgua mantû maake n'ûû?" Neendaga kûmwona mûno.

<sup>10</sup>Atûmwa bara Yiesû aatûmîte baacooka bamwîra mantû monthe mara baarûthîte. Aathi na bo bonka bwa taûni yeetagwa Bethisainda.

<sup>11</sup>Kîrîndî gîkûmenya bûra Yiesû aathiîte kîamûthingata noogo. Yiesû abagwata ûgeni abeera mantû ma ûnene bwa Ngai, na bara beendaga kworua abooria.

<sup>12</sup>Riûa rîkwanjîria kûthûa, arutwa bara baake îkûmi na baîrî baathi beera Yiesû, "Îra antû bathi kaingo bakinya ntûûra ira irî akubî kûra bakoona ûmaamo na irio. Gûkû tûrî i ta rwanda."

- 13**Yiesû abeera, "Baeni gîntû bûrî biû barîe." Arutwa bamwîra, "I mîgaate îtaano na makûyû maîrî akî tûrî na mo. Kîrîndî gîkî kîgana ûûgû kîagûrîrîka irio?"
- 14**(Antû bara baarî oogo baarî antû arûme ta ngiri itaano ûgu.) Yiesû eera arutwa babu baake beere antû bakare nthî na ikundi, na wakîra gîkundi kîgûe kîrî gîa antû ta mîrongo îtaano.
- 15**Arutwa bakûrûtha ûgu,
- 16**Yiesû aathûkia mîgaate îra îtaano na makûyû mara maîrî. Aacûûba îgûrû, aacookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa bio, abing'enyûranangia, aanenkera arutwa baake bagaîra antû.
- 17**Antû bonthe baarîa baabaa. Arutwa beethîrania mang'enyûrû ma mîgaate na inuku bia makûyû baûyûria ikaabû îkûmi na biîrî.
- 18**Ntugû îmwe Yiesû akîrombaga arî wenka, arutwa baake baaya kîrî we. Yiesû abaûria, "Bungwa antû baugaga ndî ûû?"
- 19**Arutwa baake bamûcookeria bamwîra, "Bamwe baugaga ûrî Njoana Mûbaatithania, bangî bakauga ûrî Eriya, na bangî na bo bakauga nûriûkîite ûrî ûmwe wa iroria bira bia tene."
- 20**Yiesû abaûria, "Î biû buugaga ndî ûû?" Petûrû amûcookeria amwîra, "Woû ûrî Kîrîstû ûra atûmîtwe i Ngai."
- 21**Yiesû aakaania arutwa baake abeera batikeere antû n'we Kîrîstû.
- 22**Yiesû aacooka abeera, "Mwana wa Muntû nwa mwanka anyamaarue mûno. Akaaregwa n'akûrû, athînjîri bara banene ba Ngai, na aarimû ba watho. Na nwa mwanka aûragwe, îndî akaariûka nyuma ya ntugû ithatû."
- 23**Yiesû aacooka eera antû bonthe, "Muntû akeenda kûnthingata abatîrue eetîyîra akamata mûtharaba wake anthingata ntugû cionthe.
- 24**Ûra oonaga mwoyo ûyû ûrî gîtûmi, akaûra. Îndî ûra akeeruta n'ûntû bwakwa, agaatuûra mwoyo.
- 25**Î rîo rî, i baita mbi muntû oona wana ûkeegua nthîgûrû yonthe n'yake, îndî akaaga mwoyo?
- 26**"Ûra akambîgua îgi kana eegue ûrutani bwakwa îgi, Mwana wa Muntû nakaamwîgua îgi rîra akaaya na araîka baatheru arî na mwago wa Îthe.
- 27**"Na mma ga nkûbwîra, bamwe ba baba barûngi aaga batiikua batooneete ûnene bwa Ngai."
- 28**Nyuma ya ntugû ta inyanya kuuma Yiesû akuuga mantû mamu aathûkia Petûrû, Njoana na Njakubu baathi baatwa kîrîmaani kûromba Ngai.
- 29**Akîrombaga, ûthiû bwake bwagarûka na nguo ciake ciatua gûyica mûno ta rweni.

- <sup>30</sup>Nthûti îmwê antû baîrî baumîira baanjîria kwaria n'we. Baarî Musa na Eriya,
- <sup>31</sup>barî na mwago wa îgûrû bakîaragia na Yiesû. Baaragia mantû ma gîkuû kîa Yiesû kîra eengeerie gûkua Njerusaremu, kwingia kwenda kwa Ngai.
- <sup>32</sup>Petûrû, barî na bara bangî baarî na bo ibaamaami toro îndito. Bakûyiûkia toro boona Yiesû arî na mwago na boona antû babu baîrî barûngi n'we.
- <sup>33</sup>Antû babu baîrî bagûkara taka bakwenda kûthi, Petûrû eera Yiesû, "Mwathani, na kaaba tûrî aaga. Ga twake tûganda tûthatû aaga--gaaku, ka Musa na ka Eriya." Petûrû akiuga ûgu ataamenyaga bûra augaga.
- <sup>34</sup>Petûrû akîaragia woogu, îtu rîaya rîabakunîkîra. Arutwa babu baagwatwa n'ûguaya.
- <sup>35</sup>Beegua kayû kauma îtuuni rîru kauga, "Ûyû n'we Mwana wakwa ûra nthuurîte. Mûthikagîrieni!"
- <sup>36</sup>Kayû gaku gagûtiga kwaria, Yiesû aatigwa wenka. Bakîya kwaria mantû mamu arutwa babu ibaambîte baakaraka bateera antû ûgu boonire.
- <sup>37</sup>Rûûni Yiesû na arutwa babu baake bathatû baagûrûka kîrîmaani. Bakûgûrûka beethîra kîrîndî kiingî kîyire.
- <sup>38</sup>Muntû ûmwê kîrî bo augîria auga, "Mwarimû! Itû ngûkwereka mbonera kaana. Ntirî kaîyî kangî!"
- <sup>39</sup>Waara kîrundu kîra karî na kîo kîrakagwatîra kaanjagîria gûkurura gakîrutaga mûthonjo na kanyua. Îgiita rîra kîrundu gîkî gîkagwete igîkanyamaaragia mûno gîkîya gûtigana na ko.
- <sup>40</sup>Mberekire arutwa baaku bakîngatia, bakûgeria baaremwa i kîo."
- <sup>41</sup>Yiesû abeera, "Biû bûrî nthuke înthûûku, îtarî wîtîgio. Ga tûgaakarania naabi na mbwinyîkîrie mwanka rî?" Yiesû eera muntû ûyu, "Reete kaana gaaku aaga."
- <sup>42</sup>Kaana gaku kathiîte, kîrundu gîku kîanjîria gûkaûmagaria. Gîagaturania nthî gakîgeraga nthari. Yiesû aagondokera kîrundu gîku gîakagirîkagia. Kaana gaku kaabua. Yiesû akanenkanîra kîrî îthe.
- <sup>43</sup>Antû bonthe baarigara i bûra inya ya Ngai îneneete bûgana. Antû barigarîte woogu i mantû mamu Yiesû aarûthire, Yiesû eera arutwa baake,
- <sup>44</sup>"Kindaani matû mbwîre. Mwana wa Muntû agaakunyanîrwa anenkanîrwe kîrî antû."
- <sup>45</sup>Arutwa bataaciûra ûntû bûbu n'ûntû ibaithîtwe bu batikaabumenye. Îndî na bo baakuthûka kûûria biûria.
- <sup>46</sup>Arutwa ba Yiesû ibaakararanagia bakîûranagia ûra kîrî bo akeegua arî mûnene kîrî bara bangî.

- 47Yiesû akûmenya bûra baathûgaanagia aathûkia kaana kaniini akarûngamia akubî n'we.
- 48Abeera, "Ûra akenagîra kaana ta gaka riîtwoani rîakwa, i niû akenagîra. Na ûra ankenagîra, n'ûra aantûmire akenagîra. Ûra akeenyithia kîrî bonthe n'we agaatuîka mûnene."
- 49Njoana eera Yiesû, "Mwathani, kûrî muntû twonire akîngatia irundu biithûku agîtûmagîra riîtwo rîaku twamwîra atige n'ûntû t'ûmwe wetû."
- 50Yiesû amwîra, "Bûtikaagirie muntû ta ûyu, n'ûntû weegua muntû atirî ûthû naabi bûrî kîmwe n'we."
- 51Ntugû îgûkara gûkinya ya Yiesû gwîtithua îgûrû aathûgaania oona nwa athiire Njerusaremu.
- 52Aatûma atûmwa baathiyaga. Atûmwa baathi bwa taûni ya Samaria kûmûthuuranîra bantû a kûmaama.
- 53Antû ba naagu Samaria bataagwata Yiesû ûgeni, n'ûntû aathiite bwa Njerusaremu.
- 54Arutwa baake--Njakubu na Njoana bakwona ûgu, bamwîra, "Mwathani, twîte mwanki kuuma îgûrû ûbarûngûrie?"
- 55Yiesû abacûûba abagondokera abeera, "Bûtiiyî kîrundu gîku bûrî na kîo i kîa mûthemba mûbi!
- 56Mwana wa Muntû aayire kwonokia, ataaya kûûraga." Yiesû na arutwa baake bauma agu baathi ntûûra îngî.
- 57Bathiite na njîra woogu muntû ûmwe eera Yiesû, "Ngakûthingataga gûntû kunthe kûra ûkaathiyaga."
- 58Yiesû amwîra, "Mbwe irî mîrinya na nyoni irî ntara, îndî Mwana wa Muntû atirî kîmaamo."
- 59Yiesû eera muntû ûngî, "Nthingata!" Muntû ûyu amwîra, "Mwathani, nwanga ndaamba kûthika baaba."
- 60Yiesû amûcookeria amwîra, "Tigana na ntungu ithike ntungu cia cio. Îthi ûgatûmîrie mantû ma ûnene bwa Ngai."
- 61Muntû ûngî n'we eera Yiesû, "Ngakûthingataga, Mwathani, îndî ka mbambe nthi nkamenyithie antû ba mûciî wetû nkûthi."
- 62Yiesû amwîra, "Muntû akagwata mûraaû akîrîma akaraitha nyuma, muntû ta ûyu atiagîrîte ûneneeni bwa Ngai."

## Ruka 10

- <sup>1</sup>Nyuma ya mantû mamu, Mwathani aathuura arutwa bangî mîrongo mûgwanja. Abatûma bairî bairî, baathiyaga barî mbere taûni cionthe na gûntû kunthe kûra Yiesû eengeerie kûthi.
- <sup>2</sup>Yiesû abeera, "Maketha i maingî, îndî akethi i baakai. Kwoogu rombagaani kaingo Mwene îketha atûma akethi baingî baaya îkethaani rîake.
- <sup>3</sup>Na bûthi bûkîmenyaga ndabûtûma bûkari ta ng'ondu irî gûntû kûrî ncûgi.
- <sup>4</sup>Bûtigaakamate mbeeti kana kîondo, kana iraatû. Na bûtikaarûngame njîraani gûkeethia muntû.
- <sup>5</sup>"Ara onthe bûkaathi, mbere ya bûthûngîra mûciî wa muntû buugage, 'Ûkiri bûrookaraga mûciî ûyû.'
- <sup>6</sup>Ûkaaya kwîgua kûrî na muntû arî mûciî ûyu eendeete ûkiri, ûkiri bwenu bûgaakara kîrî we. Îndî ûkeegua gûtirî we, ûkiri bwenu bûgaakara naabi.
- <sup>7</sup>Bûkarage mûciî ûyu bûkîrîyaga na bûkînyunyaga bira bûkaarûmagua n'ûntû mûruti ngûgî nabatîrue arîagwa ngûgî yake. Bûtikaariûnge na mîciî.
- <sup>8</sup>"Bwathi taûni îra bûkaathi, bwagwatwa ûgeni, bûrîyage irio bira bûkaarûmagua.
- <sup>9</sup>Bworagie bara baayie taûni ta înu na bwîrage antû, 'Ûnene bwa Ngai bûkûthengeera.'
- <sup>10</sup>Îndî bûkathi taûni bûkarega kûgwatwa ûgeni, buumagarûke bûthi bûkiugaga na njîra,
- <sup>11</sup>'Wana tîiri ya taûni yenu îra îkûrî ikûgwata mbayo cietû tûkûbûtatururîra yo na bûmenye ûnene bwa Ngai bûkûthengeera!'
- <sup>12</sup>Na ga nkûbwîra, ntugû ya îgamba Ngai akaagiitîra antû ba taûni înu îgamba bûûthûûku nkûrûki ya antû ba taûni ya Sondomu."
- <sup>13</sup>Yiesû auga, "Bûkoona thîna biû antû ba taûni ya Korosini! Na bûkoona thîna biû antû ba taûni ya Bethisainda! Ûkaaya kwîgua biama bira biaringirwe taûni cienu biaringirwe taûni ya Turo kana ya Sindoni antû ba taûni înu bokîonaga, wîgua bo beeririre, beekîra mathango wo tene, na muu beemincîria biongo biao kwonania kwîrira kwao.
- <sup>14</sup>Ntugû ya îgamba Ngai akaagiita îgamba rîenu bûûthûûku nkûrûki ya bûra akaagiitîra antû ba taûni ya Turo na ya Sindoni.
- <sup>15</sup>Naabi antû ba taûni ya Kaperinaumu, weegua bûrîthûgaania bûgaakumua mwanka îgûrû, Ngai akaabûgera îcamaarîro!"
- <sup>16</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Ûra abwîtigagia i niû eetîgagia. Ûra areganaga naabi i niû areganaga naani. Na ûra andegaga n'ûra aantûmire aregaga."
- <sup>17</sup>Arutwa babu mîrongo mûgwanja baacooka bakeneete mûno. Beera Yiesû, "Mwathani, wana irundu biithûûku ibigûtwathîkîra riitwaani rîaku."

- 18 Yiesû abeera, "Mbonire Saitaani yarûka ta rweni bûra rwarûkaga kuuma îgûrû.
- 19 Imbwete inya ya gûkinya njoka na ing'aarurî. Na nkabwaa kinya inya îkûrûkîite ya mûnthû wetû, gûtirî kîo gîkaabûthûkia.
- 20 Îndî bûtigaakeneeni i kwîgua irundu bithûûku ibikûbwathîkîra. Kenagaani n'ûntû mariîtwa meenu imaandîke îgûrû."
- 21 Îgiitaani warîru, Yiesû aagwatwa i gîkeno gîa Kîrundu Ûmûtheru, auga, "Ingûgûcookeria nkaatho, Baaba, Mwathani wa îgûrû na nthîgûrû, n'ûntû withîite bara baûgî na bara bathoomu mantû, îndî wagwûrîra mo bara beenyiîtie. I mma, Baaba, woû nwa bu weendeete gûkarîka.
- 22 "Ngai Baaba nampete bionthe. Gûtirî we aiyî Mwana tatiga Îthe. Na gûtirî we aiyî Îthe tatiga Mwana, kana bara Mwana athuuraga akabagwûrîra we."
- 23 Yiesû eera arutwa baake bonka, "Bûrî baathaarime n'ûntû biû ibûkwona mantû mama nkûbwonia!
- 24 Ga nkûbwîra, n'iroria bingî mûno na anene beendaga kwona mara bwonaga, îndî bataamoono. Ibeendaga kwîgua mara bwîgagua, îndî bataameegua."
- 25 Ntugû îmwe mwarimû ûmwe wa watho aûria Yiesû kîûria akîmûtega. Amûûria, "Mwarimû, n'ata mbatîrue kûrûtha nkeewa mwoyo wa tene na tene?"
- 26 Yiesû akîmûcookeria amûûria, "Maandîko Maatheru maugîite ata? Na ûmataûraga ata?"
- 27 Mwarimû ûyu amûcookeria amwîra, "Maugîite, 'Enda Mwathani Ngai waku na nkoro yaku yonthe, na mwoyo waku unthe, na inya yaku yonthe na mathûgaania maaku monthe,' na 'Enda mûtûûri waku ta bûra wîbendeete.' "
- 28 Yiesû amwîra, "Ûgûcookia bwega. Rûthaga ûgu wone ûgaatûûra mwoyo."
- 29 Mwarimû ûyu akîenda gwîtua muntû ûmwagîru, aacooka aûria Yiesû, "Mûtûûri wakwa n'ûrîkû?"
- 30 Yiesû amwîra, "Ikwarî na muntû ûmwe eendamîite bwa taûni ya Njeeriko aumîite bwa taûni ya Njerusaremu aarîkana na atunyani. Atunyani babu bamûtunya ngu, bamûtura mûno, bamûtiga becû akua.
- 31 Mûthînjîri ûmwe wa Ngai eendamîite na barabara înu oona muntû ûyu. Aatamba na rûteere rûra rûngî rwa barabara, aakûrûka aathi.
- 32 Mûraawî ûmwe aayîra agu. Amûraithîria, aatamba na rûteere rûra rûngî rwa barabara, aakûrûka aathi.
- 33 Kûrî Mûsamaria ûmwe aarî rûgendooni wana we. We agûkinya bantû agu muntû ûyu aarî, akûmwona amwîgûa kîao.

<sup>34</sup>Aathi ara aarî amûtûûrîria maguta na ndibei kûra aatonyangîitwe amwoga matonyangîrwa mamu. Amûtwehia mûgongo wa îng'ooi rîra aarî na rîo amwira nyomba îmwê ya gûkomborithia ageni amûmenyeera.

<sup>35</sup>Rûûni rûkîrî Mûsamaria ûyu aarîa mbia kîrî mwene wa bantû agu. Amwîra, 'Mûmenyeere mwanka rîra nkaaya. Weegua mbia nikoongereka îgûrû rîa inu ndakwa, ngakûrîa cio ndacooka.' "

<sup>36</sup>Yiesû akîthiria aûria mwarimû ûyu, "Ûkîthûgaania ûrî woû rî, kîrî antû babu barî bathatû, n'ûrîkû aarûthîre muntû ûyu aaturîitwe n'atunyani bûra mûtûûri abatîrue arûtha?"

<sup>37</sup>Mwarimû ûyu aacookeria Yiesû amwîra, "I muntû ûra aamûteethiirie." Yiesû amwîra, "Wana woû îthi ûrûthage mantû meega ta mamu."

<sup>38</sup>Yiesû na arutwa baake bathiîte na njîra baakinya gataûni kamwe. Mûka ûmwê eetagwa Mariitha aagwata Yiesû ûgeni wake mûciî.

<sup>39</sup>Mariitha naarî na mwaragina eetagwa Maria. Maria aakara akubî na Mwathani athikîria moorutani maake.

<sup>40</sup>Mariitha aatigwa arî wenka akîthangîkagia na ngûgî inyingî n'ûntû bwa kûgwatana ûgeni. Aathi ara Yiesû aarî amwîra, "Mwathani, ûtikwona mwarayia naantiganîrie na ngûgî ninka. Mwîre aaye anteetheerie!"

<sup>41</sup>Mwathani amûcookeria amwîra, "Mariitha, nûkwînyamaaria ûkîthangîkia na mantû maingî!

<sup>42</sup>N'ûntû bûmwê akî bûrî na gîtûmi. Maria we neethuurîre ûntû bûbu na atitunyîka bu kaîrî."

## Ruka 11

<sup>1</sup>Ntugû îmwê Yiesû naakari bantû akîrombaga Ngai. Akûrîkia, mûrutwa ûmwê wake amwîra, "Mwathani, tûrutane kûromba ta Njoana bûra aarutanire arutwa baake."

<sup>2</sup>Yiesû abeera, "Rombagaani ûûgû, 'Baaba wetû, riitwa rîaku rîgongagwe. Ûnene bwaku bûûye.

<sup>3</sup>Tweyage irio bia gûtûgana ntugû cionthe.

<sup>4</sup>Tûrekagîre meeyia meetû, ta bûra tûrekagîra bara batûbîtagîria. Ûtikaareke tûthûngîra magerioni!' "

<sup>5</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Tathûgaania ûthiîte kwa mûcoore waku ûtugû maindûkîra ûkamwîra,

<sup>6</sup>'Itû ga nkûrombe mîgaate îthatû kûrî mûcoore aaya gwakwa weendî aumîite rûgendo na ntirî na gîntû gîa kûmûrûmia.'



- <sup>7</sup>Índî mûcoore úyu waku akarega gûúkîira, agakwîra eebingîrîte nyomba, 'Nûkûnyamaaria. Imbingire nyomba na twatwa úrîrî twinthe twamaama. Ntîumba gûúkîira nkûnenkera gîntû.'
- <sup>8</sup>Ga nkûbwîra, atiúkîira n'úntû bwa úcoore bûra bûrî n'we. Agaúkîira akûnenkere bira úkwenda n'úntû útireegua nthoni úthi. Úkarire úkîmûtangaga na kûmwîta úkîringaringaga mûrango.
- <sup>9</sup>"Na ga nkûbwîra, rombaani bûkeewa. Cûani bûkoona. Ringaringaani bûkaarugûrîra.
- <sup>10</sup>Úra arombaga neeyagwa, úra acûaga noonaga, na úra aringaringaga mûrango narugûragîra.
- <sup>11</sup>N'úú wacienu eetua íkûyû i mwana wake akamwaa njoka?
- <sup>12</sup>Kana mwana wake amwîtia íkome akamwaa kîng'aarurî?
- <sup>13</sup>Úkeegua biû ibwiyî kwaa aana beenu biewa bithongi na bûrî antû baathûúku rî, n'ata îndî Abaagu úra arî ígûrû akaarega kûbwaa Kîrundu Úmûtheru bara bûmûrombaga?"
- <sup>14</sup>Yiesû eengatia kîrundu kîithûúku kîarî maamu. Kîrundu gîku gîkuuma, muntû úyu aarî maamu aatua kwaria. Kîrîndî kîarigara n'úntû bûbu.
- <sup>15</sup>Antû bamwe bauga, "Arîngatia irundu biithûúku na inya ya Bericebuuri, mûnene wa irundu biithûúku."
- <sup>16</sup>Antû bamwe bagîtega Yiesû bamwîra aringe kîama kuuma ígûrû, boone.
- <sup>17</sup>Yiesû akûmenya bûra bwarî mathûgaaniani maa, abeera, "Únene bûkaathûkana bûtitûúra. Na antû ba mûciî úmwe bakaathûkana mûciî úyu útitûúra.
- <sup>18</sup>Úkeegua únene bwa Saitaani bwathûkeene bwaûmba gûtûúra? Bûriuga ndîngatia irundu biithûúku na inya ya Bericebuuri.
- <sup>19</sup>Úkaaya kwîgua mbîngatagia irundu biithûúku na inya ya Bericebuuri rî, antû beenu babiîngatagia na inya ya úú? Bûra barûthaga i bu bûgaatûma bûmenya bûra bûkuuga.
- <sup>20</sup>Índî úkeegua mbiîngatagia na inya ya Ngai, i mma únene bwa Ngai ibûbûkinyîrîrîte.
- <sup>21</sup>"Muntû arî na inya na arî na mîrigo ya ndûa akaragia nyomba yake na atiyîka into biake.
- <sup>22</sup>Índî muntû úngî arî na inya nkûrûki yake akathi kûrûa n'we akamûkîria inya akamûtura, namûtunya mîrigo yake ya ndûa îra akwîgwetie, akathûkia into bia muntû úyu akathi na bio.

23Ūra atagwatanagîra naani i mûnthû wakwa. Na ūra ateethîranagia nkîithîrania nanyagaaragia.”

24Yiesû auga, "Rîra kîrundu kîthûûku kîauma kîrî muntû, kîthiyaga kîriûngîite gîgakûrûkîra gûntû na gûntû gûtarî rûûyî gîgîcûa a gûkara. Kîaga kîbûiraga, 'Gancooke nyomba yakwa îra nkûrû, kûra ndaumire.'

25Gîacooka kîithagîra nyomba îrî înteru na îkari bwega.

26Kîona ūgu, kîthiyaga gîkagîra irundu bingî mûgwanja biithûûku nkûrûki ya kîo. Bikaaya bikathûngîra kîrî muntû ūyu bigakara ku. Rîra gûkaraga ūgu, muntû ūyu athûûkaga agakûrûkîria bûra aakari mbereeni.”

27Yiesû akwaria mantû mamu, mwekûrû ūmwe augîria na inya arî gatîgatî ga antû, amwîra, "N'ûmûthaarime mwekûrû ūra aagûciarire agwonkia!”

28Yiesû amwîra, "Bu nwa bu kûrî, îndî i bathaarime nkûrûki bara beegagua kiugo kîa Ngai bagakîathîkîra!”

29Kîrîndî gîgîtindîkanaga Yiesû aûria, "I mbi rûciarô rûrû rûthûûku rûkwendera kwona kîama? Gûtirî kîama kîngî rûciarô rûrû rûkoona nwa ta kîra gîatuîkîkire kîrî kîroria Njona.

30Wata kîama kîra kîaringîrwe Njona kîrî rwano kîrî antû ba Ninebe, nwa ta kîo gîkaaringîrwa Mwana wa Muntû kîrî rwano kîrî rûciarô rûrû.

31Mûnene ūra wa mûka wa nthîgûrû îra yeetagwa Ceba, aariûkanîria na antû ba rûciarô rûrû ntugû ya îgamba nakaabatuîra ibeeyîtie, n'ûntû we aumire wo kûraaya kûuru, aathi kwîgua ūûme bwa mûnene Soromoni bûra aarutanaga. Na îndî ūra arî aaga n'we mûnene kîrî Soromoni.

32Na rîra antû ba Ninebe bakaariûkua ntugû ya îgamba bagaatuîra antû ba rûciarô rûrû ibeeyîtie, n'ûntû bo ibeeririre Njona akûbatûmîria. Na îndî ūra arî aaga n'we mûnene kîrî Njona.”

33Yiesû auga, "Muntû atimuntagia taa amiitha kana amîkunîkîra. Amîtûûgagîria bantû aûkîru kaingo îmûrîkîra antû bara bakaathûngagîra nyomba.

34Riitho rîaku i ta rîo taa ya mwîrî. Ūkaaya kwîgua gûtarî bu riitho rîaku rîkari, mwîrî waku unthe ūkaamûrîkîrwa i werû. Îndî riitho rîaku ūkeegua rîrî ûntû, mwîrî waku unthe ūyûragwa i mwindu.

35Kwoogu îmenyeere wîgue ūkari ta muntû wa werû na ti ta muntû wa mwindu.

36Mwîrî waku unthe ūkaûyûrwa i werû, gûtirî bantû wîgua ūrî na mwindu. Wîgua ūrî na werû cwe ta ūmûrîkîrîtwe i taa.”

37Yiesû akîaragia, Mûbarisai ūmwe amwîta gwake barîyanîra. Bakûthi Yiesû aathûngîra nyomba ya Mûbarisai ūyu baanjîria kûrîa irio.

38Mûbarisai ūyu aarigara mûno akwona Yiesû akîrîa atathambîite njara.

- <sup>39</sup>Mwathani amwîra, "Biû Abarisai bûmenyagîra kûthambia thaani na ikombe nja, îndî ndeni bûûyûrîitwe n'ûtunyani na ûthûûku.
- <sup>40</sup>Biû bûrî bîaa! Ka bûtaiyî Ngai wooyu n'we aûmbire nja na ndeni?
- <sup>41</sup>Teethagiani nkîa na bira bûrî na bio, na into bionthe bigaatuîka biitheru kîrî biû.
- <sup>42</sup>"Bûkoona thîna, Abarisai, n'ûntû bûrutaga icuncî bîa îkûmi bia into bienu bionthe kinya tûnyamû tûniini tûra tûnunkagia irio bwega, îndî bûgatiga mantû mara marî gîtûmi ta kûrûthagîra bara bangî bûra kwagîrîte na kwenda Ngai. Bûbatîrue bûrûthaga mantû ta mama na bûtakûriganîrua i mamu mangî wana mo.
- <sup>43</sup>"Bûkoona thîna, Abarisai, n'ûntû bwendaga gûkara itîni bia mbere bia gîtîyo rîra bûrî masinagoogiini, na kwendaga antû babûkeethagia na gîtîyo bwarîkana na bo.
- <sup>44</sup>"Bûkoona thîna biû! Bûkari ta nthiko itakwonekana. Antû nwaka baikinyangaga batakûmenya."
- <sup>45</sup>Mwarimû ûmwe wa watho amwîra, "Mwarimû, rîra ûkuuga ûgu i taka ûgûtûruma wana tiû!"
- <sup>46</sup>Yiesû abacookeria abeera, "Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho, n'ûntû bwaîkagia antû mîrigo îtakamatîka n'ûrito, îra biû bwingwa bûteenda kûmîringithia nwa na kaara bûbateetheeria kûmîkamata.
- <sup>47</sup>"Bûkoona thîna biû, n'ûntû ibwînjaga nthiko cia iroria bira biaûragîrwe wo tene i biûyûyû bienu.
- <sup>48</sup>Ibûgwîtigania na ibûgûkûûyîra bûra biûyûyû bienu biarûthire. Biaûragire iroria naabi bwenja nthiko.
- <sup>49</sup>Îndî Ngai n'ûntû n'ûmûûme, augîte, 'Nkabatûmîra iroria na atûmwa, na bamwe baao bakabaûraga na babanyamaarie.'
- <sup>50</sup>Na nthuke îno îkaarandûkwa nthakame ya iroria bionthe îra yeetûûrirwe kuuma kîambîrîria kîa nthîgûrû,
- <sup>51</sup>kwanjîria na nthakame ya Abeeri mwanka nthakame ya Cakaria ûra aûragîrwe gatîgatî ga kîthînjîro na nyomba ya Ngai. Yî, na ga nkûbwîra, mantû mamu monthe makaarandûkwa antû ba nthuke îno.
- <sup>52</sup>"Bûkoona thîna, biû aarimû ba watho, n'ûntû bwa kûrigîria antû bamenya ûmma. Biû bwingwa bûtikwenda kûthûngîra ûneneeni na bwona bara bo bakwenda kûthûngîra bûkabarigîria batikaathûngîre."
- <sup>53</sup>Yiesû akûrîkia kwaria, Abarisai na aarimû ba watho baathûra. Baanjîria kûmûûria biûria biingî

<sup>54</sup>bakîmûgeria beegua bûra akauga bamûgwata na mîgambo yake.

## Ruka 12

<sup>1</sup>Antû ngiri inyingî beethîrana amwe mwanka baatua gûkinyangana. Yiesû aanjîria na kwîra arutwa baake, "Îmenyagîreeni kîrî ndawa ya Abarisai ya kwimbithia mîgaate. Ndawa înu i wîbwithia bwao.

<sup>2</sup>Ûntû bunthe bûra bwithe nwa bûkaamenyeka, gûtirî witho bûtakiumbûka.

<sup>3</sup>Kwoogu mara bwaugire kûrî ûtugû nwa makeeguîgwa kûrî mûthenya. Na mara bwariirie na kîoye bwîbithîite nwa makaugîrûa antû bonthe beegue."

<sup>4</sup>Yiesû aacooka abeera, "Na ga nkûbwîra, acoore baakwa, bûtigaakuthûkeeni bara baûmba kûûraga mwîrî unka na nyuma ya ûgu gûtirî bûngî baûmba kûrûtha muntû.

<sup>5</sup>Îndî ga nkûbwîra kûrî ûmwe wenka ûra bûbatîrue bûkuthûka. Kuthûkagaani Ngai n'ûntû arî na inya ya kûûraga muntû akamûgera mwankiini wa îcamaarîro. Yî na ga nkûbwîra, ûyu n'we bûbatîrue bûkuthûka.

<sup>6</sup>Anga tûnyoni tûtaano tûniini tûkeendua twauma mbia kûrî? Îndî amwe na ûgu, gûtirî nwa kamwe Ngai ariganîrûa i ko.

<sup>7</sup>We wana ntundu ira irî biongo bienu cionthe naiyî n'igana. Kwoogu menya bûmaka. Biû bûrî gîtûmi nkûrûki ya tûnyoni tûtatarîka."

<sup>8</sup>Yiesû aacooka auga, "Na ga nkûbwîra, ûra agaankûûyîra kîrî antû, wana niû, Mwana wa Muntû, nkamûkûûyîra kîrî araîka ba Ngai.

<sup>9</sup>Îndî ûra agaankaana kîrî antû, wana niû inkaamûkaana kîrî araîka ba Ngai.

<sup>10</sup>Muntû wonthe ûra agaacambia Mwana wa Muntû, akaarekerwa. Îndî ûra akaaria mantû maathûûku îgûrû rîa Kîrundu Ûmûtheru atiarekerwa.

<sup>11</sup>"Wana babûthitanga biamaani bia masinagoogi kana kîrî mangabana na anene, bûtikaûrie n'ata bûkauga kana n'ata bûgaacookia.

<sup>12</sup>Rîra îgiita rîru rîgaakinya Kîrundu Ûmûtheru akabûrutana bûra bûkauga."

<sup>13</sup>Muntû ûmwe ntunduuni eera Yiesû, "Mwarimû, îra mûruayia angaîre into bira twatigîrwe i baaba."

<sup>14</sup>Yiesû amûûria, "Aba, n'ûû ampete watho bwa kûgambîra mantû ta mamu?"

<sup>15</sup>Yiesû eera antû, "Îmenyeereeni bûtigaatanûkîre into. Muntû atiûmba gûtûûrûa mwoyo n'ûtonga bwake."

<sup>16</sup>Yiesû aatûmîra ngerekano abeera, "Gîtonga kîmwe ikîarî na irio biingî mûno mûndaani wa kîo.

<sup>17</sup>Gîtonga gîku kîebûûria na nkoro, 'N'ata nkûrûtha mbone bantû a gûkethera irio biakwa bionthe?"

18 Kîebîra mathûgaaniani, 'Nkoomborania makûmbî maakwa monthe mbake mangî maanene mara ngeekîra irio biakwa biganîre, na mbone akwaiga kinya into biakwa bira bingî bionthe.

19 Ndarûtha ûgu rîru mbîre nkoro yakwa, "Nkoro, înogokere ûkîrîyaga, ûkînyunyaga, na ûkene n'untû into ûrî na bio bia kûgana bitathira rua rûrû." "

20 "Îndî Ngai eera gîtonga gîku, 'Woû ûrî kîaa mûno! Ûgaakua îmunthî ûtugû. Îndî into bibi wîthîranîtie bigana ûûgû bionthe bigaatuîka bia ûû?' "

21 Yiesû akîthiria auga, "Muntû ta ûyu n'antû bara beebaigîrîte ûtonga bwa aaga nthîgûrû beegwetie bu, bantû a beegwatia ûtonga bwa Ngai."

22 Yiesû eera arutwa baake, "Bûtikeemakîre bûkîûragia i mbi bûkaarîa, kana bûûria i kû bûkaaruta nguo cia gwîkîra.

23 Mwoyo n'uu ûrî gîtûmi nkûrûki ya irio, na mwîrî n'uu ûrî gîtûmi nkûrûki ya nguo.

24 Taraithaani nkûngûrû. Cio itandaga, itikethaga, itirî makûmbî na itirî mîrûrû. I Ngai acieyaga irio. Anga ti biû bûrî gîtûmi nkûrûki ya cio!

25 N'ûû wacienu aûmba kwîbongeera nwa ntugû îmwe ya mwoyo wake n'untû bwa kwîmakîra?

26 Ûkeegua bûtiûmba kûrûtha tûmantû tûniini ta tûtu rî, i mbi n'untû bûkwîmakîra mantûûni mamu mangî?

27 "Taraithaani maûa mara maumaga kîthakaanî bwone bûra makûrangaga. Mo matirutaga ngûgî kana matuma nguo. Na ka mbwîreeni, wana mûnene Soromoni ûra nkuma yake yayîkeene mûno, ûthongi bwa nguo ciake bûtigîkinyîra ûthongi bwa maûa ta mama.

28 Biû antû ba wîtîgio bûûkai! Ûkeegua Ngai nakûthongamia nyaki ya kîthaka bûgana ûûgû rî, nyaki îkwîgua îrî îmbîthî îmunthî na rûû gûgîkinya îkîgerwa mwankiini rî, î biû Ngai akaabûmenyeera bûgana ata?

29 Kwoogu bûtikeemakîre bûkîûragia, 'I mbi tûkaarîa?' kana, 'I mbi tûkaanyua?'

30 Into ta bibu i bio antû ba nthîgûrû bacûaga. Abaagu ûra arî îgûrû naiyî bira bûrî bata na bio.

31 Îgûrû rîa mantû monthe cûani ûnene bwake, rîru bibu bionthe bûrî bata na bio akabwaa.

32 "Biû, eendwa baakwa baakai, bûtigaakuthûke n'untû Abaagu ûra arî îgûrû nagûkeneera kûbwaa ûnene bûbû.

33 Endiani into bienu bionthe bûteethie nkîa. Bûtikeebaigîreeni ûtonga bûra bûkaathira. Îbaigîreeni ûtonga bwa îgûrû n'untû bu bûtithiraga, bûtiywa i mwamba, na bûtiînyangua i ndugunye.

- <sup>34</sup>Ara útonga bwa muntû bûrî noogo nkoro yake îngagua îrî.”
- <sup>35</sup>Yiesû auga, "Karagaani bwîthuuranîrîte na bûmuntîtie taa cienu.
- <sup>36</sup>Karagaani ta antû beeteereete mûnene wao aaya mûciî aumîite kîathooni kîa wiki, kaingo aaringaringa mûrango bamûrugûrîra na mpwî.
- <sup>37</sup>Aruti ngûgî bara beetagîra mûnene wao mwanka rîra akaaya eethîre batamaami, ibakenaga. Na mma ga nkûbwîra, mûnene eeraga aruti ngûgî ta babu ibakare nthî, akeethuuranîra akabaûrîra irio arî we.
- <sup>38</sup>Mûnene agatua gûkinyaga útugû mainda mara manene wakîbeethagîra bamweteereete, nabathaarimaga.
- <sup>39</sup>Na bûmenye ata rî, mwene mûciî akamenya rîra mwamba akaaya kwiya, atiuma ku. Nakaria nyomba yake atikaiywe.
- <sup>40</sup>Wana biû karagaani bwîthuuranîrîte, n'ûntû Mwana wa Muntû akaaya kagiita konthe kara bûteerîgîrîte.”
- <sup>41</sup>Petûrû amûûria, "Mwathani, i tiû twinkwa ûkwîra ngerekano îno kana n'antû bonthe?”
- <sup>42</sup>Mwathani amwîra, "Ndîra mûruti ngûgî ûra aûmba gwîtigîka. Mûruti ngûgî ûra mûûme, ûra aûmba kwewa watho bwa kûrûngamîra mûciî. Ûra aûmba kûrûmia bara bangî irio îgiita rîa biakûrîa rîakinya.
- <sup>43</sup>Mûruti ngûgî ta ûyu nakenaga rîra ûra amwandîkîite acookaga akamwîthîra akîrutaga ngûgî îra aamwere bwega.
- <sup>44</sup>Na mma ga nkûbwîra, mûnene wake amûtuîkithagia mûrûngamîri wa gûkaragia into biake bionthe.
- <sup>45</sup>Îndî akeegua arî mûruti ngûgî ûmûthûûku, aatigwa akaathûgaania ûra amwandîkîite atiiya rua. Akîanjîria gûtura aruti ngûgî bara bangî, akarîa na akanyua ncoobi agatogoona.
- <sup>46</sup>Ûra amwandîkîite akaaya ntugû îmwê ataiyî, thaa ira atamwîrîgîrîte amwe îkaanûkia rînene, oone kînyamaara bûmwê na bara bateetîgîtie.
- <sup>47</sup>"Mûruti ngûgî ûra amenyaga bûra mûnene wake eendaga kûrûthwa îndî atirûthaga bu agaaturwa mûno.
- <sup>48</sup>Îndî mûruti ngûgî ûra ataiyî bûra mûnene wake eendaga kûrûthwa, akaaya kûbîtia akarûtha mantû matûma aturwa, agaaturwa, îndî ti mûno. Ûra akeewa into biingî, akaarandûkwa biingî woogu. Na ûra n'we ageetîgua eewe into biingî mûno, akeerîgîrîra aruta biingî mûno woogû.”
- <sup>49</sup>Yiesû auga, "Ndaayire kûreetera antû îkaanûkia rîa Ngai rîkari ta mwanki ûra ûkaababîthia. N'ata nkena bûgana mma mwanki ûyu ûkeegua nwanjîrîte kûrîmbana ûkîbîthanagia!”

- <sup>50</sup>"Kûrî na ûbaatithio nkaabaatithua bûkûmbîkîra kîeba mwanka ntugû îra nkaabaatithua bu.
- <sup>51</sup>Bûtigeeciirie mbûyîite kûreeta ûkiri nthîgûrû. Ntiyîite kûreeta ûkiri ndeeteete kwathûkana.
- <sup>52</sup>Kuuma îndî antû ba mûciî ûmwe batiîganua. Weegua i bataano, bathatû bakeebûûmba mwanya, babu bangî baîrî na bo beebûûmbe mwanya.
- <sup>53</sup>Mwana atiigwatanîra na îthe, mwarî atiigwatanîra na gina, mûk'wa mwana atiigwatanîra na ciaraagwe."
- <sup>54</sup>Yiesû aacooka eera kîrîndî, "Bûkoona matu mathwîrooni ma riûa buugaga, 'Îmunthî gûkaura n'ûntû kûrî na matu maayirû.' Na wabu gûkaura.
- <sup>55</sup>Bwona ruuo rûkîbutana ruumîite bwa iti buugaga, 'Îmunthî gûkaara mûno.' Na wabu gûkaara.
- <sup>56</sup>Eebwithia baba! Ibwiyî kûraitha mwonekere wa nthîgûrû na matu bûkamenya bûra gûgaakara, îndî bûtikûûmba kûmenya bûra mantû mara magûtuîkîka ntugûûni makwonania."
- <sup>57</sup>Yiesû abaûria, "I mbi n'ûntû bûtakwîgiitîra magamba bûra kwagîrîte?
- <sup>58</sup>Geria bûra kûûmbîka bwîganue na mûnthû waku bûrî njîraani. Woono akwira îgambaani ûthi gûtuîrwa, nûkaanenkanîrwa kîrî mûcikaarî akwire nceera.
- <sup>59</sup>Na ga ngûkwîra, ûtiuma ku ûtamûrîite mwanka ndururu ya mûthia."

### **Ruka 13**

- <sup>1</sup>Kagiitaani wagaku antû bamwe ba bara baarî agu beera Yiesû mantû ma antû ba kuuma Gariiri, bara Piraatû aûragithiirie bakîrutîra Ngai kîgongwana kîao barî ara kîgongwana kîa nyamû kîarutagîrwa.
- <sup>2</sup>Yiesû abaûria, "Kabûkûthûgaania antû babu baûragirwe n'ûntû i bo baarî na meeyia nkûrûki ya antû bara bangî bonthe ba gîteere kîa Gariiri?
- <sup>3</sup>Arî, gîku ti kîo kîarî gîtûmi. Ga nkûbwîra, twanga bûkeerira meeyia meenu, bûkaathira wata bo bwinthe.
- <sup>4</sup>Kana ibûkûthûgaania antû bara îkûmi na banaana, bara boomokeerwe i nyomba îra yarî îndaaya mûno Siroamu yabaûraga ka baarî na meeyia nkûrûki ya antû bonthe ba Njerusaremu?
- <sup>5</sup>Arî gîku ti kîo kîarî gîtûmi. Ga nkûbwîra, twanga bûkeerira meeyia meenu, bûkaûra bwinthe wata bo."
- <sup>6</sup>Yiesû aaria agîtûmagîra ngerekano eera antû, "Muntû ûmwe naarî na mûkûyû mûndaani wake wa mîcabiibû. Akûthi kwona kana nwaciere nkûyû, eethîra ûtaciere.



- <sup>7</sup>Eera mwandîkwa wake wa mûnda, 'Taraita wone mîanka îthatû îkûthira wankîiyaga kwona kana mûkûyû ûyû nûciere, îndî gûtirî rîo ndoona ûciere. Curîike ûtîge kûmbonderia mûnda mana.'
- <sup>8</sup>"Mwandîkwa eera mwene mûnda, 'Rekana na uu itû, aba, mbambe ncurîmîre na ncuîkîre mboreo mwanka ûyû.
- <sup>9</sup>Ûkaaya gûciara matunda, mwanka ûyu ûngî ûkare. Îndî ûkarega gûciara amwe na ûgu, rîru i rîo ûkauga ûrîkwe! "
- <sup>10</sup>Ntugû îmwe ya Sabatû, Yiesû naarutanaga sinagoogiini.
- <sup>11</sup>Ikwarî na mwekûrû ûmwe gûku aarî na kîrundu kîthûûuku kîamwonjeetie bantû a mîanka îkûmi na înaana. Mwekûrû ûyu aathiyaga agûnkuîte mwanka gwatuîka mûgongo wake ûtigîtambûrûka, arûngama bwega.
- <sup>12</sup>Yiesû akûmwona amwîta. Amwîra, "Ûkworua wonje bwaku, mwekûrû."
- <sup>13</sup>Yiesû akûmwaigîra njara, nthûti îmwe mûgongo wake watambûrûka. Mwekûrû ûyu akûrûngama, aakaatha Ngai.
- <sup>14</sup>Mûtongoria wa sinagoogi aathûûra Yiesû akworania ntugû ya Sabatû. Eera antû, "Kûrî ntugû ithanthatû cia kûruta ngûgî. Rîru i rîo bwagîrîtwe kûûya bûkoorua, îndî ti ntugû ya Sabatû."
- <sup>15</sup>Mwathani amûcookeria amwîra, "Eebwithia baba! N'ûû wacienu atarugûragîra ng'ombe yake kana îng'ooi rîake athi kûnyuithia ntugû ya Sabatû?
- <sup>16</sup>Mwekûrû ûyû we n'wa rûrîyo rwa Îburaîmu, Saitaani naratûire amûthaîkîite mîanka îkûmi na înaana. Kaatabatîrue athaûrwa auma kîthaîkooni ntugû ya Sabatû?"
- <sup>17</sup>Ûgu Yiesû augire ibweekîire anthû baake nthoni. Antû bonthe baakena n'we n'ûntû bwa mantû mara aarûthire ma kûrigaria.
- <sup>18</sup>Yiesû aûria, "I mbi mma mbûmba kûbuanaania n'yo ûnene bwa Ngai?"
- <sup>19</sup>Auga, "Bûkari ta gapîndî ka mûtî kara muntû aathûkiirie aanda mûndaani wake, gapîndî kara kaniini kîrî mpîndî cionthe. Gagûkûra gaatuîka mûtî ûmûnene, nyoni ciaya ciaka ntara mpong'iini cia uu."
- <sup>20</sup>Yiesû kaîrî aûria, "I mbi mma mbûmba kûbuanaania n'yo ûnene bwa Ngai?"
- <sup>21</sup>Auga, "Ûnene bwa Ngai bûkari ta ndawa ya kwimbithia mîgaate, îra mûka ûmwe aathûkiirie eekîra mûtuuni ûmwingî, yaimbithia mûtu ûyu unthe aguukanda."
- <sup>22</sup>Yiesû waathiîte bwa Njerusaremu, aariûnga na mataûni na ntûûra akîrutanaga antû.
- <sup>23</sup>Muntû ûmwe amûûria, "Mwathani, n'antû baakai bakoonokua kana i baingî?" Yiesû auga,

- <sup>24</sup>"Geragiani mûno kûthûngîra na mwîrîga ûra mûcege. Bara baingî bagaacûûgia kûthûngîra na uu baremwe.
- <sup>25</sup>Îgiita rîgaakinya mwene mûciî ainge mûrango. Na rîra bûkaaya bûkaarûngama nja bwanjîrie kûringaringa mûrango bûkîmwîraga, 'Mwathani, tûrugûrire.' "Îndî akaabwîra, 'Ntiyî bûra buumîte!'
- <sup>26</sup>"Abwîra ûgu, bûkîanjîria kûmwîra, 'Anga tûtaariyanagîra na tûkanyunyanîra naawe? Anga ûtaarutanaga ntûûraani cietû?'
- <sup>27</sup>"Mwene mûciî akaabwîngatia abwîre, 'Ntibwiyî. Umaani aaga ndî eeyia baba.'
- <sup>28</sup>"Abwîra ûgu bûkîanjîria kûrîra bûrî na kîeba kîînene mûno bwona Îburaîmu, Isaka, Njakubu, na iroria bionthe birî ûneneeni bwa Ngai, naabi bûtigîtwe nja.
- <sup>29</sup>Antû bakauma nteere cionthe cia nthîgûrû baaye bakaranîre amwe ûneneeni bwa Ngai.
- <sup>30</sup>Rîru i rîo bara ba mûthia bagaatuîka ba mbere, ba mbere batuîke ba mûthia."
- <sup>31</sup>Îgiita rîru Yiesû augaga ûgu rîongwa, Abarisai bamwe baaya bamwîra, "Toorooka ûthi n'ûntû Eronde nabangîite gûkûûragithia."
- <sup>32</sup>Yiesû abeera, "Îthiini bwîre mûkangayia ûyu îmunthî inkwîngatia irundu biithûûku na nkîoranagia. Na wana rûu na aûke nwa bu nkaarûtha, mwanka rîra nkaathiria ngûgî yakwa.
- <sup>33</sup>Nwa mwanka nthi na mbere na rûgendo rwakwa Njerusaremu, n'ûntû gûtiûmbîka kîroria kîûragîrwa bantû angî tatiga Njerusaremu!"
- <sup>34</sup>Yiesû auga, "Biû antû ba Njerusaremu, bûûragîite iroria na bwaringanga bara Ngai aabûtûmîre na maiga! I maita magana mbendaga kûbwîthîrania amwe ta ngûkû bûra îthîranagia tûcwi twa yo îgatûguîkîra na mathabu ma yo, îndî naabi bûkarega!
- <sup>35</sup>Ata rî, ntûûra yenu îgaatigwa îrî îganjo. Na ga nkûbwîra, bûtimbona kaîrî mwanka rîra bûkauga, 'N'ûmûthaarime ûra aayîite kwa riîtwa rîa Mwathani.' "

## Ruka 14

- <sup>1</sup>Ntugû îmwe ya Sabatû, Yiesû aathûngîra kûrîa irio nyomba ya mûtongoria ûmwe, Mûbarisai. Antû bara baarî oogo baarîthania n'we bakîenda kwona bûra akaarûtha.
- <sup>2</sup>Ikwarî na muntû ûmwe oogo aayîitue mûrimo wa kwimba njara na magûrû.
- <sup>3</sup>Yiesû aûria aarimû ba watho na Abarisai, "Watho ibwîtîgîrîtie kworania ntugû ya Sabatû kana bûtiîtîgîrîtie?"
- <sup>4</sup>Gûtirî we aaria. Yiesû ooria muntû ûyu, amûrekeeria aathi.

- <sup>5</sup>Yiesû aûria, "N'ûû wacienu eegua arî na îng'ooi rîake kana ng'ombe yake îgûîte mûthûrûriini ntugû ya Sabatû, îndî atamîrute na mpwî?"
- <sup>6</sup>Gûtirî we aûmba kûmûcookeria nwa ata.
- <sup>7</sup>Yiesû akwona bûra bara beetîtwe kîathooni beendaga gûkara mbere itîni bia gîtîyo, aatûmîra ngerekano abeera,
- <sup>8</sup>"Ûgeetwa i muntû kîathooni ta kîa wiki, ûtikeende gûkara mbere. Mûgeni ûngî arî na gîtîyo nkûrûki yaku aûmba kûûya.
- <sup>9</sup>Na aaya, ûra abwîtîite akaaya akwîre, 'Tanenkera muntû ûyû kaanya akare aaga.' N'îgi mûno ûthîite gûcûa gîtî kîa nyuma ûkarîra.
- <sup>10</sup>Ûkaaya gwîtwa kîathooni, îthi ûkare nyuma kaingo ûra agwîtîite aaya akwîthîra ûkari nyuma akûthûkia akwîra mbere, na ûgaatîywa n'antû bonthe bara ûkeegua bûkîrîyanîra na bo.
- <sup>11</sup>Ûra akeeneneithia akaanyithua. Na ûra akeeneyithia akaaneneithua."
- <sup>12</sup>Yiesû aacûûba mwene kîatho amwîra, "Waruga irio bia mûthenya kana bia ûgoro, ûtigate acoore, aruanyûkwe, na antû beenu, kana itonga bia ntûûra yenu, n'ûntû wana bo bagaacooka bagwîte bakûrîe.
- <sup>13</sup>Rîra ûrî na kîatho îtaga nkîa, bionje, ithua, na ntûngi;
- <sup>14</sup>na ûkaathaarimwa n'ûntû bo batirî na gîntû gîa gûkûrîa na kîo. Ngai agakûrîa îgiita rîakinya rîa kûriûkua kwa bara baagîru."
- <sup>15</sup>Muntû ûmwe kîrî babu Yiesû aarîyanagîra na bo akwîgua ûgu amwîra, "Kîthaarimo i kîrî muntû ûra akaarîa mûgaate ûneneeni bwa Ngai!"
- <sup>16</sup>Yiesû amwîra, "Muntû ûmwe naarugire kîatho kînene mûno eeta antû baingî.
- <sup>17</sup>Îgiita rîgûkinya, aatûma mûruti ngûgî wake aathi kwîra bara beetîtwe îgiita rîgûkinya ibaaye kîathooni.
- <sup>18</sup>"Îndî wamuntû aarî ûmwîte aanjîria kweyana gîtûmi gîake gîa kûrega kûthi. Wa mbere auga, 'Kûrî mûnda ndaragûrîre na mbuîrîite nthi gûcuona bûra ûkari. Itû ndekera.'
- <sup>19</sup>"Wa baîrî auga, 'Kûrî ncamba ciakwa îkûmi cia mûraaû ndaragûrîre, na mbuîrîite nthi kûgeria mbona bûra ikûruta ngûgî. Itû ndekera.'
- <sup>20</sup>"Wa bathatû auga, 'Ndî na mwiki. Kwoogu ntiûmba kûûya.'
- <sup>21</sup>"Mûruti ngûgî ûyu aatûmîtwe aacooka eera mûnene wake bûra antû babu baugire. Mûnene akwîgua ûgu baugire aathûûra mûno. Eera mûruti ngûgî ûyu wake, 'Taumagarûka na mpwî ûthi barabaraani cia taûni, iinene na iiniini wîte nkîa, bionje, ntûngi na ithua.'

- 22" Mûruti ngûgî ûyu aarûtha ûgu eerîitwe. Aacooka eera mûnene, 'Nkûrûtha bûra ûkûmbîrîite, îndî wana îndî nyomba îrî na kaanya kaûmba gûkara antû bangî.'
- 23" Mûnene eera mûruti ngûgî, 'Umagarûka kaîrî ûthi na barabara na njîra ira igendeete mîankaani ûkinyîrie wamuntû wonthe ûra ûkoona aaye, kaingo nyomba yûyûra.
- 24" Ga nkûbwîra, gûtirî muntû kîrî bara ndareetîite akaarûma nwa mbi ya kîatho gîakwa.' "
- 25" Îgiita rîmwe kîrîndî gîa antû ikîathiyanîtie na Yiesû. Yiesû abacûûba abeera,
- 26" Gûtirî muntû atuîka mûrutwa wakwa, nwanga akambenda nkûrûki ya bûra eendeete îthe na gina, mwekûrû wake na twana twake, kana aruagina na aaragina, kana bûra eendeete mwoyo wake.
- 27" Muntû atakamata mûtharaba wake aanthingata atiûmba gûtuîka mûrutwa wakwa.
- 28" Muntû akeenda gwaka nyomba îndaaya, mbere nwa mwanka atare mbia ira ikwendekana kûmîyûria oone kana arî na cio
- 29" atikaaye kwînjîra mûcingi îrema kûyûra, antû bamîona bamûthekeera bauga,
- 30" Eneeni ûyû kaayia aranjîrîtie gwaka nyomba aaremwa kûmîyûria!'
- 31" Î kana rî, anga kûrî mûnene eetîgîra kûrûa na mûnene ûngî mbere ya aamba gûkara nthî athûgaania bwega oona kana kwaûmbîka akarûa na mûnene ûyu akwenda barûa we arî na acikaarî ngiri mîrongo îrî, n'we arî na acikaarî ngiri îkûmi?
- 32" Akoona atiûmba ndûa înu, n'antû atûma bakathi kûromba mûnene ûyu ûkiri arî kûraaya, mbere ya bakinyanîra.
- 33" Kwoogu gûtirî we wacienu aûmba gûtuîka mûrutwa wakwa, nwanga agatiganîria bionthe bira arî na bio."
- 34" Mwonyo n'ûmwega, îndî ûkathira mûcamo ûtiîkîrîka uu kaîrî.
- 35" Ûkarire ûgu, ûtirî gîtûmi kaîrî n'untû ûtigerwa mûndaani ûtuîka mboreo. Nûteeyagwa. Ûra arî na matû neegue."

## Ruka 15

- 1" Îgiita rîmwe arûngithia ûgooti na eeyia ibaayire kwîgua bûra Yiesû aarutanaga.
- 2" Abarisai na aarimû ba watho baanjîria kûnung'una bakîûragia, "I mbi îgûtûma muntû ûyû athagaana eeyia na arîyanîra na bo?"
- 3" Yiesû abaa ngerekano îno. Abaûria,

- <sup>4</sup>"Bûrîthûgaania ata? Ûkeegua muntû arî na ng'ondu ciake îgana, îmwe ya cio îkaûra, ntikuuga natiga inu ingî mîrongo kenda na kenda bantû eega akathi gûcûa îra mbûru mwanka rîra akaamîona?"
- <sup>5</sup>Akaaya kûmîona amîkîra ituro akamîkamata akeneete mûno,
- <sup>6</sup>aakinya mûciî ageeta acoore baake na atûûri akabeera, "Tûkeneereeni tûrî amwe n'ûntû nkwona ng'ondu yakwa îra îkûûrîite."
- <sup>7</sup>"Ga nkûbwîra, gîkeno ta gîku i kîo wîgagua kîrî îgûrû rîra mwîyia ûmwe eerira. Wîgagua kûrî na gîkeno ta gîku, kînene mûno nkûrûki ya kûrî na antû mîrongo kenda na kenda baagîru batarî na ûntû bwa kwîrirîra."
- <sup>8</sup>Yiesû abaa ngerekano îngî. Abeera, "Î kana rî, kûrî mwekûrû aûmba kwîgua arî na fetha îkûmi, îmwe ya cio yaûra akarega kûmuntia taa athûkia gîciati aciata nyomba amîceria bwega mwanka rîra akaamîona?"
- <sup>9</sup>Akaaya kûmîona, eeta acoore na atûûri bonthe akabeera, "Tûkeneereeni amwe n'ûntû nkwona fetha îra ngûteete."
- <sup>10</sup>"Ga nkûbwîra, ûgu i ta bu araîka ba Ngai bakenaga mwîyia ûmwe eerira."
- <sup>11</sup>Yiesû aacooka abaa ngerekano îngî kaîrî. Abeera, "Ikwarî na muntû ûmwe aarî na nthaka ciake ciîrî."
- <sup>12</sup>Ûra mûniini eera îthe, 'Baaba, ngaîra into biakwa weendî bira ûraayaga kûngaîra.' Îthe abagaîra.
- <sup>13</sup>"Nyuma ya ntugû inkai nthaka înu yarî niini, yendia into bia yo bionthe yakamata mbia yathi na cio bwa nthîgûrû îngî, kûraaya na mûciî wao. Yenyangia kîra kionthe yarî na kîo na mantû maathûûku."
- <sup>14</sup>Îkûthiria mbia, nthîgûrû înu yagwatwa i yûûra rînene mûno. Mûthaka ûyu aanjîria kûnyamaara.
- <sup>15</sup>Aathi gûcûa ngûgî kwa muntû ûmwe naagu nthîgûrû înu. Muntû ûyu amwaa ngûgî ya kûmûrîthîria ngûrwe ciake.
- <sup>16</sup>Mûthaka aagwatwa i yûûra mwanka eenda kûrîa makonde mara ngûrwe ciarîaga. Gûtirî muntû aamûrûmagia gîntû gîa kûrîa.
- <sup>17</sup>"Akûthûgaania, aacooka aarîcûkwa. Eebûûria, 'N'aruti ngûgî bagana barî kwa baaba bakûrîa bakabaa na irio bigatigara, naani nwaka nkûgûîra naaga i yûûra!"
- <sup>18</sup>Ndîînûka nthi mbîre baaba, "Baaba, imbîyîtie kîrî Ngai, na kîrî woû."
- <sup>19</sup>Wana ntiagîrîte gwîtwa mwana waku kaîrî. Itû, aba, nthûkia ta ndî ûmwe wa aruti ngûgî baaku." ‘
- <sup>20</sup>Kwoogu aûkîra aanjîria kwînûka mûciî kwa îthe. "Waarî gataaria mma, îthe akûmwona aayîite amwîgua kîao. Augia rwîro amûthagaana. Akûmûkinyîra amûrigicîria njara, amûcunca."

- 21 "Mwana úyu amwîra, 'Baaba, imbîyîtie kîrî Ngai na kîrî woû. Wana ntiagîrîtwe gwîtwa mwana waku kaîrî.'
- 22 "Îthe eeta aruti ngûgî baake. Abeera, 'Îthiini na mpwî bûreete nguo îra nthongi mûno bûmwîkîre. Na bûcooke bûmwîkîre mbete kîara na iraatû magûrû.
- 23 Rîru bûthi bûreete njaû îra noru bûûrage tûrîeni tûkeneere,
- 24 n'ûntû mwana úyû i taka araarî ûmûkuû aariûka. Naraûrîite oonara!' Baanjîria gûkeneera."
- 25 "Mwana wake úra mûkûrû aarî mûndaani akîrutaga ngûgî. Arî njîraani eenûkîite, arî akubî na mûciî eegua antû bakiina.
- 26 Eeta mûruti ngûgî ûmwe amûûria, 'N'ata antû bakûrûtha aaga?'
- 27 "Mûruti ngûgî úyu amwîra, 'Mûruanyûkwe naayire na abaagu akûmûthînjîra njaû îra noru n'ûntû bwa kûmûcookera kaîrî arî mwoyo.'
- 28 "Mûthaka úyu ûngî eegua úgu aathûûra, aarega kûthûngîra nyomba înu. Îthe aumagarûka nja kûmwereka athûngîra.
- 29 Mûthaka úyu eera îthe, 'Ntûire gûkûrutîra ngûgî mîanka îmingî ngîkwathîkagîra na gûtirî ntugû wampa nwa kabûri nthînja tûrîyanîra na tûkenanîra na acoore baakwa.
- 30 Îndî mwana úyu waku akûûya we, nyuma ya kwînyangia into na marwaya wamûthînjîra njaû îra noru!'
- 31 "Îthe amwîra, 'Mwana wakwa, tûrî naawe aaga ntugû cionthe na into bibi ndî na bio bionthe i biaku.
- 32 Kwoogu ikwagîrîte kûrûtha kîatho gîkî tûrîyanîra na tûkena tûrî amwe, n'ûntû mûruanyûkwe úyû i taka arakuîte aariûka. Naraûrîite oonara.' "

## Ruka 16

- 1 Yiesû eera arutwa baake, "Gîtonga kîmwe ikîarî na mûruti ngûgî aamûrûngamîrîite into biake. Îgiita rîmwe antû baathi beera gîtonga gîku bûra mûrûngamîri úyu eenyangagia into biake.
- 2 Mwene into amwîta amûûria, 'N'ata nkwîgua antû bakiuga nûkûrûtha? Ndienda ûndeetera mûtaratara wa bûra ûtûmangîrîte mbia n'ûntû kuuma îmunthî ngûgî yaku îkûthira.'
- 3 "Mûrûngamîri úyu eebûûria, 'N'ata nkûrûtha îndî n'ûntû mûnene wakwa nakûmbuuta ngûgî? Ntiûmba kûrîma, na i nthoni mûno kûthi nkîrombaga ta nkîa.'
- 4 Îthûgaania rîamûûyîra, auga, 'Nkûmenya bûra nkaarûtha kaingo antû batua kûngwataga úgeni mîciî yao ndabuutwa ngûgî.'

- 5"Eeta eerandû ba mûnene wake bonthe wakîra ûmwe kagiita gaake. Aûria wa mbere, 'N'îrandû rîgana ata ûrî na rîo?'
- 6"Amwîra, 'Ndî na ndebe îgana rîmwe cia maguta.' "Mûrûngamîiri ûyu amwîra, 'Thûkia karataati kara gakwonania îrandû rîaku ûkare nthî na mpwî wandîke ndebe mîrongo îtaano.'
- 7"Aacooka aûria mwîrandû ûngî, 'Î woû n'îrandû rîgana ata ûrî na rîo?' "Mwîrandû ûyu amûcookeria amwîra, 'Ndî na nkunea îgana cia ngano.' "Mûrûngamîiri ûyu amwîra, 'Thûkia karataati kara gakwonania îrandû rîaku wandîke mîrongo îmana.'
- 8"Mûnene eera mûrûngamîiri ûyu ataarî mwîtîgua akûrûtha bwega amwe na ûgu, n'ûntû bwa gûtûmîra maûûme maake gwîteethia. Antû ba kînthîgûrû ibaiyî gûtûmîra maûûme mao rîra bakûrûtha mantû nkûrûki ya antû bara barî na ûmenyo bwa Ngai.
- 9"Na ga nkûbwîra teethagiani antû na ûtonga bwenu bûtume ûcoore, kaingo ûtonga bwenu bwathira bûkaathookua gîkarooni gîa tene na tene."
- 10"Muntû ûra mwîtîgua na tûmantû tûniini, wana maanene i mwîtîgua na mo. Îndî ûkeegua muntû ti mwîtîgua na tûmantû tûniini, wana maanene ti mwîtîgua na mo.
- 11"Arîo rî, ûkeegua bûtaûmba kûmenyeera into bia nthîgûrû, n'ûû akaabwîtîgia abûnenkere ûtonga bwa mma bwa îgûrû?
- 12"Na ûkeegua bûtiûmba kûmenyeera into bia itha, n'ûû akaabûnenkera into bienu bio biongwa?
- 13"Gûtîrî mûruti ngûgî aûmba kwathîkîra anene baîrî. Nwa mwanka amene ûmwe eende ûyu ûngî, kana eerute gûtûmîkîra ûmwe arege kwîgua ûyu ûngî. Bûtiûmba gûtûmîkîra Ngai na bûtûmîkîra ûtonga."
- 14"Abarisai bakwîgua ûgu, baanjiîria kûthekeera Yiesû n'ûntû ibeendeete mbia.
- 15"Yiesû abeera, "Biû bwîtuîkithagia antû beega kaingo bwonwa n'antû, îndî Ngai naiyî mathûgaania meenu. Mantû mara antû boonaga marî meega, Ngai amoonaga marî maathûûku.
- 16"Watho bwa Musa na mabuku ma iroria maarutanirwe mwanka rîra Njoana Mûbaatithania aayire. Na kuuma Njoana akûûya, ntheto îmbega ya ûnene bwa Ngai nwa îtûmagîîrua wana îmunthî. Îgiitaani rîrî tûrî na rîo antû barîthûngîra ûneneeni bwa Ngai na taka.
- 17"Î ûûthû îgûrû na nthîgûrû kûtherekeria bikaûra kîrî gatemwa nwa kamwe kaniini ka watho kûûra.
- 18"Muntû ûra acookagia mûka akagûra ûngî, muntû ûyu neegagua akîthûngîîra. Na muntû ûra agûraga mûka ateetwe i mwene, wana we neegagua akîthûngîîra."



- <sup>19</sup>Yiesû eeyana ngerekano îngî. Auga, "Ikwarî na gîtonga kîmwe gêkagîra nguo cia goro mûno, na igîakenagîra kûrîyaga irio biega ntugû cionthe.
- <sup>20</sup>Na ikwarî na nkîa îmwê yeetagwa Racaarû. Yaûyûrîitwe mwîrî i maronda na yareetagwa îgatigwa mwîrîgaani wa gîtonga gîku ntugû cionthe.
- <sup>21</sup>Nkîa înu nîeendaga mûno kûrûmua nwa tûng'enyûrû tûra twagwîyaga rîra gîtonga gîku gîkîrîa. Kurû ciayaga ciamwîthîra agu ikamûcûnacûna maronda.
- <sup>22</sup>"Gwakarîkire ûgu, nkîa înu yakua. Îgûkua araîka bamîkamata yathi gûkara amwe na Îburaîmu. Gîtonga kîo gîgûkua kîathikwa, kîathi îcamaarîro.
- <sup>23</sup>Kîrî îcamaarîro ikîanyamaaraga mûno. Kîaraitha îgûrû kîoona Îburaîmu arî kûraaya bakaranîrîite amwe na Racaarû.
- <sup>24</sup>Gîtonga gietana kîauga, 'Itû aba, Îburaîmu baaba, mbîgua kîao! Tûma Racaarû ûmwîre atombeke mûthia wa kaara gaake rûûyîni aaye aandurie rûrîmî, n'ûntû nkwinya i kîrîrîmbî gîkî.'
- <sup>25</sup>"Îburaîmu amwîra, 'Mwana wakwa, ririkana nwonire mawega monthe rîra warî mwoyo Racaarû akîonaga thîna, îndî îndî nagûkena ûkînyamaara.
- <sup>26</sup>Na kaîrî, aaga gatîgatî keenu naati kûrî na nkurunga înene mûno bûra gûtarî muntû aûmba kuuma naaga tûrî aaya naagu bûrî, kana auma naagu bûrî aaya naaga tûrî.'
- <sup>27</sup>"Gîtonga gîku kîamwîra, 'Weegua i bu gûkari ûgu, itû aba, tûma Racaarû mûciî kwa baaba,
- <sup>28</sup>athi akaanie aruayia batikaarûthe mantû ta mara ndarûthaga baaya kûthûngîra kînyamaaraani ta gîkî.'
- <sup>29</sup>"Îburaîmu amwîra, 'Aruanyûkwe barî na maandîko ma Musa na ma iroria, ibathoome babaathîkîre.'
- <sup>30</sup>"Gîtonga kîamwîra, 'T'ûgu itû, Îburaîmu baaba, nwanga gûkooneka muntû aumîite kîrî bara bakuû akathi kîrî bo, rîru i rîo beerira.'
- <sup>31</sup>"Îburaîmu amwîra, 'Ûkeegua batithikîria baathîkîra maandîko ma Musa na ma iroria batiitindanîra na kwîrira wana muntû akariûka akauma kîrî bara bakuû.' "

## Ruka 17

- <sup>1</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Mantû mara matûmaga antû beeyia matiûra. Îndî muntû ûra areetaga mantû ta mamu akoona thîna mûno!
- <sup>2</sup>Muntû ta ûyu i kaaba akoogerwa iiga rîa kûthia nkingo akagerwa îriani bantû atûma nwa ûmwê wa baba baniini beeyia.
- <sup>3</sup>Kwoogu îmenyeereeni mantûûni mara bûkûrûtha! "Mûruanyûkwe akûbîtîria mûkaanie. Na akaaya kwîrira mûrekere.

- <sup>4</sup>Na agakûbîtîria maita maingî ntugû îmwê, na wakîra îgiita agacooka akaaya agakwîra, 'Nkwîrira,' nwa mwanka ûmûrekere."
- <sup>5</sup>Atûmwa beera Mwathani, "Mwathani, twongeeere wîtîgio bwetû!"
- <sup>6</sup>Mwathani abeera, "Ûkeegua bûrî na wîtîgio, wana ûkeegua i bûgana gapîndî ka mûtî kara kaniini kîrî mpîndî cionthe, nwa bwîre mûkûyû ta ûyû kûûka ûkagwe îriani na wîbînîjîre oogo, na gûgakara woogu."
- <sup>7</sup>Yiesû abaûria, "N'ûû wacienu eegua arî na mûruti ngûgî wa mûnda kana wa kûmûrîthîria, na aaya ûgoro kuuma ngûgîni ûkamwîra, 'Ncû îndî ûkare nthî ûrîe irio'?"
- <sup>8</sup>Gûtirî we! Nwanga ûkamwîra, 'Ndugîra irio ndîe. Îkîra nguo ciaku cia ûrugî ûndeetere irio mbambe ndîe na nyue, woû ûgaacooka kûrîa na kûnyua nyumaani.'
- <sup>9</sup>Tika mûruti ngûgî abatîrue acookerua nkaatho aaruta ngûgî îra abatîrue kûruta.
- <sup>10</sup>Kwoogu wana biû bwaruta ngûgî ira bûbatîrue kûruta, ugagaani, 'Tiû tûrî aruti ngûgî batarî nwa ata, tûrîrûtha mantû mara tûbatîrue kûrûtha monka.' "
- <sup>11</sup>Yiesû akîthi bwa Njerusaremu aakûrûkîra mwankaani wa Samaria na Gariiri.
- <sup>12</sup>Agûkinya taûni îmwê aakomana na antû îkûmi baayîtue mûtigiri. Antû babu baarûngama gataaria
- <sup>13</sup>bakiugagîria na inya, "Yiesû, mwarimû, twîgue kîao!"
- <sup>14</sup>Yiesû akûboona abeera, "Îthiini bûkoonwe i mûthînjîri wa Ngai." Bathîte na njîra woogu boorua, baathera.
- <sup>15</sup>Ûmwê wa bo akwona akworua, aacooka nyuma akiugagîria na inya agîkumagia Ngai.
- <sup>16</sup>Eekurumania na ûthiû magûrûni ma Yiesû, amûcookeria nkaatho. Aarî Mûsamaria.
- <sup>17</sup>Yiesû aûria, "Anga t'antû îkûmi bara mboriirie? Barîkû bara bangî kenda?"
- <sup>18</sup>Gûtirî muntû ûngî aracooka gûcookia nkaatho nwa mûgeni ûyû wenka?"
- <sup>19</sup>Yiesû amwîra, "Ûkîra ûthi, wîtîgio bwaku bûgûtûma wora."
- <sup>20</sup>Abarisai bamwe bakûûria Yiesû rîra ûnene bwa Ngai bûkaaya, Yiesû aabacookeerie abeera, "Ûnene bwa Ngai bûtîiya bûkîonagwa na meetho,
- <sup>21</sup>kana antû bakiugaga, 'Eneeni i bûûbû,' kana 'I bûûra,' n'ûntû wana îndî bûrî aaga bûrî."
- <sup>22</sup>Eera arutwa baake, "Îgiita rîkaaya bwende kwona Mwana wa Muntû, îndî bûtimwona.

- <sup>23</sup>Kûrî bo bakaabwîra, 'Eneeni n'ûûra aara!', kana 'N'ûyû aaga!' Bûtikaaraithe noogo kana bûbathingata.
- <sup>24</sup>Wata bûra rweni rwenia rwonagwa i bonthe n'ûntû rûmûrîkaga nteere cionthe cia îgûrû, i ta bu kûûya kwa Mwana wa Muntû gûgaakara.
- <sup>25</sup>Îndî mbere, nwa mwanka anyamaare mûno na aregwe n'antû ba nthuke îno.
- <sup>26</sup>"Wata bûra gwakarîkire ntugû cia Nuû, i ta bu gûgaakarîka ntugû ya kûûya kwa Mwana wa Muntû.
- <sup>27</sup>Mbere ya nthîgûrû îkondorua i rûûyî, antû baarîyaga na bakanyua, bakagûrana na bakagûrwa, mwanka rîra Nuû aathûngîre cabinaani mûguû waya wakondoria nthîgûrû antû bonthe baakua.
- <sup>28</sup>"Na nthîgûrû îgaakara ta îgiita rîa Rooti. Antû baarîyaga na bakanyua, bakagûranîra na bakeendanîria into, bakaanda na bagaaka nyomba,
- <sup>29</sup>mwanka ntugû îra Rooti aumire Sondomu. Gwacooka kwaura mbura ya mwanki wa ûbiriti kuuma îgûrû matuuni yaûraga antû bonthe.
- <sup>30</sup>Ûgu i ta bu gûgaakarîka rîra Mwana wa Muntû akaaya.
- <sup>31</sup>"Ntugû înu ûra akeegua atwete rûûgûrû rwa nyomba yake naatagûrûka athûkia into biake nyomba. Na ûra akeegua arî mûndaani, atikaathûgaanie gûcooka mûciî.
- <sup>32</sup>Ririkanaani mwekûrû wa Rooti!
- <sup>33</sup>"Muntû ûra acûaga gwîtûûria mwoyo wengwa agacuaga. Îndî ûra agaakua n'ûntû bwakwa, agaatûûra mwoyo.
- <sup>34</sup>Na ga nkûbwîra, ûtugû bûbu antû baîrî bakeethîrûa bamaami gîtandaani kîmwe, ûmwe athûkue ûyu ûngî atigwe.
- <sup>35</sup>Aka baîrî bakeethîrûa bakîthiagîra amwe, ûmwe athûkue ûyu ûngî atigwe.
- [<sup>36</sup>Antû arûme baîrî bakeethîrûa barî mûndaani, ûmwe athûkue ûyu ûngî atigwe.]"
- <sup>37</sup>Arutwa baake bamûûria, "I na kû mantû mamu magaakarîkîra, Mwathani?" Yiesû abacookeria abeera, "Ara kiimba kîrî noogo nderi igwîyaga."

## Ruka 18

- <sup>1</sup>Yiesû akîrutana arutwa baake, abaa ngerekano aboonia ibabatîrue barombaga Ngai ntugû cionthe batakûnoga.
- <sup>2</sup>Abeera, "Ikwarî na njanji aatûîre taûni îmwe ataakuthûkaga Ngai na ataatiyaga muntû.
- <sup>3</sup>Na ikwarî na mwekûrû ûmwe ntigwa wana we aatûîre taûni înu. Mwekûrû ûyu naathiyaga kwa njanji ûyu akiendaga amwathûrana na mûnthû wake.

- <sup>4</sup>"Njanji aamba aakara bantû a ntugû inyingî gûtarî bu akwenda kûmûrûthîra. Nyumaani eebûira na nkoro, 'Wana weegua ntikuthûkaga Ngai, kana ntîya muntû,
- <sup>5</sup>nkaathûrana ntigwa îno na mûnthû wa yo îtîge kûndîa kîongo na kûûyaga gwakwa rîonthe! "
- <sup>6</sup>Mwathani auga, "Îrutaneeni na mantû ma njanji ûyû ataarî ûmwega.
- <sup>7</sup>Amwe na ûthûûku bwake naagiitire îgamba bwega. Bûtikûthûgaania Ngai agaateethia antû baake bara athuurîite, bara bamûrîragîra ûtugû na mûthenya? Eengeerie kûbateethia.
- <sup>8</sup>Na ga nkûbwîra, akabaathûrana na mpwî. Îndî rîra Mwana wa Muntû akaaya kuuma îgûrû n'antû bagana akeethîra barî na wîtîgio?"
- <sup>9</sup>Yiesû aatûmîre ngerekano îno akîaria na antû bara beebîtgagia i baagîru, bara bamenagîria bara bangî. Yiesû auga,
- <sup>10</sup>"Antû baîrî ibaathiire nyomba ya Ngai kûromba. Ûmwe aarî Mûbarisai na ûra ûngî aarî mûrûngithia ûgooti.
- <sup>11</sup>Mûbarisai akûrûngama, aaromba na wîkumia auga, 'Ingûgûcookeria nkaatho Ngai n'ûntû niû ntîrî mwîyia ta antû bara bangî, kana ta mûrûngithia ûgooti ûura! Niû ntienagîria antû nthûkia into biao, ntîyagia na ntithûngagîra.
- <sup>12</sup>Niû intîiragîra kûrîa irio n'ûntû bwa maromba ntugû ciîrî wakiumia na inkûrutagîra gîcuncî gîa îkûmi gîa into biakwa.'
- <sup>13</sup>"Mûrûngithia ûgooti we aarûngama gataaria mma, na ataaraita îgûrû akîromba. Aaringaringire kîbara gîake na kîthikîiro auga, 'Ngai mbîgua kîao ndî mwîyia!'
- <sup>14</sup>"Ga nkûbwîra, mûrûngithia ûgooti eenûkire arî îthaabuuni rîa antû bara baagîru kîrî Ngai nkûrûki ya Mûbarisai ûyu, n'ûntû muntû ûra akeeneneithia nakaanyithua. Na ûra akeeneyithia akaaneneithua."
- <sup>15</sup>Antû bamwe ibaareeteete twana kîrî Yiesû, kaingo aturîkîra njara atûthaarima. Îndî arutwa baake baanjiîria kûbakaania.
- <sup>16</sup>Yiesû eeta twana tûthi kîrî we. Eera arutwa baake, "Tigaani twana tûûye kîrî niû. Bûtigaaatûrigîrie n'ûntû ûnene bwa Ngai i bwa bara bakari ta twana tûtû.
- <sup>17</sup>Na mma ga nkûbwîra, ûra atathûkia ûnene bwa Ngai na wîtîgio ta bwa kaana kaniini atithûngîra ku."
- <sup>18</sup>Mûtongoria ûmwe Mûyaundi aûria Yiesû, "Mwarimû ûmwega, n'ata ndûtha nkathi mwoyooni wa tene na tene?"
- <sup>19</sup>Yiesû amûûria, "I kî n'ûntû ûkûmbîta ûmwega? Gûtirî we mwega tatiga Ngai wenka.

- 20Woû nwiyi maathana mara maugîite, 'Ûtikaathûngîire,' 'Ûtikaûragane,' 'Ûtikaiye,' 'Ûtigaatuuyanîire,' 'Tîiyaga abaagu na nyûkwe.' "
- 21Muntû ûyu amwîra, "Ntûire mbathîkagîra maathana mamu monthe kuuma ndî mwana."
- 22Yiesû akwîgua ûgu amwîra, "N'untû bûmwe ûtiggerie ûtarûthîite. Îthi wendie into bionthe bira ûrî na bio ûgaîre nkîa mbia ira bikauma, rîru ûuye ûnthingate. Ûkarûtha ûgu, ûkeegua ûrî na ûtonga bwaku îgûrû."
- 23Muntû ûyu akwîgua ûgu aathi akîonanagia kîeba n'untû naarî na into bingî mûno.
- 24Yiesû amûraitha athîite eera arutwa baake, "N'ata kûrî inya bara barî into biingî kûthi ûneneeni bwa Ngai!
- 25I ûuthû nkamîra gûkûrûkîra karinyaani ga cindano kîrî gîtonga kûthi ûneneeni bwa Ngai."
- 26Antû bakwîgua ûgu baûria, "Anga kûrî we akoonokua?"
- 27Yiesû abeera, "Bûra bûtaûmbîka kûrûthwa i muntû, nwa Ngai aûmba kûburûtha."
- 28Petûrû amûûria, "Î tiû tûtigîite mîciî yetû twakûthingata gûgaakara ata?"
- 29Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, gûtirî muntû atigîite mûciî wake, kana mwekûrû wake, kana aruagina, kana aciari baake, kana twana twake n'untû bwa ûnene bwa Ngai,
- 30atakîewa bibu bionthe maita îgana kagiitaani gaka, na kagiita gakaaya akeewa mwoyo wa tene na tene."
- 31Yiesû eeta arutwa bara baake îkûmi na baîrî gataaria aanjîria kûbeera, "Îndî tûthîite Njerusaremu na twakinya, mantû monthe mara maandîkirwe n'iroria îgûrû rîa Mwana wa Muntû nwa mwanka maûyûre.
- 32Akaanenkanîrwa kîrî antû batarî Ayaundi bamûnyûrûnte, bamûrumange, na bamûtuîre mata.
- 33Bakamûringa ibooko na bamûûrage, îndî akaariûka ntugû ya ithatû."
- 34Arutwa bataaciûkîrwa bamenya mantû mamu Yiesû aaragîria n'untû ibaithîitwe ûmenyo bûbu.
- 35Yiesû na arutwa baake barî akubî gûkinya taûni ya Njeeriko, muntû ûmwe aarî ntûngi naakari rûteere rwa njîra akîrombaga antû ûteethio.
- 36Akwîgua kîrîndî gîkûrûkîite, eenda kûmenya bûra gwakarîkaga.
- 37Antû bamwîra, "I Yiesû wa kuuma Nasareethi akûrûkîite."

<sup>38</sup>Ntûngi înu yaanjîria kûmwîta na inya îkiugaga, "Yiesû, Mwana wa mûciî wa Ndaundi, mbîgua kîao!"

<sup>39</sup>Antû bara baatongoreetie baanjiîria kûmîkaania bakîmîîraga îkire. Yaûkîîria kayû na inya nkûrûki îkiugaga, "Yiesû, Mwana wa mûciî wa Ndaundi, mbîgua kîao!"

<sup>40</sup>Yiesû aarûngama. Auga, "Ndeeteraani we aaga." Ntûngi înu îgûkinya kîrî Yiesû, Yiesû amîûria,

<sup>41</sup>"N'ata ûkwenda nkûrûthîra?" Ntûngi înu yamwîra, "Mwathani, ga nkwenda ntua kwona."

<sup>42</sup>Yiesû amîira, "Îtua kwona! Wîtîgio bwaku bûgûtûma wooro."

<sup>43</sup>Nthûti weenu muntû ûyu aarî ntûngi aatua kwona, aathingata Yiesû agîkumagia Ngai. Kîrîndî gîkwona ûgu wana kîo gîakaatha Ngai.

## Ruka 19

<sup>1</sup>Yiesû naakûrûkîrîite Njeriko.

<sup>2</sup>Ikwarî na muntû aarî oogo eetagwa Cakayo. Aarî mûnene wa arûngithia ûgooti na aarî gîtonga.

<sup>3</sup>Cakayo neendaga kwona Yiesû, îndî gûtaûmbîkanaga n'ûntû aarî muntû ûmûkubî mûno. Agûcûûgia gûtûrithîria meetho kîrîndîni gîa antû ataamwona.

<sup>4</sup>Akûrega kûmwona, augia rwîro arî mbere ya kîrîndî aatwa mûkûyûûni kaingo amwona n'ûntû Yiesû aakûrûkîrîite njîraani înu.

<sup>5</sup>Yiesû agûkinya agu mûtîni ûyu, aacûûba îgûrû amwîra, "Cakayo gûrûka na mpwî. Îmunthî nwa mwanka ntûike mûgeni waku."

<sup>6</sup>Nthûti weenu Cakayo aagûrûka. Baathi mûciî wake barî na Yiesû amûgwata ûgeni akeneete mûno.

<sup>7</sup>Antû baingî bakwona ûgu, baanjiîria kûnung'una bakiugaga, "Ka atuîkire mûgeni mûciî wa mwîya?"

<sup>8</sup>Cakayo aarûngama eera Mwathani, "Mwathani, raitha wone nkîgaîra nkîa nucu ya ûtonga bwakwa. Na weegua kûrî muntû ntunyîite gîntû gîake na njîra îtaagîrite, nkamûria kîo maita mana."

<sup>9</sup>Yiesû amwîra, "Îmunthî antû ba mûciî ûyû bûkwonokua, n'ûntû igûkwonekana wabu i mwana wa rûrîyo rwa Îburaîmu atûire nyomba îno.

<sup>10</sup>Mwana wa Muntû aayire gûcûa antû bara baûrîite aboonokia."

<sup>11</sup>Antû bathikîrîite mantû mamu, Yiesû aathi na mbere kûbaarîria agîtûmagîra ngerekano. Na n'ûntû aarî akubî gûkinya Njerusaremu, antû baathûgaanagia

ûnene bwa Ngai bûrî akubî mûno. Yiesû abaa ngerekano akîbaruta mathûgaanioni mamu baarî na mo.

<sup>12</sup>Abeera, "Ikwarî na muntû ûmwe aarî îgweta aathiite nthîgûrû îngî yarî kûraaya na kwao atuîkithua mûnene acooka.

<sup>13</sup>Mbere ya athi, eeta aruti ngûgî baake îkûmi. Bonthe abaa mbia iganeene. Abeera, 'Wamuntû nakabaitanie mbia inu ndabwa, mwanka rîra ngacooka.' Rîru aathi.

<sup>14</sup>"Antû ba nthîgûrû yao bataamwendaga. Baatûma antû bamûthingatia ntûmwa îkuuga batikwenda atuîka mûnene wao.

<sup>15</sup>"Muntû ûyu agûtuîkithua mûnene acooka kwao kaîrî. Aaruta watho auga eetîrwe aruti ngûgî bara aatigîite aagaîra mbia, amenye baita îra boonire na cio.

<sup>16</sup>Mûruti ngûgî wa mbere aaya amwîra, 'Ndabaitaniirie mbia ira wannenkeere maita îkûmi.'

<sup>17</sup>"Mûnene wake amwîra, 'I bwega mûno, ûrî mûruti ngûgî ûmwe. Na n'ûntû ûgûtuîka mwîtîgua na biikai, ngûgûtuîkithia mûnene ûkaathaga taûni îkûmi, kîrî kîewa.'

<sup>18</sup>"Mûruti ngûgî wa baîrî aaya. Amwîra, 'Mûnene, mbaitanîtie mbia ira wannenkeere maita mataano.'

<sup>19</sup>"Mûnene amwîra, 'Ngûgûtuîkithia mûnene, ûkaathaga taûni itaano.'

<sup>20</sup>"Wa bathatû we akûûya, amwîra, 'Mûnene, mbia ciaku ira wannenkeere n'ino. Ndaciaigire bwega, n'ino igana wabûra wannenkeere igana.

<sup>21</sup>Indagûkuthûkire n'ûntû woû ûrî muntû atarî kîao. Ûthûkagia bira bitarî biaku na ûkethaga bira ûtaanda.'

<sup>22</sup>"Mûnene amwîra, 'Woû ûrî mûruti ngûgî ûmûthûûku! Ngaakûgiitîra îgamba kûringana na mîgambo yaku îra waria wengwa. Weegua waiyî ntirî kîao, nthûkagia bira bitarî biakwa, na nkethaga ara ntaanda,

<sup>23</sup>i mbi îndî n'ûntû ûtaambaigîra cio mbanki, kaingo ndaaya nthûkia irî na baita?'

<sup>24</sup>Mûnene eera antû bara baarî agu bamûtunye mbia inu aarî na cio banenkere ûra ooneete baita maita îkûmi.

<sup>25</sup>"Antû babu bamwîra, 'Mûnene, akaanenkerwa mbia na ingî arî na cio maita îkûmi!'

<sup>26</sup>"Mûnene abacookeria abeera, 'Ga nkûbwîra, ûra arî na gîntû nkamwongera. Îndî ûra gûtarî kîo arî na kîo, wana gîkai kîra arî na kîo nagaatunywa.

<sup>27</sup>Anthû baakwa na bo bara batireendaga ntuîka mûnene wao bareeteeni aaga bûbaûrage nkîonaga! " "



- 28 Yiesû akûthiria kwaria mantû mamu, aathi na mbere na rûgendo, athiîte Njerusaremu.
- 29 Arî akubî gûkinya gataûni geetagwa Bethipage na kangî geetagwa Bethania, Karîmaani ka Mîceituuni, aatûma arutwa baake baîrî baathiyaga barî mbere.
- 30 Abeera, "Îthiini gataûni gaka karî mbere aaga, na bwakinya oogo bûkoona kayaû ka îng'ooi kathaîkîitwe gataakamata muntû. Bûthaûre ko bûreete.
- 31 Na ûra akaabûûria i kî n'ûntû bûgûkathaûra, bûmwîre, 'I Mwathani arî bata na ko.' "
- 32 Arutwa babu baathi beethîra mantû makari wata bûra Yiesû aabeerîite.
- 33 Bakîthaûra kang'ooi gaku, eene ko babaûria, "I kî n'ûntû bûkûthaûra kayaû gaku?"
- 34 Arutwa babacookeria babeera, "I Mwathani agûkeenda."
- 35 Baareetera Yiesû ko. Bamwarîra tûbuuti twao mûgongo wa ko, Yiesû aakarîra.
- 36 Athiîte agatwete, antû bamwarîra tûbuuti twao barabaraani.
- 37 Agûkinya akubî na Njerusaremu, mûtûndûrûkooni wa barabara îra yayîrîite Karîmaani ka Mîceituuni, arutwa baake bonthe baakena, baakaatha Ngai na tûyû twa îgûrû n'ûntû bwa biama bia inya bionthe bira boonire akîrûtha.
- 38 Baugaga, "N'ûmûthaarime mûnene ûra aayîite kwa riîtwa rîa Mwathani! Ûkiri ibwîgue bûrî îgûrû na ûkumio kîrî Ngai!"
- 39 Abarisai bamwe baarî kîrîndîni gîku gîa antû beera Yiesû, "Mwarimû, kaania arutwa baaku ûbeere bakire!"
- 40 Yiesû abacookeria abeera, "Ga nkûbwîra, wana baba bagakira, maiga mama magaatûmîria."
- 41 Yiesû arî akubî gûkinya Njerusaremu aagera meetho mbere oona taûni înu, amîgua kîao. Aanjîria kûrîra
- 42 akiugaga, "Ûtakîgua ikûûmbîka ntugû ya îmunthî ûkamenya mantû mara magaaakûreetera ûkiri! Îndî na rîo ûtimenya n'ûntû ûrî ûmwithe mo.
- 43 Îgiita rîgaakinya anthû baaku bagûkîmbe nteere cionthe wage a kuumîra.
- 44 Bagaakwomoranga na bacooke baûrage antû bara batûire ndeni. Na gûtirî iiga rîgaatigwa rîtûûganîrîite na rîra rîngî, n'ûntû ûtiiyî kana gaka i ko kaanya kara Ngai aakwete ga kwonoka!"
- 45 Yiesû aathi nyomba ya Ngai eengatia antû ku bonthe bara baagûranagîra na beendanagîria

<sup>46</sup>akîbeeraga, "Kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, 'Nyomba yakwa îgeetagwa nyomba ya kûndombera,' îndî biû bûmîtuîkithîtie 'îkurungu rîa kwîbithaga aamba!'"

<sup>47</sup>Wakîra ntugû Yiesû aathiyaga nyomba ya Ngai kûrutana antû. Athînjîri bara banene ba Ngai, aarimû ba watho na atongoria ba antû ibeendaga kûmûûraga.

<sup>48</sup>Îndî batoona kaanya n'ûntû antû baakaraga bathiûrûkîrîite Yiesû rîonthe akîbarutanaga. Antû bateendaga gûkûrûkîrwa i katheto nwa kamwe.

## Ruka 20

<sup>1</sup>Ntugû îmwê Yiesû naarutanaga antû akîbatûmagîria ntheto îmbega nyomba ya Ngai. Athînjîri bara banene ba Ngai, aarimû ba watho, amwe na akûrû bangî baaya kîrî we. Bamwîra,

<sup>2</sup>"Tatwîre ara ûrutîite watho bwa kûrûtha mantû mama ûkûrûtha. N'ûû akwete bu?"

<sup>3</sup>Yiesû abacookeria abeera, "Wana niû ka mbûûrieni."

<sup>4</sup>Abaûria, "I kû Njoana aarutîite watho bwa kûbaatithania? I kuuma kîrî Ngai kana i kuuma kîrî muntû?"

<sup>5</sup>Baanjîria kwîrana, "Twamwîra, 'I kuuma kîrî Ngai,' agaatûûria, 'I kî aabu n'ûntû bûtaamwîtîgia?'"

<sup>6</sup>Twamwîra, 'I kuuma kîrî muntû,'... arî, tiga! Kîrîndî gîgatûûraga na maiga n'ûntû antû bonthe ibeetîgîtie Njoana aarî kîroria."

<sup>7</sup>Kwoogu beera Yiesû, "Tûtiyî."

<sup>8</sup>Yiesû abeera, "Wana niû ntibwîra ara ndutîite watho bwa kûrûtha mantû mama nkûrûtha."

<sup>9</sup>Yiesû eera antû ngerekano îno. Auga, "Kagiita kamwe ikwarî na muntû aarîmîite mûnda wake aanda ncabiibû. Rîru aakomborithania mûnda ûyu aathi rûgendo aakara îgiita rîraaya.

<sup>10</sup>"Îgiita rîa maketha rîgûkinya, muntû ûyu aatûma mûruti ngûgî wake kîrî antû babu aakomborithîtie mûnda. Eera mûruti ngûgî ûyu wake athi amûgîrîre bira biarî biake makethaani mamu kûringana na bûra baagwatanîrîte na antû babu. Mûruti ngûgî ûyu agûkinya, antû bara baakomboreete mûnda ûyu bamûgwata bamûtura. Bamwîngatia aacooka atarî na gîntû.

<sup>11</sup>Mwene mûnda aatûma ûngî kaîrî. Wana we agûkinya, antû babu bamûtura, bamûrûtha mantû maathûûku, bamwîngatia aacooka atarî na gîntû.

<sup>12</sup>Mwene mûnda aacooka aatûma mûruti ngûgî ûngî, wa bathatû. Îndî wana we bamûtonyanga, bamwîngatia mûndaani.

- 13 "Mwene mûnda eebûûria, 'N'ata nkûrûtha?' Auga, 'Ga ntûme mwana wakwa wengwa ûra mbendeete mûno, baûmba kûmûtîya!'
- 14 "Antû babu bakwona mwana wa mwene mûnda beerana, 'Ûyû n'we mwene rûgai. Tûmûûrageeni kaingo rûgai rûtuîka rwetû!'
- 15 "Bamûgwata baathi bamûûragîra ome ya mûnda." Yiesû abaûria, "Bûrîthûgaania mwene mûnda akaarûtha ata?"
- 16 "Yiesû abeera, "Akaathi athirie antû babu, akomborithie antû bangî mûnda wake." Antû bakwîgua ûgu, bauga, "Irû! Ngai teethia ûntû bûbû bûtigaatuîkîke!"
- 17 "Yiesû abaraitha, abaûria, "Anga bûtaathooma bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru? 'Iiga rîra rîongwa aaki baaregire, îndî i rîo rîtuîkîite rîa koonu.'
- 18 "Muntû wonthe ûra akaagwîra iiga rîrî nakaunîkanga tûcuncî tûcuncî. Na ûra rîkaagwîra rîrî rîo irîkaamûthithira."
- 19 "Aarimû ba watho na athînjîri bara banene ba Ngai bakwîgua ngerekano înu, baamenya i bo Yiesû aatemagia. Baanjîria gûcûa bûra bakîmûgwata warîo, îndî baakuthûka kîrîndî.
- 20 "Kwoogu atongoria baanjîria gûcûa kaanya ga kûgwatithia Yiesû. Baatûma athigaani kûûria Yiesû biûria bia kûmûtega na bio beetuîkithîtie n'antû baagîru. Beendaga kwîgua bûra agaacookia biûria kaingo boona bwa kûmûthitanga na bu kîrî ngabana wa Rooma, amûgwata.
- 21 "Athigaani babu beera Yiesû, "Mwarimû, itwiyî waragia bûra kwagîrite na ûrutanaga bûra kwagîrite. Ûtiendagîra bamwe ûmena bara bangî, na ûrutanaga bûra bungwa mantû ma Ngai makari.
- 22 "Twîre weegua itwagîritwe tûrûngaga ûgooti kîrî Kaisarî kana tûtiagîritwe?"
- 23 "Yiesû aamenya ûûme bwao. Abeera,
- 24 "Tamboniani ciringi înu." Abaûria, "Ûthiû bûbû i bwa ûû? Na riitwa rîrî i rîa ûû?" Bamûcookeria bamwîra, "Bionthe i bia Kaisarî."
- 25 "Yiesû abeera, "Kwoogu nenkagîraani Kaisarî into biake. Na Ngai n'we mûnenkagîreeni bira birî biake."
- 26 "Bataûmba kûmûtega na rwaria rwake rûru aariirie antû bakîngagua. Baarigara mûno n'îcookio rîake, baakira ki.
- 27 "Asandukai bamwe baathi kîrî Yiesû. Na wîtîgio bwa Asandukai n'atî, gûtiûmbîka muntû ûmûkuû ariûka. Bakûthi beera Yiesû,
- 28 "Mwarimû, Musa aatwandîkîire watho atwîra, 'Muntû akagûra mûka, îndî agakua mbere ya bagîa na kaana, mûruagina nabatîrue athûkia mûka ûyu aciarîra mûruagina mbeû.'



## Ruka 21

- <sup>1</sup>Yiesû aaraithîria oona bûra itonga biarutaga mbia bigîkagîra îthandûkûûni rîra rîethîranagîrua biewa nyomba ya Ngai.
- <sup>2</sup>Oona ntigwa îmwê nkîa yaruta tûcerecere twîrî.
- <sup>3</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Na mma ga nkûbwîra, ntigwa îno nkîa îkûruta mbia inyingî nkûrûki ya bara baaruta bonthe.
- <sup>4</sup>N'ûntû bara bangî bonthe baaruta biewa bûra barî na cio. Îndî ntigwa îno yo, amwe na ûkîa bwa yo yaruta kîonthe kîra îkwîgwetie."
- <sup>5</sup>Arutwa bamwe ibaugaga bûra nyomba ya Ngai yaakîitwe bwega na maiga maathongi, na bûra yagemeetue na twiga twa goro tûthongi tûra antû barutagîra Ngai tûrî biewa biao. Yiesû auga,
- <sup>6</sup>"Into bibi bûkwona bionthe, îgiita rîgaakinya wîgue gûtirî iiga rîgaatigwa rîrî îgûrû ya rîra rîngî. Monthe imakaanyagaarua."
- <sup>7</sup>Arutwa babu bamûûria, "Mwarimû, tatwîre i rî mantû mamu magaakarîka, na i mbi îkoonania marî akubî gûkarîka?"
- <sup>8</sup>Yiesû abeera, "Îmenyagîreeni bûtikeeneerue i muntû n'ûntû antû baingî bakaaya bagîtûmagîra riîtwa rîakwa bakauga i bo Kîrîstû, na bakiugaga, 'Kagiita i gaakinyu!' Bûtikaabathingate.
- <sup>9</sup>Bweegua ndûa ikîrûîgwa na bweegua gacagaca inyingî, bûtikaamake. Nwa mwanka mantû ta mamu meegue marî oogo mbere ya îgiita rîa mûthia rîkinya. Îndî ûyu t'uu mûthiro."
- <sup>10</sup>Yiesû aathi na mbere abeera, "Nthîgûrû îkaarûa na îra îngî, ûnene bûrûe na bûra bûngî.
- <sup>11</sup>Nthîgûrû îkainaina mûno, mayûûra makeegua marî gûntû na gûntû, na ûkeegua kûrî na ndwari inthûûku. Ûkeegua kûrî na mantû maingî ma kûmakania na magegania ma kûrigaria makoonekana kuuma îgûrû.
- <sup>12</sup>"Na mbere ya mantû mamu matuîkîka, bûkaagwatwa bûnyamaarue, bûtuîrwe îgamba masinagoogiini, na bwingîrwe nceera. Bûkairwa kîrî anene na mangabana n'ûntû bwakwa.
- <sup>13</sup>Na gaka ûkeegua karî kagiita keenu keega ga gûkûûyîra.
- <sup>14</sup>Mbere ya bûgiitîrwa îgamba bûtikeenyamaarie bûgîcûa bûra bûgaacookia.
- <sup>15</sup>Îgiita rîakinya, i niû nkaabwaa ûûme mbwîre bûra bûkauga, bûra anthû beenu batakiûmba kûrega kana bakararia.
- <sup>16</sup>Bûgaakunyanîrwa n'aciari beenu, aruanyûkwe, antû ba mwîrîga wenu, acoore beenu na bamwe beenu bakabûûragithia.

- 17Antû bonthe bakabûthûûra n'untû bwakwa.
- 18Îndî gûtirî kinya rûtundu rwa biongo bienu rûkaûra.
- 19Kûûmîria kwenu gûkoonokia mîoyo yenu."
- 20Kaîrî Yiesû auga, "Rîra bûkoona Njerusaremu yakîmbwa i njûûrî cia acikaarî, bûmenye kwînyangua kwa yo kûrî akubî.
- 21Bara ûkeegua barî Njundea, ibakuthûke bathi irîmaani. Bara ûkeegua barî gûku taûni ya Njerusaremu, nwa mwanka baume ku. Na bara na bo ûkeegua batarî naagu taûni, batikaathi noogo.
- 22Ntugû inu i ntugû cia îkaanûkia, kaingo Maandîko Maatheru maûyûra.
- 23Eekûrû bara ûkeegua barî barito kana barî na tûgenke twa gwonkia, gîku na ti kînyamaara bakoona kagiita gaku! Antû ba nthîgûrû bonthe bakaagwatwa i kînyamaara kîinene, na Ngai akaboonia bûra bamûthûûrîtie bûgana.
- 24Antû bamwe bakaûragîrwa ndûani. Bara bangî bataîgwe bairwe nceera nthîgûrû ingî. Njerusaremu îkaathwa n'antû bangî batarî Ayaundi mwanka rîra îgiita rîao rîkaathira, kûringana na mûbango wa Ngai."
- 25Yiesû aathi na mbere na kuuga, "Antû bakoona magegania kuumania na riûa, mweri, na nthata. Nthîgûrû cionthe îkaagîa thîna, antû baage wîrîgîiro n'untû bwa gîtuma kîra makûmbî ma rûûyî rwa îria makaaringa.
- 26Ûguaya na mathûgaanio bikaagirîkia antû baathûgaanîria mantû mara ûkeegua maayîite gûtuîkîka nthîgûrû. Mainya ma îgûrû makainainua.
- 27Rîru i rîo antû bakoona Mwana wa Muntû aayîite na îtu, arî na inya na mwago ûmûnene.
- 28Rîra mantû mamu magaakarîka, bûrûngame na ûcamba n'untû gûkûûrwa kwenu ûkeegua kûrî akubî."
- 29Yiesû abaa ngerekano abeera, "Tathûkiani ngerekano ya mûkûyû na mîtî îra îngî yonthe.
- 30Rîra bwonaga mathangû maaririma ibûmenyaga thaano îrî akubî.
- 31Ûgu i ta bu ûkeegua kûrî rîra bûkoona mantû mamu magîkarîka. Rîra magaatuîkîka bûmenye n'ûnene bwa Ngai bwathengeera.
- 32"Na mma ga nkûbwîra, mantû mamu monthe magaatuîkîka rûciaro rûrû rûtarî rûthiru.
- 33Îgûrû na nthîgûrû bikaathira, îndî biugo biakwa bitikooro bithira."
- 34Yiesû abeera, "Îmenyagîreeni bûtikaagwatwe ûkombo i mîkarîre îtarî mîega, ntogoona, kana mantû ma nthîgûrû îno. N'untû bûkeethûngîria mantûûni ta mamu bûtiikara bwîthuuranîrite. Ntugû îgaakinya

<sup>35</sup>Íbûkirimanie ta mbea mûtegooni, ta bûra antû ba nthîgûrû bagaakirmanua gûntû kunthe.

<sup>36</sup>Kwoogu îmenyeereeni na rombagaani magiita monthe, kaingo bûûmba gwota gûkûrûkîra mantûûni mamu monthe, na kaingo bûûmba gwîtgîrîka i Mwana wa Muntû.”

<sup>37</sup>Wakîra ntugû Yiesû aathiyaga nyomba ya Ngai akarutana antû. Úgoro bwakinya aathiyaga kûraara Karîmaani ka Míceituuni.

<sup>38</sup>Rûkîrî antû bonthe baathiyaga nyomba ya Ngai bakamûthikîria akîrutana.

## Ruka 22

<sup>1</sup>Kîatho kîa mîgaate îtaimbithîtue gîatigeerie ntugû inkai gîkinya. Ntugû ya mbere ya kîatho yeetagwa Pasaka.

<sup>2</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho ibaacûaga bûra bakîûragithia Yiesû. Bateendaga antû bamenya n'ûntû ibaabakuthûkaga.

<sup>3</sup>Rîru i rîo Nkoma yathûngîre Njundas úra eetagwa Múcikariota, úmwe wa arutwa bara íkûmi na baîrî ba Yiesû.

<sup>4</sup>Njundas aathi kwonana na athînjîri bara banene ba Ngai na anene ba acikaarî bara baakaragia nyomba ya Ngai. Baaranîria bûra akaabateetheeria bagwate Yiesû.

<sup>5</sup>Baakena baagwatanîra bakamwaa mbia.

<sup>6</sup>Njundas eetîgîria, aanjîria gûcûa kaanya keega ga gûkunyanîra Yiesû antû batakûmenya.

<sup>7</sup>Ntugû yakinya ya kîatho kîa mîgaate îtaimbithîtue, rîra kagondû ga kûrîgwa ntugû înu ya Pasaka kaabuîrîte kûûragwa.

<sup>8</sup>Yiesû aatûma Petûrû na Njoana abeera, "Îthiini bûgatûthuuranîre biakûrîa bia Pasaka tûrîe.”

<sup>9</sup>Bamûûria, "I kû ûkwenda tûthi kûbithuuranîra?”

<sup>10</sup>Yiesû abeera, "Bwakinya taûni ya Njerusaremu bûkaarîkana na muntû akamatîte nyûngû îrî na rûûyî. Bûmûthingate mwanka nyomba îra akaathûngîra

<sup>11</sup>bûthûnganîrie n'we ku, bwîre mwene nyomba înu ûûgû, 'Mwarimû atwîra tûkûûrie útwonie kanyomba kara akaarîra kîatho gîa Pasaka amwe na arutwa baake.’

<sup>12</sup>Muntû úyu, mwene nyomba akabwonia kanyomba kaaneene ngorobaani kaathuuranîre kaigwa kîra gîntû. Gûku i ku bûkaathuuranîra kîatho.”

<sup>13</sup>Arutwa babu baathi. Bakûthi mantû monthe maakarîka wabûra Yiesû aabeerîte. Baathuuranîra kîatho gîa Pasaka.



- 14Thaa igûkinya, Yiesû na arutwa baake baakara amwe barîa.
- 15Yiesû abeera, "Indareendeete mûno tûrîyanîra naabi kîatho gîkî mbere ya nkua.
- 16Na ga nkûbwîra ntiirîa Pasaka ta îno kaîrî, tatiga rîra ûnene bwa Ngai bûkaaya."
- 17Yiesû akuuga ûgu, aathûkia gîkombe aacookeria Ngai nkaatho. Auga, "Thûkiani bûkînenkanagîria.
- 18Na ga nkûbwîra, ntiinyua ndibei kaîrî tatiga rîra ûnene bwa Ngai bûkaaya."
- 19Aathûkia mûgaate na uu, aacookeria Ngai nkaatho. Aung'enyûrania, aanenkera arutwa baake. Auga, "Ûyû i mwîrî wakwa ûra ûnenkanîrîtwe n'ûntû bwenu. Rûthagaani ûûgû n'ûntû bwa kûndirikanaga."
- 20Arutwa bakûthiria kûrîa, Yiesû abanenkeru gîkombe na kîo. Auga, "Gîkombe gîkî i nthakame yakwa îra îgeetûûrwa n'ûntû bwenu îrî rwano rwa kîrîkanîro kîiyerû.
- 21Ûra agaankunyanîra nwa tûkûrîyanîra n'we aaga.
- 22Mwana wa Muntû agaakua n'ûntû ûgu i bu mûbango wa Ngai ûkari. Îndî ûra akaamûkunyanîra gîku na ti kînyamaara akoona!"
- 23Arutwa baanjîria kûûrania, "N'ûû we kîrî tiû akaarûtha ûgu?"
- 24Arutwa ba Yiesû baanjîria gûkararania bakîûranagia n'ûû waciao aarî mûnene kîrî bara bangî.
- 25Yiesû abeera, "Anene ba bara batarî Ayaundi baathanaga na wîkumia. Bara barî na watho bwa kwathana beendaga gwîtwa arûthi bwega.
- 26Îndî biû bûtibatîrue bwîgua bûkari ûgu. Ûra mûnene kîrî bara bangî nakare ta we mûniini kîrî bo. Ûra atongoragia bara bangî nakare ta we mûruti ngûgî wao.
- 27Arîo rî, n'ûû mûnene? N'ûra akaraga meethaani areeterwa irio kana n'ûra abireetaga? Kîrî antû ba nthîgûrû ûra areetagîrwa n'we mûnene. Îndî niû, îndî tûrî naabi nkari ta mûruti ngûgî wenu."
- 28Yiesû abeera, "Biû bwîgagua bûrî kîmwe naani rîra ndî mathînaani.
- 29Naani imbwete ûnene wata bûra na niû mpeetwe bu i Baaba.
- 30Tûkaarîyanîra na tûnyunyanîre meethaani îmwe naabi ûneneeni bwakwa. Na bûgaakarîra itî bia ûnene bwathe mîrîga ya Isiraeri îrî îkûmi na îrî."
- 31Yiesû eera Simioni Petûrû, "Simioni, thikîria! Saitaani abangîte kûgeria wooru ûmwe wacienu aathûrane mwere na maûngû.
- 32Îndî woû, Simioni, indombeete wîtgio bwaku bûtikaathire. Nyuma ya kûgerua, weerira wîkîre aruanyûkwe wîru."

- 33 Simioni amwîra, "Mwathani, indîthuurânîrîte kûthi naawe nceera kana gûkua ûgîkua!"
- 34 Yiesû amwîra, "Ga ngûkwîra, Petûrû, ûtugû bûbû bwa îmunthî, mbere ya ngûkû îkurura ûgankaana maita mathatû."
- 35 Rîru Yiesû aûria arutwa baake, "Nkûbûtûma rîra ndabûtûmire bûtarî na mbeeti, kana mbooro, kana iraatû, kûrî kîo bwaga?" Arutwa bamwîra, "Gûtirî kîo twaga."
- 36 Yiesû abeera, "Îndî ûra arî na mbeeti ya gwîkîra mbia kana mbooro nakamate. Na ûra atarî na rûyiû neendie îgooti agûre."
- 37 Ga nkûbwîra Maandîko Maatheru mara maandîkîitwe îgûrû rîakwa nwa mwanka maûyûre, mara maugîite, 'Aathûkiirue bûmwe na auni watho.' "
- 38 Arutwa bamwîra, "Teene, Mwathani! Aaga tûrî na ndûyiû ciîrî!" Yiesû abeera, "Nithirîre agu!"
- 39 Yiesû auma taûni înu aathi Karîmaani ka Mîceituuni wata bûra aamenyeereetie. Arutwa baake bamûthingata noogo.
- 40 Agûkinya ara aathiîte, eera arutwa baake, "Rombagaani bûtikaagwe magerioni."
- 41 Yiesû akûbeera ûgu aathûkana na bo. Aathiyathiyanga gataaria mma, bantû muntû akîgera iiga rîgakinya. Aaturia maru aaromba Ngai
- 42 akiugaga, "Baaba, ûkeegua wenda, ruta gîkombe gîkî gîa kînyamaara mbere yakwa. Îndî rûtha bûra ûkwenda, ti bûra nkwenda."
- [43 Mûraîka auma îgûrû aaya amûûmîria.
- 44 Yiesû naarî na kîeba mûno. Aathi na mbere kûromba Ngai mûno îrûngû rîgîitîgaga ta bûra nthanta cia nthakame iruaga.]
- 45 Yiesû akûthiria kûromba aarûngama aacooka kîrî arutwa baake. Akûthi eethîra bamaami i kîeba kîra kîabagwete.
- 46 Abaûria, "I kî n'ûntû bûmaami? Ûkîiraani bûrombe bwewa inya ya gûcinda magerio."
- 47 Yiesû akîaragia woogû, kîrîndî gîa antû kîaya gîtongoreereetue i Njundas, ûmwe wa arutwa bara baake îkûmi na baîrî. Aathi kîrî Yiesû kaingo amûcunca.
- 48 Yiesû amûûria, "Njundas! Ûgaacunca Mwana wa Muntû na nûkûmûkunyanîra?"
- 49 Arutwa bakwona bûra kwathiîte gûkarîka, baûria Yiesû, "Mwathani, tûtemange antû baba na ndûyiû?"
- 50 Mûrutwa ûmwe wa Yiesû aatema mûruti ngûgî ûmwe wa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, amûgiita gûtû kwa ûrîo.

- 51 Yiesû auga, "Tigaani!" Aaringithia gûtû kwa muntû ûyu amworia.
- 52 Yiesû aûria athînjîri bara banene ba Ngai, anene ba acikaarî bara baakaragia nyomba ya Ngai, na akûrû bara baayîite kûmûgwata, "Ka ndî mûtunyani n'ûntû bwaya kûngwata bûrî na ndûyiû na ncûgûma?"
- 53 Tûratindaga naabi nyomba ya Ngai ntugû cionthe na bûtirangwataga. Îndî n'îndî kagiita keenu karî oogo, ta ko kagiita ka wathani bwa mwindu."
- 54 Antû babu baagwata Yiesû bamwira nyomba ya mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai. Petûrû abathingata arî gataaria.
- 55 Bagûkinya baabua mwanki kîaragooni. Petûrû aaya aakaranîira na bo.
- 56 Mwarî ûmwe aarî mûruti ngûgî wa mûthînjîri ûyu, oona Petûrû akari agu mwankiini. Amûraitha kii, auga, "Wana muntû ûyû ibakûrî na Yiesû."
- 57 Îndî Petûrû aakaana auga, "We, mûka, niû wana ntimwiyî."
- 58 Nyuma ya kagiita gaakai muntû ûngî tatiga mwarî ûyu, oona Petûrû. Amwîra, "Woû ûrî ûmwe wa bara baayaniirie na Yiesû." Petûrû auga, "Arî, niû ntirî wao."
- 59 Nyuma ta ya îthaa rîmwe ûgu, muntû ûngî tatiga ûyu aaremeera na kuuga, "N'ûmma muntû ûyû ibakûrî na Yiesû, n'ûntû wana we i Mûûgariiri!"
- 60 Petûrû amwîra, "Niû wana ntikûmenya bûra ûkuuga!" Petûrû akîaragia woogu, warîru ngûkû yakurura.
- 61 Mwathani aûndûka aaraita Petûrû kii. Rîru i rîo Petûrû aaûkirwe aaririkana bûra Mwathani aamwîrîite atî, "Ûtugû bwa îmunthî mbere ya ngûkû îkurura, ûgankaana maita mathatû."
- 62 Petûrû auma nja aarîra na kîeba mûno.
- 63 Bara baakarîtie Yiesû baanjîria kûmûnyûrûnta na kûmûringanga<sup>64</sup> bakîmûkunîkaga meetho bakamwîra, "Taroria ûtwîre ûra akûringa!"
- 65 Bamwîra mantû maingî mûno bakîmûrumanga.
- 66 Gûgûkea rûûni, kîama gîa akûrû, athînjîri bara banene ba Ngai, na aarimû ba watho baarîkana amwe. Yiesû aareetwa.
- 67 Bamwîra, "Tatwîre kana i woû Kîrîstû." Yiesû abeera, "Wana ndabwîra bûtimbîtîgia.
- 68 Na ndabûûria kîûria na kîo bûtincookeria.
- 69 Na kuuma îndî, Mwana wa Muntû agaakara nthîgûrû rûteere rwa ûrîo rwa Ngai, mwene inya."
- 70 Bontha bamûûria, "Rîru rî, i woû Mwana wa Ngai?" Yiesû abeera, "Nwa woogu bwauga."

<sup>71</sup>Bauga, "Ga kûrî ûkûûyî bûngî tûkwenda bwa mbi! Tiû twingwa tûkwîgua akiuga na kanyua gaake."

## Ruka 23

<sup>1</sup>Gîkundi gîa antû bonthe bara baagambithagia Yiesû bamwira kîrî Piraatû.

<sup>2</sup>Bamûthitanga bauga, "Twîthîre muntû ûyû akîrutana antû mantû mataagîrîte akîbeeraga batikaarûnge ûgooti kîrî Kaisaarî. Na ariugaga we n'we Kîrîstû, na i mûnene."

<sup>3</sup>Piraatû aûria Yiesû, "I woû mûnene wa Ayaundi?" Yiesû amwîra, "Nwa ta ûgu wauga."

<sup>4</sup>Piraatû eera athînjîri bara banene ba Ngai na kîrîndî kîra kîngî, "Niû ntikwona mabîtia mara muntû ûyû arûthîite."

<sup>5</sup>Bonthe baakinyîria mantû mamu na inya mûno bauga, "Mantû mara arutanîite antû ba Njundea yonthe imareeteete thîna. Aanjîrie mantû mamu Gariiri na îndî nwa mo mama areeteete naaga."

<sup>6</sup>Piraatû akwîgua ûgu, aûria, "Ka muntû ûyû arî wa kuuma Gariiri?"

<sup>7</sup>Akwîrwa Yiesû aarî wa kuuma rûteere rûra rwathagwa n'Eronde, auga nairwe kîrî Eronde n'ûntû Eronde naarî Njerusaremu kagiita gaku.

<sup>8</sup>Eronde akwona Yiesû aakena mûno n'ûntû kumania na bûra eegîtue, kwa îgiita rîraaya neendeete mûno kwona Yiesû akîringa kîama.

<sup>9</sup>Yiesû akwirwa kîrî we, Eronde amûûria biûria biingî. Îndî Yiesû aarega kûmûcookeria.

<sup>10</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai na aarimû ba watho beethîrana agu baatuîrîra Yiesû na taka.

<sup>11</sup>Eronde na acikaarî baake baanyûrûnta Yiesû bamûbûthîria. Bamwîkîra nguo ya goro îndaaya. Eronde auga acookue kîrî Piraatû.

<sup>12</sup>Kuuma ntugû înu, Eronde na Piraatû baatuma ûcoore n'ûntû ibaameneene mbereeni.

<sup>13</sup>Piraatû eeta athînjîri bara banene ba Ngai, atongoria, na antû bonthe.

<sup>14</sup>Abeera, "Bûndeeteere muntû ûyû bwauga nakûrutanaga antû mantû mataagîrîte, îndî nkûmûûria wana biû bûrî oogo, ntiroona mabîtia mara arûthîite kîrî mantû mara bûmûthitangîrîte.

<sup>15</sup>Na wana kinya Eronde atiroona mabîtia maake. I ntûma auga nacockue kîrî tiû. Gûtirî bu muntû ûyû arûthîite bûra bûûmba gûtûma aûragwa.

<sup>16</sup>Kwoogu nkauga aringwe ibooko mmûrekeerie athi." [<sup>17</sup>Rîonthe kagiita ga kîatho gîa Pasaka gaakinya, bwarî wîthîre mûgwate ûmwe athaûragwe.]

- 18**Antû bonthe baugîria bauga, "Naûragwe! Baraba nathaûrwe!"
- ( **19**Kûrî kagiita gîtuma gîaûkîite taûni ya Njerusaremu. Baraba n'we eengîre antû baagoma, na aarî mûûragani. Na gîku i kîo gîatûmîite agwatwa athaîkwa nceera.)
- 20**Piraatû aaria na antû kaîrî akîenda kûrekeeria Yiesû.
- 21**Îndî antû baugîria bauga, "Mwambe! Mwambe!"
- 22**Rîa mathatû, Piraatû abaûria, "Ka muntû ûyû arûthîite mabîtia marîkû? Ntikwona bûra arûthîite bûra bûûmba gûtûma aûragwa! Kwoogu nkauga aringwe ibooko mmûrekeerie athi."
- 23**Îndî amwe noogu kîrîndî kîathi na mbere na kuugîria na inya mûno gîkiugaga Yiesû nambwe. Baacookeeria ûgu kaîrî na kaîrî, mwanka Piraatû eetîgîria.
- 24**Piraatû aagîitîra Yiesû îgamba kûringana na bûra antû beendaga.
- 25**Aathaûra ûra antû baugire n'we bakwenda abathaûrîra, ûra aathaîkîitwe atûmîite antû baûkia gîtuma, mûûragani. Rîru aanenkanîra Yiesû kûringana na bûra antû beendaga.
- 26**Acikaarî bathiite kwamba Yiesû baarîkana na muntû eetagwa Simioni aumîite mûndaani. Baathûkia mûtharaba wa Yiesû bamûkamatithia arî nyuma yake. Simioni aarî wa kuuma gûntû gweetagwa Kureni.
- 27**Antû baingî mûno baathingata Yiesû. Kîrî bo ikwarî na eekûrû baamûrîragîra barî na kwîthikîira kûûnene.
- 28**Yiesû aûndûka eera eekûrû babu, "Biû eekûrû ba kuuma Njerusaremu bûtikaandîrîre. Îrîrîreeni bwingwa na bûkîrîra aana beenu!"
- 29**Îgiita rîgaakinya rîra antû bakauga 'I baatharime eekûrû bara bataagîa na twana. I baatharime bara bataagîa na twana twa gwonkia!'
- 30**Îgiita rîru, kûrî antû bakeera irîma, "Tûthiîkeeni!" Na bangî beere tûrîma, "Tûguîkîreeni!"
- 31**Ûkoona i muntû ûmwagîru akûnyamaara ûûgû rî, î bara batarî baagîru bakaanyamaara bûgana ata?"
- 32**Ikwarî na atunyani baîrî baathiite kûûragwa Yiesû akîûragwa.
- 33**Bagûkinya bantû eetagwa 'Kîîndî gîa kîongo' baamba Yiesû na atunyani babu baîrî oogo. Mûtunyani ûmwe aarî rûteere rwa ûrîo, ûyu ûngî rwa ûmotho.
- 34**Yiesû aarombera bara baamwambire auga, "Barekere, Baaba! Batikûmenya bûra bakûrûtha." Acikaarî baathûkia nguo cia Yiesû bairîngîra kuura boona nguo îra muntû agaacinda, athi n'yo.

- 35 Kîrîndî kîarûngama kîîthaîra mantû. Atongoria ba Ayaundi baanyûrûnta Yiesû bauga, "Naroonokagia bara bangî. Taneebonokie ingî weegua n'we Kîrîstû ûra athuurîîtwe i Ngai."
- 36 Acikaarî bakînyûrûnta Yiesû wana bo baathi bamûkundia ndibei yarî na gana.
- 37 Bamwîra, "Teebonokie ingî weegua ûrî Mûnene wa Ayaundi!"
- 38 Îgûrû rîa kîongo kîa Yiesû agu mûtharabaani ibaaringaringîrîte kabaaû kaandîkîîtwe, "|scÛYÛ I MÛNENE WA AYAUNDI.|d"
- 39 Ûmwe wa atunyani babu aaruma Yiesû amwîra, "Anga ti woû Kîrîstû? Aabu ûteebonokie ûgîtwonokia na tiû!"
- 40 Mûtunyani ûyu ûngî aagondokera ûyu wa mbere akîmûkaania. Amûûria, "Woû ka ûtagûkuthûka Ngai wana weegua twagiitîrwa îgamba bûmwe n'we?"
- 41 Rîetû tiû twagiitîrwa kûringana na bûra tûrûthîite. Îndî we gûtirî ûthûûku arûthîite."
- 42 Mûtunyani ûyu wa baîrî eera Yiesû, "Wakinya ûneneeni bwaku, ûndirikane!"
- 43 Yiesû amwîra, "Îmunthî ga ngûkwîra, ûkeegua ûrî amwe naani îkenero."
- 44 Kwanjîria ta mûthenya gatî mwanka thaa kenda, mwindu waruma nthîgûrû înu yonthe.
- 45 Gîtambaa kîra kîagaanîtie nyomba ya Ngai gîatembûkana maita maîrî.
- 46 Yiesû aagondoka na inya mûno auga, "Baaba, ndaiga mwoyo wakwa ûmenyeeriini bwaku" Akuuga ûgu, aanyaarûka.
- 47 Mûtongoria wa acikaarî akwona bûra gwakarîkire aakumia Ngai. Auga, "Na mma muntû ûyû araarî ûmwagîru!"
- 48 Antû bonthe bara beethîreene oogo bakîona bûra gûgaakarîka bakwona ûgu beenûka bakîringaringaga ibara biao i kîîthikîiro.
- 49 Antû bonthe bara baiyeene na Yiesû na eekûrû bara baamûthingatîite kuuma Gariiri baacûûbîrîtie barûngi gataaria.
- 50 Ikwarî na muntû eetagwa Njosebu wa kuuma gataûni ka Arimathea, gîteere kîa Njundea. Aarî muntû ûmwega na ûmwagîru.
- 51 Aakaraga eeteereete kûûya kwa ûnene bwa Ngai. Aarî ûmwe wa akîama, îndî we ateetîganîria na mûbango wa akîama bara bangî wa kûûraga Yiesû.
- 52 Muntû ûyu aathi kîrî Piraatû amwîra amwîtgîrîe athûkie mwîrî wa Yiesû akauthike.
- 53 Njosebu aambûra mwîrî wa Yiesû, acuoga na nkûngû. Aukamata aathûngîria nthikooni yenjîtwe rwaraani rwa iiga. Nthiko înu îtaathikîîtwe muntû ûngî.

<sup>54</sup>Kwarî ntugû ya Ncumaa, na Sabatû nîarî akubî kwanjîria.

<sup>55</sup>Eekûrû bara baathingatîte Yiesû kuuma Gariiri baathiyania na Njosebu. Boona nthiko na mwîrî wa Yiesû ûmaamîtue ku.

<sup>56</sup>Rîru baacooka mûciî baathuuranîra mîtaa na maguta ma gwaka mwîrî wa Yiesû. Ntugû ya Sabatû baanogoka n'ûntû i bu bwarî watho.

## Ruka 24

<sup>1</sup>Rûkîrî mûno ntugû ya mbere ya kiumia, eekûrû babu baaraûka nthikooni bakamatîte mîtaa îra baathuuranîrîte.

<sup>2</sup>Bagûkinya beethîra iiga irîraingiritiirue rîarutwa mûromooni wa nthiko.

<sup>3</sup>Bakûthûngîra ndeni batoona mwîrî wa Mwathani Yiesû.

<sup>4</sup>Barûngi waagu barigarîite i mantû mamu, nthûti îmwê antû arûme baîrî baarûngama akubî na bo beekîrîte nguo ciayicaga mûno.

<sup>5</sup>Eekûrû babu baagwatwa n'ûguaya beenîka biongo biao. Antû babu babaûria, "I kî n'ûntû bûgûcûa muntû arî mwoyo antûûni baakuû.

<sup>6</sup>Atirî gûkû nariûkire. Ririkanaani bûra aabwîrîre arî Gariiri.

<sup>7</sup>Aabwîrîre, 'Mwana wa Muntû nwa mwanka anenkanîrwe kîrî antû ba meeyia na aambwe mûtharabaani, îndî akaariûka ntugû ya ithatû.' "

<sup>8</sup>Rîru i rîo eekûrû babu baaririkanire bûra Yiesû augîite.

<sup>9</sup>Bakuuma nthikooni baathi beera arutwa îkûmi na ûmwê ba Yiesû mantû mamu na bara bangî bonthe.

<sup>10</sup>Eekûrû babu baarî Maria Mûmagindari, Njoanina, Maria gina wa Njakubu na bangî. I bo beerire arutwa ba Yiesû mantû mamu.

<sup>11</sup>Îndî arutwa bakwîrwa ntheto inu n'eekûrû babu boona i cia ûtheri, bataaciîtîgia.

<sup>12</sup>Petûrû auma agu na rwîro aathi nthikooni. Agûkinya aakuamîria aaraithîria ndeni. Akûraithîria i nguo ira Yiesû oogeetwe na cio oonire cionka. Aacooka kaîrî arigarîite i bûra gwakarîkîite.

<sup>13</sup>Ntugû weenu arutwa bamwe baîrî ba Yiesû ibaathiîte gataûni geetagwa Emaûs. Gataûni gaku kaarî ta mairi mûgwanja kuuma taûni ya Njerusaremu.

<sup>14</sup>Baathiîte bakîaragia mantû monthe mara maakarîkîite.

<sup>15</sup>Bakîaragîria mantû mamu, Yiesû abagwatagwata baathiyania.

<sup>16</sup>Ibaamwonire îndî bataamûmenyaga.

<sup>17</sup>Yiesû abaûria, "N'ata bûthiîte bûkiugaga na njîra?" Arutwa babu baarûngama moothiû maa makîonanagia kîeba.



18Ūmwe wao eetagwa Kiriopas amwîra, "Inkûthûgaania i woû wenka Njerusaremu ûtaiyî mantû mara matuîkîkîite."

19Abaûria, "Mantû mabi?" Bamwîra, "Mantû mara maratuîkîkîre kîrî Yiesû Mûnasareethi. Araarî kîroria kîrî inya înene. Mantû mara ararûthaga na mara araaragia imaroonanagia araumîite kîrî Ngai na antû ibarakenaga n'we.

20Îndî athînjîri bara banene ba Ngai na atongoria ibaatûmire atuîrwa kûûragwa na njîra ya kwambwa.

21Tûreerîgagîra n'we agaatûkûûra, tiû Aisiraeri, tuume kîrî anthû beetû. Îndî îmunthî i ntugû ya ithatû kuuma mantû mamu magûkarîka.

22Eekûrû bamwe bacetû batûrigariirie mûno. Baraûkîre nthikooni rûkîrî mûno,

23na batiroona mwîrî wa Yiesû. Bagûcooka baugire iboonire araîka babeera arî mwoyo.

24Na wana bamwe beetû bakûthi nthikooni beethîre gûkari wata ûgu eekûrû babu batwîrîre. Îndî batiramwona."

25Yiesû abeera, "Biû bûtakîite mûno n'ûntû bwa kûûmia biongo bienu bûkarega gwîtgîa mantû mara iroria biaroriirie.

26Ga Kîrîstû ataabuîrîite kûnyamaara i mantû mamu rîru acooka mwagooni wake?"

27Yiesû abataûrîra bûra Maandîko Maatheru maugîite îgûrû rîake, kwanjîria na mabuku mara maandîkirwe i Musa na mara monthe maandîkirwe n'iroria.

28Barî akubî gûkinya gataûni gaku baathiîte, Yiesû aakara taka aakûrûkanîtie.

29Arutwa babu bateendaga athi. Bamwîra, "Raara n'ûntû riûa rîrî akubî kûthûa na igûgûtuga." Yiesû eetîgîria baaraara.

30Bagûkara meethaani barîa, Yiesû aathûkia mûgaate aacookeria Ngai nkaatho, aung'enyûrania abanenkeru.

31Rîru i rîo meetho maa maancûkîre bamûmenya. Bakûmûmenya bataamwona agu kaîrî.

32Baûrania, "Tuuge i kîo n'ûntû nkoro cietû ikûringaga ûra rîra akwaragia naati njîraani agîtûtaûrîra Maandîko Maatheru?"

33Bauma agu thaa wainu baacooka Njerusaremu. Beethîra arutwa bara îkûmi na ûmwe ba Yiesû beethîreene amwe na bara bangî baarî na bo.

34Arutwa babu beethîreene babeera, "I mma Mwathani nariûkîre. Noonirwe i Simioni!"

35Arutwa babu baîrî na bo babeera bûra gwakarîkîite barî njîraani na bûra baamenyangire i Mwathani aarî akîng'enyûrania mûgaate.

- 36 Wabakîaragia mantû mamu, nthûti îmwewe boona Yiesû arûngi amwe na bo. Abeera, "Ûkiri bûrookara naabi!"
- 37 Baamaka n'ûntû baathûgaanagia i nkoma yarî.
- 38 Yiesû abaûria, "I mbi yabûmakia? Na i mbi n'ûntû bûtagwîtîgia?"
- 39 Raithaani njara na magûrû maakwa bwone i niû ningwa. Ndingithiani bwîgue n'ûntû nkoma îtirî mwîrî na îtirî maîndî ta niû."
- 40 Akuuga ûgu aboonia njara ciake na magûrû.
- 41 Îndî wana rîo bateetîgia n'ûntû bwa bûra baakeneete na bûra baarigarîite bûgana. Aacooka abaûria, "Bûrî na gîntû gîa kûrîa aaga?"
- 42 Bamûnenkera kînuku gîa îkûyû rîiruge.
- 43 Yiesû aathûkia aarîa bakîonaga.
- 44 Rîru Yiesû abeera, "Mama i mo mantû mara ndabwîraga rîra ndarakaranagia naabi. Rîra ndarabwîraga nwa mwanka mantû maakwa monthe maûyûre mara maandîkîitwe wathooni bwa Musa, mabukuuni ma iroria, na Cabuurîini."
- 45 Abaa ûûme bwa kûmenya Maandîko mamu Maatheru.
- 46 Abeera, "Kwandîkîitwe ûûgû, Kîrîstû akaanyamaarua îndî akaariûka ntugû ya ithatû.
- 47 Na kwa riitwa rîakwa, kwanjîria Njerusaremu antû bonthe bagaatûmîrua mantû ma kwîrira na kûrekerwa meeyia.
- 48 Biû bûrî akûyûyî ba mantû mama.
- 49 Na nkabûtûmîra Kîrundu Ûmûtheru, ûra Baaba augire akabwaa. Karaani aaga taûni mwanka rîra bûkeewa inya ya Kîrundu Ûmûtheru."
- 50 Yiesû aathi na arutwa baake kuuma Njerusaremu mwanka Bethania. Bagûkinya aûkîria njara ciake îgûrû abathaarima.
- 51 Warîo Ngai amwathûrana na bo amwîtithia îgûrû.
- 52 Arutwa baake bamûgonga. Rîru baacooka Njerusaremu bakeneete mûno.
- 53 Îgiita rîao rîra riingî beegagua barî nyomba ya Ngai bakîmûkumagia.

## Njoana

### Njoana 1

- <sup>1</sup>Kîambîrîriani kîongwa, Kiugo nwa kîarî oogo, na Kiugo nwa gîatûûraga na Ngai, na Kiugo nwa kîarî bûmwe na Ngai.
- <sup>2</sup>Kiugo nwa gîatûûraga na Ngai kîambîrîriani kîongwa.
- <sup>3</sup>Into bionthe biaûmbirwe gûkûrûkîra kîrî Kiugo n'ûntû gûtirî gîntû nwa kîmwe kîaûmbwa i Ngai, Kiugo atarî oogo.
- <sup>4</sup>Kiugo gîkî i kîo kaumo ka mwoyo. Na mwoyo ûyu n'uu watuîkire werû kîrî antû.
- <sup>5</sup>Werû bûthararaga mwinduuni na mwindu ûtaarobûkîria inya.
- <sup>6</sup>Ngai naatûmire muntû eetagwa Njoana,
- <sup>7</sup>arî mûkûûyî aaya kwîra antû mantû ma werû bûbû, kaingo antû bonthe beetîgia kuumania na ûkûûyî bwake.
- <sup>8</sup>Njoana t'we aarî werû bûbû. We ka aayire arî ta mûkûûyî wa kwîra antû mantû ma werû bûbû.
- <sup>9</sup>Werû bûbû i bu werû bungwa bûra bwarî bûûye nthîgûrû bûthararîre antû bonthe.
- <sup>10</sup>Kiugo naarî nthîgûrû îno, na nthîgûrû yaûmbirwe gûkûrûkîra kîrî we, îndî nthîgûrû îtaamûmenya we aarî ûû.
- <sup>11</sup>Akûthi kwao antû ba kwao bataamûkeneera.
- <sup>12</sup>Îndî bara bo baamûkeneere bamwîtgîa, naatûmire batuîka aana ba Ngai.
- <sup>13</sup>Babu bo bataatuîka aana ba Ngai na njîra ya gûciarwa ta wîthîre. Bataaciarwa kuumania na kwenda kwa muntû, kana kûringana na mûbango wa muntû. Baaciarirwe gîkîrundu i Ngai.
- <sup>14</sup>Kiugo gîku i kîo gîatuîkire muntû, aatûûrania amwe naati. Na kuumania na mûkarîre wake itwoonire arî na mwago, mwago wa kîmoomwe kîa Îthe. Aarî na ûtugi bwingî mûno na ûmma bwingî mûno.
- <sup>15</sup>N'we Njoana aakûûyagîra mantû maake rîra aatûmagîria akiugaga, "Ûyû n'we ndaaragîria rîra ndaugaga, 'Ûra aayîite nyuma yakwa n'we mûnene kîrî niû, n'ûntû we naarî oogo mbere yakwa.' "
- <sup>16</sup>Na n'ûntû bwa wingî bwa ûtugi bwake natûthaarimaga na bu kwa wingî.
- <sup>17</sup>Ngai aatûmîre Musa kweyana watho, îndî ûtugi na ûmma biareetirwe i Yiesû Kîrîstû.
- <sup>18</sup>Gûtirî muntû oona Ngai na meetho rî kana rî. Ûra aatûmenyithiirie mantû maake i Mwana wake wa kîmoomwe, ûra atarûmûkanaga na Îthe.

- <sup>19</sup>Rîra atongoria ba Ayaundi ba Njerusaremu baatûmire athînjîri ba Ngai na Araawî bathi kûûria Njoana Mûbaatithania n'we ûû,
- <sup>20</sup>Njoana ataarega kûbacookeria. Aabeerire mantû caû, abeera, "Niû ti niû Kîrîstû."
- <sup>21</sup>Na bo bamûûria, "Aabu woû naawe rî, i woû ûû? Kana i woû Eriya?" Njoana abeera, "Arî, ti niû Eriya." Bamûûria, "Ti woû kîroria kîra?" Njoana abeera, "Arî."
- <sup>22</sup>Bamûûria, "Aabu îndî rî, woû ûrî ûû? Twîre ûrî ûû, n'ûntû kûrî bara batûtûmîite na ibakwîrîgîra tûbaa îcookio."
- <sup>23</sup>Njoana aabacookeerie na mîgambo îra kîroria Isaaya aaroririe, abeera, "Niû ndî kayû ka muntû ûra agûtûmîria rwanza gakiugaga, rûngariani njîra ya Mwathani!"
- <sup>24</sup>Atûmwa babu baatûmîitwe n'Abarisai
- <sup>25</sup>bamûûria, "Aabu naka ûkûbaatithania na ûtirî Kîrîstû, kana Eriya, kana kîroria?"
- <sup>26</sup>Njoana abeera, "Niû mbaatithanagia na rûûyî. Arî oogo ûmwe wacienu ka bûtamwiyî n'we ûû.
- <sup>27</sup>N'we aayîite nyuma yakwa, ûra niû ningwa ntaagîrite nwa wa kûmûtharia rûrigi rwa kîraatû gîake."
- <sup>28</sup>Mantû mama maakarîkîre Bethania, rûgongo rûra rûngî rwa uumîro bwa riûa rwa muuro wa Njorondani, naara Njoana aabaatithanagîria.
- <sup>29</sup>Rûûni rwa ntugû înu, Njoana akwona Yiesû aayîite kîrî we, auga, "Cûûbaani bwone Kagondu ka Ngai kara kathiragia mawîyia ma nthîgûrû!"
- <sup>30</sup>Ûyû n'we ndaraaragîria rîra ndaraugaga, 'Ûra aayîite nyuma yakwa n'we mûnene kîrî niû, n'ûntû we naarî oogo mbere yakwa!'
- <sup>31</sup>Niû ningwa ntaiyî kana n'we aarî. Ndarabaatithanagia na rûûyî kaingo antû ba Isiraeri bamûmenya n'we ûû."
- <sup>32</sup>Njoana eeyana ûkûûyî bûbû, auga, "Ndoonire Kîrundu amwîndamîra aumîite bwa îgûrû akari ta îcea, aatûûrania n'we.
- <sup>33</sup>Mbereeni ntaiyî kana n'we aarî. Ka ndeerirwe i Ngai ûra aantûmire mbaatithanagia na rûûyî, 'Muntû ûra ûkoona eendamîrwa i Kîrundu kuuma îgûrû atûûranie n'we, ûmenye ûyu n'we akaabaatithanagia na Kîrundu Ûmûtheru.'
- <sup>34</sup>Na wabu indoonire ûgu. Na ga nkûbwîra ûkûûyî bwakwa, ûyû n'we Mwana wa Ngai."
- <sup>35</sup>Rûûni Njoana naarûngi kaîrî na arutwa bamwe baake, baîrî.

- <sup>36</sup>Akwona Yiesû akûrûkîfte, auga, "Cûûbaani bwone! Gaka i ko Kagondu ka Ngai."
- <sup>37</sup>Arutwa babu baîrî bakwîgua ûgu, baathingata Yiesû.
- <sup>38</sup>Yiesû akûûndûka oona arutwa babu bamûthingatîfte. Abaûria, "N'ata bûkwenda?" Bamûcookeria bamûûria, "I kû ûkaraga, Rabai?" (Na Kîîbirania 'Rabai' i ta kuuga 'Mwarimû'.)
- <sup>39</sup>Yiesû abeera, "Ncûûni mbwone." Arutwa babu bamûthingata boona ara aakaraga. Na n'ûntû kwarî ta thaa kûmi, baakara mwanka gwatuga.
- <sup>40</sup>Ûmwe wa arutwa babu baîrî aarî Enderea, mûruagina wa Simioni Petûrû. Aarî ùmwe wa bara beegiirue ûgu Njoana augire, bakwona Yiesû bamûthingata.
- <sup>41</sup>Ûntû bwa mbere bûra Enderea aarûthire, n'acûire mûruagina Simioni amwîra, "Itwonire Mesia." ('Mesia' tûgîtaûra i ta kuuga 'Kîrîstû' na Kîîngiriki.)
- <sup>42</sup>Enderea aira mûruagina, Simioni, kîrî Yiesû. Yiesû akwona Simioni, amûcûûba kii amwîra, "Woû ûrî Simioni mwana wa Njona, îndî îndî ûgeetagwa Kebas." ('Kebas' i bûmwe na 'Petûrû' na Kîîngiriki.)
- <sup>43</sup>Rûûni rwa ntugû înu, Yiesû aabanga kûthi Gariiri. Akûthi eethîra muntû eetagwa Piripû noogo. Amwîra, "Nthingata!"
- <sup>44</sup>Piripû aarî wa kuuma kûmwe na Enderea na Petûrû. Baarî ba kuuma taûni yeetagwa Bethisainda.
- <sup>45</sup>Piripû aacûa Nathanieri. Akûmwona amwîra, "Tûkwona ûra Musa aandîkire mantû maake îbukuu ni rîa watho, ûra iroria biaandîkire mantû maake. N'we i Yiesû mwana wa Njosebu, kuuma Nasareethi."
- <sup>46</sup>Nathanieri aûria Piripû, "Î Nasareethi! Kûrî gîntû kîega kiuma Nasareethi?" Piripû amwîra, "Tancû wone."
- <sup>47</sup>Yiesû akwona Nathanieri aayîfte, auga, "Na mma, ûyû n'we Mwisiraeri ûra ataaragia ûrongo."
- <sup>48</sup>Nathanieri amûûria, "N'ata wamenyanga?" Yiesû amwîra, "Wana kinya mbere ya Piripû agwîta, ingûkwene ûkari nthî ara ûgûkari rungu rwa mûkûyû."
- <sup>49</sup>Nathanieri amwîra, "Rabai, woû ûrî Mwana wa Ngai na i woû Mûnene wa Isiraeri!"
- <sup>50</sup>Yiesû amûûria, "Ûrîttîgia n'ûntû bwa gûkwîra inkwonire ûkari rungu rwa mûkûyû? Ûkoona manene nkûrûki ya ûgu."
- <sup>51</sup>Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, bûkoona îgûrû rîarugûka, na araîka ba Ngai bakîîndamaga na bagîitagîria gûkûrûkîira kîrî Mwana wa Muntû."

## Njoana 2

- <sup>1</sup>Aûkeeni ikwarî na kîatho kîa wiki taûni yeetagwa Kana, nthîgûrû ya Gariiri. Gina wa Yiesû naarî kîathooni gîku.
- <sup>2</sup>Yiesû na arutwa baake kinya bo ibaarî beete.
- <sup>3</sup>Ndibei îkûthira, gina wa Yiesû amwîra, "Bakûthiria ndibei."
- <sup>4</sup>Yiesû amwîra, "N'ata ûkûmbûûrangia, mwekûrû? Kagiita gaakwa ti gakinyu."
- <sup>5</sup>Gina wa Yiesû eera bara baagaagûranaga, "Bûrûtheeni wabûra akaabwîra."
- <sup>6</sup>N'ûntû bwa wîthîre bwa kîndini ya Ayaundi bwa kwîtheria, ikwarî na nyûngû ithanthatû cia maiga. Na weemwe ya cio îkîûyûrua na rita ta îgana rîmwe.
- <sup>7</sup>Yiesû eera babu baagaagûranaga, "Ûyûriani nyûngû rûûyî." Baûyûria nyûngû inu rûûyî mwanka rûrera.
- <sup>8</sup>Rîru Yiesû aacooka abeera, "Îndî taani bwirîre mûgîiki." Bakwirîra mûgîiki,
- <sup>9</sup>aacama eegua i ndibei yarî. We ataamenyaga naara yaumîite, îndî bara bo baagaagûranaga ibaiyî. Eera mûgûrani,
- <sup>10</sup>"Antû bonthe baambaga gûkundia antû ndibei îra mbega mûno. Rîra baanyua baagania, rîru i rîo îra îtarî mbega bwega îreetagwa, îndî woû ûrîgaigîite îra mbega mwanka îndî."
- <sup>11</sup>Yiesû aaringire kîama gîkî kîa mbere taûniini yeetagwa Kana, nthîgûrû ya Gariiri, oonania mwago wake na arutwa baake bamwîtîgia.
- <sup>12</sup>Nyumaani Yiesû aathi bwa Kaperinaumu barî na gina, aruagina, na arutwa baake, baakarakaranga noogo bantû a ntugû inkai.
- <sup>13</sup>Ntugû ya kîatho gîa Pasaka îgûkara gûkinya, Yiesû aathi Njerusaremu.
- <sup>14</sup>Akûthûngîra nyomba ya Ngai eethîra antû ku bakîendanagîria na bakîgûranagîra ng'ombe, ng'ondu, na macea mara ma mîciî. Na ikwarî na antû baakari nthî ku bagîkûûranagia mbia.
- <sup>15</sup>Yiesû aînda mûcarica, aakuthakuthia ng'ondu na ng'ombe ciauma ku cionthe. Aakuûrania meetha cia bara baakûûranagia mbia, mbia cianyagaara.
- <sup>16</sup>Eera bara beendagia macea, "Rutaani mama gûkû! Bûtigaatuûkithie nyomba ya Baaba thoko!"
- <sup>17</sup>Akuuga ûgu arutwa baake baaririkana Maandîko Maatheru mara maugîite, "Ingûkua i wendo bwa nyomba yaku."
- <sup>18</sup>Ayaundi beera Yiesû, "Tatwonie kîama kîra gîgaatûma twîtîgia ûrî na inya kuuma kîrî Ngai ya kûrûtha ûntû ta bûbû."
- <sup>19</sup>Yiesû abacookeria abeera, "Bûkoomborania nyomba îno ya Ngai, nkamîaka kaîrî yûyûre na ntugû ithatû."

<sup>20</sup>Ayaundi bamwîra, "Ûriuga nyomba yaakirwe na mîanka mîrongo îna na îthanthatû ûkamîaka na ntugû ithatû!"

<sup>21</sup>Nyomba ya Ngai îra Yiesû augagîra yarî mwîrî wake.

<sup>22</sup>Kwoogu rîra aariûkire, arutwa baake baaririkana mîgambo înu augîite, beetîgia Maandîko Maatheru na mantû mara augaga.

<sup>23</sup>Îgiitaani rîru rîa Pasaka Yiesû aarî Njerusaremu, antû baingî ibaamwîtîgiirie n'ûntû bwa biama bira aaringaga.

<sup>24</sup>Îndî Yiesû ataabeetîgia n'ûntû gûtirî bu ataiyî bwa muntû.

<sup>25</sup>Gûtaari na gîtûmi kîa muntû kûmwîra bûra antû bakari n'ûntû gûtirî ûntû bwao bwa ndeni ataiyî.

### Njoana 3

<sup>1</sup>Ikwarî na mûtongoria ûmwe Mûyaundi wa gîkundi kîa Abarisai eetagwa Nikondemu.

<sup>2</sup>Ûtugû bûmwe aathi kîrî Yiesû amwîra, "Rabai, itwiyî i Ngai agûtûmîite urî mwarimû, n'ûntû gûtirî we arûtha mantû ma kûrigaria ta mara urûthaga twanga Ngai arî amwe n'we."

<sup>3</sup>Yiesû amwîra, "Na mma ga ngûkwîra, twanga muntû agaciarwa îciarwa rîa maîrî, atiûmba kûthi ûneneeni bwa Ngai."

<sup>4</sup>Nikondemu amûûria, "Kûûmbîka ata muntû ûmûgima aciarwa kaîrî? Kwaûmbîka agacooka nda ya gina agaciarwa kaîrî?"

<sup>5</sup>Yiesû amûcookeria amwîra, "Na mma ga ngûkwîra, twanga muntû agaciarwa kaîrî na njîra ya rûûyî na ya gîkîrundu, atiûmba kûthûngîra ûneneeni bwa Ngai.

<sup>6</sup>Kîra gîciaragwa i muntû gîkari ta muntû. Na kîra gîciaragwa gîkîrundu gîkari ta Kîrundu.

<sup>7</sup>Ûtikaarigare i bûra ndakwîra atî, nwa mwanka bûciarwe îciarwa rîa maîrî.

<sup>8</sup>Ruuo rwerekagîra wanaara rûkwenda. Nûruîgagua, îndî ûtimenyaga ruumaga kû kana rûthiyaga kû. I ta bu gûkari ûgu kîrî ura acierwe na njîra ya gîkîrundu."

<sup>9</sup>Nikondemu amûûria, "N'ata ûntû bûbû bûûmbîkananga?"

<sup>10</sup>Yiesû amwîra, "Ûtigûciûra ûntû bûbû, mwarimû agana ûûgû wa Isiraeri!"

<sup>11</sup>Na mma ga ngûkwîra, twaragia mara twiyî, na tûkûûyagîra mara twona, îndî bûtiendaga gwîtîgia ûkûûyî bwetû.

<sup>12</sup>Weegua mbwîraga mara matuîkîkaga gûkû nthîgûrû na bûtiîtîgagia rî, n'ata bûgeetîgia ndabwîra mantû ma îgûrû?

<sup>13</sup>Gûtirî ûngî aakinya îgûrû tatiga Mwana wa Muntû ura aaumire noogo.



- <sup>14</sup>Na wata bûra Musa aûkîrie njoka rwanda, nwa ta bu Mwana wa Muntû agaûkîrua,
- <sup>15</sup>kaingo muntû wonthe ûra akaamwîtîgia, oona mwoyo wa tene na tene.
- <sup>16</sup>"N'ûntû bwa bûra Ngai eendire kîrîndî kîa nthîgûrû neeyanire Mwana wake wa kîmoomwe, kaingo ûra wonthe akaamwîtîgia ataûra, îndî oone mwoyo wa tene na tene.
- <sup>17</sup>Ngai ataatûma Mwana wake nthîgûrû aaya kûgiitîra antû îgamba, îndî naaboonokia.
- <sup>18</sup>Ûra amwîtîgagia atirî na îgamba, îndî ûra atamwîtîgagia wana n'ûmûgiitîre îgamba mwanka agu tûrî îndî, n'ûntû atiitîgîtie riitwaani rîa Mwana wa Ngai wa kîmoomwe.
- <sup>19</sup>Gîtûmi gîa kûgiitîrwa îgamba i kwîgua werû ibwayire nthîgûrû, îndî antû beendeete mwindu bantû a werû n'ûntû mantû mara barûthaga i maathûûku.
- <sup>20</sup>Muntû wonthe ûra arûthaga mantû maathûûku nameneete werû na atienda kuumîra, n'ûntû nakuthûkaga mantû mara arûthaga mamenyekana.
- <sup>21</sup>Îndî ûra we arûthaga bûra kwagîrîte, akaraga werûûni, kaingo antû boona arîrûtha kûringana na kwenda kwa Ngai."
- <sup>22</sup>Nyuma ya ûgu, Yiesû na arutwa baake baathi bwa Njundea, baakararanga noogo ma akîbaatithagia antû.
- <sup>23</sup>Kagiitaani wagaku, Njoana wana we naabaatithanagîria bantû eetagwa Aenoni, akubî na Sarimu. Aabaatithanagîria noogo n'ûntû ikwarî na rûûyî rwa kûgana. Antû baakaraga bakîyaga ababaatithia.
- (<sup>24</sup>Rîru kwarî mbere ya athaîkwa nceera.)
- <sup>25</sup>Arutwa bamwe ba Njoana ibaakararanagia na Mûyaundi ûmwe îgûrû rîa wîthîre bwa kîîndini bwa kwîtheria.
- <sup>26</sup>Arutwa ba Njoana baathi kîrî we bamwîra, "Rabai, muntû ûra wagwetaga, ûra bwarî n'we rûteere rûra rûngî rwa muuro wa Njorondani, wana we nakûbaatithania, na kîrîndî kîonthe i noogo gîkwerekera!"
- <sup>27</sup>Njoana aabeera, "Muntû atiîgua arî na gîntû atarî mwe kîo i Ngai.
- <sup>28</sup>Na biû bwingwa bûrî akûûyî atî indaugire, 'Ti niû Kîrîstû, niû igûtûmwa ndî ûmûtûme mbere ya aaya.'
- <sup>29</sup>Mwiki eegagua arî wa mûgûrani, îndî mûbarûngamîri, ûra ngûgî yake îrî kûrûngama na kûthikîria, nakenaga mûno eegua bûra mûgûrani akuuga. Wata ûgu naani i kîo gîtûmîte mbîgua nkeneete kûthiria.
- <sup>30</sup>Nwa mwanka we athi agîtuîkaga n'we arî gîtûmi, niû nthi ngîtuîkaga ntirî gîtûmi."

<sup>31</sup>"Ūra arî wa kuuma îgûrû n'we mûnene kîrî bonthé. Ūra arî wa kuuma nthîgûrû n'wa nthîgûrû, na aaragia mantû ma kînthîgûrû. Ūra aumîite îgûrû n'we mûnene kîrî bonthé.

<sup>32</sup>We aaragia mara oona na mara eegua, îndî gûtirî we eetîgagia ûkûûyî bwake.

<sup>33</sup>Muntû ūra eetîgagia ûkûûyî bwake noonanagia wabu Ngai aaragia ūmma.

<sup>34</sup>Ūra Ngai atûmîite aaragia mîgambo ya Ngai, n'ûntû Ngai namweyaga Kîrundu wake wa kûgana.

<sup>35</sup>Îthe neendeete Mwana, na namwete wathaani bwa kwathaga bionthe.

<sup>36</sup>Ūra eetîgagia Mwana, arî na mwoyo wa tene na tene. Îndî ūra atamwathîkagîra ationa mwoyo, na akaagiitîrwa îgamba bûûthûûku n'ûntû Ngai akaraga athûûri n'we."

#### **Njoana 4**

<sup>1</sup>Mwathani aaya kûmenya Abarisai ibaarî bakwîgua bûra aakuuyagia antû baingî nkûrûki ya Njoana bagatuîka arutwa baake akababaatithia.

(<sup>2</sup>Îndî ingî ti Yiesû we wengwa aababaatithagia, n'arutwa baake baababaatithagia.)

<sup>3</sup>Akûmenya ūgu, auma Njundea aacooka Gariiri kaîrî.

<sup>4</sup>Yiesû naabatîrue akûrûkîra nthîgûrû ya Asamaria.

<sup>5</sup>Aagendeera taûni yeetagwa Sînka, akubî na kîthaka kîra Njakubu aagaîrîr îte nthaka îmwé yake îra yeetagwa Njosebu.

<sup>6</sup>Kîthima kîa Njakubu kîarî waagu ūgu. Na n'ûntû bwa kûnoga kûra aanogeete i rûgendo, Yiesû aathi aakara nthî waagu rûteere rwa kîo. Kwarî ta thaa thiita.

<sup>7</sup>Mûka ūmwé Mûsamaria aaya gûtaa rûûyî. Yiesû amwîra amûkundie rûûyî anyue. (<sup>8</sup>Arutwa ba Yiesû bataarî oogo, ibaarî bakûthi taûni kûgûra irio.)

<sup>9</sup>Mûka ūyu Mûsamaria amwîra, "Ūrî Mûyaundi, naani ndî Mûsamaria. N'ata ûkûmbîranga ngûkundie rûûyî?" (Ayaundi batigîtûmîra into bimwe na Asamaria.)

<sup>10</sup>Yiesû amwîra, "Ūkeegua nûkûmenya kîewa kîra Ngai aûmba gûkwaa, na n'ûû agûkwîra ūmûkundie rûûyî, nûûria Ngai akwe kîewa gîku na agûkundie rûûyî rwa mwoyo."

<sup>11</sup>Mûka ūyu amwîra, "Itû, aba, i kû ūkaaruta rûûyî rûru rwa mwoyo ûkûmbîra? Ntikwona ūrî na gîntû gîa gûtaa na kîo na i bu kîthima gîkî kîrî kîraaya.

<sup>12</sup>Nûkwenda kûmbîra i woû mûnene kîrî kîûyûyû gîetû Njakubu, ūra aatûtigîre kîthima gîkî? We wengwa aanyunyaga rûûyî rwa kîthima wagîkî na aana baake na ūrîthi bwake."

- 13 Yiesû amûcookeria amwîra, "Muntû ûra anyunyaga rûûyî rûrû atirega kwîgua bûûta kaîrî,
- 14 Îndî ûra anyunyaga rûûyî rûra nkundanagia, atiîgua bûûta kaîrî. Rûûyî rûra mmûkundagia rûtuîkaga kînyaka ndeni yake, rûûyî rwa kîo rûkanyenyega akoona mwoyo wa tene na tene."
- 15 Mûka Mûsamaria amwîra, "Itû, aba, nkundia rûûyî rûru kaingo nteegua bûûta kaîrî na kaingo ntaaya gûtaa aaga kaîrî."
- 16 Yiesû amwîra, "Îthi wîte mûrûmeegu bûûye n'we."
- 17 Mûka ûyu amwîra, "Niû ntirî mûrûme." Yiesû amwîra, "Ûkwaria mma wauga ûtirî na mûrûme,
- 18 n'ûntû ûgûrîtwe n'arûme bataano, naka na ûra ûrî n'we îndî tika wana we arî mûrûmeegu. Bûbu wauga n'ûmma."
- 19 Mûka ûyu eera Yiesû, "Na ûrî kîroria, aba!
- 20 Biûyûyûyû beetû tiû Asamaria baagongagîra Ngai kîrîmaani gîkî, îndî naabi Ayaundi buugaga Ngai abatîrue agongagîrwa Njerusaremu."
- 21 Yiesû amwîra, "Mbîtîgia, mwekûrû, kagiita kaayîte bûtiigongera Ngai kîrîmaani gîkî, kana Njerusaremu.
- 22 Na rîo gûkîa, biû Asamaria bûgongaga ûra bûtaiyî. Îndî tiû tûgongaga ûra twiyî n'ûntû wonokio bûûyanîtie na Ayaundi.
- 23 Kagiita ikaayîte, na gaka i ko kagiita. Bara bakaagongaga Ngai Baaba bûra kwagîrîte bakaamûgongaga na njîra ya gîkîrundu, na ya mma. Na babu i bo Ngai acûaga bamûgonga.
- 24 Ngai i kîrundu. Bara bamûgongaga nwa mwanka bamûgonge na njîra ya gîkîrundu na ya mma."
- 25 Mûka ûyu Mûsamaria amwîra, "Imbiyî rîra Mesia ûra eetagwa 'Kîrîstû' akaaya agatuumbûrîra mantû monthe."
- 26 Yiesû amwîra, "Niû nkwaria naawe i niû we."
- 27 Yiesû na mûka ûyu bakîaragîrîra agu, arutwa ba Yiesû baakinya. Baarigara mûno bakwîthîra Yiesû akîaria na mûka, îndî gûtirî muntû aûria kîra baaragîrîra kana baûria Yiesû kîra gîatûmaga aaria na mûka ûyu.
- 28 Mûka ûyu aatiga nyûngû îra aataîte n'yo rûûyî. Aacooka bwa taûni eera antû,
- 29 "Tancûûni bwone muntû ûngî aambîra mantû monthe ndarorûtha. Waûmba kwîgua n'we Kîrîstû?"
- 30 Antû bauma taûni baathi naagu Yiesû aarî.

- <sup>31</sup>Kagiitaani gaku i rîo arutwa beeyaga Yiesû irio, bamwîra, "Rabai, itû rûma gantû."
- <sup>32</sup>Îndî Yiesû abacookeria abeera, "Ndî na irio biakwa ka bûtaiyî."
- <sup>33</sup>Arutwa baake baanjîria kûûrania, "Ka kûrî we amûrûmiirie irio kana?"
- <sup>34</sup>Yiesû abeera, "Irio biakwa i kûrûtha kwenda kwa ûra aantûmire, mwanka nthirie ngûgî îra aampeere.
- <sup>35</sup>Anga bûtiugaga, 'Nyuma ya mîeri îna tûgaaketha?' Îndî ka mbwireeni, raithaani mînda bwega bwone bûra irio biûmîite bieteereete gûkethwa.
- <sup>36</sup>Agu tûrî mûkethi nakûrîwa ngûgî yake ya gûketha maketha ma mwoyo wa tene na tene, kaingo mwandi na mûkethi bakena bûmwe bonthe.
- <sup>37</sup>Bûra kwîragwa n'wabu kûrî atî, 'Kûrî ûra aandaga na ûra akethaga.'
- <sup>38</sup>Ndabûtûma bûketha maketha bûtaathithinîra. Kûrî bara baathithinîre mo. Biû ka bûthûkîitie kuuma ara baatigîre."
- <sup>39</sup>Asamaria baingî ba taûni înu beetîgia Yiesû n'ûntû bwa gûkûûyîra kûra mûka ûyu aakûûyîre auga Yiesû naamwîrire monthe mara aarorûtha.
- <sup>40</sup>Rîru Asamaria babu baayîite kwona Yiesû, bamwîra atikaathi bakarakarange. Yiesû eetîgîria baakara ntugû ciîrî.
- <sup>41</sup>Asamaria bangî baingî beetîgia Yiesû bakûmûthikîria.
- <sup>42</sup>Beera mûka ûyu, "Wabu tûgwîtgîa n'ûntû tûkûthikîria twingwa, na t'ûntû bwa bûra twîgîttue ûkiuga. Tûkûmenya na mma muntû ûyû i Mwonokia wa nthîgûrû."
- <sup>43</sup>Nyuma ya ntugû inu ciîrî, Yiesû auma agu aathi bwa Gariiri.
- (<sup>44</sup>Kûrî rîo we wengwa augîite kîroria gîtirî nkuma kwao.)
- <sup>45</sup>Agûkinya Gariiri, antû ba Gariiri bamûkeneera, n'ûntû kûrî rîo baarî Njerusaremu boona mara monthe aarûthire rîra baarî noogo kîathooni gîa Pasaka.
- <sup>46</sup>Aacooka taûni ya Kana naagu Gariiri, naara aagarûrîite rûûyî rwatuîka ndibei. Ikwarî na mûnene ûmwe wa thirikaarî aatûire taûni ya Kaperinaumu. Mûnene ûyu naarî na kaana ga kaîyî kaayîttue.
- <sup>47</sup>Akwîgua Yiesû naarî akuuma Njundea aaya Gariiri, aaya aûria Yiesû bathi Kaperinaumu akamwoorerie kaana, n'ûntû i ta gûtarî ko kaarî oogo.
- <sup>48</sup>Yiesû amwîra, "Î biû nwanga bûkoona biama na magegania nwa rîo bwîtgîa!"
- <sup>49</sup>Mûnene ûyu amwîra, "Itû, aba, twîndame Kaperinaumu mbere ya gaku."
- <sup>50</sup>Yiesû amwîra, "Na ûkathi mwana waku akaabua." Mûnene ûyu eetîgia mîgambo înu ya Yiesû, aathi.

- <sup>51</sup>Acookeete aarîkana na aruti ngûgî baake bamwîra, "Mwana waku narabwire."
- <sup>52</sup>Mûnene aûria aruti ngûgî baake rîra rîongwa mwana aabuîte. Bamwîra, "N'îgoro thaa mûgwanja cia mûthenya i rîo karatigire kûbîyanîra mwîrî."
- <sup>53</sup>Îthe wa kaana gaku aaririkana thaa inu nwa cio ciongwa ira Yiesû aamwîrîite kaana gaake gakaabua. Kwoogu we na antû ba mûciî wake beetîgia Yiesû.
- <sup>54</sup>Gîku i kîo kîama kîa Yiesû kîa biîrî kîra aaringire kuuma akuuma Njundea aaya Gariiri.

## Njoana 5

- <sup>1</sup>Nyumaani Yiesû aathi Njerusaremu kîathooni kîa ndini ya Ayaundi.
- <sup>2</sup>Njerusaremu, akubî na mwîrîga weetagwa, 'Mwîrîga wa Ng'ondu,' ikwarî na kîria kîa rûûyî kîarî oogo. Na rûteere rwa kîo igwaakîitwe rwembea rwa antû kwîyûa rwagaanîitue maita mataano. Na rwaria rwa Kîibirania, kîria gîku gîetagwa Bethisatha.
- <sup>3</sup>Antû baingî mûno bateebûmbagîra, bamwe ntûngi, bangî batootaga kûthi na bangî bionje baamaamaga tûnyombaani tûtu twa kwîyûa, bageeteera rûûyî rûtua kwainainua. [<sup>4</sup>Kweerîkanaga weegiita na îgiita mûraîka wa Mwathani aayaga kîriani gîku akainainia rûûyî. Kwoogu muntû wa mbere kûthûngîra ku warîra rûûyî rwainaina nooraga ndwari wa yonthe îra eegagua arî n'yo.]
- <sup>5</sup>Ikwarî na muntû ûmwe oogo aatûire arî kîonje mîanka mîrongo îthatû na înana.
- <sup>6</sup>Yiesû akûmwona amaami agu na aamenya aakarîite arî ûmwayie kwa îgiita rîgana ûgu, amûûria, "Nûkwenda kwora?"
- <sup>7</sup>Muntû ûyu amwîra, "Niû, aba, ntionaga muntû wa kûnthûngîria kîriani rîra rûûyî rwainaina. Ngîkara gûcûûgia kûthûngîra wîgagua muntû ûngî akûthûngîra."
- <sup>8</sup>Yiesû amwîra, "Rûngama ûthûkie imaamîro biaku ûthi."
- <sup>9</sup>Nthûti weenu muntû ûyu oora. Aathûkia imaamîro biake aathi. Na n'ûntû kwarî ntugû ya Sabatû,
- <sup>10</sup>Ayaundi bakwona muntû ûyu akamatîite imaamîro bamwîra, "Ka ûtaiyî îmunthî i ntugû ya Sabatû, na watho ibûkûrega wîgua ûkamatîite imaamîro?"
- <sup>11</sup>Muntû ûyu abeera, "Muntû ûra amboriirie n'we aambîrîre nkamate imaamîro biakwa nthi."
- <sup>12</sup>Ayaundi bamûûria, "N'ûû we ûyu we akwîrîre ûgu?"
- <sup>13</sup>Muntû ûyu ataiyî kana i Yiesû aarî n'ûntû Yiesû naarî akwîngîrana na kîrîndî, aathi.

**14**Nyumaani Yiesû eethîra muntû ûyu nyomba ya Ngai. Amwîra, "Nûkwona îndî nûbuîte. Tigana na meeyia, weegua t'ûgu ûkoona kînyamaara kîongwa."

**15**Muntû ûyu auma agu aathi eera atongoria ba Ayaundi i Yiesû aamworeetie.

**16**Atongoria babu baabanga kûnyamaaria Yiesû n'ûntû bwa kûrûtha ûgu ntugû ya Sabatû.

**17**Yiesû abeera, "Baaba arutaga ngûgî rîonthe na nwa ta bu na niû nkûrûtha."

**18**Mîgambo înu ya Yiesû yatûma Ayaundi bathi na mbere nkûrûki gûcûa njîra ya kûmûûraga, na mûno mûno, t'ûntû bwa kûrûtha bûra boonaga bûtaagîrîte kûrûthwa ntugû ya Sabatû, îndî n'ûntû bwa kuuga Ngai n'Îthe, na kuuga ûgu i kwîganaania eeganaania na Ngai.

**19**Yiesû eera Ayaundi babu, "Na mma ga nkûbwîra, gûtirî bu Mwana aûmba kûrûtha arî we na bwake. Aiyî kûrûtha wabûra bunka oonaga Îthe akîrûtha. Bûra Îthe wa Mwana arûthaga i bu Mwana arûthaga.

**20**Îthe amwonagia monthe mara mongwa we wengwa arûthaga, n'ûntû namwendeete. Na atirî mbarû îndî, akamwonia mangî maanene nkûrûki ya mama, na biû bûrigare.

**21**Kwoogu, wata bûra Baaba ariûkagia antû bakuîte akabatuûkithia antû barî mwoyo, nwa ta bu kinya Mwana wake atuûkithagia antû mwoyo bara akwenda.

**22**Na kaîrî bûmenye ti Baaba agiitanagîra magamba. I Mwana wake anenkerete watho bûbu bunthe,

**23**kaingo antû bonthe batîya Mwana bûmwe na bûra bamûtîyaga arî we Îthe. Kwoogu ûra atatîyaga Mwana, atitîyaga Îthe ûra aamûtûmire.

**24**"Na mma ga nkûbwîra, muntû ûra eegagua ntheto ciakwa na ageetîgia ûra aantûmire, ûyu we arî na mwoyo wa tene na tene. We gûtirî îgamba rîra arî na rîo. Narîkîtie kuuma gîkuûni aathûngîra mwoyooni.

**25**Na mma ga nkûbwîra, kagiita ikaayîite, na gaka i ko kagiita, rîra bara bakuîte bakeegua kayû ka Mwana wa Ngai, na bara bakeegua bûra akuuga, bagaatûûra.

**26**Wata bûra Baaba arî we atûmaga antû batûûra mwoyo, nwa ta bu atuûkithîtie Mwana atûmaga antû batûûra mwoyo.

**27**Kwoogu namwete watho bwa kûgiitîra antû îgamba n'ûntû we i Mwana wa Muntû.

**28**"Bûtikaarigare i bûra nkûbwîra. Îgiita irîyîite bara bonthe bakuû beegue kayû ka Mwana wa Ngai,

**29**bariûke baume nthikooni. Bara baarûthire bwega bariûke batûûre, îndî bara baarûthire mantû mataagîrîte bakaariûka bagiitîrwe îgamba rîao bûûthûku mûno.

- <sup>30</sup>Gûtirî bu mbûmba kûrûtha na kwenda gwakwa na bwakwa. Ngiitagîra muntû îgamba kûringana na bûra mbîiragwa. Kwoogu kîrî bûra ngiitaga magamba, ngiitaga ntakûbîtia n'ûntû ntirûthaga bûra nkwenda ndî niû na bwakwa. Ndûthaga kwenda kwa ûra aantûmire."
- <sup>31</sup>Yiesû auga, "Ûkaaya kwîgua ndîkûûyagîra ningwa bûbu bûtiîtwa ûkûûyî.
- <sup>32</sup>Kûrî ûra arî mûkûûyî, na imbiyî bûra augaga îgûrû rîakwa i bu kûrî.
- <sup>33</sup>"Bwatûmanire kîrî Njoana na naugire bûra kûrî.
- <sup>34</sup>Îndî ingî tika ûkûûyî bwa muntû îgûrû rîakwa bûrî na gîtûmi. Ka ndauga ngwete kaingo bwonokua.
- <sup>35</sup>Njoana aarî ta taa îra yaankanaga îkatharara. Na kûrî kagiita bwonaniirie ibwakeneere werû bwake.
- <sup>36</sup>"Nkûrûki niû ndî na ûkûûyî bûngî bûûnene kîrî ya bûra Njoana eeyanire, n'ûntû mantû mara Baaba aantûmire ndûtha na i mo ndûthaga imoonanagia Baaba naantûmire.
- <sup>37</sup>Na kinya Baaba wengwa ûra aantûmire naankûûyîre. Îndî tika biû bweegua bûra aaragia kana bwona bûra akari.
- <sup>38</sup>Na bûremagwa kûrikia kiugo gîake n'ûntû bûtiîtîgagia i niû aatûmire.
- <sup>39</sup>Bûcûnkûûnaga Maandîko Maatheru n'ûntû bûthûgaanagia bwarûtha ûgu bûkoona mwoyo wa tene na tene. Naka na Maandîko wamama nwa mo magweteete mantû maakwa,
- <sup>40</sup>Îndî amwe na ûgu bûtienda kûûyîra mwoyo.
- <sup>41</sup>"Ntiîtîgîria gûkumua i muntû niû.
- <sup>42</sup>Biû inkûbûmenya bwega. Imbiyî nkorooni cienu bûtiendeete Ngai.
- <sup>43</sup>Mbûyîite ndî na watho kuuma kîrî Baaba, îndî bûtirî bata naani. Îndî muntû ûngî akaaya na bwake we wengwa, ûyu n'we wîgua bûrî bata n'we.
- <sup>44</sup>N'ata biû bûmbîtîgangia weegua bûkenaga rîra bûgûkumanîria bûrî bwingwa bûtagûtindanîra na gûcûa gûkumua i Ngai ûra gûtarî ûngî ta we?
- <sup>45</sup>"Na bûtikaathûgaanieni i niû nkaabuuga kîrî Baaba, mmwîre bûra bûrî bathûûku. Ûra akaabuuga i Musa woora bûtûire bwîgwetie.
- <sup>46</sup>Ûkaaya kwîgua wabu ibwetîgiirie Musa bwambîtîgia, n'ûntû Musa naandîkire mantû maakwa.
- <sup>47</sup>Kwoogu bûtiîtîgia bûra mbugaga n'ûntû bûtiîtîgîtie bûra Musa aandîkire."

## Njoana 6



- <sup>1</sup>Nyumaani Yiesû aaringa aathi bwa rûgongo rûra rûngî rwa îria rîa Gariiri, (rîra kaîrî rîetaga îria rîa Tiberias).
- <sup>2</sup>Kîrîndî kîînene kîamûthingata noogo, n'ûntû ibaarî bakwona biama bira aaringaga bia kworia aayie.
- <sup>3</sup>Yiesû na arutwa baake baatwa karîmaani, baakara nthî.
- <sup>4</sup>Kîatho kîa Ayaundi gîa Pasaka ikîarî akubî.
- <sup>5</sup>Yiesû akûgera meetho oona mûkondo wa antû ûûyîite kîrî we. Yiesû aûria Piripû, "I kû tûkaagûra mîgaate tûrûmie antû baba?"
- <sup>6</sup>Yiesû aûriirie Piripû ûgu akienda kwîgua bûra akauga. Naiyî bûra akaarûtha antû babu baakinya.
- <sup>7</sup>Piripû amûcookeria amwîra, "Wana tûkauga woora muntû nwa acame, nwanga tûtûmîrîte mbia igana ta cia îrî rîa muntû wa kîbaarûa rîa mîeri îthanthatû!"
- <sup>8</sup>Enderea, ûngî wa arutwa baake, mûruagina wa Simioni Petûrû, eera Yiesû,
- <sup>9</sup>"Aaga kîrî kîrîndî gîkî, kûrî kaîyî karî na mîgaate îtaano ya mûtu wa cayiri na tûkûyû twîrî, îndî gûtirî bu tûteethia."
- <sup>10</sup>Bantû agu ikwarî na nyaki mûno. Yiesû eera arutwa baake, "Îraani antû bakare nthî." Antû baakara nthî. Arûme baarî ta ngiri îtaano.
- <sup>11</sup>Yiesû aathûkia mîgaate înu aacookeria Ngai nkaatho, rîru aanenkanîria yagaîrwa antû babu bonthe baarî agu. Aathûkia tûkûyû na tu aarûtha woogû. Antû bonthe baarîa wabûra muntû eebîgagua.
- <sup>12</sup>Antû bonthe bakûrîa mwanka babaa, Yiesû eera arutwa baake beethîranie mang'enyûrû mara maatigarire n'ûntû gûtirî kîo eendaga kîûra.
- <sup>13</sup>Arutwa beethîrania ikaabû îkûmi na biîrî bia mang'enyûrû mara maatigarire kuumania na mîgaate înu îtaano ya mûtu wa cayiri îra antû baarîite baaremwa kûthiria.
- <sup>14</sup>Antû bakwona kîama gîku Yiesû aaringire, baatua kuuga, "Na mma gîkî i kîo kîroria kîra tûreerîgîrîite kîîya gûkû nthîgûrû."
- <sup>15</sup>Yiesû akûmenya ibeendaga kûmûgwata kwa inya atakwenda bamûtuîkithia mûnene, aatherekeria bwa irîma wenka.
- <sup>16</sup>Gûgûkinya ûgoro arutwa ba Yiesû beendama bwa îria.
- <sup>17</sup>Baathi baatwa îtarûûni, baanjîria kûringanîria bacookeete bwa rûgongo rûra baumîite, bathiite bwa taûni yeetaga Kaperinaumu. Gwatuga Yiesû waataaya.
- <sup>18</sup>Ruuo irwabuutanaga na inya mûno, rûûyî rwagîa mîkumbîrî îmînene.
- <sup>19</sup>Arutwa bakûthi ta mairi ithatû kana inya ûgu, i rîo booneere Yiesû waagu akubî na îtarû aayîite athiîrîite îgûrû rîa rûûyî, baamaka.

- 20**Yiesû abeera, "I niû. Tigaani kûmaka."
- 21**Beendaga Yiesû athûngîra îtarûûni. Yiesû akûthûngîra bataakararanga batirakinya ara baathiîte.
- 22**Rûûni kîrîndî kîra gîatigirwe rûgongo rûru rûngî kîaririkana ikîoneete îtarû rîmwe oogo îgorooni, na Yiesû ataatawa rîo. Arutwa baake baatwere rîo baathi bonka.
- 23**Matarû mangî maumîte Tiberias, maaya agu antû baagaagûrîrîtwe na mûgaate ûcookeretue nkaatho i Mwathani.
- 24**Antû babu baagaagûrîtwe bakwona matarû mamu, baatwa mo baathi bwa Kaperinaumu gûcûa Yiesû noogo, n'ûntû bakûmûcûa agu bataamwona na batoona arutwa baake.
- 25**Bakwîthîra Yiesû naagu Kaperinaumu bamûûria, "Rabai, i rî ûûyire naaga?"
- 26**Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, bûtigûncûa n'ûntû bwa biama, îndî bûrîncûa n'ûntû bwa mîgaate îra bûrarîre bwabaa.
- 27**Tigaani kwînyamaaria gûcûa irio bira bitakarangaga bitathûûkîte. Înyamaaragieni na gûcua irio bia mwoyo wa tene na tene bira bitathûûkaga rî kana rî, bira Mwana wa Muntû akaabwaa n'ûntû Baaba noonanîtie nakûmûkenia."
- 28**Antû bamûûria, "N'ata tûbatîrue tûrûtha kaingo tûruta ngûgî cia Ngai?"
- 29**Yiesû abacookeria abeera, "Bûra Ngai eenda bûrûtha n'ûûgû--bwîtigie ûra aantûmire."
- 30**Bamûûria, "I kîama kîbi ûkaaringa twone kaingo tûgwîtigia? Twîre bûra ûkaarûtha.
- 31**Biûyûyû bietû ibiarîre mana rîra baarî rwanza wata bûra Maandîko Maatheru maugaga, 'Naabeere mûgaate wa kûrîa kuuma îgûrû.' "
- 32**Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, ti Musa aabwere mûgaate kuuma îgûrû. Baaba nwa we eeyanaga mûgaate unywa wa kuuma îgûrû.
- 33**Mûgaate ûra Ngai eeyanaga, n'ûra aumire îgûrû, ûra eeyaga kîrîndî kîa nthîgûrû mwoyo."
- 34**Antû bamwîra, "Aba, tweyage mûgaate ûyu rîonthe."
- 35**Yiesû abeera, "I niû mûgaate wa mwoyo. Ûra aayaga kîrî niû atiîgagua yûûra kaîrî, rî kana rî. Aambîtigia atiîgagua bûûta kaîrî rî kana rî.
- 36**Îndî anga ntaabwîrîre wana weegua ibûmbonaga bûtimbîtigagia?
- 37**Ûra wonthe Baaba ampeeyaga aayaga kîrî niû na gûtirî rîo nkamwîngatia,

- 38 n'untû ntauma igûrû mbûya kûrûtha kwenda gwakwa, indî i kwa ûra aantûmire.
- 39 Na kwenda kwa ûra aantûmire na ku, i ntigaate bara ampete, indî i mbariûkie bonthe ntugû ya mûthia.
- 40 I kwenda kwa ûra aantûmire atî, muntû wonthe ûra akoonana na Mwana na amwîtîgie oone mwoyo wa tene na tene, na naani nkamûriûkia ntugû ya mûthia."
- 41 Ayaundi baanjiîria kûnung'una n'untû bwa bûra Yiesû augire we n'we mûgaate ûra waumire igûrû.
- 42 Baûranagia, "Anga ûyû ti Yiesû, mwana wa Njosebu? Anga îthe na gina t'antû tûkûmenya? Aabu îndî n'ata agûtwîra akiuga aaga yî, we aumire igûrû?"
- 43 Yiesû abeera, "Tigaani kûnung'una.
- 44 Gûtirî muntû aaya kîrî niû tatiga arî mûkuuyie i Baaba ûra aantûmire, i rîo naani nkaamûriûkia ntugû ya mûthia.
- 45 Mabukuuni ma iroria kwandîkîitwe, 'Antû bonthe bakaarutanwa i Ngai.' Muntû wonthe ûra athikagîria Baaba na akathooma kuuma kîrî we aayaga kîrî niû.
- 46 Tika kîrî we oona Baaba tatiga ûra aumîite kîrî Ngai.
- 47 Na mma ga nkûbwîra, muntû ûra eetîgagia akoona mwoyo wa tene na tene.
- 48 I niû mûgaate wa mwoyo.
- 49 Biûyûyû bienu amwe na kûrîa mana rwanza ibaakuire.
- 50 Ûyû n'uu mûgaate ûra uumîite igûrû. Muntû akarîa uu atiikua.
- 51 I niû mûgaate ûra ûrî na mwoyo, ûra waumire igûrû. Muntû ûra akaurîa agaatûra mwoyo tene na tene. Na mûgaate ûra nkeeyana n'untû bwa mîoyo ya kîrîndî kîa nthîgûrû, i nyama cia mwîrî wakwa."
- 52 Yiesû akuuga ûgu Ayaundi baatua gûturania mbaara. Bamwe baûragia, "N'ata muntû ûyû aûmba gûtweyanga nyama cia mwîrî wake tûrîa?"
- 53 Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, twanga bûkarîa nyama cia mwîrî wa Mwana wa Muntû na bûkanyua nthakame yake, bûtiona mwoyo wa tene na tene.
- 54 Îndî ûra we akaarîa nyama cia mwîrî wakwa na anyue nthakame yakwa akoona mwoyo wa tene na tene. Nkamûriûkia ntugû ya mûthia.
- 55 Mwîrî wakwa n'uu irio bia mma na nthakame yakwa n'yo biakûnyua bia mma.
- 56 Ûra arîyaga nyama cia mwîrî wakwa na akanyua nthakame yakwa akaraga ndeni yakwa, na naani nkaraga ndeni yake.

<sup>57</sup>Baaba ûra aantûmire i mûtûûra mwoyo. N'we atûmîite wîgua ngaatûûra mwoyo. Na ûra arîyaga nyama cia mwîrî wakwa agaatûûra mwoyo gûkûrûkîira kîrî niû.

<sup>58</sup>Ûyû n'uu mûgaate ûra waumire îgûrû. Uu ti ta mana mara biûyûyûyû bienu biarîre na amwe na kûrîa biakua. Ûra akaarîa mûgaate ûyû, we agaatûûra mwoyo tene na tene."

<sup>59</sup>Yiesû augagîra mantû mamu sinagoogiini Kaperinaumu, akîrutana.

<sup>60</sup>Baingî ba athingati baake bakwîgua mantû mamu bauga, "Ûrutani bûbû n'ûrutani bûûmo. Bûtiûmbîkana na bu."

<sup>61</sup>Yiesû atarîmwîre i muntû aamenya wengwa athingati baake ibaanung'unaga. Abaûria, "Ka ndabûthûûria?"

<sup>62</sup>Î bûkoonu Mwana wa Muntû agîtia acookeete naara aarî mbere?

<sup>63</sup>I Kîrundu wa Ngai eeyanaga mwoyo. Muntû n'wa ûtheri. Mîgambo înu bweegua ndabwîra n'ya gîkîrundu na n'yo mwoyo.

<sup>64</sup>Îndî bamwe beenu bûtiîtgîtie." (Kuuma mwanjîrioni Yiesû nwa aiyî bara bataamwîtgîgia na ûra akaamûkunyanîra.)

<sup>65</sup>Yiesû aathi na mbere na kûbeera, "Na i ntûma mbwîrire gûtirî muntû aaya kîrî niû tatiga Baaba amûnenkanîrîte."

<sup>66</sup>Kuumania na mantû mamu, baingî ba athingati ba Yiesû baagarûka baatiga kûthiyanagia n'we.

<sup>67</sup>Yiesû aûria arutwa bara îkûmi na baîrî, "Wana biû ka bûkwenda kûthi?"

<sup>68</sup>Simioni Petûrû amwîra, "Mwathani, îndî tûgûtiga tûkathi kîrî ûû ûngî, na i woû ûrî na mîgambo ya mwoyo wa tene na tene?"

<sup>69</sup>Twîtgîtie i woû Mûtheru ûra wa kuuma kîrî Ngai, na ûgu i bu twiyî tiû."

<sup>70</sup>Yiesû aacookia auga, "Ntaabûtaarire bûrî îkûmi na baîrî, îndî ûmwe wenu i nkoma?"

<sup>71</sup>Yiesû akiuga ûgu aaragia mantû ma Njundas ûra wa Simioni Mûcikariota, n'ûntû wana weegua Njundas aarî ûmwe wa arutwa bara îkûmi na baîrî, naarî agaakunyanîra Yiesû.

## Njoana 7

<sup>1</sup>Nyumaani Yiesû aathi gûntû na gûntû nthîgûrû ya Gariiri. Ateendaga kûriûnga Njundea n'ûntû atongoria ba Ayaundi ba noogo ibeendaga kûmûûraga.

<sup>2</sup>Kîatho kîa Ayaundi kîra beetaga gîa Tûganda ikîarî akubî gûkinya.

<sup>3</sup>Aruagina ba Yiesû bamwîra, "Uma gûkû ûthi Njundea kaingo athingati baaku boona mantû mara ûkûrûtha.

- <sup>4</sup>Gûtirî muntû arûthaga mantû akiithanagia na akiendaga kûmenyekana. Na n'untû kûrî mantû ûkûrûtha, îmenyithanie nthîgûrû yonthe.”
- <sup>5</sup>Wana kinya aruagina ba Yiesû bongwa bataamwîtîgagia.
- <sup>6</sup>Yiesû abeera, "Kagiita gaakwa kara kaagîrîte ti gakinyu. Îndî biû kagiita konthe ikaagîrîte.
- <sup>7</sup>Biû gûtirî kîo antû babûmenera, îndî niû ibaameneete, n'untû mbeeraga mantû mara barûthaga i maathûûku.
- <sup>8</sup>Biû îthiini kîathooni, îndî niû ntiithi n'untû kagiita gaakwa kara kaagîrîte ga kûthi ti gakinyu.”
- <sup>9</sup>Yiesû akûbeera ûgu ataathi. Aakarakaranga Gariiri.
- <sup>10</sup>Aruagina bakûthi, i rîo Yiesû n'we aathiire, îndî na witho; ataathi antû bakîmenyaga.
- <sup>11</sup>Atongoria ba Ayaundi ibaamûcûaga naagu kîathooni bakîmûûrithagîria nwa, "Arî kû?”
- <sup>12</sup>Yiesû naamumungagwa mûno i kîrîndî, bamwe bakiugaga i muntû ûmwega, na bangî bakîregaga bakauga i kweneeria eenagîria antû.
- <sup>13</sup>Îndî gûtirî muntû aûmîria amûgweta na inya n'untû ibaakuthûkaga antû.
- <sup>14</sup>Kîatho kîrî gatîgatî i rîo Yiesû aayire nyomba ya Ngai aanjîria kûrutana.
- <sup>15</sup>Atongoria ba Ayaundi bakûmûthikîria baarigara mûno. Baûria, "I kû muntû ûyû amenyerete mantû mama na ataathooma?”
- <sup>16</sup>Yiesû abacookeria abeera, "Ûrutani bûbû nkûrutana ti bwakwa, i bwa ûra aantûmire.
- <sup>17</sup>Muntû ûra arî na wendo bwa kûrûtha bûra Ngai eendaga, akaamenya weegua ndîrutana ûrutani kuuma kîrî Ngai, kana i mantû maakwa na bwakwa.
- <sup>18</sup>Ûra aaragia mantû na bwake n'ûkumio eegagua agîcûira. Îndî ûra we acûagîra ûra amûtûmîite ûkumio, ûyu i muntû wa mma na naagîrîte.
- <sup>19</sup>Musa ataabwere watho na amwe na ûgu gûtirî we wacienu abwathîkagîra? I mbi bûkwenda kûmbûragîra?”
- <sup>20</sup>Kîrîndî kîamûûria, "Nûrî na nkoma? N'ûû akwenda gûkûûraga?”
- <sup>21</sup>Yiesû abeera, "I kîama kîmwe niû ndaringire kîra kîbûrigarîtie bwinthe,
- <sup>22</sup>îndî biû bûtaanaga kinya ntugû ya Sabatû n'untû Musa naugire bûtaanage twana twa twîyî (îndî ingî wana ûkeegua ti Musa aambanîrie na ûntû bûbû n'untû bwambanîrue na Îburaîmu).

- 23Îndî rî, ûkaaya kwîgua mwana we nwa bûtaane kinya ntugû ya Sabatû kaingo bûtauna watho rî, bûrîthûûra i niû i kî ndooria muntû mwîrî unthe ntugû ya Sabatû?
- 24Tigaani kûthûkagia mantû kûringana na mwonekere wa mo. Giitagaani mantû bûra kwagîrîte."
- 25Antû bamwe ba Njerusaremu baûria, "Muntû ûyû n'we atongoria bagûcûgia kûûragithia?
- 26T'we ûyû îndî akwaria atakûmaka na gûtirî we akuuga nwa ata? Kana ka atongoria baramenyire wabu n'we Kîrîstû?
- 27Îndî arî! Itûkûmenya ara muntû ûyû aumîite. Rîra Kîrîstû we akaaya gûtirî muntû akaamenya kûra akauma!"
- 28Yiesû athiîte na mbere na kûrutana gûku nyomba ya Ngai, aûria na inya îra nene, "Îbûriuga ibûmbiyî na ibwiyî ara mbumîite? Ntirî aaga n'ûntû bwakwa. Kûrî ûra aantûmîite na wabu n'wa mma. Biû bûtimwiyî.
- 29Îndî niû imwiyî n'ûntû n'we aantûmîite na mbumîite kîrî we."
- 30Antû bamwe beenda kwîngana n'we bamûgwata, îndî gûtirî muntû aamûtonga n'ûntû kagiita gataarî gagûkinya.
- 31Antû baingî kîrîndîni gîku beetîgia Yiesû bakîûranagia, "Kîrîstû aaya rî, akaaringa biama biinene nkûrûki ya muntû ûyû?"
- 32Abarisai bakwîgua antû bakîmumunga Yiesû baagwatanîra na athînjîri bara banene ba Ngai, baatûma akaria ba nyomba ya Ngai bathi kûmûgwata.
- 33Yiesû auga, "Ntigeerie kagiita gaakai ga kwîgua ndî amwe naabi nkîiya gûcooka kîrî ûra aantûmire.
- 34Bûgaancûa bûmbage, n'ûntû niû ara ûkeegua ndî, biû bûtiûmba kûthi oogo."
- 35Atongoria ba Ayaundi baûrania, "I kû muntû ûyû akuuga we nathiîte, na aathi tiû tûkaamûcûa tûmwage? Nakwenda kuuma gûkû athi kûngî kûra Ayaundi barî? Kana i kîrî bara batarî Ayaundi akwenda kûthi?
- 36N'ata akwenda kuuga akiuga tiû tûkaamûcûa tûmwage, na ara we akeegua arî, tiû tûtiûmba kûthi oogo?"
- 37Ntugû îgûkinya ya mûthia wa kîatho gîku îra yarî gîtûmi mûno, Yiesû aarûngama auga na inya îra nene, "Muntû ûra akwîgua bûûta naaye kîrî niû anyue rûyî.
- 38Na wata bûra Maandîko Maatheru maugîite, ûra aambîtgîtie miuro ya rûyî rwa mwoyo îkauma nkorooni yake."

(<sup>39</sup>Yiesû akiuga ûgu aaragîria mantû ma Kîrundu wa Ngai ûra bara baamwîtîgîtie baarî bakeewa. Îgiitaani rîru Kîrundu ataakinyîtie rîa kweyanwa, n'ûntû Yiesû ataarî agwîtia îgûrû.)

<sup>40</sup>Antû bamwe ba babu baarî kîathooni bakwîgua Yiesû auga ûgu, bauga, "Wabu muntû ûyû i kîroria kîra."

<sup>41</sup>Bangî na bo bauga, "N'we Kîrîstû!" Na kûrî bangî na bo baugaga, "Gûtirî bu Kîrîstû aûmba kwîgua aumîite Gariiri!

<sup>42</sup>Anga Maandîko Maatheru matiugaga Kîrîstû akeegua arî wa rûrûyo rwa Ndaundi, na agaaciarîrwa taûni ya Bethireemu, ara Ndaundi aatûûraga?"

<sup>43</sup>Kîrîndî kîanjîria kûgîa na mwathûkano.

<sup>44</sup>Kûrî bamwe beendaga kûmûgwata, îndî gûtirî muntû aamûtonga.

<sup>45</sup>Akaria ba nyomba ya Ngai bara baatûmîitwe kûmûgwata baacooka. Athînjîri bara banene ba Ngai na Abarisai bara baabatûmîite, babaûria, "I kî n'ûntû bûtiraaya n'we?"

<sup>46</sup>Babeera, "Mantû mara muntû ûyu akwaria mateeguîka na muntû ûngî!"

<sup>47</sup>Abarisai babaûria, "Kana wana biû narabweneerie?"

<sup>48</sup>Gûtirî mûtongoria kana Mûbarisai amwîtîgîtie,

<sup>49</sup>tatiga antû babu n'ûntû batiiyî bûra watho bwa Musa buugîite? Ibarî barume."

<sup>50</sup>Ûmwe wa atongoria babu ba Abarisai eetagwa Nikondemu, (Nikondemu wooru aathiire kwona Yiesû kagiita kamwe), aûria,

<sup>51</sup>"Anga watho bwetû i buugîite muntû nwa agiitîrwe îgamba ataambîite kûthikîrûa kûmenyekana bûra arûthîite?"

<sup>52</sup>Bara bangî bamûûria, "Ka ûrî wa kuuma Gariiri? Ûtaraithe Maandîkooni Maatheru ûkoona gûtirî kîroria kiumaga Gariiri."

[<sup>53</sup>Baanyagaarania bonthe, wooru muntû eenûka bwa gwake.

## Njoana 8

<sup>1</sup>Yiesû aathi bwa Karîma ka Mîceituuni.

<sup>2</sup>Rûûni rûkîrî mûno aaraûka nyomba ya Ngai kaîrî. Kîrîndî kîonthe kîamwîthîranîra. Aakara nthî abarutana.

<sup>3</sup>Aarimû ba watho na Abarisai bamûreetera mûka ûmwe aatuîkîrîitue amaami na muntû. Bamûrûngamia mbere yao bonthe.

<sup>4</sup>Beera Yiesû, "Mwarimû, mûka ûyû eethîrûa warîra rîongwa amaami na muntû.

<sup>5</sup>Na wathooni bûra Musa aatwere, twîrîitwe mûka ta ûyu abuîrîite kûûragwa na maiga. Kana ka woû ûkuuga ata?"



<sup>6</sup>Baûiriirie Yiesû ûgu bakîmûgeria, kaingo boona bwa kwîra atongoria. Yiesû aakuamîria aandîka nthîgûrû na kîara.

<sup>7</sup>Bagûkara bakîmûûragia, Yiesû aarûngama bwega. Abeera, "Ûkaaya kwîgua kûrî we wacienu ateeyia, namûgere iiga arî wa mbere."

<sup>8</sup>Yiesû aakuamîria kaîrî aandîka nthî na kîara.

<sup>9</sup>Bakwîgua ûgu, baanjîria kûthi woomwe kwa ûmwe. Akûrû i bo baarî ba mbere kûthi. Yiesû aatigwa wenka na mûka ûyu arûngi agu.

<sup>10</sup>Yiesû aarûngama bwega, aûria mûka ûyu, "N'ata ingî bara bagûkûgiitîrîte îgamba baathi?"

<sup>11</sup>Mûka ûyu amwîra, "Gûtirî we aratigwa, mûnene." Yiesû amwîra, "Wana niû ntikûgiitîra îgamba. Îthi, îndî naawe ûtikeeyie kaîrî."]

<sup>12</sup>Kagiita kamwe Yiesû eera antû, "I niû werû bwa kîrîndî kîa nthîgûrû. Ûra akaanthingata akeegua arî na werû bwa mwoyo, na atiithîra mwinduuni kaîrî."

<sup>13</sup>Abarisai bamwîra, "Ûrîkûûyîra wengwa. Kwoogu gûtirî bu ûkuuga."

<sup>14</sup>Yiesû abeera, "Ga tuuge ndîkûûyagîra ningwa, îndî mantû mara mbaragia i ma mma n'ûntû inkûmenya ara mbumîite na ara nthiîte. Îndî tika biû bûkûmenya ara mbumîite kana ara nthiîte.

<sup>15</sup>Biû bûgiitaga mantû gîantû, îndî niû gûtirî we ngiitagîra îgamba.

<sup>16</sup>Îndî wana nkauga ngiitîre muntû îgamba, ngiita bûra kwagîrîte, n'ûntû kûrî ûra tûrî n'we. Tûrî na Baaba ûra aantûmîite.

<sup>17</sup>Wathooni bwenu kwandîkîitwe atî, ûkûûyî bwa antû baîrî bûkaaya kûgwatanîra, ûntû bûbu bûrî oogo.

<sup>18</sup>Niû na bwakwa ndî mûkûûyî wakwa, na mûkûûyî ûra ûngî wakwa, i Baaba ûra aantûmîite."

<sup>19</sup>Bamûûria, "Abaagu arî kû?" Yiesû abacookeria abeera, "Bûtimbiyî, na Baaba bûtimwiyî. Ûkeegua bûmbiyî wana Baaba weegua bûmwiyî."

<sup>20</sup>Yiesû aaragia mantû mamu monthe akîrutana antû nyomba ya Ngai, arî ara tûthandûkû twa kwîthîranîria biewa twarî. Na amwe na ûgu gûtirî muntû aamûgwata n'ûntû kagiita gataarî gagûkinya.

<sup>21</sup>Kaîrî Yiesû abeera, "Niû inthiîte na bûgaakua na meeyia meenu bûgîncûaga. Naara nthiîte niû, bûtikinya noogo biû."

<sup>22</sup>Ayaundi bakwîgua ûgu baanjîria kûûrania, "Nakeebûraga kana n'ûntû agûtwîra naara athiîte tiû tûtikinya noogo?"

<sup>23</sup>Yiesû abeera, "Biû bûrî ba aaga nthîgûrû, îndî niû ndî wa îgûrû. Biû bûrî ba nthîgûrû îno, îndî niû ntirî wa nthîgûrû îno.

- 24**Na i ntûma nkûbwîra bûgaakua na meeyia meenu. Na weegua bûtiîtîgia ndî ûra nkûbwîra, nwa gûkua bûgaakua na meeyia meenu.”
- 25**Bamûûria, "Ka ûrî ûû?" Yiesû abeera, "Wooru ndabwîrire, i niû we kuuma wo tene.
- 26**Ndî na maingî mbuga îgûrû rîenu na nwa mbûgiitîre îgamba îgûrû rîa mantû maingî. Îndî ûra aantûmire n'wa mma, na mantû mara mbûiraga antû i mantû mara ndîkîtie na kwîgua kuumania n'we.”
- 27**Bataamenya kana Yiesû aaragîria îgûrû rîa Îthe.
- 28**Yiesû abeera, "Rîra bûgaûkîria Mwana wa Muntû, rîru i rîo bûkaamenya ndî ûra nkûbwîra. Na atî, gûtirî ûntû ndûthaga kûringana na bûra nkwenda, mbaragia mantû mara monka Baaba aandutanîite.
- 29**Tûrî na ûra aantûmire. Atintigîite ninka, n'ûntû rîonthe ndûthaga bûra bûmûkenagia.”
- 30**Rîru Yiesû aaragia antû baingî ibeamwîtîgiirie.
- 31**Yiesû eera bara baamwîtîgagia, "Weegua bûgaakaraga bwîtîgîtie ûrutani bwakwa, wabu bûrî arutwa baakwa.
- 32**Bûkaamenya ûmma, na ûmma bûkabûruta ûkombooni.”
- 33**Bamwîra, "Tûrî ba rûrîyo rwa Îburaîmu, na gûtirî rîo twatuîka nkombo cia muntû. N'ata aabu ûgûtwîra ûmma bûgatûruta ûkombooni?"
- 34**Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, mwîyia wonthe i nkombo ya wîyia.
- 35**Na nkombo ititûûraga kwa eene rîonthe, îndî mwana wa mûciî ûyu atûûraga kwao rîonthe.
- 36**Kwoogu Mwana agakûruta ûkombooni, wabu ûkauma ûkombooni cwe.
- 37**Imbiyî bûrî ba rûrîyo rwa Îburaîmu, îndî bûrîenda kûmbûraga n'ûntû bûtiîgagua mantû mara mbûrutanaga.
- 38**Mbaragia mara Baaba aamboneetie, na biû naabi bûrûthaga mara bweegiirue kuumania na abaagu.”
- 39**Bamwîra, "Baaba wetû n'Îburaîmu." Yiesû abeera, "Ûkaaya kwîgua wabu bûrî aana ba Îburaîmu, wîgua bûkari ta bûra Îburaîmu aakari,
- 40**na ûtiîgua bûkiendaga kûmbûraga na mbwîrîite ûmma bûra ndeerirwe i Ngai. Îburaîmu atikîrûtha ûntû ta bûbu!
- 41**Bûrîrûtha mantû wamara mongwa abaagu arûthaga." Bamwîra, "Tiû tûtirî aana ba kîthaka. Baaba wetû i Ngai, na t'ûngî.”

- 42Yiesû abeera, "Ûkaaya kwîgua wabu Ngai n'we Abaagu wîgua bûkîmbendaga, n'ûntû mbumîite kîrî Ngai nkîya gûkû. Ntiyîite n'ûntû bwakwa ningwa. N'we aantûmîite.
- 43I mbi îgûtûma bûrigwa i bûra nkuuga? I kwîgua bûtiûmba kûmenya bûra nkuuga.
- 44Biû bûrî ba abaagu, Nkoma. Bwendaga kûrûtha mantû wamara abaagu eendaga kûrûtha. Atûire arî mûûragani kuuma wo tene, na gûtirî rîo aaria ûmma, n'ûntû ûmma bûtirî ndeni yake. Na rîra aaragia ûrongo, aaragia kûringana na bûra akari, n'ûntû we i mûûrongo, na n'we kaumo ka ûrongo bunthe.
- 45Niû bûregaga kûmbîtîgia n'ûntû mbaragia ûmma!
- 46N'ûû wacienu aûmba kwonania wîyia bwakwa? Aabu weegua mbaragia ûmma rî, i mbi îndî îkûgîria bûmbîtîgia?
- 47Ûra we arî wa Ngai neegagua bûra Ngai akuuga. Îndî biû n'ûntû bûtirî ba Ngai, i ntûma bûteendaga kwîgua bûra akuuga."
- 48Beera Yiesû, "T'ûmma tuugire, twauga ûrî Mûsamaria, na i nkoma ûrî na cio?"
- 49Yiesû abeera, "Gûtirî nkoma ndî na cio. I Baaba ntîyaga, îndî biû bûtintîyaga.
- 50Nticûaga gûkumua ndî niû. Kûrî ûra akwenda nkumua, ûra atuuyaga na bûkaa.
- 51Na mma ga nkûbwîra, muntû ûra aathîkagîra ûrutani bwakwa atiikua rî kana rî."
- 52Bamwîra, "Îndî, n'îndî twamenya wabu i nkoma ûrî na cio! Ûkaaya kwîgua Îburaîmu naakuire rî, naka na iroria, n'ata ûkuuganga muntû aathingata ûrutani bwaku atiikua?
- 53Ka ûrî mûnene nkûrûki ya Îburaîmu kîûyûyû gîetû na we naakuire? Kana nkûrûki ya iroria na ibiakuire? Ka ûkuuga woû ûrî ûû?"
- 54Yiesû abeera, "Gûgatuîka ndîkumagîria ningwa, gwîkumithia gwakwa i kwa ûtheri. Ûra aankumagîria i Baaba ûra bûkuuga i Ngai wenu,
- 55na i Ngai bûtaamûmenya. Niû imwiyî na ntiuga ntimwiyî n'ûntû nkauga ûgu ka wîgua nkîrongoa ta biû. Niû imwiyî na imbathîkagîra kiugo gîake.
- 56Kîûyûyû kîenu Îburaîmu eetîgîtie akoona ntugû îra nkaaya agakena mûno. Akûmîona aakena mûno."
- 57Bamûûria, "Ûriuga ûroona Îburaîmu na ûtikinyîtie ûkûrû nwa bwa mîanka mîrongo îtaano?"
- 58Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, mbere ya Îburaîmu aciarwa nwa ndarî oogo."

<sup>59</sup>Yiesû akuuga ûgu baarûma maiga. Bakîenda kûmûgera mo Yiesû aûra, auma nyomba ya Ngai.

## Njoana 9

<sup>1</sup>Yiesû akûrûkîite oona muntû aatûîre arî ntûngi kuuma gûciarwa.

<sup>2</sup>Arutwa baake bamûûria, "Mwarimû, n'ûû eeyiirie kaingo muntû ûyû aciarwa arî ntûngi? N'we kana n'aciari baake?"

<sup>3</sup>Yiesû abeera, "T'ûntû bwa meeyia maake kana ma aciari baake. Aaciarirwe arî ntûngi kaingo inya ya Ngai yonekana îkîruta ngûgî kîrî we.

<sup>4</sup>Nwa mwanka ndute ngûgî ya ûra aantûmire îndî kûrî mûthenya mbere ya gûtuga muntû aremwa kûrûtha nwa ata.

<sup>5</sup>Îndî ndî nthîgûrû i niû werû bwa kîrîndî kîa nthîgûrû."

<sup>6</sup>Yiesû akuuga ûgu, aatûîra mata nthîgûrû aarinda ntondo na mo. Aaka yo ntûngi înu meetho.

<sup>7</sup>Amîira, "Îthi ûthambe kîriani gîa Siroamu." (Siroamu i ta kuuga 'Gûtûmwa'.) Muntû ûra ntûngi aathi aathamba meetho maarancûka, eenûka akîonaga.

<sup>8</sup>Atûûri na bara bangî baamwonaga mbereeni akîromba antû ûteethio, bakûmwona baûrania, "Anga muntû ûyû t'ûra arakaraga akîrombaga antû bamwaa ûteethio?"

<sup>9</sup>Bamwe bauga, "N'we." Îndî bangî na bo bauga, "Arî t'we, ibakûbuanaana." Muntû ûyu auga arî we wengwa, "I niû."

<sup>10</sup>Bamûûria, "N'ata gûtuîkîkire kaingo útua kwona?"

<sup>11</sup>Abeera, "Muntû ûra agwîtwa Yiesû arindire ntondo aambaka yo meetho, aambîira nthi Siroamu nthambe. Nkûthi ndathamba, warîo ndatua kwona."

<sup>12</sup>Antû bamûûria, "I kû arî îndî?" Abeera, "Ntîiyî."

<sup>13</sup>Muntû ûyu airwa kîrî Abarisai.

<sup>14</sup>Abarisai bamûûria bûra gwakarîkire kaingo atua kwona. Muntû ûyu abeera, "Aambakire ntondo meetho, ndathamba ndatua kwona." Ntugû înu Yiesû aarindîite ntondo aaka muntû ûyu yarî ntugû ya Sabatû.

<sup>16</sup>Bamwe ba Abarisai bauga, "Muntû ûyu atiûmba kwîgua aumîite kwa Ngai n'ûntû atikûthingata watho bwa Sabatû." Îndî bangî na bo bakaûria, "N'ata mwîyia aûmba kûringa biama bikari ta bira aringîite?" Baanjîria kûgîa mwathûkano.

<sup>17</sup>Baûria muntû ûyu kaîrî, "N'ûntû i woû ooriirie rî, ûriuga ata?" Muntû ûyu abeera, "We i kîroria."

- 18**Atongoria babu ba Ayaundi bateenda gwîtîgia kana muntû ûyu aarî ntûngi mbereeni mwanka beeta aciari baake.
- 19**Babaûria, "Mwana ûyû n'wenu? Buugaga aaciariirwe atakwona? Aabu n'ata îndî gûkarîkîite kaingo atua kwona?"
- 20**Aciari ba muntû ûyu babeera, "Bûra twiyî, ga twiyî i mwana wetû, na aaciariirwe atakwona.
- 21**Îndî bûra kûrakarîkire kaingo atua kwona, kana n'ûû atûmîite atua kwona, tûtiiyî. Mûûrieni, i muntû mûgima nwa eebarîrie wengwa."
- 22**Aciari ba muntû ûyu baugire ûgu n'ûntû ibaakuthûkaga atongoria babu ba Ayaundi, n'ûntû ibaarî bakuuga muntû ûra akauga nagwîtîgia Yiesû bakaamwîra atigaakinye sinagoogiini kaîrî.
- 23**Kwoogu i ntûma aciari ba muntû ûyu baugire, "I muntû ûmûgima, mûûrieni."
- 24**Beeta muntû ûyu kaîrî. Bamwîra, "Takîra Ngai, n'ûntû itûkûmenya muntû ûyû i mwîyia!"
- 25**Muntû ûyu abeera, "Nwîgue i mwîyia kana ti mwîyia, niû ntiyî ûgu. Bûra mbiyî ka mbiyî ndaraarî ntûngi, îndî îndî inkwona."
- 26**Atongoria ba Ayaundi bamûûria, "N'ata arakûrûthire? N'ata aratumangire útua kwona?"
- 27**Muntû ûyu abeera, "Anga ntirabwîra, tika bûtireenda kûthikîîria? I cia kî bûkwenda mbwîra kaîrî? Ka bûkwenda gûtuîka arutwa baake na biû?"
- 28**Bamûruma, bamwîra, "I woû mûrutwa wa muntû ûyu, tiû tûrî arutwa ba Musa!
- 29**Tiû twiyî Ngai aariirie na Musa, tûtiiyî kûra muntû ûyû we aumîite!"
- 30**Muntû ûyu abeera, "I bûûbû ûntû! Î bûtiiyî kûra aumîite, na îndî natûmire ntua kwona!
- 31**Twiyî Ngai atiîgagua eeyia, eegagua ûra amûtîiyaga, ûra arûthaga kwenda gwake.
- 32**Kuuma nthîgûrû yaûmbirwe gûtirî we eegua muntû atûmîite muntû acierwe arî ntûngi atua kwona.
- 33**Kwoogu ûkeegua muntû ûyû atiumîite kwa Ngai, gûtirî bu akîûmba kûrûtha."
- 34**Atongoria babu bamwîra, "N'ata ûgûtûrutananga îndî naawe, muntû aciariîrîtwe meeyiani na aakûrîra ku?" Bamwîngatia gûku baarî.
- 35**Yiesû akwîgua ûgu atongoria babu baarûthire, aacûa muntû ûyu. Akûmwona amûûria, "Woû nûgwîtîgia Mwana wa Muntû?"
- 36**Muntû ûyu amûûria, "N'we ûû itû, mmwîtîgie?"

- <sup>37</sup>Yiesû amwîra, "Ûkûmwona. N'we akwaria naawe îndî ûûgû."
- <sup>38</sup>Muntû ûyu amwîra, "Mwathani, ngwîtîgia." Amûturîria maru, amûgonga.
- <sup>39</sup>Yiesû auga, "Ndaayire nthîgûrû kaingo mbathûrana antû. Ntûngi itue kwona, bara boonaga batuîke ntûngi."
- <sup>40</sup>Abarisai bamwe baarî agu bakwîgua Yiesû auga ûgu, bamûûria, "Gookuuga tûrî ntûngi na tiû?"
- <sup>41</sup>Yiesû abeera, "Ûkeegua ka bûrî ntûngi, ûtiîgua bûbîtîtie. Îndî îndî n'ûntû bûriuga ibûkwona, ibûbîtîtie."

## Njoana 10

- <sup>1</sup>Yiesû abeera, "Na mma ga nkûbwîra, ûra atathûngagîra kiugûûni kîa ng'ondu na mwîrîga, îndî nwanga akauna rwinci, ûyu i mwamba na i mûtunyani.
- <sup>2</sup>Îndî ûra we athûngagîra na mwîrîga, ûyu n'we mûrîthi mwene wa cio.
- <sup>3</sup>Mûraaria wa ng'ondu arugûragîra mûrîthi mwene cio mwîrîga, ng'ondu ciegua kayû ka mûrîthi mwene cio agîciîta mariîtwa, ikauma agaitongoreeria.
- <sup>4</sup>Ng'ondu ciake ciauma imûthingataga aitongoreereetie n'ûntû iciiyî kayû gaake.
- <sup>5</sup>Iienda kûthingata mûgeni, nimûtoorookaga n'ûntû itiyî kayû gaake."
- <sup>6</sup>Yiesû akweyana ngerekano înu, antû bataaciûra bamenya bûra eendaga kûbeera.
- <sup>7</sup>Yiesû abeera kaîrî, "Na mma ga nkûbwîra, i niû mwîrîga wa ng'ondu.
- <sup>8</sup>Bara bonthe baayire mbere, n'aamba na n'atunyani. Ng'ondu itaatindanîra na bo.
- <sup>9</sup>I niû mwîrîga. Ûra agaakûrûkaga naani akoonokua. Agaakûrûkaga na auma akoona ndîthia.
- <sup>10</sup>Mwamba atiyaga n'ûntû bwa kîngî. Aayaga kwiya, kûûraga na kwînyangia. Niû mbûyîite kaingo ng'ondu ciona mwoyo wa mma, mwoyo wa kûgana na wakûrûkîria.
- <sup>11</sup>"I niû mûrîthi ûmwega. Mûrîthi ûmwega n'ûra arutaga mwoyo wake n'ûntû bwa ng'ondu ciake.
- <sup>12</sup>Mûrîthi wa kwandîkwa, n'ûntû i kwandîkwa aandîkîitwe oonaga ngo îyîite akaugia, agatiga ng'ondu irî cionka n'ûntû ti ciake. Augia, ngo îkaaya îkagwata ng'ondu îgatûma ira ingî inyagaara.
- <sup>13</sup>Mwandîkwa augagia n'ûntû we ikwandîkwa aandîkîitwe, atiruta mwoyo wake n'ûntû bwa ng'ondu.

- 14 "I niû mûrîthi ûmwega. Na wata bûra Baaba ambiyî na naani mmwiyî, nwa ta bu mbiyî ng'ondû ciakwa na ng'ondû ciakwa na cio nimbiyî. Ndî oogo nduta mwoyo wakwa n'ûntû bwa cio.
- 16 Ng'ondû ciakwa imwe itirî kiugûûni gîkî. Nwa mwanka ncireete kinya cio n'ûntû ikeegua kayû gaakwa, ituîke cia ûrîthi bûmwe, ûrîthi bwa mûrîthi ûmwe.
- 17 "Kîra Baaba ambenderete, i kwîgua indîthuurânîrîte kûrutwa mwoyo kaingo ncookerua uu kaîrî.
- 18 Gûtirî we agûntunya uu, i niû nkwenza ningwa. Ndî na watho bwa kuunenkanîra na nkauthûkia kaîrî. I Baaba aambîrîite ndûthe ûgu."
- 19 Yiesû akuuga ûgu Ayaundi baagîa na mwathûkano kaîrî.
- 20 Baingî baao baugaga, "I nkoma arî na cio. I nkoma ino. Nwa kî bûkûthikîria?"
- 21 Îndî kûrî bo baugaga, "Muntû wa nkoma atiarîa mantû ta mama! N'ata nkoma yûmba gûtûma ntûngi itua kwona?"
- 22 Kwarî kagiita ga kîatho gîa kûririkana kûtharimithua kwa nyomba ya Ngai, Njerusaremu, na kaarî kagiita ga mpîo.
- 23 Yiesû akîangaangaga rwembeani rwa nyomba ya Ngai rûra rweetagwa rwa Soromoni,
- 24 Ayaundi bamwîthîranîra bamûûria, "I mwanka rî ûgaatwaiga ûtagûtwîra kana i woû Kîrîstû? Twîre ûmma bungwa."
- 25 Yiesû abeera, "Anga ntaabwîrîre tika bwaregire kûmbîtgîa? Ngûgî ira niû ndutaga riîtwaani rîa Baaba i cio ûkûûyî bwakwa.
- 26 Îndî naabi bûtiîtgîa n'ûntû bûtirî ba ng'ondû ciakwa.
- 27 Ng'ondû ciakwa iciathîkagîra kayû gaakwa. Inciiyî na ninthingataga.
- 28 Mpeyaga ng'ondû ciakwa mwoyo wa tene na tene. Kwoogu, cio itikooro ikua. Gûtirî we antunya cio kuuma njaraani ciakwa.
- 29 Baaba ûra ampete cio n'we mûnene kîrî bonthe. Na kwoogu, gûtirî we aciiya irî ûkariani bwa Baaba.
- 30 Niû na Baaba tûrî gîntû kîmwe."
- 31 Antû baarûma maiga kaîrî bakîendaga kûmûringanga na mo bamûûraga.
- 32 Yiesû abeera, "Imbwoneetie mantû maingî meega kuuma kîrî Baaba. I bûrîkû kîrî mo bûgûtûma bwenda kûndinganga na maiga bûmbûraga?"
- 33 Bamwîra, "Tûtikwenda gûkûûraga na maiga n'ûntû bwa ûntû bwa mantû meega mara watwonia. Tûrîenda gûkûûraga na mo n'ûntû bwa kûgwetanîria Ngai na mantû maathûûku. Úrîenda gûtwonia ûrî Ngai, na woû ûrî muntû tu."



- <sup>34</sup>Yiesû abeera, "Anga îbukuuni rîenu rîa watho gûtiandîkîitwe, 'Ndaugire biû bûrî ngai?'
- <sup>35</sup>Kwoogu, bara Ngai eere kiugo gîake aabeetire 'ngai'. Ûgu n'ûmma n'ûntû Maandîko Maatheru i ma mma.
- <sup>36</sup>Aabu n'ata îndî bûûmba kuuga ûra Baaba athuurîite aatûma nthîgûrû nakûruma Ngai, n'ûntû bwa kuuga we i Mwana wa Ngai?
- <sup>37</sup>Bûtikaambîtîgieni weegua ntikûruta ngûgî cia Baaba.
- <sup>38</sup>Îndî ûkeegua inkwiruta, wana weegua bûtikûmbîtîgia niû, ciîtîgieni îrî cio kaingo bûmenya na bwîtîgia atî Baaba arî ndeni yakwa na naani ndî ndeni yake."
- <sup>39</sup>Antû bagûcûûgia kûgwata Yiesû ta rîra rîngî, Yiesû aûra.
- <sup>40</sup>Yiesû aacooka bwa rûgongo rûra rûngî rwa muuro wa Njorondani, naara Njoana Mûbaatithania aambîrîe kûbaatithanîria îgiita rîa mbere, aakara noogo.
- <sup>41</sup>Antû baingî baathi kîrî we. Beeranaga, "Njoana ataaringa kîama, îndî bûra bunthe augaga îgûrû rîa Yiesû n'ûmma."
- <sup>42</sup>Antû baingî agu beetîgia Yiesû.

## Njoana 11

- <sup>1</sup>Ikwarî na muntû aayîitue eetagwa Racaarû. Racaarû naarî na aaragina beetagwa Maria na Mariitha. Baatûûraga gataûni geetagwa Bethania.
- (<sup>2</sup>Maria ûyû mûruagina Racaarû aayîitue n'we ûra eetûûrîrie Mwathani maguta ma mîtaa mbayo, amagiria na ntundu ciake.)
- <sup>3</sup>Maria na Mariitha baatûmana Yiesû eetwa. Bauga itû neerwe mûcoore wake n'ûmwayie.
- <sup>4</sup>Yiesû akwîrwa ûgu auga, "Aayîitue kaingo Ngai akumua na kaingo mwago wa Mwana wa Ngai wonekana bûra ûgana, na t'ûntû bwa gîkuû."
- <sup>5</sup>Yiesû neendeete Mariitha, Maria na mûruagina Racaarû.
- <sup>6</sup>Îndî amwe na ûgu, wana akwîgua ntûmwa atî Racaarû naarî ûmwayie, aakarire naagu aarî ntugû cingî ciîrî.
- <sup>7</sup>Nyuma ya ntugû inu ciîrî i rîo eerire arutwa baake, "Tûcookeeni bwa Njundea."
- <sup>8</sup>Arutwa baake bamwîra, "Mwarimû, anga ti weendî antû bareendaga gûkûringangîra na maiga noogo bakûûraga? I noogo ûkwenda gûcooka kaîrî?"
- <sup>9</sup>Yiesû abeera, "Mûthenya n'wa mathaa îkûmi na maîrî. Ti bu? Kwoogu muntû nwa athi kûrî mûthenya kûthararîite na atitaratara n'ûntû nwîgagua kûrî na kîra kîmûmûrîkîrîite.
- <sup>10</sup>Îndî muntû akathi ûtugû nataratara n'ûntû atiîgagua arî na werû."

- 11**Yiesû aacooka eera arutwa baake, "Mûcoore wetû Racaarû namaami, îndî inkûthi mmûûkie."
- 12**Arutwa bamwîra, "Weegua namaami, gûtirî thîna, Mwathani."
- 13**Yiesû eendaga kwîra arutwa baake Racaarû n'ûmûkuû, îndî arutwa baataûkiirwe Racaarû naamaami eethikîrîtie.
- 14**Kwoogu Yiesû atakûbaitha, abeera, "Racaarû narakuire.
- 15**Na n'ûntû bwenu kaaba ntiraarî noogo kaingo bûkaambîtîgia. Ta tûthiini noogo!"
- 16**Tooma (ûra kaîrî eetagwa Ndindimas), eera arutwa bara bangî, "Tûthiini na tiû tûkaûraganîrue amwe n'we."
- 17**Rîra Yiesû aakinyire, eethîre mwîrî wa Racaarû ûthirîtie ntugû inya nthikooni.
- 18**Kuuma Bethania kûthi Njerusaremu gûtigîkinya mairi ciîrî.
- 19**Na kwoogu Ayaundi baingî ibaayîte gûkirakiria Mariitha na Maria n'ûntû bwa gûkuîrwa i mûruagina.
- 20**Mariitha akûmenya Yiesû naarî mûûyi, amûtûngatûngia. Îndî Maria we aatigirwe mûciî.
- 21**Mariitha eera Yiesû, "Ûkeegua nwarî oogo, Mwathani, mûruayia atigîkua.
- 22**Îndî wana îndî inkûmenya Ngai agakûrûthîra bûra ûkaamûromba akûrûthîra."
- 23**Yiesû eera Mariitha, "Mûruanyûkwe akaariûka."
- 24**Mariitha amwîra, "Imbiyî akaariûka ntugû ya mûthia rîra antû bakaariûkua."
- 25**Yiesû amwîra, "I niû ndiûkanagia, na i niû mwoyo. Ûra aambîtîgagia, wana aakua agaatûûra mwoyo.
- 26**Muntû wonthe ûra arî na mwoyo n'ûntû bwa kûmbîtîgia atiikua. Nûgwîtîgia ûgu?"
- 27**Mariitha amwîra, "Yîi, Mwathani. Imbîtîgîtie atî i woû Kîrîstû, Mwana wa Ngai na ûyîite gûkû nthîgûrû kûringana na bûra Maandîko Maatheru maugîte."
- 28**Mariitha akwîra Yiesû ûgu, aacooka bwa mûciî eera mwaragina Maria mpoora antû batakûmenya, "Mwarimû arî waaga na nakwenda kwaria naawe."
- 29**Maria akwîgua ûgu aûkîra na mpwî aathi naara Yiesû aarî.
- (**30**Yiesû ataarî agûkinya ara ongwa Racaarû baatûire. Aarî waara aarîkanire na Mariitha.)
- 31**Antû bara baarî na Maria nyomba bara baayîte kûbakirakiria bakwona aûkîra na mpwî auma ome, bamûthingata. Baathûgaanagia naathiite kûrîra nthikooni.

- 32Rîra Maria aakinyire ara Yiesû aarî, akûmwona eeturania nthî magûrûûni maake amwîra, "Ûkeegua nwarî oogo, Mwathani, mûruayia atigîkua!"
- 33Yiesû akwona bûra Maria na bûra bara baarî n'we baarîraga bûgana, aaringithua mûno na eegua agîtangîka nkorooni.
- 34Aûria, "I kû bûmwaigîte?" Bamwîra, "Ncû wone, Mwathani."
- 35Yiesû aarîra.
- 36Antû baanjiîria kwîrana, "Nûkwona bûra aramwendeete bûgana!"
- 37Antû bamwe baûrania, "Weegua naatûmire ntûngi îra îtua kwona rî, i mbi îndî îragiriirie agiria Racaarû akua?"
- 38Yiesû aathi nthikooni akîngagua ûrito nkorooni. Nthiko yarî îkurungu rîakunîkîrîtwe na iiga rînnene.
- 39Yiesû auga, "Rutaani iiga oogo." Mariitha, mwaragina wa ûyu aakuîte, eera Yiesû, "Mwanka îndî nakûnunka, Mwathani, n'ûntû i kiimba gîa ntugû inya!"
- 40Yiesû amwîra, "Ntaakwîrire weetîgia ûkoona mwago wa Ngai?"
- 41Baarutaruta iiga oogo. Yiesû aaraitha îgûrû auga, "Baaba, ingûgûcookeria nkaatho n'ûntû bwa kûmbîgua.
- 42Imbiyî nûmbîgagua rîonthe. Îndî ndauga ûgu ndauga n'ûntû bwa antû baba barî aaga, kaingo beetîgia i woû ûntûmîite."
- 43Yiesû akuuga ûgu, aagondoka na inya îra nene auga, "Uma, Racaarû!"
- 44Racaarû auma arî mwoge na mîtaame njara na magûrû, na gîtambaa ûthiû. Yiesû auga, "Mûtharieni bûmûrekeerie athi."
- 45Antû baingî ba bara baayîite kwa ba Maria, bakwona bûra Yiesû aarûthire, bamwîtîgia.
- 46Îndî kûrî bamwe bo baathiire beera Abarisai bûra Yiesû aarûthire.
- 47Athînjîri bara banene ba Ngai na Abarisai baarûtha mûceemanio wa kîama. Baûrania, "N'ata tûkûrûtha? Muntû ûyû nakûringa biama biingî mûno.
- 48Tûkamûrekeeria, antû bonthe ibakaamwîtîgia, Arooma beenyangie bantû aaga eetû na mûgongo ûyû wetû!"
- 49Ûmwe wao eetagwa Kayabas, ûra mwanka ûyu aarî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, auga, "Biû gûtirî bu bûkûmenya!
- 50Ka bûtakwona bûrî kaaba muntû ûmwe akuîrîite antû, bantû a mûgongo unthe ûthirîtue?"

<sup>51</sup>Îndî Kayabas akiuga ûgu ataaciûkagîrwa i bûra akuuga. Îndî n'ûntû bwa bûra aarî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai mwanka ûyu, naaroragia akoona Yiesû agaakua n'ûntû bwa mûgongo wa Ayaundi.

<sup>52</sup>Na aaroragia akoona t'ûntû bwa antû ba Njundea bonka, îndî i kaingo kinya acookanîria amwe aana ba Ngai bara banyageere.

<sup>53</sup>Kuuma ntugû înu, atongoria ba Ayaundi baabanga kûûraga Yiesû.

<sup>54</sup>Kwoogu Yiesû ataariûnga Njundea antû bakîmwonaga kaîrî. Aumire naagu aathi gûntû kûngî akubî na rwanda, bantû kwarî na taûni yeetagwa Eburâimu, aakara noogo na arutwa baake.

<sup>55</sup>Kagiita ga kîatho gîa Pasaka ikaarî akubî. Na kwoogu antû baingî kuuma nteere cionthe ibaathiîte Njerusaremu, kaingo beetheria mbere ya Pasaka yanjîria.

<sup>56</sup>Antû ibaacûaga Yiesû. Bakûrîkana nyomba ya Ngai baûranagia, "Bûrîona ata? Ibûkwona taka akaaya kîathooni?"

<sup>57</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai na Abarisai ibaarutîite watho bauga, muntû ûra akaamenya ara Yiesû aarî, nwa mwanka abamenyithie kaingo bamûgwata.

## Njoana 12

<sup>1</sup>Kîatho gîa Pasaka gîtigeerie ntugû ithanthatû gîkinya, Yiesû aathi Bethania kwa baRacaarû ûra aariûkîtie.

<sup>2</sup>Yiesû aarugîrwa irio bia ûgoro. Mariitha n'we aabatûmîkagîra. Racaarû baakari bantû amwe na bara bangî baarî na Yiesû.

<sup>3</sup>Maria aaya na ta nucu rita ya mîtaa yarî ya goro yeetagwa 'nandi'. Aaka Yiesû yo mbayo, aagiria na ntundu ciake. Nyomba yonthe yaûyûra mûruke wa mîtaa înu.

<sup>4</sup>Mûrutwa ûmwe wa Yiesû eetagwa Njundas Mûcikariota, ûra aarî akaamûkunyaîra, auga,

<sup>5</sup>"Mîtaa înu îndî îkiendiirue îtikiuma mbia inyingî mûno ikagaîrwa nkîa?"

<sup>6</sup>Atauga ûgu n'ûntû bwa bûra aamakagîra nkîa. I bûra aarî mwaigi wa kîondo kîra beekagîra mbia na n'ûntû aarî mwamba, i cio aarîyaga.

<sup>7</sup>Yiesû eera Njundas, "Rekana n'we. Aragaigîite maguta mama n'ûntû bwa mathiko maakwa.

<sup>8</sup>Gûtirî rîo nkîa ikaathira. Îndî niû ûtiîgua ndî amwe naabi îgiita rîkaaya."

<sup>9</sup>Antû baingî bakwîgua Yiesû naarî Bethania, baathi noogo kûmwona, naka bakîona Racaarû ûra Yiesû aariûkîtie.

<sup>10</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai baabanga kûûraga Racaarû wana we,

<sup>11</sup>n'ûntû kûriûkua gwake i gwatûmire antû baingî baregana na bo, beetîgia Yiesû.

- 12**Rûûni rwa ntugû înu kîrîndî kiingî kîra kîayîite kîathooni gîa Pasaka gîkwîgua Yiesû naayîite Njerusaremu,
- 13**gîakamata nkîndû kîathi kûmûthagaana gîkiugagîria na inya gîkauga, "Ocana! N'ûmûthaarime ûra aayîite kwa riîtwa rîa Mwathani! N'ûmûthaarime ûra akaathana Isiraeri!"
- 14**Yiesû oona kayaû ka îng'ooi kamûkamata, wata bûra Maandîko Maatheru maugîite,
- 15**"Bûtikaamake, antû ba Cayûni! Cûûbaani bwone mûnene wenu aayîite, akamatîitwe i kayaû ka îng'ooi."
- 16**Tika arutwa ba Yiesû baamenyaga gîtûmi kîa mantû mamu. Nyumaani Yiesû akûriûka, i rîo baaririkanire mantû mamu maatuîkîkire kîrî we i maandîke Maandîkooni Maatheru. Na i rîo baaririkanire atî, na mara aarûthîrwe naarî akaarûthîrwa mo.
- 17**Kîrîndî kîra kîarî oogo Yiesû agîita Racaarû auma nthikooni amûriûkia kîathiire gîkiugaga mantû ma kûriûkua gwake.
- 18**Na kîama gîku antû beegîitue Yiesû naaringîite, i kîo gîatûmîite kîrîndî kîmûthagaana.
- 19**Abarisai bakwona ûgu beerana, "Ûtikwona gûtirî bu twîteethia na bu aaga! Ene gûtirî muntû atakûmûthingata!"
- 20**Kîrî antû bara baayîite Njerusaremu kûromba Ngai îgiitaani rîru rîa kîatho gîku, ikwarî na Angiriki.
- 21**Baathi boona Piripû bamwîra, "Itûkwenda kwona Yiesû, aba."
- 22**Piripû aathi eera Enderea, baathi beera Yiesû.
- 23**Yiesû auga, "Îndî kagiita i gaakinyu ka mwago wa Mwana wa Muntû kwonwa!"
- 24**Na mma ga nkûbwîra, mpîndî ya ngano îtiumana îtagwîte nthîgûrû îkara taka yakua. Yakua i rîo yumanaga.
- 25**Ûra eendeete gûtûûra akî eekenia na mwoyo wa kîinthîgûrû agaata mwoyo wake. Îndî ûra ateendeete gûtûûra akî eekenia na mwoyo wa kîinthîgûrû, mwoyo wake ûgaatûûra tene na tene.
- 26**Muntû wonthe ûra akwenda kûndutîra ngûgî nwa mwanka aanthingate, kaingo ara ûkeegua ndî, wîgua mûruti ngûgî wakwa arî amwe naani. Na muntû wonthe ûra akaandutîra ngûgî, Baaba akamwaa gîtîyo."
- 27**Yiesû auga, "Inkwîgua ngîtangîka mûno nkorooni yakwa, îndî mbuge ata? Mbuge, 'Baaba nduta kînyamaaraani gîkî kîiyîite kagiitaani gaka'? Îndî na rîo gîkî i kîo gîtûmi kîra gîatûmire mbûya nthîgûrû. Ndaayire n'untû bwa kagiita gaka.

- 28 Baaba tûma riitwa rîaku rîkumue!" Yiesû akuuga ûgu kayû kauma îgûrû, kauga, "Intûmîite rîkumua na ngaatûma rîkumua kaîrî."
- 29 Kîrîndî kîra kîarî agu gîkwîgua kayû gaku, bamwe bauga beegua ta nkwa yaaria. Bangî na bo bauga, "I mûraîka aaria n'we."
- 30 Yiesû eera antû, "Kayû gaku gatiraaria kaanguna, kaaria kabûguna.
- 31 Îndî i kagiita ga kîrîndî kîa nthîgûrû kûgiitîrwa îgamba. Ûra aathanaga nthîgûrû nakeengatua.
- 32 Naani rîra ngeetithua îgûrû mbume nthîgûrû, ngaakuuyia antû bonthe batuîke baakwa."
- 33 Yiesû augire ûgu kwonania gîkuû kîra aarî agaakua.
- 34 Kîrîndî kîamwîra, "Twiyî kuuma mabukuuni meetû ma watho atî Kîrîstû akaaya akare tene na tene. Aabu n'ata ûkuuganga Mwana wa Muntû nwa mwanka eetithue îgûrû aume nthîgûrû? Ka Mwana ûyû wa Muntû arî ûû?"
- 35 Yiesû abeera, "Gatigeere kagiita gaakai ka werû kwîgua bûrî amwe naabi. Îthiini rîra werû bûrî naabi, kaingo mwindu ûtabûkîria inya. Ûra athiyagîra mwinduuni atimenyaga ara atarîite.
- 36 Kwoogu, îndî werû bûrî amwe naabi, bwîtgieni kaingo bûtuîka antû ba werû." Yiesû akûrîkia kuuga ûgu, aathi eebitha ara antû batakîmwona.
- 37 Waamwe na kwîgua Yiesû naaringire biama ta bibu bakîonaga, baingî batamwîtgia.
- 38 Na gwakarire ûgu kaingo ûroria bwa kîroria Isaaya bûûyûra, rîra augire, "Mwathani, n'ûû eetîgîtie ntûmwa îra twabeerire? I kîrî ûû Mwathani oonanîtie inya yake?"
- 39 Kaîrî kîra kîgirîtie beetîgia, i kwîgua kîroria Isaaya augîite,
- 40 "Ngai nabaingîite meetho, abaûmia biongo, kaingo bataûmba kwona, kana baciûra. Ûkeegua t'ûgu baagarûka kîrî niû, nkabooria."
- 41 Isaaya augire ûgu n'ûntû nooneete bûra Yiesû aarî agaakumua bûgana, aaroria.
- 42 Îndî amwe na ûgu, wana atongoria ba Ayaundi baingî ibeetîganiirie na Yiesû. Îndî batikiuga antû bakîngagua n'ûntû ibaakuthûkaga Abarisai baaya kûbeera batigaakinye sinagoogiini.
- 43 Beendire gûkenia antû bantû a gûkenia Ngai.
- 44 Yiesû auga na inya, "Muntû ûra ambîtgagia, ti niû ninka eetîgîtie, îndî neetîgîtie kinya ûra aantûmire.
- 45 Ûra ambonaga noonaga ûra aantûmire.

<sup>46</sup>Mbûyîite nthîgûrû ndî werû, kaingo bonthe bara bakaambîtîgia batakara mwinduuni.

<sup>47</sup>"Ûra eegagua mîgambo yakwa na atamîathîkîre, ntikûmûgiitîra îgamba, n'ûntû ntaaya kûgiitîra antû îgamba. Ndaayire kûboonokia.

<sup>48</sup>Muntû ûra andegaga akaregana na mîgambo yakwa, arî na ûra akaamûgiitîra îgamba. Na mîgambo îra mbaragia n'yo îgaatûmîka ntugû ya mûthia kûmûgiitîra îgamba.

<sup>49</sup>Ntiaragia na bwakwa. Mbaragia mara Baaba ûra aantûmire aambîiraga.

<sup>50</sup>Na imbiyî mara aambîiraga mbuge imoonagîra muntû mwoyo wa tene na tene. Kwoogu bunthe bûra mbugaga, mbugaga bûra bungwa Baaba aambîirîite mbuge."

### Njoana 13

<sup>1</sup>Kîatho gîa Pasaka kîrî akubî gûkinya, Yiesû naiyî îgiita rîake irîarî rîgûkinya rîa kuuma nthîgûrû îno, athi kîrî Îthe. Rîonthe neendeete bara baarî baake gûkû nthîgûrû, na naabooniirie bûra aabeendeete bûgana.

<sup>2</sup>Yiesû na arutwa baake ibaarîyaga irio bia ûgoro. Nkoma nîarî îgwîkîra Njundas wa Simioni Mûcikariota îthûgania rîa gûkunyanîra Yiesû.

<sup>3</sup>Yiesû naiyî Îthe namwete wathani bunthe. Naiyî aumîite kîrî Ngai na aacookeete wakîrî we.

<sup>4</sup>Yiesû aûka ara baarîyagîra. Aaruta nguo îra ndaaya, aathûkia taurû ooga kauna.

<sup>5</sup>Eekîra rûûyî karaîni, aanjîria kûthambia arutwa baake mbayo akîbagiragia na taurû.

<sup>6</sup>Agûkinyîra Simioni Petûrû, Simioni amûûria, "Mwathani, woû ûnthambie mbayo?"

<sup>7</sup>Yiesû amwîra, "Îndî ûtikûmenya bûra nkûrûtha, îndî ûkaamenya nyumaani."

<sup>8</sup>Petûrû eera Yiesû, "Gûtirî rîo ûkanthambia mbayo, rî kana rî!" Yiesû amwîra, "Gûgatuîka ntikûthambia, ûtirî na ngwatanîro naani."

<sup>9</sup>Simioni Petûrû i rîo eerire Yiesû, "Mwathani, wana ti mbayo cionka, nthambia kinya njara na kîongo kîene!"

<sup>10</sup>Yiesû auga, "Gûtirî gîtûmi kîa muntû eerîtie acooka kwîria kaîrî n'ûntû n'ûmûtheru kunthe, twanga akathamba mbayo cionka. Bwinthe bûrî baatheru, tatiga ûmwe akî."

(<sup>11</sup>Yiesû naiyî ûra akaamûkunyanîra. I ntûma augire, "Bwinthe bûrî baatheru, tatiga ûmwe akî.")



- 12 Yiesû akûrîkia kûthambia arutwa baake mbayo eekîra nguo îra ndaaya kaîrî. Aacooka ara aakari. Aûria arutwa baake, "Anga bûkûmenya bûra ndabûrûtha i ta kwonania ata?
- 13 Biû bûmbîtaga Mwarimû kana Mwathani, na ûtiîgagua bûkîbîtia n'ûntû ndî we.
- 14 Kwoogu ûkaaya kwîgua niû ndî Mwathani na Mwarimû wenu inkûbûthambia mbayo, wana biû ibûbatîrue bûthambanagia mbayo.
- 15 I ngerekano ndabwonia, kaingo naabi bûrûthanîra ûgu ndabûrûtha.
- 16 "Na mma ga nkûbwîra, nkombo t'yo nene kîrî ûra amîandîkîite. Na mûtûmwa t'we mûnene kîrî ûra amûtûmîite.
- 17 N'ata bwîgua bûrî bathaarime bûgana ûkaaya kwîgua bûkaarûthaga ûgu ndabûrutana!
- 18 "Îndî ntikwarîria îgûrû rîenu bwinthe. Imbiyî bara nthuurîite. Na nwa mwanka ûroria bûra bûrî Maandîkooni Maatheru bûûyûre, bûra buugîite, 'Ûra twarîyanîire irio amwe n'we naangarûkire.'
- 19 "Ndîbwîra îndî mbere ya mantû marûthwa, kaingo rîra makaarûthwa bûgeetîgia i niû we.
- 20 Na mma ga nkûbwîra, ûra eetîgagîra mûtûmwa wakwa, i niû eetîgagîra. Na ûra aambîtîgagîra, n'ûra aantûmire eetîgagîra."
- 21 Yiesû akûrîkia kuuga ûgu, aatua kwîgua agîtangîka mûno nkorooni yake. Auga atakwitha, "Na mma ga nkûbwîra, ûmwe wenu agaankunyanîra."
- 22 Arutwa baanjîria kûraithana barigarîite, batakûmenya n'ûû we waciao aarî arûthe ûgu.
- 23 Ûmwe wa arutwa, ûra Yiesû eendeete mûno naakari akubî na Yiesû.
- 24 Simioni Petûrû amûûnya, amwîra, "Tamûûrie n'ûû."
- 25 Mûrutwa ûyu aathiyathiyanga akubî na Yiesû. Amûûria, "N'ûû we, Mwathani?"
- 26 Yiesû auga, "N'ûra nkaanenkerâ kîng'enyua kîa mûgaate ndagîtombeka mbakûriini." Aatombeka kîngenyua kîa mûgaate mbakûriini, aanenkerâ Njundas wa Simioni Mûcikariota.
- 27 Njundas akwewa kîng'enyua gîku, Saitaani aathûngîra nkorooni yake. Yiesû amwîra, "Rûtha bûra ûbatîrue ûrûtha na mpwî."
- 28 Gûtîrî we kîrî bara baarî agu baarîyagîra aamenya gîtûmi kîa Yiesû kûmwîra ûgu.
- 29 Na n'ûntû Njundas n'we aarî mwaigi wa kîondo kîra beekagîra mbia, bamwe ba arutwa baathûgaaniirie Yiesû naamwîrîite athi agûre bira biendekanaga n'ûntû bwa kîatho, kana akæ nkîa ûteethio.

- <sup>30</sup>Njundas akwewa kîng'enyua gîku aûka warîo, auma aathi. Kwarî ûtugû.
- <sup>31</sup>Njundas akûthi, Yiesû auga, "Îndî mwago wa Mwana wa Muntû nwengeerie kwonekana. Na kuumania na uu, mwago wa Ngai wana uu ûkoonekana.
- <sup>32</sup>Na mwago wa Ngai wonekana, Ngai akoonania mwago wa Mwana wa Muntû gûkûrûkîra kîrî we. Na aakara kûrûtha ûgu, akaarûtha ûgu warîmwe."
- <sup>33</sup>"Aana baakwa, gatigeere kagiita gaakai ga kwîgua ndî amwe naabi. Na ndabûtiga bûgancûa. Na ka mbwîreeni bûra ndeerire atongoria ba Ayaundi. Ndabeerire, 'Biû bûtiûmba kûthi ara nthiîte.'
- <sup>34</sup>"Na îndî inkûbwaa yathana rîngî rînyerû. Na rîo i rîrî: endanagaani. Endanagaani ta bûra naani mbwendeete.
- <sup>35</sup>Weegua bûkeendanaga, gûtirî we atakîmenya bûrî arutwa baakwa."
- <sup>36</sup>Simioni Petûrû aûria Yiesû, "I kû ûthiîte, Mwathani?" Yiesû amûcookeria amwîra, "Kûra nthiîte woû ûtiûmba kûnthingata îndî, îndî nyumaani ûkaanthingata."
- <sup>37</sup>Petûrû amûûria, "I mbi n'ûntû ntaûmba gûkûthingata îndî, Mwathani? Na ûkeegua inkûûragwa nwa mbûragwe n'ûntû bwaku."
- <sup>38</sup>Yiesû amûûria, "Nûkwîbîtîgia wabu nwa wîrute ûkaûragwa n'ûntû bwakwa? Na mma ga ngûkwîra, mbere ya ngûkû îkurura, ûgaankaana maita mathatû."

## Njoana 14

- <sup>1</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Bûtikaanyamaare nkoro. Îtîgiani Ngai na niû mbîtîgiani.
- <sup>2</sup>Kwa Baaba kûrî na ikaro biingî. I bio nthiîte kûbûthuuranîra. Êkeegua t'ûmma ntibwîra ûgu.
- <sup>3</sup>Ndathi ndabûthuuranîra ikaro, ngaacooka mbûthûkie bûûye kîrî niû, kaingo ara ûkeegagua niû ndî wîgagua noogo biû bûrî.
- <sup>4</sup>Njîra ya naara nthiîte ibûmiiyî."
- <sup>5</sup>Tooma, ûmwe wa arutwa baake, amwîra, "N'ata tûûmba kûmenya njîra na tûtiiyî naara ûthiîte, Mwathani?"
- <sup>6</sup>Yiesû auga, "I niû njîra, ûmma na mwoyo. Gûtirî we athiyaga kîrî Baaba atakûrûkîrîte kîrî niû.
- <sup>7</sup>Woonâ bûmbiyî, wana Baaba bûkamûmenya. Na kuuma îndî ûûgû, bûkûmûmenya na bwamwona."
- <sup>8</sup>Piripû amwîra, "Twonie Abaagu na tûkaaganîrwa, Mwathani."
- <sup>9</sup>Yiesû amwîra, "Piripû, kuuma îgiita rîru rîonthe ndakarania naabi, ûtiyî ndî ûû? Muntû arambona aroona Baaba. N'ata îndî ûkuuganga mbwone Baaba?"

- 10**Nûtagwîtîgia ndî ndeni ya Baaba, na Baaba arî ndeni yakwa? Mîgambo yonthe îra mbwaragîria ntiaragia yo na bwakwa. I Baaba ûra arî ndeni yakwa n'we arutaga ngûgî yake.
- 11**Îtîgiani ndabwîra ndî ndeni ya Baaba, na Baaba arî ndeni yakwa. Î kana rî, bwîtîgie n'ûntû bwa mantû mara ndûthaga.
- 12**Na mma ga nkûbwîra, ûra akaambîtîgia akaarûtha mantû ta mara ndûthaga. Naka mantû mara akaarûtha i mo ûkeegua marî manene nkûrûki ya maakwa, n'ûntû nthiîte kîrî Baaba.
- 13**Na ûntû kinya bûrîkû bûra bûkaaromba na riîtwa rîakwa, nkabûrûthîra, i kaingo ntûma Baaba akumua.
- 14**Bunthe bûra bûkaaromba na riîtwa rîakwa nkabûrûthîra bu.”
- 15**Yiesû abeera, "Weegua ibûmbendeete bûkaathîkîra maathana maakwa.
- 16**Naani nkaûria Baaba, na Baaba akabûtûmîra ûngî arî Mûteetheeria wenu ûra agaakaraga naabi tene na tene.
- 17**N'we i Kîrundu ûra oonanagia ûmma. Antû ba nthîgûrû îno batimwîtîgîra, n'ûntû batimwonaga na batimwiyî. Îndî biû ibûkûmûmenya n'ûntû atûûranagia naabi arî ndeni yenu.
- 18**Ntibûtiga ta twana tûkîa, ngacooka kîrî biû.
- 19**Îndî gatigeere kagiita gaakai, na bara barî ba nthîgûrû batimbona kaîrî, îndî biû bûkambona. Na n'ûntû niû ntûûraga mwoyo, wana biû bûgaatûûra mwoyo.
- 20**Na îgiita rîru rîakinya, bûkaamenya ndî ndeni ya Baaba, na biû naabi bûrî ndeni yakwa, na naani ndî ndeni yenu.
- 21**"Muntû ûra eetîgagîra maathana maakwa na akamaathîkîra, ûyu n'we ambendeete. Na ûra ambendeete akeendwa i Baaba. Na niû naani nkamwenda na ndîbonanie kîrî we.”
- 22**Njundas (îndî ti Njundas Mûcikariota), aûria Yiesû, "Mwathani, i kî n'ûntû ûkeebonania kîrî tiû na ti kîrî antû bonthe?”
- 23**Yiesû amûcookeria amwîra, "Muntû ûra akaambenda, akaathîkîra kiugo gîakwa na Baaba akamwenda. Na tûrî na Baaba tûkaaya kîrî muntû ûyu tûkarage n'we.
- 24**Muntû ûra atambendeete atiathîkagîra biugo biakwa. Kiugo kîra bwîgagua nkiuga ti gîakwa, kiumaga kîrî Baaba ûra aantûmire.”
- 25**"Ndabwîra mantû mama îndî tûrî amwe.
- 26**Kîrundu Ûmûtheru, Mûteetheeria wenu, ûra Baaba agaatûma na riîtwa rîakwa akabûrutana mantû monthe na abûririkanie mara monthe ndabûrutanire.”

<sup>27</sup>"Tigwaani na ûkiri. Ndîbûtigîra ûkiri bwakwa bûra ndî, bûra bûtakari ta bûra bara barî ba nthîgûrû batiganagîra. Bûtikaanyamaare nkoro kana bûguaya.

<sup>28</sup>Ibwîgîttue nkîbwîra, 'Inthiîte, îndî ngaacooka kîrî biû kaîrî.' Ûkeegua bûmbendeete ibûkena n'ûntû bwa kwîgua nthiîte kîrî Baaba, na Baaba n'we mûnene nkûrûki yakwa

<sup>29</sup>Ndabwîra mantû mama îndî mbere ya matuîkîka, kaingo rîra magaatuîkîka bûgeetîgia.

<sup>30</sup>Ntiaria naabi rwaria rûraaya mûno, n'ûntû ûra aathaga nthîgûrû îno arî akubî kûûya. Atimbûmba,

<sup>31</sup>îndî nwa mwanka antû ba nthîgûrû bonthe bamenye atî, imbendeete Baaba na i ntûma ndûthaga bûra bunthe aambîrîite ndûthe. "Ncûûni tûthiini tuume aaga."

## Njoana 15

<sup>1</sup>Yiesû eera arutwa baake, "I niû mûcabiibû wa mma, na Baaba n'we muurîmîri.

<sup>2</sup>Rwong'i rwakwa runthe rûra rûtaciaraga narutemaga, na rûra rûciaraga narutheragia kaingo rûciara nkûrûki.

<sup>3</sup>Biû ibûrîkîtie kûtherua i kiugo kîra mbûrutanîite.

<sup>4</sup>Karagaani ndeni yakwa, naani ngaakaraga ndeni yenu. Wata bûra rwong'i rûtaûmba gûciara rûrî runka rûtarî mûcabiibûuni, i ta bu kinya biû bûtaûmba kûrûtha ûntû bûtarî ndeni yakwa.

<sup>5</sup>"I niû mûcabiibû, naabi i biû mpong'i. Ûra akaraga ndeni yakwa naani ngakara ndeni yake naciara rûciaro rwingî. Gûtirî bu bûûmba kûrûtha bûtarî na ûteethio bwakwa.

<sup>6</sup>Muntû ûra atakaraga ndeni yakwa, akari ta rwong'i rûra rûtemagwa rûgateegwa rûkaûma. Na mpong'i ta inu iciîthîranagua ikagerwa mwankiini, ikabîthua.

<sup>7</sup>Weegua bûgaakaraga ndeni yakwa na biugo biakwa bigaakaraga ndeni yenu, ûntû kinya bûrîkû bûra bûkeendaga, bwaromba bûkaarûthagîrwa bu.

<sup>8</sup>Ibûtûmaga Baaba akumua bwaciara rûciaro rwingî na bwonanagia bûrî arutwa baakwa.

<sup>9</sup>"Mbwendeete ta bûra Baaba ambendeete. Bûtikaareke wendo bwakwa buuma kîrî biû.

<sup>10</sup>Nkabwendaga weegua bûkaathîkagîra maathana maakwa ta bûra na niû mbathîkagîra maathana ma Baaba, akaambenda.

<sup>11</sup>"Ndabwîra mantû mama kaingo gîkeno kîra kiumanagia naani gîkaraga ndeni yenu na kaingo bûkaraga bûkeneete mûno.

<sup>12</sup>Yathana rîakwa na rîo i rîrî, endanagaani ta bûra mbwendeete.

<sup>13</sup>Gûtirî wendo bûkûrûkîite muntû kûruta mwoyo wake n'ûntû bwa acoore baake.

<sup>14</sup>Na i biû acoore baakwa weegua bûkaarûthaga bûra nkûbwîra.

<sup>15</sup>Ntibwîta aruti ngûgî kaîrî, n'ûntû mûruti ngûgî atimenyaga mûbango wa mûnene wake. Ndîbwîta acoore baakwa n'ûntû biû ndabwîra bunthe kûrû, bûra Baaba aambîrîite.

<sup>16</sup>Ti biû bwanthuurire. I niû ndabûthuurire, ndabwathûra ndabûtuîkithia ba kwongeeera maciaro nkûrûki, kwongeeera kûra gûtagîtaûka. Na kaîrî, kaingo Baaba abwaa kîonthe kîra bûkaamûromba kwa riîtwa rîakwa.

<sup>17</sup>Yathana rîakwa kîrî biû i bwendange."

<sup>18</sup>Yiesû eera arutwa baake, "Wana bara barî ba nthîgûrû babûmena, ibwiyî i niû baamenire mbere.

<sup>19</sup>Ûkeegua bûgwatanagîra na bo babwenda, n'ûntû wîgua bûrî baciao. Îndî n'ûntû bwa bûra ndabûthuurire kuuma kîrî kîrîndî gîku kîonthe, babûmeneete bûra bûtarî baciao.

<sup>20</sup>Ririkanagaani bûra ndabwîrre atî, 'Nkombo t'yo îrî gîtûmi nkûrûki ya mûnene wa yo.' Ûkoona baannyamaariire, wana biû bakabûnyamaaria. Na ûkoona baathîkîire kiugo gîakwa, wana biû bakaathîkîra bwabeera kîo.

<sup>21</sup>Bakaabûnyamaaria n'ûntû bwakwa, i kwîgua batiiyî ûra antûmîite.

<sup>22</sup>Ûtiîgua bagîtarîrwa marî meeyia ûkeegua ntaaya mbaria na bo. Îndî îndî bûra kûrî, bationa bwa kwîgwatia boonania batirî na meeyia.

<sup>23</sup>Ûra ammeneete kinya Baaba namûmeneete.

<sup>24</sup>Ûtiîgua bagîtarîrwa marî meeyia, ûkeegua ntaarûtha mantû matororûthwa kaîrî i muntû ûngî bakîonaga. Îndî îndî bûra kûrî, iboonire mara ndarûthire, îndî amwe na ûgu baammena na baamena Baaba.

<sup>25</sup>Îndî na rîo, gûkarîkîite ûgu kaingo bûra kwandîkîitwe Maandîkooni mao Maatheru bûûyûra; ara kwandîkîitwe, 'Baammeneete woogû mana maatheri.'

<sup>26</sup>"Rîra nkaabûtûmîra Mûteetheeria kuuma kîrî Baaba, ûra aumaga kîrî we, ta we Kîrundu ûra oonanagia ûmma, agaankûûyîra.

<sup>27</sup>Na wana biû nwa mwanka bûtuîke akûûyî baakwa kîrî antû, n'ûntû bûraarî naani kuuma kîambîrîria."

## Njoana 16

<sup>1</sup>Yiesû aathi na mbere na kwaria na arutwa baake. Abeera, "Ndabwîra mantû mamu kaingo bûtataratara wîtîgioni.

<sup>2</sup>Bûkeengatua n'Ayaundi babwîre bûtigaakinye masinagoogiini maa. Na kagiita gagaakinya gûtuîke muntû wonthe ûra akaabûûraga akaathûgaania i Ngai agûtûmîkîra.

<sup>3</sup>Bakaabûrûtha ûgu n'ûntû batiyî Baaba na batimbiyî.

<sup>4</sup>Ndabwîra mantû mama kaingo rîra kagiita gagaakinya bûkaaririkana indabwîrire." Yiesû auga, "Ntaabwîra mantû mama naara mwanjîrioni n'ûntû tûraarî amwe.

<sup>5</sup>Îndî îndî inthiîte kîrî ûra aantûmire na gûtirî wacienu akûmbûûria bûra ndathi.

<sup>6</sup>Na n'ûntû nkûbwîra ûgu, nkoro cienu îndî i ciûyûri kîeba.

<sup>7</sup>Îndî na mma ga nkûbwîra, i kaaba nkathi n'ûntû bwenu. Nkarega kûthi Mûteetheeria atiyia. Îndî nkathi, ndamûtûma kîrî biû.

<sup>8</sup>Rîra akaaya akoonia antû wîyia bwao. Akaboonia ibaagîrîtwe beegua barî baagîru na akaboonia mûthûûro wa Ngai ûrî kîrî kîrîndî kîa nthîgûrû.

<sup>9</sup>Akaboonia beeyagia n'ûntû batimbîgîtie.

<sup>10</sup>Akaboonia ibaagîrîtwe beegua barî baagîru n'ûntû inthiîte kîrî Baaba na bûtiimba na kîrî.

<sup>11</sup>Akaboonia mûthûûro wa Ngai ûrî kîrî kîrîndî kîa nthîgûrû n'ûntû ûra aathaga nthîgûrû îno n'ûmûgiitîre îgamba.

<sup>12</sup>"Ndî na mangî maingî ma kûbwîra. Nkabwîra mo îndî bûtimaûmbanîria.

<sup>13</sup>Îndî rîra Kîrundu ûra oonanagia ûmma akaaya, agaatûma bûmenya ûmma bunthe. Kîrundu atiaragia mantû maake na bwake, arî we. Mara akeegagua nwa mo monka akaabwîraga. Na akabwîra mantû mara magaatuîkîka îgiita rîkaaya.

<sup>14</sup>Agaatûma mwago wakwa wonekana, n'ûntû mantû mara akaabwîraga ûkeegua maumanîtie naani.

<sup>15</sup>Kîonthe kîra Baaba arî na kîo i gîakwa. Na i kîo n'ûntû ndauga Kîrundu akabwîra mantû mara akeegagua kuumania naani."

<sup>16</sup>Yiesû abeera, "Nyuma ya kagiita gaakai kuuma îndî bûgaatiga kûmbona. Îndî nyuma ya kagiita kaganoona, bûkaambona kîrî."

<sup>17</sup>Arutwa baake bakwîgua ûgu baanjîria kûûrania, "N'ata akwenda gûtwîra rîra akuuga nyuma ya kagiita gaakai kuuma îndî tûgaatiga kûmwona, îndî nyuma ya kagiita kaganoona tûkamwona kîrî? Na agîtwîra ariuga i kwa Îthe athiîte!

<sup>18</sup>Na n'ata akwenda kwonania rîra akuuga 'Kagiita gaakai?' Tûtikûmenya bûra akwenda kuuga."

<sup>19</sup>Yiesû aamenya arutwa baake ibeendaga kûmûria bûra eendaga kuuga. Abaûria, "Ka bûkûûrania ûgu ndauga i ta kuuga ata, rîra ndauga, 'Nyuma ya

kagiita gaakai kuuma ãndĩ bũgaatiga kũmbona, ãndĩ nyuma ya kagiita kaganoona bũkaambona kaĩrĩ?

<sup>20</sup>Na mma ga nkũbwĩra, bũkaarĩra bũminũke, ãndĩ kĩrĩndĩ gĩgaakena. Biũ bũkaagwatwa i kĩeba, ãndĩ nyumaani bũgaakena.

<sup>21</sup>Rĩra mũka arĩ akubĩ kũgĩa na mwana, neegagua agwetwe i kĩeba n'ũntũ kagiita gake ga kũnyamaara gagũkinya. ãndĩ rĩra mwana aaciarwa nariganagĩrua i kũnyamaara kũra eegagũa anyamaarĩite, n'ũntũ bwa gĩkeno gĩa kũreeta muntũ nthĩgũrũ.

<sup>22</sup>ũgu i ta bu bũkari. ãndĩ biũ bũrĩ na kĩeba, ãndĩ nkabwona kaĩrĩ bũkene mũno, na gũtirĩ muntũ agaataũma gĩkeno gĩku kĩenu kĩthira.

<sup>23</sup>Na ntugũ ãnu yakinya gũtirĩ ũntũ bũkaambũũria. Na mma ga nkũbwĩra, Baaba akabũrũthĩra bũra bunthe bũkaamũũria kwa riĩtwa rĩakwa.

<sup>24</sup>Mwanka ãndĩ gũtirĩ bu bwamũũria kwa riĩtwa rĩakwa. ũriani na bũkaarũthĩrwa bũra bũkwenda, kaingo bũkena mũno.

<sup>25</sup>"Ndarabwĩraga mantũ mama ngĩtũmagĩra ngerekano. ãndĩ kagiita kaayĩite ntibwĩra mo ngĩtũmagĩra ngerekano. Nkaabumbũragĩra mantũ ma Baaba ntakũbwitha.

<sup>26</sup>Na kagiita gaku gaakinya bũkaarombaga kwa riĩtwa rĩakwa. Ti niũ nkaabũrũria.

<sup>27</sup>Baaba arĩ we nabwendeete. Na abwendeete n'ũntũ bwa kwĩgua ibũmbendeete na ibwĩtĩgĩtie mbumĩite kĩrĩ Ngai.

<sup>28</sup>Ndaumire kĩrĩ Baaba ndaaya nthĩgũrũ, na ãndĩ inkuuma nthĩgũrũ ncooke kĩrĩ Baaba."

<sup>29</sup>Arutwa ba Yiesũ bamwĩra, "ãndĩ n'ãndĩ waria ũkiumbũraga cwe, ũtagũtũmĩra ngerekano.

<sup>30</sup>ãndĩ i rĩo twamenya gũtirĩ bu ũtaiyĩ na gũtirĩ gĩtũmi kĩa muntũ gũkũũria biũria. Tũgwĩtĩgia uumĩite kĩrĩ Ngai."

<sup>31</sup>Yiesũ abacookeria abeera, "Atĩ ãndĩ bũgwĩtĩgia?

<sup>32</sup>ãndĩ kagiita i kaayĩite na i ta gaakinyu, keenu biũ bwinthe ga kũnyagaarania, woora muntũ athi bwa kwao bũntige ninka. ãndĩ ingĩ tika ndĩ ninka. Baaba arĩ amwe naani.

<sup>33</sup>Ndabwĩra mantũ mama i kaingo bwĩgua bũrĩ na ũkiri, n'ũntũ bũrĩ na ngwatanĩro naani. Nthĩgũrũũni ãno bũkaanyamaarua. ãndĩ ũmĩriani! Indakĩriirie mantũ ma nthĩgũrũ inya!"

## Njoana 17



- <sup>1</sup>Yiesû akûrîkia kuuga mamu monthe, aacûûba îgûrû. Auga, "Baaba, kagiita gagûkina. Îtûma mwago wa Mwana waku wonekane, kaingo Mwana n'we atûma mwago waku wonekana,
- <sup>2</sup>n'ûntû nwamwere watho îgûrû rîa bonthe kaingo atûma bara bonthe wamwere batûûra mwoyo wa tene na tene.
- <sup>3</sup>Na i kaingo muntû atûûra mwoyo wa tene na tene, nwa mwanka akûmenye, woû Ngai ûra ûrî wa mma wenka. Na nwa mwanka muntû amenye Yiesû Kîrîstû ûra watûmire.
- <sup>4</sup>Niû ingûtîyîite ndî gûkû nthîgûrû na inthirîtie ngûgî îra wampeere nduta.
- <sup>5</sup>Na kwoogu îndî, Baaba, ntîya ta bûra wantîyîite mbere ya ûûmba nthîgûrû.
- <sup>6</sup>"Intûmîite antû baba bakûmenya, bara wanthuurîre kuuma kîrî kîrîndî kîa nthîgûrû wampa bo. Baarî baaku wampa, na ibathingataga kiugo gîaku.
- <sup>7</sup>Na îndî ibamenyeete kionthe kîra ûmpete kiumîite kîrî woû.
- <sup>8</sup>Indabeerire ntûmwa yaku îra wantûmire n'yo kîrî bo, na ibamîtigîrîte. Ibaiyî n'ûûma mbumîite kîrî woû, na i beetîgîtie i woû wantûmire.
- <sup>9</sup>"Ntikûrombera kîrîndî kîra kîngî kîa nthîgûrû, bara wampeere i bo nkûrombera n'ûntû i bo baaku.
- <sup>10</sup>Kionthe kîra ndî na kîo i gîaku, na kionthe kîra ûrî na kîo i gîakwa. Bara wampeere ibantîyaga.
- <sup>11</sup>Îndî ntirî nthîgûrû kaîrî, mbûyîite kîrî woû. Îndî bo bagaatigwa gûkû. Kwoogu, Baaba ûmûtheru, kwa inya ya riîtwa rîaku îra ûmpete bamenyeere kaingo bakaraga barî gîntû kîmwe ta bûra niû na woû tûrî gîntû kîmwe.
- <sup>12</sup>Kagiitaani kara nkaranîtie na bo, ndarabamenyagîra kwa inya yaku, îra ûmpete. Indarabakaragia bwega na gûtirî nwa ûmwe wao aûra, tatiga ûra aataarîtwe akaûra na tene, kaingo Maandîko Maatheru makaûyûra.
- <sup>13</sup>"Îndî mbûyîite kîrî woû. Ka ndauga ngwete mantû mama ndî gûkû nthîgûrû, kaingo baba baûyûrwa i gîkeno kîra mpeyanaga.
- <sup>14</sup>Ndabeerire kiugo gîaku antû ba nthîgûrû babamena. Babameneete n'ûntû bo ti ba nthîgûrû îno, ta bûra niû ntarî wa nthîgûrû îno.
- <sup>15</sup>Tika ngûkûûria kana wabaruta gûkû nthîgûrû. Ka ngûkûûria ûbamenyeere kîrî ûra mûthûûku.
- <sup>16</sup>Bo ti ba nthîgûrû îno, ta bûra na niû ntarî wa nthîgûrû îno.
- <sup>17</sup>Tûmîra ûmma kûbatheria batuîke baaku. Biugo biaku i bio ûmma.
- <sup>18</sup>Mbatûmîite nthîgûrû wata bûra naawe wantûmire nthîgûrû.

- <sup>19</sup>Na indîrutîite kîrî woû n'ûntû bwao, kaingo kwaûmbîka na bo batherua n'ûmma batuîka antû baaku.
- <sup>20</sup>"Na ti baba bonka nkûrombera. Ndîrombera kinya bara bakaambîtîgia kuumania na ûkûûyî bwao.
- <sup>21</sup>Ndîkûromba ûtûma bonthe batuîka gîntû kîmwe. Baaba, ta bûra ûrî ndeni yakwa, na naani ndî ndeni yaku, îngûkûromba ûtûme batuîka gîntû kîmwe ndeni yetû, kaingo antû beetîgia nwantûmire.
- <sup>22</sup>Imbeete gîtîyo ta bûra ûmpete gîtîyo na niû. Ndarûthire ûgu kaingo wîgua barî gîntû kîmwe, ta bûra woû na niû tûrî gîntû kîmwe.
- <sup>23</sup>Niû ndî ndeni yao na naawe ûrî ndeni yakwa kaingo beegua barî gîntû kîmwe kaingo antû bamenya nwantûmire, na atî nûbeendeete ta bûra ûmbendeete.
- <sup>24</sup>"Baaba, ndîkûromba ûtûma baba ûmpete beegua barî naani ara ûkeegua ndî, kaingo boona mwago ûra mbonaga, mwago ûra wampeere. Wampeere uu n'ûntû wambendire mbere ya ûûmba nthîgûrû.
- <sup>25</sup>Antû batikwiyî îndî niû inkwiyî, woû Baaba ûmwagîru. Na athingati baba baakwa ibaiyî nwantûmire.
- <sup>26</sup>Indakûmenyithaniirie kîrî bo, na nkaathi na mbere gûkûmenyithania kîrî bo, kaingo kwenda kûra ûmbendeete kwîgua kûrî kîrî bo, na kaingo wîgua ndî ndeni yao."

## Njoana 18

- <sup>1</sup>Yiesû akûrîkia kûgweta mantû mamu, aathi na arutwa baake. Baaringa kauro geetagwa Kindironi. Rûgongo rûru rûngî ikwarî na kamûnda. Yiesû na arutwa baake baathi kamûndaani gaku.
- <sup>2</sup>Njundas ûra aarî akaamûkunyaîra naiyî ara kamûnda gaku kaarî, n'ûntû agu mbereeni Yiesû naathiîte na bo noogo kaîrî maita maingî.
- <sup>3</sup>Kwoogu, Njundas aaya oogo na njûûrî ya acikaarî na antû bara eetwe n'athînjîri bara banene ba Ngai na Abarisai. Baakamatîite imonjo, ntandîka, na mîrigo ya mbaara.
- <sup>4</sup>Yiesû naiyî bunthe bûra bwathiîte gûkarîka kîrî we. Kwoogu abathagaana abaûria, "N'ûû bûgûcûa?"
- <sup>5</sup>Bamûcookeria bamwîra, "I Yiesû wa kuuma Nasareethi." Yiesû abeera, "I niû we." (Njundas ûra aathiîte kûmûkunyaîra aarûngi waagu amwe na bo.)
- <sup>6</sup>Rîra Yiesû aabeerire, "I niû we," baacooka na gîteretere baagwa.
- <sup>7</sup>Yiesû abaûri kaîrî, "Î n'ûû bûgûcûa?" Bamwîra, "I Yiesû wa kuuma Nasareethi!"

<sup>8</sup>Yiesû abeera, "Anga ntirabwîra i niû we? Kwoogu weegua i niû bûgûcûa, baba ndî na bo ka bathi."

<sup>9</sup>Yiesû augire ûgu kwingia bûra kwandîkîitwe atî, "Ntaata nwa ûmwe wa bara wampeere."

<sup>10</sup>Simioni Petûrû naarî na rûyiû. Arucomooru njûraani aagiita mûruti ngûgî wa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai gûtû kwa ûrîo. (Mûruti ngûgî ûyu eetagwa Marikos.)

<sup>11</sup>Yiesû eera Petûrû, "Cookia rûyiû njûraani. Ka ntabatîrue nnyua gîkombe gîa kûnyamaarua kîra Baaba ampete nnyua?"

<sup>12</sup>Acikaarî babu barî na mûtongoria wao na aruti ngûgî ba atongoria ba Ayaundi, baagwata Yiesû bamûthaîka njara.

<sup>13</sup>Baamba bamwira kîrî Anas, ûra mwarî wake aagûrîitwe i Kayabas. Kayabas n'we aarî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai îgiitaani rîru.

<sup>14</sup>Kayabas ûyû n'ûra eerîite anene ba Ayaundi we oonaga i kaaba muntû ûmwe agakua bantû a antû bonthe.

<sup>15</sup>Simioni Petûrû na mûrutwa ûngî ûmwe baathingata Yiesû. Mûrutwa ûyu ûngî n'ûntû we naamenyagwa i mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, eetîgîrûa aathûngîra gûku kwa mûthînjîri wa Ngai kûra Yiesû airirwe,

<sup>16</sup>Petûrû aatigwa mûrangooni. Mûrutwa ûyu aumagarûka aaria na mwarî ûra aathookagia antû nyomba, eetîgîria Petûrû aathûngîra.

<sup>17</sup>Mwarî ûyu aûria Petûrû, "Anga woû ûtirî ûmwe wa arutwa ba muntû ûyû?" Petûrû amwîra, "Arî, niû ntirî mûrutwa wake!"

<sup>18</sup>Nkombo na aruti ngûgî ba mûthînjîri ûyu wa Ngai ibaocereereete riiko bagiotaga mwanki n'ûntû ikwarî na mpîo. Petûrû aathi aarûngama agu baarî wana we oota mwanki.

<sup>19</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai aûria Yiesû biûria îgûrû rîa arutwa baake na ûrutani bwake.

<sup>20</sup>Yiesû amwîra, "Mbaragia rîonthe antû bonthe bakîngagua. Na ndutanaga masinagoogiini na nyomba ya Ngai, kûra Ayaundi barîkanaga. Gûtirî ûntû ndauga nkiithaga.

<sup>21</sup>Ntikûmenya gîtûmi gîa kûmbûûria biûria. Ûria bara baanthikîrie nkîaria bakwîre bûra ndabeerire. Ibaiyî mara ndaaria."

<sup>22</sup>Yiesû akuuga ûgu, ûmwe wa aruti ngûgî ûra aarûngi akubî n'we amûringa îkoobi. Amûûria, "I bu ûbatîrue warîria mûthînjîri wa Ngai ûgu?"

<sup>23</sup>Yiesû eera Anas, "Ûkaaya kwîgua kûrî meeyia ndaaria, tagweta mo. Îndî weegua n'ûmma ndaaria, i mbi îndî nkûringîrwa?"

**24**I rîo Anas augire Yiesû airwe arî mûthaîke woogû kîrî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai eetagwa Kayabas.

**25**Petûrû nwa bootaga mwanki ara baarûngî. Bara baarî na bo bamûûria, "Anga ûtirî ûmwe wa arutwa ba muntû ûyû?" Petûrû aakaana auga, "Arî, niû ntirî mûrutwa wake!"

**26**Mûruti ngûgî ûmwe wa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, wa bamuntû ûra Petûrû aagiitîite gûtû, amûûria, "Anga ntikwonire naara kamûndaani kara bûkûrî?"

**27**Kaîrî Petûrû auga, "Arî!" Na warîo ngûkû yakurura.

**28**Gûkwereerûka, Yiesû aarutwa gwa Kayabas, airwa kambîni ya ngabana. Ayaundi bara baamwirîite bo bataathûngîra kambîni, n'ûntû bakîthûngîre kwayaga gûtuîka bakûgîa mûgiro na batikîria kîatho gîa Pasaka.

**29**Kwoogu Piraatû, ûra aarî ngabana îgiitaani rîru, aumagarûka aathi kîrî bo. Abeera, "Mbîraani bûra ûyû arûthîite."

**30**Bamwîra, "Ûkaaya kwîgua gûtirî bu arûthîite, tûtigîkûreetera we."

**31**Piraatû abeera, "Îthiini n'we ni bûmûgiitîre îgamba bûrî biû kûringana na watho bwenu." Bamwîra, "Biû Arooma bûtitwîtgîrîtie tûgiitîra muntû îgamba, aûragwa."

( **32**Gwakarîkire ûgu kaingo bûra Yiesû augîite bûyûra. Mbereeni naarî akuuga bûra agaakuyanga.)

**33**Piraatû aacooka kambîni kaîrî, auga Yiesû airwe kîrî we. Amûûria, "I woû Mûnene wa Ayaundi?"

**34**Yiesû amûcookeria amûûria, "I woû wengwa wathûgaania nûmbûûrie kîûria gîku, kana n'antû bakwîra mantû maakwa?"

**35**Piraatû amûûria, "Ka ndî Mûyaundi? Anga t'antû beenu na athînjîri bara banene ba Ngai bakûreetire kîrî niû! N'ata ûrûthîite?"

**36**Yiesû eera Piraatû, "Niû ntirî mûnene wa gûkû nthîgûrû. Ûkeegua ndî we, athingati baakwa bakîrûa boona nkîgwatwa n'Ayaundi. Îndî îndî na rîo, niû ntirî mûnene wa gûkû nthîgûrû."

**37**Piraatû amûûria, "Aabu ûtirî mûnene?" Yiesû amwîra, "Wauga ndî mûnene. Na gîku i kîo gîatûmire nciarwa. Ndaayire nthîgûrû kwîra antû ûmma. Muntû wonthe ûra eendeete ûmma naambîgagua."

**38**Piraatû amûûria, "Na ûmma i bûrîkû?" Piraatû aumagarûka kaîrî. Eera antû, "Niû ntikwona mabîtia mara arûthîite."

**39**N'ûntû ibûmenyeereetie kwona ndabûthaûrîra mûgwate ûmwe wakîra îgiita rîa Pasaka, ibûkwenda mbûthaûrîra Mûnene wa Ayaundi?"

<sup>40</sup>Bamuugîria na inya bamwîra, "Arî! Tûtikwenda úyû. Tûrîenda Baraba!" (Baraba aarî mûtunyani.)

## Njoana 19

<sup>1</sup>Rîru Piraatû auga Yiesû athûkue aringwe ibooko.

<sup>2</sup>Acikaarî baatumania matî ma mîgua maakara ta nthûmbî ya únene, beekîra Yiesû yo kîongo. Baacooka kaîrî bamwîkîra nguo îndaaya ya rangi ya úkûyû.

<sup>3</sup>Bakûrûtha úgu, baacooka baatua kûthiyaga mbere yake bakamûkeethia, bakamwîra, "N'ata îndî, Mûnene wa Ayaundi!" Na wabamwîra úgu, bakamûringa îkoobi.

<sup>4</sup>Piraatû aumagarûka kaîrî. Eera antû, "Ndauga nareetwe kîrî biû kaingo bûmenya niû ntikwona mabîtia mara arûthîte."

<sup>5</sup>Kwoogu Yiesû aumagarûkua eekîrîtwe nthûmbî îra ya mîgua na nguo înu ndaaya ya rangi ya úkûyû. Piraatû eera antû, "N'úyû muntû wenu!"

<sup>6</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai na aruti ngûgî baa bakwona Yiesû, baugîria na inya, bauga, "Mwambe! Mwambe!" Piraatû abeera, "Mûthûkieni bûkamwambe bûrî biû. Niû ntikwona mabîtia mara arûthîte."

<sup>7</sup>Na bo bamwîra, "Tûrî na watho buugîte muntû ta we abuîrîte kûûragwa, n'úntû bwa kwîbîta Mwana wa Ngai."

<sup>8</sup>Piraatû akwîgua bauga úgu, aamaka mûno.

<sup>9</sup>Aacooka kambîni kaîrî. Aûria Yiesû, "Kwenu i kû?" Yiesû ataamûcookeria.

<sup>10</sup>Piraatû aûria Yiesû, "Nûkûrega kwaria naani? Nûtakûmenya ndî na watho na nwa nkûrekeerie kana nkauga úkaambwa?"

<sup>11</sup>Yiesû amwîra, "Úkeegua ti Ngai agwîtîgîrîtie útiîgua úrî na watho bwa kuuga ndûthwe bûra úkwenda. Kwoogu úra aankunyanîrîte ndareetwa kîrî woû n'we eeyîtie nkûrûki yaku."

<sup>12</sup>Piraatû akwîgua úgu, aanjîria gûcûa gîtûmi gîa gûtûma arekeeria Yiesû. Îndî kîrîndî kîamuugîria na inya kîamwîra, "Úkamûrekeeria tûkaamenya útirî úcoore na Kaisaarî. Muntû wonthe úra eetuuyaga mûnene i ta kwonania atigwatanagîra na Kaisaarî."

<sup>13</sup>Piraatû akwîgua antû bauga úgu, auga Yiesû aumagarûkue. Aakara nthî gîtîni gîa kûgîitîra magamba, bantû kwarîtwe maiga. (Na Kîîbirania bantû agu eetagwa 'Gabatha'.)

<sup>14</sup>Kwarî mûthenya wa kwîthuuranîra n'úntû bwa kîatho gîa Pasaka, ta thaa kûmi na ciîrî úgu. Piraatû eera Ayaundi, "N'úyû mûnene wenu!"

- 15**Antû bamuugîria na inya bamwîra, "Naûragwe! Naûragwe! Mwambe!" Piraatû abaûria, "Ka bûkwenda mbamba mûnene wenu?" Athînjîri ba Ngai bara banene, bamwîra, "Gûtirî mûnene ûngî twiyî tatiga Kaisaarî wenka!"
- 16**Piraatû aanenkanîra Yiesû kîrî acikaarî bathi kûmwamba. Acikaarî baathûkia Yiesû.
- 17**Yiesû aakamata mûtharaba ûra akaambwa. Baumagarûka baathi baakinya bantû eetagwa, 'Kîndî gîa kîongo.' (Na Kîbirania eetagwa 'Gorogotha'.)
- 18**Agu noogo acikaarî baambire Yiesû na antû bangî baîrî. Ûmwe aambirwe rûteere rûmwe rwa Yiesû, na ûra ûngî rûteere rûra rûngî. Yiesû aarî gatîgatî ka bo.
- 19**Piraatû aandîka kabaaû, kaaringaringîrwa mûtharabaani wa Yiesû îgûrû. Kabaaû gaku kaandîkîtwe, "`|scYIESÛ WA NASAREETHI, MÛNENE WA AYAUNDI.|d`"
- 20**Na Ayaundi baingî ibaathoomire ûgu kabaaû gaku kaandîkîtwe, n'untû bantû agu ataarî kûraaya na taûni, na kaandîkîtwe na Kîbirania, Kîratini, na Kîngiriki.
- 21**Athînjîri bara banene ba Ngai beera Piraatû, "Buuta 'Mûnene wa Ayaundi,' wandîke, 'Araugaga n'we Mûnene wa Ayaundi.' "
- 22**Piraatû abeera, "Ûgu ndaandîka i bu."
- 23**Acikaarî bakwamba Yiesû, baagaana nguo ciake barî bana. Baathûkia nguo yake îra ndaaya. Nguo înu yatumîtwe îgwateene, îtaarî na rûtumo.
- 24**Beerana, "Menya tûmîtembûrania. Tûringeeni kuura twone ûra akaathi n'yo." Ûntû bûbu bwatûkîkire kaingo Maandîko Maatheru maûyûra, mara maugîte, "Baagaanire nguo ciakwa na baaringa kuura bagîcindanîra nguo yakwa îmwe." Na ûgu i bu acikaarî baarûthire.
- 25**Gina wa Yiesû, mwaragina wa gina wa Yiesû, Maria mwekûrû wa Kiriopas na Maria Mûmagindari baarûngi akubî na mûtharaba wa Yiesû.
- 26**Yiesû akwona gina arûngi akubî na mûrutwa ûra Yiesû eendeete mûno, eera gina, "Taata, ûyu i mwana waku."
- 27**Eera mûrutwa ûyu n'we, "Naawe ûyu i nyûkwe." Na kuuma îgiita rîru, mûrutwa ûyu eetîgîria gina wa Yiesû aatua gûkaraga gwake.
- 28**Yiesû naamenyaga mantû monthe maakarîkaga wabûra maarî makarîke. Na kaingo Maandîko Maatheru maûyûra, auga, "Inkwîgua bûûta."
- 29**Agu akubî ikwarî na mbakûrî yaûyûri ndibei yarî na gana. Baathûkia cibonji bamîtombeka ndibeini înu. Bamîmunta mûthiani wa kamûtî, bamîtirithia mîromo ya Yiesû.

<sup>30</sup>Yiesû aacia ndibei înu. Auga, "Nkûthiria ngûgî yakwa." Eenîka kîongo nthî, aakua.

<sup>31</sup>Na n'ûntû kwarî ntugû ya kwîthuuranîra n'ûntû bwa Sabatû, atongoria ba Ayaundi baaromba Piraatû rûûtha rwa kuunanga magûrû bara baambîitwe, kaingo babaambûra mîtharabaani. Bateendaga biimba bikara mîtharabaani ntugû ya Sabatû na mûno mûno, Sabatû înu yarî întheru, n'ûntû yarî ya kîatho gîa Pasaka.

<sup>32</sup>Kwoogu acikaarî baathi baunanga magûrû antû bara baîrî baambîitwe akubî na Yiesû nteere ciake irî ciîrî.

<sup>33</sup>Bagûkinyîra Yiesû, boona we naarî agûkua. Kwoogu bataamuunanga magûrû maake.

<sup>34</sup>Îndî mûcikaarî ûmwe amûmunta mbaru na îtumo. Auma nthakame na rûûyî.

(<sup>35</sup>Ûkûûyî bûbû i bwa muntû oonire mantû mama magîkarîka. Na ûkûûyî bûbû i bwa mma. Naiyî n'ûmma akwaria kaingo kwaûmbîka naabi bwîtîgia mantû mama.)

<sup>36</sup>Mantû mama maakarîkire kaingo Maandîko Maatheru maûyûra, mara maugîite, "Gûtirî mwîndî wake ûkaunwa."

<sup>37</sup>Kaîrî bantû angî Maandîko Maatheru mauga, "Bakoona ûra baamuntire."

<sup>38</sup>Ikwarî na muntû eetagwa Njosebu wa kuuma taûni ya Arimathea. Aarî mûrutwa wa Yiesû na witho, n'ûntû naakuthûkaga atongoria ba Ayaundi. Nyuma ya mantû mamu, aathi kîrî Piraatû kûmûromba rûûtha rwa kûthûkia kiimba kîa Yiesû. Piraatû amwîtgîria. Kwoogu Njosebu aathi kûthûkia kiimba kîa Yiesû.

<sup>39</sup>Nikondemu wana we aathiyania na Njosebu akamatîite mîtaa ya kûthiria kiimba woru. Mîtaa înu yarî ya manemane na aroi ya ûrito ta bwa kiirû mîrongo îthatû ûgu. Nikondemu ûyu n'ûra aathire kwona Yiesû ûtugû.

<sup>40</sup>Njosebu na Nikondemu baathûkia kiimba kîa Yiesû bakîoga na cuka bagîkîmîncagîria manemane na aroi. Ûgu i bu Ayaundi baathikanaga.

<sup>41</sup>Bantû agu Yiesû aambîitwe ikwarî na kamûnda. Na kamûndaani gaku ikwarî na nthiko îtaarî nthike muntû.

<sup>42</sup>Njosebu na Nikondemu baathika Yiesû nthikooni înu n'ûntû yarî akubî, na n'ûntû Ayaundi ibaanjîrîtie kwîthuuranîra n'ûntû bwa Sabatû.

## Njoana 20

<sup>1</sup>Rûûni rûkîrî mûno ntugû ya mbere ya kiumia, Maria Mûmagindari aathi nthikooni îra Yiesû aathikîitwe. Oona iiga rîra rîakunîkîrite mûromo wa nthiko rîrî rîrutarute oogo.



<sup>2</sup>Akwona ũgu, augia rwĩro aathi kĩrĩ Simioni Petũrũ na mũrutwa ũra Yiesũ eendeete mũno. Abeera, "Ibararutire Mwathani nthikooni na tũtikũmenya ara baramwirire."

<sup>3</sup>Petũrũ na mũrutwa ũyu ũngĩ baanjĩria kũthi bwa nthiko

<sup>4</sup>baugĩtie rwĩro. Mũrutwa ũyu ũngĩ augia aatiga Petũrũ, aakinya nthikooni arĩ mbere.

<sup>5</sup>Ataathũngĩra, naakuamĩrie aaraita ndeni. Akũraitha oona cuka yonka.

<sup>6</sup>Simioni Petũrũ aakinya, aathũngĩra nthikooni. Wana we oona cuka

<sup>7</sup>na gĩtambaa kĩa Yiesũ aakunĩkĩrĩtwe na kĩo kĩongo. Gĩtambaa gĩakũnjĩtwe kĩaigwa bantũ mwanya, gĩtaarĩ amwe na cuka.

<sup>8</sup>Mũrutwa ũyu ũngĩ, ũra aakinyire arĩ mbere, wana we aathũngĩra nthikooni. Oona mantũ mamu, eetĩgia.

<sup>9</sup>Ĩgiitaani rĩru bataiyĩ Maandĩko Maatheru maugĩte Yiesũ nwa mwanka ariũke.

<sup>10</sup>Baacooka naara baakaraga.

<sup>11</sup>Maria aarũngi ome ya nthiko akĩrĩraga. Aakuamĩria akĩrĩraga aaraita nthikooni ndeni,

<sup>12</sup>oona araĩka baĩrĩ beekĩrĩte nguo injerũ. Baakari ara kiimba kĩa Yiesũ kĩarĩ. Ũmwe aakari naara kĩongo kĩarĩ na ũyu ũngĩ aakari naara magũrũ maarĩ.

<sup>13</sup>Araĩka babu baũria Maria, "Mwekũrũ, i mbi ũkũrĩrĩra?" Maria abeera, "Ibarathũkiirie Mwathani wakwa na ntikũmenya ara baramwirire."

<sup>14</sup>Akuuga ũgu, aagarũka oona Yiesũ arũngi waagu, ĩndĩ ataamenyaga kana i Yiesũ aarĩ.

<sup>15</sup>Yiesũ amũria, "Mwekũrũ, i mbi ũkũrĩrĩra? N'ũũ ũgũcũa?" Maria akĩthũgaanagia aarĩ mũmenyeeri wa kamũnda gaku, amwĩra, "Weegua i woũ ũramũrutire nthikooni, mbĩra itũ, aba, ara ũramwirire kaingo mmũthũkia."

<sup>16</sup>Yiesũ amwĩta, "Maria." Maria aũndũka amwĩtĩga, "Rabai!" (Kuuga ũũgũ na Kĩĩbirania i ta kuuga Mwarimũ.)

<sup>17</sup>Yiesũ amwĩra, "Ndekia, tĩa kũngwata n'ũntũ ntikũrĩ ngwĩtia kĩrĩ Baaba. Ĩthi wĩre arutwa baakwa imbĩtĩtie kwa Baaba, Ngai wakwa ũra arĩ Abaagu na Ngai wenu."

<sup>18</sup>Maria Mũmagindari aathi eera arutwa ba Yiesũ, "Nkwona Mwathani." Abeera bũra Mwathani aamwĩre.

<sup>19</sup>Kĩũgorooni gĩa ntugũ ya mbere ya kiumia, arutwa ibeethĩreene amwe. Ibaingĩte mĩrango na konji n'ũntũ ibaakuthũkaga atongoria ba Ayaundi. Yiesũ aaya aarũngama gatĩgatĩ kaao. Abeera, "Ũkiri bũrookaraga naabi."

- <sup>20</sup>Akûbeera ûgu, aboonia marema ma njara ciake na rwaru. Arutwa bakwona i Mwathani aarî baakena mûno.
- <sup>21</sup>Yiesû abeera, "Ûkiri bûrookaraga naabi. Wata bûra Baaba aantûmire, i ta bu nkûbûtûma."
- <sup>22</sup>Ababeebeera mîruke. Abeera, "Thûkiani Kîrundu Ûmûtheru.
- <sup>23</sup>Bwarekera antû meeyia maa, bakaarekerwa mo. Bwarega kûbarekera batiirekerwa."
- <sup>24</sup>Tooma (ûra kaîrî eetagwa Ndindimas), ûra aarî ûmwe wa arutwa bara îkûmi na baîrî ataarî oogo rîru Yiesû aayire.
- <sup>25</sup>Arutwa bara bangî bamwîra, "Itwonire Mwathani." Tooma abeera, "Ntiîtîgia nwanga nkooni na ngatongithia marema ma mîcumaarî njaraani yake, na ngatongithia rwaru rwake."
- <sup>26</sup>Nyuma ya ntugû inyanya, arutwa ibeethîreene amwe kaîrî nyomba îmwe. Na îgiita rîru Tooma naarî oogo. Amwe na kwîgua mîrango nîarî îminge, Yiesû aaya aarûngama gatîgatî kaa. Abeera, "Ûkiri bûrookaraga naabi."
- <sup>27</sup>Eera Tooma, "Cûûba njara ciakwa na tonga marema na kîara gîaku. Tonga rwaru rwakwa na njara yaku. Tiga gûkararia, îtîgia."
- <sup>28</sup>Tooma amwîra, "Ûrî Mwathani wakwa na Ngai wakwa!"
- <sup>29</sup>Yiesû amwîra, "Weetîgia n'ûntû ûkûmbona. Îndî bara beetîgaga batooneete bakaathaarimwa mûno."
- <sup>30</sup>Yiesû naaringire biama bingî biingî bira arutwa baake boonire, îndî bitandîkîtwe îbukuuni rîrî.
- <sup>31</sup>Mantû mama maandîkîtwe kaingo bwîtîgia Yiesû n'we Kîrîstû, Mwana wa Ngai, na kaingo bûtûûra mwoyo n'ûntû bwa riîtwa rîake.

## Njoana 21

- <sup>1</sup>Nyumaani Yiesû eebonania kîrî arutwa baake barî rûteere rwa îria rîitagwa Tiberias. Bara baarî oogo baarî, Simioni Petûrû, Tooma (ûra kaîrî eetagwa Ndindimas), Nathanieri wa kuuma taûni yeetagwa Kana îra yarî Gariiri, aana bara baîrî ba Cabendi, na arutwa bangî baîrî. Gwakarire ûûgû.
- <sup>3</sup>Simioni Petûrû eera bara bangî, "Niû ka nthi ngatege makûyû." Babu bangî bamwîra, "Wana tiû itûkûthiyania naawe." Baatwa îtarûûni baathi. Baareere gûtega îndî gûtirî kîo baagwata.
- <sup>4</sup>Rûûni rûûkîrî, Yiesû naarûngi rûteere rwa îria, îndî arutwa baake bataamenyaga kana n'we aarî.

- <sup>5</sup>Yiesû abaûria, "Kûrî kîo bûragwata, acoore?" Bamwîra, "Arî, gûtirî kîo tûragwata."
- <sup>6</sup>Yiesû abeera, "Taambaani neeti bwa njara ya ûrîo ya îtarû bwoneeni bûgwate makûyû." Bakwamba neeti, bataûmba kûmîkuuyia bamîtwethia îtarûûni n'ûntû bwa makûyû kwingîa.
- <sup>7</sup>Mûrutwa ûra Yiesû eendeete mûno eera Petûrû, "I Mwathani!" Simioni Petûrû akwîgua i Mwathani aarî, eekîra nguo yake îra ndaaya (n'ûntû naarî akûmîruta). Aathûngûtha rûûyîni aathi naara Yiesû aarî.
- <sup>8</sup>Arutwa babu bangî bo baayaga barî îtarûûni, bakuuyîtie neeti yûyûri makûyû n'ûntû bataarî kûraaya na rûteere rwa îria. Baarî ta makinya îgana rîmwe ûgu kuuma rûteere.
- <sup>9</sup>Bagûkinya rûteere boona mwanki wa makara na ikwarî na makûyû na mûgaate îgûrû rîa mwanki ûyu.
- <sup>10</sup>Yiesû abeera, "Reeteeni makûyû mamwe ma mara bwagwata."
- <sup>11</sup>Simioni Petûrû aathi îtarûûni aakururia neeti amîreeta rûteere. Neetiini kwarî na makûyû maanene îgana rîmwe rîa mîrongo îtaano na mathatû, na amwe noogu neeti îtaatuîka.
- <sup>12</sup>Yiesû abeera, "Ncûûni bûrîe." Gûtirî mûrutwa aûmîria kûmûûria aarî ûû. Îndî ibaiyî i Mwathani aarî.
- <sup>13</sup>Yiesû aathûkia mûgaate abanenkerâ. Aacooka aathûkia makûyû na mo abanenkerâ.
- <sup>14</sup>Rîrî i rîo rîarî rîa mathatû Yiesû kwîbonania kîrî arutwa baake kuuma akûriûka.
- <sup>15</sup>Bakûrîkia kûrîa, Yiesû aûria Simioni Petûrû, "Simioni wa Njona, nûmbendeete nkûrûki ya bûra bara bangî bambendeete?" Petûrû amûcookeria amwîra, "Yîi, Mwathani, nwiyî inkwendeete!" Yiesû amwîra, "Menyagîra tûgondu twakwa."
- <sup>16</sup>Yiesû amûûria kaîrî, "Simioni wa Njona, nûmbendeete?" Petûrû amûcookeria amwîra, "Yîi, Mwathani, nwiyî inkwendeete!" Yiesû amwîra, "Rîithagia ng'ondû ciakwa."
- <sup>17</sup>Yiesû amûûria kaîrî rîa mathatû, "Simioni wa Njona, nûmbendeete?" Petûrû aagwatwa i kîeba Yiesû akûmûûria rîa mathatû kana namwendeete. Eera Yiesû, "Nwiyî mantû monthe, Mwathani. Nwiyî inkwendeete." Yiesû amwîra, "Menyagîra ng'ondû ciakwa."
- <sup>18</sup>Na mma ga ngûkwîra, rîra warî mwana, wekagîra nguo ûkathi wanaara ûkeenda. Îndî rîra ûgaatindira ûgaatambûrûkia njara wogwe cio i muntû ûngî akwire naara ûtakwenda."
- <sup>19</sup>Yiesû augire ûgu kwonania gîkuû kîra Petûrû agaakua gîgaatûma Ngai atîywa. Akûrîkia kuuga ûgu, Yiesû eera Petûrû, "Nthingata!"

<sup>20</sup>Petûrû aûndûka oona mûrutwa ûra Yiesû eendeete mûno abathingatîte. Mûrutwa ûyu n'ûra aakari akubî na Yiesû rîra baarîyanagîra rîa mûthia irio bia ûgoro, rîra aamûûririe n'ûû akaamûkunyanîra.

<sup>21</sup>Petûrû akûmwona, aûria Yiesû, "Mantû ma ûyû n'we n'ata, Mwathani?"

<sup>22</sup>Yiesû amûcookeria amwîra, "Wana nkeenda atûûra mwoyo mwanka rîra nkaaya yîya rîa maîrî, înu ti ngûgî yaku. Woû nthingata."

<sup>23</sup>Kuumania na ûgu Yiesû eerire Petûrû, ntheto ciambîîria kwarua gûkîîragwa mûrutwa ûyu atiikua. Îndî Yiesû atauga atiikua. Ka augire, "Wana nkeenda atûûra mwoyo mwanka rîra nkaaya yîya rîa maîrî, înu ti ngûgî yaku."

<sup>24</sup>Mûrutwa ûyu n'we ûyû akûbwîra mantû mama, na n'we mwandîki. Itwiyî mantû mamu i ma mma.

<sup>25</sup>I mantû mangî maingî mûno mara Yiesû aarûthire. Makîandîkirwe monthe ntikwona taka nthîgûrû yonthe îkîganîra mabuku monthe mara makîandîkwa.

## Ngûgî

### Ngûgî 1

- <sup>1</sup>Îbukuuni rîakwa rîa mbere kîrî woû, Thiobiras, ndaandîkire mantû monthe mara Yiesû aarûthaga na mara aarutanaga antû kuuma rîra aanjîrie ngûgî yake,
- <sup>2</sup>mwanka ntugû îra aathûkiirue eetithua îgûrû matuuni. Na mbere ya gwîtithua, Yiesû aatigire aatha atûmwa baake na njîra ya Kîrundu Ûmûtheru bara aathuurîite.
- <sup>3</sup>Nyuma ya gûkua, Yiesû akûriûka neebonaniirie kîrî bo na njîra inyingî itaarî nkanja. Îgiita na îgiita neebonaniirie kîrî bo bantû a ntugû mîrongo îna akîaragia na bo mantû makonetie ûnene bwa Ngai.
- <sup>4</sup>Kagiita kamwe barî amwe bakîrîyaga, Yiesû eera atûmwa ûûgû, "Bûtikaume Njerusaremu. Eteeraani bwewe kîewa gîa kwîgua bûrî na Kîrundu Ûmûtheru ûra Baaba eeranire, naani ndabwîra.
- <sup>5</sup>Njoana aabaatithaniirie na rûûyî. Îndî bûkaabaatithua na Kîrundu Ûmûtheru nyuma ya ntugû inkai ciyîite."
- <sup>6</sup>Bakwonana kagiita kangî atûmwa baûria Yiesû, "Kagiita gaka i ko ûgaacookeria Aisiraeri ûnene bwao?"
- <sup>7</sup>Yiesû abacookeria abeera, "Kagiita na tarîki cia mantû mamu i Baaba wenka aituîte kûringana na watho bwake. T'îgûrû rîenu kûmenya i rî ûkeegua kûrî.
- <sup>8</sup>Îndî bûkaagîa inya rîra Kîrundu Ûmûtheru akaabwîndamîira. Na bûgaatuîka akûûyî baakwa kwanjîria Njerusaremu, nthîgûrû yonthe ya Njundea, Samaria, mwanka nteere cionthe cia nthîgûrû yonthe."
- <sup>9</sup>Yiesû akûrîkia kuuga ûgu, atûmwa bamûcûubîite woogu boona aathûkua eetithua îgûrû. Îtu rîamûkunîkîra mwanka aatherekeria baatiga kûmwona.
- <sup>10</sup>Bagûtigwa bakûnîrîite îgûrû meetho Yiesû eetîtie, atûmwa boona araîka baîrî beekîrîte nguo injerû barûngi waagu akubî na bo.
- <sup>11</sup>Araîka babu baaria na bo. Babeera, "Antû ba Gariiri, n'ata bûkûrûtha aaga bûkari bûkûnîrîite îgûrû meetho? Yiesû wooyu bwona aathûkua kuuma kîrî biû eetithua îgûrû akaaya kaîrî na njîra ta înu bwona eetia n'yo."
- <sup>12</sup>Bakuuma agu baarî Karîmaani ka Mîceituuni, baacooka baathi bantû ta a kiromita îmwe baakinya Njerusaremu.
- <sup>13</sup>Bagûkinya, baatwa ngoroba baathi nyomba yao kûra baakaraga. Atûmwa babu baarî--Petûrû, Njoana, Njakubu, Enderea, Piripû, Tooma, Bathoromayo, Mathayo, Njakubu wa Arubayo, Simioni (ûra kaîrî eetagwa Mûciroti) na Njundas wa Njakubu.

<sup>14</sup>Atûmwa babu beethîranaga gûku ngorobaani rîonthe bakaromba barî amwe bonthe. Kinya eekûrû bamwe ta Maria gina wa Yiesû na aruagina ba Yiesû ibeegagua barî oogo.

<sup>15</sup>Îgiitaani rîru eetîgîri ta îgana rîmwe na mîrongo îrî beethîreene, Petûrû aarûngama mbere yao kûbaarîria. Abeera,

<sup>16</sup>"Aruayia na antû beetû, ûroria bûra bûrî Maandîkooni Maatheru bwarî nwa mwanka bûûyûre. Tene Kîrundu Ûmûtheru aariirie gûkûrûkîira kîrî Ndaundi aaroria mantû ma Njundas ûra aatongoreerie kîrîndî kîra kîagwatire Yiesû.

<sup>17</sup>Njundas aarî ûmwe wa gîkundi gîetû na aathuurîtwe aruta ngûgî ya ûtûmwa."

<sup>18</sup>(N'ûntû bwa mbia ira oonire agûkunyaîra Yiesû, aathiire aagûra na cio kîthaka. Aagwîre gûku aatembûka into bia nda biauma bietîga.

<sup>19</sup>Mantû mamu ma Njundas maamenyekanire Njerusaremu yonthe. Antû beeta kîthaka gîku na rwaria rwao 'Akerindama'. Na i ta kuuga 'Kîthaka kîa nthakame'.)

<sup>20</sup>Petûrû aathi na mbere kwaria. Auga, "Îbuku rîa Cabuurî na rîo riugîite ûûgû mantûûni ma muntû ta ûyu, 'Nyomba yake nîkare îrî îkurungu. Gûtikaagîte muntû athaamîra ku.' Kaîrî rîauga, 'Muntû ûngî nathûkie kaanya gaake.'

<sup>21</sup>Na ûra akaathûkia kaanya gaake nwa mwanka eegue arî muntû aakaranîtie naati îgiita rîonthe rîra Mwathani Yiesû aarî amwe naati,

<sup>22</sup>kuuma rîra Njoana aabaatithanagia mwanka rîra Yiesû aathûkiirue eetithua îgûrû."

<sup>23</sup>Antû beeyana mariîtwa maîrî ma bara beendaga. Ûmwe aarî Njosebu, ûra kaîrî eetagwa Barisabas kana Njastas, na wa baîrî eetagwa Mathias.

<sup>24</sup>Baaromba barî amwe bauga, "Mwathani, n'ûntû i woû wiyî nkoro cia antû bonthe, tûtongorie kûmenya n'ûû ûkwenda kûthuura kîrî antû baba baîrî barî aaga,

<sup>25</sup>kaingo athûkia kaanya ga gûtuîka mûtûmwa kara Njundas aatigire akîthi bûra aathiire."

<sup>26</sup>Baaringa kuura, Mathias aacinda oongeereka kîrî atûmwa bara îkûmi na ûmwe.

## Ngûgî 2

<sup>1</sup>Ntugû ya Pentekosti îgûkinya, eetîgîri bonthe i beethîreene amwe.

<sup>2</sup>Nthûti îmwe beegua gîtuma ta gîa kîbuubani kîauma îgûrû, kîaûyûra nyomba înu baakari.

<sup>3</sup>Bagûcûûba boona ta ndîrîmbî cia mwanki ciarî îgûrû rîa kîongo kîa woora ûmwe wao.

- <sup>4</sup>Bonthe baûyûrwa i Kîrundu Ûmûtheru. Baanjîria kwaria na nthiomi ingî ingeni, kûringana na bûra Kîrundu Ûmûtheru aabaûmbithiirie.
- <sup>5</sup>Na ikwarî na Ayaundi gûku Njerusaremu baakuthûkaga Ngai. Baarî ba kuuma gûntû mwanya mwanya, nthîgûrû yonthe.
- <sup>6</sup>Bakwîgua gîtuma gîku kîrîndî kiingî kîethîrana kîyîite kwona kîarî kîa mbi. Bakûbathikîria baarigara mûno n'ûntû wooru muntû neegagua rûthiomi rwake rûkîarua.
- <sup>7</sup>Kîrîndî kîarigara mûno. Kîaûrania, "Anga antû baba bonthe bakwaria ti ba kuuma Gariiri?"
- <sup>8</sup>Aabu n'ata bakûûmba kwaria nthiomi cionthe cia gûntû kûra twinthe bara tûrî aaga tuumîite?
- <sup>9</sup>Aaga tûrî Abarithi, Amende, Aarami, na bangî i ba kuuma Mesopotamia, Njundea, Kapandokia, Pontas, Îcia,
- <sup>10</sup>Burugia, Pamburia, na Miisiri. Na bangî i ba kuuma gûntû kûmwe kwa Rîbia akubî na Kureni. Na bangî n'ageni ba kuuma Rooma,
- <sup>11</sup>Ayaundi, na antû batarî Ayaundi bara bathingataga watho bwa Kîyaundi. Bangî n'Arabu na antû ba kuuma Kiriti, na twinthe tûrî aaga itûkwîgua bûra bakuuga mantû maanene mara Ngai arûthîite."
- <sup>12</sup>Kîrîndî kionthe kîarigara kîarigicana. Gîakara gîkîûranagia, "I bûrîkû bûbû?"
- <sup>13</sup>Îndî kûrî antû baabathekagîra bakauga, "Antû baba ibarî batogoonu."
- <sup>14</sup>Rîru Petûrû aarûngama mbere ya kîrîndî barî amwe na atûmwa bara bangî îkûmi na ûmwe. Aatûmîria na inya eera antû, "Ayaundi beetû na atûûri ba aaga tûrî Njerusaremu, kûrî bu nkwenda bûmenya. Kwoogu nthikîriani bwega bwîgue bûra nkwenda kûbwîra.
- <sup>15</sup>Antû baba tika barî batogoonu bûra bûkûthûgaania, n'ûntû îndî i thaa ithatû cia rûkîrî na gûtirî muntû aûmba kwîgua arî mûtogoonu.
- <sup>16</sup>Ûûgû gwakarîka i bûra kîroria Njoeri aaroriirie kûringana na mîgambo îra Ngai aariirie gûkûrûkîra kîrî we auga,
- <sup>17</sup>'Ntugûûni cia mûthia ngeetûûrîria antû bonthe Kîrundu wakwa. Aana beenu, nthaka na aarî, bakaaroragia. Aana beenu beethî bagoonaga bioneki. Na akûrû beenu bakaarootaga irooto.
- <sup>18</sup>Na wana aruti ngûgî baakwa ba aka na ba arûme, nkabeetûûrîria Kîrundu wakwa ntugûûni inu na bakaaroragia.
- <sup>19</sup>Nkoonania magegania îgûrû na biama nthîgûrû. Gûkeegagua kûrî na gwîtîga kwa nthakame, gwakana kwa mwanki, na kîrûngûrû gîa ntoogo.



- 20**Riûa rîgaatiga kûmûrîka na mweri ûgaatunîa tunî ta nthakame, mbere ya ntugû îra nene ya Mwathani îkinya, îra îrî mwago.
- 21**Na gûgaakara ûûgû, ûra wonthe agaakaîra Mwathani akoonokua.’
- 22**"Antû ba Isiraeri, thikîrîiani ntheto ino nkûbwîra! Yiesû wa kuuma Nasareethi aarî muntû bwooniirue bwega aatûmîtwe i Ngai kûringana na biama, magegania na iriga bira Ngai aaringaga gûkûrûkîra kîrî we. Biû bwingwa ibwiyî mantû mama n'ûntû maakarîkîre kwenu.
- 23**Kûringana na mûbango wa Ngai ûra aabangîite kuuma tene, Yiesû aûragirwe bûkûmûnenkanîra kîrî antû ba meeyia bamwamba mûtharabaani.
- 24**Îndî Ngai naamûriûkiirie amûruta inyaani ya gîkuû n'ûntû gûtikûmbîka gîkuû gîkara kîmûrigîrîtie.
- 25**Ndaundi augire ûûgû îgûrû rîa Yiesû, 'Ndoonaga Mwathani mbere yakwa rîonthe. Na n'ûntû arî rûteere rwakwa rwa ûrîo, ntiyeneyeka.
- 26**Kwoogu nkoro yakwa îrî na gîkeno, mîgambo yakwa n'ya gîkeno. Mwîrî wakwa ûgaakaraga rîonthe ûrî na wîrîgîro,
- 27**n'ûntû woû ûtiireka nkara ndî ûmûkuû. Útiireka mûtheru waku oora.
- 28**Nûmmenyithîtie njîra ya mwoyo, ûkaambûyûria gîkeno ndakwona.’
- 29**"Antû beetû, imbagîrîtwe mbwîra mantû mara maatuîkîkire kîrî Ndaundi, kîûyûyû gîetû. Gûtirî nkanja naakuire na aathikwa, nthiko yake îrî oogo wana îmunthî tûrî.
- 30**Na n'ûntû aarî kîroria, naiyî Ngai wabu naathiîtirie rîra aamwîrire ûmwe wa rûciaro rwake akaathûkia gîtî gîake kîa ûnene.
- 31**Na n'ûntû naiyî bûra Ngai akaarûtha, i kîo gîatûmire aaria mantû ma kûriûka gwa Kîrîstû auga, 'Ataarekwa akara arî ûmûkuû, mwîrî wake ûtoora.’
- 32**Yiesû wooyu n'we Ngai aariûkiirie na twinthe, atûmwa baake, tûrî akûyû ba ûntû bûbu.
- 33**Yiesû agwîtithua îgûrû aakarire rûteere rwa ûrîo rwa Ngai, eewa Kîrundu Úmûtheru n'Îthe kûringana na wîrane bûra aamwete. Na Kîrundu ûyu n'we twetûrîrue wata bûra biû bwingwa bûkwona na bûkeegua.
- 34**Ndaundi we ateetia îgûrû, îndî naugire ûûgû, 'Mwathani Ngai neerire Mwathani wakwa, "Kara nthî rûteere rwakwa rwa ûrîo,
- 35**mwanka rîra ntuîkithie anthû baaku ûkinyo bwa magûrû maaku." ‘
- 36**Kwoogu antû bonthe ba Isiraeri, menyaani atî, Yiesû woora bwambire i mma n'we Ngai atuîkithîtie Mwathani na Kîrîstû.”

- <sup>37</sup>Antû bakwîgua ûgu, beegua baaringithua mûno nkorooni ciao. Baûria Petûrû na atûmwa bara bangî, "Aruayia, n'ata tûkaarûtha?"
- <sup>38</sup>Petûrû abeera, "Îîrireeni bwinthe na bûbaatithue riîtwaani rîa Yiesû Kîrîstû kaingo bûrekerwa meeyia meenu na bwewa kîewa gîa Kîrundu Ûmûtheru.
- <sup>39</sup>N'ûntû biû, aana beenu, na bonthe bara barî kûraaya bûrî baape wîrane, bara Mwathani Ngai wetû ageeta kîrî we."
- <sup>40</sup>Petûrû aathi na mbere kûbakinyîria na mîgambo îngî îmingî. Abeera, "Onokaani bûrekane na mantû maathûûku ma ntugû ino!"
- <sup>41</sup>Bara beetîgiirie ûgu Petûrû augaga ibaabaatithiirue. Ntugû înu, antû ta ngiri ithatû boongeeraka baatuîka eetîgîri.
- <sup>42</sup>Beeruta baamenya mantû kuumania na atûmwa, barî na ngwatanîro amwe, bakîriyanagîra mûgaate na bakîrombaga.
- <sup>43</sup>Gûtîrî muntû ataarigara i magegania na biama bira biaringagwa gûkûrûkîra kîrî atûmwa.
- <sup>44</sup>Eetîgîri bonthe baathiire na mbere baakarania barî na ngwatanîro na bagîtûmagîra into biao bionthe birî amwe.
- <sup>45</sup>Bamwe baathûkagia into biao bakabiendia bakagaîra mbia bara baciao baarî na ûbatu.
- <sup>46</sup>Baarîkanaga nyomba ya Ngai wakîra ntugû. Baarîyanagîra mûgaate amwe mîciî mwanya mwanya, bagîcookagia nkaatho cia mma bakeneete n'ûntû bwa Ngai kûbaa irio.
- <sup>47</sup>Baakumagia Ngai, antû bonthe baboona barî antû beega. Wakîra ntugû bara Mwathani oonokagia aaboongagîra kîrî eetîgîri.

### Ngûgî 3

- <sup>1</sup>Ntugû îmwe Petûrû na Njoana ibaathiîte nyomba ya Ngai. Kwarî thaa kenda cia mûthenya, thaa cia maromba.
- <sup>2</sup>Agu mwîrîgaani igwakaraga muntû aarî kîonje kuuma gûciarwa. Kîonje gîku gîakamatagwa n'antû ba kîo ntugû cionthe bagakîaiga agu mwîrîgaani ûra antû beetaga 'Mwîrîga ûmûthongi,' kaingo kîromba mbia antû bara baathûngagîra nyomba ya Ngai.
- <sup>3</sup>Kîonje gîku gîkwona Petûrû na Njoana barî akubî kûthûngîra, kîabaromba gîntû.
- <sup>4</sup>Petûrû na Njoana bamûcûûba kii. Petûrû akîra, "Tatûcûûbe."
- <sup>5</sup>Kîonje gîku gîaûkîria meetho, kîabacûûba gîkîthûgaanagia i gîntû beendaga gûkîa.

- <sup>6</sup>Petûrû aakîira, "Gûtîrî fetha kana thaabu ndî na cio. Îndî kîra ndî na kîo i kîo ngûkwa. Na kîo i gîkî, n'ûntû bwa riîtwa rîa Yiesû Kîrîstû wa Nasareethi, ndîkwîra rûngama, ûtue kûthi!"
- <sup>7</sup>Rîru Petûrû aagwata kîonje gîku njara ya ûrîo agîteetheeria kûrûngama. Warîru kîonje gîku kîegua mbayo na ncûng'ua ciagwata inya, kîarûngama.
- <sup>8</sup>Aathûngûtha aanjîria kûthi. Aathiyania na Petûrû na Njoana baathûngîra nyomba ya Ngai akîthûngûthangaga agîkumagia Ngai.
- <sup>9</sup>Antû boona muntû ûyu athiîte agîkumagia Ngai.
- <sup>10</sup>Boona n'we aakaraga akîrombaga arî mwîrîgaani wa nyomba ya Ngai ûra beetaga 'Ûmûthongi'. Baarigara mûno n'ûntû bwa ûgu gwakarîkîite kîrî we.
- <sup>11</sup>Antû baugia barigarîite mûno, bathiîte bwa rwembea rûra beetaga rwa Soromoni, naara muntû ûyu aabuîte aarî agwete Petûrû na Njoana njara.
- <sup>12</sup>Petûrû akwona antû beethîrana agu abaûria, "Antû ba Isiraeri, i mbi yabûrigaria? Ka bûkwona ta inya yetû kana wega bwetû bwatûma muntû ûyu abua n'ûntû bwatûkûnîira meetho ûûgû?"
- <sup>13</sup>Ngai wa Îburaîmu, Isaka na Njakubu, ta we Ngai wa biûyûyû bietû n'we eete Yiesû, mûruti ngûgî wake ûkumio bûbu. Na Yiesû ûyu nwa we ûra bwanenkanîirie kîrî Piraatû, bwamûkaana wana Piraatû we wengwa akûgiita îgamba auga arekue.
- <sup>14</sup>Bwakaanire ûra mûtheru na ûmwagîru bwenda mûûragani athaûrwa, aarekeerua bantû a Yiesû.
- <sup>15</sup>Bwaûragithiirie kiumo kîa mwoyo. Îndî Ngai amûriûkia, amûcookia mwoyo, na tiû atûmwa baake tûrî akûyûyû ba ûntû bûbu.
- <sup>16</sup>Muntû ûyû bwiyî na bûkwona, aabua n'ûntû bwa wîtîgio bwetû ndeni ya riîtwa rîa Yiesû. I wîtîgio bwetû kîrî Yiesû bwatûma abua kûrû, wata ûûgû bûkwona.
- <sup>17</sup>"Îndî, antû beetû, inkûmenya bûra bwarûthire Yiesû bûrî na anene beenu, bwarûthire n'ûntû bwa kwaga ûmenyo.
- <sup>18</sup>Îndî ûgu i bu Ngai aûyûriirie ûroria bûra aaroriirie tene gûkûrûkîira kîrî iroria bionthe. Aaroriirie auga Kîrîstû wake akaanyamaarua akue.
- <sup>19</sup>Kwoogu îrireeni bûûye kîrî Ngai kaingo abuuta meeyia meenu.
- <sup>20</sup>Mwathani Ngai akabwaa kagiita ka mîoyo yenu kûgîa inya na akabûtûmîra Mesia ûra aathuurire tene, ta we Yiesû.
- <sup>21</sup>Yiesû nwa mwanka akare îgûrû mwanka rîra mantû monthe magaacookanîrua, wata bûra Ngai augire tene gûkûrûkîira kîrî iroria biake.

<sup>22</sup>Musa aaroriirie auga, 'Mwathani Ngai wenu akabûthuurîra kîroria kuuma wakîrî biû, wata bûra aanthuurire. Na nwa mwanka bwathîkîre bûra kîroria gîku gîkaabwîraga.

<sup>23</sup>Ûra wonthe atakîathîkîra kîroria gîku naakaathûranwa na antû ba Ngai buru, athîrue.'

<sup>24</sup>Iroria bionthe, kwanjîria Samweri na bara bangî baamûthingatîre wana bo nwa baagwetire mantû wamama marîku ntugû ino.

<sup>25</sup>"Biû i biû eene mawîrane ma Ngai mara iroria biagwetire. Na nwa biû eene kîrîkanîro kîra Ngai aarîkanîre na biûyûyû bîetû. Eerire Îburaîmu, 'Rûciaro rwaku rûgaatûma antû bonthe ba nthîgûrû bathaarimwa.'

<sup>26</sup>Ngai agûtûma mûruti ngûgî wake, aamûtûmire kîrî biû mbere kaingo abûthaarima atûma woora ûmwe wacienu agarûka arekana na mantû maathûûku mara arûthaga."

#### Ngûgî 4

<sup>1</sup>Petûrû na Njoana wabakîaragia na antû, athînjîri ba Ngai, mûnene wa akaria ba nyomba ya Ngai na Asandukai baaya.

<sup>2</sup>Ibaathûûri n'ûntû Petûrû baarutanaga antû bakabeera atî Yiesû naariûkire.

<sup>3</sup>Baagwata Petûrû na Njoana. Na n'ûntû mwindu nwarî akubî kûruma, babaingîra nceera mwanka rûûni babagaambithia.

<sup>4</sup>Îndî amwe na ûgu, antû baingî ba bara beegiirue mantû mamu Petûrû na Njoana baaragia beetîgia. Kîrî bo arûme baarî ta ngiri itaano.

<sup>5</sup>Gûgûkea rûûni atongoria ba Ayaundi, akûrû, na aarimû ba watho beethîrana Njerusaremu.

<sup>6</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai eetagwa Anas naarî oogo. Na kinya Kayabas, Njoana, Aregisanda na antû ba mûciî wa mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai ibaarî oogo.

<sup>7</sup>Petûrû na Njoana baareetwa. Baarûngamua mbere yao. Kîama kîa Ayaundi kîabaûria, "N'inya mbi bûratûmîre kûrûtha bûra bûrarûthire na n'ûû arabwete watho?"

<sup>8</sup>Petûrû aûyûrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru abacookeria abeera, "Atongoria ba antû na akûrû,

<sup>9</sup>i kî n'ûntû îmunthî bûgûtûgambithia n'ûntû bwa kûrûtha ûntû bwega kîrî muntû ûyû araarî kîonje? Na i kî n'ûntû bûgûtûgambithîria bûra arabuuyangire?"

<sup>10</sup>Biû na antû ba Isiraeri bwinthe bûbatîrue bûmenya muntû ûyû araarî kîonje abuîte n'ûntû bwa riîtwa rîa Yiesû Kîrîstû wa Nasareethi! Yiesû ûra bwambithiirie mûtharabaani, îndî Ngai amûriûkia.

- 11**Kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'liga rîra rîaregirwe i biû aaki, îndî i rîo rîtuîkîite rîa koonu.'
- 12**Wonokio bûtioneke kîrî muntû ûngî, n'untû nthîgûrû îno yonthe gûtîrî muntû arî rîitwa rîumba kwonokania tatiga Yiesû."
- 13**Akîama babu bakwona bûra Petûrû na Njoana baaragia na ûcamba baarigara mûno i bo n'untû baaboonaga barî antû woogu, batarî bathoomu. Baarîcûkwa baamenya antû babu ibaakaranagia na Yiesû.
- 14**Boona muntû ûyu Petûrû na Njoana booretie arûngi amwe na bo, baaga kîra babaûria.
- 15**Bauga barutwe nja batigwe baaranîrie. Akîama babu bagûtigwa baûrania,
- 16**"N'ata tûkûrûtha antû baba n'untû kwaria mma kîama kîra bararingire îkîmenyekanîite n'antû ba Njerusaremu bonthe na tûtikaana?
- 17**Bûra tûkaarûtha kaingo tûrigîria mantû mamu matamba nkûrûki, itûkaabamakia kaingo gûtârî we bagwetera kairî mantû ma Yiesû."
- 18**Rîru beeta Petûrû na Njoana babakaania babeera batikaarie nwa rî kana barutana nwa ata îgûrû rîa Yiesû.
- 19**Petûrû na Njoana babeera, "Tagiitaani bwingwa bûra kwagîrite meethooni ma Ngai--tûbwathîkîre kana twathîkîre Ngai?
- 20**Tûtîtigana na mantû twoneete na tweegua."
- 21**Akîama babu babamakia nkûrûki, rîru babarekia. Baaga gîtûmi gîa kûbaa îkaanûkia n'untû antû bonthe ibaakumagia Ngai n'untû bwa ûgu Petûrû na Njoana baarûthîite.
- 22**Muntû ûyu Petûrû na Njoana booretie aarî wa mîanka nkûrûki ya mîrongo îna.
- 23**Petûrû na Njoana bakûrekeerua, baathi beera bara bangî baciao bûra athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû ba kîama baabeerîite batige kûrûtha.
- 24**Bara bangî bakwîgua ûgu, bonthe barî amwe na Petûrû na Njoana baaromba Ngai bakîmwîraga, "Mwathani, i woû Mûûmbi wa îgûrû, nthîgûrû, îria, na bionthe bira birî gûntû gûku.
- 25**Waariirie na njîra ya Kîrundu Ûmûtheru gûkûrûkîira kanyuani ka mûruti ngûgî waku, ta we kîûyûyû gîetû, Ndaundi, wauga, 'I kî n'untû mîgongo îngî îgwetwe i mûthûûro? I kî n'untû antû barûthîite mîbango ya ûtheri?
- 26**Anene ba nthîgûrû beethuuranîre, aathani beethîrana amwe kaingo baregana na Mwathani na Mesia wake.'
- 27**"Wabu Eronde, Pontio Piraatû, antû batarî Ayaundi, na antû ba Isiraeri beethîrana amwe aaga taûni îno baregana na mûruti ngûgî waku ûmûtheru, Yiesû, ûra wathuurire atuîka Mesia.

- <sup>28</sup>Ūgu baarũthire, woũ wengwa nwarĩ ũkũbanga bũkarĩke woogu kwa inya yaku na kwa wendi bwaku.
- <sup>29</sup>ĩndĩ, Mwathani, teegua bũra bakuuga bagĩtũmakia! Tũma tũgĩe ũcamba, tiũ aruti ngũgĩ baaku, tũtũmĩrie kiugo gĩaku.
- <sup>30</sup>Tũma inya yaku ya kworania, tũma biama na magegania bioneke kwa riĩtwa rĩa mũruti ngũgĩ waku ũmũtheru, Yiesũ.”
- <sup>31</sup>Bakũrĩkia kũromba ũgu, bantũ agu baarĩ ainaina. Booyũrwa i Kĩrundu ũmũtheru bonthe. Baatũmĩria kiugo kĩa Ngai barĩ na ũcamba.
- <sup>32</sup>Eetĩgĩri bonthe beegagua barĩ na nkoro ĩmwe na mwoyo ũmwe. Gũtirĩ we kĩrĩ bo akiuga gĩntũ nwa kĩrĩkũ kĩa bira aarĩ na bio i gĩake wenka. Baatũmagĩra into biao bonthe barĩ amwe.
- <sup>33</sup>Atũmwa baathi na mbere gũkũũyĩra mantũ ma kũriũka kwa Mwathani Yiesũ na inya nkũrũki na Ngai abathaarima mũno bonthe.
- <sup>34</sup>Gũtirĩ we waciao aagaga gĩntũ n'ũntũ bara baarĩ na ithaka kana nyomba beendagia bakareeta mbia
- <sup>35</sup>kĩrĩ atũmwa, atũmwa bakagaĩra cio ũra wonthe aarĩ na ũbatu.
- <sup>36</sup>Ikwarĩ na muntũ ũmwe wa mwĩrĩga wa Araawĩ wa kuuma nthĩgũrũ ya Kupooro eetagwa Njosebu. Atũmwa baamwĩtaga Baranaba (i ta kuuga 'Mũũmanĩria').
- <sup>37</sup>Njosebu eendiirie kĩthaka gĩake aareetera atũmwa mbia cionthe ira kĩaumire.

## Ngũgĩ 5

- <sup>1</sup>Muntũ ũngĩ eetagwa Anania barĩ na mwekũrũ wake, Sabira, beendia kĩthaka kĩa.
- <sup>2</sup>Mwekũrũ wake akĩmenyaga, Anania aathũkia mbia imwe kĩrĩ ira kĩthaka kĩaumire aiga irĩ cia gũtũmĩra barĩ bonka, airĩra atũmwa inu ingĩ.
- <sup>3</sup>Petũrũ amũũria, "Anania, i mbi ĩtũmĩte Saitaani aũyũra nkoro yakũ? ũkũrongoia Kĩrundu ũmũtheru. Kũrĩ mbia imwe cia kĩthaka waigĩte ũgaitũmĩra ũrĩ wenka.
- <sup>4</sup>Mbere ya wendia kĩthaka gĩku kĩaarĩ gĩaku. Na ũgũkĩndia mbia nwa ciaku iraarĩ. I kĩ ĩndĩ n'ũntũ ũrũthĩte ũũgũ? T'antũ warongoia, i Ngai.”
- <sup>5</sup>Anania akwĩgua mĩgambo ĩnu aagwa nthĩgũrũ, aakua. Muntũ wonthe ũra eegagua mantũ mamu naamakaga mũno.
- <sup>6</sup>Nthaka ciaya cioga mwĩrĩ wa Anania baumagarũkia, baathi bamũthika.
- <sup>7</sup>Nyuma ya mathaa ta mathatũ ũgu, mwekũrũ wa Anania aaya gũku atũmwa baarĩ. Ataiyĩ bũra gwakarĩkĩte.

- <sup>8</sup>Petûrû amûûria, "Ingûkûûria, ino i cio mbia ira kîthaka kîenu kîraumire?" Sabira amwîra, "Yîi, i cio."
- <sup>9</sup>Petûrû amûûria, "I kî n'ûntû bûrabangire kûgeria Kîrundu wa Mwathani? Makinya mamu ûkwîgua maayîite i ma bara bauma kûthika mûkûrû waku. Kinya woû ibagûgûkamata bagakûthike."
- <sup>10</sup>Warîo, Sabira aagwa nthîgûrû magûrûûni ma Petûrû, aakua. Nthaka ira ciaya ciethîra arî ûmûkuû. Bamûkamata bamûruta nja, baathi bamûthika rûteere, waagu akubî na ara baarî bakûthika mwene.
- <sup>11</sup>Eetîgîri bonthe na antû bonthe bakwîgua mantû mamu baamaka mûno.
- <sup>12</sup>Atûmwa baaringa biama biingî na boonania magegania maingî kîrî antû. Eetîgîri bonthe baarîkanaga nyomba ya Ngai, rwembeani rwa Soromoni.
- <sup>13</sup>Bara bangî batikûmîria beengîrana na bo amwe na kwîgua iboonaga baarî antû beega.
- <sup>14</sup>Antû bangî, arûme na aka, bara beetîgiirie Mwathani boongeereka kîrî eetîgîri.
- <sup>15</sup>N'ûntû bwa biama bira atûmwa baaringaga, antû baumagaragia aayie baao bakabakamata bakathi bakabamaamia mîgekaani kana mîkondorooni rûteere rwa barabara kaingo Petûrû akûrûkîite kîrundu gîake kîringithia nwa bamwe.
- <sup>16</sup>Na ikwarî na antû baingî mûno baayaga baumîite taûni ira ciarî akubî na Njerusaremu bareeteete aayie na bara baarî na irundu biithûku. Na bonthe boorua.
- <sup>17</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai na antû baake bonthe, Asandukai, baatua kwîgua atûmwa rûriitho.
- <sup>18</sup>Babagwatithia baingîrwa nceera.
- <sup>19</sup>Îndî ûtugû bûbu mûraîka wa Mwathani aaya abarugûrîra. Abeera,
- <sup>20</sup>"Îthiini nyomba ya Ngai bûtûmîrie antû bûbeere mantû monthe ma mwoyo ûmûyerû."
- <sup>21</sup>Atûmwa baathîkîra ûgu mûraîka aabeerire, baaraûka nyomba ya Ngai baanjîria kûrutana antû. Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai na antû baake beeta akîama na akûrû bonthe ba Isiraeri amwe. Rîru baatûmana atûmwa bagîrwa nceera.
- <sup>22</sup>Îndî acikaarî babu baatûmîitwe bagîra atûmwa, bagûkinya bataabeethîra nceera. Baacooka kîrî kîama.
- <sup>23</sup>Bauga, "Tûthiire twethîra mîrango îrî îminge bwega mûno na akaria bakarîtie. Tûkûrugûra twathûngîra ndeni gûtirî we tûreethîra ku!"
- <sup>24</sup>Athînjîri bara banene ba Ngai na mûnene wa akaria ba nyomba ya Ngai bakwîgua ûgu baarigicana mûno n'ûntû bataiyî bûra gwakarîkaga.



- 25 Muntû ûmwe i rîo aayire abeera, "Antû bara bûrathaîkithîtie barî nyomba ya Ngai. I ku barî bakîrutanaga antû."
- 26 Mûnene wa akaria ba nyomba ya Ngai aathi na antû baake, baaya na atûmwa. Bataatûmîra inya n'ûntû ibaakuthûkaga antû babaringanga na maiga.
- 27 Bakûbareeta, atûmwa baarûngamua mbere ya akîama. Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai abaûria,
- 28 "Anga tûtaabûkaaniirie twabwîra bûtikaarutane antû mantû ma muntû ûyû? Teeneeni îîndî bûra bûûyûrîtie ûrutani bwenu Njerusaremu yonthe. Ka bûkwenda nthakame yake îtûcookera?"
- 29 Petûrû na atûmwa bara bangî babeera, "Nwa mwanka twathîkîre Ngai bantû a twathîkîra muntû.
- 30 Ngai wa biûyûyû bîetû naariûkiirie Yiesû ûra bwaûragithiirie na njîra ya kwamba mûtharabaani.
- 31 Ngai aamwîtithiirie îgûrû amwaiga njaraani yake ya ûrîo, amûtuîkithia Mûnene na Mwonokia kaingo apa antû ba Isiraeri kaanya ga kwîrira na ga kûrekerwa meeyia maa.
- 32 Tiû, atûmwa, na Kîrundu Ûmûtheru ûra Ngai eeyaga bara bamwathîkagira, tûrî akûûyî ba mantû mama."
- 33 Akîama babu bakwîgua ûgu baamuntwa i nkoro, beenda kûbaûraga.
- 34 Mûbarisai ûmwe, mûkîama, eetagwa Gamarieri aarûngama. Aarî mwarimû wa watho na naatîyîtwe mûno n'antû. Akûrûngama auga atûmwa barutwe nja aniini.
- 35 Eera akîama babu bangî, "Antû ba Isiraeri, thûgaanîriani bwega ûntû bûbû bûkwenda kûrûtha antû baba.
- 36 Kagiita kamwe ikwarî na muntû eetagwa Theunda. Eetuîte muntû wa gîtûmi, antû ta magana mana baatuîka athingati baake. Theunda akûûragwa, athingati baake bonthe ibaanyagaaraniirie. Na ûyu n'uu warî mûthia.
- 37 Nyumaani ikwarî na muntû ûngî eetagwa Njundas kagiita kara antû baataragwa. Aarî wa kuuma Gariiri. Wana we aakuuyia kîrîndî kiingî gîa antû, gîatuîka athingati baake. Îndî wana we naûragirwe, athingati baake wana bo baanyagaarania.
- 38 Kwoogu îîndî bûra nkwenda kûbwîra n'atî, tiganaani na antû baba. Ûkaaya kwîgua mworooto wao na ngûgî yao n'ya kîmuntû, îkaathira.
- 39 Îndî ûkeegua n'ya Ngai bûtiûmba kûbarigîria bamîruta. Îmenyeereeni waûmba kwîgua i Ngai bûkûrûa n'we."

<sup>40</sup>Akîama baathingata mataaro ma Gamarieri. Bauga atûmwa bathûngîre. Bakûthûngîra babaringithia ibooko. Babakaania babeera batikeere antû mantû ma Yiesû, rîru babarekia.

<sup>41</sup>Atûmwa bauma gûku bakeneete mûno n'ûntû bwa kwîgua boonirwe baagîrîte ba kûnyamaarua n'ûntû bwa riîtwa rîa Yiesû.

<sup>42</sup>Ntugû cionthe bataatiga kûrutana na gûtûmîria gûku nyomba ya Ngai na mîciî ya antû atî, Yiesû n'we Mesia.

## Ngûgî 6

<sup>1</sup>Kagiitaani gaku eetîgîri bakûthi na mbere kwingîa, eetîgîri Angiriki na eetîgîri Aibirania îbaarî na îtheto. Angiriki baanung'unaga bakauga ntigwa ciao iteeyagwa ûteethio bwa kûgana irio bikîgaîwa kîra ntugû.

<sup>2</sup>Atûmwa babu îkûmi na baîrî beeta eetîgîri amwe bonthe. Babeera, "Gûtiagîrîte tûtiga gûtûmîria kiugo kîa Ngai n'ûntû bwa kûgaa irio.

<sup>3</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, thuuraani antû arûme mûgwanja kîrî biû, bara bûkûmenya ibaûyûrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru na barî na ûume bwingî. Antû babu mûgwanja i bo tûkaa ngûgî înu.

<sup>4</sup>Tiû tukeenenkanîra kûromba na kûruta ngûgî ya gûtûmîria kiugo."

<sup>5</sup>Eetîgîri bonthe baakeneera îthûgaanio rîru. Baathuura muntû eetagwa Stibini aarî na wîtgio bûnene mûno na aûyûrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru. Baacooka baathuura Piripû, Purokooras, Nikanoori, Timooni, Parimenas na Nikooraûs. (Nikooraûs aarî wa kuuma Antiokia, naagarûkîite atuîka wa ndini ya kîiyaundi.)

<sup>6</sup>Antû babu bairwa mbere ya atûmwa. Atûmwa babarombera babaigîrîte njara.

<sup>7</sup>Kiugo kîa Ngai kîathi na mbere gûtamba, eetîgîri bongereka mûno Njerusaremu. Na wana kinya athînjîri ba Ngai baingî baagîa na wîtgio.

<sup>8</sup>Stibini aarî muntû aûyûrîtwe n'ûtugi na inya. Naaringaga biama biinene na akoonania magegania maanene.

<sup>9</sup>Kûrî antû baaturagia Stibini mbaara. Antû babu baarî ba sinagoogi yeetagwa 'Sinagoogi ya bara bathaûre,' na baumîite Kureni, Aregicandiria, Sirîsia na Îcia. Antû babu ibaakararagia Stibini,

<sup>10</sup>îndî batikîmûkîria ûume n'ûntû Stibini aaragia na ûume bûnene mûno, na inya ya Kîrundu Ûmûtheru.

<sup>11</sup>Antû babu baabangîra Stibini. Antû bamwe baakûyîra ûrongo bauga, "Tûregiirue akîaria mantû maathûûku îgûrû rîa Musa na Ngai."

<sup>12</sup>Beengîra antû, akûrû, na aarimû ba watho baagwata Stibini bamwira kîrî akîama.

<sup>13</sup>Baareeta antû baatuîrîra Stibini, bauga, "Muntû ûyû rîonthe agwetaga mantû maathûûku îgûrû rîa nyomba îno înteru ya Ngai na watho bwa Musa.

<sup>14</sup>Tûreegiirue akiuga Yiesû ûyu wa kuuma Nasareethi akomborania nyomba îno ya Ngai na agarûre wîthîre bûra twaumaniirie na bu kîrî Musa!"

<sup>15</sup>Bara bonthe baarî gûku kîamaani nwaka boona ûthiû bwa Stibini bwagarûka. Baakara bamûkûnîrîite meetho, boona bwakara ta bwa mûraîka.

## Ngûgî 7

<sup>1</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai aûria Stibini, "Mantû mamu i ma mma?"

<sup>2</sup>Stibini aacookia auga, "Aruayia na babaaba, thikîriani mbwîre! Ngai wa mwago eebonaniirie kîrî kîûyûyû gîetû, Îburaîmu, warî Mesopotamia mbere ya athaamîra Arani,

<sup>3</sup>amwîra, 'Thaama kwenu ûtîge antû beenu ûthi nthîgûrû îra ngaakwonia!'

<sup>4</sup>"Îburaîmu aathaama nthîgûrû îra baatûire ya Karindea aathi aatûûra Arani. Îthe agûkua aathaama aaya aatûûra gûkû bûtûire îndî.

<sup>5</sup>Îndî Ngai ataamwaa nwa îkînya rîmwe rîa nthîgûrû îno rîtuîka rûgai rwake. I wîrane aamwere amwîra akamwaa îtuîke yake na rûrîyo rwake, kinya weegua kagiita gaku Îburaîmu ataarî akûgîa na kaana.

<sup>6</sup>Ngai aamwîrîre ûûgû, 'Antû ba rûrîyo rwaku bagaatuîkithua nkombo nthîgûrû îngeni barûthîrwe mantû maathûûku mîanka magana mana.

<sup>7</sup>Naani, Ngai, ingaakaanûkia babu bakaabatuîkithia nkombo. Rîru mbarute gûntû gûku baangonge barî aaga.'

<sup>8</sup>Ngai aarîkanîre na Îburaîmu, aatuîkithia rûtaano rwano rwa kîrîkanîro gîku. Kwoogu Îburaîmu agûciara Isaka amûtaana arî na ûkûrû bwa ntugû inyanya. Nyumaani Isaka n'we aaciara Njakubu, Njakubu aaciara nthaka îkûmi na ciîrî, biûyûyû bira bietû îkûmi na biîrî.

<sup>9</sup>"Biûyûyû bibu bieegua Njosebu rûriitho. Bamwendia athi gûtuîka nkombo nthîgûrû ya Miisiri, îndî Ngai naarî amwe n'we.

<sup>10</sup>Amûruta kûnyamaaruani kûra kunthe aanyamaaragua. Amwaa ûûme na aatûma akenia Baraû, mûnene wa Miisiri. Mûnene amûtuîkithia ngabana wa Miisiri na mûrûngamîri wa nyomba yake.

<sup>11</sup>"Ikwarî na yûûra rînene mûno gûku nthîgûrû ya Miisiri yonthe na ya Kaanani. Kwagîa kînyamaara kînene mûno. Biûyûyû bietû biaga irio.

<sup>12</sup>Njakubu akwîgua ikwarî na ngano Miisiri, aatûma biûyûyû bietû bithi kûthûgûra rîrî îgiita rîa mbere kûthi Miisiri.

- 13 Bakûthi kûthûgûra rîa maîrî Njosebu eemenyithania kîrî aruagina. Baraû aamenya aruagina babu ba Njosebu.
- 14 Njosebu aatûmana kîrî îthe, Njakubu, na antû baao bara bangî baaya Miisiri. Bonthe baarî antû mîrongo mûgwanja na bataano.
- 15 Kwoogu, Njakubu baathaamîra Miisiri. Naagu i noogo aakuîrîre. Na wana kinya biûyûyû bira bingî bietû nwa noogo biakuîrîre. Îndî
- 16 mîrî yao yairirwe Cekemu, baathikwa nthikooni ira Îburaîmu aagûrîrîte aana ba Amoori mbia igana ûna.
- 17 "Kagiita karî akubî kara Ngai augîte akaingia wîrane bûra eerire Îburaîmu, weegua antû beetû bara baarî Miisiri ibaarî bakwingîa.
- 18 Mûnene ûngî ataiyî Njosebu na antû baao aatuîka mûnene wa Miisiri.
- 19 Mûnene ûyu aacegeera antû beetû abanyamaaria. Auga bateeyage tûgenke twao twaciarwa kaingo tûkua.
- 20 "Îgîtaani rîru i rîo Musa aaciarirwe. Kaarî kaana kaathongi mûno meethooni ma Ngai. Agûciarwa, aciari baake bamwitha nyomba yao bantû a mîeri îthatû.
- 21 Akwithûrwa nyomba, mwarî wa Baraû amûthûkia amûrera ta mwana wake.
- 22 Musa aathoomithua mantû mara monthe Amiisiri baathoomaga, aûmea. Aatuîka muntû wa îgweta kuumania na mîgambo îra aaragia na mantû mara aarûthaga.
- 23 "Musa arî na mîanka mîrongo îna, aathûgaania kûthi kûriûngîra antû baao ba Isiraeri.
- 24 Akûthi oona ûmwe wao agîturwa i Mûmiisiri. Musa aathi gûtunyûkia muntû wao. Akîrîithia aûraga Mûmiisiri.
- 25 Aathûgaanagia ûtakîgua antû baao ibaamenyaga atî Ngai akîmûtûmîra akabakûûra, îndî na bo bataaciûkîrwa bamenya ûgu.
- 26 Rûûni rwa ntugû înu, Musa eethîra Aisiraeri baîrî bakîrûaga. Musa aacûgia kûbeeguithania. Abaûria, 'Anga bûtirî ta muntû na mûruagina, itû aba. I mbi bûkûrûra?'
- 27 Ûra aacûrîrîte ûra ûngî ûgîti aatindîka Musa. Amûûria, 'N'û agûtûkithîtie mûnene wetû ûtûgambithia?'
- 28 Nûbangîte kûmbûraga ta bûra ûraûragire Mûmiisiri ûra îgoro?'
- 29 Musa akwîgua ûgu aatoorooka, auma nthîgûrû înu. Aathi gûtûûra nthîgûrû yeetagwa Mindiani. Arî noogo aagûrana aaciara nthaka ciîrî.
- 30 "Nyuma ya mîanka mîrongo îna, Musa arî rwanda rwa Kîrîma gîa Sinaî mûraîka aaria n'we rûrîmbî rwa mwanki rûgîakanaga gakandooni.

- 31 Musa akwona ûgu, aarigara mûno. Athiîte akubî kwona bwega, eegua kayû ka Mwathani gakiaria n'we gakiugaga,
- 32 'I niû Ngai wa biûyûyû bienu, Ngai wa Îburaîmu, Isaka na Njakubu!' Musa aatua kwina n'ûguaya, na ataûmîria kinya kûraitha noogo.
- 33 Mwathani amwîra, 'Ruta iraatû magûrû n'ûntû bantû agu ûrûngi i bantû aatheru.
- 34 Indîkîtie kwona bûra antû baakwa bakûnyamaarîra Miisiri na imbîgîtie bûra bagûkaya bûgana. Ndauma îgûrû mbûyîite kûbakûûra. Kwoogu ka ngûtûme Miisiri.'
- 35 "Musa wooyu nwa we ûra antû baao baarî bakûmûrega bakîmûûragia, 'N'ûû agûtuîkithîtie mûnene wetû ûtûgambithia?' Musa n'we Ngai aatûmire kîrî antû baake atuîka mûtongoria na mûkûûri wao kuumania na ûteethio bwa mûraîka ûra aariirie n'we gakandooni.
- 36 N'we aarutire Aisiraeri ûkombooni bwa Miisiri akîonanagia magegania na akîringaga biama--barî Miisiri, bakîringa Îria Rîtuune, na bakûrûkîrîite rwanda kagiita ka mîanka mîrongo îna.
- 37 I Musa wooyu eerire Aisiraeri, 'Ngai akabûthuurîra kîroria kuuma wakîrî biû, wata bûra anthuurire.'
- 38 Na nwa Musa wooyu eethîranîrîtwe i biûyûyû bietû rwanda. Na nwa we mûraîka aariirie n'we Kîrîmaani gîa Sinaî, rîra eerwe biugo bia mwoyo, bira aatwere.
- 39 "Îndî biûyûyû bietû bateendaga kûmwathîkîra. Baamûregire bauga i kaaba bagacooka Miisiri.
- 40 Beera Arûni, 'Tûrûthîre ngai ira igaatûtongoreeria rûgendooni n'ûntû tûtiyî bûra Musa ûra aatûrutire Miisiri akarire.'
- 41 Kwoogu beerûthîra ngai îkari ta kayaû bamîrutîra kîgongwana, baakeneera gîntû gîa kûrûtha na njara ciao.
- 42 Ngai aatigana na bo. Abarekeeria baromba nthata cia îgûrû, wata bûra kwandîkîtwe mabukuuni ma iroria kwerwa, 'Antû ba Isiraeri, ibwanthînjîre nyamû na bwandutîra îgongwana rwanda kagiita ka mîanka mîrongo îna?
- 43 Bwakamatire îrema rîa ngai Moreki na mûbuanaano wa ngai wenu wa nthata, Rebani, birî ngai cienu cia mîbuanaano. N'ûntû bwa ûgu, inkaabûtuîkithia atae Mbabironi.'
- 44 "Biûyûyû bietû bakûrûkîrîite rwanda ibaarî na îrema rîa kwonania Ngai arî amwe na bo. Îrema rîru rîarûngamagua wabûra Musa oonetue i Ngai.

<sup>45</sup>Biûyûyûyû bietû ibiarî na rîo bagûkinya Kaanani batongorereetue i Njocua. Mîgongo îra beethagîra, Ngai naamîngatagia bakathûkia nthîgûrû inu igatuîka ciao. Na wana kinya îgiita rîa Ndaundi nwa baarî na îrema rîru.

<sup>46</sup>Ndaundi naakeniirie Ngai. Aûria Ngai wa Njakubu amwîtîgîrîe amwakîre bantû a gûkara.

<sup>47</sup>Îndî i Soromoni aamwakîre nyomba.

<sup>48</sup>"Îndî Ngai ûra arî îgûrû mûno atikaraga nyomba cia gwakwa n'antû, wata bûra kîroria kîaugire,

<sup>49</sup>'Mwathani ariuga, "Îgûrû i gîtî gîakwa kîa ûnene na nthîgûrû n'ûkinyo bwa magûrû maakwa. I nyomba mbi bûûmbakîra, i kû bûkuuga nkarage?"

<sup>50</sup>Anga ti niû mbûmbîte into bibi bionthe?" ' "

<sup>51</sup>"Biû bûmîtie biongo mûno. Nkoro cienu ciûyûri wîrirîria na bûûrîrîtie matû mûno. Bûtuatîtie biûyûyûyû bienu, bûkararagia Kîrundu Ûmûtheru rîonthe.

<sup>52</sup>Anga kûrî kîroria biûyûyûyû bienu bitaanyamaaria? Biaûragire bara baarorie tene babeera mantû ma kûûya kwa ûra mwagîru, naabi nyumaani bwamûnenkanîra aûragwa,

<sup>53</sup>na ingî nwa biû bweerirwe watho gûkûrûkîra kîrî araîka, îndî amwe na ûgu bûtaabuathîkîra."

<sup>54</sup>Akîama bakwîgua ûgu, baamuntwa i nkoro, baathûûra mûno.

<sup>55</sup>Stibini naûyûrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru. Aacûûba îgûrû oona mwago wa Ngai na Yiesû arî rûteere rwa ûrîo rwa Ngai.

<sup>56</sup>Eera akîama babu, "Cûûbaani bwone! Inkwona îgûrû rîrugûkîite na Mwana wa Muntû arî rûteere rwa ûrîo rwa Ngai."

<sup>57</sup>Akîama baûkia gîtuma, bainga matû. Bonthe baumbuthûkania na Stibini<sup>58</sup>bamûruta taûni kaingo bamûûraga na maiga. Babu baarî bamûûrage baaruta nguo îra ndaaya baiga bantû mûthaka eetagwa Saûrû aarûngi.

<sup>59</sup>Bakîmûringangaga na maiga, Stibini aaromba auga, "Mwathani Yiesû, thûkia mwoyo wakwa!"

<sup>60</sup>Aaturia maru auga na inya, "Mwathani, ûtikaabatarîre meeyia mama." Stibini akuuga ûgu, aakua. Mûthaka ûyu eetagwa Saûrû naagwatanîre na antû babu.

## Ngûgî 8

<sup>1</sup>Kuuma ntugû înu Stibini aûragirwe eetîgîri bara baarî Njerusaremu baanîria kûnyamaaria mûno. Banyagaarania bonthe baathi bwa Njundea na Samaria, tatiga atûmwa bonka.

- <sup>2</sup>Antû bamwe baakuthûkaga Ngai baathûkia kiimba gîa Stibini baathika, baakara na kîeba kîinene.
- <sup>3</sup>Saûrû aatua kûthînia eetîgîri. Aathiyaga wakîra mûciî akabaruta nyomba bonthe, aka na arûme akabathaîkithia.
- <sup>4</sup>Eetîgîri babu bakûnyagaarania baathiire bagîtûmagîria kiugo gûntû na gûntû.
- <sup>5</sup>Ûmwe wao eetagwa Piripû aathi taûni ya Samaria aatûmîria mantû ma Kîrîstû.
- <sup>6</sup>Antû baingî beegua bwega mantû mara Piripû aaragia. Na wabathikîrîtie iboonaga biama bira aaringaga.
- <sup>7</sup>Piripû neengatagia irundu biingî biithûûku bikauma kîrî bara beegua barî na bio. Aabiîngatagia bikauma bigîkayaga na inya. Na nooriirie bionje biingî na ithua biingî.
- <sup>8</sup>Ikwarî na gîkeno kîinene taûni înu.
- <sup>9</sup>Taûniini înu ikwarî na muntû eetagwa Simioni. Aaringaga biama akarigaria antû ba Samaria, akîboonagia aarî muntû wa gîtûmi.
- <sup>10</sup>Bonthe baanene na baaniini ibaamwîtgîtie. Baugaga, "Ûyû n'we inya ya Ngai îra yîtagwa inya înene."
- <sup>11</sup>Baamwîtgîtie n'ûntû naabarigarîtie na biama bibu aaringaga kwa îgiita rîraaya.
- <sup>12</sup>Antû bagwîtgîgia ntûmwa îra Piripû aabatûmîrie îgûrû rîa ûnene bwa Ngai na mantû ma Yiesû Kîrîstû, baabaatithua bonthe, aka na arûme.
- <sup>13</sup>Simioni wana we eetîgia. Akûbaatithua aatua kûthiyanagia na Piripû. Akwona biama biinene na iriga bira Piripû aaringaga, aarigara mûno.
- <sup>14</sup>Atûmwa bara baarî Njerusaremu bakwîgua antû ba Samaria ibeetîgîre kiugo kîa Ngai, baatûma Petûrû na Njoana noogo.
- <sup>15</sup>Petûrû na Njoana bakûûya baarombera eetîgîri babu kaingo beewa Kîrundu Ûmûtheru<sup>16</sup>n'ûntû Kîrundu Ûmûtheru ataarî akûbeendamîra. Îndî ibaarî bakûbaatithua kwa riîtwa rîa Mwathani Yiesû.
- <sup>17</sup>Kwoogu, Petûrû na Njoana babaigîra njara. Bonthe baagîa na Kîrundu Ûmûtheru.
- <sup>18</sup>Simioni akwona atûmwa baigîra antû njara baagîa Kîrundu Ûmûtheru, eenda kwaa Petûrû na Njoana mbia.
- <sup>19</sup>Abeera, "Mpaani inya înu na niû kaingo ûra nkaigîra njara agîa Kîrundu Ûmûtheru."
- <sup>20</sup>Petûrû amûcookeria amwîra, "Ûraûra na mbia ciaku, n'ûntû ûrîthûgaania wagûra kîewa kîa Ngai na mbia.



- 21** Ûtirî ùmwe wetû ngûgîni îno n'ùntû nkoro yaku îtigûkenia Ngai.
- 22** Kwoogu îrire ùthûûku bûbû na ùrombe Ngai akûrekere îthûgaanio rîru ùrî na rîo nkorooni, rîthûûku.
- 23** Ndîgûcûûba ùgu nkoona ùrî na rûriitho mûno na ùtaîtwe i meeyia."
- 24** Simioni eera Petûrû na Njoana, "Ndomberaani Mwathani bûrî biû ntikoone ùntû nwa bûmwe bwa mamu bwambîra."
- 25** Petûrû na Njoana beeyana ùkûûyî bwao kîrî antû baatûmîria kiugo kîa Mwathani. Bakûthiria baacooka Njerusaremu wabagîtûmagîria taûni inyingî cia Samaria.
- 26** Mûraîka wa Ngai aaria na Piripû amwira, "Îndama na barabara îra yumîte Njerusaremu yakûrûkîra rwanza îthiîte Gasa."
- 27** Piripû eendamîte n'yo oona Mwethiopia ùmwe aarî ùmûkabe eenûkîte aumîte Njerusaremu kûromba Ngai. Aarî mûrûngamîri wa mbia cia Kandaki, mûka ùra aathanaga nthîgûrû înu.
- 28** Mwethiopia ùyu aakamatîtwe i nkaarî ya mbaraathi akîthoomaga îbuku rîa kîroria Isaaya.
- 29** Kîrundu eera Piripû, "Îthi nkaarîni îra."
- 30** Piripû augia rwîro amûgwatagwata. Eegua mûnene ùyu akîthooma îbuku rîa kîroria Isaaya. Piripû amûûria, "Nûgûciûkîrwa i bûra ùkûthooma?"
- 31** Mûnene ùyu amûûria, "N'ata mbûmba gûciûkîrwa ntarî na muntû wa gûntaûrîra?" Eera Piripû atwe nkaarîni bakare n'we.
- 32** Gîcuncî kîa Maandîko Maatheru kîra aathoomaga kîaugaga, "Aatongoreerue ta ng'ondu îthiîte kûthînjwa, ta kagondû kamaarîrîte gakîenjwa guaya, ataatumûra kanyua.
- 33** Aarûthîrwe mantû ma îgi na ùmma bûtaathingatwa. Gûtirî we auga naiyî nciarwa ciake n'ùntû ntugû ciake cia aaga nthîgûrû iciathirire."
- 34** Mwethiopia ùyu aûria Piripû, "Ingûkûûria, n'ûû kîroria gîkwarîria aaga? I kîo kîongwa kana i muntû ûngî?"
- 35** Piripû aanjîria rwaria rwake na gîcuncî gîku, amwîra ntheto îmbega îgûrû rîa Yiesû.
- 36** Bathiîte baakinya bantû kwarî na rûûyî. Mwethiopia eera Piripû, "Ene, I rûûrû rûûyî. Ga kûrî kîo kîûmba kûndigîria ntikaabaathue?"
- [**37** Piripû amwîra, "Bunka gwîtgîtie na nkoro yaku yonthe nwa ùbaathue." Mwethiopia eera Piripû, "Ingwîtgia Yiesû Kîrîstû i Mwana wa Ngai."]

<sup>38</sup>Mwethiopia auga nkaarî îrûngamue. Baathûngîra rûûyîîni na Piripû. Piripû amûbaatithia.

<sup>39</sup>Bakuuma rûûyîîni, Kîrundu wa Mwathani aathûkia Piripû. Mwethiopia ataamwona kaîrî. Aathi na mbere na rûgendo rwake akeneete.

<sup>40</sup>Piripû eebona arî taûni yeetagwa Asotas. Aanjîria gûtûmîria oogo, aathi na mbere agîtûmagîria ntheto îmbega taûni cionthe mwanka aakinya taûni yeetagwa Kaisaria.

## Ngûgî 9

<sup>1</sup>Mantû mamu magîtuîkîka, Saûrû nwa aathiîtagia kûûraga athingati ba Mwathani. Aathi kîrî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai

<sup>2</sup>amûûria amwe baarûa ciakûmûmenyithania sinagoogiini cia Ndamasiki. Eendaga baarûa inu kaingo oona muntû arî mûthingati wa njîra ya Mwathani naagu Ndamasiki, amûreeta Njerusaremu arî ûmûthaîke, nwîgue i mûka aarî kana i muntû mûrûme.

<sup>3</sup>Athiîte arî akubî gûkinya Ndamasiki, nthûti îmwewe werû bwauma îgûrû bwamûthararîra nteere cionthe.

<sup>4</sup>Saûrû aagwa nthîgûrû. Eegua kayû kaaria n'we kauga, "Saûrû, Saûrû, i kî n'ûntû ûkûnnyamaaria?"

<sup>5</sup>Saûrû aûria, "I woû ûû, mûnene?" Kayû gaku kamwîra, "Ndî Yiesû ûra ûkûnyamaaria.

<sup>6</sup>Îndî amwe na ûgu, ûka ûthi taûni. Wakinya ûkeerwa bûra ûbatîrue ûrûtha."

<sup>7</sup>Antû bara baathiyânîtie na Saûrû baarûngi batarî na bwa kuuga. Ibeegiirue kayû, îndî gûtirî we boona.

<sup>8</sup>Saûrû aûka, aarancûkia îndî ataûmba kwona. Antû babu baarî na bo bamûgwata njara bamûtongoreeria baakinya Ndamasiki.

<sup>9</sup>Saûrû aakara ntugû ithatû atakwona. Na ntugû inu ithatû atarîa kana anyua nwa mbi.

<sup>10</sup>Gûku Ndamasiki ikwarî na mûthingati wa Mwathani eetagwa Anania. Mwathani amwîta na njîra ya kîoneki, "Anania!" Anania eetîga auga, "Yîi, Mwathani!"

<sup>11</sup>Mwathani amwîra, "Îthi na barabara îra yîtagwa 'Îndûngaru,' ûthi kwa Njundas ûrithîrie oogo muntû wa kuuma Taarisas, eetagwa Saûrû. Îndî ûgu nakûromba na

<sup>12</sup>nkûmwonia na njîra ya kîoneki muntû eetagwa Anania aayîite amwaigîra njara kaingo atua kwona."

- <sup>13</sup>Anania eera Mwathani, "Mwathani, imbîgîttue mantû ma muntû ûyu kumania na antû baingî, bûra athînnîtie antû baaku Njerusaremu.
- <sup>14</sup>Aayîite naaga arî na watho kuuma kîrî athînjîri bara banene ba Ngai eetîgîrîttue kûgwata bara bonthe barî athingati baaku."
- <sup>15</sup>Mwathani eera Anania, "Îthi. Nthuurîite muntû ûyu atambia riîtwa rîakwa kîrî bara batarî Ayaundi, anene, na antû ba Isiraeri.
- <sup>16</sup>Nwa mwanka anyamaare n'untû bwakwa na nkamwonia bûra akaanyamaara."
- <sup>17</sup>Anania aathi aakinya kwa Njundas. Aigîra Saûrû njara auga, "Mûruayia Saûrû, Mwathani, ta we Yiesû, ûra eebonaniirie kîrî woû ûrî njîraani, n'we aantûmîite kaingo útua kwona kaîrî na ûûyûrwa i Kîrundu Ûmûtheru."
- <sup>18</sup>Warîru gîntû gîkari ta magoko ma îkûyû mauma meetho ma Saûrû. Aatua kwona kaîrî, aabaatithua.
- <sup>19</sup>Aarîa irio aagwata inya. Saûrû aakarakaranga ntugû igana ûna na athingati ba Yiesû naagu Ndamasiki.
- <sup>20</sup>Aanjîria gûtûmîria masinagoogiini akîonanagia atî Yiesû i Mwana wa Ngai.
- <sup>21</sup>Bonthe bara beegagua agîtûmîria ibaarigaraga. Baûranagia, "Anga muntû ûyû t'ûra aranyamaaragia bara beetîgîttie Yiesû Njerusaremu? Anga akîya ûûgû tika araayîite kûbagwatithia bairwa Njerusaremu kîrî athînjîri bara banene ba Ngai?"
- <sup>22</sup>Îndî amwe noogu, Saûrû aathi na mbere gûtûmîria, ûcamba bûkîongeerekaga. Noonaniirie bwega atî Yiesû n'we Mesia, mwanka Ayaundi bara baatûire Ndamasiki baaga kîûria gîa kûmûûria.
- <sup>23</sup>Nyuma ya ntugû igana ûna, Ayaundi baarûtha mûceemanio baabanga kûmûûraga.
- <sup>24</sup>Îndî Saûrû aamenya mûbango wao. Mûthenya na ûtugû, Ayaundi babu baamûgiitagîra mîrîgaani ya rûthingo rûra rwathiûrûkîrîte taûni kaingo bamûûraga.
- <sup>25</sup>Kwoogu ûtugû bûmwe eetîgîri baatûrithîria Saûrû bantû kwarî na mwanya rûthingooni, bamwîndamîrîa oogo bamwîkîrîte gîkabûûni.
- <sup>26</sup>Saûrû aacooka Njerusaremu, aageria kûgwatanîra na eetîgîri bara bangî. Îndî bonthe ibaamûkuthûkaga n'untû bateetîgagia kana wabu naarî agûtuîka mûthingati wa Yiesû.
- <sup>27</sup>Baranaba amûthûkia amwira kîrî atûmwa. Abeera bûra Mwathani eebonaniirie kîrî Saûrû na bûra aariirie n'we arî njîraani. Baranaba eera atûmwa bûra Saûrû aatûmîrie Ndamasiki kwa riîtwa rîa Yiesû arî na ûcamba.
- <sup>28</sup>I rîo eetîgîri baagwatanîre na Saûrû. Saûrû aariûnga Njerusaremu agîtûmagîria na ûcamba kwa riîtwa rîa Mwathani.

- <sup>29</sup>Saûrû naatûmîrie kinya Ayaundi bara baaragia Kîngiriki. Aakararania na bo mwanka beenda kûmûûraga.
- <sup>30</sup>Eetîgîri bakûmenya ûgu baakuthûkia Saûrû bamwira Kaisaria. Bakûmûkinyithia Kaisaria bamwîra acooke kwao Taarisas.
- <sup>31</sup>Eetîgîri ba Njundea, Gariiri, na Samaria ibaarî na ûkiri. Baathiire bakîongeerekaga na bakîgîyaga ûûmîria, bakîgagua baganîrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru na bagîkuthûkaga Mwathani.
- <sup>32</sup>Petûrû waakîriûngaga gûntû na gûntû, aariûngîra eetîgîri ba taûni yeetagwa Runda.
- <sup>33</sup>Eethîra muntû taûni înu eetagwa Ainias. Ainias aarî kîonje na aatûire amaami mûkondorooni mîanka îna.
- <sup>34</sup>Petûrû amwîra, "Ainias, Yiesû Kîrîstû nagûkworia. Ûkîra ûûmbie mûkondoro waku." Warîru Ainias aarûngama.
- <sup>35</sup>Antû ba taûni înu na ba taûni ya Caroni bakwona ûgu baagarûka kîrî Mwathani.
- <sup>36</sup>Kûrî mwekûrû ûmwe wa taûni yeetagwa Njopa aarî mwîtîgîri, eetagwa Tabiitha. (Na Kîngiriki i bûmwe na Ndorokas. Ndorokas i 'Nthia'.) Aarî mwekûrû aarûthaga mantû meega na aateethagia nkîa rîonthe.
- <sup>37</sup>Îndî kagiitaani gaku aayua, aakua. Antû baathambia kiimba gîake, beetithia ngorobaani baiga ku.
- <sup>38</sup>Taûni înu ya Njopa îtirî kûraaya na ya Runda. Kwogû eetîgîri bakûmenye Petûrû naarî Runda baatûma antû baîrî. Antû babu baathi bamwîra, "Tûthi Njopa na mpwî."
- <sup>39</sup>Petûrû aacookania na bo warîru. Petûrû bagûkinya, beetia ngoroba. Eethîra eekûrû ntigwa bakîrîraga. Bamwonia nguo ira Ndorokas aatumaga arî mwoyo.
- <sup>40</sup>Petûrû abaruta nja bonthe. Aaturia maru aaromba. Rîru aacooka eera kiimba, "Tabiitha, ûka!" Tabiitha aarancûkia oona Petûrû, aakara nthîgûrû.
- <sup>41</sup>Petûrû amûgwata njara amûrûngamia. Eeta eetîgîri na eekûrû bara ntigwa abanenkeru Ndorokas arî mwoyo.
- <sup>42</sup>Mantû mamu maamenyekana Njopa yonthe. Antû baingî beetîgia Mwathani.
- <sup>43</sup>Petûrû aakarakara Njopa kwa muntû aatagutaga njûo eetagwa Simioni.

## Ngûgî 10

- <sup>1</sup>Ikwarî na muntû eetagwa Koroneras taûni ya Kaisaria. Aarî mûrûngamîri wa mbûûtû ya ndûa yeetagwa Mbûûtû ya Itaaria.
- <sup>2</sup>Aarî muntû aatîyîte Ngai na aamûkuthûkaga amwe na antû ba mûciî wake bonthe. Naateethagia nkîa mûno na aarombaga Ngai rîonthe.

- <sup>3</sup>Mûthenya ûmwe ta thaa kenda oona kîoneki. Mûraîka wa Ngai aathûngîra amwîta, "Koronerias!"
- <sup>4</sup>Koronerias akwona mûraîka aamaka. Amûûria, "N'ata, Mwathani?" Mûraîka ûyu amwîra, "Ngai atiriganîrîtue i maromba maaku na ûteethio bûra ûteetheetie na bu nkîa.
- <sup>5</sup>Tûma antû Njopa bageete muntû eetagwa Simioni, kaîrî Petûrû.
- <sup>6</sup>Arîkara kwa muntû atagutaga njûo eetagwa Simioni, atûîre akubî na îria."
- <sup>7</sup>Mûraîka akûthi, Koronerias eeta aruti ngûgî baake ba mûciî baîrî na mûcikaarî ûmwe. Mûcikaarî ûyu aarî ûmwe wa bara baamûkaragia na naarombaga Ngai.
- <sup>8</sup>Abeera bunthe bûra gwakarîkîite. Rîru abatûma Njopa.
- <sup>9</sup>Rûûni antû babu wabarî njîraani barî akubî gûkinya Njopa, ta thaa thiita Petûrû i rîo aarî agwîtia rûûgûrû rwa nyomba kûromba.
- <sup>10</sup>Neegagua yûûra. Kwoogu neendaga kûrîa irio. Irio bikîrugagwa, oonua kîoneki.
- <sup>11</sup>Oona îgûrû rîrugûkîite na gîntû gîakari ta cuka înene îndamîîrîitue agu kwarî na mwanya îrî ngwate koono cionthe irî inya.
- <sup>12</sup>Yarî na nyamû cia mîthemba yonthe. Nyamû cia magûrû mana, cia gwîkururia na nyoni.
- <sup>13</sup>Petûrû eegua kayû kamwîra, "Petûrû, thînja nyamû ino wîgaagûre!"
- <sup>14</sup>Petûrû auga, "Arî buru, Mwathani, n'ûntû gûtirî rîo ndaarîa gîntû gîtaagîrîte kana gîtarî kîtheru."
- <sup>15</sup>Kayû gaku kaîrî kamwîra, "Ûtîgeete into Ngai atheretie bitaagîrîte!"
- <sup>16</sup>Gwakarîkire ûgu maita mathatû. Na warîru cuka înu yacookua îgûrû.
- <sup>17</sup>Petûrû akîthûgaanagîria gîtûmi gîa kîoneki gîku, antû bara baatûmîitwe i Koronerias ibaarî bakwathîrwa baakinya mwîrîgaani wa nyomba ya Simioni îra Petûrû aakaraga.
- <sup>18</sup>Beetana baûrithîria kana ikwarî na mûgeni aakaraga gûku eetagwa Simioni Petûrû.
- <sup>19</sup>Petûrû waagîcûûgagia kûmenya gîtûmi gîa kîoneki gîku, Kîrundu amwîra, "Kûrî antû bathatû bagûgûcûa.
- <sup>20</sup>Îndama na ûtîkeegue ûrî na nkanja ûrega kûthi na bo, n'ûntû i niû mbatûmîite kîrî woû."
- <sup>21</sup>Petûrû eendama ngorobaani eera antû babu, "I niû ûra bûgûcûa. N'ata kûrî?"
- <sup>22</sup>Antû babu bamwîra, "Tûtûmîitwe kîrî woû i Koronerias, mûtongoria wa mbûûtû ya ndûa. I muntû ûmwagîru akuthûkaga Ngai na atîyîtwe n'Ayaundi

bonthé. I mûraîka aramwîre wîtwé ûthi gwake kaingo ûmwîra ntûmwa îra ûrî n'yo."

<sup>23</sup>Petûrû eera antû babu bakûrûke nyomba baraare. Rûûni rûkîrî Petûrû aathi na antû babu na bamwe ba eetîgîri ba kuuma naagu Njopa.

<sup>24</sup>Rûûni baakinya Kaisaria. Beethîra Koronerias abeeteereete barî na antû ba mûciî wao na acoore baake bara eetîite.

<sup>25</sup>Petûrû agûkinya ûgu, Koronerias amûthagaana amûturîria maru, amwîndamîra akîmûgonga.

<sup>26</sup>Îndî Petûrû amûûkîria amwîra, "Rûngama. Niû ndî muntû ta woû tu."

<sup>27</sup>Baakûrûka nyomba bakîaragia. Petûrû eethîra antû baingî beethîreene gûku.

<sup>28</sup>Petûrû auga, "Biû bwingwa ibwiyî atî, Mûyaundi atiîtîgîrîrîtue i watho bwa ndini yake eengîrana kana ariûngîra muntû atarî Mûyaundi. Îndî Ngai narîikîtie kûmbonia ntigeete muntû ataagîrite kana atarî mûtheru.

<sup>29</sup>Kwoogu gîku i kîo kîratûmire ûkûûmbîta mbîtîgîria kûûya ntakûûria kûûria. Tambîra gîtûmi gîa gûntûmana."

<sup>30</sup>Koronerias amwîra, "Ta îndî tûrî, thaa kenda cia mûthenya, mbere ya îco, indarombaga ndî nyomba. Nthûti îmwé, ndoona muntû eekîrite nguo ciayicaga aaya aarûngama mbere yakwa.

<sup>31</sup>Aambîta, 'Koronerias!' Aambîra, 'Ngai neegîtue maromba maaku na atiriganîrîtue n'ûteethio bûra ûteetheetie na bu nkîa.

<sup>32</sup>Kwoogu tûmana Njopa wîtirwe muntû eetagwa Simioni, kaîrî Petûrû. Arîkara kwa muntû atagutaga njûo eetagwa Simioni, atûire akubî na îria.'

<sup>33</sup>Kwoogu i rîo ndatûmanire wîtwa nthûti weenu na ûkûrûtha bwega waya. Îndî tûrî aaga twinthe meethooni ma Ngai twîgua bûra bunthe Mwathani akwîrîite útwîra."

<sup>34</sup>Petûrû aanjîria kûbaarîria. Abeera, "Îndî nkûmenya i mma gûtirî antû Ngai eendeete nkûrûki ya bara bangî.

<sup>35</sup>Kîrî wakîra mûgongo, ûra akuthûkaga Ngai na arûthaga bûra kwagîrite, Ngai namwîtîgagîra.

<sup>36</sup>Ndî na mma bûreegua ntûmwa îra Ngai aatûmanire kîrî antû ba Isiraeri na bûra aatûmîrie ntheto îmbega îra îreetaga ûkiri gûkûrûkîra kîrî Yiesû Kîrîstû, Mwathani wa bonthé.

<sup>37</sup>Na ibwîgîtue mantû mara maatuîkîkire Njundea, mara maanjîrie na Gariiri nyuma ya Njoana agûtûmîria mantû ma ûbaatithio.

<sup>38</sup>Ibwiyî bûra Ngai eetûrîrie Yiesû wa Nasareethi maguta na njîra ya Kîrundu Ûmûtheru na amûûyûria inya. Na n'ûntû Ngai naarî amwe n'we, Yiesû aathi

gûntû na gûntû akîrûthaga mantû meega na akîoragia bara baathîinagua i Nkoma.

<sup>39</sup>"Tiû, atûmwa, tûrî akûûyî ba mantû monthe mara Yiesû aarûthire nthîgûrû ya Ayaundi na Njerusaremu. Aûragirwe na njîra ya kwambwa mûtharabaani,

<sup>40</sup>îndî Ngai amûriûkia ntugû ya ithatû, aatûma ooneka arî mwoyo.

<sup>41</sup>Îndî ti bonthe baamwonire. Akûûyî bara Ngai aathuurîite i bo baamwonire bonka. Na akûûyî babu i tiû, atûmwa. Na kûrîa tûrarîyanîra amwe n'we na twanyunyanîra amwe n'we nyuma ya akûriûka.

<sup>42</sup>Aatwîrîre tûtûmîrîe antû na tûkûûyîre atî, we n'we Ngai athuurîite akaagiitîra îgamba bara barî mwoyo na bara bakuû.

<sup>43</sup>Iroria bionthe n'akûûyî. Biaugire ûra wonthe amwîtgagîra akaarekerwa meeyia maake gûkûrûkîra kîrî riîtwa rîake."

<sup>44</sup>Petûrû athiite na mbere kwaria, Kîrundu Ûmûtheru eendamîra bara bonthe beegiirue ntûmwa yake.

<sup>45</sup>Eetîgîri ba Ayaundi bara baayanîtie na Petûrû kuuma Njopa baarigara mûno Kîrundu Ûmûtheru akwîndamîra kinya antû batarî Ayaundi,

<sup>46</sup>n'ûntû baaragia na nthiomi ingeni na ibaakumagia Ngai. Petûrû auga,

<sup>47</sup>"Wata bûra tiû tweerwe Kîrundu Ûmûtheru, nwa ta bu kinya antû baba beewa. Kwoogu ka kûrî we abarîgîria batikaabaatithue?"

<sup>48</sup>Petûrû auga babaatithue kwa riîtwa rîa Yiesû Kîrîstû. Antû babu beera Petûrû akarakarange kwao ntugû igana ûna.

## Ngûgî 11

<sup>1</sup>Atûmwa na eetîgîri bara bangî ba Njundea beegua antû bataarî Ayaundi ibeetîgîre kiugo kîa Ngai.

<sup>2</sup>Petûrû agûcooka Njerusaremu, eetîgîri bamwe ba Ayaundi bataagwatanîra n'we.

<sup>3</sup>Bamwîra, "Ûrathûngîre nyomba cia antû batarî bataane warîyanîra na bo!"

<sup>4</sup>Petûrû aanjîria kûbataranîria bwega bûra gwakarîkire. Abeera,

<sup>5</sup>"Ntugû îmwe ndî taûni ya Njopa nkîrombaga, ndoona kîoneki. Ndoona ndeendamîrûa mwanka ara ndarî gîntû gîakari ta cuka înene îtambûrûkîtue kuuma îgûrû, îrî ngwate koono cionthe irî inya.

<sup>6</sup>Ndaraitîria bwega ndoona îrî na nyamû cia mîthemba yonthe. Nyamû cia magûrû mana, cia mîciî na cia kîthaka, cia gwîkururia, na nyoni.

<sup>7</sup>Ndeegua kayû kambîra, 'Petûrû, thînja nyamû ino wîgaagûre.'



- 8**"Ndauga, 'Arî buru, Mwathani, n'ûntû gûtirî rîo ndaarîa gîntû gîtaagîrîte kana gîtarî kîtheru.'
- 9**"Kayû gaku kaaragia kuuma îgûrû kaîrî kambîira, 'Ûtigeete into Ngai atheretie bitaagîrîte.'
- 10**Gwakarîkire ûgu maita mathatû, rîru nyamû inu cionthe ciacookua îgûrû.
- 11**"Îgiitaani warîru ikwarî na antû bathatû baarûngi agu nyomba înu ndakaraga. Baatûmîitwe kîrî niû kuuma Kaisaria.
- 12**Kîrundu aambîira ntikeegue ndî na nkanja ndega kûthi na bo. Aruayia baba tûraayaniirie na bo kuuma Njopa, baba bathanthatû bûkwona aaga, i bo twathiire na bo nyomba ya muntû ûyu eetagwa Koronerias.
- 13**Tûgûkinya, Koronerias atwîra bûra oonangire mûraîka aaya kîrî we nyomba yake. Mûraîka ûyu amwîra, 'Tûmana Njopa wîtirwe muntû agwîtwa Simioni, kaîrî Petûrû.
- 14**Agakwîra mîgambo îgaatûma wonoka na antû baaku bonthe.'
- 15**"Nkwanjîria kwaria, Kîrundu Ûmûtheru abeendamîira wata bûra na tiû aatwîndamîire kagiita ka mbere.
- 16**Ndaririkana mîgambo îra Mwathani aariirie auga, 'Njoana aabaatithaniirie na rûûyî. Îndî bûkaabaatithua na Kîrundu Ûmûtheru.'
- 17**Weegua Ngai naabeere kîewa ta kîra tiû aatwere tûgwîtîgia Mwathani Yiesû Kîrîstû rî, ndî ûû ndigîria Ngai?"
- 18**Bara bataagwatanagîra na Petûrû bakwîgua mantû mamu baatiga. Baakumia Ngai bauga, "Kwoogu Ngai neete antû batarî Ayaundi kaanya kinya bo beerira kaingo batûira mwoyo?"
- 19**Eetîgîri bara baanyagaaraniirie n'ûntû bwa kûnyamaarua kûra kwaumaniirie na gûkua gwa Stibini, bamwe baao baathiire bwa nthîgûrû ya Boinîcia, Kupooro na taûni ya Antiokia bagîtûmagîria Ayaundi bonka.
- 20**Îndî bamwe ba bo ba kuuma Kupooro na Kureni baathiire Antiokia baatûmîria mantû ma Mwathani Yiesû kîrî antû bataarî Ayaundi.
- 21**Inya ya Mwathani nîarî amwe na bo. Antû baingî beetîgia, baagarûka baatuîka ba Mwathani.
- 22**Mantû mamu maakinyîira kanica ya Njerusaremu baatûma Baranaba athi Antiokia.
- 23**Agûkinya oona bûra Ngai aatharimaga antû, aakena. Abeekîra wîru bonthe abeera bathi na mbere nkoro ciao kwîgua irî kîrî Mwathani, beerikîtie.
- 24**Baranaba aarî muntû ûmwega na aûyûrîitwe i Kîrundu Ûmûtheru, na aarî na wîtîgio bûûnene mûno. Antû baingî boongeereka baatuîka ba Mwathani.

<sup>25</sup>Baranaba auma Antiokia aathi Taarisas gûcûa Saûrû.

<sup>26</sup>Akûmûgwatithania baacookania n'we Antiokia. Baranaba na Paûrû baagwatana na kanica ya Antiokia, baakarania na bo mwanka wathira wabakîrutanaga gîkundi kîinene gîa antû. Na agu taûni ya Antiokia noogo eetîgîri beetîrwe rîa mbere 'Akîrîstû'.

<sup>27</sup>Kagiitaani wagaku iroria bimwe bia kuuma Njerusaremu biaya Antiokia.

<sup>28</sup>Ûmwe wa iroria bibu eetagwa Agabas, aarûngama. Kwa inya ya Kîrundu Ûmûtheru aaroria auga yûûra rîinene mûno rîkaaya nthîgûrû yonthe (na wabu yûûra rîru irîayire kagiita kara mûnene ûra eetagwa Kîraundia aathanaga Rooma).

<sup>29</sup>Eetîgîri ba Antiokia baagwatanîra bauga wakîra muntû arute gîntû kûringana na bûra inya yake îgana batûme ûteethio kîrî eetîgîri ba Njundea.

<sup>30</sup>Beethîrania baatûma Baranaba na Saûrû bairîra akûrû ba kanica, Njerusaremu.

## Ngûgî 12

<sup>1</sup>Kagiitaani wagaku, mûnene Eronde ûra eetagwa Angripa, aanjîria kûnyamaaria eetîgîri.

<sup>2</sup>Njakubu, mûruagina wa Njoana aûragwa na rûyiû.

<sup>3</sup>Eronde akwona Ayaundi bara bataarî eetîgîri baakeneera kûûragwa kwa Njakubu, aagendeeria. Aagwatithia Petûrû kagiita ga kûrîa kîatho kîa mîgaate îtaimbithîtue.

<sup>4</sup>Petûrû akûgwatwa aingîrwa nceera. Aakarua n'ikundi bina bia acikaarî bana, bana. Eronde aabangîite Petûrû akaarutwa nceera îgiita rîa Pasaka rîathira amûgiitîre îgamba antû bakîonaga.

<sup>5</sup>Kwoogu Petûrû aakara nceera. Îndî antû ba kanica ibaamûrombagîra mûno.

<sup>6</sup>Ûtugû, mbere ya ntugû îra Eronde aabangîite kûgiitîra Petûrû îgamba, ta wîthîre Petûrû aamaami gatîgatî ga acikaarî baîrî athaîkîtwe na nyororo ciîrî. Na ikwarî na acikaarî bangî mûrangooni.

<sup>7</sup>Nthûti îmwe mûraîka wa Mwathani aaya aarûngama gûku ndeni ya kanyomba kara Petûrû aingîrîtwe. Werû bwatharara gûku ndeni. Mûraîka ûyu aaringaringa Petûrû mbaru, amwîra, "Ûka na mpwî!" Nyororo ira Petûrû athaîkîtwe na cio njara ciakandûkana warîru, ciagwa nthî.

<sup>8</sup>Mûraîka amwîra, "Îbîthîranie na wîkîre iraatû biaku." Petûrû aarûtha ûgu. Mûraîka amwîra, "Îkîra nguo yaku îra ndaaya, ûnthingate."

<sup>9</sup>Petûrû aathingata mûraîka atakûmenya weegua bûra mûraîka aarûthaga i bu wabu gwakarîkaga kana i kîoneki kîarî.

<sup>10</sup>Petûrû na mûraîka baakûrûka acikaarî ba mbere bara baamûkarîtie na bangî kaîrî. Rîru baakinyîra mûrango wa cuuma wa ome buru ûra warî wa kuumagarûka kûthi bwa taûni. Mûrango ûyu warugûka ungwa, bauma. Bakûthi na barabara îmwê mbere ya bakoomoka bagwata îngî mûraîka aathi, aatiga Petûrû wenka.

<sup>11</sup>Petûrû aarîcûkwa. Auga, "Wabu îndî nkûmenya i Mwathani agûtûmîite mûraîka wake anduta kîrî Eronde, kaingo bûra Ayaundi bareerîgîrîite bûtakarîka."

<sup>12</sup>Petûrû akûmenya ûgu aathi nyomba ya Maria, kûra antû baingî beethîreene bakîrombaga. Maria aarî gina wa Njoana ûra kaîrî eetagwa Maariko.

<sup>13</sup>Petûrû aaringaringa mwîrîga. Mwarî ûmwê, mûruti ngûgî, eetagwa Ronda aathi kwona n'ûû aarî.

<sup>14</sup>Akûthi eegua kanyua ga Petûrû. Aakena mûno aacooka na rwîro atamûrugûrîite i gîkeno. Eera antû, "Petûrû arî mwîrîgaani."

<sup>15</sup>Antû bamwîra, "I nkoma ûrî na cio!" Îndî mwarî ûyu abeera wabu n'ûmma. Antû bauga, "Nwanga ûkeegua i mûraîka wake."

<sup>16</sup>Petûrû nwa aarî ome akîringaringaga mûrango. Bakûrugûra bamwona baarigara mûno.

<sup>17</sup>Petûrû aboonia na njara bakire. Abeera bûra Mwathani amûruta nceera, na abeera beere Njakubu na eetîgîri bara bangî mantû mamu. Auma aathi gûntû kûngî.

<sup>18</sup>Rûûni gûgûkea acikaarî baarigicana mûno. Bataiyî bûra ûkîûmba kwîgua gwakarîkîite kîrî Petûrû.

<sup>19</sup>Eronde aaruta watho auga Petûrû acûîwe, îndî atooneka. Aûria acikaarî bara baamûkarîtie mantû mamu. Aaruta watho auga baûrawe. Eronde auma Njunde, aathi aakara Kaisaria îgiita rîgana ûna.

<sup>20</sup>Eronde aathûûra n'antû ba Turo na Sindoni. Kwoogu antû babu baabanga kûthi kûmwona. Îndî mbere, baamba baûria muntû eetagwa Burastas abateetheerie. Burastas aarî mûrûngamîiri wa kambî ya mûnene, Eronde. Bakûmwona, rîru baabanga kûthi gûcûa bagwatanîra na Eronde, n'ûntû nthîgûrû yao yeegwatagia kwona irio kuumania na nthîgûrû yake.

<sup>21</sup>Ntugû îra baagwatanîre îgûkinya, Eronde eekîrîite nguo cia ûnene aakarîra gîtî kîa ûnene, abaarîria.

<sup>22</sup>Antû bauga na inya, "Gaku i kayû ka ngai, ti ka muntû."

<sup>23</sup>Warîo mûraîka wa Mwathani aakaanûkia Eronde n'ûntû ataatîya Ngai. Aarîwa i maginyo, aakua.

<sup>24</sup>Kiugo kîa Mwathani kîathi na mbere gûtamba, eetîgîri boongereka.

<sup>25</sup>Baranaba na Saûrû bakûrîkia ngûgî yao bauma Njerusaremu, baacooka Antiokia. Baathi na Njoana ûra kaîrî eetagwa Maariko.

### Ngûgî 13

<sup>1</sup>Kanica ya Antiokia ikwarî na iroria na bara baarutanaga bara bangî. Baarî Baranaba, Simioni (ûra kaîrî eetagwa 'Muntû ûmûyirû'), Rusias wa kuuma Kureni, Manaeni ûra aakûranîtie amwe na Eronde ûra eetagwa Antipas, na Saûrû.

<sup>2</sup>Kagiita kamwe antû babu batîrîrîte kûrîa irio n'ûntû bwa maromba, Kîrundu Ûmûtheru abeera, "Ndekeriani Baranaba na Saûrû barute ngûgî îra mbeetîte baruta."

<sup>3</sup>Baathi na mbere na gûtîrîra kûrîa irio, baaromba. Rîru babu bangî baigîra Baranaba na Saûrû njara, babarekeeria baathi.

<sup>4</sup>Kwoogu Baranaba na Saûrû bagûtûmwa i Kîrundu Ûmûtheru, baathi taûni yeetagwa Serukia. Baatwa meeri baathi gîcîgîrioni kîa îria gîetagwa Kupooro.

<sup>5</sup>Bagûkinya taûni yeetagwa Saramis, baatûmîria kiugo kîa Ngai masinagoogiini ma Ayaundi. Ibaarî na Njoana Maariko wa kûbatûmîkagîra.

<sup>6</sup>Baungurania Kupooro yonthe, baumîra taûni yeetagwa Pabos. Beethîra muntû aaringaga biama eetagwa Bari-Yiesû. Aarî Mûyaundi na eebîtaga kîroria.

<sup>7</sup>Magiita na magiita muntû ûyu beegagua barî na ngabana wa gîcîgîrîrio gîku kîa îria. Ngabana eetagwa Serigias Paûras na aarî muntû ûmûûme mûno. Eeta Baranaba na Saûrû n'ûntû neendaga kwîgua kiugo kîa Ngai.

<sup>8</sup>Îndî muntû ûyu aaringaga biama aakararia Baranaba na Paûrû akîenda ngabana ûyu atigeetîgie. (Eetagwa Erimas na Kîngiriki.)

<sup>9</sup>Saûrû, kaîrî eetagwa Paûrû, aûyûrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru aacûûba muntû ûyu,

<sup>10</sup>amwîra, "Ûrî mwana wa Nkoma na mûnthû wa bûra bunthe bwega! Ûyûrî ûrongo bwa mîthemba yonthe na wenania. I rî ûgaatiga kûrutana kînyume kîa ûmma bwa Mwathani?"

<sup>11</sup>Îndî ka ûûre na inya ya Mwathani. Ûrîra meetho na ûtiona werû bwa riûa kwa îgiita rîgana ûna." Nthûti weenu gîntû gîakari ta ngooki înjirû gîakunîka Erimas meetho. Aanjîria kwondaondia agîcûa muntû amûgwata njara.

<sup>12</sup>Ngabana akwona ûgu gwakarîkire eetîgia arigarîte mûno n'ûrutani bwa Mwathani.

<sup>13</sup>Paûrû na bara baarî na bo baatwa meeri. Bauma Pabos baathi taûni yeetagwa Periga, nthîgûrû ya Pamburia. Njoana Maariko aathûkana na bo, aacooka Njerusaremu.

- 14**Paûrû na Baranaba bakuuma Periga baathi taûni yeetagwa Antiokia, nthîgûrû ya Pisindia. Sabatû îgûkinya, baathi sinagoogiini baakara nthîgûrû.
- 15**Ithoomo bikûthoomwa kuuma mabukuuni ma watho bwa Musa na ma iroria, atongoria ba sinagoogi înu baatûmana babeera weegua barî na mîgambo bakûumba kûûmîria antû n'yo, nwa babeere yo.
- 16**Paûrû aarûngama aûkîria njara, aanjîria kwaria. Auga, "Antû ba Isiraeri na bara bûkuthûkaga Ngai, nthikîriani!
- 17**Ngai wa antû ba Isiraeri aathurire biûyûyû bietû, aingîya antû beetû rîra baarî Miisiri, abaruta ku na inya yake înene.
- 18**Na kwa bantû a mîanka ta mîrongo îna barî rwanza, Ngai naabamenyagîra.
- 19**Ngai naathiriirie mîgongo mûgwanja îra yatûûraga nthîgûrû ya Kaanani aanenkera nthîgûrû yao antû baake yatuîka yao.
- 20**Mantû mamu monthe maathûkiirie bantû a mîanka ta magana mana ma mîrongo îtaano (450). "Ngai aacooka aatuîkithia agambithania atongoria mwanka îgiita rîa kîroria Samweri.
- 21**Antû bauga barîenda mûnene wengwa. Rîru i rîo Ngai aatuîkithiirie Saûrû wa Kuci mûnene, aathana mîanka mîrongo îna. Aarî wa mwîrîga wa Benjamin.
- 22**Ngai akûruta Saûrû ûneneeni, aatuîkithia Ndaundi mûnene. Ngai auga, 'Indaroonire Ndaundi wa Njesii n'we muntû arî nkoro îkari ta yakwa. Akaarûtha bunthe bûra nkeenda arûtha.'
- 23**"Na Ngai athurîte Yiesû, ûmwe wa rûrîyo rwa Ndaundi, atuîka Mwonokia wa Isiraeri, wata bûra eeyanire wîrane auga.
- 24**Mbere ya Yiesû aanjîria ngûgî yake, muntû eetagwa Njoana naatûmîrie antû bonthe ba Isiraeri abeera beerire meeyia maa babaatithue.
- 25**Njoana arî akubî kûthiria ngûgî yake, aûria antû, 'Bûrîthûgaania ndî ûû? Ti niû ûra bûkûthûgaanîria. Ūyu aayîte nyuma yakwa ntiagîrîte ûntû kinya mmûtharia ndigi cia iraatû biake.'
- 26**"Antû beetû, tiû rûciaro rwa Îburaîmu, na bara bûtarî Ayaundi bûkuthûkaga Ngai, ntûmwa îno ya wonokio îtûmîtwe kîrî tiû.
- 27**Antû ba Njerusaremu na anene baao bataamenyaga Yiesû aarî ûû. Rîra baamûgiitîre îgamba aûragwe i baingiirie mîgambo ya iroria îra îthoomagwa wakîra mûthenya wa Sabatû.
- 28**Wana bakwaga gîtûmi kîega gîa gûtûma aûragwa, beerire Piraatû arute watho Yiesû aûragwe.
- 29**Bakwingia ûroria bunthe kûringana na bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru îgûrû rîa Yiesû, Yiesû aambûrwa mûtharabaani aigwa nthikooni.

30Îndî Ngai amûriûkia

31oonwa kwa îgiita rîraaya i bara baathiyaniirie n'we rîra aumire Gariiri aathi Njerusaremu. Îndî babu i bo akûûyî kîrî antû.

32"Ntheto înu îmbega n'yo tûkûbwîra atî, wîrane bûra Ngai eere biûyûûyû bietû

33îndî i bu aingîtie naati, rûrîyo rwao. Na aingîtie wîrane bûbu na njîra ya kûriûkia Yiesû, wata bûra kwandîkîitwe gîcuncîni kîa biîrî gîa Cabuurî atî, 'Ûrî mwana wakwa, îmunthî ngûtuîka abaagu.'

34Ngai aamûriûkiirie kaingo atoorâ. Na ûûgû i bu kwandîkîitwe mantûûni ma kûriûka gwake, 'Nkabûthaarima ithaarimo biitheru na bia gwîtigîka wata bûra ndeerire Ndaundi.'

35Na kûrî bantû angî augîite, 'Ûtiireka Mûtheru waku oora.'

36"Ndaundi akûthiria gûtûmîka kûringana na wendi bwa Ngai, aakua. Aathikwa, aathi kîrî biûyûûyû biake, oora.

37Îndî ûra we Ngai aariûkiirie atoorâ.

38"Kwoogu, antû beetû, ndîenda bûmenya atî, muntû ûyu n'we atûmîite bûtûmîrûa mantû ma kûrekerwa meeyia.

39Ûra wonthe amwîtigagia naagîrithagua agakûûrwa mantûûni monthe, ûntû watho bwa Musa bûtaûmba kûrûtha.

40Kwoogu menyeeraani bûra iroria biaugire bûtigaatuîkîke kîrî biû. Atî,

41"Thikîrîiani, bîaa bibi! Bûkaarigara, bûraûra! Kûrî bu nkûrûtha wabûrî mwoyo, ûntû bûtagîtigia kinya bûrî batarîrie bwega.' "

42Paûrû na Baranaba bakiumagarûka sinagoogiini antû babeera baaye Sabatû înu îngî babeere mantû mamu nkûrûki.

43Antû bakuuma, Paûrû na Baranaba baathingatwa n'Ayaundi baingî na antû bataarî Ayaundi bara baarombaga Ngai. Atûmwa babu beekîra antû wîru babeera bakarage ûtugiini bwa Ngai.

44Sabatû înu îngî îgûkinya, akubî antû ba taûni înu yonthe beethîrana kwîgua kiugo kîa Mwathani.

45Ayaundi bakwona wingî bwa kîrîndî baagwatwa i rûriitho rwingî mûno. Baakararia bûra Paûrû augaga na bamûrumanga.

46Paûrû na Baranaba baaria na ûcamba beera Ayaundi babu, "Ikwarî na gîtûmi gîa kiugo kîa Ngai gûtûmîrûa kîrî biû mbere. Îndî n'ûntû bûkûrega na bwona bûtiagîrîte kwewa mwoyo wa tene na tene, ga tûtûmîrie bara batarî Ayaundi.

47N'ûntû Mwathani aatwîrire, 'Ngûtuîkithîtie werû kîrî bara batarî Ayaundi ûtambia wonokio bûkinya nteere cionthe cia nthîgûrû.' "

<sup>48</sup>Bara bataarî Ayaundi bakwîgua ûgu baakena. Baakumia Mwathani n'untû bwa ntûmwa yake. Na bara Ngai aathuurire bakoona mwoyo wa tene na tene, beetîgîra.

<sup>49</sup>Kiugo kîa Mwathani gîatamba gûntû gûku kunthe.

<sup>50</sup>Îndî Ayaundi beengîra aka bangî baarî îgweta baarombaga Ngai, na arûme kinya bo baarî îgweta. Baatûma Paûrû na Baranaba banyamaarua. Babeengîria bauma kwao.

<sup>51</sup>Paûrû na Baranaba baatiga babaturaturîra tîri ya mbayo ciao, rûrî rwano rwa kûboonia batirî ngwatanîro na bo. Baathi taûni yeetagwa Ikoniamu.

<sup>52</sup>Îndî eetîgîri baatigirwe bakeneete mûno na booyûrîtwe i Kîrundu Ûmûtheru.

## Ngûgî 14

<sup>1</sup>Paûrû na Baranaba baathi sinagoogiini naagu Ikoniamu ta wîthîre. Baaria rwaria rwatûma Ayaundi baingî na antû baingî bataarî Ayaundi beetîgia.

<sup>2</sup>Îndî Ayaundi bara baaregire gwîtîgia beengîra bara bataarî Ayaundi, bara bateetîgia, baatûma bamena bara beetîgiirie.

<sup>3</sup>Paûrû na Baranaba baakarakaranga naagu kagiita kaaraaya bagîtûmagîria na ûcamba mantû ma Mwathani. Na Mwathani noonanagia wabu ntûmîri înu Paûrû na Baranaba baatûmagîria îgûrû rîa ûtugi bwake yarî ya mma. Oonanagia na biama bira aaringaga na magegania mara oonanagia gûkûrûkîra kîrî bo.

<sup>4</sup>Antû ba taûni înu bataarî kîmwe. Kûrî bara baagwatanagîra na Ayaundi, na bara baagwatanagîra na atûmwa.

<sup>5</sup>Gîkundi gîa antû bamwe bataarî Ayaundi, Ayaundi bamwe, na atongoria baao baabanga bathînie Paûrû na Baranaba na babaringange na maiga.

<sup>6</sup>Paûrû na Baranaba bakûmenya mûbango ûyu, baakuthûka. Baakûrûkîra taûni yeetagwa Rîstira na îngî yeetagwa Ndabi, na gûntû kûra kwarî akubî na cio. Taûni inu ciarî gûntû gweetagwa Rikonía.

<sup>7</sup>Na baathiyaga bagîtûmagîria gûntû gûku kunthe baakûrûkagîra.

<sup>8</sup>Taûni ya Rîstira, ikwarî na muntû aarî ûmwonju mbayo. Aacierwe atakûumba kûthi.

<sup>9</sup>Muntû ûyu aathikîria Paûrû agîtûmîria. Paûrû amûcûûba ona naarî na wîtîgio bwa gûtûma oorua.

<sup>10</sup>Paûrû amwîra na inya, "Rûngama ûkinye nthîgûrû na magûrû maaku!" Muntû ûyu aûka na mpwî, aatua kûthi.

<sup>11</sup>Kîrîndî gîkwona ûgu Paûrû aarûthire kîanjîria kûringa gîtuma na rwaria rwao rwa Kîrikonia. Bauga, "Ngai ikûûya ikari ta antû!"



- 12 Beeta Baranaba Cus. Paûrû n'we bamwîta Amis n'ûntû n'we aarî mwaria ûra mûnene.
- 13 Ikwarî na mûthînjîri wa ngai Cus taûni înu. Aatûmîkaga kîromberooni kîa ngai yake. Kîrombero kîarî ome ya taûni. Mûthînjîri ûyu akwîgua ûgu gwakarîkire aaya na ndeegwa na maûa mwanka mwîrîgaani wa taûni înu. We na kîrîndî ibeendaga kûrutîra Paûrû na Baranaba igongwana.
- 14 Paûrû na Baranaba bakûmenya ûgu, baatembûranga nguo ciao. Baugia rwîro baathûngîra kîrîndîni bakiugaga na inya,
- 15 "I kî n'ûntû bûkûrûtha ûûgû? Anga tûtirî antû ta biû. Tûrî aaga tûbwîra bûtigane na mantû ma ûtheri bûrombage Ngai ûra atûûraga mwoyo. N'we Mûûmbi wa îgûrû, nthîgûrû, maria, na bionthe bira birî ku.
- 16 Tene, Ngai neetîgîrîtie mîgongo yonthe îrûtha wabûra îkeenda.
- 17 Îndî rîonthe Ngai noonanagia arî oogo kuumania na mantû meega mara abûrûthagîra ta kuurithia mbura kuuma îgûrû, gûkûria imera kagiita ka bio, kûbwaa biakûrîa, na kûbûûyûria gîkeno nkorooni cienu."
- 18 Ikwarî na inya Paûrû na Baranaba kûgîria antû babu babarutîra kîgongwana. I mantû mamu baugire baabagiriirie na mo batîrarûtha ûgu baabangîite.
- 19 Ayaundi bamwe baaya baumîite taûni ya Antiokia na bangî baumîite Ikoniamu. Beengîra antû baaringanga Paûrû na maiga. Bamûkururia bamuumagarûkia ome ya taûni bakîthûgaanagia bakûmûûraga.
- 20 Îndî eetîgîri bakwîthîrana bamûthiûrûka, Paûrû aûkîra aacooka taûni kairî. Rûuni rûkîrî baathi na Baranaba bwa taûni ya Ndabi.
- 21 Paûrû na Baranaba baatûmîria ntheto îmbega Ndabi. Baatûma antû baingî batuîka eetîgîri. Bauma agu baacooka baakûrûkîra Rîstira na Ikoniamu mwanka Antiokia ya Pisindia.
- 22 Na gûku kunthe baakûrûkagîra beekîra eetîgîri wîru, babaûmîria wîtigio. Babarutana babeera, "Nwa mwanka tûnyamaare mûno tûkîya gûkinya ûneneeni bwa Ngai."
- 23 Paûrû na Baranaba baathuura akûrû ba wakîra kanica. Baatîrîra kûrîa irio bakîbarombera. Babanenkanîra ûmenyeeriini bwa ûra beetîgîtie.
- 24 Paûrû na Baranaba baageendeera nthîgûrû ya Pisindia, baakinya Pamburia.
- 25 Bagûtûmîria taûni yeetagwa Periga, baakûrûka baathi Ataria.
- 26 Bauma agu baatwa meeri baacooka Antiokia ya Sîria. Aaga naara eetîgîri baabanenkanîre ûmenyeeriini bwa ûtugi bwa Ngai mwanjîrioni wa ngûgî înu baarîkiirie.

<sup>27</sup>Bagûkinya agu Antiokia, beeta antû ba kanica amwe. Babeera mantû mara Ngai aarûthîite gûkûrûkîira kîrî bo, na bûra eere antû batarî Ayaundi kaanya ga gwîtîgia.

<sup>28</sup>Paûrû na Baranaba baakara na eetîgîri babu îgiita rîraaya mûno.

## Ngûgî 15

<sup>1</sup>Antû bamwe bauma Njundea baaya Antiokia, baarutana eetîgîri babeera, "Bûtionokua bûtarî bataane kûringana na wîthîre bûra Musa aarutanire."

<sup>2</sup>Paûrû na Baranaba baaturania mbaara mûno na bo. Eetîgîri ba kanica ya Antiokia baagwatanîra bauga Paûrû na Baranaba, na bamwe ba eetîgîri bathi bakoone atûmwa na akûrû Njerusaremu baarîrie ûntû bûbu.

<sup>3</sup>Bagûtûmwa i kanica, baathi baagendeera Boinîcia na Samaria bakîîraga eetîgîri bûra antû batarî Ayaundi baagarûkîite baatuîka antû ba Ngai. Ûntû bûbu bwakenia eetîgîri bonthe.

<sup>4</sup>Bagûkinya Njerusaremu, baagwatwa ûgeni i kanica, atûmwa, na akûrû. Babeera mantû mara Ngai aarûthîite gûkûrûkîira kîrî bo.

<sup>5</sup>Îndî eetîgîri bamwe ba gîkundi kîa Abarisai baarûngama bauga, "Nwa mwanka bara batarî Ayaundi bataanagwe na barutanwe kwathîkîra watho bwa Musa."

<sup>6</sup>Atûmwa na akûrû baatua mûceemanio wa kwarîria ûntû bûbu.

<sup>7</sup>Bakwarîria ûntû bûbu mûno, Petûrû aarûngama auga, "Aruayia, biû bwingwa ibwiyî atî, îgiita rîthiru Ngai aanthuurire kuuma kîrî biû ntûmîria ntheto îmbega kîrî bara batarî Ayaundi, kaingo beegua, beetîgia.

<sup>8</sup>Na Ngai ûra aiyî mathûgaania ma antû, noonaniirie nabeetîgagîra rîra aabeere Kîrundu Ûmûtheru ta bûra na tiû aatwere we.

<sup>9</sup>Oonaniirie gûtîrî mûkûûrani wetû na bo. Wana bo abatheria nkoro ciao n'ûntû bwa wîtîgio.

<sup>10</sup>Aabu i kî n'ûntû bûkûgeria Ngai bûkîendaga gwaîkia eetîgîri mûrigo ûtakamatîka? Mûrigo biûyûyûyû bîetû biaremîrwe n'uu na tiû beene!

<sup>11</sup>Twîtîgîtie twonokagua kûringana na ûtugi bwa Mwathani Yiesû. Na wana bo i bu kûrî."

<sup>12</sup>Paûrû na Baranaba babeera mantû mara Ngai aarûthîite kîrî antû batarî Ayaundi gûkûrûkîira kîrî bo. Babeera biama bira aaringire na magegania mara oonaniirie.

<sup>13</sup>Paûrû na Baranaba bakûrîkia kwaria, Njakubu aarûngama auga, "Aruayia, nthikîriani.

- 14** Simioni akûrîkia gûtwîra bûra îgiita rîa mbere Ngai eetire bamwe ba bara batarî Ayaundi kaingo batuîka antû baake.
- 15** Na ûntû bûbu ibûkûgwatanîra na mîgambo ya iroria, wata bûra kwandîkîitwe,
- 16** Nyuma ya mantû mama ngaacooka nneneithie mûciî wa Ndaundi ûra waraganîite. Ngacuaka kaîrî ûthire wombokanu. Nkaurikia kaîrî.
- 17** I kaingo antû ba mîgongo îra îngî bacûa Mwathani bara bonthe mbîtîite batarî Ayaundi batuîka baakwa. Ûgu i bu Mwathani augîite, ûra atûmîite mantû mamu matuîkîka
- 18** amamenyithania kuuma wo tene.' "
- 19** Njakubu aathi na mbere abeera, "Kwoogu bûra nkwona niû, tûtikaûmîrieni mantû bara bagarûkîrite Ngai batarî Ayaundi.
- 20** Îndî tûbaandîkîreeni baarûa tûbeere batikaarîe irio bia kûrutîra ngai cia ûrongo. Na kaîrî tûbeere batikaarute ngûgî cia ûmaramari. Batikaarîe nyama cia nyamû îrîmbite, kana barîa nyama irî na nthakame.
- 21** N'ûntû kwa îgiita rîiraaya mûno, watho bwa Musa ibûthoometwe na bwarutanwa masinagoogiini ma wakîra taûni, ntugû ya Sabatû."
- 22** Atûmwa, akûrû, na kanica yonthe boona i kaaba bakathuura bamwe baciao, babatûme bathiyanie na Paûrû na Baranaba Antiokia. Baathuura antû baarî îgweta kanicaani. Baarî Njundas ûra kaîrî eetagwa Baasabas na Sairas.
- 23** Baarûa îra baarî baire yaugaga ûûgû: Kîrî biû aruayia bûtarî Ayaundi, biû bûtûire Antiokia, Sîiria na Sirîsia. Bara tûkûbwandîkîra, i tiû atûmwa, akûrû, na eetîgîri bara tûrî naaga Njerusaremu. Muugaani.
- 24** Tûreegiirue antû baraumire naaga baaya babûreetera thîina, babûtanga meeciiria na mîgambo îra barabwîrire. Ti tiû tûrabatûmîite.
- 25** Tûrakomanire twona i kaaba tûtûme antû kîrî biû, baayanie na eendwa Baranaba na Paûrû.
- 26** Batimakagîra mîoyo yao n'ûntû bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.
- 27** Kwoogu twatûma Njundas na Sairas. Bakabwîra na kanyua mantû wamama tûbwandîkîrite.
- 28** Kîrundu Ûmûtheru aroonire ti bwega, na wana tiû nwa bu tûroonire atî, tûtikaabwaîkie mûrigo ûngî tatiga mantû mama ma gîtûmi mûno.
- 29** Na mo n'atî, bûtikaarîe irio bia kûrutîra ngai cia ûrongo. Bûtikaarîe nyama irî na nthakame, kana bûrîa nyama cia nyamû îrî îmbite. Na bûtikaarute ngûgî cia ûmaramari. Weegua bûrûthîite ûntû bwega waya kwîgua bûkaathingata mantû mamu twabwîra. Tigwaani bwega.

- <sup>30</sup>Babu baatûmîitwe baakinya Antiokia. Beethîrania eetîgîri bonthe, babanenkera baarûa.
- <sup>31</sup>Eetîgîri bakûthooma baarûa înu beegua îkîbeekîra wîru, baakena mûno.
- <sup>32</sup>Njundas na Sairas bara baarî iroria babaarîria kwa îgiita rîraaya. Babeekîra wîru na baarikithia wîtîgio bwao.
- <sup>33</sup>Bagûkarakaranga eetîgîri babu ba Antiokia babarekeeria na ûkiri, baacooka kîrî bara baabatûmîite.
- <sup>35</sup>Paûrû na Baranaba bo baatigwa Antiokia, baakararakaranga noogo baarutana kiugo kîa Mwathani na baatûmîiria ntheto îmbega barî na antû bangî baingî.
- <sup>36</sup>Nyuma ya kagiita kagana ûna, Paûrû eera Baranaba, "Tûcooke taûni ira cionthe twatûmîirie kiugo kîa Mwathani, tûriungîre eetîgîri tûmenye bûra bathiite na mbere."
- <sup>37</sup>Baranaba neendaga bathi na Njoana Maariko
- <sup>38</sup>îndî Paûrû atoonaga bûrî bwega bathiite n'we n'ûntû aabatigîite Pamburia, aarega kûthi kûbateethia ngûgîini.
- <sup>39</sup>Paûrû na Baranaba baakararania mûno, baathûkana. Baranaba aathûkia Njoana Maariko baatwa meeri baathi Kupooro.
- <sup>40</sup>Paûrû aathuura Sairas bathiyanagia n'we. Mbere ya bathi, eetîgîri babanenkanîra ûtugiini bwa Mwathani.
- <sup>41</sup>Paûrû baathi baagendeera Sîria na Sirîsia bagîkagîra makanica inya.

## Ngûgî 16

- <sup>1</sup>Paûrû baathi taûni ya Ndabi. Bauma agu baathi Rîstira, beethîra mwîtîgîri eetagwa Timotheo. Gina aarî mwîtîgîri Mûyaundi, na îthe aarî Mûngiriki.
- <sup>2</sup>Timotheo naatîyîitwe n'eetîgîri ba Rîstira na ba Ikoniamu.
- <sup>3</sup>Paûrû neendaga Timotheo athiyania n'we. Amûtaana n'ûntû Ayaundi bonthe bara baatûire naagu ibaiyî îthe aarî Mûngiriki.
- <sup>4</sup>Rîru baathi kuuma taûni kûthi îra îngî bakîiraga eetîgîri bûra atûmwa na akûrû baatuire barî Njerusaremu. Babeera bathingate mantû mamu.
- <sup>5</sup>Makanica mamu moongerwa wîtîgio inya na eetîgîri baathi bakîongeerakaga kîra ntugû.
- <sup>6</sup>Bakuuma agu baathi baagendeera nthîgûrû ya Burugia na ya Garatia, n'ûntû Kîrundu Ûmûtheru ateendaga batûmîiria kiugo nthîgûrû ya Îcia.
- <sup>7</sup>Bagûkinya mwankaani wa Mîsia, baacûgia kûthi Bethania, îndî Kîrundu wa Yiesû abaregeera.

- <sup>8</sup>Baakûrûkîra Mîsia baakinya taûni yeetagwa Tiroas.
- <sup>9</sup>Ûtugû Paûrû oonua kîoneki. Oona Mûmacendonia ûmwe aaya aarûngama mbere yake. Amwîra, "Ringanîria ûûye wetû ûtûteethie!"
- <sup>10</sup>Akwona kîoneki gîku, warîo twethuuranîra kûthi Macendonia. Itwarî na mma atî, i Ngai aatwîtîte Macendonia tûthi gûtûmîria ntheto îmbega kîrî antû ba noogo.
- <sup>11</sup>Twauma Tiroas na meeri twathi tûtakwathûkîra twakinya Samothirike. Rûûni twathi twakinya Neoporis.
- <sup>12</sup>Twauma agu twathi Piripi. Piripi n'yo yarî taûni îra nene gîteere kîa Macendonia na yathagwa kîrooma. Twakarakara oogo ntugû igana ûna.
- <sup>13</sup>Sabatû îgûkinya, twaumagarûka taûni înu twatamba na îkumbo rîa muuro twathi ara twathûgaanagia noogo Ayaundi beethîranaga kûromba. Twakara nthîgûrû twaria na eekûrû bara baayîte marombaani mamu.
- <sup>14</sup>Ûmwe wao eetagwa Rîndia, wa kuuma gûntû gweetagwa Thiatira. Aarî mûbiacaara wa gîtambaa kîa rangi ya ûkûyû. Na aarî mwekûrû aarombaga Ngai. Paûrû agîtûmagîria, Mwathani aarugûra nkoro yake eetîgîra ntûmwa ya Paûrû.
- <sup>15</sup>Aabaatithua amwe na antû ba mûciî wake. Atûthookia gwake. Atwîra, "Weegua ibûkwona ndî mwîtîgîri wa Mwathani, ncûûni tûthi gwakwa." Mwekûrû ûyu atûkinyîria mwanka tweegua tûtirega.
- <sup>16</sup>Kagiita kamwe tûthiîte maromba twarîkîkana na kamwarî kamwe nkombo karî na kîrundu gâtûmaga karingîria antû. Icoonagîra eene ko mbia mûno n'ûntû bwa kûringîria antû.
- <sup>17</sup>Kaarî gaku gatûthingata gakiugaga na inya, "Antû baba n'aruti ngûgî ba Ngai ûra mûnene mûno. Barîbûtûmîria bûmenya bûra bûûmba kwonoka!"
- <sup>18</sup>Ntugû cionthe i bu kaarûthaga ûgu. Paûrû eegua gakîmûtanga. Aûndûkania na ko eera kîrundu gîku, "Kwa riîtwa rîa Yiesû Kîrîstû ndîkwatha uume kîrî kaarî gaka weendî!" Kîrundu gîku kîauma kîrî kaarî gaku nthûti weenu.
- <sup>19</sup>Eene kaarî gaku bakwona wîrîgîro bwao bûkûthira bwa kwona mbia na ko, beengana na Paûrû na Sairas babakururia babaira ara anene baakaraga bakîgiita magamba.
- <sup>20</sup>Antû babu beera anene, "Antû baba n'Ayaundi na ibakûreeta thîina taûni.
- <sup>21</sup>Wîthîre bûra bakûrutana bûtikûgwatanîra na watho bwetû. Tiû tûrî Arooma, tûtîtîgîra mantû mamu na tûtîmarûtha!"
- <sup>22</sup>Kîrîndî kîaregana na Paûrû na Sairas. Anene babu baaruta watho Paûrû na Sairas baatemûrangîrwa nguo na baaringwa ibooko.

- <sup>23</sup>Paûrû na Sairas baaturwa mûno, rîru baingîrwa nceera. Mûnene wa nceera eerwa abacûûbîre bwega.
- <sup>24</sup>Mûnene ûyu akwewa watho bûbu aingîra Paûrû na Sairas kanyomba kaarî ndeni mûno gûku nceera. Abathaîka magûrû mbaaûni ciîrî indito mûno bûra bataûmba kuuma oogo.
- <sup>25</sup>Ûtugû gatî kanene, Paûrû na Sairas ibaarombaga na ibainagîra Ngai nyîmbo, agwate bara bangî bathikîrîtie.
- <sup>26</sup>Nthûti îmwe, nthîgûrû yainaina na inya mûno, mûcingi wa nceera wainaina. Na warîo mîrango yonthe yarugûka na nyororo cionthe ira agwate baathaîkîtwe na cio ciakandûkana.
- <sup>27</sup>Mûnene ûyu aabakarîtie aumbuthûka torooni. Akwona mîrango îrî mîrugûku aathûgaania agwate bagûtoorooka. Aacomora rûyiû akienda kwîbûraga.
- <sup>28</sup>Paûrû amugîria na inya, amwîra, "Ûtikeebûrage! Twinthe tûrî gûkû!"
- <sup>29</sup>Mûnene ûyu wa nceera eetia rûmonjo. Augia rwîro aathûngîra nceera ndeni. Eeturania nthîgûrû magûrûni ma Paûrû na Sairas akiinainaga n'ûguaya.
- <sup>30</sup>Aûkîra auma na bo nja. Abaûria, "Ntikûbûûria aba, n'ata mbûmba kûrûtha nkoonoka?"
- <sup>31</sup>Paûrû bamwîra, "Îtîgia Mwathani Yiesû, nookoonokua. Na wana antû baaku bakamwîtîgia aboonokia."
- <sup>32</sup>Paûrû na Sairas beera mûnene ûyu na antû baake bonthe ntûmwa ya Mwathani.
- <sup>33</sup>Amwe na gûtuga kwene, mûnene ûyu aathi na Paûrû na Sairas abathambia ironda. Paûrû bamûbaatithia amwe na antû baake bonthe.
- <sup>34</sup>Aacooka na baPaûrû nyomba yake, abaa irio. Mûnene ûyu na antû baake bonthe baakeneera gwîtîgia Ngai.
- <sup>35</sup>Rûûni rûkîrî, anene ba taûni baatûma acikaarî, babeera bathi beere mûnene wa nceera bauga, "Antû bara ibarekue bathi."
- <sup>36</sup>Mûnene ûyu eera Paûrû, "Anene baatûmana bauga woû na Sairas bûrekue bûthi. Kwoogu nwa bûthi. Na îthiini na ûkiri!"
- <sup>37</sup>Paûrû beera acikaarî babu baareetire ntûmwa, "Gûtirî mabîtia tûreerwa itûrûthîte îndî itûraringirwe ibooko mbere ya antû, na tûrî Arooma na tiû! Baraugire twingîrwe nceera, îndî îndî barienda tuuma taûni îno na witho. Arî buru! Anene babu ibaaye barî bo batwîre na batuumagarie."
- <sup>38</sup>Acikaarî babu baatûmîtwe baacooka beera anene mantû mamu. Anene bakwîgua Paûrû na Sairas baarî Arooma, baamaka.

<sup>39</sup>Baathi babaromba ûrekeri. Babaumagaria babaruta nceera babeera beenda baume taûni.

<sup>40</sup>Paûrû na Sairas bakuuma nceera baathi kwa Rîndia. Baathi beekîra eetîgîri wîru. Rîru bauma taûni baathi.

## Ngûgî 17

<sup>1</sup>Paûrû baagendeera Ambiporis na Aporonia, baakinya taûni ya Thesaronike. Ikwarî na sinagoogi ya Ayaundi taûni înu.

<sup>2</sup>Wata wîthîre Paûrû aathi sinagoogiini. Sabatû waithatû ithingateene Paûrû aaranîria na bara baayaga ku bûra Maandîko Maatheru maugîte.

<sup>3</sup>Aboonia Mesia naagîrîtwe aûragwa na ariûka. Paûrû abeera, "Yiesû ûyû nkûbûtûmîria n'we Mesia."

<sup>4</sup>Bamwe ba bara baathikîrîtie beetîgia, baagwatanîra na Paûrû na Sairas. Kîrî bo ikwarî na antû bataarî Ayaundi baarombaga Ngai, na ikwarî na aka ba îgweta baingî ba taûni înu.

<sup>5</sup>Ayaundi bara bateetîgia baatua kwîgua rûriitho. Beethîrania ntûrîka thokooni. Baûkia gîtuma taûni yonthe barî mûkondo. Baathi gûcûa Paûrû na Sairas nyomba ya muntû eetagwa Njasoni. Baabangîte babeethîra ku babarute nja kîrî antû.

<sup>6</sup>Bakûbaaga baakuruthûra Njasoni na eetîgîri bara baarî gwake babaruta ome, babaira kîrî anene ba taûni. Baugîria na inya beera anene, "Antû bara bakûthi bagîkugia thîna gûntû kunthe nthîgûrû, îndî ibaraayire gûkû gwetû.

<sup>7</sup>Njasoni n'we abagwete ûgeni. Bonthe barîrûtha mantû marî kînyume na mawatho ma mûnene wetû, Kaisaarî. Bariuga kûrî mûnene ûngî eetagwa Yiesû."

<sup>8</sup>Kîrîndî na anene bakwîgua ûgu kwagîa na gîtuma kînene mûno.

<sup>9</sup>Anene bauga Njasoni na babu bangî baarî na bo barute baini. Bakûruta baarekua.

<sup>10</sup>Gûgûtuga eetîgîri beera Paûrû na Sairas bathi Berea. Bagûkinya noogo baathi sinagoogiini.

<sup>11</sup>Antû ba Berea ibaarî beega nkûrûki ya ba Thesaronike. Beetîgîra kiugo na wîru mûno. Baathoomaga Maandîko Maatheru kîra ntugû bagîcûa kwona kana wabu bûra Paûrû na Sairas baabeeraga n'ûmma.

<sup>12</sup>Antû baingî ibeetîgiirie. Bamwe baao baarî aka baarî îgweta bataarî Ayaundi. Na kinya arûme baingî bataarî Ayaundi ibeetîgiirie.

<sup>13</sup>Ayaundi ba Thesaronike bakwîgua Paûrû naatûmîrie kiugo kîa Ngai Berea, baathi noogo beengîra antû.



<sup>14</sup>Eetîgîri bara Paûrû baarî na bo bamuumagaria na mpwî, baathi bantû rûteere rwa îria. Îndî Sairas na Timotheo bo baatigirwe Berea.

<sup>15</sup>Eetîgîri babu baakinyithia Paûrû taûni yeetagwa Athene. Bagîcooka Paûrû abatûma abeera beere Sairas na Timotheo batigaakarange ibamûthingate na mpwî bûra gûkîûmbîka.

<sup>16</sup>Paûrû arî taûni ya Athene eeteereete Sairas na Timotheo, ateegua bwega nkorooni akwona bûra antû baarombaga ngai cia ûrongo bûgana.

<sup>17</sup>Aathiyaga sinagoogiini akaaranîria na Ayaundi na bara bataarî Ayaundi, bara baarombaga Ngai. Na thokooni naathiyaga kîra ntugû akaaranîria na bara eethagîra.

<sup>18</sup>Gîkundi gîa antû baûme mûno beetagwa Epekurio na kîngî gîetagwa Stoiki baanjîria gûtura Paûrû mbaara. Bamwe baa baûragia, "N'ata kîthege gîkî îndî gîgûtûringîra gîtuma aaga gîkiuga?" Bangî bauga, "Arîkara ta mantû ma ngai ingî ingeni agûtûmîria." Babu baugire ûgu n'ûntû Paûrû aatûmagîria mantû ma Yiesû na kûriûka gwake.

<sup>19</sup>Baira Paûrû kîamaani gîetagwa Ariopagas. Bauga, "Tûrîenda kûmenya n'ûrutani bûbi bûbû bûûgeni ûkwaragîria.

<sup>20</sup>Mantû mamwe ma mara twîgiirue i maageni mûno kîrî tiû. Twenda mûno kûmenya i mantû mabi?"

(<sup>21</sup>Antû bonthe ba Athene na ageni bara baatûire ku baakaraga woogu gûtarî bu bakûrûtha. Kîra beendeete i kwaranîria mantû kana kwîrwa mara maayaga maageni.)

<sup>22</sup>Paûrû aarûngama mbere ya kîama gîku kîa Ariopagas. Auga, "Antû ba Athene, inkwona bûrî antû ba ndini mûno,

<sup>23</sup>n'ûntû ndiûngîte taûni yenu indaroonire bira bûrombaga. Kûrî kîthînjîro kîmwe ndaroonire kîandîkîtwe, 'Kîrî Ngai ûra ataiyîkeene.' Ûyu bûrombaga bûtaiyî n'ûû, n'we nkûbûtûmîria bûmûmenya.

<sup>24</sup>"Ngai ûra aûmbire nthîgûrû na bionthe bira birî ku, n'we Mwathani wa îgûrû na nthîgûrû na atikaraga iromberooni bia gwakwa n'antû.

<sup>25</sup>Gûtirî gîntû muntû amweyaga arî ûbatu na kîo, n'ûntû n'we eeyaga antû bonthe mwoyo, mîruke ya gûkuuyia na bionthe.

<sup>26</sup>Aûmbire antû ba mîgongo yonthe kuuma kîrî muntû ûmwe, aatûma batûûra nthîgûrû yonthe. N'we aatuire magiita mara antû bagaatûûra na gûntû kûra bagaatûûra.

<sup>27</sup>Aûmbire muntû kaingo amûcûa akîondaondagia amwona. Îndî ûmma n'atî atirî kûraaya na woora ûmwe wacietû,

<sup>28</sup>n'untû ûkeegua t'we ûtiîgua tûrî mwoyo, tûtiûmba kwanganga na ûtiîgua tûrî oogo. Wata bûra aini bamwe beenu baugire, 'Wana tiû tûrî nciarwa ciake.'

<sup>29</sup>"Kwoogu n'untû tûrî nciarwa ciake, tûtibatîrue tûbuanaania Ngai na yûmba rîa kûrûthwa na thaabu, fetha, kana iiga rîcaîtwe na njara cia muntû kûringana na îthûgaanio rîake.

<sup>30</sup>Kagiita kara antû bataiyî, Ngai ataabataragîra îbîtia rîru. Îndî îndî augîite nwa mwanka antû bonthe beerire,

<sup>31</sup>n'untû kûrî ntugû îra abangîite kûgiitîra antû îgamba gûkûrûkîra kîrî muntû ûmwe ûra aathuurire agîtûmagîra wagîru. Na noonanîtie wabu i bu akaarûtha ûgu n'untû naariûkiirie muntû ûyu."

<sup>32</sup>Antû bakwîgua Paûrû aagweta mantû ma antû kûriûka, bamûthekeera. Îndî antû bamwe bamwîra, "Twenda kwîgua kaîrî ûgîtwîra mantû mama."

<sup>33</sup>Paûrû aathi aatiga akîama babu.

<sup>34</sup>Kûrî antû bamwe baagwatanîire na Paûrû, baatuîka eetîgîri. Ûmwe aarî mûkîama, eetagwa Ndionisias. Ûngî aarî mûka eetagwa Ndamaaris na bangî.

## Ngûgî 18

<sup>1</sup>Nyuma ya mantû mamu Paûrû auma Athene, aathi taûni yeetagwa Korintho.

<sup>2</sup>Eethîra Mûyaundi eetagwa Akuira noogo. Akuira aaciarîrîtwe Pontas. We na mwekûrû wake, Pirisiira, îgiitaani warîru nwarîo baarî bagûkinya. Baumîite nthîgûrû ya Itaaria naara baarî mbere mûnene Kiraundia aruta watho auga Ayaundi bonthe baume taûni ya Rooma. Paûrû aathi kûbariûngîra.

<sup>3</sup>Baakarakaranga na bo bagîtumaga marema n'untû baarî atumi marema ta we.

<sup>4</sup>Na wakîra ntugû ya Sabatû, Paûrû eegagua arî sinagoogiini akîaranîria na Ayaundi na bara bataarî Ayaundi agîcûûgia kûboonia ûmma.

<sup>5</sup>Sairas na Timotheo bakûûya baumîite Macendonia, Paûrû eeruta kûrû gûtûmîria kiugo agîkûûyagîra kîrî Ayaundi atî Yiesû n'we Mesia.

<sup>6</sup>Ayaundi baaregana n'we bamûrumanga. Paûrû ababuruncîra nguo ciake abeera, "Îndî n'îgûrû rîenu, t'îgûrû rîakwa kaîrî. Kwanjîria îndî nthiite gûtûmîria bara batarî Ayaundi."

<sup>7</sup>Paûrû auma sinagoogiini înu aarî. Aathi mûciî warî waagu akubî wa muntû aarombaga Ngai eetagwa Taitias Njastas.

<sup>8</sup>Mûtongoria wa sinagoogi înu eetagwa Kirispas na antû bonthe ba mûciî wake beetîgia Mwathani. Na Akorintho bangî baingî kinya bo bakwîgua ntûmwa beetîgia, baabaatithua.

- <sup>9</sup>Ūtugû bûmwe Mwathani aaria na Paûrû na njîra ya kîoneki. Amwîra, "Ūtikaamake. Îthi mbere na gûtûmîîria ûtagûtiga
- <sup>10</sup>n'ûntû ndî amwe naawe. Gûtirî we agaakûrûthîra ûntû bûûthûûku n'ûntû antû baingî taûni îno n'antû baakwa."
- <sup>11</sup>Kwoogu Paûrû aakara mwanka na nucu akîrutanaga antû kiugo kîa Ngai.
- <sup>12</sup>Gario agûtûika ngabana wa gîteere gîa Akaaya, Ayaundi barî amwe baabanga baagwata Paûrû, bamwira kîrî ngabana agiitîrwa îgamba.
- <sup>13</sup>Beera ngabana, "Muntû ûyû arîeneeria antû akabeera barombe Ngai na njîra îtakûgwatanîra na watho."
- <sup>14</sup>Warîra Paûrû akîenda kwaria, Gario eera Ayaundi babu, "Ūkaaya kwîgua, Ayaundi, muntû ûyû ka kûrî watho aunîite kana ûthûûku arûthîite, ndabûthikîîria.
- <sup>15</sup>Îndî ûkeegua i mîgambo, mariîtwa, kana watho bwenu bûgûkararanîria, thiriani mantû mamu bûrî bwingwa. Niû ntienda kûgiita îgamba ta rîrî."
- <sup>16</sup>Gario aabeengatia agu.
- <sup>17</sup>Kîrîndî gîku kîagwata Sosithenes, mûtungoria wa sinagoogi, bamûturîra waagu ome Gario akîonaga îndî ataatindanîra na bo.
- <sup>18</sup>Paûrû baakara îgiita rîraaya na eetîgîri ba Korintho, rîru abatiga aathi taûni yeetagwa Kenkiria eenjwa ntundu kûringana na wîthîre bwa Ayaundi n'ûntû kûrî wîrane aarî na bu na Ngai. Paûrû akuuma agu baatwa meeri na Pirisiira na Akuira baanjiîria rûgendo rwa kûthi nthîgûrû ya Sîîria.
- <sup>19</sup>Bagûkinya taûni yeetagwa Ebeeso, Paûrû baathûkana na Pirisiira na Akuira. Paûrû aathi sinagoogiini kwaranîria na Ayaundi.
- <sup>20</sup>Ayaundi babu beera Paûrû eenda akarakarange, îndî Paûrû ateenda.
- <sup>21</sup>Akîthi aatiga abeera, "Weegua i kwenda kwa Ngai nkaaya kaîrî." Paûrû aathi aatwa meeri, auma Ebeeso.
- <sup>22</sup>Agûkinya Kaisaria aathi gûkeethia eetîgîri. Auma agu aathi Antiokia.
- <sup>23</sup>Agûkarakaranga Antiokia, auma agu aagendeera gûntû na gûntû nthîgûrû cia Garatia na Burugia agîkagîra eetîgîri wîru.
- <sup>24</sup>Mûyaundi ûmwe aaciarîrîtwe Aregicandiria aaya Ebeeso. Eetagwa Apooras na aarî muntû wa kanyua karî mûrîo, na naiyî Maandîko Maatheru bwega.
- <sup>25</sup>Naarî ûmûrutane mantû ma Mwathani. Aatûmagîîria na akarutana mantû ma Yiesû na inya yake yonthe atakûbîtia. Îndî bûra aiyî bunka n'ûbaatithio bûra Njoana aatûmagîîria.

<sup>26</sup>Aatua gûtûmîria sinagoogiini na ûcamba. Pirisiira na Akuira bakûmwîgua bamûthookia kwao. Bamûrutana mantû ma Ngai bwega nkûrûki.

<sup>27</sup>Apooras akwîra eetîgîri nakwenda kûthi Akaaya, bamwîkîra wîru. Baandîkîra eetîgîri ba noogo baarûa bakîbeeraga bagwate Apooras ûgeni. Apooras agûkina, aateethia mûno bara beetîgîtie n'ûntû bwa ûtugi bwa Mwathani.

<sup>28</sup>Aaturania mbaara mûno na Ayaundi. Abacinda mbere ya antû, oonania kûringana na Maandîko Maatheru, Yiesû n'we Mesia.

## Ngûgî 19

<sup>1</sup>Apooras arî Korintho, Paûrû i rîo aakûrûkîrîite gûntû na gûntû, aaya kuumîra Ebeeso. Eethîra eetîgîri bamwe oogo.

<sup>2</sup>Paûrû abaûria, "Anga bûreendamîrwa i Kîrundu Ûmûtheru rîra bweetîgiirie?" Bamwîra, "Arî. Wana kwîgua tûteegua gîntû gîgwîtwa Kîrundu Ûmûtheru."

<sup>3</sup>Paûrû abaûria, "Aabu n'ûbaatithio bûbi bwabaatithiirue?" Bamwîra, "Twabaatithiirue ûbaatithio bûra Njoana aabaatithanagia."

<sup>4</sup>Paûrû abeera, "Njoana aabaatithagia antû kwonania bakwîrira meeyia maa. Eerire antû beetîgie ûra aayîite nyuma yake, ta we Yiesû."

<sup>5</sup>Bakwîgua ûgu baabaatithua kwa riîtwa rîa Mwathani Yiesû.

<sup>6</sup>Paûrû akûbaigîra njara, Kîrundu Ûmûtheru abeendamîra. Baanjîria kwaria na nthiomi mwanya mwanya, na baatua kûroria.

<sup>7</sup>Bonthe baarî antû arûme ta îkûmi na baîrî.

<sup>8</sup>Bantû a kagiita ka mîeri îthatû, Paûrû aathiyaga sinagoogiini agatûmîria na ûcamba, akaaranîria na antû agîcûûgagia kûbakuuyia beetîgia mantû ma ûnene bwa Ngai.

<sup>9</sup>Îndî bamwe ba antû babu baûmia biongo, baarega gwîtîgia. Baaria mantû maathûûku îgûrû rîa ûrutani bwa Mwathani mbere ya antû. Paûrû aarekana na bo. Aathûkia bara beetîgagia bonka. Wakîra ntugû baakomanaga cukuru ya Tairanas,

<sup>10</sup>bantû a mîanka îrî. Antû ba Ícia bonthe beegua kiugo kîa Mwathani, Ayaundi na bara bataarî Ayaundi.

<sup>11</sup>Ngai naaringaga biama bia kûrigaria gûkûrûkîra kîrî Paûrû.

<sup>12</sup>Antû baathûkagia itambaa Paûrû atongeete bakairîra aayie bio mbayua ciao ikathira, na bara beegagua barî na irundu biithûûku bikauma.

<sup>13</sup>Ikwarî na Ayaundi bamwe baariungaga bagîcûûgagia kwa riîtwa rîa Mwathani Yiesû kwîngatia irundu biithûûku biuma kîrî bara beegagua barî na bio.

Baabiîraga, "Ndîbwatha buuma ngîtûmagîra riîtwa rîa Yiesû ûra Paûrû atûmagîria mantû maake."

<sup>14</sup>Ikwarî na Mûyaundi aarî mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai, eetagwa Sikeba. Naarî na nthaka mûgwanja ciarutaga ngûgî înu.

<sup>15</sup>Îgiita rîmwe bakîrûtha ûgu, kîrundu kîthûûku kîabeera, "Yiesû imwiyî, na Paûrû imwiyî. Îndî biû i biû ba ûû?"

<sup>16</sup>Muntû ûyu aarî na kîrundu gîku aumbuthûkania na bo. Abakîria inya bonthe. Bauma nyomba înu na rwîro abatembûrangîrite nguo baatigwa ûtheri na abatonyangîite mîîrî.

<sup>17</sup>Mantû mamu maamenyekana Ebeeso n'Ayaundi bonthe na bara bataarî Ayaundi. Bonthe baagwatwa n'ûguaya mûno. Baatîya riîtwa rîa Mwathani Yiesû.

<sup>18</sup>Baingî ba bara beetîgiirie baumbûra mbere ya antû mantû maathûûku monthe mara baarûthîite.

<sup>19</sup>Na baingî ba bara baarutaga ngûgî ya kûringia baareeta mabuku mara baatûmagîra bamabîthia antû bakîonaga. Baatara ûgûri bwa mabuku mamu monthe boona ciarî fetha ngiri mîrongo îtaano.

<sup>20</sup>Kiugo kîa Mwathani gîatamba na kîagîa inya nkûrûki na njîra ta înu.

<sup>21</sup>Nyuma ya mantû mamu, Paûrû aabanga kûgendeera Macendonia na Akaaya, acookeete Njerusaremu. Auga, "Nkaaya gûkinya noogo nwa mwanka nthi Rooma n'yo."

<sup>22</sup>Aatûma ateetheeria baake baîrî, Timotheo na Erastas. Abeera bathiyage Macendonia, we aatigangîrwa Îcia.

<sup>23</sup>Kagiitaani gaku ikwarî na thîna înene mûno Ebeeso îgûrû rîa ûrutani bwa Mwathani.

<sup>24</sup>Ikwarî mûturi eetagwa Ndemeterias aaturaga into bia îthaga rîa fetha. Aaturaga mûbuanaano wa kîrombero kîa ngai wa mûka eetagwa Aritemas. Biacaara înu yake nîatûmaga antû baingî boona ngûgî.

<sup>25</sup>Ndemeterias eeta antû babu amwe na bara bangî ta bo. Abeera, "Akûrû, ibwiyî baita îra twonaga na ngûgî îno.

<sup>26</sup>Îndî ibwoneete na bweegua bûra muntû agwîtwa Paûrû akûrûtha. Arîira antû atî, ngai ba kûrûthwa n'antû ti ngai ba mma. Na naûmbîite gîtûma antû baingî boona ta ûmma. Na ti gûkû Ebeeso gunka, n'Îcia yonthe.

<sup>27</sup>Biacaara yetû îrî ûgwatiini bwa kûgwetanîrua na ûthûûku. Na nkûrûki ya ûgu, kîrombero kîa ngai wetû, Aritemas, ûra mûnene, gîtionwa kîrî na gîtûmi kaîrî. Ngai ûra arobagwa Îcia na nthîgûrû yonthe nakaagîrua gîtûmi."

- <sup>28</sup>Antû bakwîgua mantû mamu baagwatwa i mûthûûro. Baanjîria kûringa gîtuma bakiugaga, "Aritemas wa Ebeeso i mûnene."
- <sup>29</sup>Taûni yaûyûra gîtuma. Kîrîndî kiengana na muntû eetagwa Gayas na ûngî eetagwa Arîstakas, kîabagwata. Baarî Amacendonia na baathiyeenie na Paûrû. Kîrîndî kîabaira na taka kîeniini kîra baarûthagîra mîceemanio.
- <sup>30</sup>Paûrû neendaga kûthi boonana na antû babu, îndî eetîgîri bamûkaania.
- <sup>31</sup>Na wana anene bamwe ba nthîgûrû înu ya Ícia, n'ûntû baarî acoore baake, baatûmana bamûkaania bamwîra atikaathi naagu kîeniini gîku.
- <sup>32</sup>Antû babu beethîreene kîeniini gîku ibaarigiceene. Bamwe bakiuga ûûgû, bangî ibakuuga bwao na bo, bakîyogaga. Baingî baao bataiyî kîra gîatûmîite beethîrana.
- <sup>33</sup>Ayaundi baatîndîka muntû eetagwa Aregisanda athi mbere bakîendaga aarîria antû. Aregisanda oonia antû na njara bakire akîenda kwaria îgûrû rîa Ayaundi.
- <sup>34</sup>Antû bakûmenya Aregisanda aarî Mûyaundi, baaringa gîtuma bonthe bantû ta a mathaa maîrî bakiugaga, "Aritemas wa Ebeeso i mûnene!"
- <sup>35</sup>Mûthiani mwandîki wa taûni aûmba gûkiria kîrîndî. Abeera, "Antû beetû ba Ebeeso, n'ûû ataiyî taûni ya Ebeeso n'yo îmenyagîra kîrombero kîa Aritemas, ûra mûnene, ûra mûbuanaano wake waarûkire kuuma îgûrû?"
- <sup>36</sup>N'ûntû gûtirî we akararia mantû mamu, kirîrîriani na bûtikaarûthe nwa ata na mpwî mpwî.
- <sup>37</sup>Bûreetire antû baba aaga na tika baiyîite iromberooni kana barumîite ngai wetû.
- <sup>38</sup>Kwoogu, ûkaaya kwîgua Ndemeterias na bara bangî bagwatanîrîte n'we ngûgîni barî na ûntû bakwîgua bathitangîra antû baba, kooti irî oogo na agiiti magamba barî oogo. Ibathi babathitange noogo.
- <sup>39</sup>Îndî ûkeegua n'ûntû bûngî, ûntû bûbu bûbatîrue bwarîrue na njîra yagîrîte.
- <sup>40</sup>Kûringana na bûra gûkari aaga îmunthî, tûrî ûgwatiini twaûmba kûthitangîrwa gîtuma gîkî. Gûtirî gîtûmi kîega tweyana twîtheteera n'ûntû bwa gîtuma gîkî."
- <sup>41</sup>Mwandîki ûyu akuuga ûgu eera antû baaragane bathi.

## Ngûgî 20

- <sup>1</sup>Gîtuma gîku gîkûthira, Paûrû eeta eetîgîri. Abeekîra wîru, rîru abatiga aathi Macendonia.
- <sup>2</sup>Paûrû aagendeera Macendonia agîkagîra eetîgîri wîru na mantû maingî, mwanka aaya gûkinya nthîgûrû ya Angiriki.
- <sup>3</sup>Aakara ku mîeri îthatû. Warîra arî akubî kûthi nthîgûrû ya Sîria, aamenya Ayaundi ibamûbangîrîte. Aabanga acookeere Macendonia kaîrî.

<sup>4</sup>Baathi na muntû wa kuuma Berea, eetagwa Sopeta wa Piras, antû bangî baîrî ba kuuma Thesaronike, beetagwa Arîstakas na Sekundas, na ûngî wa kuuma Ndabi, eetagwa Gayas. Ibaarî kinya na Timotheo na antû bangî baîrî ba kuuma Ícia, beetagwa Tikikas na Turobimas.

<sup>5</sup>Antû babu baathi gûtweteera Tiroas.

<sup>6</sup>Nyuma ya kîatho kîa mîgaate îtaimbithîtue, twathi taûni ya Piripi twatwa meeri. Twathi twakinya Tiroas ntugû ya itaano, twabeethîra oogo. Twakara oogo ntugû mûgwanja.

<sup>7</sup>Ntugû ya mbere ya kiumia tweethîrana amwe n'ûntû bwa kûrîyanîra mûgaate. Paûrû aarîria antû. Na n'ûntû aarî araûke kûthi rûûni rûkîrî, aaria mwanka ûtugû mainda.

<sup>8</sup>Ikwarî na taa inyingî ciankanaga ngorobaani înu twarî.

<sup>9</sup>Ikwarî na mûthaka ûmwe eetagwa Yutikas aakari ndiricaani. Paûrû akwaria mûno, mûthaka ûyu aagwatwa i toro. Akûmaama aagwa nthîgûrû kuuma ngorobaani înu ya ithatû twarî. Antû bakûthi beethîra arî ûmûkuû.

<sup>10</sup>Paûrû eendama noogo, aathi amûkumbata. Eera antû, "Bûtikaamake arî mwoyo!"

<sup>11</sup>Paûrû beetia ngorobaani kaîrî, baang'enyûra mûgaate baarîa. Paûrû aarîria antû kwa îgiita rîraaya mwanka kwereerûka, rîru aathi.

<sup>12</sup>Antû beenûka na Yutikas barî na ûmûmîria.

<sup>13</sup>Paûrû atwîra tûthiyage n'ûntû we aabangîte kûûyaga na magûrû. Tiû twatwa meeri twathiyaga taûni ya Asos ara Paûrû aarî atwîthîre.

<sup>14</sup>Akûûya atwîthîra Asos aatwa meeriini twathi taûni ya Mitireni.

<sup>15</sup>Rûûni twauma Mitireni twakûrûkîra akubî na gîcîgîrîo kîa îria gîetagwa Kios. Ntugû înu îngî yathingatîte twakinya gîcîgîrîoni kîa îria gîetagwa Samos. Ntugû înu îngî twakinya taûni ya Miritos.

<sup>16</sup>Paûrû aabangîte tûtikaathûkîre Ebeeso. Ateendaga tûta îgiita Ícia n'ûntû naarî na mpwî cia gûkinya Njerusaremu weegua gûkîûmbîka, mbere ya ntugû ya Pentekosti îkinya.

<sup>17</sup>Tûrî Miritos, Paûrû aatûmana kîrî akûrû ba kanica ya Ebeeso auga bathi boonane.

<sup>18</sup>Bagûkinya abeera, "Biû bwingwa ibwiyî bûra ndaratûûranagia naabi kagiita kara konthe tûraarî amwe, kuuma ntugû ya mbere rîra ndaayire Ícia.

<sup>19</sup>Ndararutaga ngûgî ya Mwathani ndî na kwînyithia kûûnene mûno na meethori ndeetûra, ndaûmîria magerio mara marambûyagîra kumania na mîbango îmîthûku îra Ayaundi barambangîra.



- 20**Ibwiyi gùtirí ùntù bùrî gítûmi ndaremwa kùbwîra. Ndarabûtûmagîria na nkabûrutana mbere ya antù na bùrî mîciî yenu.
- 21**Ndarakûûyagîra kîrî bonthe, Ayaundi na bara batarî Ayaundi nkabeera beerire bagarûke kîrî Ngai, beetîgie Mwathani wetù Yiesù Kîrîstù.
- 22**"Îndî ga nkùbwîra, nthiîte Njerusaremu ntongorereetue i Kîrundu. Ntiyi bùra gûgaakarîka kîrî niù ndathi noogo.
- 23**Bùra bunka nkùmenya n'atî, Kîrundu Òmùtheru ambîrîite wakîra taûni nkaathi nceera na kûnyamaaru ibimbeteereete.
- 24**Ntionaga mwoyo wakwa ùrî gítûmi. Îromba rîakwa i nthirie ngûgî îra Mwathani Yiesù aampeere nduta, ntûmîrie ntheto ìmbega ya útugi bwa Ngai.
- 25**"Ndarabûriungagîra nkîbûtûmagîria mantù ma ùnene bwa Ngai, îndî îndî ndaramenyire gùtirí we wacienu akaambona kaîrî.
- 26**Kwoogu îmunthî ga nkùbwîra, wana kinya muntù akaûra îndî ntiûrua.
- 27**N'ùntù gùtirí ùntù ndaremwa kùbwîra. Ndarabwîraga bùra bunthe Ngai eendaga.
- 28**Kwoogu îmenyeereeni bwingwa na menyeeraani bara Kîrundu Òmùtheru athuurîite bùbacûbîra. Rîithiani kanica ya Ngai îra atuîkithîtie yake na nthakame ya Mwana wake.
- 29**Imbiyi ndathi antù baathûûku ta ncûgi ing'etu bakaaya beethûngîrie gîkundiini kîenu babûthûûkie batarî na kîao.
- 30**Na kinya kîrî biù ûkeegua kûrî na antù bakaaragia ûrongo bakîenda kweneeria eetîgîri batuîka athingati baao.
- 31**Kwoogu karagaani bwîmenyeereete. Na ririkanagaani mbîtûûrîite meethori mîanka îthatù, mùthenya na útugù, ntakûnoga i gûkaania wakîra ùmwe wacienu.
- 32**"Îndî ndîbûtiga bùrî ùmenyeeriini bwa Ngai bùrî na kiugo gîa útugi bwake. Kiugo gîake kîrî inya ya gûkûria wîtgio bwenu na kîrî inya ya gûtûma bwewa rûgai amwe na bara bonthe bathereetue.
- 33**Gùtirí rîo ndeerirîria mbia kana nguo cia muntù.
- 34**Wana biù bwingwa ibwiyi ndararutaga ngûgî ningwa ngeecûîra bira ndareegagua ndî bata na bio na ngacûîra bara barantûmîkagîra bira bareegagua barî bata na bio.
- 35**Kîrî mara monthe ndararûthaga ndarabwonagia na njîra cionthe atî tûbatîrue tûrutaga ngûgî na inya ta ùgu, kaingo tûteethagia bara batakwiûmba. Na tûririkanageeni biugo bia Mwathani Yiesù bira augire wengwa atî, 'Ûra eeyanaga nathaarimagwa nkûrûki ya ùra eeyagwa.' "
- 36**Paûrû akûrîkia kwaria, baaturia maru aaromba.

<sup>37</sup>Bonthe baarîra mûno bakîmûkîragîra nkingo, bakamûcunca.

<sup>38</sup>Kîra kîabeekîrîte kîeba mûno, i kwîgua Paûrû aabeerire batikooro bamwona kaîrî. Bamuumagara bamûkinyithia meeriini.

## Ngûgî 21

<sup>1</sup>Tûgûtigana na bo twatwa meeri twathi tûtakwathûkîra mwanka twakinya gîcîgîrioni kîa îria gîetagwa Kos. Rûûni twakinya gîcîgîrioni gîetagwa Rondes. Twathi twakinya taûni yeetagwa Patara.

<sup>2</sup>Twethîra meeri oogo îthiîte Boinîcia. Twatwa yo twathi.

<sup>3</sup>Tûgûkinya bantû amwe twanjîria kwona gîcîgîrîo gîa Kupooro. Twakûrûka Kupooro tûkîmîonaga mbarî ya ûmotho, twathi twakinya nthîgûrû ya Sîria. Twarûngama taûni ya Turo n'ûntû kûrî mîrigo yarutagîrwa oogo.

<sup>4</sup>Tweethîra eetîgîri oogo, twakara na bo ntugû mûgwanja. Eetîgîri babu baakaania Paûrû kwa inya ya Kîrundu bamwîra atikaathi Njerusaremu.

<sup>5</sup>Kagiita geetû ga kûthi gagûkinya, bonthe amwe na eekûrû baao na twana batuumagara twauma taûni batûkinyia rûteere rwa îria. Twaturia maru twinthe twaromba.

<sup>6</sup>Twatiganîra na bo agu, tiû twatwa meeri na bo beenûka.

<sup>7</sup>Twathi mbere na rûgendo kuuma agu Turo, mwanka twakinya Piteromeas. Twakeethia eetîgîri ba noogo na twakara na bo ntugû îmwê.

<sup>8</sup>Rûûni twathi kaîrî mwanka twankinya Kaisaria, twakara kwa mûtûmîria ûmwê eetagwa Piripû. Aarî ûmwê wa antû mûgwanja bara baathûrîitwe gûteetheeria atûmwa Njerusaremu.

<sup>9</sup>Piripû naarî na aarî bana beetwe kîewa kîa ûroria.

<sup>10</sup>Tûgûkaranga ntugû igana ûna, kîroria gîetagwa Agabas kîaya kiumîite Njundea.

<sup>11</sup>Aathûkia mûcibi wa Paûrû eeboga na uu magûrû na njara. Auga, "Kîrundu Ûmûtheru ariuga ûûgû, 'Mwene mûcibi ûyû aathi Njerusaremu i bu akoogwa ûûgû n'Ayaundi, anenkanîrwe kîrî antû batarî Ayaundi.' "

<sup>12</sup>Twinthe amwe na bara bangî baarî agu tûkwîgua ûgu twereka Paûrû twamwîra atikaathi Njerusaremu.

<sup>13</sup>Paûrû atwîra, "Ibûkûndîthia kîeba bûkîndîrîra! Indîthuuranîrîte gûkuîra Njerusaremu n'ûntû bwa Mwathani Yiesû, tatiga kûthaîkwa akî."

<sup>14</sup>Tûkwona gûtirî bu tûkîrûtha agarûra mathûgaania maake, twarekana n'we twauga, "Kwenda kwa Mwathani ikûrûthîke!"

<sup>15</sup>Tûgûkaranga agu bantû a ntugû igana ûna, twebîthîrania kûthi Njerusaremu.

- 16** Twathiyania na bamwe ba eetîgîri ba Kaisaria, batwira kwa muntû eetagwa Mûnaaconi, wa kuuma gîcîgîriooni gîa Kupooro, twakara agu gwake. Mûnaaconi aarî ûmwe wa eetîgîri ba mbere.
- 17** Tûkûthi Njerusaremu, eetîgîri bara tweethîre batûgwata ûgeni bwega mûno.
- 18** Rûûni twathiyania na Paûrû kûriûngîra Njakubu. Twethîra kinya akûrû ba kanica bonthe oogo.
- 19** Paûrû abakeethia. Abeera bunthe bûra Ngai aarûthîite kîrî bara bataarî Ayaundi gûkûrûkîra ngûgîni yake.
- 20** Bakwîgua mantû mamu baakumia Ngai. Beera Paûrû, "Mûruayia, ûtikwona kinya magiri mama ma Ayaundi beetîgîtie na barî na wîru bwa kûthingata watho bwa Musa?"
- 21** Ibeegîtue ûrutanaga Ayaundi bonthe bara batûire nthîgûrû ingî ûkîbeeraga batige kûthingata watho bwa Musa, batige gûtaanaga aana baao na batigane na wîthîre bwetû bwa Kîyaundi.
- 22** N'ata tûkûrûtha n'ûntû nwa mwanka bamenye ûrî gûkû?
- 23** Rûtha bûra tûgaakwîra. Aaga kûrî na antû bana barî na wîrane na Ngai.
- 24** Îthiyania na bo bakîthi kûtherua ûtherue na woû na ûbarîrîre mbia beenjwe ntundu kîongo. Ûkarûtha ûgu antû bonthe bakaamenya mantû mara bareegagua i ma gûtuîrîrwa, boone wabu woû wengwa nûthingataga watho bwa Musa.
- 25** Îgûrû rîa eetîgîri bara batarî Ayaundi, itwabaandîkîre baarûa twabeera bûra twatuire. Twabeerire batikaarîe irio bia kûrutîra ngai cia ûrongo, batikaarîe nyama irî na nthakame, batikaarîe nyama cia nyamû irî îmbite, na batikaarute ngûgî cia ûmaramari."
- 26** Kwoogu rûûni Paûrû aathûkia antû babu bana aathi na bo, baatherua barî amwe. Rîru Paûrû aathi nyomba ya Ngai kûmenyithia antû i kagiita kagana ata kûtherua kwao gûkaathûkia, na irî mûthînjîri wa Ngai akaarutîra woora ûmwe waciao kîgongwana.
- 27** Ntugû mûgwanja cia kûtherua kwao irî akubî kûthira, Ayaundi bamwe ba kuuma nthîgûrû ya Îcia boona Paûrû nyomba ya Ngai. Beengîra kîrîndî kîamûgwata
- 28** bakîringaga gîtuma bakiugaga, "Antû beetû ba Isiraeri, tûteethieni! Muntû ûyû n'we akûthi akîrutanaga antû gûntû kunthe mantû maathûûku îgûrû rîetû, tiû Ayaundi, watho bwetû, na bantû aaga atheru."
- ( **29** Baugire ûgu n'ûntû ibooneete Tirobimas wa kuuma Ebeeso barî na Paûrû taûni, baathûgaania Paûrû naamûthûngîrie nyomba ya Ngai.)

<sup>30</sup>Gîtuma kîaûyûra taûni yonthe. Antû bauma nteere cionthe baugîtie, baaya baagwata Paûrû bamûkururia bamûruta ome ya nyomba ya Ngai, mîrango yaingwa.

<sup>31</sup>Kîrîndî kîabangîite kûûraga Paûrû. Mûnene wa acikaarî ba Rooma aamenyithua. Eerwa Njerusaremu yonthe i gîtuma kîtheri.

<sup>32</sup>Warîo mûnene ûyu aathûkia acikaarî na aniini baake baathi noogo na mpwî. Kîrîndî gîkwona mûnene aayîite na acikaarî, baatiga kûringanga Paûrû.

<sup>33</sup>Mûnene aathi ara Paûrû aarî. Aaruta watho auga agwatwe athaîkwe na nyororo ciîrî. Rîru aûria, "Muntû ûyû n'ûû na n'ata arûthîite?"

<sup>34</sup>Antû baanjîria kûyoga. Bamwe bakiuga ûûgû, bangî ibakuuga bwao na bo, mwanka gwatuîka mûnene atikîûmba kûmenya n'ata gwakarîkîite. Kwoogu aaruta watho auga Paûrû airwe kambîni.

<sup>35</sup>Bagûkinya ngaatiini cia gwîtia kambîni, kîrîndî gîatua gûtindîkana mûno mwanka gwatuîka acikaarî nwa bakamatire Paûrû.

<sup>36</sup>Kîrîndî kîamûthingata gîkiugaga na inya, "Naûragwe!"

<sup>37</sup>Acikaarî barî akubî gûkûrûkia Paûrû kambîni, Paûrû aaromba mûnene rûûtha amwîra, "Waûmba kûmbîtîgîria ngakwîra?" Mûnene ûyu amûûria, "Îka nthî nwiyî Kîngiriki?"

<sup>38</sup>I woû Mûmiisiri ûra aatongoreerie antû ngiri inya baaregana na watho baathi bwa rwanda baatua kûrûa na thirikaarî?"

<sup>39</sup>Paûrû amûcookeria amwîra, "Arî, niû ndî Mûyaundi. Nciarîrîtwe Taarisas gîteere gîa Sirîsia, taûni îrî îgweta rînene mûno. Itû, mbîtîgîria mbarie na antû baba."

<sup>40</sup>Mûnene eetîgîria Paûrû. Arûngi waagu ngatiini aûkîria njara. Antû bagûkira, aaria na bo na Kîyaundi. Abeera,

## Ngûgî 22

<sup>1</sup>"Aruayia na babaaba, nthikîiriani ndîtheteere bûkîgagua!"

<sup>2</sup>Antû bakwîgua akîaria rwaria rwao baakira ki. Paûrû aathi mbere na kwaria. Abeera,

<sup>3</sup>"Ndî Mûyaundi. Nciarîrîtwe Taarisas gîteere gîa Sirîsia, îndî nkûrîrite taûni îno. Mwarimû wakwa aarî Gamarieri, na aanthoomithiirie bwega mûno kûthingata watho bûra biûyûyû bîetû beerwe. Na ndarî wîru mûno mantûûni ma Ngai ta bûra bwinthe bûrî na bu.

<sup>4</sup>Indanyamaaragia athingati ba Yiesû nkîûragithagia bamwe, nkîgwatithagia bara bangî nkabathaîkithia nceera, bonthe aka na arûme.

<sup>5</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai na kîama kîa Ayaundi kîonthe nwa gîkûûyîre gîkabwîra n'ûmma ûgu i bu ndarûthaga. I bo bampeere baarûa ira baandîkîrîte Ayaundi ba Ndamasiki, bampa rûûtha rwa kûthi noogo ngwata athingati ba Yiesû nkîbathaikaga mbareeta Njerusaremu beewa îkaanûkia.

<sup>6</sup>"Ta thaa thiita nthiîte, ndî akubî gûkinya Ndamasiki, nthûti îmwe werû bûûnene mûno bwanthararîra nteere cionthe.

<sup>7</sup>Ndagwa nthîgûrû! Ndeegua kayû kambîra, 'Saûrû, Saûrû, i kî n'ûntû ûkûnnyamaaria?'

<sup>8</sup>"Ndaûria, 'I woû ûû, mûnene?' "Ancookeria aambîra, 'I niû Yiesû wa Nasareethi ûra ûkûnyamaaria.'

<sup>9</sup>Bara twathiyânîtie na bo iboonire werû bûbu, îndî bataamenya kayû ka ûra aaragia.

<sup>10</sup>"Ndaûria, 'N'ata ûkwenda ndûtha, Mwathani?' "Mwathani aambîra, 'Ûkîra ûthi Ndamasiki. Wakinya ûkeerwa monthe mara ûthuurîtwe ûrûtha.'

<sup>11</sup>Bara twathiyânîtie na bo bangwata njara bambira Ndamasiki n'ûntû werû bûbu ibwarî na inya mûno, bwanta meetho.

<sup>12</sup>"Ndamasiki ikwarî na muntû eetagwa Anania. Aarombaga Ngai kûringana na watho na Ayaundi ba naagu bonthe ibaamûtîyîite.

<sup>13</sup>Aaya aarûngama waagu akubî naani. Aambîra, 'Mûruayia Saûrû, tua kwona kaîrî!' Warîo ndatua kwona.

<sup>14</sup>"Aambîra, 'Ngai wa biûyûyû bîetû akûthuurîite ûmenya bûra eendaga kûrûthwa, wona ûra Mwagîru na wîgua akîaria naawe.

<sup>15</sup>Ûgaakûyîra mara woneete na mara wîgîtue.

<sup>16</sup>Kwoogu i mbi îngî weteereete? Ûkîra ûbaatithue na ûthambue meeyia maaku riîtwaani rîake.'

<sup>17</sup>"Ngûcooka Njerusaremu, nkîromba ndî nyomba ya Ngai ndoonua kîoneki.

<sup>18</sup>Ndoona Mwathani akîaria naani akîmbîrâga, 'Uma Njerusaremu na mpwî n'ûntû antû batiîtgia ûkûyî bwaku îgûrû rîakwa.'

<sup>19</sup>"Ndamwîra, 'Mwathani, antû baba ibakûmenya bwega ndarathiyaga kuuma sinagoogiini kûthi îra îngî nkîthaikithagia nceera bara bagwîtgîtie na nkîbaturaga.

<sup>20</sup>Na kinya mûkûyî waku Stibini akîûragwa noogo ndarî ndûngi nkîonanagia inkûgwatanîra na ûntû bûbu, nkarîtie nguo cia bara baamûûragaga.'

<sup>21</sup>"Mwathani n'we aambîra, 'Ngagûtûma ûthi gûntû kûraaya mûno kîrî antû batarî Ayaundi.' "

- <sup>22</sup>Antû ibaathikîrîtie Paûrû, îndî akuuga ûgu baanjîria kûringa gîtuma bakiugaga, "Nathirue! Atibuîrîte kwîgua arî mwoyo!"
- <sup>23</sup>Baaringaga gîtuma bakîyiûragia tûbuuti twao ruuoni, bakiuragia tîiri bakîmincaga îgûrû.
- <sup>24</sup>Mûnene wa acikaarî auga Paûrû airwe kambîni aringwe ibooko aumbûre kîra gîatûmaga antû bamûringîra gîtuma.
- <sup>25</sup>Bakîmûthaîka njara kaingo bamûringa ibooko, Paûrû aûria mûrûngamîiri ûmwe wa acikaarî aarûngi agu akubî n'we, "Watho ibwîtîgîrîtie Mûrooma aringwa ibooko atakûrî kûgiitîrwa îgamba?"
- <sup>26</sup>Mûrûngamîiri ûyu akwîgua ûgu, aathi kîrî mûnene amûûria, "N'ata ûkûrûtha? Muntû ûyû i Mûrooma!"
- <sup>27</sup>Mûnene ûyu aathi kîrî Paûrû. Amûûria, "Ingûkûûria, ûrî Mûrooma?" Paûrû amûcookeria amwîra, "Yîi."
- <sup>28</sup>Mûnene auga, "Ndaarîire mbia nyingî mûno kaingo ntuîka Mûrooma." Paûrû auga, "Niû ndî Mûrooma gûciarwa."
- <sup>29</sup>Acikaarî bara baathiîte kûringa Paûrû ibooko bakwîgua ûgu baacooka nyuma warîru. Mûnene aamaka athaikithîtie Paûrû na arî Mûrooma.
- <sup>30</sup>Rûûni mûnene neendaga kûmenya gîtûmi kîa Ayaundi kûthitanga Paûrû. Kwoogu auga Paûrû atharue. Aaruta watho auga athînjîri bara banene ba Ngai na kîama kionthe barîkane. Rîru auga Paûrû aareetwa, aarûngamua mbere yao bontho.

## Ngûgî 23

- <sup>1</sup>Paûrû abacûûba, abeera, "Aruayia, mwanka îmunthî, meethooni ma Ngai ntûire nkîîgagua nkorooni yakwa ntirî na îgamba."
- <sup>2</sup>Paûrû akuuga ûgu, mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai eetagwa Anania eera bara baarûngi akubî n'we bamûringe kanyua.
- <sup>3</sup>Paûrû amwîra, "Wana woû Ngai nagaakûringa. Woû ûrî rûthingo rwake cokaal! Ûkari agu ûngiitîra îgamba kûringana na watho, îndî woû nûkûbuuna ûkauga ndingwe!"
- <sup>4</sup>Bara baarûngî akubî na Paûrû bamwîra, "Nûkûruma mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai!"
- <sup>5</sup>Paûrû abeera, "Ntikwiyî, antû beetû. Nkîmenya i mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai akûrî ntikiuga ûgu n'ûntû kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, 'Ûtikaarie ûntû bûûthûûku îgûrû rîa mûnene weenu.' "

- <sup>6</sup>Paûrû akûmenya akîama bamwe baarî Asandukai na bara bangî baarî Abarisai, auga na inya, "Antû beetû, ndî Mûbarisai, ncierwe i Mûbarisai. Ndîgambithua n'ûntû bwa bûra mbîtîgîtie antû bakaariûkua!"
- <sup>7</sup>Akuuga ûgu, Asandukai na Abarisai baanjîria gûturania mbaara, kîama kîathûkana.
- <sup>8</sup>Asandukai bateetîgîtie muntû ûmûkuû aariûka. Na bateetîgîtie kûrî araîka kana kîrundu kîa muntû ûmûkuû. Îndî Abarisai ibeetîgîtie mantû mamu monthe.
- <sup>9</sup>Gîtuma gîkwongeeereka, aarimû ba watho bara baarî Abarisai baarûngama bang'enteete mûno. Bauga, "Muntû ûyû gûtirî mabîtia arî na mo. Î ûkeegua i kîrundu kana mûraîka amwîrîite mantû mamu?"
- <sup>10</sup>Gîtuma kîanenea mûno. Mûnene wa acikaarî aanjîria gûkuthûka akîonaga taka Paûrû aûmba gûtandûranua. Kwoogu aaruta watho, eera acikaarî baake bathi bamûthûkie bamûrute kîrî antû, bamûcookie kambîni.
- <sup>11</sup>Ûtugû bwa ntugû înu, Mwathani aaya aarûngama akubî na Paûrû. Amwîra, "Ûmîria, n'ûntû nwa mwanka ûkûûyîre Rooma ta bûra wakûûyîre aaga Njerusaremu."
- <sup>12</sup>Rûûni rûkîrî Ayaundi bamwe beethîrana amwe baabîndîra Paûrû njûri. Baathiîtia bauga batirûma kana banyua gîntû bataûragîite Paûrû.
- <sup>13</sup>Baarî nkûrûki ya antû mîrongo îna bara baarî mûbangooni ûyu.
- <sup>14</sup>Baathi kîrî athînjîri bara banene ba Ngai na akûrû babeera, "Tûthiîtie twauga tûtirûma kana tûnyua gîntû tûtaûragîite Paûrû.
- <sup>15</sup>Kwoogu îndî, tûrîenda woû na kîama bûtûmana kîrî mûnene wa acikaarî bûmweneeria bûmwîra Paûrû areetwe bûmûûrie bûmenye ûmma nkûrûki. Itwîthuranîrîte kûmûûraga mbere ya akinya aaga."
- <sup>16</sup>Mwana wa muntû mûrûme wa mwaragina wa Paûrû eegua mantû mamu. Kwoogu aathi kambîni eera Paûrû.
- <sup>17</sup>Paûrû eeta mûrûngamîri ûmwe wa acikaarî. Amwîra, "Tathûkia mwana ûyû ûmwire kîrî mûnene wenu. Kûrî ûntû akwenda kûmwîra."
- <sup>18</sup>Mûrûngamîri ûyu aira mwana ûyu kîrî mûnene. Eera mûnene, "Mûgwate ûra agwîtwa Paûrû aambîta aambîra ndeete mwana ûyû kîrî woû, n'ûntû kûrî bu akwenda gûkwîra."
- <sup>19</sup>Mûnene aagwata mwana ûyu njara baathi gataaria. Amûûria, "N'ata ûkwenda kûmbîra?"
- <sup>20</sup>Mwana ûyu amwîra, "Ayaundi bagwatanîrîte bauga bagakûûria ûtûmane Paûrû airwe kîrî kîama rûû, beetuîkithîtie i kîama gîkwenda kûmenya ûmma nkûrûki.



<sup>21</sup>Útikeende úgu n'úntú kûrî na antú nkûrûki ya mîrongo îna bathiîttîtie bauga batirûma kana banyua gîntú mwanka boone bakûmûûraga. Na îndî úgu ibakwîthuuranîra beeteereete úbeetîgîîria îromba rîao."

<sup>22</sup>Mûnene aakaania mwana úyu amwîra atikeere antú akûmwîra mantú mamu. Amwîra athi bwega.

<sup>23</sup>Mûnene eeta arûngamîiri baîrî ba acikaarî. Abeera, "Thuuranîraani acikaarî magana maîrî mbûtûme Kaisaria. Na ndîenda buume aaga útugû thaa ithatû. Na îthiini na acikaarî bangî mîrongo mûgwanja ba mbaraathi, na bangî kaîrî magana maîrî bakûrûa na matumo.

<sup>24</sup>Bûthi na mbaraathi ira igaakamata Paûrû mwanka bûtige bûkwona agûkina bwega kîrî ngabana Berîksi."

<sup>25</sup>Mûnene aandîka baarûa îkuuga úûgû:

<sup>26</sup>Kîrî Berîksi, ngabana mûkaathe. Úra akwandîkîrîte i niû Kirandias Rusias. Thûkia nkeethi.

<sup>27</sup>Muntú úyu aragwatirwe n'Ayaundi na baraarî akubî bamûûraga úkeegua ti bûra ndaramenyithiirue we i Mûrooma, ndathi na acikaarî ndamûtunyûkia.

<sup>28</sup>Indaramwirire kîamaani nkîenda kwîgua bûra ararûthîite.

<sup>29</sup>I rîo ndaraayire kûmenya i mbaara baraarî na cio îgûrû rîa watho bwao. Gûtiraarî gîtûmi gîa kuuga aûragwe kana athaîkwe.

<sup>30</sup>Nkwîgua i kûraarî na mûbango wa kûmûûraga, i rîo ndatûmana warîo areetwa kîrî woû. Ndareerire bara bakuuga nabîttîtie baaye bakwîre.

<sup>31</sup>Útugû bûbu acikaarî baarûtha úgu beerirwe, baathûkia Paûrû bamwira mwanka taûni yeetagwa Antipatiris.

<sup>32</sup>Rûûni acikaarî ba magûrû bacooka, acikaarî ba mbaraathi baatigwa baathi mbere na rûgendo na Paûrû.

<sup>33</sup>Bagûkina Kaisaria, acikaarî baanenkerâ ngabana baarûa îra beetwe bamwirîra na baanenkanîra Paûrû kîrî we.

<sup>34</sup>Ngabana Berîksi aathooma baarûa înu. Aûria Paûrû aarî wa kuuma gîteere kîrîkû. Akwîgua aarî wa kuuma gîteere gîa Sirîsia,

<sup>35</sup>eera Paûrû, "Nkaathikîîria îgamba rîaku bara bakûthitangîite baaya." Aaruta watho auga Paûrû akarue gûku kambîni ya mûnene Eronde.

## Ngûgî 24

<sup>1</sup>Nyuma ya ntugû itaano, mûthînjîri úra mûnene wa Ngai eetagwa Anania aaya Kaisaria barî na akûrû bagana úna na mûgambi úmwe eetagwa Teetas. Baathi kîrî ngabana Berîksi bamwîra kîra baathitangîrite Paûrû.

- <sup>2</sup>Paûrû aareetwa. Teetas aanjîria gûtarania kîra baathitangîrîte Paûrû. Auga, "Mûkaathe Berîksi, ûtongoria bwaku bwega ibûtwete ûkiri îgiita rîiraaya na mantû meega maareetwa maateethia nthîgûrû yetû.
- <sup>3</sup>Rîonthe itûgûcookagîria nkaatho inyingî mûno n'ûntû bwa mantû mamu monthe.
- <sup>4</sup>Tûtagûgûteera îgiita, itûgûkûûria wenda ûtûthikîrie îgiita rîikai.
- <sup>5</sup>"Muntû ûyû ti mwega. Arîriûnga nthîgûrû yonthe agîtûmaga Ayaundi baûkia gîtuma. N'we mûtongoria wa gîkundi kîra gîkwîbîta Anasarini.
- <sup>6</sup>Na kinya naracûugagia gwaka nyomba ya Ngai mûgiro. Tûkûmwîthîria akîrûtha ûgu i rîo tûramûgwatire.
- <sup>8</sup>Wana woû wamûûria ûkaamenya tûtikûmûtuîrîra."
- <sup>9</sup>Ayaundi beetîgîria bauga mantû mamu i ma mma.
- <sup>10</sup>Ngabana oonia Paûrû na njara aarie. Paûrû auga, "Inkwîgua nkeneete nkîitheteera ndî mbere yaku n'ûntû imbiyî ûtûîre ûrî mûgambi wa nthîgûrû îno mîanka îmingî.
- <sup>11</sup>Ntugû îkûmi na ciîrî ti nthiru kuuma nkûthi Njerusaremu kûromba. Na ûkeenda kûmenya mantû mama nwa ûmenye.
- <sup>12</sup>Tika antû baba baambîthîre nyomba ya Ngai ngîturania mbaara. Na tika baambîthîra sinagoogiini kana taûni nkîngîra antû baûkia gîtuma.
- <sup>13</sup>Na wana bationa ûkûûyî bwa kwonania wabu indûthîite mantû mama bakuuga.
- <sup>14</sup>Bûra mbûmba gwîtgîria ntagûkwitha n'atî, ndombaga Ngai ûra biûyûyû beetû baarombaga nkîthingataga ûrutani bûra antû baba baugaga i bwa ûrongo. Kairî imbîtgîtie bûra bunthe bwandîkîtwe mabukuuni ma watho na ma iroria.
- <sup>15</sup>Na ndî na wîrîgîro kîrî Ngai wata antû baba atî antû bakaariûkua, bara baagîru na bara batarî baagîru.
- <sup>16</sup>Kwoogu rîonthe ncûugagia kwîgua atî, nkorooni yakwa ntikwîgua ndî na mabîtia kîrî Ngai kana kîrî muntû.
- <sup>17</sup>"Nyuma ya mîanka îmingî indacookire Njerusaremu mbirîrîte antû beetû bara nkîa ûteethio na nkîrutîra Ngai kîgongwana.
- <sup>18</sup>Rîru bambîthîre nyomba ya Ngai, i mantû ma kûtherua ndarûthaga. Gûtirî kîrîndî ndaaragîria na gûtirî gîtuma kîarî oogo.
- <sup>19</sup>Îndî kûrî Ayaundi bamwe ba kuuma nthîgûrû ya Îcia twarî na bo gûku nyomba ya Ngai. Na babu i bo babatîrue wîgua barî aaga bakauga mbere yaku kana weegua kûrî bu bûûthûku ndarûtha.

- <sup>20</sup>Kana tatiga antû baba barî aaga bakwîre weegua kûrî mabîtia boona ndî na mo nkûgambithua i kîama.
- <sup>21</sup>Twanga mîgambo îra ndaugîrie na inya ndî mbere yao, ndabeera, 'Bûrîngambithia îmunthî n'ûntû bwa bûra mbîtgîtie antû bakaariûkua!' "
- <sup>22</sup>Berîksi naiyî bwega mantû ma ûrutani bwa bara baathingatîte Yiesû. Aarûngamia îgamba. Auga, "Nkaagiita îgamba rîrî rîra Rucias, mûnene wa acikaarî, akaaya."
- <sup>23</sup>Berîksi aaruta watho eera mûrûngamîri ûmwe wa acikaarî akarie Paûrû. Îndî auga eeyagwe kaanya ga kwanganga na acoore baake beetîgagîrue bakaaya bakamûreetera kîra ûkeegua arî na ûbatu bwa kîo.
- <sup>24</sup>Nyuma ya ntugû igana ûna, Berîksi aaya na mwekûrû wake. Mwekûrû wake eetagwa Ndurusiira na aarî Mûyaundi. Berîksi aaruta watho auga Paûrû areetwe. Akûreetwa, amûthikîria akîarîria mantû ma wîtgîio kîrî Kîrîstû Yiesû.
- <sup>25</sup>Paûrû akûthi na mbere akîaragîria mantû ma wagîru, kûrega kwathwa i mwîrî, na mantû ma ntugû îra îkaaya rîra antû bakaagiitîrwa îgamba, Berîksi aagwatwa n'ûguaya. Amwîra, "N'ûûgu îndî. Îthi, ngagwîta kaîrî rîra ûkeegua ndî na kaanya."
- <sup>26</sup>Na kaîrî, Berîksi neerîgagîra Paûrû akamûgukuma. Kwoogu i kîo gîatûmaga akara agîtûmanangaga aaria n'we.
- <sup>27</sup>Mîanka îrî îkûthira, Pokias Bestas aatuîka ngabana bantû a Berîksi. Na n'ûntû Berîksi neendaga gûkenia Ayaundi, akîthi aatiga Paûrû waarî nceera.

## Ngûgî 25

- <sup>1</sup>Nyuma ya ntugû ithatû kuuma Bestas akûûya, auma Kaisaria aathi Njerusaremu. Akûthi noogo
- <sup>2</sup>athînjîri bara banene ba Ngai na atongoria ba Ayaundi bamwîra mantû mara baugaga Paûrû naarûthîte. Bamûûria
- <sup>3</sup>abarûthanîrie mantû, Paûrû areetwe Njerusaremu. Mûbango wao warî bamûûragîre njîraani.
- <sup>4</sup>Bestas abeera, "Paûrû agaakara Kaisaria na nkaathi noogo nyuma ya îgiita rîtarî rîraaya.
- <sup>5</sup>Kwoogu îtgîrîiani nkîthi tûthiyanie na atongoria bamwe beenu bakauge kîra bûkûmûthitangîra, weegua kûrî mabîtia muntû ûyu arûthîte."
- <sup>6</sup>Nyuma ya ntugû ta inyanya ûgu kana îkûmi, Bestas aacooka Kaisaria. Rûûni rwa ntugû înu aakinyire, aathi aakara nthîgûrû gîtîni kîra aakaragîra akîgiita magamba. Aaruta watho auga Paûrû areetwe.

<sup>7</sup>Paûrû akûreetwa Ayaundi bara baumîite Njerusaremu bamwirigîra. Baatarania mantû maingî maathûûku mûno mara baugaga narûthîite, îndî bataûmba kwonania ûmma bwa mo.

<sup>8</sup>Paûrû eetheteera. Auga, "Gûtirî mabîtia ndûthîite ta kuuna watho bwa Kîiyaundi, gwîkîra nyomba ya Ngai mûgiro, kana kûrega kwathîkîra Kaisaarî."

<sup>9</sup>Bestas akîenda gûkenia Ayaundi, aûria Paûrû, "Wenda kwirwa Njerusaremu nkagiiîre îgamba rîaku noogo?"

<sup>10</sup>Paûrû amwîra, "Ndûngi mbere ya kooti ya Kaisaarî. Na aaga noogo mbatîrue ngiitîrwa îgamba ndî. Gûtirî mabîtia ndûthîite Ayaundi. Wana woû nûkûmenya ûgu bwega mûno.

<sup>11</sup>Îndî nkaaya kwonwa ndûthîite ûntû bwagîrîte ntuirwa kûûragwa, ntiuga ntikaûragwe. Îndî ûkaaya kwîgua mantû mama antû baba bakûnthitangîra i ma ûrongo, gûtirî we abatîrue aanenkanîra kîrî bo. Kwoogu inkûromba ngiitîrwe îgamba i Kaisaarî wengwa!"

<sup>12</sup>Nyuma ya Bestas akwaranîria na bara baamweyaga ûkûrû, eera Paûrû, "N'ûntû wauga ûrîenda kûgiitîrwa îgamba i Kaisaarî, îndî nwa kîrî Kaisaarî ûkairwa."

<sup>13</sup>Nyuma ya ntugû igana ûna, mûnene Angiripa na mwaragina eetagwa Mbanis baaya Kaisaria gûkeethia Bestas.

<sup>14</sup>Bagûkaranga ntugû inyingî, Bestas eera mûnene mantû ma îgamba rîa Paûrû. Abeera, "Kûrî muntû arî aaga aatigirwe nceera i Berîksi.

<sup>15</sup>Rîra ndarî Njerusaremu, athînjîri bara banene ba Ngai, na akûrû ba Ayaundi baamûthitangire kîrî niû, bambîra ngiite îgamba rîake mbuge nabîtîtie.

<sup>16</sup>"Ndabeera ti wîthîre bwa Arooma kûgiitîra muntû îgamba mbere ya eewa kaanya ga kûgambana na bara bamûthitangîite, eetheteera.

<sup>17</sup>Bakûûya aaga ntaata thaa. Gwakeere rûûni rûkîrî ndakara gîtîni kîra ndakaragîra nkîgiita magamba ndauga muntû ûyu areetwe.

<sup>18</sup>Babu baamûthitangîite bakûrûngama kwaria, nteegua ûntû bûûthûûku kîrî mara ndeerîgîrîite kwîgua.

<sup>19</sup>Bûra ndeegiirue, i mbaara baaturanagia n'we îgûrû rîa ndini yao na îgûrû rîa muntû aakuire eetagwa Yiesû, îndî Paûrû augaga arî mwoyo.

<sup>20</sup>Nkwaga bwa kuuga îgûrû rîa mantû mamu, kwoogu ndaûria Paûrû kana weegua akîenda akairwa Njerusaremu nkathikîria îgamba rîake noogo.

<sup>21</sup>Îndî Paûrû aûria agiitîrwe îgamba i Kaisaarî. Kwoogu ndaruta watho ndauga akarue bwega mwanka rîra nkoona kaanya ga kûmûtûmanîra kîrî Kaisaarî."

<sup>22</sup>Angiripa eera Bestas, "Niû ndeenda kûthikîria muntû ûyu akîaria." Bestas amwîra, "Ûkamûthikîria rûû."

<sup>23</sup>Rûûni Angiripa na Mbenike baakinya beekîrîte nguo bwega mûno, beethîra beeteereetwe na gîtîyo kîinene. Baakûrûka kûra magamba maagiitagîrwa. Baayanîtie na atongoria ba ndûa na antû ba taûni înu bara baarî îgweta. Bestas aaruta watho auga Paûrû areetwe.

<sup>24</sup>Bestas auga, "Mûnene Angiripa na bara bwinthe bûrî aaga amwe naati. Aaga mbere yenu kûrî na muntû ûyû. Ayaundi bonthe bara barî Njerusaremu na bara barî gûkû bamûthitangîite kîrî niû bakîringaga gîtuma bakauga atibatîrue eegua arî mwoyo.

<sup>25</sup>Gûtirî mabîtia ndoona arûthîite matûma atuîrwa kûûragwa. Îndî akuuga arîenda kûgiitîrwa îgamba i Kaisaarî, mbangîite kûmûtûmanîra kîrî we.

<sup>26</sup>Ntirî na ûntû bwa kwandîkîra mûnene wakwa mmwîra îgûrû rîake. Kwoogu gîku i kîo gîtûmîite mbuga areetwe mbere yenu bwinthe, na mûno mûno, kîrî woû, mûnene Angiripa, kaingo ndathikîiria bûkîmûûria biûria mbona kana kûrî bu nkeegua bwa kwandîkîra mûnene mmwîre.

<sup>27</sup>Ndîona n'ûtaku mûno kuuga mûgwate airwe ntakuuga kîra athitangîrîtwe."

## Ngûgî 26

<sup>1</sup>Angiripa eera Paûrû, "Ûrî na rûûtha rwa kwîtheteera." Paûrû aukîiria njara, aanjîria kwîtheteera. Auga,

<sup>2</sup>"Mûnene Angiripa, ndîona ndîite mûnyaka îmunthî ndî na kaanya ga kwîtheteera ûkîngagua, îgûrû rîa mantû mara monthe Ayaundi bakuuga indûthîite.

<sup>3</sup>Mûno mûno, mûnyaka ûra ndîite i kwîgua nwiyî wîthîre bunthe bwa Ayaundi na mantû mara baturanagîria mbaara. Kwoogu ingûkûûria ûnthikîirie ûtakwîgua ûkînogerwa.

<sup>4</sup>"Ayaundi bonthe ibaiyî mûtugo wakwa unthe kuuma ndî mwana. Ibaiyî bûra ndakari kuuma ndî gwetû na nkûthi Njerusaremu.

<sup>5</sup>Bambiyî kwa îgiita rîraaya mûno na bakeenda nwa bakûûyîire atî ndatûûraga ndî Mûbarisai. Na kûringana na ndini yetû, gîkundi kîa Abarisai i kîo kîrî mawatho maûmo mûno.

<sup>6</sup>Îndî ndî aaga nkîgambithua n'ûntû bwa wîrîgîiro bûra ndî na bu, bûra Ngai eere biûyûyûyû bietû kûringana na wîrane bwake.

<sup>7</sup>Mîrîga yetû îrî îkûmi na îrî îkaraga îkîrombaga mûthenya na ûtugû îrîgîrîite kwona Ngai akiingia wîrane bûbu. Kwîgua ndî na wîrîgîiro bûbu i kîo Ayaundi banthitangîrîte, mûnene.

<sup>8</sup>I mbi îgûtûma bwona bûrî ûntû bûrî inya Ngai kûriûkia antû?

- <sup>9</sup>"Mbereeni, niû ningwa kûrî rîo ndathûgaanagia nwa mwanka ngerie bûra bunthe gûkîûmbîka ndegane na athingati ba Yiesû wa Nasareethi.
- <sup>10</sup>Înu n'yo ngûgî îra ndarutaga Njerusaremu. Ndatûmagîra rûûtha rûra ndeetwe n'athînjîri bara banene ba Ngai, ndathaîkithia nceera athingati baingî ba Yiesû. Na indaringaga kuura ya gwîtîgîria batuîrwa kûûragwa.
- <sup>11</sup>Ndariûnganagia na masinagoogi monthe magiita na magiita ngatûma banyamaarua nkîenda barekana na wîtîgio bwao. Indabameneete mûno mwanka ndatua kûthiyaga taûni cia nthîgûrû ingî mbanyamaaria."
- <sup>12</sup>Paûrû auga, "Ndî rûgendooni ntugû îmwe nthiîte Ndamasiki ndî na watho na rûûtha kuuma kîrî athînjîri bara banene ba Ngai,
- <sup>13</sup>ta thaa thiita ndî njîraani nthiîte, ngîkwîraga, mûnene, werû bwauma îgûrû bwanthararîra nteere cionthe tûrî na bara twathiyânîtie na bo. Werû bûbu bwathararîite nkûrûki ya werû bwa riûa.
- <sup>14</sup>Twinthe twagwa nthîgûrû. Ndeegua kayû kambûria na rûthiomi rwa Kîibirania, 'Saûrû, Saûrû, i kî n'ûntû ûkûnyamaaria? Nûkwîthînia mana ûkîrûa na wendi bwakwa ta îng'ooi rîkîringa thiarî rwambo rwa ûra arîthingatîrîtie.'
- <sup>15</sup>"Ndaûria, 'Î woû ûû, mûnene?' "Mwathani aambîira, 'I niû Yiesû ûra ûkûnyamaaria.
- <sup>16</sup>Ûkîira ûrûngame. Ndeebonania kîrî woû n'ûntû ngûkûthuura ûtuîka mûruti ngûgî wakwa, kaingo wîgua ûrî mûkûûyî wa ûntû bûbû woona na mantû mangî mara ngaakwonia.
- <sup>17</sup>Ngagûtunyûkagia antû beenu na kuuma kîrî bara batarî Ayaundi bara ngaagûtûmaga kîrî bo.
- <sup>18</sup>Ngaatûma ûtûme barancûkie, baume mwinduuni baaye werûûni, baume wathooni bwa Saitaani batuîke antû ba Ngai kaingo barekerwa meeyia maa, bathûkie kaanya kaa amwe na bara Ngai athereetie kuumania na wîtîgio bwao kîrî niû.' "
- <sup>19</sup>Paûrû aathi na mbere na kwaria. Auga, "Kwoogu, mûnene Angiripa, indathîkîre kîoneki gîku kîaumire îgûrû.
- <sup>20</sup>Ndaanjîrie gûtûmîria mbere kîrî antû ba Ndamasiki, rîru ndathi kîrî ba Njerusaremu, kîrî ba Njundea yonthe, na kîrî bara batarî Ayaundi. Ndabatûmîrie ndabeera beerire, batuîke antû ba Ngai na boonanie kwîrira kwao na mantû mara bakaarûthaga.
- <sup>21</sup>Gîku i kîo gîatûmire Ayaundi bangwata bakûmbîthîra nyomba ya Ngai baacûûgia kûmbûraga.

<sup>22</sup>Índî Ngai nanteethetie úkoona i niú îmunthî ndúngi aaga mbere yenu nkîbweyaga úkúúyî baanene na baaniini. Na mantú mama nkúbwîra nwa mara iroria na Musa baugire magatuúkáka,

<sup>23</sup>atî, kwarî nwa mwanka Mesia aúragwe na atuúke muntú wa mbere kúriúka, amenyithanie úmma bwa wonokio kîrî Ayaundi na kîrî bara batarî Ayaundi.”

<sup>24</sup>Bestas akwîgua Paúrú akîitheteera úgu, amúgondokera na inya amwîra, "Núrî na nkoma, Paúrú! Kîthoomo gîku gîaku úthoomeete kígana úgu i kîo gîkúrutîite nkoma.”

<sup>25</sup>Paúrú amwîra, "Ntirî na nkoma, múkaathe Bestas. Mantú mama nkwaria i ma mma na ti ma útaku.

<sup>26</sup>Múnene Angiripa naiyî mantú mama. Na i kîo gîgútúma mbaria n'we mbúmîrîtie. Ndî na mma gútirî úntú ndauga ataiyî n'úntú mantú mama maataarúthîkîra withooni.

<sup>27</sup>Múnene Angiripa, Nwítîgîtie iroria? Imbiyî núbîitîgîtie.”

<sup>28</sup>Angiripa eera Paúrú, "Útintuúkithia Múkîrîstú na mpwî úgu!”

<sup>29</sup>Paúrú amwîra, "Nwîgue i na mpwî kana i nyuma ya îgiita rîiraaya, îromba rîakwa kîrî Ngai n'atî, woú na bwinthe bara bûnthikîrîtie îmunthî búkare ta niú. Índî ingî bútarî batháike na nyororo.”

<sup>30</sup>Múnene Bestas, ngabana Angiripa, Mbenike na bara bangî baakari na bo baúkîra

<sup>31</sup>baathi. Bakîaria beerana, "Muntú úyú gútirî bu arúthîite búumba gútúma atuúrwa kúúragwa kana kúthaíkwa.”

<sup>32</sup>Angiripa eera Bestas, "Muntú úyú akîrekua akathi úkeegua ti búra araugire arîenda Kaisaarî agiita îgamba rîake.”

## Ngúgî 27

<sup>1</sup>Ígiita rîgúkinya rîra kwabangîtwe túkaathi nthîgúrú ya Itaaria, gwatuúka Paúrú na agwate bangî bakairwa i Njurias, úmwe wa arúngamîri ba acikaarî. Aarúngamîrîite gîkundi gîetagna Mbúútú ya Kaisaarî.

<sup>2</sup>Tweethîra meeri Andiramîtiamu îrî akubî kúthi, twatwa. Yarî îgaakúrúkîra taúni igana úna cia rúteere rwa îria rwa nthîgúrú ya Ícia. Itwarî na Múmacendonia twathiyánîtie n'we eetagna Arîstakas. Aarî wa kuuma taúni ya Thesaronike.

<sup>3</sup>Rúúni twakinya taúni ya Sindoni. Njurias eegua Paúrú kîao, amwaa rúútha rwa kwona acoore baake kaingo ewa bira eegagua arî na úbatu bwa bio.



- <sup>4</sup>Tûkuuma agu taûni înu twathi na mbere na rûgendo. Îndî n'ûntû bwa bûra ruuo rwabuutanaga rûtûtarîite, tweekirimania na gîcîgîrrio kîa îria gîa Kupooro gîtûrigîrîite kîrî bwa njara ya ûmotho.
- <sup>5</sup>Twakûrûkîira akubî na gîteere gîa Sirîsia na gîa Pamburia, twakinya taûni yeetagwa Maîra, gîteere gîa Raîkia.
- <sup>6</sup>Tûrî agu taûni ya Maîra, Njurias oona meeri îngî yaumîite Aregicandiria îthiite nthîgûrû ya Itaaria. Atwîra tûtwe yo.
- <sup>7</sup>Ntugû inyingî twathi mpoora, îndî twaûmba gûkinya na thîina woogu taûni yeetagwa Kinindos. N'ûntû bwa bûra ruuo rwabuutanaga mwanka rwatûrigîria kûthi na mbere tûtarîite naara twathiite, twagarûka. Twathi twîkirimanîite na gîcîgîrrio gîa Kiriti gîtûrigîrîite, twakûrûka taûni yeetagwa Sarimone.
- <sup>8</sup>Twathi tûrî akubî na rûteere rwa îria mwanka twakinya na thîina woogu bantû eetagwa Karus Rimenas. (Kuuga ûgu i ta kuuga 'Bantû eega a meeri kûrûngama'.) Bantû agu atirî kûraaya na taûni ya Rasea.
- <sup>9</sup>Itwarî tûgûta îgiita mûno îriani. Îgiita irîarî rîkûthûka kwagîa ûgwati bwa kûthi na mbere na rûgendo. Kwarî nyuma ya ntugû îra Ayaundi baarutaga kîgongwana n'ûntû bwa meeyia maa. Paûrû abaatha abeera,
- <sup>10</sup>"Ka mbwîreeni aba. Bûra nkwona, tûkaaya kuuma aaga rûgendo rwetû ûkeegua rûrî na thîina na rûreete acaara ya mîrigo na meeri. Na wana mîoyo yetû yaûmba kûûra."
- <sup>11</sup>Îndî Njurias ataathingata ûgu Paûrû aabeeraga. Aathingatire bûra ndereba na mwene meeri baugire.
- <sup>12</sup>N'ûntû bantû agu twarûngi atarî eega a gûkara kagiita ga mpîo, antû bara baingî bauga tûthi na mbere na rûgendo twone kana gûkîûmbîka tûgakinya taûni ya Biniksi, tûgakara oogo kagiita ga mpîo. Biniksi nîarî bantû eega a meeri kûrûngama gîcîgîrioni gîa Kiriti. Mbarî cia yo ciîrî ciankanîite na îria.
- <sup>13</sup>Karuuo kaniini kaanjîria kûbuutana kaumîite bwa ûmotho. Antû bara baingî baathûgaania mûbango wao ûkûbua. Baûkîria nanga baathi beekirimanîite na Kiriti, barî akubî na rûteere rwa îria.
- <sup>14</sup>Nyuma ya îgiita rîtarî rîraaya kwagîa na kîbuubani kîinene mûno kiumîite Kiriti. Kîbuubani gîku gîetagna 'Eurakuro'.
- <sup>15</sup>Gîakondoria meeri, tweethîra n'ûtheri gûcûûgia kûthi mbere. Kwoogu twarekana na meeri yakondorua.
- <sup>16</sup>Twateethirue i gacîgîrrio kaniini ka îria geetagwa Kaunda. Twathi twîkirimanîite na ko gatûrigîrîite twaûmba kûthûkia na thîina gatarû kara kaniini koogagîrwa nyuma ya meeri.

- 17**Bakûrûtha ûgu, baathûkia mîkanda booga n'yo meeri îrî yonthe kaingo iita nkûrûki. Na n'ûntû ibaakuthûkaga meeri îtiira mûthanga wîthîreene amwe rungu rwa rûûyî bantû eetagwa Satis, beendamia gîtambaa kîra gîûkagîrûa kaingo rîra kîabuîgwa i ruuo meeri îthi, rîru baarekeeria meeri yakondorua i ruuo.
- 18**Rûûni kîbuubani gîkûthi na mbere, baaruta mîrigo îra meeri yakamatîite bakîgeraga îriani.
- 19**Aûkeeni baaruta into bia meeri yo yongwa bira yakamatîite bakîgeraga îriani.
- 20**Tûtoona riûa kana nthata ntugû inyingî. Kîbuubani kîathi na mbere mwanka wîrîgîro bwa kwonoka bûra twarî na bu bwathira.
- 21**Bagûkara mûno batarîa irio, Paûrû aarûngama abeera, "Aba, kaaba ûkeegua bwambîgiirue nkûbwîra tûtikaume Kiriti. Bûtikîona thîna îno kana bûgîa acaara îno.
- 22**Îndî ûmîiriani n'ûntû gûtirî nwa ûmwe wacienu akaûra. I meeri yonka îkeenyanua.
- 23**Ûtugû bûthiru mûraîka wa Ngai wakwa, Ngai ûra ntûmîkagîra araayire aarûngama waagu akubî naani.
- 24**Aambîira, 'Ûtikaamake, Paûrû! Nwa ûkaarûngama mbere ya Kaisarî. Na n'ûntû bwa ûtugi bwa Ngai namenyeereete mîoyo ya bara bonthe bûthiyanîtie na bo, n'ûntû ûrî oogo.' "
- 25**Paûrû abeera, "Kwoogu, aba, ûmîiriani n'ûntû mbîtîgîtie Ngai atî gûgaakara woogu arambîirire.
- 26**Îndî amwe na ûgu, kîbuubani nwa gîgaatwira rûteere rwa gîcîgîrîo kîna kîa îria."
- 27**Ûtugû bwa mûthenya wa îkûmi na îna, kîbuubani nwa gîatûkondoreetie îriani rîa Menditarîniani. Ûtugû ta gatî kanene ûgu, aruti ngûgî ba meeri baanîjîria kûthûgaania tûrî akubî gûkinya rûteere rwa îria.
- 28**Baathûkia rûrigi rwogeeretwe cuuma, beendamia rûûyîni mwanka rwatonga nthîgûrû. Rîru baaruta baathima boona ûraaya bwa ndia bwarî biiti îgana rîa mîrongo îrî. Tûkûthiyanga bantû atarî araaya mûno baathima kaîrî boona ndia yakinya biiti mîrongo kenda.
- 29**Boonaga taka tûûmba gûtiira rwara rwa iiga kuuma agu. Kwoogu baariamia nanga inya ira ciarî nyuma ya meeri. Rîru baaromba gûkea na mpwî.
- 30**Aruti ngûgî ba meeri baaruta gatarû kara kaniini bakeendamia rûûyîni beetuîkithîtie ibakwenda kûthi kûriamia nanga cia mbere, îndî ibeendaga gûtooroka.
- 31**Paûrû eera Njurias na acikaarî, "Antû baba bauma, gûtirî wacietû akoonoka."

- <sup>32</sup>Acikaarî baagiita mîkanda îra yathaîkîrîfite gatarû, kaathi na rûûyî.
- <sup>33</sup>Kûrî akubî gûkea, Paûrû, abeera i kaaba bakarîa. Abeera, "Bûraarî thînaani ntugû îkûmi na inya wabûtarîa nwa mbi.
- <sup>34</sup>Kwoogu i kaaba bûkarîa gîntû bûtigaakue. Gûtirî we wacietû agaata nwa rûtundu rûmwe rwa kîongo gîake."
- <sup>35</sup>Paûrû aathûkia mûgaate. Aacookeria Ngai nkaatho barî oogo bonthe, aung'enyûra aanjîria kûrîa.
- <sup>36</sup>Bonthe baûmîria, wooro muntû aarîa.
- <sup>37</sup>Twinthe bara twarî meeriini înu twarî antû magana maîrî ma mîrongo mûgwanja na bathanthatû.
- <sup>38</sup>Bonthe bakûrîa babaa, baaruta ngano îra meeri yakamatîite bakîgeraga îriani, kaingo meeri yûtha.
- <sup>39</sup>Gûgûkea bataamenya i kû twarî. Boona bantû kwarî na mûthanga na tûrîma tûrî nteere. Boona arî bantû eega a gûtarithia meeri weegua bûkîumbîka.
- <sup>40</sup>Kwoogu baagiita mîndo îra nanga ciogeeretwe na baatharia mîndo îra yogeeretwe nthigû cia kûbîndûra. Rîru beetithia gîtambaa kîra gîûkagîrua kaingo rîra kîabuîgwa i ruuo meeri îthi. Meeri yathi yerekerete bwa rûteere rwa îria.
- <sup>41</sup>Meeri yatiira kîthûmba kîa mûthanga gûku rûûyîini, yagwatwa rungu mbarî ya mbere, yaremwa kûthi. Yaanjîria kwombokana nyuma n'ûntû bwa inya ya mîkumbîrî ya îria.
- <sup>42</sup>Acikaarî boona kaaba bakaûraga agwate bonthe kaingo batathambîra bakinya rûteere rwa îria batoorooka.
- <sup>43</sup>I mûrûngamîri wao aabagiriirie batirabaûraga n'ûntû neendaga kwonokia Paûrû. Eeyana watho auga muntû wonthe ûra akîumba kûthûngûtha athûngûthe athambîre mwanka rûteere.
- <sup>44</sup>Auga bara bangî babathingate bathi bagwete mbaû kana icuubî bira biarebûkîite meeriini. Ûgu i bu gwakarîkire, twinthe twakinya rûteere rwa îria tûrî mwoyo.

## Ngûgî 28

- <sup>1</sup>Tûgûkinya rûteere tûrî mwoyo twinthe twaya kûmenya gîcîgîrîo gîku gîetagwa Mûrita.
- <sup>2</sup>Antû ba Mûrita batûgwata ûgeni twinthe bwega mûno. Batûbuîra mwanki n'ûntû ikwauraga na ikwarî na mpîo.

- <sup>3</sup>Paûrû aarûma nkû. Agîkîra mwankiini njoka yamongooroka ku n'ûntû bwa mûrugutîra, yamûrûma njara yakara îcuncuuri.
- <sup>4</sup>Antû ba gîcîgîrîo gîku bakwona njoka îcuncuuri njara ya Paûrû, beerana, "Na mma muntû ûyû i mûûragani. Wana weegua noonokire kûûra na îria, ngai itireetîgîria atûûra mwoyo."
- <sup>5</sup>Paûrû aaburunca njoka înu yamûrûmûka, yagwa mwankiini, na gûtirî bu aakara.
- <sup>6</sup>Antû babu baakara beeteereete boona Paûrû akiimba kana agîturana nthîgûrû akua. Bagweteera îgiita mma wabatoona agîkara nwa ata, baagarûka mathûgaanio. Bauga, "Arî, muntû ûyû i ngai."
- <sup>7</sup>Akubî na agu twarî ikwarî na mûnda wa mûnene wa gîcîgîrîo gîku. Mûnene ûyu eetagwa Pubirias. Atûgwata ûgeni twakara gwake ntugû ithatû tûkîmenyagîrwa bwega mûno.
- <sup>8</sup>Îthe wa mûnene ûyu naamaami ûrîrî aayîtue kûbîyanîra kwa mwîrî na rwaro rwa nthakame. Paûrû aathi gûku aamaami amûrombera amwaigîrîite njara, amworia.
- <sup>9</sup>Gûgûkarîka ûgu, bara bangî baayîtue gîcîgîrîoni gîku baaya kîrî Paûrû abooria.
- <sup>10</sup>Antû ba gîcîgîrîo gîku ibaatûtîyîite mûno. Kagiita geetû ga kûthi gagûkinya, batwaa into biingî bira twarî na ûbatu bwa bio.
- <sup>11</sup>Nyuma ya mîeri îthatû twatwa meeri îngî ya kuuma Aregicandiria. Yarî na mîbuanaano ya ngai ba maatha beetagwa Kastan na Poraksi. Yakarîite agu yeteereete kagiita ga mpîo gakûrûka.
- <sup>12</sup>Tûkuuma agu twathi twakinya taûni yeetagwa Sairakius, twakara oogo ntugû ithatû.
- <sup>13</sup>Twauma agu twathi mbere na rûgendo twakinya taûni yeetagwa Regiamu. Rûûni rwa ntugû înu, ikwarî na ruuo rwabuutanaga rûmîite bwa njara ya ûmotho. Twaûmba kûthi mwanka aûkeeni twakinya taûni yeetagwa Putiori.
- <sup>14</sup>Tweethîra eetîgîri oogo batwîra tûkarakarange na bo kiumia kîmwe. Rîru twathi twakinya Rooma.
- <sup>15</sup>Eetîgîri ba Rooma ibeegîtue tûkaaya. Kwoogu ibaatûthagaanîite. Bamwe baatweteereete bantû antû baarîkanaga eetagwa Boromu ya Apiûs. Na bara bangî baatweteereete bantû eetagwa 'Nyomba Ithatû cia Ageni.' Paûrû akwona eetîgîri babu aacookeria Ngai nkaatho. Eegua aagîa wîru.
- <sup>16</sup>Tûgûkinya Rooma, Paûrû eetîgîrûa akara nyomba yake wenka. Îndî naarî na mûcikaarî wa kûmûkaria.
- <sup>17</sup>Nyuma ya ntugû ithatû, Paûrû eeta atongoria ba Kîyaundi mûceemanio. Bakwîthîrana abeera, "Antû beetû, amwe na kwîgua gûtirî mabîtia ndarûthîrite

antû beetû kana mbuna kîwîthîre kîa biûyûyûyû bietû, ndagwatirwe ndathaîkwa Njerusaremu ndanenkanîrwa kîrî Arooma.

<sup>18</sup>Arooma bakûngambithia ibeendaga kûndekia n'ûntû batoona ndî na mabîtia makîûmba gûtûma ntuîrwa kûûragwa.

<sup>19</sup>Îndî Ayaundi bamwe baarega ndekua. I rîo ndoonire i kaaba îgamba rîakwa rîgiitwe i Kaisaarî. Îndî ntikwenda kûgarûka antû beetû mbathitanga.

<sup>20</sup>Kwoogu gîku i kîo gîtûmîite mbwîta mbûmenyithia atî, nthâikîitwe na nyororo ino n'ûntû bwa wîrîgîiro bûra Aisiraeri barî na bu."

<sup>21</sup>Bamwîra, "Gûtîrî baarûa twagwata kuuma Njundea îkîgwetaga mantû maaku, kana muntû aaya atwîra ntheto ciaku inthûûku.

<sup>22</sup>Îndî kaaba ûgatwîra tûkamenya bûra ûkûthûgaania n'ûntû bûra twiyî n'atî gûntû kunthe antû barîaria mantû maathûûku îgûrû rîa gîkundi kîenu."

<sup>23</sup>Baatua kîatho rîra bagaakomana kaîrî. Ntugû îgûkinya, antû baaya agu Paûrû aakaraga kwa wingî, na gûkûrûkîîria baakûrûkîîria. Paûrû abatûmîîria mantû ma ûnene bwa Ngai kuuma rûkîîrî mwanka riûa rîathûa. Aacûûgagia boona ûmma bûra bûgweteetwe bûgîkonagia Yiesû kûringana na bûra watho bwa Musa buugîite na bûra mabuku ma iroria maugîite.

<sup>24</sup>Bamwe baao ibeetîgiirie mantû mamu Paûrû aabeeraga. Îndî kûrî bara baaregire gwîtîgia.

<sup>25</sup>Baariganwa baanjîria kwaragana bathi. Paûrû abeera ûntû bûmwe, atî, "Wabu n'ûmma bûra Kîrundu Ûmûtheru aatûmire kîroria Isaaya eera biûyûyûyû biao.

<sup>26</sup>Aabeerire, 'Îthi wîre antû baba, "Bûkeegua kaîrî na kaîrî, îndî bûtiiciûkîrwa. Bûgaacûûba kaîrî na kaîrî, îndî bûtiona."

<sup>27</sup>N'ûntû antû baba i baûmo biongo. Bakunîkîite matû na baincia. Ûkeegua ti bu, wîgua meetho maa makîonaga, matû maa makîîgagua, na mathûgaania maa magîciûraga mantû, bakagarûka kîrî niû nkabooria.' "

<sup>28</sup>Paûrû akîthiria, aarîikia na kûbeera, "Kwoogu ndîenda bûmenya atî bara batarî Ayaundi ibareerirwe ntûmwa ya Ngai ya wonokio, bo bakeegua."

[<sup>29</sup>Paûrû akuuga ûgu Ayaundi baathi bagîturaganaga mbaara mûno.]

<sup>30</sup>Paûrû aakara agu aakomboreete wengwa mîanka îîrî yûyûri, akîgwataga ûgeni muntû wonthe ûra aayaga kûmûriûngîra.

<sup>31</sup>Aatûmagîîria antû mantû ma ûnene bwa Ngai na akîbarutanaga mantû ma Mwathani Yiesû Kîrîstû arî na ûcamba mûno, gûtarî kîrigîîria.

## Arooma

### Arooma 1

- <sup>1</sup>I niû Paûrû, mûruti ngûgî wa Yiesû Kîrîstû, nkûbwandîkîra. Ndeetirwe i Ngai ntuîka mûtûmwa wake, aanthuura ntûmîiria ntheto yake îmbega.
- <sup>2</sup>Eeyanire wîrane bwa yo tene mûno gûkûrûkîira kîrî iroria, wata bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru.
- <sup>3</sup>Ntheto îno îmbega îkoneetie Mwana wa Ngai, ta we Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû. Aciarirwe arî muntû rûrîyooni rwa Ndaundi. Îndî Kîrundu Ûmûtheru noonaniirie Yiesû i Mwana wa Ngai arî na inya ya mwanya kuumania na kûriûka gwake.
- <sup>5</sup>Gûkûrûkîira kîrî Kîrîstû, Ngai nampeere ngûgî ya mwanya mûno mmûrutîra, ta yo ngûgî ya ûtûmwa. Mbîtaga antû ba nthîgûrû cionthe baaya kîrî we bamwîtgîa, bamwathîkîra. Na i Kîrîstû ndutagîra ngûgî îno.
- <sup>6</sup>Na wana biû bûrî bamwe ba bara beetîtwe batuîka ba Yiesû Kîrîstû.
- <sup>7</sup>Ndîbwandîkîra biû bwinthe bara bûtûire Rooma, bara bwendeetwe i Ngai abwîta bûtuîka antû baake baatheru. Ngai Baaba wetû na Mwathani Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûtugi na ûkiri.
- <sup>8</sup>Mbere ingûcookeria Ngai nkaatho gûkûrûkîira kîrî Yiesû Kîrîstû n'ûntû bwenu bwinthe. Eetîgîri nthîgûrû yonthe barîaria bûra bûrî na wîtgîo bûgana.
- <sup>9</sup>Ngai ûra ntûmîkagîra na nkoro yakwa yonthe na njîra ya gûtûmîiria ntheto îmbega îgûrû rîa Mwana wake i mûkûûyî wakwa. Naiyî imbûririkanaga
- <sup>10</sup>rîonthe rîra nkûmûromba. Mmûûragia atûme mbone kaanya ga kûûya kûbûriûngîra. Na wabu nkaaya weegua i kwenda gwake.
- <sup>11</sup>Inkwenda mûno kûûya kûbwona. Nkaaya bwathaarimwa kuumania naani, wîtgîo bwenu bûkarika nkûrûki.
- <sup>12</sup>I ta kwonania twateethania. Wîtgîo bwakwa bwabûteethia na bwenu bwanteethia.
- <sup>13</sup>Aruayia na aarayia, ndeenda bûmenya i maita maingî mbangaga kûûya kûbûriûngîra, ka bûtaûmbîkaga. Mbendaga kûûya mbûrutana mbûteetheeria bûkûra gîkîrundu mbona maumithio meega, ta bûra nteetheetie bara bangî batarî Ayaundi.
- <sup>14</sup>Imbatîrue ntûmîkîra antû bonthe--bara barî ba nthîgûrû ira ciyî mantû mûno, na bara nthîgûrû ciao itaiyî mantû maingî mûno, bara bathoomu na bara batarî bathoomu.
- <sup>15</sup>Na gîku i kîo gîgûtûma mbenda mûno kûûya gûtûmîiria ntheto îmbega naagu kwenu Rooma.

- 16**Ntiîgagua ntheto îmbega igî n'ûntû n'yo inya ya Ngai îra yonokagia muntû wonthe ûra eetîgagia. Mbere Ayaundi, rîru bara batarî Ayaundi.
- 17**Ntheto îno îmbega n'yo yonanagia bûra Ngai aagîrithagia antû. Ngai aagîrithagia antû n'ûntû bwa wîtîgio bwao t'ûntû na kîngî. Wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Ûra aagîrithagua n'ûntû bwa wîtîgio bûra arî na bu agaatuûra."
- 18**Ngai oonagia antû mûthûûro wake kuuma îgûrû n'ûntû bwa wîyia kana ûntû bunthe bûûthûûku bûra antû barûthaga bagatûma ûmma bûrega kûmenyekana.
- 19**Oonanagia mûthûûro wake n'ûntû bûra bwake bûûmba kûmenyekana bûtirî witho kîrî bo. Ngai nabwonanîtie.
- 20**Kîra gîtamenyeka n'ûntû gîtionagwa, n'inya ya Ngai îra îtakooro îthira, na bûra Ngai akarakari kaingo eetwa Ngai. Îndî wana bio, kuuma kûûmbwa kwa nthîgûrû Ngai noonanagia kumania na bira bionthe aûmbîite bûra mantû mamu makarakarangi. Kwoogu bara barûthaga mantû maathûûku ma meeyia batirî na bwa kwîgwatia.
- 21**Ibaiyî Ngai, îndî amwe na ûgu bataamûtîyia ta Ngai, kana bamûcookeria nkaatho. Meeciiria mao maatuîkire ma ûtheri. Mathûgaania mao ma ûtaku maatuîka maathûûku.
- 22**Baugaga ibarî baûme, îndî baatuîkire biao.
- 23**Bantû a bagonga Ngai mûtûûra mwoyo, ûra abatîrue atîyagwa, baagongaga ngai cia ûrongo irûthîitwe ciakara ta muntû, kana nyoni, kana nyamû cia magûrû mana, kana ira irûthîitwe ciakara ta nyamû ira ciîkururagia na nthî.
- 24**Kwoogu Ngai akwona ûgu abatiganîria barûtha bûra mawîrirîria mamu mao maathûûku maabeeraga barûthe. Baarûthire na mîrî yao mantû mataagîrite na ma îgi.
- 25**Bantû a beetîgia bûra bwarî mma Ngai n'ûû, boonire beetîgie ûrongo. Baatua kûgonga na gûtûmîkîra bira Ngai aûmbîite, bantû a batûmîkîra Mûûmbi wa bio, ûra aagîrîitwe akumagua tene na tene. Aameni.
- 26**Bakûrûtha ûgu Ngai abatiganîria barûtha bûra mawîrirîria mamu mao ma mantû ma îgi maabeeraga barûthe. Wana aka baatiga kûmaama na arûme ta bûra gûkaraga, baatua kûmaama na aka ta bo.
- 27**Arûme na bo baatiga kûmaama na aka ta bûra gûkaraga, baatua gûkuyaga i bata ya antû arûme bara bangî. Baarûthanaga na arûme bara bangî mantû ma îgi. Ûntû bûbu bwatûma boona thîna mîrî yao, rîrî ikaanûkia rîra rîagîrite kîrî bara barûthaga ûntû ta bûbu.
- 28**Bagûkinyia a kûrega kinya kwenda kûmenya Ngai n'ûû, Ngai abatiganîria barûtha bûra mathûgaania mamu mao mataarî ara maarî maabeeraga barûthe. I kîo n'ûntû baarûthire mantû bataabatîrue barûtha.



<sup>29</sup>Mantû monthe mara baarûthaga maarî wîyia bwa mûthemba unthe, ûthûûku, kuugîria ûtonga, na rûmena. Baatwîrie rûriitho, ûûragani, nkarari, wenania, kûthûgaanagîria ûthûûku, nguutû,

<sup>30</sup>kwaragia bara bangî na gûtuuyanagîra. Batiendeete Ngai. N'arumani, n'EEKUMIA na n'antû ba kwîbûkagîria. Rîonthe bacûaga njîra ingî cia kûrûtha ûthûûku bakaburûtha na batiathîkagîra aciari baao.

<sup>31</sup>I baataku, batiingagia mawîrane maa, batirî bata n'antû, na batirî kîao na bo.

<sup>32</sup>Ibalyî watho bwa Ngai buugîite bara barûthaga mantû ta mamu baagîrîtwe bakua. Îndî amwe na ûgu batitiga kûmarûtha. Na tatiga ûgu, boonaga bara barûthaga mantû mamu ûtiîgagua bakîbîtia.

## Arooma 2

<sup>1</sup>Kwoogu woû ûgiitagîra bara bangî îgamba ûtirî na rûûtha rwa kûrûtha ûgu. Rîra ûkûgiitîra bara bangî îgamba, na wana woû nûrûthaga mantû maathûûku, i ta woû wengwa ûkwîgiitîra îgamba.

<sup>2</sup>Twiyî Ngai agiitaga îgamba rîa bara barûthaga mantû ta mamu n'ûntû ikwagîrîte.

<sup>3</sup>Nûkwona taka Ngai atagîkûgiitîra îgamba oone ûrî mwîyia n'ûntû bwa kûgiitîra bara beeyagia îgamba na woû wîyagia meeyia ta maa?

<sup>4</sup>Ngai nakwoneetie bûra arî kîao kîgana. Atikweyaga îkaanûkia nthûti îmwe na ainyîkagîria mara ûrûthaga kwa îgiita rîraaya, îndî ûtionaga bûbu ta ûntû. Ka ûtaiyî Ngai i kîao akwîgagua n'ûntû neendaga wîrira?

<sup>5</sup>Îndî naawe ûmîitie kîongo warega kwîrira. Kwoogu nwa ka ûkwîbongeera ûrito bwa îkaanûkia rîra ûkeewa ntugû îra Ngai akoonania bûra mûthûûro wake ûgana na bûra agiitaga magamba bûra kwagîrîte.

<sup>6</sup>Ntugû înu Ngai akaa woora muntû kîewa gîake kûringana na bûra ûkeegua arûthîite.

<sup>7</sup>Akaa kîewa kîa mwoyo wa tene na tene bara baûmagîria bagakara bakîrûthaga mantû meega, bara beendaga kwona mwago wake, bara beendaga abatîya, na beendaga gûtûûra batagîkua.

<sup>8</sup>Îndî bara beenganaga na mantû maa na barûthaga mantû maathûûku bantû a barûthaga bûra bûrî bwa mma, Ngai akaboonia bûra mûthûûro wake kîrî bo ûgana.

<sup>9</sup>Muntû wonthe ûra atatigaga kûrûtha mantû maathûûku akoonua thîna na kînyamaara. Ayaundi i bo bakeegua barî ba mbere, rîru antû bara bangî batarî Ayaundi.

- 10**Bara barûthaga mantû meega Ngai akaboonia mwago, akabatîya na akabaa ûkiri. Na Ayaundi i bo bakaambia, rîru antû bara bangî batarî Ayaundi.
- 11**Gûtirî we Ngai eendagîra
- 12**Bara batarî Ayaundi beeyia batarî na watho bakaathirua gûtarî na watho woogu. Na Ayaundi n'untû barî na watho bwa Musa i bu bakaagambithua na bu beeyia n'untû bwa kûbuuna.
- 13**Muntû atituîka ûmwagîru n'untû bwa kwîgua watho. Îndî akûrûtha bûra watho buugaga naagîrithagua.
- 14**Bara batarî Ayaundi batirî na watho, îndî rîra barûthaga bûra watho buugîte kuumania na bûra baiyî i bu kwagîrîte, bo bongwa i bo watho, wana kinya ûkeegua batirî na watho bwa Musa.
- 15**Rîra barûthaga ûgu, boonanagia watho bwandîkîitwe nkorooni ciao. Na wana mathûgaania mao imoonanagia wabu ûgu i bu gûkari, n'untû mathûgaania mao kûrî rîra maboonagia ibabîtîtie na kagiita kangî makaboonia barûthîte bûra kwagîrîte.
- 16**Na kûringana na ntheto îmbega îra ntûmagîria, mantû mamu magaatuîkîka ntugû îra Ngai akaagiita îgamba rîa mathûgaania monthe ma witho ma antû bonthe, gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû Yiesû.
- 17**Na woû naawe uugaga ûrî Mûyaundi na wîgwatagia watho, wîkumagia nwiya Ngai
- 18**na bûra eendaga kûrûthwa. Uugaga wîrutaniîte na watho kwathûrana wega na ûthûku,
- 19**na wîthûkagia i woû ûgwete ntûngi mûtî na i woû werû bwa bara barî mwinduuni.
- 20**Wîthûkagia i woû wonagia bara batakû na i woû mwarimû wa bara gûtarî bu baiyî. Ûthûgaanagia ûrî na ûmenyo bunthe na nwiya ûmma bunthe n'untû nwiya watho.
- 21**Woû ûrutanaga bara bangî rî, i mbi îgiragia wîrutana ûrî woû? Î woû uugaga wamba i meeyia rî, nwiya?
- 22**Î woû uugaga ûthûngîri i meeyia rî, nûthûngagîra? Î woû ûmeneete ngai cia mîbuanaano rî, nwiya kûra ngai inu irombagîrwa?
- 23**Î woû naawe wîkumagia nwiya watho bwa Ngai rî, ûtiagagîra Ngai gîtîyo rîra uunaga watho bwake?
- 24**Wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "I biû bûgiragia rîitwa rîa Ngai rîtîywa i bara batarî Ayaundi."

<sup>25</sup>Úkeegua wathîkagîra watho, gûtaanwa gwaku kûrî na gîtûmi. Îndî úkeegua uunaga watho i bûmwe na útagîtaanirwe.

<sup>26</sup>Úkeegua muntû úngî atarî Mûyaundi, úra we atarî úmûtaane naathîkagîra maathana mara marî wathooni rî, nûkwona taka Ngai atakîmûthûkia arî ta muntû úmûtaane?

<sup>27</sup>Kwoogu muntû úra aathîkagîra watho atarî úmûtaane akabûgiitîra îgamba biû bara bataane na bûrî na maandîko ma watho îndî bûtimaathîkagîra.

<sup>28</sup>Útiûmba kuuga úrî Mûyaundi wa mma n'úntû bwa akî kwîgua aciari baaku n'Ayaundi, na atî, úrî úmûtaane.

<sup>29</sup>Mûyaundi wa mma n'úra ataanîitwe nkoro yake. Rûtaano rwa mma i rwa gîlkîrundu, ti rûra rungwa. Úra ataanîitwe nkoro akumagua i Ngai îndî t'antû.

### Arooma 3

<sup>1</sup>Kwoogu îndî rî, kwîgua úrî Mûyaundi kûrîkûguna na mbi? Kana gûtaanwa kûrî na gîtûmi kîrîkû?

<sup>2</sup>Yî bu kûrî na baita na njîra inyingî. Na bwa mbere, n'Ayaundi Ngai eetîgiirie na mîgambo yake.

<sup>3</sup>Îndî rî, úkaaya kwîgua bamwe baao bataatûika eetîgua, ka gûtuîka Ngai agaatiga kwîgua arî mwîtîgua?

<sup>4</sup>Arî buru! Ngai aaragia úmma wana kinya úkeegua muntû wonthe nthîgûrû i mûûrongo. Maandîkooni Maatheru kwandîkîitwe úûgû îgûrû rîa Ngai, "Úkoonekana waragia úmma, na wathitangwa úgaacinda îgamba."

<sup>5</sup>Úkaaya kwîgua mantû maathûûku mara tûrûthaga moonanagia bûra Ngai aagîrîte bûgana, Ngai tika agûtûbîtîria rîra akûthûûra i tiû agatwa îkaanûkia? (Aaga ndîaria ta muntû wa kînthîgûrû.)

<sup>6</sup>Bûbu n'ûrongo. Úkeegua úgu n'úmma rî, n'ata îndî Ngai akaagambithangia antû?

<sup>7</sup>Waûmba kwîgua muntû akiuga, "Úkaaya kwîgua ndarongoa ingûtûma Ngai atîywa n'úntû bwa kwonania aaragia úmma rî, i kî îndî n'úntû nkaagiitîrwa îgamba bûûthûûku, mbîtwe mwîyia?"

<sup>8</sup>Kûthûgaania úntû ta bûbu i ta bûmwe na kuuga, "Ga tûrûthe mantû maathûûku kaingo mantû meega maaya." Na wabu kûrî antû bagûtûtuîrîra bakauga úgu i bu tûrutanaga antû. Antû ta babu baagîrîtwe bagiitîrwa îgamba bûûthûûku.

<sup>9</sup>Kwoogu Ayaundi twaûmba kuuga tûrî gîtûmi nkûrûki ya antû bara bangî? Arî, gûtîrî gîntû ta gîku! Itûbwoniirie atî, Ayaundi na bara batarî Ayaundi bonthe baathagwa n'inya ya wîyia.

<sup>10</sup>Na wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Gûtîrî we mwagîru, kinya nwa úmwe úgu.

- 11 Gûtirî we aciûkagîrwa, gûtirî we eendaga kûmenya Ngai.
- 12 Antû bonthe barî aaraaya na Ngai, bonthe ibabîtîtie. Gûtirî muntû arûthaga mantû meega, kinya nwa ûmwe”
- 13 "Mîgambo yao n'ûgwati, nîtûmaga antû bakua. Batûmagîra ndîmî ciao kwaria ûrongo." "Mîgambo yao îkari ta cûmû ya njoka.”
- 14 "Tûnyua twao i twa kûrîrîkana na ntheto cia rûmena.”
- 15 "Barî mpwî cia gûtonyana na kûûragana.
- 16 Wanaara barathi batigaga wînyangia na kînyamaara.
- 17 Batiendaga ûkiri.”
- 18 "Batikuthûkaga Ngai nwa aniini.”
- 19 Itwiyî atî, ûntû bunthe bwandîke wathooni bwaandîkirwe n'ûntû bwa bara baathagwa i watho. Na watho buugîte mantû mamu kaingo antû bonthe batoona bwa kwîgwatia na kaingo gûtuîka kîrîndî kîa nthîgûrû kîonthe gîkaagiitîrwa îgamba i Ngai.
- 20 Na kwoogu gûtirî muntû aûmba kwagîrithua i Ngai kuumania na kûthingata watho. Watho ibûtûmaga tûmenya meeyia meetû.
- 21 Îgiitaani rîrî tûrî, itûgwûrîrîtwe wagîru bûra Ngai atwete atagûtûmîra watho. Mabuku ma watho na ma iroria imakûûyîrîite ûntû bûbû.
- 22 Ngai atweyaga wagîru bûbû n'ûntû bwa gwîtgîa Yiesû Kîrîstû. Na bu i bwa kîrî muntû wonthe ûra eetîgaga. Antû bonthe i bûmwe,
- 23 n'ûntû antû bonthe n'eevia na tûrî aaraaya na wagîru bwa Ngai.
- 24 Gûtwagîrithia kûra Ngai atwagîrithagia i kîewa kuumania na ûtugi bwake. Atwagîrithagia gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû Yiesû ûra atûthaûraga tûkauma meeyiani meetû.
- 25 Ngai aatûmire Kîrîstû eeruta arî kîgongwana n'ûntû bwa meeyia meetû. Twagîrithagua rîra twetîgia atî Kîrîstû eetûûrîre nthakame yake n'ûntû bwetû. Na ûgu ikwonania bûra Ngai aagîrîte bûgana, n'ûntû mbereeni ateyaga bara beeyagia îkaanûkia na mpwî.
- 26 Îndî îgiitaani rîrî tûrî oonanagia wagîru bwake. Na kairî Ngai aatûmire Kîrîstû kwonania n'ûmwagîru na naagîrithagia bara beetîgaga Yiesû.
- 27 Kwoogu rî, kûrî gîtûmi gîetû gwîkumia? Gûtirî kîo. Na i kî? Gîtûmi i kwîgua tûtîtuîkaga baagîru n'ûntû bwa kûthingata watho, îndî i kuumania na wîtgîo bwetû.
- 28 Kwoogu itwiyî muntû aagîrithagua i Ngai n'ûntû bwa wîtgîo na t'ûntû bwa kûthingata watho.

<sup>29</sup>Ka Ngai arî Ngai wa Ayaundi bonka akî? Anga t'wa we Ngai wa bara batarî Ayaundi kinya bo?

<sup>30</sup>Ngai n'ûmwe. Aagîrithagia Ayaundi n'ûntû bwa wîtîgio bwao na akaagîrithia bara batarî Ayaundi kumania na wîtîgio bwao.

<sup>31</sup>Ûkeegua twagîrithagua i wîtîgio rî, ga tûkwenda kwonania watho bûtirî na gîtûmi? Arî buru! Ûmma n'atî, nwa rîra rîonka tûrî na wîtîgio twingagia gîtûmi kîa watho.

#### **Arooma 4**

<sup>1</sup>N'ata tûûmba kuuga îgûrû rîa Îburaîmu, îthe wa Ayaundi? N'ata tûûmba kûthooma kumania n'we?

<sup>2</sup>Ûkeegua Îburaîmu aagîrithiirue i Ngai n'ûntû bwa mantû mara aarûthire, rîru nwa eekumie. Îndî Ngai ataamwagîrithia n'ûntû bwa mantû mara aarûthire.

<sup>3</sup>Maandîko Maatheru maugîite, "Îburaîmu neetîgîtie Ngai. Na n'ûntû bwa wîtîgio bwake Ngai aamûthûkiirie arî muntû ûmwagîru."

<sup>4</sup>Muntû arutîite ngûgî, mûcaara wake ûtithûkagua ta kîewa akwewa. Mûcaara i gîntû gîa kûthithinîra.

<sup>5</sup>Îndî muntû atirîmia wagîru kuuma kîrî Ngai na kûruta ngûgî. Muntû ûra eetîgagia i Ngai aagîrithagia eeyia, Ngai athûkagia wîtîgio bûbu bwake bûrî wagîru.

<sup>6</sup>Ûgu nwa bu Ndaundi augîite îbukuuni rîa Cabuurî. Augîite muntû ûra mûthaarime n'ûra Ngai athûkagia arî ûmwagîru, na wagîru bwake bûtaumanîtie na mantû mara arûthaga.

<sup>7</sup>"Kîthaarimo i kîrî bara barekeretwe kûrega kwathîka kwao, bara meeyia mao mathirîitue.

<sup>8</sup>Kîthaarimo i kîrî muntû ûra Mwathani atatarîrîte meeyia maake."

<sup>9</sup>Kîthaarimo gîkî i kîa bara bataane bonka, kana i gîa kinya bara batarî bataane? Twauga, "Îburaîmu neetîgîtie Ngai. Na n'ûntû bwa wîtîgio bwake Ngai aamûthûkiirie arî muntû ûmwagîru."

<sup>10</sup>Arîo rî, i rî rîru kwarî? Kwarî nyuma ya agûtaanwa kana i mbere? Kwarî mbere ya ataanwa.

<sup>11</sup>Îburaîmu aataanirwe rûrî rwano rwa kwonania Ngai naamwagîrithîtie mbere ya ataanwa, n'ûntû bwa wîtîgio bwake. Na kwoogu Îburaîmu n'we îthe wa bara bonthe barî na wîtîgio na batarî bataane. Wana bo Ngai abathûkagia barî baagîru.

<sup>12</sup>Îburaîmu nwa we îthe wa bara bataane, na t'ûntû na bûra barî bataane, îndî n'ûntû bwa bûra barî na wîtîgio ta bûra aarî na bu mbere ya ataanwa.

**13**Ngai akwa Îburaîmu na nciarwa ciake wîrane abeera akabaa nthîgûrû yonthe rûrî rûgai rwao, ataabaa wîrane bûbu n'ûntû bwa kwîgua Îburaîmu naathingataga watho. Aabeere bu n'ûntû bwa kwîgua Ngai aathûkiirie Îburaîmu arî muntû ûmwagîru kuumania na wîtîgio bwake.

**14**Ûkaaya kwîgua bara bathingataga watho i bo bakeewa rûgai, i ta kwonania wîtîgio bûtirî gîtûmi na wîrane bûbu i bwa mana.

**15**Watho ibûreetagîira antû mûthûûro wa Ngai. Îndî rîra gûtarî watho gûtirî kuuna watho.

**16**Na kwoogu kîrî wîrane, wîtîgio i bu bûrî gîtûmi. Ngai oonanîtie wîrane bwake i bwa mma kîrî nciarwa cia Îburaîmu cionthe n'ûntû Ngai arî ûtugi. Wîrane bwake ti kîrî nciarwa cia Îburaîmu cionka ira ithingataga watho, i kinya kîrî bara barî wîtîgio ta Îburaîmu. N'we baaba wetû twinthe.

**17**Wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Ngûtuîkithîtie îthe wa mîgongo îmingî." Îburaîmu eerirwe ûgu n'ûntû naarî na wîtîgio na Ngai ûra ariûkagia antû baakuû, ûra arûthaga mantû mateegua marî oogo kaîrî.

**18**Rîra Ngai eerire Îburaîmu nciarwa ciake ikeegua irî inyingî ta nthata, Îburaîmu neetîgiirie. Wana kinya ûkeegua ataarî na wîrîgîiro bwa kwîgua arî na aana, Îburaîmu naathiire na mbere kwîgua arî na wîrîgîiro. Na kwoogu aatuîka "îthe wa mîgongo îmingî."

**19**Kagiitaani gaku Îburaîmu aarî na ûkûrû ta bwa mîanka îgana. Noonaga i taka aarî ûmûkuû, na Saara, mwekûrû wake, naakûrûkîtie îgiita rîa kûgîa na mwana. Îndî amwe na ûgu wîtîgio bwake bûtaanyia.

**20**Ataarookea nkanja na wîrane bwa Ngai. Wîtîgio bwake ibwaingîire nkûrûki, aakumia Ngai.

**21**Neetîgîtie na mma Ngai akîûmba kwingia wîrane bwake.

**22**Kwoogu n'ûntû bwa wîtîgio bwake "Ngai aamûthûkiirie arî muntû ûmwagîru."

**23**Mîgambo îno, "Ngai aamûthûkiirie arî muntû ûmwagîru," îtaandîkwa n'ûntû bwa Îburaîmu wenka.

**24**Yaandîkirwe n'ûntû bwetû wana tiû, bara twagîrithagua n'ûntû itwîtîgîtie Ngai ûra aariûkiirie Mwathani wetû Yiesû.

**25**Yiesû aarutirwe arî kîgongwana n'ûntû bwa meeyia meetû, na aariûkire kaingo twagîrithua i Ngai.

## Arooma 5

**1**Kwoogu n'ûntû itwagîrithîtie i Ngai kuumania na wîtîgio bwetû, tûrî na ûkiri na Ngai gûkûrûkîira kîrî Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.

- <sup>2</sup>Gúkûrûkîra kîrî Kîrîstû itûthaarimîitwe na útugi bûra tûrî na bu bwa Ngai n'untû bwa wîtîgio bwetû. Na kwoogu tûbukenagîra tûrî na wîrîgîro bwa kûthi mwagooni wa Ngai.
- <sup>3</sup>Na t'ûgu bunka, itûkenaga kinya tûrî mathînaani n'untû itwiyî mathîna mara twonaga imatûmaga tûkagîa na kûmîria.
- <sup>4</sup>Kûmîria igûtûmaga muntû eegua arî wa mûkarîre ûmwega. Na kwîgua muntû arî wa mûkarîre ûmwega igûtûmaga agîa wîrîgîro.
- <sup>5</sup>Gûtirî rîo wîrîgîro bwetû bûgaatûringa nthî, n'untû Ngai atûyûrîtie wendo bwake nkorooni cietû gúkûrûkîra kîrî Kîrundu wake Ûmûtheru ûra atwete.
- <sup>6</sup>Rîra twarî eeyia tûtaûmba kwîbonokia, i rîo Kîrîstû aakuire kagiita kara Ngai aabangîte n'untû bwetû, tiû eeyia.
- <sup>7</sup>N'untû bwarî inya kwona muntû agîkua n'untû bwa muntû ûmwagîru, îndî muntû nwa akue n'untû bwa muntû ûmwega.
- <sup>8</sup>Îndî Ngai noonaniirie bûra atwendeete bûgana rîra aatûmire Kîrîstû aaya gûkua n'untû bwetû amwe na kwîgua rîru twarî eeyia.
- <sup>9</sup>Wona Kîrîstû aatûmire twagîrithua i Ngai na gîkuû gîake, twagûtwonokia atagîtwonokia kuuma kîrî mûthûûro wa Ngai!
- <sup>10</sup>Rîra twarî anthû ba Ngai, Ngai aatumire ûcoore naati na gîkuû kîa Mwana wake. Îndî tûrî acoore baake rî, n'ata tûtakîonokua i Kîrîstû îndî arî mwoyo?
- <sup>11</sup>Na t'ûgu bunka, itûkenagîra kwîgua tûrî ndeni ya Ngai n'untû bwa bûra Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû aarûthire, aatûma tûtuîka acoore ba Ngai.
- <sup>12</sup>Wîyia nthîgûrû bwaumaniirie na bûra muntû ûmwe aarûthire. Na i wîyia bwa muntû ûyu bwatûmire kwîgua kûrî na gîkuû. Gîku i kîo n'untû gîkuû gîatambire gwatuîka muntû wonthe nwa agaakua, n'untû antû bonthe n'eeyia.
- <sup>13</sup>Antû nwa beeyagia kinya mbere ya Musa eewa watho, îndî antû bataataragîrwa meeyia mara baarûthaga n'untû gûtaarî watho.
- <sup>14</sup>Îndî kuuma kagiita ka Andamu mwanka ka Musa, bara bonthe baatûûraga kagiitaani gaku baathagwa n'inya ya gîkuû, wana kinya ûkeegua bateeyia bûmwe na Andamu. Nwa tûbuanaanie Andamu na Kîrîstû ûra aarî mûyî,
- <sup>15</sup>Îndî tûtibuanaania wîyia bwa Andamu na kîewa kîa mana kîa ûrekeri, kîra Ngai eeyanire n'untû bwa útugi bwake. Kuumania na Andamu arî ûmwe ûgu, n'we aareeteere mwingî gîkuû na wîyia bwake, îndî Yiesû Kîrîstû arî ûmwe naareeteere antû kîewa kîa Ngai kîa mana, kîra gîkûrûkîte wîyia bwa Andamu na kûraaya.
- <sup>16</sup>Bûra bwaumaniirie na wîyia bwa muntû ûyu arî ûmwe bûrî mûkûûraani mûno na kîewa kîa mana, kîra Ngai aatwere. Wîyia bwa Andamu ibwatûmire antû



bonthe bagiitîrwa îgamba bûûthûûku. Îndî kêwa kîra Ngai aatwere, kîo igîatûmire twagîrithua amwe na kwîgua tûrarûtha meeyia maingî.

<sup>17</sup>Wîyia bwa muntû ûmwe, ta we Andamu, ibwatûmire antû bonthe baathagwa n'inya ya gîkuû. Îndî bûra muntû ûmwe aarûthire, ta we Yiesû Kîrîstû, ibûkûrûkîite ûgu Andamu aarûthire na kûraaya. Bara beeyagwa kêwa kîa wagîru na ûtugi bûbu bwingîite bûgana ûgu, bakaathanaga ûtûûrooni tene na tene n'ûntû bwa muntû ûyu ûmwe, Yiesû Kîrîstû.

<sup>18</sup>Kwoogu, wata bûra wîyia bwa muntû ûmwe bwatûmire antû bonthe bagiitîrwa îgamba bûûthûûku, nwa ta bu wagîru bwa muntû ûmwe bûtûmaga antû bonthe batuîka baagîru na boona mwoyo.

<sup>19</sup>Na wata bûra kûrega kwathîka kwa muntû ûmwe gwatûmire Ngai athûkia antû baingî barî eeyia, nwa ta bu kwathîka kwa muntû ûmwe gûgaatûma Ngai athûkia antû baingî barî baagîru.

<sup>20</sup>Watho bwanenkanîrwe kaingo bwonania nkûrûki bûra antû bateendeete kwathîka. Îndî amwe na kwîgua kûrega kwathîka gwa antû ikwoonekanire kûrî kûûnene, ûtugi bwa Ngai i bu bwarî bwingî nkûrûki ya ku na kûraaya.

<sup>21</sup>Kwoogu wata bûra wîyia bwathire antû bwabareetera gîkuû, nwa ta bu ûtugi bwa Ngai bwathaga antû na njîra ya kûbaagîrithia bakoona mwoyo wa tene na tene, gûkûrûkîira kîrî Yiesû Kîrîstû Mwathani wetû.

## Arooma 6

<sup>1</sup>Kwoogu nwa tuuge tûthi na mbere na kwîyia kaingo Ngai oongera ûtugi?

<sup>2</sup>Arî buru! Gûtirî ûntû ta bûbu! Anga ti taka tûrî baakuû kîrî meeyia. Kwoogu n'ata tûûmba gûcooka gûtûûra kîrî mo kaîrî?

<sup>3</sup>I mma ibwiyî rîra twabaatithiirue twagîa ngwatanîro na Kîrîstû, itwabaatithiirue twagîa ngwatanîro n'we gîkuûni gîake.

<sup>4</sup>Kwoogu i taka twathikanîrue amwe na Kîrîstû kûbaatithuani gwetû na itûgwatanîrîte n'we gîkuûni gîake, kaingo na tiû tûtûûra ûtûûro bûngî bûûyerû ta bûra Kîrîstû aariûkiirue n'inya ya kûgeganîya ya Îthe.

<sup>5</sup>Ûkoona tûgwatithanîitue na Kîrîstû gîkuûni gîake, wana kûriûkuani gwake ûkeegua tûgwatithanîitue n'we.

<sup>6</sup>Itwiyî mûtugo wetû ûra twarî na uu wambanîrue na Kîrîstû kaingo wîyia bûthirua mîrîni yetû, na kaingo tûtatuîka nkombo cia wîyia kaîrî.

<sup>7</sup>Ûra wonthe aarookua n'ûmûkûûre auma inyaani ya wîyia.

<sup>8</sup>Ûkoona twakuyanîrie na Kîrîstû, itwîtîgîtie wana gûtûûra tûgaatûûrania amwe n'we.

<sup>9</sup>Itwiyî Kîrîstû naariûkire na atiikua kaîrî. Gîkuû gîtimûûmba kaîrî.

- 10**Rîra Kîrîstû aakuire, aakuire rîmwe na rîa mûthia kaingo athiria wîyia. Îndî arî oogo n'ûntû bwa gûkenia Ngai.
- 11**Wana biû îthûkieni bûrî baakuû kîrî wîyia na îthûkieni bûrî mwoyo kîrî Ngai ndeni ya Kîrîstû Yiesû.
- 12**Kwoogu bûtikaarekeeni wîyia bwatha mîrî yenu bwathîkîra mawîrirîria ma yo maathûûku.
- 13**Bûtikaarûthe mantû maathûûku na gîcuncî kîa mîrî yenu bûtûmîkîra wîyia na kîo. Îruteeni kûrû kîrî Ngai bûrî antû bara barutîtwe gîkuûni baareetwa mwoyooni. Înenkeraani Ngai icuncî bienu bionthe bitûmîke kûrûtha mantû maagîru.
- 14**Îndî bûtiathagwa i wîyia n'ûntû ibûtiganîite na watho bwagarûkîra ûtugi.
- 15**Kwoogu nwa twîyie n'ûntû itûtiganîite na watho twagarûkîra ûtugi? Arî buru!
- 16**Ibwiyî ûkeeruta gûtuîka nkombo ya muntû nwa mwanka wathîkîre mûnene ûyu waku. Nwa ûthuure kwathîkîra meeyia kûra kûreetaga gîkuû, kana ûkathuura kwathîkîra Ngai kûra kûreetaga wagîru.
- 17**Nkaatho i kîrî Ngai n'ûntû bwa bûra bûthingataga na nkoro cienu cionthe mara bwarutanirwe, bwauma ûkombooni bûra bwarî bwa meeyia.
- 18**Îndî ibûthaûrîtwe bwauma meeyiani bwatuîka nkombo cia wagîru.
- 19**Ndîtûmîra ngerekano îno n'ûntû n'îmbûthû kaingo bûmenya bûra nkûbwîra. Ta bûra bwanenkanîrite icuncî bimwe bia mîrî yenu biatuîka nkombo cia mantû mataagîrite na kûrega kwathîka, îndî nenkanîraani îcuncî bia mîrî yenu bituîke nkombo cia wagîru, kaingo bûtûûraga ûtûûro bûûtheru.
- 20**Kagiitaani kara bwarî nkombo cia meeyia wagîru bûtikîûmba kûbûrigîria kûrûtha bûra bûkwenda.
- 21**I baita mbi bwoonire kuumania na mantû mara? Mantû mara matûmaga bwîgua nthoni bwaririkana ibwamarûthaga. Baita ya mo i gîkuû!
- 22**Îndî îndî ibûthaûrîtwe bwauma inyaani ya meeyia bwatuîka nkombo cia Ngai. Îndî bûrûthaga mantû mara mareetaga ûtheru na baita ya mo i mwoyo wa tene na tene.
- 23**Mûcaara wa meeyia i gîkuû. Îndî kîewa kîa Ngai kîra atwete kîa mana i mwoyo wa tene na tene ndeni ya Kîrîstû Yiesû Mwathani wetû.

## Arooma 7

- 1**Biû, aruayia na aarayia, bara bwiyî watho, ibwiyî bûra nthiîte kûgweta i bwa mma. Watho bûtûmîkaga kwatha muntû rîra arî mwoyo rîonka.

- <sup>2</sup>Kwa ngerekano, watho buugîite mûka agwatithanîitue na ûra amûgûrîite rîra muntû ûyu arî mwoyo. Îndî mwene agakua, mûka nathaûragwa i watho bwa mantû ma kûgûrana.
- <sup>3</sup>Îndî mûka akeenenkanîra kîrî muntû ûngî na mwene arî mwoyo, mûka ûyu atuîkaga i mûthûngîiri. Îndî mwene agakua, mûka ûyu nathaûragwa i watho. Rîru wana akagûrwa i muntû ûngî atiîgua arî mûthûngîiri.
- <sup>4</sup>Na wata ûgu, aruayia na aarayia, bûrî baakuû kîrî watho n'ûntû îndî bûrî gîcuncî kîa mwîrî wa Kîrîstû. Îndî bûrî ba muntû ûngî, ûra aariûkire auma kîrî bara bakuû, kaingo bûtûmîkîra Ngai na kûrûthaga mantû meega.
- <sup>5</sup>Rîra twarî ba mûtugo wa kîimuntû, ta uu wa wîyia, mawîrirîria maarutaga ngûgî ndeni yetû magatûma tûrûtha mantû mara mareetaga gîkuû. Na i watho bwatûmaga mawîrirîria mamu magîa inya ya kûruta ngûgî.
- <sup>6</sup>Îndî îndî itûthaûrîitwe twauma wathooni n'ûntû i taka tûrî baakuû na tûtirî agwate ba watho kairî. Kwoogu tûtûmîkagîra Ngai na njîra îngî ya gîkîrundu, ti na njîra îra nkûrû ya kûthingataga watho bûra bwandîke.
- <sup>7</sup>Twaûmba kuuga watho i wîyia? Arî buru! I watho bwatûmire mmenya wîyia i mbi. Ntikîmenya kana i wîyia kwîrirîria gîntû kîa muntû ûra ûngî ûkeegua watho bûtiugîite, "Ûtikeerirîrie gîntû kîa muntû ûra ûngî."
- <sup>8</sup>Yathana rîru i rîo rîere wîyia mwanya wa gûtûma mbîgua ndî na mawîrirîria ma mîthemba yonthe ndeni yakwa. Ûkeegua ti watho, wîyia ûtiîgua bûrî na inya îgana ûgu.
- <sup>9</sup>Niû kûrî rîo ndatûire ntakûmenya bûra watho buugîite. Îndî nkûmenya maathana, rîru i rîo ndamenyire wîyia bûrî inya, ndakua.
- <sup>10</sup>Atî maathana mara magîntûûria mwoyo i mo maatûma nkua.
- <sup>11</sup>Wîyia bwonire ibûtûmîre kaanya gaku ga kwîgua maathana marî oogo, bûmbenie. Bwatûmîre maathana kûmbûraga.
- <sup>12</sup>Kwoogu watho i bûûtheru. Na wana maathana i maatheru, i maagîrîite, na i meega.
- <sup>13</sup>Twaûmba kuuga gîntû kîega ta gîku i kîo gîatûmire nkua? Arî buru! Wîyia i bu bwatûmîre gîntû kîega kîmbûraga. Kwoogu itûkwona bûra wîyia bûkarakarangi. Maathana imakwonia wîyia bûrî ûrito bwa kûrûtha wîyia mûno nkûrûki ya kîthimi.
- <sup>14</sup>Itwiyî watho buugîite mantû ma gîkîrundu, îndî ndî niû na bwakwa ntirî mantû ma gîkîrundu. Mbendeetue ndatuîka nkombo ya wîyia.
- <sup>15</sup>Ntimenyaga i kî n'ûntû ndûthaga mantû mara ndûthaga. Ntirûthaga bûra mbendaga kûrûtha, ndûthaga bûra nteendeete.

- <sup>16</sup>Kwoogu ûkoona ndûthaga bûra nteendeete kûrûtha, i ta kwonania inkûgwatanîra na kuuga atî watho i bwega.
- <sup>17</sup>Îndî ti niû ndûthaga mantû mama, i wîyia bûra bûkaraga ndeni yakwa.
- <sup>18</sup>Imbiyî gûtirî ûntû bwega bûrî ndeni ya mûtugo wakwa wa kîimuntû, ta uu wa wîyia. N'ûntû wana nkîendaga kûrûtha ûntû bwega ntiûmba kûburûtha.
- <sup>19</sup>Ntirûthaga mantû meega mara mbendaga kûrûtha, ndûthaga mantû maathûûku mara nteendeete kûrûtha.
- <sup>20</sup>Kwoogu ûkoona ndûthaga bûra nteendaga kûrûtha, ti niû ndûthaga bu. I wîyia bûra bûkaraga ndeni yakwa.
- <sup>21</sup>Kwoogu mboneete gûtuîkaga atî, rîra mbendaga kûrûtha ûntû bwega, ûthûûku bûtindekaga.
- <sup>22</sup>Mathûgaaniani maakwa mbîgagua nkîgwatanîra na watho bwa Ngai.
- <sup>23</sup>Îndî ndathikîîria nkeegua kûrî na watho bûngî bûkûrûa na bûra bûrî mathûgaaniani maakwa. Na watho bûbu i bu bûnkîragia inya bûgaantuîkithia mûgwate wa wîyia bûra bûûyûri mwîrî wakwa unthe.
- <sup>24</sup>Gîku na ti kînyamaara ndî na kîo! N'ûû agaantunyûkia mwîrî ûyû ûgiitîrîtwe îgamba werwa n'ûgaakua kûringana na bûra ûkari?
- <sup>25</sup>I Ngai agaantunyûkia! Inkûmûcookeria nkaatho n'ûntû bwa kûmbonokia na bûra Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû aarûthire. Kwoogu mathûgaaniani maakwa ntûmîkagîra watho bwa Ngai. Îndî mûtugo wakwa wa kîimuntû, ta uu wa wîyia, ûtûmîkagîra watho bwa wîyia.

## Arooma 8

- <sup>1</sup>Ûra arî ndeni ya Kîrîstû Yiesû atigitiîrwa îgamba bûûthûûku.
- <sup>2</sup>Watho bwa Kîrundu bûra bûtûmaga twîgua tûrî mwoyo n'ûntû tûrî ndeni ya Kîrîstû Yiesû ibûnthaûrîite ndauma wathooni bûra bûreetaga wîyia na gîkuû.
- <sup>3</sup>Watho ibwaremirwe gûtwonokia n'ûntû bwa mûtugo wetû wa wîyia. Îndî Ngai aatûmire Mwana wake eegua arî muntû ta tiû, eeyia, kaingo amûruta arî kîgongwana n'ûntû bwa meeyia meetû na kaingo athiria inya îra maarî kîrî tiû.
- <sup>4</sup>Ngai aarûthire ûgu kaingo tiû tûtûûraga tûrî na inya ya gîikîrundu twathîkîra bûra watho bûtwîrîite, tiû bara tûtaathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû, ta uu wa wîyia.
- <sup>5</sup>Bara baathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû bathûgaanagîria meeyia. Îndî bara baathagwa i Kîrundu bathûgaanagîria mantû ma gîikîrundu.

- <sup>6</sup>Mathûgaania mara maathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû imatûmaga muntû akua. Îndî mathûgaania mara maathagwa i Kîrundu matûmaga muntû eegua arî mwoyo na arî na ûkiri.
- <sup>7</sup>Mathûgaania mara maathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû matigwatanagîra na Ngai. Bara barî mathûgaania ta mamu batiendaga kwathîkîra watho bwa Ngai. Na kwaria mma, ibaremagwa kûbuathîkîra.
- <sup>8</sup>Bara baathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû batiûmba gûkenia Ngai.
- <sup>9</sup>Îndî biû bûtiathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû. Woonâ Kîrundû wa Ngai atûûraga kîrî biû, biû bwathagwa i Kîrundu. Ûra atarî na Kîrundu wa Kîrîstû, ûyu t'wake.
- <sup>10</sup>Wana weegua mîrî yenu igaakua n'ûntû bwa wîyia, woonâ Kîrîstû arî kîrî biû, Kîrundu akabwaa mwoyo n'ûntû ibwagîrithîtue i Ngai.
- <sup>11</sup>Na woonâ Kîrundu wa ûra aariûkiirie Yiesû atûûraga kîrî biû, ûyu aariûkiirie Kîrîstû agaatûma wana mîrî yenu îra îkuyaga îtûûra mwoyo tene na tene na njîra ya Kîrundu ûra atûûraga kîrî biû.
- <sup>12</sup>Kwoogu aruayia na aarayia, tûbatîrue twathagwa i Kîrundu mîtûûrîreeni yetû, ti twathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû.
- <sup>13</sup>Bûgatûûra bwathagwa n'inya ya mûtugo wa kîimuntû ibûgaakua. Îndî bûgacinda mantû maathûûku ma kîimwîrî kwa inya ya Kîrundu bûgaatûûra.
- <sup>14</sup>Bara bonthe batongoragîrûa i Kîrundu wa Ngai n'aana baake.
- <sup>15</sup>Kîrundu ûra twetwe atitûtuîkithîtie nkombo cia ûguaya kaîrî. Kîrundu ûra twetwe atûtuîkithîtie aana ba Ngai ûra twîtaga "Aba," (na bu i ta kuuga "Baaba").
- <sup>16</sup>Na i Kîrundu wooyu aaragia na irundu bietû agatwîra wabu tûrî aana ba Ngai.
- <sup>17</sup>Na woonâ tûrî aana baake agatwa rûgai rwa ithaarimo bira atwaigîrîte. Bionthe bira Ngai eete Kîrîstû bigaatuîka bietû na tiû. Îndî weegua wana tiû tûkaagîa mwago ta wake, nwa mwanka tûnyamaarue ta bûra Kîrîstû aanyamaariirue.
- <sup>18</sup>Ndî na mma t'ûntû wana weegua itûkûnyamaara îndî. N'ûntû kûnyamaara gûkû gûtiganaanîka na mwago ûra tûkaagwûrîrwa.
- <sup>19</sup>Bionthe bira Ngai aûmbire ibieteereete bikîendaga kwona mûno rîra Ngai akoonania bara barî aana baake.
- <sup>20</sup>Bionthe bira biûmbe biagarûrirwe biatuîka bia ûtheri. Na ti na wendi bwa bio. I kûringana na wendi bwa Ngai. Îndî ingî ikwarî na wîrîgîro
- <sup>21</sup>atî, bira biûmbe bigaakûûrwa ûkombooni bûra bûûmba gûtûma bikua, i kaingo biîgua birî na kûthaûrwa kûra kûrî mwago, kûra bara barî aana ba Ngai ûkeegua barî na ku.

- 22 Itwiyî wana îmunthî biûmbe bionthe bitûîre bikayaga n'ûrûrû ta mwekûrû akîgîa na mwana.
- 23 Îndî ti bio bionka. Wana tiû eetîgîri na i tiû tûrî na Kîrundu, ta we arî kîonereria kîa mbere kîa Ngai kwingia wîrane bwake, itûkayagîra ndeni watweteereete mûthia. Mûthiani Ngai agaathûthûkia tûrî aana baake, rîra agaathûtuîkithia ba mîîrî îngî.
- 24 Itwonokiirue, na n'ûntû tûrî boonokie, tûrî na mma wîrîgîirooni bûbû bwetû. Tûkoona gîntû kîra twîrîgîîrîite, wîrîgîîro ûtiîgua bûrî na gîtûmi. Ga kûrî muntû eerîgagîra gîntû arî na kîo?
- 25 Woono tûrî na wîrîgîîro bwa kîra tûtakûrî tûgûkîona, tûgîeteereete tûumîîrîite.
- 26 Na i Kîrundu atûteethagia n'ûntû tûtirî inya na bwetû. Tûtiiyî kûromba bûra kwagîrîte. I Kîrundu atwerekanagîra kîrî Ngai agîkayaga mûkayîre ûtaûmbîka kuugîka na mîgambo.
- 27 Ngai ûra oonaga bûra bûrî nkorooni cietû naiyî bûra Kîrundu augaga, n'ûntû Kîrundu atûrombagîra kîrî Ngai kûringana na wendi bwa Ngai.
- 28 Itwiyî atî Ngai atûmaga mantû monthe makarîka, kaingo bara bamwendeete na eetîite kûringana na mûbango wake bateetheka.
- 29 Ngai aathuurire bara bagaathûka antû baake kinya mbere ya nthîgûrû yûmbwa, ababangîra bagaakara ta Mwana wake, kaingo Mwana wake athûka kîmbere kîa aruagina na aaragina baingî.
- 30 Wababu kaîrî i bo beetîtwe i Ngai. Na babu beete nwa bo baagîrithîtue i Ngai. Na wababu baagîrithîtue i bo beetwe mwago i Ngai.
- 31 N'ata tûûmba kuuga îgûrû rîa mantû mama? N'ûû aûmba gûtûmakia Ngai arî amwe naati?
- 32 Ûkoona Ngai ataarega na Mwana wake aamûrutire arî kîgongwana gîetû twinthe, twa bira bingî bionthe atagîtwa ûtheri amwe na Kîrîstû.
- 33 N'ûû akaathitanga antû bara Ngai athuurîite na i Ngai atwagîrithîite?
- 34 Kwoogu n'ûû îndî aûmba gûtûgîitîra îgamba bûûthûûku? Gûtirî we, n'ûntû Kîrîstû naakuire na aariûka na îndî akari nthî rûteere rwa ûrîo rwa Ngai agîtwerekanagîra.
- 35 I mbi yûmba gûtwathûrana na wendo bwa Kîrîstû? I thîîna? I kînyamaara? I kûnyamaara? I yûûra? I kwaga nguo? N'ûgwati? Kana i gîkuû? Gûtirî kîo!
- 36 Wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Gûtirî ntugû tûtaûragagwa n'ûntû bwaku. Antû batwonaga ta ng'ondu cia kûthînja."
- 37 Îndî mantûûni mamu monthe i tiû acindi na kûraaya gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû ûra aatwendire.

<sup>38</sup>Ndî na mma gûtirî kîo kîûmba gûtwathûrana na wendo bwa Ngai bûra aatwoniirie ndeni ya Kîrîstû Yiesû Mwathani wetû. Ti gîkuû, ti mwoyo, t'araîka, na ti mainya ma irundu. Ti mantû mara marî ku îndî kana ma îgiita rîra rîkaaya, ti kîûmbe nwa kîrîku kîa nthîgûrû ya îgûrû kana kîa nthîgûrû îno, na ti gîntû nwa kîrîkû kîngî kîrî bionthe bira biûmbe.

## Arooma 9

<sup>1</sup>Kîrîstû i mûkûûyî n'ûmma nkwaria, ntikûrongoa. Nkoro yakwa îtongoreetue i Kîrundu Ûmûtheru nîkûmbîira bûra nkuuga n'ûmma.

<sup>2</sup>Nkorooni yakwa inkwîgua ndî na kwîthikîira kûûnene na kîeba gîtakûthira

<sup>3</sup>kîrî antû beetû ba Ayaundi. Nwa mbende Ngai andîrîke na ambathûrane na Kîrîstû weegua bûbu bûûmbîkana, ûkaaya kwîgua ûgu bûûmba gûtûma antû beetû boonokua.

<sup>4</sup>I bo Aisiraeri, aana ba Ngai bara athuurîte. Baroona mwago wa Ngai, ibarîkanîrite n'we na ibeerwe watho bwa Ngai i Musa. Ibaarutanirwe kûgonga Ngai na njîra yagîrite na ibeetwe wîrane i Ngai.

<sup>5</sup>I bo nciarwa cia biûyûyû. Na tûgîtaraga kîmuntû, Kîrîstû aumîte kîrî bo. Ngai ûra aathaga bionthe arookumua tene na tene. Aameni.

<sup>6</sup>Twaûmba kuuga Ngai araremwa kwingia wîrane bwake kîrî Ayaundi? Arî, n'ûntû ti kuuga muntû wonthe ûra acierwe n'Iciraeri n'ûmwe wa antû ba Ngai.

<sup>7</sup>Kwîgua barî nciarwa cia Îburaîmu ti kuuga n'aana baake bongwa. Ririkanaani Ngai eerire Îburaîmu, "Nciarwa ciaku igaatarwa kuumania na Isaka."

<sup>8</sup>Kuuga ûgu i ta kwonania ti bara bionthe barî nciarwa cia Îburaîmu barî aana ba Ngai. Bara bacierwe kûringana na wîrane bwa Ngai i bo bataragwa barî aana ba mma,

<sup>9</sup>n'ûntû Ngai eere Îburaîmu wîrane amwîra, "Kagiita kana ngakûthaarima, Saara agîe na kaana ga kaîyî."

<sup>10</sup>Na ûgu i ta bu gwakarire kîrî Rebeka. Aana baake barî baîrî baarî ba îthe ûmwe, ta we Isaka, ûmwe wa biûyûyû bietû.

<sup>11</sup>Îndî mbere ya kinya aana babu baciarwa, mbere ya barûtha ûthûûku kana wega, Ngai augire, "Mwana ûra mûkûrû agaatumîkîra ûra mûniini." Ûgu i ta kwonania Ngai abangagîra muntû kûringana na mûbango wake arî we, na ti kûringana na ûthûûku kana wega bûra arûthîte.

<sup>13</sup>Wata bûra Maandîko Maatheru maugîte, "Mbendeete Njakubu ntiendeete Icaû."

<sup>14</sup>Kwoogu twaûmba kuuga Ngai nabîtagia kûmwe? Arî buru!



- 15**Ngai eerire Musa, "Nkeegua kîao woora nkeenda na ngaacaamîra woora nkeenda."
- 16**Kwoogu ti kuuga i bûra muntû akwenda arî we, kana bûra arûthîite. I kûringana na bûra Ngai akeegua muntû kîao.
- 17**Maandîkooni Maatheru kwandîkîitwe Ngai eerire mûnene wa Miisiri, "Ngûtuîkithîitie mûnene kaingo mbonania naawe bûra ndî inya îgana, na ntambia îgweta rîakwa nthîgûrû yonthe."
- 18**Kwoogu Ngai eegagua kîao woora akeenda na akaûmia kîongo woora akeenda.
- 19**Waûmba kwîgua muntû akîûria, "I kî îndî n'ûntû Ngai ataragîra antû mabîtia?" Kana "N'ûû amûkîria inya akaregana na wendi bwake?"
- 20**Ûrî ûû woû ûkûûria Ngai kîûria? Kîra kîrûthe kîaûmba kûûria ûra akîrûthîite, "I kî n'ûntû ûndûthîite ûûgû?"
- 21**Ntikuuga mûûmbi wa nyûngû nwa aûmbe na yûmba rîake nyûngû ya mûthemba woora akeenda? Twa aûmbe na yûmba warîmwe nyûngû ya gûtûmîka rîra kûrî na ûntû bwa mwanya, na akaûmba îngî ya gûtûmîkaga ntugû ira ingî?
- 22**I ta bu gûkari ûgu kîrî Ngai. Ngai eendaga kwonia antû bamwe mûthûûro wake, na eendaga antû boona bûra arî inya îgana. Îndî i kaanya Ngai eete antû babu n'ûntû bwa kwinyîkîria gwake. Akaabagambithia na mûthûûro wake abathirie, n'ûntû ibabuîrîite kûthirua.
- 23**Ngai eendaga bangî na bo bamenya bûra arî ûkumio bûgana. Na babu i bo Ngai eegagua kîao. Kuuma tene, babu bo Ngai aababangîre bakeewa mwago.
- 24**Tiû bara Ngai atwîitîite, Ayaundi na bara batarî Ayaundi, ûgu i bu Ngai atûbangîrite.
- 25**Wata bûra Ngai augîite îbukuuni rîa kîroria Osea, "Bara bataarî antû baakwa i bo ngeeta baakwa, na bara nteendeete i bo nkeenda."
- 26**Na kairî îbukuuni warîru augîite, "Bantû waara beerîrwe, 'Bûtirî antû baakwa', nwa woogo bageetîrwa, 'Aana ba Ngai ûra atûûraga mwoyo'."
- 27**Kîroria Isaaya augîirie na inya auga îgûrû rîa Isiraeri, "Wana ûkeegua Aisiraeri ibaingîite ta mûthanga rûteere rwa îria, i baakai kîrî bo bagoonokua,
- 28**n'ûntû Mwathani augîite akaagiitîra antû îgamba na mpwî na atiicookera."
- 29**Na kairî Isaaya augire, "Ûkaaya kwîgua Mwathani wa Njûûrî ataiga baakai beetû mwoyo, wîgua twathiriirue kûrû ta bûra taûni cia Sondomu na Ngomooru ciathiriirue."
- 30**Kwoogu n'ata tûûmba kuuga? Ga tuuge, amwe na kwîgua bara batarî Ayaundi bataacûaga kwîgua barî baagîru, Ngai naabaagîrithiirie kuumania na wîitîgio.

<sup>31</sup>Îndî Ayaundi bo bagûcûûgia kûthingata watho bakîrîgagîra bûkabaagîrithia, bûtaabaagîrithia.

<sup>32</sup>Na i kî? Gîtûmi i kwîgua bateerîgagîra wîtîgio bûbateethia, kûthingata watho i ku beerîgagîra kûbateethia. Baatiirire "Iiga" baataratara,

<sup>33</sup>wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Ga nkûbwîra, nkaiga iiga Kîrîmaani gîa Cayûni na antû baingî bagaatiira iiga rîru bataratare bagwe. Ûra akaarîitîgia rîtimwîkîrithia nthoni."

## Arooma 10

<sup>1</sup>Aruayia na aarayia, ndombaga Ngai na nkoro yakwa yonthe Ayaundi boonokua.

<sup>2</sup>Nwa nkûûyîre nkauga Ayaundi barî wîru bûûnene mûno kîrî Ngai, kîra baagaga n'ûmenyo bwa mma.

<sup>3</sup>Batîiyî bûra Ngai aagîrithagia antû. Bacûûgagia gûtua njîra ciao cia kwîbagîrithia, bakarega gwîtîgîria kwagîrithua kûra Ngai aagîrithanagia.

<sup>4</sup>Kîrîstû we naingiirie watho. Kwoogu ûra amwîtîgagia naagîrithagua i Ngai.

<sup>5</sup>Musa aandîkire auga kwagîrithua kûra kûreetagwa i kûthingata watho, i gûkû, "Ûra akaathîkîra maathana magaatûma atûûra mwoyo."

<sup>6</sup>Îndî Maandîko Maatheru maugaga îgûrû rîa kwagîrithua kûra kuumanagia na wîtîgio, "Ûtikeebûûrie 'N'ûû akaathi îgûrû?' " (Athi akeere Kîrîstû aaye.)

<sup>7</sup>"Kana 'N'ûû akaathi kûra bara bakuû barî?' " (Akeere Kîrîstû aume kûra bara bakuû barî.)

<sup>8</sup>Maandîko Maatheru maugîite, "Kiugo kîa Ngai kîrî agu ûrî. Kîrî kanyuani gaaku, na kîrî nkorooni yaku." Kiugo gîku i kîo tûtûmagîria. I kîo gîtûmaga muntû oonokua agîitîgia.

<sup>9</sup>Ûkauga na kanyua gaaku Kîrîstû i Mwathani, na ûgeetîgia nkorooni yaku Ngai naamûriûkiirie auma kîrî bara bakuû, ûkoonokua.

<sup>10</sup>Gwîtîgia kûra muntû eetîgagia na nkoro yake i ku gûtûmaga aagîrithua. Na mîgambo îra muntû augaga na kanyua gaake n'yo îtûmaga oonokua.

<sup>11</sup>Wata bûra Maandîko Maatheru maugîite îgûrû rîa Kîrîstû arî ta iiga, "Ûra akaarîitîgia rîtimwîkîrithia nthoni."

<sup>12</sup>Na ûgu i bu kûrî kîrî Ayaundi na kîrî bara batarî Ayaundi, n'untû Ngai ûyu ûmwe n'we Mwathani wa bonthe. Nathaarimaga na ithaarimo biingî bara bonthe bamwîtaga aboonokia.

<sup>13</sup>Wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Ûra wonthe eetaga Mwathani amwonokia, Mwathani akamwonokia."

**14**Îndî n'ata antû baûmba kûmwîta aboonokia batamwîtîgîtie? Na n'ata baûmba kûmwîtîgia bateegîitue ntûmwa yake? Na n'ata baûmba kwîgua muntû akûmûgweta gûtarî na muntû wa kûbatûmîria?

**15**Na n'ata muntû aûmba kûbatûmîria Ngai atamûtûmîite? Antû babu i bo Maandîko Maatheru maaragîria îgûrû rîao ara maugîite, "N'ata bara bareetaga ntheto îmbega bareetaga mantû maathongi?"

**16**T'antû bonthe beetîgîtie ntheto îmbega. Kîroria Isaaya augîite, "N'ûû eetîgîtie ntûmwa yetû?"

**17**Kwoogu, muntû eetîgîgia kuumania na kwîgua, na antû beegagua kûrî na muntû wa kûbatûmîria Kîrîstû.

**18**Ka antû bateegua? I mma bareegua n'ûntû Maandîko Maatheru maugîite, "Kayû ga tûnyua twao ikaîguîkîite bantû onthe nthîgûrû. Mîgambo yao nîkinyîite gûntû kunthe."

**19**Ka Aciraeri bo bataamenya? I mma ibaiyî. Mbere Musa aandîkire auga, Mwathani augîite, "Ngaatûma bwîgua rûriitho na mûgongo ûtarî na gîtûmi, ngaatûma bûthûûra na antû batarî na ûmenyo."

**20**Na Isaaya n'we augîite atakwitha, Mwathani augîite, "Bara baambonire i bara bataancûaga, ndeebonaniirie kîrî bara bataûranagia naani."

**21**Îndî îgûrû rîa Isiraeri, Ngai augîite, "Rîonthe nthagaanaga antû batakwathîka, antû baûmo biongo."

## **Arooma 11**

**1**Kwoogu i ta kwonania Ngai naarekanire na antû baake kana? Arî buru! Niû ningwa ndî Mwisiraeri wa rûrîyo rwa Îburaîmu, wa mwîrîga wa Benjameni.

**2**Ngai atirekanîite na antû baake ba Isiraeri, bara aathuurire kuuma kîambîrîria. Ka bûtaiyî bûra Eriya eerire Ngai rîra aathetaga n'antû ba Isiraeri? Maandîkooni Maatheru kwandîkîitwe augire,

**3**"Iroria biaku i biûrage na ithînjîro bienyangua, Mwathani. I niû ninka ntigeere, îndî wana niû ibakwenda kûmbûraga."

**4**N'ata Ngai aamûcookeerie amwîra? Aamwîrîre, "Ndî na antû ngiri mûgwanja Isiraeri bara bataaromba ngai ya ûrongo, Mbaari."

**5**Na kwoogu, kinya îndî i bu gûkari. Kûrî na antû baakai bara Ngai athuurîite kuumania na ûtugi bwake.

**6**Ngai abathuurîite n'ûntû bwa ûtugi bwake, t'ûntû bwa ûntû bwega bûra baarûtha. Úkeegua n'ûntû bwa ûntû bwega, ûtugi bûtiîtwa ûtugi.

<sup>7</sup>Na kuuga ûgu i ta kwonania ata? I ta kwonania Aisiraeri batoona kîra baacûaga. Bara baakîonire i baakai, bara Ngai aathuurire. Îndî bara bangî ibaûmiirue biongo,

<sup>8</sup>wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Wana îmunthî Ngai nabaindiganîtie mathûgaania, abaingîite meetho kaingo batoona. Abaingîite matû kaingo bateegua."

<sup>9</sup>Na Ndaundi n'we augîite, "Biatho biao birootuîka mûtego bikabarîikîria, bikabathiria, birootûma bagwa meeyiani bakeewa îkaanûkia rîra baagîritwe kwewa.

<sup>10</sup>Barootuîkithua ntûngi bagatiga kwona, barootûûraga bagunkuîte i gûkamata mathîna."

<sup>11</sup>Rîra Ayaundi baagwîre wîyiani bwa kwaga wîtîgio ka gwatuîkire gûtirî kîo kîbaruta ku kaîrî? Arî buru! Kûgwa kwao kwarî mûbango wa Ngai, kaingo bara batarî Ayaundi boonokua. Na i kaingo Ayaundi bacooka kwîgua rûriitho, beenda kwonokua wana bo.

<sup>12</sup>Woonu bara batarî Ayaundi baatharimirwe mûno gîkîrundu gûgûtuîka Ayaundi bakûgwa, n'ata antû bonthe bakaatharimwa bûgana rîra Ayaundi bagaacooka kîrî Ngai?

<sup>13</sup>Ndaaria mantû mamu n'untû bwenu biû bûtarî Ayaundi. Ndî mûtûmwa kîrî bara batarî Ayaundi. Na kagiita gaka ndî na ngûgî înu, kammîthûkie îrî ya gîtûmi mûno.

<sup>14</sup>Ndaûmba gûtûma antû beetû ba Ayaundi beegua rûriitho, kwaûmbîka bamwe baoo boonokue.

<sup>15</sup>Ngai agûtiganîria Ayaundi aatumire ûcoore na bara batarî Ayaundi. Bara bakuû bakeewa mwoyo rîra Ayaundi bagaacooka kîrî Ngai.

<sup>16</sup>Woonu biûyûyûyû bia Ayaundi biarî biitheru, wana nciarwa ciao n'intheru. Ukeegua mîri ya mûtî îrî mîtheru, wana mpong'i cia uu ciîgua irî intheru.

<sup>17</sup>Tathûkia ngerekano ya mûtî wa mûceituuni ûtemetwe mpong'i imwe, rwong'i rwa mûceituuni wa kîthaka rûkagwatithanua na uu. Woû ûtarî Mûyaundi ûkari ta rwong'i rûru. Mûceituuni ûra mûteme mpongi n'Ayaundi. Woû ka ûgwatithanîtie na uu. Uteethekaga kuumania na inya na mwoyo wa uu.

<sup>18</sup>Îmenyeera ûtidgeekumîrie kwîgua woû ûrî ûmûgwatithanie na uu îndî îra mpong'i imwe itemetwe kuuma kîrî uu. Ririkana woû ka ûrî rwong'i. Ti woû ûreraga mîri, i mîri îkûreraga.

<sup>19</sup>Îndî naawe waûmba kuuga, "Mpong'i inu ciatemirwe kaingo ngwatithanua."

- 20**Bûbu n'ûmma. Mpong'i inu ciatemirwe n'ûntû bwa kûrega gwîtîgia. Ûrikîttue kîrî mûceituuni ûyu n'ûntû bwa wîtîgio bwaku. Kwoogu ûtigateekumie, ûbatîrue ûkaraga wînyîtie.
- 21**Weegua Ngai ataacaamîra mpong'i ira ciarî cia mûceituuni ûyu ciongwa rî, nûkwona taka woû agaagûcaamîra?
- 22**Raitha wone bûra Ngai atarî mathee na bûra arî ûmwega. Ataarî na mathee na mpong'i ira aatemire. Îndî kîrî woû, n'ûmwega. N'ûmwega kîrî woû weegua ûkaathingataga mantû maake meega. Weegua t'ûgu, wana woû nagaagûtema.
- 23**Na mpong'i ira, ta cio Ayaundi, ikaaya gwîtîgia, Ngai agacicookia kaîrî mûtîni kûra ciarî, n'ûntû nwa aûmbe kûrûtha ûgu.
- 24**Woonna Ngai aûmbire kûrûtha kînyume kîa wîthîre akûthûkia akûgwatithania na mûceituuni wa kwandwa na warî wa mûceituuni wa kîthaka kûringana na wîthîre, n'ata ataûmba kûgwatithania kaîrî mpong'i cia mûceituuni ûyu na mûceituuni mwene cio?
- 25**Ndîenda, aruayia na aarayia, bûmenya kîriga kîra kîrî oogo, n'ûntû kûmenya gûkabûteetheria bûtikeethûkie taka bûrî na gîtûmi mûno. Kîriga kîra kîrî oogo i kwîgua baingî ba Aisiraeri ibaûmîttue biongo. Na kûuma biongo kwao gûkaathira rîra bara Ngai athuurîtte batarî Ayaundi bageetîgia Kîrîstû na ûtari bwao bûra bûkwendekana bwagana.
- 26**Na rîru i rîo Isiraeri îkoonokua yonthe. Wata bûra kwandîkîttwe Maandîkooni Maatheru, "Mwonokia akauma Cayûni athirie ûthûku bunthe bûra bûrî na nciarwa cia Njakubu.
- 27**Na rîru i rîo nkaabathiria wîyia bwao wata bûra ndarîkanîre na bo."
- 28**Kagiitaani gaka tûrî Aisiraeri bakari taka barî anthû ba Ngai, kaingo ntheto îmbega îbûkinyîra biû bûtarî Ayaundi. Îndî wana îndî bo n'eendwa baake bara athuurîtte n'ûntû bwa mawîrane mara eere biûyûyû biao.
- 29**Ngai ageeta muntû, we atigarûkaga. Kana weegua i kîewa kîna eete muntû, we aticookaga kûmûtunya kîo kaîrî.
- 30**Kûrî rîra biû bara bûtarî Ayaundi bûtaathîkagîra Ngai. Îndî îndî n'Ayaundi batamwathîkagîra îndî îra biû abwîgîttue kîao.
- 31**Îndî n'Ayaundi bataathîkagîra Ngai. Îndî i kaingo Ngai acooka kûbeegua kîao, ta bûra îndî kaanya karî keenu.
- 32**Ngai atuîkithagia antû agwate ba wîyia bwa kûrega kwathîka kaingo eegua antû bonthe kîao.
- 33**N'ata Ngai arî ithaarimo biingîtte bûgana! N'ata arî ûûme na ûmenyo bwingîtte bûgana! N'ûû wacietû aûmba kûmenya mîbango yake? Kana n'ûû wacietû aûmba kûmenya bûra arutangaga ngûgî?

- <sup>34</sup>N'ûû aiyî bûra mathûgaania ma Mwathani makari? N'ûû aûmba kûmwatha?
- <sup>35</sup>N'ûû aûmba kuuga Mwathani arî na îrandû rîake rîra abatîrue amûrîa?
- <sup>36</sup>Bionthe biumaga kîrî Ngai, na bionthe bitwîrue n'inya yake, na birî oogo bitûmîka na njîra ya gûtûma akumua. Mwathani arookumagua tene na tene! Aameni.

## Arooma 12

- <sup>1</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, n'ûntû bwa kîao kîa Ngai, inkûbûûria bwînenkanîre kîrî Ngai bûrî igongwana bîri mwoyo. Mûtûûrîre wenu nwîgue ûrî mûtûûrîre ûmûtheru na ûkûmûkenia. Înu n'yo njîra ya kûmûtûmîkîra bûra kwagîrîte.
- <sup>2</sup>Bûtikaathingatîre bûra bara barî ba nthîgûrû barûthaga. Îpaani Ngai kaanya abûgarûre abwe mathûgaanio mangî. Rîru i rîo bûkaûmba kûmenya bûra eendaga kûrûthwa, bûra bwega, bûra bûmûkenagia, na mûkarîre wa mwîtîgîri ûmûkûrû.
- <sup>3</sup>N'ûntû bwa kîewa kîa mwanya kîra Ngai ampete ndî mûtûmwa, ndîbwîra muntû atikeethûkie taka arî gîtûmi mûno nkûrûki ya bûra arî. Muntû neethûkagie bûra kwagîrîte kûringana na bûra wîtîgio bûra Ngai amwete bûgana.
- <sup>4</sup>Wata bûra mwîrî ûrî icuncî biingî na wakîra gîcuncî kîrî na ngûgî ya kîo,
- <sup>5</sup>i ta bu gûkari kîrî mwîrî wa Kîrîstû, ta uu kanica. Amwe na kwîgua tûrî baingî, twinthe tûrî ba mwîrî ûmwe na tûgwatithanîtue muntû na ûra ûngî.
- <sup>6</sup>N'ûntû bwa ûtugi bwake, Ngai neete wooru ûmwe wacietû kîewa kîa mwanya. Ûkaaya kwîgua kîewa kîra wetwe i kîa ûroria, ûbatîrue ûgîtûmîra kûringana na bûra wetwe wîtîgio bûgana.
- <sup>7</sup>Ûkaaya kwîgua wetwe kîewa gîa gûtûmîkîra bara bangî, îrute kûrû ûtûmîkage. Na ûkaaya kwîgua wetwe kîewa gîa kûrutana bara bangî, îrute kûrû ûrutanage.
- <sup>8</sup>Ûkaaya kwîgua wetwe kîewa gîa gwîkîra bara bangî wîru, îrute kûrû wîkanagîre wîru. Na ûkaaya kwîgua wetwe kîewa gîa kweyana, eyanaga ûtagûtara. Ûkaaya kwîgua wetwe kîewa gîa ûtongoria, tongoria na wendi. Na ûkaaya kwîgua wetwe kîewa gîa kwîgagîrûa bara bangî kîao, kîonanagie ûrî na wîru.
- <sup>9</sup>Endagaani bara bangî, na beendageeni kwenda kwa mma. Menagaani ûntû bûûthûûku. Rûmagîraani ûntû bwega.
- <sup>10</sup>Endanagaani ta antû ba mûciî ûmwe. Tîyagaani bara bangî nkûrûki ya bûra bwîtîyaga.
- <sup>11</sup>Bûtikaathire wîru. Rutagaani ngûgî na inya, rutagîraani Ngai ngûgî na nkoro yenu yonthe.
- <sup>12</sup>Kenagaani rîonthe n'ûntû bûrî na wîrîgîro. Ûmagîrîrîani rîra bûrî thînaani. Rombagaani rîonthe.

- <sup>13</sup>Rûmagiani antû ba Ngai bara barî na thîna bira bûrî na bio. Gwatanagaani ûgeni.
- <sup>14</sup>Thaarimagaani bara babûthînagia. Bathaarimageeni, bûtikaabarîrîke.
- <sup>15</sup>Kenagaani amwe na bara bagûkena. Rîragaani amwe na bara bakûrîra.
- <sup>16</sup>Tûûranagiani na ngwatanîro na bara bangî bacienu. Bûtigeekumagie, îgwatanagîraani na bara beenyiagia. Bûtikeethûkagie bûrî baûgî nkûrûki ya bûra bûrî.
- <sup>17</sup>Muntû akaaya gûkûrûthîra ûntû bûthûûku, ûtikaamûrûthîre ûthûûku. Geragiani kûrûthaga bûra antû bonthe bakoonaga bûrî bwega.
- <sup>18</sup>Tûûranagiani na antû bonthe na ûkiri bûra kûûmbîkana.
- <sup>19</sup>Eendwa, bûtikaarîagie ûthûûku bûrî biû. Rekagîriani Ngai oonagie muntû ta ûyu mûthûûro wake, n'ûntû kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, " 'I niû nkaabûrîagîria bara babûrûthagîra mantû maathûûku,' ûgu i bu Mwathani augîite."
- <sup>20</sup>Kwoogu bantû a kûrîithia, ta bûra Maandîko Maatheru maugîite, "Weegua munthû waku narî na yûûra, mwe biakûrîa. Weegua narî na bûûta, mûkundie rûûyî. Ûkamûrûthîra ûgu nûkaamûûragithia nthoni n'ûntû bwa mantû mara akûrûthîrîte maathûûku."
- <sup>21</sup>Bûtikaareke ûthûûku bûbûkîria inya. Bûkîrieni inya na kûrûthaga mantû meega.

### Arooma 13

- <sup>1</sup>Muntû wonthe nabatîrue aathîkîra thirikaarî, n'ûntû gûtirî mûnene aathana Ngai atamwete inya ya kwathana. I mûbango wa Ngai thirikaarî cionthe kwîgua irî oogo.
- <sup>2</sup>Na kwoogu ûra areganaga na thirikaarî eegagua akîregana na kîra Ngai abangîite wîgua kîrî oogo. Na muntû ta ûyu nagaakaanûkua.
- <sup>3</sup>Anene batibatîrue bakuthûkagwa i bara barûthaga mantû meega. Bara barûthaga mantû maathûûku i bo babakuthûkaga. Weegua wenda ûkara ûtakûbakuthûka, rûthaga mantû meega wone bagagûkumia.
- <sup>4</sup>Mûnene i mûruti ngûgî wa Ngai wa gûgûteethia. Ûkarûtha mantû maathûûku nûbatîrue ûkuthûka n'ûntû arî na watho bwa gûgûkaanûkia. We i mûruti ngûgî wa Ngai wa gûkaanûkagia bara barûthaga mantû maathûûku.
- <sup>5</sup>Kwoogu nwa mwanka bwathîkagîre anene. Na t'ûntû bwa gûkuthûka babûkaanûkia bunka, îndî i kinya n'ûntû nkoro cienu nikûbwîra ûgu i bu kwagîrîte.



<sup>6</sup>Na gîtûmi gîa kûrûngaga ûgooti, i kwîgua anene i Ngai barutagîra ngûgî n'ûntû bwa kwîgua gîku i kîo gîtûmîite beegua barî oogo.

<sup>7</sup>Eyanagaani kîra bûbatîrue bweyana. Weegua n'ûgooti, îrûngagaani kîrî bara babatîrue babuîrîgîra. Kana weegua i gîtîyo, tîyagaani bara babatîrue beerîgîra gûtîywa.

<sup>8</sup>Îrandû rîra rîonka bûbatîrue bwîgagua bûrî na rîo, n'îrandû rîa wendo. Bûkeendanaga bûkwingia watho bwa Ngai bunthe.

<sup>9</sup>Maathana mara maugîite, "Ûtikaathûngîre," "Ûtikaûragane," "Ûtikaiye," "Ûtigaatuuyanîre," "Ûtikeerirîrie gîntû kîa muntû," na maathana mara mangî monthe makamatîtwe i yathana rîrî rîmwe rîra rîkuuga, "Enda mûtûuri waku ta bûra wîbendeete."

<sup>10</sup>Wendo bûtithûkugia muntû ûra ûngî. Wendo ibwingagia bûra bunthe watho buugîite.

<sup>11</sup>Kwoogu rûthagaani ûgu n'ûntû bûkûmenya i kagiita karîkû gaka tûrî. I kagiita keenu ga gûûka torooni, n'ûntû îndî kwonokua gwetû kûrî akubî nkûrûki ya rîra twetîgiirie rîa mbere.

<sup>12</sup>Ûtugû bûrî akubî kûthira, kûrî akubî gûkea. Kwoogu tûtigeeni kûrûtha mantû ma mwindu, ga tûthûkieni mîrigo ya werû ya ndûa.

<sup>13</sup>Tûtûûrageeni bûra tûbatîrue tûtûûra tûrî antû ba mûthenya. Tûtiagîrîtwe tûthiyaga biathooni birî na mantû maathûûku, kana tûtuîka atogooni. Tûtibatîrue tûrûtha wîyia bwa ûmaramari nwa bûrîkû, kana tûthetania, kana twîgagua antû bara bangî rûriitho.

<sup>14</sup>Karagaani ta bûra Mwathani Yiesû Kîrîstû akari. Bûtikaathûgaanie kwingia mawîrirîria meenu maathûûku ma mwîrî.

## Arooma 14

<sup>1</sup>Bûtikaarege ngwatanîro na bara batarî na wîtîgio bûûriku. Bûtigaakararanîrie na bo bûra bathûgaanagia i bwega kana bûra bathûgaanagia ti bwega.

<sup>2</sup>Kwa ngerekano, waûmba kwîgua kûrî na muntû eetîgîtie ti mabîtia, nwa arîe irio bia mîthemba yonthe. Na waûmba kwîgua kûrî na muntû ûngî n'we atarî na wîtîgio bûûganu, ûra we atarîa irio bia nyama.

<sup>3</sup>Ûra we gûtarî irio atarîa atibatîrue ameneeria ûra atarîa irio bia mûthemba woora ûkeegua birî. Na ûra atarîa irio bia mûthemba woora ûkeegua birî atibatîrue agiitîra îgamba ûra gûtarî irio we atarîa n'ûntû Ngai namwîtîgîrîte.

<sup>4</sup>Ûrîthûgaania ûrî ûû wa kûgiitîra îgamba mûruti ngûgî wa itha? N'îgûrû rîa mûnene wake kûmenya weegua i mabîtia kana ti mabîtia. Na n'îgûrû rîa mûruti ngûgî kûrûtha bûra kwagîrîte n'ûntû Mwathani akamwaa inya ya kûmwotithia.

<sup>5</sup>Ngerekano îngî n'ya muntû ûra we athûgaanagia atî, ntugû nna n'yo îrî gîtûmi nkûrûki ya ira ingî na ûngî n'we ûra athûkagia ntugû cionthe irî bûmwe. Kîrî woora ûmwe wa antû babu nabatîrue eegua akîmenyaga gîtûmi gîake gîa kuuga ûgu.

<sup>6</sup>Ûra athûgaanagia, ntugû nna n'yo îrî gîtûmi nkûrûki ya ira ingî arûthaga ûgu n'ûntû bwa gûtîya Mwathani. Ûra arîyaga irio bia mûthemba woora ûkeegua birî, abirîyaga agîtîya Mwathani n'ûntû namûcookagîria nkaatho n'ûntû bwa bio. Na ûra atarîyaga irio bia mûthemba mûna aregaga kûbirîa n'ûntû bwa gûtîya Mwathani, na wana kinya we namûcookagîria nkaatho.

<sup>7</sup>Gûtirî we wacietû atûîre n'ûntû bwa kûrûtha akî mantû wamara marî na gîtûmi kîrî we kana akuyaga n'ûntû bwa baita nna îra akwona arî we.

<sup>8</sup>Rîra tûrî mwoyo, twîgagua tûrî mwoyo kîrî Mwathani, na twakua, tûkuyaga kîrî Mwathani. Nwîgue itûgaatûra mwoyo kana itûgaakua, tûrî ba Mwathani.

<sup>9</sup>Gîtûmi kîra gîatûmire Kîrîstû akua na ariûka, i kaingo eegua arî Mwathani wa bara bakuû na bara barî mwoyo.

<sup>10</sup>Îndî woû rî, i mbi n'ûntû ûkûgiitîra mwîtgîri ûra ûngî îgamba kana ûkamûmeneeria? Ntugû nîengeerie gûkinya îra twinthe tûkaarûngama mbere ya Ngai tûgiitîrwe îgamba.

<sup>11</sup>Kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "Mwathani augîte, 'Na mma wata bûra ntûîre mwoyo i mma muntû wonthe agaanturîria maru akûûyîre auge ndî Ngai.'"

<sup>12</sup>Kwoogu nwa mwanka woora ûmwe wacietû akeegua arî na bwa kwîra Ngai kuumania na mara monthe akeegua arûthîte.

<sup>13</sup>Na kwoogu tûtikaagiitagîre bara bangî îgamba. Na nwa mwanka tûkûrûkie tuuge tûtiirûtha ûntû bûûmba kwîgua bûrî kîrigîria kîrî eetîgîri bara bangî kana bûûmba gûtûma bataratara wîtgioni.

<sup>14</sup>Ndeni ya Mwathani Yiesû imbîtgîtie n'ûmma gûtirî gîntû gîtaagîrite kîrî kîo. Îndî muntû akathûgania gîntû kîna gîtiagîrite, kîrî we gîtiagîrite.

<sup>15</sup>Ûkaaya gûtûma eetîgîri bara bangî beeyia na irio bira ûrîyaga, woû ûtirî na wendo kîrî bara bangî kaîrî. Ûtikaareke irio bira ûrîyaga bithûûria muntû Kîrîstû aakuire n'ûntû bwake.

<sup>16</sup>Ûtikaareke mantû mara ûrûthaga matûma antû bara bangî baaria mantû maathûûku îgûrû rîa bûra uugaga i bwega.

<sup>17</sup>Ûneneeni bwa Ngai, irio na biakûnyua bitirî gîtûmi. Kîra kîrî gîtûmi i wagîru, ûkiri na gîkeno, bira Kîrundu Ûmûtheru atwegaga.

<sup>18</sup>Ûgatûmîkîra Ngai na njîra ta înu ûkamûkenia, na bara bangî bakoona bûra ûkûrûtha n'ûntû bwega.

<sup>19</sup>Kwoogu tûgeragieni na inya mûno bûra kûûmbîka tûrûthe mantû mara mareetaga ûkiri. Na tûrûthageeni ûntû bûra bûûmba wîkîra muntû ûra ûngî wîru.

<sup>20</sup>Ûtikeenyangie ûntû bûra Ngai arûthîrîte ûra ûngî n'ûntû bwa irio! Irio bia mîthemba yonthe nwa birîwe. Îndî i mabîtia kûrîa irio bina weegua bigaatûma bara bangî bataratara wîtîgioni.

<sup>21</sup>I kaaba ûtarîe nyama kana ûnyua ncoobi, kana ûrûtha ûntû bûûmba gûtûma mwîtîgîri ûra ûngî ataratara wîtîgioni.

<sup>22</sup>Bûra wîtîgîtie mantûûni mamu i bûkare bûrî witho bwaku na Ngai. Kîthaarimo i kîrî muntû ûra arûthaga bûra eetîgîtie ti mabîtia. Atiigiitîrwa îgamba bûûthûuku.

<sup>23</sup>Îndî ûkaaya kwîgua muntû arî na nkanja na irio bia mûthemba mûna, atibatîrue abirîa. Akabirîa neegiitîra îgamba arî we, n'ûntû eetîgîtie bitiagîrîte birîwa. Ûntû bunthe bûra muntû arûthaga atagwîtîgia n'ûntû bwagîru, i wîyia.

## Arooma 15

<sup>1</sup>Tiû bara tûrî na wîtîgio bûûganu tûtibatîrue tûmeneeria bara batarî na wîtîgio bûûganu. Tûtibatîrue tûrûthaga wabûra bunka bûtûkenagia tûrî tiû.

<sup>2</sup>Wooru ûmwe wacietû abatîrue ageragia gûkenia bara bangî na arûthaga mantû mara bakwona marî meega, mara makaabeekîra wîru.

<sup>3</sup>Wana Kîrîstû ataarûthaga mantû mara maamûkenagia arî we. Maandîko Maatheru maugîite, "Ûkîrumangwa wana niû ndumanganagîrua naawe."

<sup>4</sup>Bunthe bûra bwandîkirwe wo karaaya Maandîkooni Maatheru bwandîkirwe bûtûrutana. Maandîko Maatheru i mo matweyaga wîrîgîro kuumania na kûûmîria na wîru bûra matwîkagîra.

<sup>5</sup>Na Ngai ûra atweyaga kûûmîria na agatwîkîra wîru aroobûteethia bûgatûûraga bûkîgwatanagîra, bûkîthingataga ngerekano ya Kîrîstû Yiesû,

<sup>6</sup>kaingo bwîgua bûgwatithanîitue amwe bûgîkumagia Ngai, Îthe wa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.

<sup>7</sup>Kwoogu gwatanagîraani ta bûra Kîrîstû agwatanîrîte naabi, bwonanie ibûgûtîya Ngai.

<sup>8</sup>Ga nkûbwîra, Kîrîstû aatuîkire mûruti ngûgî kîrî Ayaundi kwonania Ngai i mwîtîgua mawîraneeni mara eere biûyûyû biao.

<sup>9</sup>Na kaîrî, i kaingo bara batarî Ayaundi bakumia Ngai n'ûntû bwa kwîguîgwa kîao, wata bûra kwandîkîitwe, "Na n'ûntû bwa ûgu, ngagûkaatha mbere ya bara batarî Ayaundi, nkainaga ngîkumagia riitwa rîaku."

<sup>10</sup>Na kaîrî Maandîko Maatheru maugîite, "Biû bûtarî Ayaundi, kenaani amwe na antû ba Ngai!"

- 11 Na kaîrî mauga, "Kumiani Mwathani, bwinthe biû bûtarî Ayaundi, antû bonthe ibamûkumie!"
- 12 Na kîroria Isaaya n'we augîite, "Ûmwe wa kuuma kîrî rûrîyo rwa Njesii akaaya. Akaaya kwatha bara batarî Ayaundi, n'we bakeerîgîra."
- 13 Ngai ûra eeyanaga wîrîgîro arootûma bûkenaga mûno na arootûma bwîgagua bûrî na ûkiri n'untû bwa kûmwîtîgia. Rîru i rîo ûkeegua bûrî na wîrîgîro bwingî mûno kwa inya ya Kîrundu Ûmûtheru.
- 14 Aruayia na aarayia, ndî na mma bûrî antû beega mûno, ibwiyî bûra bunthe bûbatîrue bwîgua bûkîmenyaga, na ibûkûmba kwîrutana.
- 15 Îndî mbwandîkîrite îgûrû rîa mantû mara nkwenda kûbûririkania ntakûmaka. Na ndûthîite ûgu n'untû bwa bûra Ngai ampete ngûgî îno ya mwanya mûno
- 16 ya kwîgua ndî mûruti ngûgî wa Yiesû Kîrîstû kîrî bara batarî Ayaundi. Ndutaga ngûgî ta ya mûthînjîri wa Ngai. Mbarutanaga ntheto îmbega ya Ngai, kaingo beegua barî ta kîgongwana kîthereetue i Kîrundu Ûmûtheru, kîra Ngai aûmba gwîtîgîria.
- 17 Kwoogu ndî na gîkeno ndeni ya Kîrîstû Yiesû n'untû bwa ngûgî îra ndutagîra Ngai.
- 18 Ntirî na ûcamba bwa kuuga ûntû bûngî tatiga bûra Kîrîstû arûthîite naani, aatûma bara batarî Ayaundi batua kwathîkîra Ngai. Kîrîstû arûthîite ûgu na mîgambo yakwa, mantû mara ndûthîite,
- 19 na inya ya biama na ya magegania, na inya ya Kîrundu wa Ngai. Na kwoogu aambotithia ndatûmîria ntheto yake îmbega kwanjîria Njerusaremu mwanka Irerikumu.
- 20 Mworooto wakwa rionthe wîgagua ûrî gûtûmîria ntheto îmbega gûntû kûra antû bateegua Kîrîstû akîgwetwa. Ndûthaga ûgu kaingo ntaakîra mûcingiini wa muntû ûngî.
- 21 Na wata bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "Bara batoona wa kûbamenyithia mantû maake bagaatua kwona, bara bateegua akîgwetwa bagaaciûkîrwa."
- 22 Gîku i kîo kîragirîtie mbona kaanya ga kûûya kwenu.
- 23 Îndî îndî ntirî na ngûgî ya kûruta naaga kaîrî iteere bibi. Na kwoogu inkwîrîgîra nkaayîra naagu kwenu mbwone nthiite bwa Spania, n'untû ndî na mîanka îmingî wankîgagua nkîenda kûbûriûngîra. Nyuma ya gûkeneera kwîgua tûrî amwe naabi wakagiita kagana ûna, rîru nwa bûmbumagarie nkathi bwa Spania.
- 25 Îndî mbere, inkwamba nthi Njerusaremu mbirîre antû ba Ngai ba noogo kîewa.

- <sup>26</sup>Eetîgîri ba Macendonia na ba Akaaya ibaarî na wendo bwa kwaa antû ba Ngai ba noogo bara nkîa kîewa gîa kûbateethia.
- <sup>27</sup>Ibagûkeneera kûbateethia, na ûgu i bu babatîrue barûtha. Na n'untû bara batarî Ayaundi wana bo barî na kîthaarimo gîa gîkîrundu bûmwe na Ayaundi, ibabatîrue kinya bo bateethania na into bira bathaarimîtwe na bio.
- <sup>28</sup>Rîra nkoona nkûthiria ngûgî înu, na ntige nkwona bakûgwata mbia irî cionthe ira bootheretwe, rîru i rîo nkaayîra naagu kwenu nkîbwona nthiîte bwa Spania.
- <sup>29</sup>Na ndî na mma rîra nkaaya nkabûreetera kîthaarimo kîuyûri, kîra ntheto îmbega ya Kîrîstû îreetaga.
- <sup>30</sup>Aruayia na aarayia, n'untû bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû na n'untû bwa wendo bûra Kîrundu atweyaga, inkûbûkinyîria bûngwatie kûromba na inya mûno.
- <sup>31</sup>Ndombagîraani ntikaûre na bara bataathîkagîra Kîrîstû Njundea. Na rombagaani bara barî ba Ngai noogo beetîgîrie kûthûkia kîewa kîra mbairîrite,
- <sup>32</sup>kaingo nkîya, weegua i kwenda kwa Ngai, mbûya nkeneete twîgue tûrî na kagiita keega ga gwîkanîra wîru.
- <sup>33</sup>Ngai ûra atweyaga ûkiri arookaraga naabi bwinthe. Aameni.

## Arooma 16

- <sup>1</sup>Ndeenda bwîtigia Poebe, mwarayia ndeni ya wîtigio, mûteetheeria wa ngûgî ya Ngai kanicaani ya Kenkiria.
- <sup>2</sup>Ndeenda bûmûthûkia ta bûra bara barî ba Mwathani babatîrue bathûkanagia. Na ndeenda bûmûteethagia na kîonthe kîra akeegagua arî na thîna na kîo, n'untû wana we nateetheetie antû baingî. Wana niû ningwa aranteethia.
- <sup>3</sup>Nkeetheriani Pirisiira na Akuira. Barutagîra Kîrîstû Yiesû ngûgî ta bûra mmûrutagîra.
- <sup>4</sup>Bareethûngîria ûgwatiini bwa gîkuû n'untû bwakwa. Na ti niû ninka ncookagia nkaatho n'untû bwao. Wana kinya makanica monthe ma bara batarî Ayaundi i bacookagia nkaatho n'untû bwao.
- <sup>5</sup>Nkeetheriani eetîgîri bara barîkanaga kwao. Nkeetheriani mwendwa Epinitas. N'we aarî muntû wa mbere nthîgûrû ya Îcia gwîtigia Kîrîstû.
- <sup>6</sup>Nkeetheriani Maria. Nabûrutîrite ngûgî mûno.
- <sup>7</sup>Na nkeetheriani Andoronikas na Njunia. N'Ayaundi ta niû, na itwarî na bo nceera rîra ndathaîkîitwe. Baatuîkire athingati ba Kîrîstû mbere yakwa na atûmwa bara bangî ibabatîyîite.
- <sup>8</sup>Nkeetheriani kinya Ampiriatas, mwendwa ndeni ya Mwathani.

- <sup>9</sup>Nkeetheriani Ubanas. Tûrutagîra Kîrîstû n'we ngûgî. Na nkeetheriani mwendwa Stakus.
- <sup>10</sup>Nkeetheriani Apeeres. Noonanîtie wendo bwake kîrî Kîrîstû i bwa mma. Na nkeetheriani antû ba mûciî wa Aristoburus.
- <sup>11</sup>Nkeetheriani Erondia. I Mûyaundi ta niû. Na nkeetheriani antû ba mûciî wa Nakisas, bara barî eetîgîri.
- <sup>12</sup>Nkeetheriani aruti ngûgî ba Mwathani--Tiribena na Tiribosa. Na nkeetheriani Pasis, immwendeete mûno. Narutîrîte Mwathani ngûgî mûno.
- <sup>13</sup>Nkeetheriani Rubas. Aathuurirwe i Mwathani. Na bûnkeetherie gina. Mmûthûkagia taka arî taata na niû.
- <sup>14</sup>Nkeetheriani Asinkiritas, Biregoni, Amis, Patirobas, Amas, na aruayia bara bangî barî na bo.
- <sup>15</sup>Na nkeetheriani Birorogas, Njuria, Nerias barî na mwaragina, Orimpia, na antû ba Ngai bara bangî bonthe bara barî na bo.
- <sup>16</sup>Keethanagiani na wendo ta eetîgîri. Mekanica ma Kîrîstû monthe makûbûkeethia.
- <sup>17</sup>Aruayia na aarayia, ndîbwîra nkîbûkinyagîria atî, bwîmenyeere kîrî bara batûmaga antû baathûkana na bagatûma wîtîgio bwao bûgîa thîna kuumania na ûrutani bûra barutanaga, bûra bûtagwatanagîra na bûra bwarutanirwe. Bûtikaathengeere antû ta babu.
- <sup>18</sup>Antû bara barûthaga mantû ta mamu ti Kîrîstû Mwathani wetû beegagua bagîtûmîkîra. I mawîrirîria ma nda ciao beegagua bagîcûa kwingia. Batûmagîra mîgambo îmîega na îrî mûrîo kweneeria bara batamenyaga kana n'ûthûku babeeraga.
- <sup>19</sup>Gûtirî we ataiyî biû ibwathîkagîra Mwathani. Na gîku i kîo bûnkenagia na kîo. Ndîenda bwîgua bûrî na ûûme bwa mantû mara meega, gûtarî ûntû bûthûku bûkûmenya.
- <sup>20</sup>Ngai ûra atweyaga ûkiri eengeerie gûcinda Saitaani, bûmîcinde. Ûtugi bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû bûrookaraga naabi. Aameni.
- <sup>21</sup>Bûgûkeethua i Timotheo ûra tûrutaga n'we ngûgî. Na kaîrî bûgûkeethia i Rukias, Njasoni, na Sospita, Ayaundi ta niû.
- <sup>22</sup>Na wana niû Teritias, nkûbûkeethia ndeni ya Mwathani. I niû mbaandîkîrîte Paûrû baarûa îno.
- <sup>23</sup>Bûgûkeethua i Gayas ûra nkaraga gwake. Twinthe tûrî kanica tûrîkanaga gwake. Na bûgûkeethua i mwaigi wa kîgîna gîa taûni, ta we Erastas. Na bûgûkeethua i mûruayia Kuaritas.

[<sup>24</sup>Útugi bwa Mwathani wetû Yiesû kîrîstû bûrookaraga naabi bwinthe. Aameni.]

<sup>25</sup>Tûkumagiени Ngai. Ngai arî na inya ya gûtûma bûrika wîtîgioni kwa inya ya ntheto îmbega. N'yo ntûmwa îra yugîite mantû ma Yiesû Kîrîstû, îra yatûire yithîitwe îrî kîriga kwa îgiita rîiraaya mûno.

<sup>26</sup>Îndî îndî itûgwûrîitwe yo gûkûrûkîira kîrî maandîko ma iroria. Na Ngai ûra atûûraga tene na tene augîite îmenyithanue kîrî mîgongo yonthe, kaingo antû beetîgia Kîrîstû na bamwathîkîra.

<sup>27</sup>Gûkûrûkîira kîrî Yiesû Kîrîstû, Ngai arookumua tene na tene. Gûtirî ûngî mûûgî ta we! Aameni.



## 1 Akorintho

### 1 Akorintho 1

- <sup>1</sup>I niû Paûrû nkûbwandîkîra tûrî na mûruayia wetû Sosithenes. Ndeetirwe ntuîka mûtûmwa kûringana na wendi bwa Ngai.
- <sup>2</sup>Tûrîbwandîkîra biû eetîgîri ba kanica ya Ngai ya Korintho, biû bûtuîkithîtue antû baatheru ndeni ya Kîrîstû Yiesû. Bwîtîtwe bûtuîka antû ba Ngai amwe na bonthe bara gûntû kunthe beetîgîrite Yiesû Kîrîstû aatuîka Mwathani wao. N'we Mwathani wao na wetû.
- <sup>3</sup>Ngai Baaba wetû na Mwathani Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûtugi na ûkiri.
- <sup>4</sup>Incookagîria Ngai nkaatho rîonthe n'ûntû bwenu, n'ûntû bwa ûtugi bûra aabûtugire na bu ndeni ya Kîrîstû Yiesû.
- <sup>5</sup>Kwîgua bûrî ndeni ya Kîrîstû îgûtûmîite bûtongua na njîra inyingî. Bûtongeeue na rwaria na ûmenyo.
- <sup>6</sup>Ûgu i ta kwonania ntûmîiri yetû îra tûbûtûmagîria îgûrû rîa Kîrîstû n'ya mma.
- <sup>7</sup>Kwoogu gûtirî kîthaarimo bûkwaga îndî kuuma kîrî Ngai wabweteereete kûûya kwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.
- <sup>8</sup>Ngai agaatûma bûkaraga bûrikîite mwanka ntugû ya mûthia, kaingo bwîgua bûrî na riîtwa rîega rîra Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû akaaya kaîrî.
- <sup>9</sup>We i mwîtîgua ûra aabwîtire bwîgua bûrî na ngwatanîro na Mwana wake, Yiesû Kîrîstû Mwathani wetû.
- <sup>10</sup>Aruayia na aarayia, kwa riîtwa rîa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû ndîbwîra bûgwatanagîre bwinthe bûtakwathûkana. Karagaani bûrî gîntû kîmwe, bûrî na meeciiria mamwe na mworoto ûmwe.
- <sup>11</sup>Aruayia na aarayia, imbîrîtwe n'antû ba Kiroe atî bûrîkara bûkîthetanagia.
- <sup>12</sup>Bûra nkuuga n'atî bamwe beenu baugaga, "Tiû tûrî ba Paûrû," bangî bakauga, "Tiû tûrî ba Apooras," bangî na bo bakauga, "Tiû tûrî ba Kebas," na bangî bakauga, "Tiû tûrî ba Kîrîstû."
- <sup>13</sup>Kîrîstû aûmba kûgaanua? I Paûrû aambirwe mûtharabaani n'ûntû bwenu? Kana ka bwabaatithiirue riîtwaani rîa Paûrû?
- <sup>14</sup>Ingûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa kwîgua gûtirî we wacienu ndabaatithia, tatiga Kîrîspas na Gayas.
- <sup>15</sup>Kwoogu gûtirî we aûmba kuuga aabaatithiirue riîtwaani rîakwa.
- <sup>16</sup>Kaîrî indabaatithiirie Stebanas na antû baake, na nkîthûgaania gûtirî ûngî ndabaatithia tatiga babu bonka.

- <sup>17</sup>Kîrîstû ataantûma mbaatithanagia, îndî i ntûmîria ntheto îmbega, na ti na mîgambo ya ûûme bwa kîimuntû mûtharaba wa Kîrîstû ûûya kwaga inya.
- <sup>18</sup>Bara baûrîite boonaga ntûmîri ya gîkuû gîa Kîrîstû mûtharabaani îrî waa. Îndî tiû bara twonokeetue twonaga n'inya ya Ngai.
- <sup>19</sup>Maandîkooni Maatheru kwandîkîitwe, "Nkeenyangia ûûme bwa bara baûme, ngaatuîkithia gûciûka kwa bara bathoomu kwa mana."
- <sup>20</sup>Ûra îndî mûûme n'ûû? Ûra îndî mûthoomu n'ûû? Ûra îndî aiyî ûgambi nthîgûrû îno n'ûû? Anga Ngai ationanîtie ûûme bwa kîinthîgûrû i waa?
- <sup>21</sup>Ngai aatûmîre ûûme bwake gwatuîka antû ba nthîgûrû batiûmba kûmûmenya batûmîrîte ûûme bwao. Aabangire akoonokagia bara bageetîgagia baatûmîrua ûntû bûra bara barî ba nthîgûrû boonaga bûrî waa.
- <sup>22</sup>Ayaundi beendaga kwona biama kaingo beetîgia. Angiriki na bo bacûaga ûûme.
- <sup>23</sup>Îndî tiû tûtûmagîria Kîrîstû ûra aambirwe mûtharabaani, ntûmîri îra Ayaundi bateendaga kwîgua, îra Angiriki baugaga i waa.
- <sup>24</sup>Kîrî bara Ngai eetîite, nwîgue n'Ayaundi kana i bara batarî Ayaundi, Kîrîstû n'we inya na ûûme bwa Ngai.
- <sup>25</sup>Bûra antû boonaga bûrî waa bwa Ngai, i bûkûrûkîite ûûme bwa antû. Na bûra antû boonaga taka bûrema Ngai i bûkûrûkîite bûra antû baûmba kûrûtha.
- <sup>26</sup>Aruayia na aarayia, ririkanagaani bûra bwakari rîra Ngai aabwîtire. Ti baingî beenu bwarî baûme bûkîonwa n'antû ba nthîgûrû. Na ti baingî bwarî bûkiûmba kûrûtha ûntû bûkwonekana n'antû na ti baaibgî bwarî ba gîtûmi.
- <sup>27</sup>Ngai aathuurire bara antû ba nthîgûrû boonaga ta bîaa kaingo bara baûme baconoka. Ngai aathuurire bara bataûmba kûrûtha ûntû kaingo bara baûmba kûrûtha ûntû baconoka.
- <sup>28</sup>Ngai aathuurire bara batarî gîtûmi na bamenagîrua gûkû nthîgûrû, bara boonagwa barî ba mana, kaingo atuîkithia bara antû ba nthîgûrû boonaga barî ba gîtûmi ba mana.
- <sup>29</sup>Kwoogu gûtirî we eekumîria Ngai.
- <sup>30</sup>I Ngai aatûmire bwîgua bûrî ndeni ya Kîrîstû. N'we aatuîkithiirie Kîrîstû ûûme bwetû, ta bu wagîru, ûtheru bwa nkoro na ûkûûri kuuma meeyiani.
- <sup>31</sup>Kwoogu, wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Ûra eekumagia neekumie na ûntû bûra Mwathani arûthîite."

## 1 Akorintho 2

<sup>1</sup>Rîra ndaayire kwenu, aruayia na aarayia, ntaatûmîra mîgambo îmînene kana kîthoomo kîa îgûrû tûbwîra ûkûûyî bwa Ngai.

- <sup>2</sup>Ndoonire rîra ndî amwe naabi mbwîre mantû ma Yiesû ûra aambirwe mûtharabaani monka, gûtarî ûntû bûngî.
- <sup>3</sup>Kwoogu rîra ndaayire kwenu ntaarî na inya na indainainaga n'ûguaya.
- <sup>4</sup>Ntaabûtûmîria ntheto îmbega na mîgambo ya ûûme bwa kîmuntû, mbûkuuyia n'yo. Ntûmîri yakwa nîonanagia nîarî na inya ya Kîrundu wa Ngai.
- <sup>5</sup>N'ûntû bwa ûgu wîtîgio bwenu ti bwa ûûme bwa kîmuntû, i bwa kumania na inya ya Ngai.
- <sup>6</sup>Tûtûmagîra ûûme kwaria na bara barî baagima wîtîgioni. Îndî ûûme bûbû ti bwa kînthîgûrû kana bwa kuuma kîrî anene ba nthîgûrû îno bara batagîkarakaranga.
- <sup>7</sup>Ûûme bûra twaragia bûkoneetie kîriga kîra Ngai atwoneetie. Mbere ya nthîgûrû yûmbwa Ngai naabangîte na ûûme wabûbu gûtûreeta mwagooni, îndî abwitha mwanka îndî.
- <sup>8</sup>Gûtirî we wa anene ba nthîgûrû îno aaciûkîrwa amenya ûûme bûbû. Ûkaaya kwîgua baaciûkîrwe batikîamba Mwathani ûra arî mwago mûtharabaani.
- <sup>9</sup>Îndî na rîo wata bûra kwandîkirwe Maandîkooni Maatheru, "Gûtirî muntû oona, gûtirî muntû eegua, na gûtirî muntû aaromenya kîra Ngai aathuuranîrîte bara bamwendeete."
- <sup>10</sup>Îndî tiû natûgwûrîrîte na Kîrundu wake mantû mamu. Kîrundu nwa amenye mantû monthe wana kinya mantû ma ndeni mûno ma Ngai.
- <sup>11</sup>Wata bûra kîrundu kîa wooru muntû kîmwiwî bûra bunthe akari, i ta bu Kîrundu wa Ngai aiyî mantû monthe ma Ngai.
- <sup>12</sup>Tiû Kîrundu ûra twetwe ti kîrundu gîa kînthîgûrû, i Kîrundu kuuma kîrî Ngai kaingo tûmba kûmenya bûra Ngai atûtugîte bûgana.
- <sup>13</sup>Na tûtîaragia mantû mara twaragia na mîgambo îra twarutanirwe na ûûme bwa kîmuntû. Tûtûmagîra mîgambo îra twarutanirwe na ûûme i Kîrundu wa Ngai. Tûtaûraga mantû ma gîkîrundu ma ntheto îmbega na mîgambo ya gîkîrundu.
- <sup>14</sup>Muntû wa kînthîgûrû atiûmba kûgwata mantû ma Kîrundu wa Ngai. Kîrî we oonaga marî waa. Aticiûkîrwa amenya bûra makuuga n'ûntû mathûkagua i ma mma i Kîrundu.
- <sup>15</sup>Muntû wa gîkîrundu nwa amenye ûmma bwa ûntû bunthe, îndî we gûtirî muntû aûmba kûmûgiitîra îgamba.
- <sup>16</sup>Maandîko Maatheru maugîte, "N'ûû aaromenya mathûgaania ma Mwathani? N'ûû aûmba kûmûrutana ûntû?" Îndî tiû itwiwî bûra mathûgaania ma Kîrîstû makari.

### 1 Akorintho 3

- <sup>1</sup>Aruayia na aarayia, ntaaria naabi ta antû ba gîkîrundu. Ndaariire naabi bûrî bara batongoragîrua kûrûtha mantû i mawîrirîria ma kîmwîrî, bûrî ta tûgenke mantûûni ma gîkîrîstû.
- <sup>2</sup>Ûrutani bûra ndabûrutanire bwarî ta îria ti ta irio biongwa, n'ûntû bûtikûmba kûrîa irio. Wana îndî bûtiûmbana na bio
- <sup>3</sup>n'ûntû bûtongoragua kûrûtha mantû i mawîrirîria ma kîmwîrî. Bûkaraga bûkîganagua rûriitho, bûkîthetanagia na kwathûkana gatîgatî keenu. Gûku ti kwonania bûtirî ba gîkîrundu na bûrûthaga mantû ma kîmuntû?
- <sup>4</sup>Rîra muntû augaga, "Niû ndî wa Paûrû," na ûngî akauga, "Niû ndî wa Apooras," ti ta kwonania bûrî bûmwe na antû ba kînthîgûrû?
- <sup>5</sup>Paûrû îndî n'ûû? Kana Apooras? Tiû n'aruti ngûgî ba Ngai tu, bara twabûteetheerie bweetîgia. Wakîra ûmwe wacietû aarutire ngûgî îra Ngai amwete aruta.
- <sup>6</sup>Niû i kwanda ndaandire mbeû, Apooras amîttûûrîria rûûyî. Îndî i Ngai aatûmire mbeû înu îkûra.
- <sup>7</sup>Kwoogu ûra aandaga mbeû na ûra amîttûûragîria rûûyî batiganaanua na Ngai ûra atûmaga mbeû cionthe ikûra.
- <sup>8</sup>Gîtûmi kîa ûra aandaga mbeû na ûra amîttûûragîria rûûyî i kîmwe, na woora ûmwe waciao akeewa kîewa gîake i Ngai n'ûntû bwa ngûgî yake.
- <sup>9</sup>Mworooto wetû n'ûmwe ngûgîni ya Ngai, na biû naabi bûrî mûnda wa Ngai kana mwako wake.
- <sup>10</sup>Ndatûmîre kîewa kîa mwanya kîra Ngai ampete ndaaka mûcingi wa nyomba ta mwaki arî wara, rîru ûngî n'we aaya aakîra kuuma agu. Îndî nwa mwanka woora mwaki amenyeere bûra agwakanga nyomba îno.
- <sup>11</sup>Gûtirî we aûmba kwanjîria mûcingi ûngî tatiga ûra wanjîrue, ta uu Yiesû Kîrîstû.
- <sup>12</sup>Muntû nwa aake kuuma mûcingiini ûyû na thaabu, fetha, maiga ma goro mûno, mbaaû, nyaki, kana na mîboa.
- <sup>13</sup>Ntugû ya mûthia ûkeegua kûrî na kagiita ga kûgeria ngûgî ya woora muntû yonekane bûra îkari. Ngûgî ya woora muntû îgaakûrûkîrua mwankiini, kaingo yonekana bûra îbuîte bûgana.
- <sup>14</sup>Weegua kîra muntû aakire gîkaûmîria mwanki akeewa kîewa.
- <sup>15</sup>Îndî weegua kîra muntû aakire igîkaabea i mwanki, ûyu n'uu mûthia wa kîo. Mwaki arî we akoonokua, îndî i taka akoonoka kuuma mwankiini.
- <sup>16</sup>Ka bûtaiyî biû i nyomba ya Ngai na Kîrundu wake atûire ndeni yenu?

<sup>17</sup>Muntû akaaya kwînyangia nyomba ya Ngai, Ngai nakaamwînyangia n'untû nyomba ya Ngai n'intheru, na i biû yo.

<sup>18</sup>Bûtikeebenie. Úkaaya kwîgua kûrî we akûthûgaania n'umûume mantûuni ma nthîgûrû îno, abatîrue atuîka kîaa kaingo agîa ûume bwa mma.

<sup>19</sup>Úume bwa mantû ma nthîgûrû i waa kîrî Ngai, wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru atî, "Agwataga bara baume na ûume bwao bongwa."

<sup>20</sup>Na kairî kwandîkwa, "Ngai naiyî bûra bara baume bathûgaanagia. Naiyî mathûgaanio maa i ma útheri."

<sup>21</sup>Kwoogu gûtirî muntû abatîrue eekumia na antû. Kîra gîntû i kîenu n'untû bwa Kîrîstû,

<sup>22</sup>nwîgue i Paûrû, Apooras, kana Kebas. Naka na kinya nthîgûrû, ûumbani mwoyooni úyû na gîkuûni, bira birî oogo îgiitaani rîrî kana rîra rîkaaya, bionthe i bienu.

<sup>23</sup>Biû naabi bûrî ba Kîrîstû, na Kîrîstû n'we n'wa Ngai.

## 1 Akorintho 4

<sup>1</sup>Kwoogu antû babatîrue batwonaga tûrî aruti ngûgî ba Kîrîstû bara twetwe ngûgî ya kûrutana iriga bia Ngai.

<sup>2</sup>Kîra kîendekanaga kîrî aruti ngûgî i gûtuîka eetîgua kîrî mûnene wao.

<sup>3</sup>Aakwa niû, ntikûmaka nwîgue i bûkangambithia kana inkairwa kootiini cienu. Wana ndî niû ningwa ntiîgiitîra îgamba.

<sup>4</sup>Ntikwîgua nkoro yakwa îkîngambithia, îndî bûbu bûtiûmba kûmbagîrithia. Úra aiyî bûra îgamba rîakwa rîkari i Ngai.

<sup>5</sup>Kwoogu menya kûgîta muntû agiitîra úra úngî îgamba mbere ya Mwathani acooka. Mwathani akaathararia werû bûmûrîke mara monthe marûthagîrwa mwinduuni, oonanie mantû ma nkoro cia antû. Rîru Ngai ape muntû kîra kîmwagîrîte.

<sup>6</sup>Aruayia na aarayia, ntûmîrîte ngerekano yakwa na Apooras kaingo kumania naati bûmenya kuuga, "Menya bûra bwandîkîitwe bunka," i ta kuuga ata. Bûkarûtha úgu bûtikumia muntû umwe nkûrûki ya úra úngî.

<sup>7</sup>Mûkûûraani waku na bara bangî i mbi? I mbi úrî îtarî ya kwewa? Na weegua nwetwe rî, aabu gîtûmi gîaku gîa gwîkumia taka útarî mwe i kîbi?

<sup>8</sup>We! Mwanka agu gûtirî kîo gîa gîkîrundu bûtarî! Bûrî itonga! Naka bûrî anene îndî tûtirî bo tiû! Îndî wabu úkeegua bûrî anene wana tiû twîgua tûrî anene amwe naabi.

<sup>9</sup>Ndîona tiû tûrî atûmwa taka Ngai atûmîite tûrega kwewa gîtîyo nwa aniini. Tûkari ta antû batûire kûûragwa. Twonagwa ta mûceetho gûntû kunthe, kîrî antû na kîrî araîka.

<sup>10</sup>Tiû tûrî bîaa n'ûntû bwa Kîrîstû, îndî biû bûrî baûme ndeni yake. Tiû gûtirî bu tûkûûmba, îndî biû gûtirî bu bûtaûmba. Biû ibûtîyagwa, îndî tiû tûtitîyagwa.

<sup>11</sup>Wana ndarîkaani îno tûrî tûtirî na biakûrîa, rûûyî, kana nguo cia gwîkîra. Magiita maingî itûturagwa na tûtirî mîciî.

<sup>12</sup>Tûrutaga ngûgî na inya na njara cietû twingwa. Antû batwîra mantû mataagîrîte, tiû tûûragia Ngai abathaarime. Batûreetera thîna, itûûmagîria.

<sup>13</sup>Rîra twarumwa tûcookagia na mîgambo ya ûbooreru. Mwanka agu tûkinyîtie îndî tûkari ta rûko rwa nthîgûrû, rûra antû bateeyaga.

<sup>14</sup>Ntikûbwandîkîra mantû mama mbwîkîrithia nthoni. Ndîbwandîkîra mbûkaania kûrî oogo ta aana baakwa bara mbendeete mûno.

<sup>15</sup>N'ûntû wana ûkeegua i bûrî na aarimû ngiri îkûmi ndeni ya Kîrîstû, bûtirî na baabaagu ba gîkîrundu baingî. Ndatûkire abaagu ndeni ya Kîrîstû Yiesû rîra ndabûtûmîrie ntheto yake îmbega.

<sup>16</sup>Kwoogu ndîbwîra ngîkinyagîria atî, bûthingate ngerekano yakwa.

<sup>17</sup>Gîku i kîo gîgûtûma ntûma kîrî biû mwana wakwa ûra mbendeete mûno na mwîtgua ndeni ya Mwathani, ta we Timotheo. Akabûririkania bûra mûkarîre wakwa ûkari ndeni ya Kîrîstû, ta bûra ncurutanaga makanicaani monthe gûntû kunthe.

<sup>18</sup>Bamwe beenu ibaûyûrîtwe i wîkumia n'ûntû bûrîthûgaania ntiiya naagu.

<sup>19</sup>Îndî nkaaya naagu nyuma ya kagiita gatarî karaaya, weegua i kwenda kwa Mwathani. Rîru i rîo nkaamenya inya îra eekumia babu barî n'yo, tatiga mîgambo îra baaragia.

<sup>20</sup>Ûnene bwa Ngai ti bwa kûgwetagwa akî. Bûrî inya.

<sup>21</sup>I bûrîkû bwenda kûthuura? Bwenda ndaaya naagu mbûye na kîbooko gîa kûbwaa îkaanûkia na kîo, kana bwenda ndaaya mbwone wendo na ûbooreru?

## 1 Akorintho 5

<sup>1</sup>Igûkwîrîkana kûrî we wacienu arutîite ngûgî ya ûmaramari. Na bu bûkîaa n'ûmaramari bûtarûthagwa kinya i bara bateetîgîtie Ngai. Kûrîrîkana kûrî we aamaamaga na mwekûrû wa îthe,

<sup>2</sup>na amwe na ûgu ibûgwîkumîria ûgu mûno! Bwabatîrue bûgwatwa i kîeba na muntû ûyu bûmûruta ngwatanîrooni yenu.

<sup>3</sup>Wana weegua bûtikûmbona amwe naabi, nkoro yakwa îrî amwe naabi. Na mwanka agu ingiitîite îgamba rîa muntû ûyu aarûthire wîyia bûbu taka ndarî oogo.

<sup>4</sup>Rîra bûkeethîrana amwe riîtwaani rîa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû, wana niû nkoro yakwa îrî amwe naabi. Kwa riîtwa rîa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû,

<sup>5</sup>nwa mwanka bûnenkanîre muntû ûyu kîrî Saitaani. Bwarûtha ûgu, mawîrirîria ma mwîrî wake mara mathûûku makeenyangua, îndî nkoro yake îkoonokua ntugû îra Mwathani agaacooka.

<sup>6</sup>Gwîkumia kwenu ti kwegu. Ibwiyî njuno îra yugaga, "Kandawa kaniini ga kwimbithia mîgaate nwa gatûme mûtu ûra mûkande wimba unthe."

<sup>7</sup>Wîyia bûkari ta ndawa ya kwimbithia mîgaate. Îtherieni kumania na ndawa ya kwimbithia mîgaate bûtuîke mûtu ûngî ûmûkande, ûtarî mwîkîre ndawa. Yiesû aambirwe n'ûntû bwetû arî ta kagondû kara kaûragagwa îgiita rîa kîatho gîa Pasaka.

<sup>8</sup>Kwoogu ga tûkeneere kîatho tûrîe mîgaate îngî îtarî îra mîkîre ndawa, mîgaate ya ûkembu na ûmma. Tûtikaarîe mîgaate îra yarî mîkîre ndawa, mîgaate ya mantû mataagîrîte na ûthûûku.

<sup>9</sup>Rîra rîngî nkûbwandîkîra, ndabwîrire bûtigaatume ûnyanya na bara barûthaga wîyia bwa ûmaramari.

<sup>10</sup>Îndî nkiuga ûgu ntaaragîria antû ba nthîgûrû n'ûntû barutaga ngûgî cia ûmaramari, n'eerirîria, n'atunyani, na barombaga ngai cia ûrongo. Ûtibakuthûka nwanga ûkauma nthîgûrû îno cwe.

<sup>11</sup>Bûra ndeendaga kûbwîra n'atî, bûtigaatume ûnyanya na muntû woora arauga i mwîtigîri na akîrutaga ngûgî cia ûmaramari, kana arî mwîrirîria, kana aroombaga ngai cia ûrongo, kana atuuyagîria antû, kana mûtogooni, kana arî mûtunyani. Wana kûrîyanîra bûtikaarîyanîreeni na antû ta babu.

<sup>12</sup>Ntibatîrue ngiitîra îgamba antû batarî ba kanica, i Ngai akaagiita rîao. Giitagaani îgamba rîa eeyia ba kanica. Wata bûra Maandîko Maatheru maugaga, "Îngatiani muntû ûra mûthûûku aume kîrî biû."

## 1 Akorintho 6

<sup>1</sup>Rîra ûmwe wacienu arî na ntheto na mwîtigîri ûra ûngî bwiranaga kîrî agambithania batarî eetîgîri i kî, bantû a bwirîra ntheto inu antû ba Ngai baithikîria bagiita îgamba?

<sup>2</sup>Ka bûtaiyî ntugû îmwe antû ba Ngai bakaagiitîra antû ba nthîgûrû îgamba? Na ûkaaya kwîgua antû ba nthîgûrû yonthe bakaagiitîrwa îgamba i biû rî, n'ata bûtaûmba kûgiita tûgamba tûûkai?



- <sup>3</sup>Ibwiyi îgiita rîgaakinya tûgiitîre araîka îgamba. Kwoogu na mma nwa tûgiite magamba ma mantû ma ûtûûro bûbû.
- <sup>4</sup>I kî n'untû rîra bûrî na magamba makoneetie ûtûûro bûbû bwiragîra mo bara batarî watho bwa gîkanica?
- <sup>5</sup>Rîru n'îgi kîrî biû! Kagûtarî we kanicaani arî na ûûme bwa kûgana ûntû aûmba kûgiita îgamba rîa mwîtgîri na ûra ûngî?
- <sup>6</sup>Kûrîtuîkîka mwîtgîri arîthitanga ûra ûngî kootiini kîrî antû batarî eetîgîri!
- <sup>7</sup>Rîra bamwe beenu bûkûthitanga bara bangî kootiini i bûgwîteera nkuma. Ti kaaba bûgakara bûbîrîtue woogu rîmwe? Kana bûgakara bweneetue woogu weegua i bweneetue rîmwe?
- <sup>8</sup>Îndî na rîo, bamwe beenu naabi i biû bûkûbîrîria bara bangî kana bûkabeenia, na n'aruanîkwe na aaruanîkwe bûrî eetîgîri.
- <sup>9</sup>Ka bûtaiyi bara barûthaga mantû mataagîrîte batiewa rûgai rwa ûnene bwa Ngai? Bûtikeebenie. Gûtirî we kîrî bara barûthaga mantû mama akeewa rûgai rwa ûnene bwa Ngai--mûmaramari, mûrombi ngai cia ûrongo, mûthûngîri, ûra amaamaga na antû arûme ta we, mwamba, mwîrirîria, mûtogooni, ûra aatuuyagîra ûra ûngî, na mûtunyani.
- <sup>11</sup>Bamwe beenu i bu bwakari ûgu. Îndî ibwathambiirue bwathira meeyia, bwatherua na bwagîrithua riîtwaani rîa Mwathani Yiesû Kîrîstû na gûkûrûkîra kîrî Kîrundu wa Ngai wetû.
- <sup>12</sup>Waûmba kwîgua muntû akiuga, "Niû gûtirî ûntû mbonaga bûrî bûthûûku." Îndî na rîo, mantû mara ûûmba kûrûtha ti meega monthe. Nwa mbuge gûtirî ûntû mbonaga bûrî bûthûûku, îndî niû gûtirî ûntû mbenda bûmbatha.
- <sup>13</sup>Na waûmba kwîgua ûngî n'we akiuga, "Nda n'ya gwîkîra irio, na irio i bia gwîkirwa nda." Bûbu n'ûmma, îndî Ngai akeenyanzia bionthe birî biîrî. Mwîrî t'wa gûtûmîka na njîra ya ûmaramari. Úbatîrue ûtûmîka n'untû bwa Mwathani, Mwathani n'we amenyagîra mwîrî.
- <sup>14</sup>Kwa inya yake, Ngai naariûkiirie Mwathani. Na kwoogu wana kinya tiû twakua agatûriûkia.
- <sup>15</sup>Ka bûtaiyi mîrî yenu n'icuncî bia mwîrî wa Kîrîstû? Gûtiûmbîka nthûkia gîcuncî gîa Kîrîstû nkîgwatithania na îrwaya!
- <sup>16</sup>Ka bûtaiyi ûra eegwatithanagia na îrwaya batuîkaga mwîrî ûmwe na rîo. Maandîko Maatheru maugaga, "Barî baîrî bagaatuîka mwîrî ûmwe."
- <sup>17</sup>Îndî ûra we eegagua arî na ngwatanîro na Mwathani atuîkaga kîrundu ûmwe n'we.

<sup>18</sup>Kuthûkaani wîyia bwa ûmaramari. Meeyia mara mangî monthe muntû arûthaga, amarûthagîra ome ya mwîrî wake, îndî ûra eeyagia wîyia bwa ûmaramari, i mwîrî wake wengwa eeyagîria.

<sup>19</sup>Ga ûtaiyî mwîrî waku i nyomba ya Ngai ya Kîrundu Ûmûtheru ûra atûûraga ndeni yaku, ûra weerwe i Ngai? Ûtirî waku na bwaku,

<sup>20</sup>n'ûntû ka bwagûrirwe goro mûno. Kwoogu ibûbatîrue bûkumagia Ngai na njîra ira bûtûmagîra na cio mîrî yenu.

## 1 Akorintho 7

<sup>1</sup>Îndî ka ngwete mantû mara bwambandîkîre bwambûûria. Wata bûra bûkûthûgaania, i kaaba muntû akarîite atagûreene.

<sup>2</sup>Îndî n'ûntû bwa ûgwati bwa wîyia bwa ûmaramari, i kaaba wooru muntû akeegua arî na mûka wake na wooru mûka arî na mûrûme wake.

<sup>3</sup>Mûrûme nabatîrue aingîria mûka wake thîna ciake. Na mûka n'we nabatîrue aingîria mûrûme wake thîna ciake.

<sup>4</sup>Mûka atirî na watho bwa kûrûtha wabûra akeenda na mwîrî wake, i mûrûme wake arî na watho bûbu. Na mûrûme atirî na watho bwa kûrûtha wabûra akeenda na mwîrî wake, i mûka wake arî na watho bûbu.

<sup>5</sup>Gûtikaagîte we aregeera ûra ûngî, nwanga bûgwatanîrîte bûkarûngamîra aniini kaingo bûromba Ngai bûtarî na ûntû bûngî. Bwarîkia bûbatîrue bûcookanîra kaîrî, kaingo Saitaani atabûgeria n'ûntû bwa kwaga inya ya gwota wîrirîria bwa mîrî.

<sup>6</sup>Îndî bûbu tika nkuuga bûrî watho, ga nkwona bûrî ûntû bwega.

<sup>7</sup>Ûtakîgua wooru muntû akari ta niû! Îndî ingî na rîo wooru muntû neetwe kîewa gîake i Ngai. Kûrî we eetwe kîewa kîna, ûngî n'we eewa kîra kîngî.

<sup>8</sup>Bara naabi bûtagûreene kana bûtarî bagûre na ntigwa, ndîona i kaaba bûgakara bûtarî na muntû ta niû.

<sup>9</sup>Îndî muntû akeegua atirî na inya ya gwota wîrirîria bwa mwîrî nabatîrue agûrana kana agûrwa. I kaaba kûgûrana kana kûgûrwa bantû a muntû akara akîrîyagwa i bata.

<sup>10</sup>Bara bûgûreene kana bûgûrîitwe ndî na yathana kuuma kîrî Mwathani, na ti niû nkuuga. Mûka atikaume kîrî mûrûme wake.

<sup>11</sup>Auma nwanga agakara wenka. Weegua t'ûgu acooke kîrî mûrûme wake. Na mûrûme n'we atigaacookie mûka wake.

<sup>12</sup>Na bara naabi mûka kana mûrûme atarî mwîtîgîri, ntirî na yathana kuuma kîrî Mwathani, îndî ka mbwîreeni ûûgû--ûkaaya kwîgua ûrî mwîtîgîri mûka atarî

mwítígîri, mûka waku ûkeegua nagwítígîria kûthi na mbere gûtûûrania naawe, ûtibatîrue ûmûcookia.

<sup>13</sup>Na ûkaaya kwígua ûrî mûka mwítígîri mûrûme atarî mwítígîri, mûrûme ûyu waku ûkeegua nagwítígîria kûthi na mbere gûtûûrania naawe, ûtibatîrue ûmûtiga.

<sup>14</sup>Kûgûrana kûra bwagûranire gûgaatarwa kûrî kûûtheru i Ngai n'untû bwa mûrûme kwígua arî mwítígîri kana n'untû bwa mûka kwígua arî mwítígîri. Ûkeegua gûtakari ûgu, aana beenu batiígua barî baatheru. Îndî îndî Ngai abathûkîtie barî baatheru.

<sup>15</sup>Îndî ûkaaya kwígua mûrûme atarî mwítígîri atikwenda kûthi na mbere gûtûûrania na mûka ûra aagûrire mbere ya atuîka mwítígîri, mûrûme ûyu nwa batigane na mûka ûyu. Na mûka ûra atarî mwítígîri wana we akeegua atikwenda kûthi na mbere gûtûûrania na muntû ûra aamûgûrire mbere ya atuîka mwítígîri, mûka ûyu nwa batigane na muntû ûyu. Gûkaaya gûkarîka ûgu, t'wa mwanka mwítígîri atûûranie na muntû atari mwítígîri, n'untû Ngai agwítîite kîrî we ûtûûraga na ûkiri.

<sup>16</sup>Mwekûrû, ûtiûmba kûmenya kana ûgaatûma mûkûrû waku oonoka! Na naawe, mûkûrû, ûtiûmba kûmenya kana ûgaatûma mwekûrû waku oonoka!

<sup>17</sup>Muntû abatîrue akara wabûra aakari Ngai akîmwîta, na ûgu i bu abatîrue akaraga akari ûgu. Bûbu i bu watho bûra ntûmagîra makanicaani monthe.

<sup>18</sup>Ûkaaya kwígua muntû aataanîtwe mbere ya Ngai amwîta, atibatîrue athûgaania i kaaba ûkeegua atarî ûmûtaane. Na ûra n'we Ngai aamwîtire atarî ûmûtaane, atibatîrue athûgaania nabatîrue ataanwa.

<sup>19</sup>Kwígua muntû arî ûmûtaane kana atarî ûmûtaane bûtirî gîtûmi. Bûra bûrî gîtûmi, i kwathîkîra maathana ma Ngai.

<sup>20</sup>Muntû abatîrue akara wabûra aakari Ngai akîmwîta.

<sup>21</sup>Warî nkombo Ngai agîgwîta? Bûbu bûtigaakûthînie nkoro. Îndî ûkaaya kwona kaanya ga gûkûruta ûkombooni bûbu, gatûmîre.

<sup>22</sup>Ûra aarî nkombo Ngai akîmwîta, ti nkombo kîrî Kîrîstû. Na ûra n'we ataarî nkombo Ngai akîmwîta, i nkombo ya Kîrîstû.

<sup>23</sup>Bwagûrirwe goro mûno. Kwoogu bûtigaatuîke nkombo cia antû.

<sup>24</sup>Aruayia na aarayia, muntû abatîrue akara wabûra aakari Ngai akîbwîta. Na ûgu i bu bûbatîrue bûkaraga bûkari ûgu Ngai arî amwe naabi.

<sup>25</sup>Bara bûtagûreene kana bûtarî bagûre ntirî na yathana kuuma kîrî Mwathani, îndî ka mbwîreeni bûra nkwona bwagîrîte. Na ibwagîrîtwe bûmbîtîgia n'untû bwa bûra Mwathani ambîgîtue kîao.

- 26**Îgiita rîrî tûrî, n'îgiita rîa kînyamaara. Kwoogu ndîona i kaaba bûkarîite woogû bûkari.
- 27**Muntû ûra arî na mûka atigaacûe njîra ya gûtigana n'we. Na ûra n'we atarî n'we, atigaacûe njîra ya kûmûgwatithania.
- 28**Kûgûrana kana kûrega kûgûrwa, ti wîyia. Na mwarî akagûrwa ti wîyia. Bara bagûranaga kana bagûragwa batiagaga thîna ira ciumanagia na ngûrano. Na thîna inu i cio ntakwenda ibûgwata.
- 29**Aruayia na aarayia, bûra nkuuga n'atî, i taka kagiita gatatigeere kanene. Kwoogu kwanjîria îndî, bara bûrî na eekûrû bûbatîrue bûkara ta bûtarî na bo.
- 30**Bara bûkûrîra bûbatîrue bûkara taka bûtakûrîra. Bara bûkeneete bûbatîrue bûkara taka bûtakenete. Na bara naabi bûringaga biacaara bûbatîrue bûkara taka bûtarî gîntû.
- 31**Bara bûtûmagîra into bia nthîgûrû bûbatîrue bûkara taka bûtabitûmagîra n'ûntû bûra nthîgûrû îkari îgiitaani rîrî bûkaathira.
- 32**Ndîenda bûtiga kûmaka. Muntû atagûreene eegagua akîrutîra Mwathani ngûgî rîonthe, agîcûûgia kûmûkenia.
- 33**Îndî ûra agûreene aunganagia ngûgî ya Mwathani na ngûgî cia kînthîgûrû agîcûûgia gûkenia mûka wake.
- 34**Mantû i maîrî. Na mûka ûra atarî na mûrûme kana mwarî ûra atakûrî akûgûrwa eegagua akîrutîra Mwathani ngûgî rîonthe. Aûmagia akara arî ûmûtheru kîmwîrî na gînkoro. Îndî mûka ûra mûgûre eegagua arî na ngûgî cia kînthîgûrû cia kûruta, agîcûûgia gûkenia mûrûme wake.
- 35**Ndiuga ûûgû mbûteethia. Tika nkûbûrigîria. Ga nkwenda bûrûtha bûra kwagîrîte na bwîruta ngûgîni ya Mwathani bûtarî na ûntû bûngî.
- 36**Muntû akoona taka akwenda kûbîtia kûringana na bûra bagûkarania na mwarî ûra barî ûcoore n'we, agatua kwîgua agîcindîrwa i bûra akwîgua na arîgua nwa agûrire mwarî ûyu, namûgûre woogû akwenda. Ûgu ti meeyia, ibagûrane.
- 37**Îndî ûkeegua muntû arî na mma nkorooni yake atî, gûtirî na gîtûmi gîa kûgûrana, na ûkeegua nakûûmba gûkara ûgu atakwîrirîria mûka, akabanga kûrega kûgûra mwarî barî ûcoore n'we, ûgu n'ûntû bwega.
- 38**Kwoogu muntû ûra agûranaga kana agûragwa, n'ûntû bwega arûthaga. Îndî ûra atagûranaga kana agûrwa narûthaga bwega nkûrûki.
- 39**Mûka n'wa muntû ûra amûgûrîite, bunka muntû ûyu arî mwoyo. Îndî muntû ûyu agakua, mûka arî na rûûtha rwa kûgûrwa i muntû ûngî, wooro akeenda. Îndî ûra akaamûgûra nwa mwanka eegue eetîgîtie Mwathani.

<sup>40</sup>Índî ndîona mûka úyu aakena nkûrûki atagûrîfwe kaírî. Na nkîbwîra úgu inkûthûgaania ndîbwatha kûringana na bûra Kîrundu wa Ngai eenda wîgua gûkari.

## 1 Akorintho 8

<sup>1</sup>Índî ga twarîrie irio bira birutîrîfwe ngai cia úrongo. N'úmma "Wooro muntû arî úmenyo." Na úmenyo bwaúmba gûtûma muntû agîa wîkumia, índî wendo i bûtûmaga antû bagîa wîru.

<sup>2</sup>Muntû akoona taka aiyî úntû bûna, muntû úyu gûtirî bu aiyî bûra akûthûgaania.

<sup>3</sup>Índî muntû úra eendaga Ngai naiyîfwe i Ngai.

<sup>4</sup>Ka mbuge úúgû ígûrû rîa irio bira birutîrîfwe ngai cia úrongo. Itwiyî atî, ngai ya úrongo ti gîntû muntû auga i gîntû kîna nthîgûrû íno. Na itwiyî Ngai n'úmwe, gûtirî úngî.

<sup>5</sup>N'into biingî antû beetaga ngai. Índî amwe na kwîgua kûrî na 'ngai' na 'aathani' baingî,

<sup>6</sup>kîrî tiú Ngai n'úmwe, ta we Íthe wa bonthe. N'we kaumo ka bionthe na n'we atûtûrie. Na kûrî Mwathani úmwe, ta we Yiesû Kîrîstû. Into bionthe biaúmbirwe gûkûrûkîra kîrî we na tûrî na mwoyo gûkûrûkîra kîrî we.

<sup>7</sup>Índî eetîgîri bamwe bûtiiyî úmma bûbu. Antû bamwe boonaga ngai cia úrongo ta cia mma. Kwoogu baarîa irio bira birutîrîfwe cio, bathûgaanagia gûku i kûromba ngai cia mma. Na n'úntû bwa kûnyîrwa i gûtaúkîrwa úntûúni bûbû, babirîa nkorooni ciao beegagua bakûrûtha úntû bûtaagîrîte.

<sup>8</sup>Irio bitiúmba gûtûma tûthiyanga akubî na Ngai. Gûtirî kîo twonaga twarîa na gûtirî kîo twagaga tûtarîte.

<sup>9</sup>Ímenyeeraani bûtigaatûme bara batarî na wîtgîo bûúganu baaya kûthûngîra meeyiani kuumania na bûra bwiyî atî, nwa bûrûthe bûra bûkeenda úntûúni bûbû.

<sup>10</sup>Nwa bwîgue bûrî na úmenyo bûkarîa irio nyomba ya ngai ya úrongo. Índî mwîtgîri atarî na wîtgîo bûúganu akoona bûkîrûtha úgu, akauga wana we kaarîe bio ta biú, índî nkorooni yake akîgagua úntû bûbu akûrûtha bûtiagîrîte.

<sup>11</sup>Gûkarîkîite úgu, i bûgaatûma mûruanyûkwe úyu kana mwaranyûkwe úyu atarî na wîtgîo bûúganu abîtia kuumania na "úmenyo" bwenu!

<sup>12</sup>Bûkaaya gûtûma mûruanyûkwe kana mwaranyûkwe arûtha úntû akwîgua nkorooni yake ti bwega kûburûtha, gûku i kûmwîyîria, na i Kîrîstû bweyîria.

<sup>13</sup>Kwoogu úkaaya kwîgua irio bira ndîyaga bitûmaga mûruayia kana mwarayia ataratara wîtgîoni, ntibirîa kaírî rî kana rî, kaingo ntatûma bataratara wîtgîoni.

## 1 Akorintho 9

- <sup>1</sup>Anga ntirî na rûûtha rwa kûrûtha bunthe bûra nkeenda? Ntirî mûtûmwa? Ntoonire Yiesû Mwathani wetû? Anga biû bûtirî matunda ma ngûgî yakwa îra ndutîrîte Mwathani?
- <sup>2</sup>Wana kinya ûkeegua bara bangî batinthûkagia ndî mûtûmwa, na mma biû bûnthûkagia ndî mûtûmwa n'ûntû biû bwingwa i biû ûkûûyî bwa kwonania ndî mûtûmwa wa Mwathani.
- <sup>3</sup>Antû bambîira bûra bakwona ta mabîtia nkûrûtha nkîtheteera mbeeraga ûûgû,
- <sup>4</sup>ka niû ntarî na aki ya kweyagwa irio na biakûnyua ndî ta mûtûmwa?
- <sup>5</sup>Ka ntarî na aki ya kûgûra mûka mwîtigîri nthiyanagia n'we rîra ndî rûgendooni ta bûra atûmwa bara bangî, kana aruagina ba Mwathani, kana Petûrû barûthaga?
- <sup>6</sup>Kana nwa niû tûrî na Baranaba twinka tûbatîrue tûmenyaga twingwa naara tûkaarutaga bira tûrî bata na bio?
- <sup>7</sup>Gûtirî mûcikaarî arutaga ngûgî ya ûcikaarî akîîrîaga mûcaara wengwa. Na gûtirî we aandaga mûnda wake ta wa ncabiibû ûgu, na atarîe maketha mamwe ma mûnda ûyu. Na kaîrî gûtirî we arîithagia ng'ondû na atanyue îria rîmwe rîa rîra ciumaga.
- <sup>8</sup>Ntikuuga mantû mama woogu na watho bwakwa bwa kîimuntû. Anga watho bwa Ngai bûtiugîite mantû wamama?
- <sup>9</sup>Wathooni bwa Musa kwandîkîitwe ûûgû, "Ûtikaathaîke ng'ombe mûcomo rîra ûkûmîtûmîra kûbûûra." Ka Ngai akiuga ûgu aaragîria îgûrû rîa ng'ombe akî?
- <sup>10</sup>Arî, augire ûgu n'ûntû bwetû. Na kwandîkirwe ûgu îgûrû rîetû n'ûntû ûra acimbaga mûnda na ûra abûûraga maketha ibabatîrue beegua barî na wîrîgîro bwa gûtûmîra irio bimwe bia bira bikethe, bira barutîrîte ngûgî.
- <sup>11</sup>Anga tûtaandire mbeû ya gîkîrundu ndeni yenu? Kwoogu ka wîgua tûkîbûthînia bûtwete bira twîgagua tûrî na bata na bio ûtûûrooni bûbû?
- <sup>12</sup>Ûkaaya kwîgua bara bangî barî na aki ya kweyagwa gîntû i biû, na mma wana tiû tûrî n'yo. Îndî tika tûtûmagîra aki inu. Bantû a kûrûtha ûgu, twendaga kûûmîria mantû monthe, kaingo tûteekîra kîrigîria gûtambiani kûra tûtambagia ntheto îmbega îgûrû rîa Kîrîstû.
- <sup>13</sup>Ka bûtaiyî bara barutaga ngûgî nyomba ya Ngai boonaga irio biao kuumania na nyomba ya Ngai? Na bara na bo ngûgî yao îrî kîthînjîrooni, bimwe bia bira birutagwa kîthînjîrooni biîgagua birî biao?
- <sup>14</sup>Kîrî bara batûmagîria ntheto îmbega, Mwathani augîite nwa ta bu wana kinya bo babatîrue beeyagwa bira barî bata na bio kuumania na ngûgî yao.
- <sup>15</sup>Îndî amwe na ûgu, ntaatûmîra aki nwa îmwe ya inu. Na ntikûbwandîkîra îndî kaingo bûmpa nwa mbi. I kaaba ngakua bantû a gîtûmi kîra gînkenagia gûtûika i kîa ûtheri.

- <sup>16</sup>Gûtûmîria ntheto îmbega gûtîtûma ndîkumia, n'ûntû imbagîrîtwe ntûmîria. Wîgua mbîtîtie mûno ntagûtûmîria!
- <sup>17</sup>Ûkaaya kwîgua ndîrutîite gûtûmîria, agu imbatîrue mbîrîgîra kwewa gîntû. Na ûkeegua ndîtûmîria n'ûntû imbatîrue ntûmîria, i ngûgî tu wîgua nkîruta îra Ngai ampete nduta.
- <sup>18</sup>Kwoogu kîewa gîakwa i kîbi? Kîewa gîakwa i kaanya kara ndî na ko ga gûtûmîria ntheto îmbega ntakûrîwa, na ti ntûmîra aki îra îrî yakwa ngûgîni îra nkûruta ya gûtûmîria ntheto îmbega.
- <sup>19</sup>Ntirî nkombo ya muntû, îndî na amwe na ûgu ndeetuîkithîrie nkombo ya antû bonthe, kaingo mbonera Kîrîstû antû baingî bûra kûûmbîka.
- <sup>20</sup>Kîrî Ayaundi, ndeetuîkithîrie taka ndî ûmwe wao kaingo mbagarûra. Na kîrî bara bathingataga watho bwa Musa, ndeetuîkithîrie taka na niû mbûthingataga kaingo mbagarûra amwe nakwîgua niû watho bûtimbathaga.
- <sup>21</sup>Na kîrî bara na bo batarî watho bwa kûthingata, ndeetuîkithîrie taka na niû ntarî watho bwa kûthingata kaingo mbagarûra, îndî tika ntarî na watho bwa kûthingata. Mbathagwa i watho bwa Kîrîstû.
- <sup>22</sup>Kîrî bara barî antû woogu ndeetuîkithîrie taka na niû ndî muntû woogu kaingo mbagarûra. Ndîtuîkithîria mîthemba ya antû yonthe kaingo ngarûra bamwe na njîra yonthe îra yûmbîkana.
- <sup>23</sup>Na ndûthaga ûgu n'ûntû bwa ntheto îmbega, kaingo ntarîrwa ithaarimooni bira îrî.
- <sup>24</sup>Ririkanaani macindanooni ma rwîro, bara bonthe bagûcindana i baugagia, îndî n'ûmwe wao eeyagwa kîewa.
- <sup>25</sup>Bara bonthe bacindanaga macindanooni mana, nwa mwanka baathîkîre mawatho. Na barûthaga ûgu kaingo beecindîra kîewa, na i kîewa gîtagîtûra oogo. Îndî kîewa kîra tiû tûkeewa gîgaatûûra tene na tene.
- <sup>26</sup>Gîku i kîo gîtûmaga mbugia ntarîite mbere ntheri nkinyîra rûrigi. I kîo kaîrî gîtûmaga ndingana nkundi ta bara batabîtagia.
- <sup>27</sup>Mmenyagîria mwîrî wakwa kûrûthaga mantû marî inya na ngautuîkithia nkombo yakwa kaingo ntalegwa na ntûmîrîtie antû bara bangî.

## 1 Akorintho 10

- <sup>1</sup>Aruayia na aarayia, inkwenda bûririkana bûra gwakarîkire kîrî biûyûyû beetû bara baatongoreeretue i Musa rwanza. Bonthe baatongoreerue n'îtu baaringa îria na magûrû bathîrîite nthîgûrû îmbûmo.
- <sup>2</sup>Bonthe baabaatithîrue îtuuni na îriani baatuîka athingati ba Musa.
- <sup>3</sup>Na bonthe ibaarîre irio bimwe bia gîkîrundu beetwe i Ngai birî kîama.



- <sup>4</sup>Na kûnyua ibaanyuire gîakûnyua kîmwe gîa gîkîrundu n'ûntû baanyuire kuuma kîrî iiga rîa gîkîrundu rîra rîathiyanageria na bo. Na rîo iiga rîru i rîo Kîrîstû.
- <sup>5</sup>Îndî amwe na ûgu, Ngai ataakenua i baingî baao. Na i kîo gîatûmire bakua, biimba biao bianyagaara rwanda rûrû.
- <sup>6</sup>Mantû mama maakarîkire matuîka ngerekano kîrî tiû, kaingo tûtiga kwendaga kûrûthaga mantû maathûûku ta bûra Aisiraeri baarûthire.
- <sup>7</sup>Na kaîrî, i kaingo tûtaromba ngai cia ûrongo, ta bûra bamwe baao baarûthire. Na wata bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "Antû baarûthire kîatho, baakara nthî baarîa, baanyua, rîru baarûngama baina ndanci."
- <sup>8</sup>Tûtikeeyieni wîyia bwa ûmaramari, ta bûra bamwe ba Aisiraeri baarûthire, baakua antû ngiri mîrongo îrî na bathatû ntugû îmwe.
- <sup>9</sup>Tûtikaagerieni Mwathani, ta bûra bamwe baao baarûthire, baarûmangwa i njoka baakua.
- <sup>10</sup>Na tûtikaanunguneeni ta bûra bamwe baao baarûthire, baûragwa i mûraîka ûra aathiranageria.
- <sup>11</sup>Mantû mamu maakarîkire kîrî bo, maakarîkire matuîka ngerekano kîrî tiû, matûrutana, tiû tûrî ku ntugûûni ino cia kwingia mûbango wake.
- <sup>12</sup>Kwoogu, ûra akûthûgaania narikîte wîtîgioni abatîrue eemenyeera atikaaye kûthûngîra wîyiani.
- <sup>13</sup>Na ririkanagaani atî, magerio mara mabûûyagîra matirî mûkûûrani na ma antû bara bangî. Na Ngai i mwîtigia. Atiireka bûgerua nkûrûki ya bûra bûûmba kûûmîria. Akabwonageria bûra bûkaarûthaga bûtacindîrwe i magerio.
- <sup>14</sup>Kwoogu, eendwa baakwa, bûtikaarombageeni ngai cia ûrongo.
- <sup>15</sup>Ndîaria naabi ta antû baûgî nkwaria na bo. Wana biû ibûkûmenya n'ûmma nkwaria.
- <sup>16</sup>Rîra tûnyunyanagîra gîkombeeni kîra tûûragia Ngai athaarime, anga ti ngwatanîro ya nthakame ya Kîrîstû wîgagua tûrî n'yo? Na rîra tûrîyaga mûgaate ûra tûng'enyûranaga, anga ti ngwatanîro ya mwîrî wa Kîrîstû wîgagua tûrî n'yo?
- <sup>17</sup>Kûrî mûgaate ûmwe, kwonania twinthe wana kinya ûkeegua tûrî baingî, tûrî mwîrî ûmwe n'ûntû twinthe tûrîyaga mûgaate ûyu ûrî ûmwe ûgu.
- <sup>18</sup>Tathûgaanîriani Aisiraeri. Bara barîyaga igongwana anga ti ngwatanîro îra barî n'yo na kîra kîrî kîthînjîrooni boonanageria?
- <sup>19</sup>Tika nkuuga ngai ya ûrongo i gîntû kûrî, kana irio bira irutîrîtwe i gîntû.
- <sup>20</sup>Bûra nkuuga n'atî, bira birutagwa birutagîrwa irundu bithûûku, îndî ti Ngai arutagîrwa bio. Na ntikwenda bûgwatana na irundu bithûûku.

- <sup>21</sup>Bûtinyua kuuma gîkombeeni kîa Mwathani na kîa irundu bithûûku. Na bûtirîra meethaani ya Mwathani na ya irundu bithûûku.
- <sup>22</sup>Ga tûkwenda Mwathani agwatwa i rûriitho? Ga tûkwona taka tûmûkîria inya?
- <sup>23</sup>Bamwe beenu baugaga, "Tiû gûtirî ûntû twonaga bûrî bûthûûku." Nwa buuge ûgu, îndî narîo mantû mara tûûmba kûrûtha ti meega monthe. Nwa buuge, "Tiû gûtirî ûntû twonaga bûrî bûthûûku," îndî ti mantû monthe mateethia bara bangî.
- <sup>24</sup>Ûtikeende ûganîrwa wenka. Enda muntû ûra ûngî wana we aganîrwe.
- <sup>25</sup>Muntû nwa arîe nyama ira ciendagua thokooni. Ûtikaûrie biûria ûgîcûa kûmenya kana i nyama ira ûthûgaanagia i mabîtia gûcirîa.
- <sup>26</sup>Nwa ûcirîe n'ûntû Maandîkooni Maatheru kwandîkîtwe, "Nthîgûrû n'ya Mwathani, na bionthe bira birî ku."
- <sup>27</sup>Muntû atarî mwîtîgîri agakûthookia gwake bûrîyanîra, ûkaaya kûthi, îrîa kîonthe kîra gîkaareetwa. Ûtikaûrie biûria ûgîcûa kûmenya kana i gîntû kîra ûthûgaanagia i mabîtia gûkîrîa.
- <sup>28</sup>Îndî muntû agakwîra, "Nyama îno nîrarutîrîtwe ngai cia ûrongo," ûtikaamîrîe n'ûntû muntû ûyu agûkwîra ûgu, waûmba kwîgua akîthûgaanagia i mabîtia kûmîrîa.
- <sup>29</sup>Ntikuuga i thîna kîrî woû kûmîrîa, îndî i kîrî muntû ûra ûngî. Na i kî n'ûntû mantû mara mbûmba kûrûtha matabatîrue makûrûkana na bûra mwîtîgîri ûra ûngî athûgaanagia?
- <sup>30</sup>Ûkaaya kwîgua incookagîria Ngai nkaatho ampa irio bina rî, i kî n'ûntû muntû akauga inkûbîtia ndabirîa na n'irio ncookeretie Ngai nkaatho n'ûntû bwa gûmpa bio?
- <sup>31</sup>Kwoogu gîntû kîonthe kîra bûkaarîa kana bûkaanyua, kîrîyageeni na kînyunyageeni bûgîkumagia Ngai.
- <sup>32</sup>Bûtikaarûtheeni ûntû bûûmba kûreetera Ayaundi, bara batarî Ayaundi, kana kanica ya Ngai, thîna.
- <sup>33</sup>Rûthagaani bûra ndûthaga. Ncûûgagia gûkenia muntû wonthe na mantû monthe mara ndûthaga. Nticûaga nganîrwa ninka. Ncûaga kwona nkûrûtha bûra bûgaateethia antû bonthe, kaingo boonokua.

## 1 Akorintho 11

- <sup>1</sup>Thingatagaani ngerekano yakwa ta bûra naani nthingataga ngerekano ya Kîrîstû.
- <sup>2</sup>Inkwîgua nkeneete mûno i biû n'ûntû bwa kûndirikanaga mantûûni monthe, na n'ûntû bwa kûthingata ûrutani bûra ndabûrutanire.

- <sup>3</sup>Ndeenda bûmenya kîongo kîa muntû wonthe i Kîrîstû, na kîongo kîa mûka i muntû mûrûme. Kîongo gîa Kîrîstû i Ngai.
- <sup>4</sup>Muntû mûrûme ûra arombaga kana aroragia akunîkîrîte kîongo gîake, atiîgagua agîtîya mûnene wake.
- <sup>5</sup>Na mûka ûra arombaga kana aroragia atakunîkîrîte kîongo gîake, atiîgagua agîtîya mûnene wake. Mûka ta ûyu i bûmwe na ûra agiitaga ntundu ciake ikanyia.
- <sup>6</sup>Weegua mûka atiikunîkagîra kîongo gîake abatîrue agiitaga ntundu ikanyia. Îndî na bu n'ûntû bûrî nthoni mûka kûnyia ntundu kana gûcienja kûrû. Mûka abatîrue akunîkagîra kîongo gîake.
- <sup>7</sup>Îndî muntû mûrûme atibatîrue akunîkagîra kîongo gîake, n'ûntû we i mûbuanaano na mwago wa Ngai, akari ûgu. Mûka i mwago wa muntû mûrûme.
- <sup>8</sup>Muntû mûrûme ataûmbwa kuuma kîrî mûka. I mûka aûmbirwe kuuma kîrî muntû mûrûme.
- <sup>9</sup>Muntû mûrûme ataûmbwa n'ûntû bwa mûka. I mûka aûmbirwe n'ûntû bwa muntû mûrûme.
- <sup>10</sup>Kwoogu mûka nabatîrue akunîkagîra kîongo gîake n'ûntû bwa araîka, kwonanagia arî wathooni bwa mûrûme wake.
- <sup>11</sup>Îndî amwe na ûgu, mûka arî gîtûmi kîrî muntû mûrûme. Na muntû mûrûme arî gîtûmi kîrî mûka kûringana na mûbango wa Mwathani.
- <sup>12</sup>I mma n'ûntû mûka aûmbirwe kuuma kîrî muntû mûrûme na muntû mûrûme n'we aciaragwa i mûka. Îndî Ngai we n'we aabaûmbire bonthe.
- <sup>13</sup>Wana biû bwingwa tathûgaaniani bwone kana mûka nabatîrue aromba Ngai atakunîkîrîte kîongo gîake.
- <sup>14</sup>Wîthîre ibwonanagia n'ûntû bûrî nthoni muntû mûrûme kwîgua arî na ntundu indaaya.
- <sup>15</sup>Îndî mûka arî na ntundu indaaya i mwago wake n'ûntû eetwe cio imûkunîkagîra.
- <sup>16</sup>Weegua kûrî we akwenda gûkararia abatîrue amenya tûtirî mûtugo ûngî, na wana makanica ma Ngai kinya mo matirî mûtugo ûngî.
- <sup>17</sup>Bûra nthiîte kûbwîra îndî bûtigûnkenia na bu n'ûntû rîra bûrîkanaga amwe, ûthûku i bu bûrûthaga kwa wingî nkûrûki ya wega.
- <sup>18</sup>Bwa mbere, ndîgua rîra bûrîkanîte kanicaani bûtîgagua bûkîgwatanîra. Na ingwîtgia mantû mamwe ma mara mbîgagua i ma mma.
- <sup>19</sup>Kwîgua bûgîkaranagia i kwegwa n'ûntû gûkoonania i barîkû barî ûmmaani.

- <sup>20</sup>Rîra bûrîkanaga amwe, bûtirîkanaga n'ûntû bwa kûrîa kîatho kîa Mwathani.
- <sup>21</sup>Gîtûmi gîa kuuga ûgu, i kwîgua rîra bûrîyaga kîatho kîa Mwathani, wooramuntû arîyaga atagûtindanîra na gweteera bara bangî mwanka bamwe beenu bakaaga, îndî îra bamwe beenu wana gûtogoona batogoonire!
- <sup>22</sup>Twabûrîe na bûkanyua mîciî yenu? Gûku ti kwagîra kanica ya Ngai gîtûmi na gwîkîra nthoni bara batarî na biakûrîa? Kwoogu n'ata bûkwenda mbwîra? Mbwîre inkeneete? Arî! Ntibwîra ûgu n'ûntû bwa kûrûtha ûntû ta bûbu.
- <sup>23</sup>Ûrutani bûra ndabûrutanire i bu niû ndeerwe i Mwathani. Atî ûtugû bûra Mwathani Yiesû aakunyanîrwe, aathûkiirie mûgaate,
- <sup>24</sup>na akûthiria gûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa uu, aung'enyûrania auga, "Thûkiani bûrîe, ûyû i mwîrî wakwa ûra ûnenkanîrîtwe n'ûntû bwenu. Rûthagaani ûûgû n'ûntû bwa kûndirikanaga."
- <sup>25</sup>Bakûrîkia kûrîa, Yiesû aathûkia gîkombe na kîo auga, "Gîkombe gîkî kîa ndibei i kîrîkanîro kîiyerû kîra gîgaakûûyagîrwa i nthakame yakwa îra îgeetûrwa. Rîra bûkaamînyunyaga mînyunyageeni n'ûntû bwa kûndirikanaga."
- <sup>26</sup>Rîonthe rîra bûkaarîyaga mûgaate ûyû na bûkanyua ndibei kuuma gîkombeeni gîkî wîgagua bûkîonania gîkuû kîa Mwathani mwanka rîra agaacooka kaîrî.
- <sup>27</sup>Kwoogu ûra arîyaga mûgaate kana akanyua ndibei na njîra îtaagîrîte yumîite gîkombeeni kîa Mwathani, muntû ûyu neegagua akîyîria mwîrî na nthakame ya Mwathani.
- <sup>28</sup>Wooramuntû abatîrue eecûnkûûna bwega mbere ya arîa mûgaate kana anyua ndibei ya gîkombe kîa Mwathani.
- <sup>29</sup>Ûra arîyaga mûgaate kana akanyua ndibei na njîra îtaagîrîte, neereetagîra îgamba wengwa n'ûntû atiîgagua akîona mwîrî wa Mwathani ûrî gîtûmi.
- <sup>30</sup>Gîku i kîo n'ûntû baingî beenu bûrî bionje kana bûrî baayie na i kîo gîtûmîite bamwe beenu bakua.
- <sup>31</sup>Îndî tûgeecûnkûûnaga bwega Ngai atitûgambithia.
- <sup>32</sup>Rîra Mwathani atweyaga îkaanûkia, ka wîgagua akîenda tûrûthaga bûra kwagîrîte kaingo tûtagiitîrwa îgamba bûûthûûku antû ba nthîgûrû bakîgiitîrwa.
- <sup>33</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, etanagîraani bûkarîyanîria amwe rîra bûrîkeene kûrîa kîatho kîa Mwathani.
- <sup>34</sup>Ûra arî na yûûra mûno abatîrue arîyaga gwake kaingo rîra bwarîikana bûteereeteera îgamba rîa Ngai bwingwa. Nkabwîra bûra bûkaarûtha mantû mara mangî rîra nkaaya.

## 1 Akorintho 12

- <sup>1</sup>Îndî, aruayia na aarayia, ndîenda bûmenya mantû ma biewa bira Kîrundu Ûmûtheru eeyanaga.
- <sup>2</sup>Ibwiyi bûra bwakari mbere ya bûtuika eetîgîri. Bwabîthîtue njîra bwatua kûrombaga ngai cia ûrongo, gîntû gîtaûmba kwaria.
- <sup>3</sup>Kwoogu ndîenda bûmenya atî, gûtirî muntû akwaria arî na Kîrundu wa Ngai aûmba kuuga, "Araûra Yiesû," na gûtirî we aûmba kuuga, "Yiesû i Mwathani," tatiga arî na Kîrundu Ûmûtheru.
- <sup>4</sup>Kûrî mîthemba mwanya mwanya ya biewa bia gîkîrundu. Îndî bionthe biumîite kîrî Kîrundu ûmwe.
- <sup>5</sup>Kûrî njîra mwanya mwanya cia kûrutîra Mwathani ngûgî. Îndî i Mwathani ûmwe wîgagua akîrutîrwa ngûgî.
- <sup>6</sup>Na kûrî njîra mwanya mwanya ira Ngai arutaga ngûgî na cio gûkûrûkîra kîrî antû. Îndî i Ngai ûmwe arutaga ngûgî naati na njîra cionthe.
- <sup>7</sup>Muntû eeyagwa kîewa gîa gîkîrundu gîteethia kanica yonthe.
- <sup>8</sup>Ûmwe aûmba kwewa kîewa gîa kwaragia na ûûme i Kîrundu, ûngî n'we akeewa kîewa gîa kwaragia na ûmenyo i Kîrundu wooyu.
- <sup>9</sup>Muntû ûngî aûmba kwewa kîewa kîa wîtîgio bûûnene, ûngî n'we akeewa kîewa gîa kworania i Kîrundu wooyu.
- <sup>10</sup>Muntû ûngî aûmba kwewa kîewa kîa inya ya kûringa biama, na ûngî n'we akeewa kîewa kîa ûroria. Na muntû ûngî aûmba kwewa kîewa gîa kûmenya irundu bia mma na irundu bia ûrongo, na ûngî n'we akeewa kîewa gîa kwaria na ndwaria ingeni. Na muntû ûngî n'we aûmba kwewa kîewa gîa gîtaûra ndwaria inu.
- <sup>11</sup>I Kîrundu wooyu ûmwe arutaga ngûgî inu yonthe, na n'we abangaga i kîewa kîbi akaa wooru muntû.
- <sup>12</sup>Mwîrî i gîntû kîmwe îndî ûrî tûcuncî twingî. Wana kinya ûkeegua mwîrî ûrî tûcuncî twingî, tûcuncî tûtu tunthe tûrûthîite mwîrî ûmwe. Kîrîstû i ta bu akari ûgu.
- <sup>13</sup>Bamwe beetû n'Ayaundi, bamwe t'Ayaundi, bamwe i nkombo cia bara bangî, na bara bangî ti nkombo. Îndî amwe na ûgu, twinthe tûbaathîtue mwîrîni ûmwe i Kîrundu ûmwe, na twewa Kîrundu ûyu ûmwe tûnyunyaga.
- <sup>14</sup>Mwîrî ûrî tûcuncî twingî, ti kamwe gonka.
- <sup>15</sup>Rwayo rûkauga, "Niû ntirî gîcuncî kîa mwîrî n'ûntû ti niû njara," gûtiûmbîka wîgua ru ti gîcuncî kîa mwîrî.
- <sup>16</sup>Kana gûtû gûkauga, "Niû ntirî gîcuncî kîa mwîrî n'ûntû ti niû riitho," gûtiûmbîka wîgua ku ti gîcuncî kîa mwîrî.

- 17 Ûkeegua mwîrî unthe i riitho akî rî, waûmba kwîgua? Kana ûkeegua mwîrî unthe i gûtû akî rî, waûmba kûgwata mûruke mûna?
- 18 Ngai eekîrîte wakîra gîcuncî kîna mwîrîni, kûringana na ara eendire wakîra gîcuncî wîgua kîrî.
- 19 Wakîra gîcuncî gîkeenda gûtûika gîcuncî kîna kîa mwîrî, ûtiîtwa mwîrî kaîrî.
- 20 Kwoogu kûrî icuncî biingî, îndî mwîrî n'ûmwe.
- 21 Riitho rîtiûmba kwîra njara, "Niû ntirî bata naawe." Na kîongo na kîo gîtiûmba kwîra rwayo, "Niû ntirî bata naawe."
- 22 Arî! Icuncî bira bionekanaga taka bitarî gîtûmi twabiganaania na bira bingî, birî gîtûmi mûno.
- 23 Icuncî bira bikari taka bitarî gîtûyo i bio tûtûyaga nkûrûki. Icuncî bira bitarî bionthoni nwa bikare bitarî biithe, îndî icuncî bionthoni nwa mwanka tûbiithe. Kwoogu i Ngai aagwatithaniirie mwîrî amwe, aatuîkithia wakîra gîcuncî kîa ûmenyeeri bûna.
- 25 N'ûntû bwa ûgu, gûtibatîrue kwîgua kûrî na kwathûkana mwîrîni. Wakîra gîcuncî kîbatîrue gîkamata thîna cia gîcuncî kîra kîngî.
- 26 Gîcuncî kîmwe gîkaaya kûgîa thîna, icuncî bira bingî wana na bio ibigwatwa i thîna. Na gîcuncî kîmwe gîgakumua, icuncî bira bingî wana na bio ibikeneera.
- 27 Bwinthe bûrî mwîrî wa Kîrîstû. Wooru ûmwe i gîcuncî kîa uu.
- 28 Kanicaani, ta yo mwîrî wa Kîrîstû, Ngai eeyanîite icuncî bibi: mbere atûmwa, rîru iroria, aarimû, bara baringaga biama, bara beetwe kîewa gîa kworanagia, bara bateethagia bara bangî, bara baûmbaga gûtongoreeria bara bangî na bara baûmba kwaria na ndwaria ingeni.
- 29 Ka antû bonthe barî atûmwa? Kana ka bonthe barî iroria? Ka bonthe barî aarimû? Kana ka bonthe baûmba kûringa biama?
- 30 Ka antû bonthe beetwe kîewa gîa kworania? Ka bonthe baûmba kwaria ndwaria ingeni? Kana ka bonthe baûmba gûtaûra ndwaria inu?
- 31 Bûbatîrue bûrîmia kwewa biewa bira birî bia gîtûmi mûno. Ka mbwîreeni îndî gîntû kîngî gîkûrûkîite bira bingî bionthe.

## 1 Akorintho 13

- 1 Wana ûkeegua mbûmba kwaria ndwaria cia antû bara bangî, kana kinya cia araîka, ntarî na wendo i gîtuma nkûringa mana ta kîa ngonja kana gîa kîgamba.
- 2 Kana ûkeegua ndî na kîewa kîa ûroria ûkeegua imbiyî iriga bionthe na ndî na ûmenyo bunthe, kana ndî na wîtigio bûmba gûtûma kîrîma gîkûûka, ntarî na wendo, ndî wa mana.

- <sup>3</sup>Kana wana nkaa nkîa into biakwa bionthe, kana nkeeruta nkabîthua, ntarî na wendo bûbu gûtirî bu bûnteethia na bu.
- <sup>4</sup>Wendo ibwetagîra, na bûrî kîao. Bûtirî rûriitho, bûtiîbûkagîria kana bwîkumia,
- <sup>5</sup>bûtiagaga nthoni, bûtiîbendagîra, bûtithûûrangaga na mpwî, na bûtitaraga maita mara muntû abîtirîtue.
- <sup>6</sup>Wendo bûtikenagîra ûthûûku, bûkenagîra ûmma.
- <sup>7</sup>Bûtikuyaga nkoro, bûkaraga bwîtigîtie, bûrî na wîrîgîro, na kûûmîria.
- <sup>8</sup>Wendo bûtithiraga, îndî kîewa kîa ûroria kîo gîkaûra. Kîewa gîa kwaraiia ndwaria ingeni kinya kîo gîkaathira. Na wana kîewa kîa ûmenyo gîkaûra.
- <sup>9</sup>Biewa bia ûmenyo na ûroria bira twetwe bititwîraga mantû caû.
- <sup>10</sup>Rîra ûntû bungwa bûkaaya, bibu bitatwîraga mantû caû ibikaûra.
- <sup>11</sup>Rîra ndarî mwana, ndaaragia ta mwana, ngeeciiria ta mwana, na nkathûgaania ta mwana. Ngûtuîka muntû ûmûnene, indatiganire na mantû mamu ma wana.
- <sup>12</sup>Mara twonaga îgiitaani rîrî tûkari taka tûmaraithîte na kîyici tûkoonaga marî marundurundu. Îndî îgiitaani rîkaaya tûkoono mantû caû. Bûra mbiyî îndî ti bûganu. Îndî îgiita rîakinya nkaamenya mantû kûrû ta bûra Ngai ambiyî.
- <sup>13</sup>Kwoogu mantû mama mathatû makaathi na mbere kwîgua marî oogo. Na mo i wîtigio, wîrîgîro, na wendo. Na kîrî mo wendo i bu bûkûrûkîite monthe.

## 1 Akorintho 14

- <sup>1</sup>Cûani kwîgua bûrî na wendo. Na ibwagîrîtwe kinya wîgua bûkîendaga bwîgua bûrî na biewa bia gîkîrundu, mûno mûno ta kîewa kîa ûroria.
- <sup>2</sup>Muntû ûra aaragia na ndwaria ingeni atiîgagua akîaria na antû, eegagua akîaria na Ngai. Gûtirî we eegagua bûra akuuga n'ûntû eegagua akîaria iriga kwa inya ya Kîrundu.
- <sup>3</sup>Îndî ûra aroragia aaragia na antû akabeera mantû ma kûbeekîra wîru, akabaûmîria, na agatûma beegua barî na wîtigio bûûriku.
- <sup>4</sup>Ûra aaragia ndwaria ingeni n'we wenka ateethakaga. Îndî ûra aroragia ateethagia kanica yonthe.
- <sup>5</sup>Ndeenda bwinthe bwaragia ndwaria ingeni. Îndî mbenda mûno bûroragia. Muntû ûra aroragia arî gîtûmi nkûrûki ya ûra aaragia ndwaria ingeni, n'ûntû ûra aaragia ndwaria ingeni agîteethia kanica nwanga kûrî na muntû aûmba gûtaûra bûra akuuga.
- <sup>6</sup>Aruayia na aarayia, nkaaya kîrî biû nkabwarîria na ndwaria ingeni bûbu bûbûguna na mbi? Îndî nkaaya nkabwîra ûntû bûna bûra Ngai angwûrîrite, ûmenyo, ûroria bûna, kana nkabûrutana ûntû bûna, rîru ndeegua nkîbûguna.



- <sup>7</sup>Nwa ngerekanie bûra nkuuga na into bia wini ta mûtûûrirû kana wandîndî. Ûkeegua mûkûûraani wa tûyû ûtakwîguîka rîra mûtûûrirû waugua, kana wandîndî yaringwa rî, n'ûû amenya i rwîmbo rûbi rûkwinwa?
- <sup>8</sup>Î kana rûgoci rûkîregire kûruta kayû kara kaamenyithagia antû kûrî na ndûa rî, kûrî we akîthi kûrûa?
- <sup>9</sup>Kwaria na rwaria rûûgeni i ta ûgu îndî n'ûntû gûtirî we akaamenya bûra ûkuuga. Nwa ta muntû akwaria na maiga!
- <sup>10</sup>I mma kûrî ndwaria mîthemba îmingî gûkû nthîgûrû îno, na gûtirî rwaria nwa rûmwe gûtârî bûra ruugaga.
- <sup>11</sup>Na ûkaaya kwîgua ntaiyî kwaria rwaria rûna, muntû akaambarîria ru atuîka mûgeni kîrî niû, na naani ngatuîka mûgeni kîrî we.
- <sup>12</sup>N'ûntû naabi ibwendaga biewa bia gîkîrundu mûno, nkûrûki endagaani kwîgua bûrî na biewa bira bigaateethia kanica îkûre.
- <sup>13</sup>Kwoogu muntû ûra aûmba kwaria na rwaria rûûgeni nabatîrue aromba eewa kîewa gîa kûûmba gûtaûra bûra akuuga.
- <sup>14</sup>Nkaromba na rwaria rûûgeni, wîgua nkîromba gîkîrundu, mathûgaanio maakwa matimenya bûra nkuuga.
- <sup>15</sup>Kwoogu n'ata mbatîrue ndûtha? Mbatîrue ndaromba gîkîrundu, ndombe kinya na mathûgaanio maakwa. Ndaina gîkîrundu, mbine kinya na mathûgaanio maakwa.
- <sup>16</sup>Waromba Ngai na gîkîrundu wenka rî, n'ata muntû ûra atakîmenya bûra ûkuuga akauga "Aameni" rîra ûgûcookeria Ngai nkaatho? Atiimenya bûra ûkuuga.
- <sup>17</sup>Nwa wîgue mantû mara ûkuuga marombaani maaku marî mantû meega mûno, îndî ûkeegua gûtirî bu ûgûteethia na bu muntû ûra ûngî.
- <sup>18</sup>Ingûcookeria Ngai wakwa nkaatho n'ûntû imbaragia ndwaria inyingî mwanya mwanya, nkûrûki yenu bwinthe.
- <sup>19</sup>Îndî rîra tûrî kanicaani i kaaba nkaaria mîgambo îtaano îra antû bakaamenya kaingo mbarutana, bantû a mbaria mîgambo ngiri na rwaria rûûgeni kîrî bo.
- <sup>20</sup>Aruayia na aarayia, bûtigaakare ta twana mathûgaaniani meenu. Karagaani ta twana kîrî mantû maathûûku, îndî mathûgaaniani meenu bûbatîrue bwîgua bûkari ta antû agima.
- <sup>21</sup>Maandîkooni Maatheru kwandîkîtwe, "Nkaaria na antû baakwa na ndwaria ingeni na nthiomi cia ageni, îndî amwe na ûgu batiîgua bûra nkuuga." Ûgu i bu Mwathani akuuga.

**22**Na kwoogu bara beeyagwa kîewa gîa kwaragia ndwaria ingeni beeyagwa kîo kîrî ûkûûyî kîrî bara bateetîgîtie, ti kîrî bara beetîgîtie. Îndî ûroria bu, i bwa kîrî bara beetîgîtie, ti bwa kîrî bara bateetîgîtie.

**23**Ûkeegua antû ba kanica rîra bûrî amwe bwinthe i ndwaria ingeni bûkwaria, antû batarî eetîgîri kana batakûmenya bûra gûgûkarîka bakaaya kanicaani înu batiuga i bûrî bathûûku biongo?

**24**Îndî gûgatuîka antû bonthe barîaria ûroria, muntû atarî mwîtîgîri kana atakûmenya bûra gûgûkarîka akaaya kanicaani înu wîyia bwake ibûkeebuumîria, eegiitîre îgamba kuumania na bûra bunthe akeegua.

**25**Mantû maake ma witho ma nkoro imakaamenyekana, na maamenyekana aturie maru arombe Ngai auge, "I mma Ngai arî amwe naabi!"

**26**Kwoogu, aruayia na aarayia, n'ata bûbatîrue bûrûtha? Rîra bwîthîranaga amwe kanicaani, muntû ûmwe aûmba kwîgua arî na rwîmbo akwenda kwina, ûngî arî na ûntû bwa kûrutana, ûngî arî na ûntû agwûrîrîtwe i Ngai akwenda kwîra kanica, ûngî arî na ntûmwa akwenda kuuga na rwaria rûûgeni, na ûngî n'we arî na ûtaûri bwa ntûmwa înu. Gîtûmi gîa kwîgua mantû mamu monthe marî oogo, i kaingo matûma kanica îkûra.

**27**Bara bakaaria ndwaria ingeni, ibaarie antû ta baîrî ûgu kana bathatû, îndî ti nkûrûki ya agu. Baakara kwaria, ibaarie woomwe kwa ûmwe. Na nwa mwanka wîgue kûrî na muntû wa gûtaûra bûra bakuuga.

**28**Weegua gûtirî muntû wa gûtaûra, babatîrue bakira. Ibeebîre barî bo bongwa na nkoro ciao bakîra Ngai.

**29**Bara bakaaria ûroria, ibaarie antû ta baîrî ûgu kana bathatû. Bara bangî bûrî ba kanica naabi bûbatîrue bûbathikîria bwega bwîgua bûra bakuuga n'ûmma kana t'ûmma.

**30**Na bûrî kanicaani woogû ûmwe weenu akaaya kûgwûrîrwa ûntû i Ngai, ûkaaya kwîgua kûrî muntû akwaragia ûroria abatîrue akira anenkere kaanya ûyu aagwûrîrwa ûntû i Ngai aarie.

**31**Nwa bwetanîre bûkeeyana ûroria bwenu bwinthe. Na gûkari ûgu, antû bonthe ba kanica baathooma ûntû kuumania naabi na bwabeekîra wîru.

**32**Ririkanagaani muntû ûra eetwe kîewa kîa ûroria we nwa eeteere akaaria rîra kaanya gakooneka.

**33**Ngai ti Ngai wa kîrigicano, i Ngai wa ûkiri.

**34**Wata bûra gûkari makanicaani monthe ma antû ba Ngai, aka batibatîrue baaria kanicaani. Ti bwega baarîtie kanicaani. Nwa mwanka beenyiyie, wata bûra watho kinya bu buugîte.

- <sup>35</sup>Beenda kûmenya ûntû ibaûragie arûme baao baacookaga mîciî. N'îgi mûka aarîtie kanicaani.
- <sup>36</sup>Ka bûkûthûgaania kiugo kîa Ngai kîanjîrîtie naabi? Kana ka bûkwona taka bûrî biû bwinka gîkinyîrîte?
- <sup>37</sup>Ûra akwîthûkia taka arî kîroria, kana akwona taka arî na kîewa kîna gîa gîkîrundu nabatîrue amenya mantû mama mbwandîkîrîte i yathana rîa Ngai.
- <sup>38</sup>Ûra atakîmathûkia marî ma gîtûmi wana we atiithûkua arî wa gîtûmi.
- <sup>39</sup>Kwoogu îndî, aruayia na aarayia, bûbatîrue bwendaga mûno kwewa kîewa kîa ûroria. Îndî îngî amwe na ûgu, bûtikaarigagîrîeni bara beetwe kîewa gîa kwaragia ndwaria ingeni baaria.
- <sup>40</sup>Rûthagaani mantû monthe na njîra îra yagîrîte na bûrî na mûbango.

## 1 Akorintho 15

- <sup>1</sup>Îndî na rîo, aruayia na aarayia, ndîenda kûbûririkania mantû ma ntheto îmbega îra ndabûtûmîrie bweetîgia, ntheto îra bûrikîtie wîtîgio kîrî yo.
- <sup>2</sup>Na ntheto îno îmbega îgaatûma bwonokua weegua bûkaathi na mbere na kûthingata ûrutani bûra ndabûrutanire. Îndî ûkeegua bûtibûthingataga, wîtîgio bwenu i bwa ûtheri.
- <sup>3</sup>Ndabwîrire mantû mara ndeerirwe. Na bûra bûrî gîtûmi kîra kînene kîrî mara ndabwîrire, n'atî Kîrîstû aakuire n'ûntû bwa meeyia meetû, wata bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru.
- <sup>4</sup>Aathikirwe îndî aariûka ntugû ya ithatû wata bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru.
- <sup>5</sup>Na akûriûka muntû wa mbere kûmwona aarî Kebas, rîru atûmwa bara bangî îkûmi na baîrî.
- <sup>6</sup>Nyumaani kaîrî oonwa n'athingati baake nkûrûki ya magana mataano. Baîngî ba athingati babu wana îndî barî mwoyo, îndî bamwe batirî mwoyo.
- <sup>7</sup>Îgiitaani rîngî kaîrî oonwa i Njakubu na nyumaani oonwa n'atûmwa bara bangî bonthe.
- <sup>8</sup>Mûthiani buru eebonaniirie kîrî niû, taka niû ndaciarirwe kagiita kara gataagîrîte.
- <sup>9</sup>I niû mûniini kîrî atûmwa bara bangî. Ntiagîrîtwe wa gwîtwa mûtûmwa n'ûntû indanyamaaragia antû ba kanica ya Ngai.
- <sup>10</sup>Îndî n'ûntû bwa bûra ûtugi bwa Ngai bûgana, îndî i niû ûyû. Kwoogu ûtugi bûra aamboniirie bûtaarî bwa ûtheri. Ndarutire ngûgî na inya mûno nkûrûki ya

atûmwa bara bangî bonthe ndabacinda. Îndî ingî ti niû na bwakwa, n'ûtugi bwa Ngai bwarutaga ngûgî naani.

<sup>11</sup>Kwoogu nwîgue i niû ndabûtûmîrie kana n'atûmwa bara bangî, twinthe tûtûmagîria ntûmwa weeno îmwê, ntûmwa îra bwîtîgîtie.

<sup>12</sup>N'ûntû tûtûmagîria atî Kîrîstû naariûkire auma kîrî bara bakuû, i kî n'ûntû bamwe beenu baugaga antû bara bakuû batiiriûkua?

<sup>13</sup>Weegua bara bakuû batiiriûkua, wana Kîrîstû ataariûka ni.

<sup>14</sup>Na weegua Kîrîstû ataariûka, ntûmîri yetû n'ya ûtheri, na wana wîtîgio bwenu i bwa ûtheri.

<sup>15</sup>Na kaîrî ka wîgua tiû, tûrî atûmwa, tûkîrongoera Ngai n'ûntû tuugaga i Ngai aariûkiirie Kîrîstû na ataamûriûkia, yîi ingî weegua wabu bara bakuû batiiriûkua.

<sup>16</sup>Ûkaaya kwîgua bara bakuû batiriûkua, wana Kîrîstû ataariûkua ni.

<sup>17</sup>Na ûkaaya kwîgua Kîrîstû ataariûkua, wîtîgio bwenu i bwa ûtheri na bûtaarekerwa meeyia meenu.

<sup>18</sup>Na kaîrî ûgu i ta kwonania eetîgîri bara baakuire beetîgîtie Kîrîstû, ûyu n'uu mûthia wao.

<sup>19</sup>Ûkaaya kwîgua wîrîgîro bûra tûrî na bu na Kîrîstû i bwa ûtûûro bûbû akî, tûbatîrue antû batwîgua kîao mûno nkûrûki ya antû bara bangî bonthe.

<sup>20</sup>Îndî ûmma n'atî, Kîrîstû nariûkiirie auma kîrî bara bakuû. N'we wa mbere arî ta ûmwê wa maketha maingî ma bara bakaariûkua.

<sup>21</sup>Wata bûra gîkuû kîayire n'ûntû bwa bûra muntû ûmwê aarûthire, nwa ta bu kûriûkua kwîgagua kûrî oogo n'ûntû bwa muntû ûmwê.

<sup>22</sup>Na wata bûra antû bonthe bakuyaga n'ûntû bwa kwîgua barî ndeni ya Andamu, nwa ta bu antû bonthe bakaariûkua bara bakuyaga barî ndeni ya Kîrîstû.

<sup>23</sup>Îndî mûbango n'atî Kîrîstû ariûkue mbere. Na rîra agaacooka kaîrî rîru bara barî baake na bo bariûkue.

<sup>24</sup>Rîra gûgaakarîka ûgu, ûyu n'uu ûgaatuîka mûthia. I rîo Kîrîstû agaathigithia aathani bonthe wathani bwao, athirie wathani bunthe, na inya ya wathani bunthe, anenkere Îthe Ngai ûnene,

<sup>25</sup>n'ûntû nwa mwanka aathane mwanka acinde inya ya anthû baake.

<sup>26</sup>Mûnthû wa mûthia gûcindwa akeegua arî gîkuû.

<sup>27</sup>Maandîkooni Maatheru kwandîkîtwe, "Ngai naamwere watho bwa kwathaga bionthe." Rîra Maandîko Maatheru maugaga "bionthe" birî wathaniini bwa Kîrîstû, gûtirî na nkanja kuuga ûgu ti kwonania na Ngai mwene neebîkîrîte rungu rwa Kîrîstû. Ngai n'we aatûmire bionthe biathagwa i Kîrîstû.

- <sup>28</sup>Rîra bionthe ûkeegua birî wathaniini bwake, Mwana akeendama rungu acooke wathaniini bwa Îthe ûra aamwere bionthe abiathaga. Na rîru Ngai i rîo akeegua arî bionthe kîrî bionthe.
- <sup>29</sup>Ûkaaya kwîgua bara bakuû batiiriûkua rî, i kî n'ûntû antû babaatithagua n'ûntû bwa bara bakuû? Ûkaaya kwîgua wabu bara bakuû batiiriûkua wana gûkari ata rî, i mbi îtûmaga antû babaatithua n'ûntû bwa baakuû?
- <sup>30</sup>Na i kî naati n'ûntû twîbîkagîra ûgwatiini thaa cionthe?
- <sup>31</sup>Mbîgagua ndî ûgwatiini bwa kûûragwa ntugû cionthe. Na ûgu i bu kûrî. Nwa ta ûmma bwa gûkena kûra bûnkenagia ndeni ya Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.
- <sup>32</sup>Rîra ndarûaga na nyamû ira cia kîthaka cia Ebeeso rî, ûkeegua nwa ûtûûro bûbû bwa kînthîgûrû ndîgwetie, i baita mbi ndoonaga weegua bara bakuû batiiriûkua? Ûkeegua gûtirî kûriûkua, ga tûrîeni ni na kûnyua tûnyue twîkenie n'ûntû tika tûgaatûûra oogo.
- <sup>33</sup>Muntû atikaabwenie, muntû arî mûkarîre ûmwega agatua gûkaranagia na muntû atarî mûkarîre ûmwega, akûthûûka.
- <sup>34</sup>Îciûkîrwaani bûtige kwîyia. Bamwe beenu na Ngai batiyî. Ndiuga ûgu kûbwîkîrithia nthoni.
- <sup>35</sup>Waûmba kwîgua muntû akîûria, "N'ata muntû ûmûkuû aûmba kûriûkangua? Arîo rî, aariûkua akeegua arî wa mwîrî ûkari ata?"
- <sup>36</sup>Ûrî ûmûtaku! Ka ûtaiyî ûkaanda mpîndî nwa mwanka îkue yandwa mûthetuuni mbere yuma,
- <sup>37</sup>na kîra kîandagwa i mpîndî ti kîmera kîra îkauma. I gapîndî tu kandagwa, kwa ngerekano ta ka ngano kana ga gîntû kîngî.
- <sup>38</sup>Ngai n'we aûmbagîra mpîndî mwîrî wa kîmera kîra amîbangîrîte. N'we eeyaga wakîra mûthemba wa mpîndî mwîrî wa kîmera kîa yo kîra îkauma.
- <sup>39</sup>Na wana kinya nyamû cionthe itirî mûthemba ûmwe wa nyama. Antû barî mûthemba mûna wa nyama, nyamû na cio irî wa cio, nyoni irî wa cio, na makûyû na mo marî wa mo.
- <sup>40</sup>Kaîrî kûrî na mîrî ya biûmbe bia îgûrû na ya biûmbe bia nthîgûrû. Îndî ûthongi bwa mîrî ya biûmbe bia îgûrû bûrî mûkûûrani na ûthongi bwa mîrî ya biûmbe bia nthîgûrû.
- <sup>41</sup>Riûa rîrî ûthongi bwa rîo, mweri ûrî ûthongi bwa uu, na nthata irî ûthongi bwa cio. Na wakîra nthata îtibuanene na nthata îra îngî.
- <sup>42</sup>Kûriûkua kwa bara bakuû i kwa njîra ta înu. Mwîrî ûra ûthikagwa mûthetuuni nworaga. Îndî mwîrî ûra ûkaariûkua ûgaatûûra tene na tene.

- <sup>43</sup>Mwîrî ûkithikwa ûthikagwa ûtari na mwago na ûtari na inya. Îndî rîra ûkaariûkua ûkeegua ûrî na mwago na inya.
- <sup>44</sup>Mwîrî ûra ûthikagwa i mwîrî ûyû wa kûûmbwa na tîiri. Îndî mwîrî ûra ûkaariûkua, i mwîrî wa gîkîrundu. Na wata bûra kûrî na mwîrî wa kûûmbwa na tîiri, i ta bu kûrî na mwîrî wa gîkîrundu.
- <sup>45</sup>Maandîkooni Maatheru kwandîkîitwe, muntû wa mbere ta we Andamu "aarî kîûmbe kîrî mwoyo." Îndî Andamu wa mûthia ta we Kîrîstû i Kîrundu na neeyanaga mwoyo.
- <sup>46</sup>Mwîrî wa gîkîrundu t'uu wayire mbere. Mwîrî wa kûûmbwa na tîiri n'uu wayire mbere, rîru wa gîkîrundu waya nyumaani.
- <sup>47</sup>Muntû wa mbere, ta we Andamu, aûmbirwe na mûthetu wa nthîgûrû. Îndî muntû wa baîrî, ta we Kîrîstû, nwa kuuma îgûrû.
- <sup>48</sup>Antû ba nthîgûrû barî mwîrî ûkari ta wa muntû ûra aûmbirwe na mûthetu wa nthîgûrû. Bara barî ba îgûrû barî mwîrî ûkari ta wa muntû ûra aumire îgûrû.
- <sup>49</sup>Na wata bûra tûbuanene na Andamu ûra aûmbirwe kuuma kîrî mûthetu, i ta bu tûkaabuanaana na Kîrîstû ûra aumire îgûrû.
- <sup>50</sup>Ga nkûbwîra, aruayia na aarayia, mîrî îno ya nyama na nthakame îtithi ûneneeni bwa Ngai. Na gîntû kîoraga gîtigîa mwoyo ûra ûtathiraga.
- <sup>51</sup>Ka mbwîreeni kîriga kîra kîrî oogo. Tûtiikua twinthe, i tûkaagarûrwa twinthe.
- <sup>52</sup>Na gûgaakarîka ûgu nthûti îmwe ta gwincia na kûrancûkia. Karumbeeta gakaaringwa bara bakuû bariûke batakîora kaîrî na twinthe tûgarûrwe.
- <sup>53</sup>Kîra kîoraga nwa mwanka kîgarûrwe gîtuîke kîra gîtakîora. Na kîra gîkuyaga nwa mwanka kîgarûrwe gîtuîke kîra gîtakuyaga.
- <sup>54</sup>Rîra kîra kîoraga gîkaagarûrwa gîtuîke kîra gîtooraga, na rîra kîra gîkuyaga gîkaagarûrwa gîtuîke kîra gîtakuyaga, bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru ibûkaûyûra. Atî, "Gîkuû gîkûthirua, gîgûcindwa kûrû.
- <sup>55</sup>Rûgakaî rwa îrûma rîra ûrî îndî rûrî kû? Yaûkû nthiko, inya yaku îndî îrî kû?"
- <sup>56</sup>Wîyia i bu îrûma rîra rîreetaga gîkuû. Na watho i bu bweyaga wîyia inya îra bûrî.
- <sup>57</sup>Îndî nkaatho i kîrî Ngai ûra atwotithagia gûcinda kwa inya ya Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû!
- <sup>58</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, karagaani bwîrikîitie na bûtikaareke kwîgua kûrî na ûntû bwenyenya wîtigio bwenu. Rîonthe rutagîraani Ngai ngûgî, n'ûntû ibwiyî ngûgî îra bûrutagîra Mwathani t'ya ûtheri.

## 1 Akorintho 16

- <sup>1</sup>Îndî ka ngwete mantû ma kweyaga antû ba Ngai mwothi. Bûbatîrue bûrûthaga ta bûra ndeerire makanica ma Garatia marûthage.
- <sup>2</sup>Wakîra ntugû ya mbere ya kwanjîria kiumia, wakîra ûmwe wacienu nabatîrue aiga mbia igana ûna bantû kûringana na bûra athaarimîtwe bûgana. Ciaigeeni irî cia mwothi ûyu ndabûgwetera kaingo rîra nkaaya ciîgua i rîo na tene.
- <sup>3</sup>Ndaaya ngaatûma bara bûkoona baagîrîte baire mwothi wenu Njerusaremu. Nkabaandîkîra baarûa cia kûbamenyithania kîrî bo.
- <sup>4</sup>Na twona bûrî bwega na niû nthi, nwa tûthiyane na bo.
- <sup>5</sup>Mbangîite mbûyîre Macendonia. Kwoogu nkaaya kwenu mbumîite noogo.
- <sup>6</sup>Kwaûmbîka ngaakararanga kwenu wana kinya kagiita ga mpîo konthe. Na rîra ngaakara kûthi wanaara ûkeegua nthiite, nwa bûmbumagarie.
- <sup>7</sup>Ntikwenda mbûya kûbwona nkûrûkanîitie. Ndîenda nkara kwenu kagiita kaaganu, weegua Mwathani ageetîgîria.
- <sup>8</sup>Îndî ngaakara naaga Ebeeso mwanka kagiita ga kîatho gîa ntugû ya Pentekosti gîkinye.
- <sup>9</sup>Inkwona mwanya wa kûruta ngûgî inyingî naaga, wana kinya ûkeegua i baingî bakûrûa naani.
- <sup>10</sup>Timotheo akaaya kûûya naagu bwone bûkûmûgwata ûgeni bwega aaganîrwa kwîgua arî amwe naabi, n'ûntû i Mwathani akûrutîra ngûgî ta bûra na niû nkûmûrutîra.
- <sup>11</sup>Bûtikaareke muntû amûmeneeria. Aakara gûcooka bûmuumagarieni na ûkiri acooke kaîrî kîrî niû. Ndîrîgîra aayania na aruayia babu barî naagu.
- <sup>12</sup>Îgûrû rîa mûruayia Apooras, ndamûkinyîrie ndamwîra aayanie na aruayia bara baayîite, îndî atireenda kûûya îndî. Akaaya rîra akeegua arî na kaanya.
- <sup>13</sup>Îkaragaani bwîmenyeereete. Karagaani bwîrikîitie wîtgioni bwenu, bûrî na kûûmîria na bûrî na inya.
- <sup>14</sup>Bunthe bûra bûkaarûthaga, bûbatîrue bûburûthaga bûrî na wendo.
- <sup>15</sup>Ibwiyî Stebanas na antû ba mûciî wake i bo antû ba mbere nthîgûrû ya Ngiriki gûtuîka eetîgîri, na ibeerutîite kûrutîra antû ba Ngai ngûgî. Ndîenda kûbwîra, aruayia na aarayia,
- <sup>16</sup>bwîtgagîrie bûgaatongoragîrûa n'antû ta baba na muntû wonthe ûra arutanagîria na bo ngûgî îno îrî inya ûûgû.
- <sup>17</sup>Inkeneete mûno n'ûntû Stebanas, Botunatas, na Akaikas ibarakinyire. I bo baingîite kaanya keenu.



<sup>18</sup>Ibaambîkîrîte wîru bûûnene mûno ta bûra na biû baabwîkîre. Bathûkagieni barî antû ba gîtûmi.

<sup>19</sup>Bûgûkeethua i makanica ma gîteere gîa Îcia. Akuira barî na Piriira, na eetîgîri bara barîkanaga kwao bakûbûkeethia mûno riitwaani rîa Mwathani.

<sup>20</sup>Aruayia na aarayia bara barî naaga bonthe wana bo bakûbûkeethia. Keethanagiani na wendo bwa eetîgîri.

<sup>21</sup>I niû Paûrû ndî ningwa mbwandîkîrîte nkeethi ino na njara ciakwa ningwa.

<sup>22</sup>Ûkaaya kwîgua kûrî na muntû ateendeete Mwathani, ûyu n'ûmûrume i Ngai. Mwathani arooya na mpwî.

<sup>23</sup>Ûtugi bwa Mwathani Yiesû Kîrîstû bûrookaraga naabi.

<sup>24</sup>Wendo bwakwa bûrookaraga naabi bwinthe ndeni ya Kîrîstû Yiesû.

## 2 Akorintho

### 2 Akorintho 1

<sup>1</sup>I niû Paûrû nkûbwandîkîra tûrî na mûruayia wetû Timotheo. Ntuîkithîttue mûtûmwa wa Kîrîstû Yiesû kûringana na wendi bwa Ngai. Tûrîbwandîkîra biû eetîgîri ba kanica ya Ngai ya Korintho na antû bonthe ba Ngai ba gûntû kunthe Akaaya.

<sup>2</sup>Ngai Baaba wetû na Mwathani Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûtugi na ûkiri.

<sup>3</sup>Ga tûkumieni Ngai Îthe wa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû. We i Baaba ûra atwîgagua kîao na i Ngai ûra atweyaga kûûmîria kûûnene.

<sup>4</sup>Atûûmagîria mathînaani meetû monthe kaingo naati tûûmîria bara barî na mathîna ma mîthemba yonthe na kûûmîria kûra tiû Ngai atwete.

<sup>5</sup>Wata bûra tûnyamaaragua mûno n'ûntû bwa Kîrîstû nwa ta bu tweyagwa kûûmîria kûûnene mûno n'ûntû bwa Kîrîstû.

<sup>6</sup>Twathînua, kûthînua gwetû gûgaatûma bûûmîria na bûteethaka. Twaûmîria, kûûmîria gwetû gûgaatûma bûûmîria. Na kwoogu nwa bwote kûûmîria kûnyamaarua ta kûra tûnyamaaragua.

<sup>7</sup>Wirîgîro bwetû îgûrû rîenu i bûûnene. Itûkûmenya wabûra bûkûnyamaarua tûkînyamaarua, wana biû ibûkwewa kûûmîria tûkîewa.

<sup>8</sup>Aruayia na aarayia, itûkwenda kûbûririkania thîna îra twoonire rîra twarî nthîgûrû ya Îcia. Twoonire thîna înene îtainyîkîrika mwanka yatûma tûthira wirîgîro bunthe bwa gûtûûra mwoyo.

<sup>9</sup>Nkorooni cietû itweegagua tûgaakua îgamba rîetû i rîngiite. Îndî mantû mama maatuîkîkire kaingo wîtgio bwetû bûteegua bûrî kîrî inya yetû twingwa, îndî i kîrî Ngai ûra aûmba kûriûkia muntû ûmûkuû.

<sup>10</sup>Ngai naatwonokiirie twauma moogwatiini ta mamu manene ûgu makîûmba gûtûreetera gîkuû. Na wana îndî natwonokagia. Tûrî na mma akaathi na mbere gûtwonokia.

<sup>11</sup>Wana biû ibûtûteethagia na gûtûrombera. Na kwoogu antû baingî bagaacookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwetû. Maromba ma antû baingî bara batûrombagîra imacookagua.

<sup>12</sup>Nkorooni cietû itwîgagua tûtirî na mabîtia. Nwa tuuge tûkeneete mantû mara tûrûthaga gûkû nthîgûrû, na mûno mûno kîrî biû, twarûthire mo tûtarî na ûntû bûûthûku, tûrî na mathûgaanio meega mbere ya Ngai. Tûûmbîte kûrûtha mantû mamu monthe n'ûntû bwa ûtugi bwa Ngai, t'ûntû bwa ûûme bûra antû barî.

<sup>13</sup>Tûrîbwandîkîra mantû mara bûûmba kûthooma bûgaciûra. Na wata bûra bûtwiyî mantûûni mamwe, inkwîrîgîra bûgatûmenya caû. Na rîru nwa bûtûkeneere, ta bûra wana tiû tûkaabûkeneera ntugû îra Mwathani wetû Yiesû akaaya kaîrî.

<sup>15</sup>Indaiyî ûgu i bu bûgaatûthûkia na i ntûma mbangîite kwamba kûbûriûngîra mbere kaingo bûthaarimwa maita maîrî.

<sup>16</sup>Mbangîite mbûyîire kwenu mbûriûngîre nthiite bwa Macendonia. Na ncookeete mbûye kaîrî nkîbûriûngîra bûkîmbumagaria nthi bwa Njundea.

<sup>17</sup>Ntigûceetha nkiuga nkabûriûngîra. Ntikûrûtha ta antû ba nthîgûrû bara baugaga yîi, îndî bataingie bûra bauga.

<sup>18</sup>Twîtigieni ta bûra bwiyî Ngai i mwîtigua. Twabwîra yîi, ûgu twauga nwa bu tûkaarûtha.

<sup>19</sup>Yiesû Kîrîstû, Mwana wa Ngai, ûra twabûtûmîrie tûrî na Sairas na Timotheo, we t'ûra augaga yîi na agacooka akauga arî kagiita kangî. Augaga yîi kîrî ûntû bunthe,

<sup>20</sup>kîrî mawîrane ma Ngai monthe. Na i ntûma tûtûmagîra riitwa rîake kuuga "Aameni," n'ûntû bwa ûkumio bwa Ngai.

<sup>21</sup>I Ngai atûmaga tûrika wîtigioni bwetû kîrî Kîrîstû. I Ngai aatûthuurire tûtuika antû ba mwanya kîrî we.

<sup>22</sup>N'we aatwîkîire rwano rwake rwa kwonania tûrî baake na atwa Kîrundu nkorooni cietû arî mûkûûyî wa mma wa mantû monthe mara atwetwe wîrane bwa mo.

<sup>23</sup>Ngai i mûkûûyî n'ûmma nkwaria. Gîtûmi kîra kîagiriirie ncookeera naagu Korintho, ka nteendaga kûbûûmîria mantû.

<sup>24</sup>Tika tûkwenda kûbwatha wîtigioni bwenu. Ibûrikîite wîtigioni. Tûrutaga ngûgî amwe naabi i kaingo bûkena.

## 2 Akorintho 2

<sup>1</sup>Kwoogu i ntûma nteendaga gûcookeera naagu mbûya gûtûma bûgwatwa i kîeba.

<sup>2</sup>Ngatûma bûgwatwa i kîeba i ba ûû bangî batûma nkena? Gûtirî ûngî nwa muntû wooru nkîgwatithia kîeba aûmba gûnkenia.

<sup>3</sup>Gîku i kîo gîatûmire mbwandîkîra baarûa îra. Nteendaga kûûya ngwatithua kîeba i bara babatîrue baankenia. Ndî na mma rîra nkenaga wana biû bwinthe ibûkenaga.

<sup>4</sup>Rîra ndabwandîkîire, indanyamaaraga mûno nkorooni ntaakeneete. Ndaandîkire ngîtûûruga meethori maingî mûno. Ntaabwandîkagîra bûngwatithia kîeba. Ndabwandîkagîra mbûmenyithia bûra mbwendeete bûgana.

<sup>5</sup>Ūra areeteete kîeba, ti ninka agwatithîtie. I bwinthe agwatithîtie na njîra nna (ntikwenda kûthûkia mantû nkûrûki ya bûra makari).

<sup>6</sup>Îndî n'we muntû ûyu îkaanûkia rîra baingî beenu bûmwete i rîkûgana.

<sup>7</sup>I kaaba îndî bûkamûrekera na bûkamwîkîra wîru i kaingo n'we atagwatwa i kîeba athira wîrîgîro.

<sup>8</sup>Kwoogu inkûbûûria bûmwonie wendo bwenu kîrî we i bwa mma.

<sup>9</sup>Ndabwandîkîre baarûa îra îngî nkîbûgeria mbona kana bûrî aathîki mantûûni monthe.

<sup>10</sup>Warekera muntû, wana niû nkamûrekera. Na ûkaaya kwîgua kûrî we wabu mbatîrue nderekera, nkûmûrekera n'ûntû bwenu, Kîrîstû arî mûkûyî wakwa.

<sup>11</sup>Ndamûrekera kaingo Saitaani atoona kaanya n'ûntû itwiyî mîbango yake bûra îkari.

<sup>12</sup>Nkûûya Tiroas gûtûmîria ntheto îmbega ya Kîrîstû, Mwathani nampeere kaanya keega ga gûtûmîria.

<sup>13</sup>Îndî ntaarî na ûkiri n'ûntû ntoona mûruayia, Tito. I ntûma ndeerire antû ba Tiroas i bwega, ndathi bwa Macendonia.

<sup>14</sup>Amwe na kwîgua ûgu i bu kwarî, nkaatho i kîrî Ngai ûra atûûmbithagia gûcinda rîonthe tûrî ndeni ya Kîrîstû na agatûtûmîra gûtambia ûmenyo bwake gûntû kunthe bûkari ta mîtaa.

<sup>15</sup>Tiû tûkari ta mîtaa îkûrutîrwa Ngai i Kîrîstû îgîtambaga kîrî bara boonokeetue na bara baûrîite.

<sup>16</sup>Kîrî antû bamwe i kîrumba gîa gîkuû. Îndî kîrî bangî i mûnunko ûrî mûreo ûra weyanaga mwoyo. N'ûû arî mûganu wa kûruta ngûgî îno ya útûmîria?

<sup>17</sup>Tiû tûtikari ta antû baingî bara bacûaga kwona mbia na gûtûmîria kiugo kîa Ngai. Tûtûmagîria ntûmwa îra Kîrîstû atwete tûrî aruti ngûgî ba Ngai tûtarî na mantû mangî. Na wana Ngai naiyî ûgu.

## 2 Akorintho 3

<sup>1</sup>Ka îndî tûkwanjîria kuuga kaîrî bûra tûrî beega? Kûrî antû boonaga kûrî na gîtûmi kwandîkîrwa baarûa cia kuuga bûra barî antû beega. Îndî kîrî tiû baarûa ta inu itirî gîtûmi. Gûtirî gîtûmi tiû kwandîkîrwa baarûa ta inu tûbûreetera kana tûbûria biû bûtwandîkîra cio.

<sup>2</sup>Biû bwingwa i biû baarûa mantûûni meetû. Bwandîkîtwe nkorooni cietû bûmenyeka i muntû wonthe na bûthoomwa.

- <sup>3</sup>Ibwonanagia bûrî baarûa îra Kîrîstû atûmîite kuuma naati. Baarûa îno îtiandîkîitwe na rangi. Yandîkîitwe na Kîrundu wa Ngai ûra atûûraga mwoyo. Yo îtiandîkîitwe maigaani ma rûbaariû, yandîkîitwe nkorooni cia antû.
- <sup>4</sup>Tûriuga ûgu n'untû bwa bûra Kîrîstû atûmîite twîgua tûrî na mma îgana na Ngai.
- <sup>5</sup>Îndî tika tûkuuga nwa tûrute ngûgî îno twingwa. I Ngai atûûmbithagia kûrûtha mara monthe tûrûthaga.
- <sup>6</sup>N'we aatûûmbithiirie kwîgua tûrî aruti ngûgî tûrutana kîrîkanîro kîiyerû. Na kîo kîrîkanîro gîkî kîiyerû ti watho bwandîkîitwe, kîo i gîa Kîrundu. Watho bûra bwandîkîitwe ibûûragaga, îndî Kîrundu we neeyanaga mwoyo.
- <sup>7</sup>Watho bûra bwareetire gîkuû bwandîkîitwe maigaani ma rûbaariû. Na mwago wa Ngai nwonekanire rîra bwanenkanagîrwa, watûma ûthiû bwa Musa bûtharara mûno mwanka Aisiraeri baaremwa kûthi na mbere kûbucûûba. Îndî mpoora mpoora ibwacookire ta wîthîre.
- <sup>8</sup>Ûkaaya kwîgua watho ibwarî na mwago ûgana ûgu rî, n'ata gûtûmîka gûkû gwa gîkîrundu kûrî mwago nkûrûki?
- <sup>9</sup>Ûkaaya kwîgua kîrîkanîro kîra gîatuuyagîra antû ibeeyîtie i kîarî na mwago, n'ata kîrîkanîro kîra gîtuîkithagia antû baagîru kîrî mwago mûno nkûrûki?
- <sup>10</sup>Nwa tuuge kîra kîarî na mwago, îndî gîtirî na uu kîganaanîitue na mwago ûmûnene mûno nkûrûki ûra kîrîkanîro kîiyerû kîrî.
- <sup>11</sup>Ûkaaya kwîgua kîrîkanîro kîra gîkûrû, kîra gîtaakararanga ikîarî na mwago, n'ata kîrîkanîro kîiyerû, kîra gîgaatûûra tene na tene ûkeegua kîrî na mwago ûgana?
- <sup>12</sup>Kwoogu, n'untû tûrî na wîrîgîro bûbu, tûrî na ûcamba bûûnene mûno.
- <sup>13</sup>Tiû tûtikari ta Musa ûra aakunîkîire ûthiû bwake kaingo Aisiraeri batoona mwago ûkîthira.
- <sup>14</sup>Mathûgaania ma Aisiraeri imaatigire kûruta ngûgî. Wana îmunthî gûkunîkwa wagûku ikûbaithaga batikaamenye ûmma bungwa baathooma mabuku ma kîrîkanîro gîkûrû. Gûkunîkwa gûku kûthiraga rîra muntû eetîgia Kîrîstû.
- <sup>15</sup>Wana îmunthî warîonthe Ayaundi baathooma watho bwa Musa, ibakunîkagîrwa mathûgaania maa.
- <sup>16</sup>Îndî muntû aagarûka kîrî Mwathani, gûkunîkwa gûku ikûthiraga.
- <sup>17</sup>Mwathani i Kîrundu, na ara Kîrundu wa Mwathani eegagua arî, i kwîgagua kûrî na kûthaûrwa.
- <sup>18</sup>Twinthe itwonaga mwago wa Mwathani. Gûtirî gîtûmi gîetû gûkunîkîra moothiû. Na wabûra Mwathani, ûra arî Kîrundu, athiyaga na mbere kûruta ngûgî

arî ndeni yetû i tûgarûkaga tûkabuanaana n'we na tûkoonania mwago wake mûno nkûrûki.

## 2 Akorintho 4

- <sup>1</sup>I Ngai atwete ngûgî îno tûruta n'ûntû bwa kîao gîake. I ntûma tûtakuyaga nkoro.
- <sup>2</sup>Itûrekanîite na mantû ma witho ma îgi. Tûtienagîiria antû kana tûgarûra bûra kiugo kîa Ngai kîrutanaga. Bûra tûrûthaga, i tûrutanaga ûmma na njîra îtarî ya kîrigicano tûkîonagia antû bonthe tûrî ba ûû. Rîru i rîo bamenyaga na nkoro ciao tûrî antû ba mûthemba mûbi. Na Ngai naiyî ûgu.
- <sup>3</sup>Ûkaaya kwîgua ntheto îmbega îra tûtûmagîiria n'îmbithe, yithîtwe kîrî bara baûrîite.
- <sup>4</sup>Bara bateetîgagia batuîkithîtue ntûngi i ngai ûra aathanaga nthîgûrû, ta we Nkoma. Atûmîite barega kwona werû bwa ntheto îmbega îgûrû rîa mwago wa Kîrîstû, ûra arî mûbuanaano wa Ngai.
- <sup>5</sup>Tûtîtûmagîiria mantû meetû. Tûtûmagîiria Yiesû Kîrîstû i Mwathani, tiû naati tûrî aruti ngûgî beenu n'ûntû bwa Yiesû.
- <sup>6</sup>Ngai ûra augire werû bûtharare mwinduuni natûmîite kaîrî werû bwake bwatharara nkorooni cietû na njîra ya gûtûmenyithia mwago wake ûra tûgwûrîrîtwe ûthiûni bwa Yiesû Kîrîstû.
- <sup>7</sup>Îndî tiû bara tûrî na ûtonga bûbû bwa gîkîrundu tûkari ta nyûngû ciîkîrîtwe bu. Kwoogu i ta kwonania inya înu nene ûgu n'ya kuuma kîrî Ngai t'ya kuuma kîrî tiû.
- <sup>8</sup>Twonaga mathîina rîonthe îndî matitûthontoragia. Magiita mamwe i tûthîinaga mûno mwanka tûkaaga bwa kûrûtha. Îndî amwe noogu wîrîgîiro bwetû bûtithiraga.
- <sup>9</sup>I tûnyamaaragua îndî gûtîrî rîo Ngai atûtiganagîria. I tûtonyangagwa îndî tûtithiraga.
- <sup>10</sup>Magiita monthe wîgagua tûrî ûgwatiini bwa kûûragwa ta Yiesû kaingo inya ya mwoyo wake yonekana bwega naati.
- <sup>11</sup>Tûrî mwoyo îndî tûkaraga tûrî ûgwatiini bwa gîkuû n'ûntû bwa Yiesû kaingo inya ya mwoyo wake yonekana na mîîrî îno îkuyaga.
- <sup>12</sup>Kwoogu twîgagua tûrî ûgwatiini bwa gîkuû kaingo bwona mwoyo.
- <sup>13</sup>Kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Ndaariirie n'ûntû indeetîgiirie." Wîtîgio bwetû na tiû i ta bûbu. Twaragia n'ûntû îtwîtîgîtie.
- <sup>14</sup>Itwiyî Ngai ûra aariûkiirie Mwathani Yiesû agatûriûkanîria amwe n'we atûreete kîrî we tûrî amwe naabi.

<sup>15</sup>Mantû mama monthe marî oogo n'untû bwenu. Kwoogu utugi bwa Ngai bûra bûthiite bûgîkinyagîra antû baingî bûgaatûma Ngai acookagîrua nkaatho inyingî mûno agîkumagua.

<sup>16</sup>N'untû bwa gîtûmi gîku, i ntûma tûtakuyaga nkoro. Mwîrî nûkûraga îndî kîrundu kîra kîrî ndeni yetû ikîanakaga wakîra ntugû.

<sup>17</sup>Tûthîna tûra tûrî na tu i tûniini, na i twa kagiita gaakai. I tûthîna twa gûtûthuurânîra tûthi mwagooni wa tene na tene ûra tûtaganaania na tu n'untû ûkegua ûrî mwago ûmûnene mûno.

<sup>18</sup>Tûtítindanagîra na bira bionekanaga na meetho. Bira bitonekanaga na meetho i bio birî bia gîtûmi. Bira twonaga na meetho bitikarakarangaga, îndî bira tûtaûmba kwona na meetho i bia tene na tene.

## 2 Akorintho 5

<sup>1</sup>Mîrî yetû îkari ta mîciî îra tûtûûraga gûkû nthîgûrû. Itwiyî rîra mîrî yetû îkoomboranua tûrî na îngî îgûrû îtarî ya gwakwa na njara cia antû kûra tûgaatûûra tene na tene.

<sup>2</sup>Kagiitaani gaka tûtûîre mûciî ûyû itûkiiaga n'untû twendaga gûtûûra mîciî ya îgûrû.

<sup>3</sup>Tûtiaga a gûtûûra n'untû tûgeekîrwa yo.

<sup>4</sup>Kagiitaani gaka tûrî mwîrîni ûyû tûkiiaga i mûrigo ûra tûrî na uu. Tika twendaga twîgua tûtarî na mwîrî, îndî ga twendaga twîgua tûrî na ûngî kaingo kaanya ka ûyû ûra ûkuyaga kathûkua n'ûra ûtûûraga tene na tene.

<sup>5</sup>Gîku i kîo gîgûtûma Ngai atûthuurânîra, na natwete Kîrundu kwonania wabu i bu akaarûtha.

<sup>6</sup>Kwoogu tiû rionthe twîgagua tûrî na kûûmîria. Itwiyî kagiitaani gaka tûrî mwîrîni ûyû, tûtítûûraga kûra Mwathani atûûraga.

<sup>7</sup>Tûtûîrue i wîtîgio ti kwona.

<sup>8</sup>I ntûma tûrî na kûûmîria. Twenda mûno mûno kuuma mwîrîni ûyû, ûkegua tûrî mûciî amwe na Mwathani.

<sup>9</sup>Îndî nwîgue tûrî mûciî amwe na Mwathani kana tûrî gûkû mûciî ûyû, mworooto wetû i gûkenia Mwathani.

<sup>10</sup>Nwa mwanka twinthe tûkaarûngama mbere ya Kîrîstû atûgiitîre îgamba. Na wooru ûmwe wacietû akaagiiîrwa bûra kwagîrite, kûringana na mantû mara twaarorûtha tûrî mwîrîni ûyû wa kînthîgûrû, meega kana maathûûku.

<sup>11</sup>Itwiyî gûkuthûka Mwathani i ta kuuga ata. Na i ntûma tûcûûgagia na inya kûreeta antû bara bangî kîrî we. Ngai naiyî bwega bûra tûkari. Inkwîrîgîra wana biû ibûkûmenya na nkoro cienu bûra tûkari.



<sup>12</sup>Tika tûgûcûûgia kairî kûbwonia bûra tûrî antû beega. Ga tûkwenda kûbwonia gîtûmi kîenu gûtûkeneera, kaingo bwîgagua bûrî na bwa kwîra bara beekumagîria mantû mara moonagwa, bantû a beekumîria bûra bûrî nkorooni.

<sup>13</sup>Weegua bûrîona taka tûthûûkîite biongo, tûthûûkîite bio n'untû bwa Ngai. Na weegua itûkûthûgaania bwega, i biû tûkûthûgaanîria.

<sup>14</sup>Tûtongoragîrûa i wendo bwa Kîrîstû bûra arî kîrî tiû n'untû itwiyî n'we aakuîrîre antû bonthe gwatuîka i taka antû bonthe baakuire.

<sup>15</sup>Kîrîstû aakuîrîre antû bonthe kaingo bara barî mwoyo batigaatûûre n'untû bwa mantû maa bongwa, îndî ibatûûre kûrutîra ngûgî ûra aabakuîrîre na aariûka.

<sup>16</sup>Îgiitaani rîrî tûtithûgaanagîria antû ta bûra antû ba nthîgûrû babathûgaanagîria. Tene twathûgaanagîria Kîrîstû ta bûra antû ba nthîgûrû bamûthûgaanagîria. Îndî îndî tûtimûthûgaanagîria ûgu.

<sup>17</sup>Muntû akeegua arî ndeni ya Kîrîstû atuîkaga kîumbe kîiyerû. Mantû mara makûrû imathiraga akeerûua kûrû.

<sup>18</sup>Mantû mamu monthe maumanagia na Ngai. Ngai aatûmîre Kîrîstû aatûma tûtuma ûnyanya n'we na tûrî atûmwa atwa ngûgî ya kwîraga antû bûra baûmba gûtuma ûnyanya n'we.

<sup>19</sup>Ngai aatumire ûnyanya na antû ndeni ya Kîrîstû atagûtara meeyia maa. Na natwete ngûgî ya gûtambia ntûmîri îno ya ûnyanya.

<sup>20</sup>Kwoogu ga tûtûmîtwe i Ngai bantû a Kîrîstû. I taka Ngai agûtûtûmîra kûbwîta arî we wengwa. Itû tûkûbwereka tûrî kaanyaani ga Kîrîstû, tumaani ûnyanya na Ngai.

<sup>21</sup>Kîrîstû ataarî na meeyia. Îndî Ngai aamûtuîkithiirie kîgongwana kîa meeyia n'untû bwetû kaingo ndeni yake twîgua tûrî baagîru kîrî Ngai.

## 2 Akorintho 6

<sup>1</sup>Tûrutaga ngûgî na Ngai. Na kwoogu tûtikwenda bûreka ûtugi bûra aabwere bûtuîka bwa ûtheri.

<sup>2</sup>Ngai augîite, "Ndabwîgiirue kagiita kara kaagîrite ndabûteethia ntugû ya kwonoka." Ga nkûbwîra, "kagiita kara kaagîrite" n'îndî, na "ntugû ya kwonoka" n'îndî.

<sup>3</sup>Tûtikwenda ngûgî yetû yonekana îrî na mabîtia. Kwoogu i tûcûûgagia mûno kwona gûtirî muntû tûreekîra kîrîgîria.

<sup>4</sup>Mantûûni monthe mara tûrûthaga i twonanagia mûkarîre wetû n'ûmwega na tûrî aruti ngûgî ba Mwathani. Ugu i bu mûkarîre wetû ûkari mathîinaani maingî ma mîthemba îmingî mara tûûmagîria.

- <sup>5</sup>Tûturagwa na tûkaingîrwa nceera, na wana gîtuma tûraûkîrua n'antû. Tûrutaga ngûgî na inya rîmwe tûtakwona toro na rîngî tûtarîite.
- <sup>6</sup>Itûkwonania tûrî aruti ngûgî ba Ngai n'untû bwa ûkembu bwetû, ûmenyo, kûûmîria, kûbua kûra tûbuîte, Kîrundu Ûmûtheru ûra arutaga ngûgî arî ndeni yetû, na n'untû bwa wendo bwa mma bûra tûrî na bu.
- <sup>7</sup>Tûrutanaga antû ûmma na tûrî na inya ya Ngai. Tûtûmagîra wagîru kwîrûîrîra mbarî cionthe.
- <sup>8</sup>Kûrî batweyaga gîtîyo na kûrî batûmenagîria. Kûrî batûrumaga na kûrî batûkumagia. Na kûrî bo baugaga tûrî arongo, îndî twaragia ûmma.
- <sup>9</sup>Twonagwa tûrî ageni, îndî twiyîkeene mûno. Tûkari ta antû bagûkua, îndî tûtigûkua. Na wana weegua i tûnyamaaragua, tûtiûragagwa.
- <sup>10</sup>Tûrî na kîeba, îndî rionthe itûkenaga. Tûrî nkîa, îndî itûtûmîite baingî baatonga wîtîgio. Gûtirî kîo tûrî, îndî ûmma n'atî bionthe i bietû.
- <sup>11</sup>Akorintho, tûbwîrîite mantû gûtarî bu tûkûbwitha na tûbwendeete kûthiria.
- <sup>12</sup>Tiû tûtigîite kûbwenda, i biû bûtigîite gûtwenda.
- <sup>13</sup>Ndîaria naabi ta aana baakwa bongwa nkwaria na bo. Rûthaani ûgu tûrûthîite, bûtwende na biû ta bûra tûbwendeete!
- <sup>14</sup>Bûtikaagwatane na bara bateetîgîtie. N'ata wagîru bûûmba gûtuîka mûnyanya wa ûthûûku? Werû bwengîrana na mwindu?
- <sup>15</sup>N'ata Kîrîstû na Berio, ta we Nkoma, baûmba kwîgua barî na ngwatanîro? N'irîkû mwîtigîri aûmba kwaria na muntû ateetîgîtie?
- <sup>16</sup>Nyomba ya Ngai yaûmba gûtuma nthungurumi na mîbuanaano? Tiû, i tiû nyomba ya Ngai ûra atûûraga mwoyo. I Ngai augire, "Ngaatûûra kîrî antû baakwa na nkarage na bo. Nkeegua ndî Ngai wao, na bo barî antû baakwa."
- <sup>17</sup>"Kwoogu Mwathani ariuga, 'Umaani kîrî bo, bwîbathûre. Weegua bûtiitonga gîntû kîrî na mûgiro, nkabwîtigîra.' "
- <sup>18</sup>"Nkeegua ndî abaagu, naabi bûrî aana baakwa, ba arûme na ba aarî. Ûgu i bu mwene inya Mwathani augîite."

## 2 Akorintho 7

- <sup>1</sup>Eendwa, n'untû bwa mawîrane mama Ngai atwete, ga twîtherieni kumania na untû bunthe bûra bûûmba gûtuma mîrî yetû kana mîoyo yetû îrûtha meeyia. Ga twîtherieni buru tûkarage tûkuthûkîite Ngai.
- <sup>2</sup>Twîtigîreeni bûrî na wendo. Gûtirî we twabîtîria kana tûbîtithia njîra. Na gûtîri we twatûmîra bûra gûtaagîrite.

- <sup>3</sup>Na kuuga ûgu ti kuuga ga nkûbûgiitîra îgamba. Wata bûra mbwîrire i tûbwendeete mûno, nwa tûtûûre kana tûgakua naabi.
- <sup>4</sup>Inkûbwîtîgia mûno na nwa ndîkumîrie biû. Ibûmbûmagîîria mûno nkeegua nkeneete mûno mathîînaani mara monthe tûrî na mo.
- <sup>5</sup>Rîra twayire Macendonia tûtaanogoka i mathîîna mara maatûthiûrûkîite nteere cionthe. Anthû beetû baatûkarariirie twamaka.
- <sup>6</sup>Îndî Ngai ûra aûmagîîria bara barî thîînaani naatûûmîîrie aatûma Tito aaya.
- <sup>7</sup>Kûmûûmîîria kûra bwamûûmîîrie kinya ku igwatûûmîîrie. Naatwîrire i bûkwenda kûmbona mûno na bûrî na kîeba n'ûntû bwa bûra gwakarîkire. Na kinya naatwîrire bûra bûrî na mwoyo wa kwenda gûnteethia ndeegua ndakena mûno.
- <sup>8</sup>Wana kinya ûkeegua baarûa îra ndabwandîkîîre nîatûmire bûgwatwa i kîeba, ntikwona ndî na mabîtia kûmîandîka. Mbereeni ndaroonaga maarî mabîtia kûbwandîkîra yo n'ûntû nîabûgwatithiirie kîeba gîa kagiita gaakai.
- <sup>9</sup>Îndî îndî ndîîgua nkeneete mûno. T'ûntû bwa bûra baarûa yakwa yabûgwatithiirie kîeba, îndî n'ûntû bwa kwîgua kîeba kîra kîabûgwatire i gîatûmire bwîrira meeyia meenu. I Ngai aatûmîîre kîeba. Kwoogu tiû gûtirî bu twabûtonya na bu.
- <sup>10</sup>Kîeba kîra Ngai atûmagîra kîreetaga kwîrira kwa meeyia kûra gûtûmaga muntû oonokua. Na gûtirî mabîtia marî agu! Îndî kîeba gîa kuumania na mantû ma kîînthîgûrû kîreetaga gîkuû.
- <sup>11</sup>Ndîenda bûmenya baita ya Ngai gûtûmîra kîeba kîrî biû. Îndî bûrî na wîru nkûrûki, i bûkwenda kwîtheteera, na igîatûmire bwathûûra bwakuthûka. Kîeba gîku igîatûmire bwenda kûmbona mûno na bûgîa wîru. Na igîatûmire bwona gûkûrûthwa bûra kwagîrîte. Ibwonanîtie bûtirî na mabîtia mantûûni monthe maakoneetie ûntû bûbû.
- <sup>12</sup>Ntaabwandîkîra baarûa îra n'ûntû bwa ûra aabîtîtie kana n'ûntû bwa ûra aabîtîrîtue. Ndaandîkire yo kûbûmenyithia bwega, Ngai akîonaga, bûra bwîrutîite bûgana n'ûntû bwetû.
- <sup>13</sup>Na gîku i kîo gîatûmire tûûmîîria. Ti kûûmîîria gunka twaûmîîrie. Wana gûkena i twakenire na inya mûno tûkwona bûra Tito aakeneete bûgana, n'ûntû bwa bûra bwînthe bwatûmire nkoro yake îîgua bwega.
- <sup>14</sup>Indeerire Tito bûra bûnkenetie. Na ibwonanîtie wabu i nkeneete. Bûra bunthe twabwîrire n'ûmma. Na ibwonanîtie mantû mara twerire Tito wabu i ma mma.
- <sup>15</sup>Na kwoogu kûbwenda kûra abwendeete ikwongeerekeete, aaririkana bûra bwînthe bwendeete kwathîka. Bwamûthûkiirie na gîtîîyo kîînene mûno.

<sup>16</sup>Ingûkena mûno n'untû inkûbwîtîgia kûrû.

## 2 Akorintho 8

<sup>1</sup>Aruayia na aarayia, tûrîenda bûmenya bûra Ngai atugîte makanica ma Macendonia.

<sup>2</sup>Baageriirue na mathîna maingî mûno na nwa bu baarî na ûkîa bûgana. Îndî amwe na ûgu, gûkena kûra baakeneete kwarî kûnene mûno. Beeyanire na gûkûrûkîria baakûrûkîria kaingo bateethia nkîa batagûtara.

<sup>3</sup>Ga nkûbwîra, beeyanire bûra bakûmba na gûkûrûkîria baakûrûkîria bûra baûmbaga. Beeyanire bakîendaga.

<sup>4</sup>Igûtwereka baatwerekire twîtîgîra biewa biao, wana bo baathûngîra mûtariini wa ngûgî îno ya gûteethia antû ba Ngai.

<sup>5</sup>Baarûthire ûntû tûteerîgîrîite. Mbere baambire beenenkanîra kîrî Mwathani na kîrî tiû, wata bûra Ngai eendeete barûtha.

<sup>6</sup>Tito n'we aambanîrie naabi ngûgî ya kwîthîrania mbia. Kwoogu i ntûma twamwîrire abûteetheerie bûthirîkîrie ngûgî îno ya kwîganua kîao.

<sup>7</sup>Bûtongeete na bionthe--wîtîgio, rwaria, ûmenyo, kwenda gûteethia na nkoro yonthe, na wendo bûra bûtwendeete na bu. Kwoogu i tûkwîrîgîra bwîgua bûkari ûgu kinya mantûûni ma kweyana bûtagûtara.

<sup>8</sup>Îndî tika nkûbwîra nwa mwanka bûrûthe ûgu ndauga. Ga nkwenda kwona bûra wendo bwenu bûrî bwa mma rîra nkûbûganaania na antû bangî bara bakwenda gûteethania.

<sup>9</sup>Ibwiyî ûtugi bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû. Amwe na kwîgua aarî ûmûtongu eetuîkithiirie nkîa n'untû bwenu kaingo abûtongia na ûkîa bwake.

<sup>10</sup>Ndîona i kaaba îndî bûkathirîkîria kîra bwanjîrie mwanka mûthiru. I biû ba mbere kweyana. Na ti na kweyana gunka, i kinya na kwîgua bûrî na wendi bwa kweyana.

<sup>11</sup>Kwoogu îndî thirîkîriani ngûgî înu. Onaniani wendi bwenu bwa kûmîthirîkîria i bûûnene ta bûra bwarî na bu rîra bwamîanjagîria.

<sup>12</sup>Ûkeeyana ûrî na wendi, Ngai ageetîgîra kûringana na bira ûrî na bio, ti bira ûtarî na bio.

<sup>13</sup>Tûtikwenda bûûmîrwa i mantû bûgîcûa kûthirîria bara bangî thîna ciao. Tûrîenda kwîgua kûrî na nganaano.

<sup>14</sup>Kagiitaani gaka n'untû bûrî na bio nwa bûteethie bara batarî na gîntû. Kagiita kangî rîra ûkeegua na bo barî na bio biingî, nwa babûteethie rîra bûtakîigua bûrî na gîntû na rîru i rîo ûkeegua bûrî nganaano.

<sup>15</sup>Wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Ûra ooyaniirie mûno tika eegua arî na nkûrûki. Na ûra ooyaniirie bûûkai tika aaga."

<sup>16</sup>Ingûcookeria Ngai nkaatho n'ûntû bwa kwaa Tito nkoro ta îra ndî ya kwenda kûbûteethia.

<sup>17</sup>Tûkûûria Tito kana eetîgîra tûkamûtûma kîrî biû ataarega. Kwaria mma, we wengwa neendaga mûno mûno kûûya.

<sup>18</sup>Tûrîmûtûma barî na mûruayia ûngî akumagua mûno i makanica n'ûntû bwa ngûgî ya ntheto îmbega îra arutaga.

<sup>19</sup>Na nkûrûki ya ûgu, mûruayia ûyû naathuurirwe i makanica athiyanagia naati ngendooni cietû twirîite ûteethio bwetû. Itûtûmaga Mwathani akumua na bu na ibwonanagia wendi bwetû bwa gûteethia.

<sup>20</sup>Tûtikwenda kwîgua kûrî na ûntû bwa kûnung'unîra îgûrû rîa ûteethio bûbû bwa mbia inyingî bûra tûgûtûmîra antû ba Ngai ba Njundea.

<sup>21</sup>Itûgûcûûgia mûno bûra kûûmbîka tûrûthe bûra kwagîrîte kîrî Mwathani na kîrî antû.

<sup>22</sup>I ntûma tûgûtûma mûruayia ûngî wetû kaîrî baayania na Tito. Itûmûgereetie mantûûni maingî twona arî na wîru mûno bwa kwenda gûteethia. Îndî nakwenda kinya nkûrûki n'ûntû nakûbwîtîgia mûno.

<sup>23</sup>Tûrutaga na Tito ngûgî îmwe ya kûbûteethia. Aruayia baba na bo baayanîtie n'we i batûmîitwe i makanica, na i bakwonania mwago wa Kîrîstû.

<sup>24</sup>Kwoogu boonieni wendo bwenu i bwa mma na oniani makanica tûtikenaga i biû mana.

## 2 Akorintho 9

<sup>1</sup>Ntikwona kûrî na gîtûmi gîa kûbwandîkîra nkûrûki mantû mama ma ûteethio kîrî antû ba Ngai ba Njundea.

<sup>2</sup>Imbiyî bûra bûrî na wendi bûgana bwa gûteethia. Ndareeraga antû ba Macendonia bûra biû bûrî Akaaya bûnkeneetie bûgana n'ûntû bwa bûra bwendire kweyana kuuma mwanka mûthiru. Na bakwîgua ûgu, wana bo baîngî baao i baagîre wendi bwa kweyana.

<sup>3</sup>Ndîtûma aruayia baba baaya kwona ntikenaga i biû mana, na bakîona wabu ibwîthuuranîrîte wabûra mbeerîite.

<sup>4</sup>Weegua ûkeegua tûrî na antû ba Macendonia rîra tûkaaya, tweethîra bûteethuuranîrîte bûgatwîkîrithia nthoni n'ûntû i tûbwîtgîitîe mûno. Îndî ingî ga ntakwenda kûbwîra wana biû bûkaagîa îgi rîru!

<sup>5</sup>I ntûma ndaroonire i kaaba mbûrie aruayia baba baaye mbere ya tûûya, boone kîewa kîenu kîra bwaugire bûkeeyana kîrî oogo. Na kîewa kîenu i kîo gîkoonania bweyanîite bwendeete, tika bûkinyîrîitue.

<sup>6</sup>Ririkanagaani ûra aandaga biikai akethaga biikai. Îndî ûra aandaga biingî akethaga biingî.

<sup>7</sup>Wooro muntû abatîrue eeyanaga kûringana na bûra akwîgua nkorooni yake. Bûtikeeyaneeni bûkîigagua bûtikwenda kana taka bûkinyîrîitue. Ngai eendaga muntû ûra eeyanaga akeneete.

<sup>8</sup>Ngai nwa abwongeere bigakûrûkîria bira bûkwenda kaingo rîonthe bwîgagua bûrî na bionthe bira bûkwenda na bingî bia gûteethagia bara bangî.

<sup>9</sup>Kwandîkîitwe ûûgû Maandîkooni Maatheru, "Eeyaga nkîa atagûtara. Wagîru bwake bûgaatûûra tene na tene."

<sup>10</sup>Ngai ûra eeyaga mwandi mbeû na akaa antû irio bia kûrîa agaatûma mbeû îra abwete yuma maketha maingî mûno ma wagîru bwenu.

<sup>11</sup>Akaabûtongia na bionthe kaingo bweyanaga bûtagûtara. Na baingî багаacookeria Ngai nkaatho rîra tûkaabairîra biewa bienu.

<sup>12</sup>Ngûgî îno bûkûruta ti gûteethia îgaateethia gunka antû ba Ngai bara nkîa. Kinya îgaatûma antû baingî bacookeria Ngai nkaatho.

<sup>13</sup>Ngûgî îno bûkûruta nîkwonania ûmma bwa wîtgio bwenu. Ibwithîkagîra ntheto îmbega ya Kîrîstû îra bûkûyagîra bûkauga ibûmîitîgîtie. Kwathîka kwenu na biewa bira bweyanîite na nkoro îmbega bigaatûma antû baingî bakumia Ngai n'ûntû bwa kûbaa bio bo, amwe na bara bangî bonthe.

<sup>14</sup>Na bakaabûrombera na wendo bûûnene n'ûntû bwa ûtugi bûûnene bûra Ngai abwete.

<sup>15</sup>Tûcookagîrieni Ngai nkaatho n'ûntû bwa kîewa gîake gîa kûrigaria!

## 2 Akorintho 10

<sup>1</sup>Inkwenda mûno bûnthikîria, ndî ningwa, Paûrû, nkîaria na ûbooreru ta bwa Kîrîstû na kîao ta gîake. Antû bamwe baugaga ntiaragia mbûmîrîitie rîra twonanîite, mbaragia mbûmîrîitie twatigana.

<sup>2</sup>Bwenda kwa wendi bwenu rîra nkaaya bûtikaarekeeni mbaria ta bûra mbiyî nkaarîria bara bathûgaanagia tûkari ta antû ba nthîgûrû îno.

<sup>3</sup>N'ûmma tûtûire nthîgûrû, îndî tûtîrûaga ndûa îmwe na bara barî ba nthîgûrû.

<sup>4</sup>Tûrûaga na into mwanya na bira nthîgûrû îtûmagîra kûrûa na bio. Into bira tûtûmagîra birî inya ya Ngai na nwa tûbitûmire kwomborania gûntû kunthe kûra mûnthû eebithaga.

- <sup>5</sup>Twînyangagia na bio nkarari cia ûrongo, tûkomborania kîrîgîria kîonthe kîra eekumia beekagîra antû kaingo baregana na ûmenyo bwa Ngai, na tûkagwata mathûgaania monthe tûgatûma maathîkîra Kîrîstû.
- <sup>6</sup>Tûrîenda bwathîka kûrû. Itwîthuurânîrîte gûkaanûkia bonthe bara batagîtiga kûrega kwathîka.
- <sup>7</sup>Biû bûraithaga bûra gîntû gîkari ome yonka. Úkaaya kwîgua kûrî we eebîtîgîtie n'wa Kîrîstû, namenye wana tiû tûrî ba Kîrîstû wata we.
- <sup>8</sup>Mbaragia nkeneete mûno i watho bûra Mwathani atwete, ta bu watho bwa kûbûkûria na ti bwa kûbwînyangia. Kwoogu ntikwîgua rîrî îgi kuuga ûgu.
- <sup>9</sup>Ntikwenda bwona taka nkwenda kûbûguayia na baarûa ciakwa.
- <sup>10</sup>Bamwe baugaga, "Baarûa cia Paûrû irî ûrito na irî gîtûmi ikîthoomeka, îndî rîra tûrî n'we arî we gûtirî bu ootaga, na rwaria rwake rûtirî gîtûmi!"
- <sup>11</sup>Bara baugaga ûgu babatîrue bamenya mara twandîkaga baarûani cietû rîra tûtarî akubî matirî mûkûûrani na mara tûkaarûtha rîra ûkeegua tûrî amwe naabi.
- <sup>12</sup>Wana kûroota tûtiroota twîganaanîtie na bara beebonaga barî gîtûmi mûno. Beebîkîrîite kîthimi kîao bongwa gîa kwîthimaga na kîo na beeganaanagia na bara bangî baciao, kwonania bûra waa bwao bûgana.
- <sup>13</sup>Îndî tiû tûtiikumia na ûntû tûtarûthîite. Tûgeekumîria akî ngûgî îra Ngai atwete tûruta, îra tûtambîtie yabûkinyîra.
- <sup>14</sup>Tûtigwîkumia bûra tûtabatîrue twîkumia bûgana, îndî i bu wîgua tûkîrûtha ûkaaya kwîgua tûtaaya n'ûntû i tiû twabûreeteere ntheto îmbega ya Kîrîstû.
- <sup>15</sup>Kwoogu tika tûgwîkumia na ngûgî ya antû bangî, i ngûgî yetû tûgwîkumîria. Itûkwîrîgîra wabûra bûkaathi na mbere gûkûra wîtgioni, ngûgî îra tûkaaruta kwenu îkaathi na mbere kûreeta maumithio.
- <sup>16</sup>Rîru i rîo tûgaatûmîria ntheto îmbega nthîgûrû ira ingî irî mbere yenu naagu. Na ûtiîgua tûgîikumia na ngûgî îrutîitwe n'antû bangî gûntû kûngî.
- <sup>17</sup>Îndî wata bûra Maandîko Maatheru maugîite, "Úra eekumagia neekumie na ûntû bûra Mwathani arûthîite."
- <sup>18</sup>Úra eebonaga arî mwegga arî wengwa t'we eetîgagîrua. Úra Mwathani arî we oonaga arî mwegga n'we eetîgagîrua.

## 2 Akorintho 11

- <sup>1</sup>Inkwîrîgîra bûkainyîkagîria rîra nkwîguîka nkîaria ta kîaa, îndî ingî wabu i bu bûkûrûtha.
- <sup>2</sup>Inkûbwîgua rûriitho, îndî i rûriitho rwa kîingai. Bûrî ta mwarî ataamaama na muntû mûrûme buru, mwarîrîtie agûrwa i muntû ûmwe, ta we Kîrîstû.



- <sup>3</sup>Índî kîmako gîakwa n'atî meeciiria meenu maûmba kûbîthua njîra bûgatiga kwathîkîra Kîrîstû ta bûra bûmwathîkagîra bûrî baatheru na bwîrutîite. Bûkarûtha ûgu bûkara ta Awa ûra eeneerue na ûûme i njoka.
- <sup>4</sup>Bûtionaga îrî thîna gûtûmîrûa i muntû wooru araaya mantû ma Yiesû ûngî atarî ûra twabûtûmîrie. Na ti thîna kwenu gwîtgîria Kîrundu ûngî atarî ûra bwamenyire kuumania naati. Na ti thîna kîrî biû gwîtgîria ntheto îngî îtarî îra mbega bwamenyire kuumania naati.
- <sup>5</sup>Ntikwona taka kûrî kîo bancindîite na kîo babu beethûkagia barî 'atûmwa barî îgweta mûno.'
- <sup>6</sup>Nwa wîgue ntikûûmba gûtarîria mîgambo bwega, îndî ûmenyo ndî na bu. Na biû ibwoneete ûgu bwega na njîra cionthe.
- <sup>7</sup>Kamaarî mabîtia kûbûtûmîria ntheto îmbega ntakûrîwa? Kana kamaarî mabîtia nkwînyithia kaingo bûkumua?
- <sup>8</sup>Rîra ndarutaga ngûgî kwenu, indeetîgagîria nkeewa mbia i makanica mara mangî. Nwa mbuga i taka ndabayaga kaingo mbota kûbûtûmîkîra.
- <sup>9</sup>Nkîendire gîntû rîra ndarî kwenu gûtirî we wacienu ndathînagia. Aruayia bara baayire kuuma Macendonia ibaandeteere bionthe bira ndarî bata na bio. Nteenda kûbwaa mûrigo na gûtirî rîo nkaabwaa uu.
- <sup>10</sup>N'ûntû bwa mma ya Kîrîstû îra îrî ndeni yakwa, ga nkûbwîra, gûtirî kîo gîkaathiria gîkeno gîakwa nthîgûrû ya Akaaya yonthe.
- <sup>11</sup>I kî? Ka ntabwendeete kana? Ngai naiyî imbwendeete.
- <sup>12</sup>Nwa nkaathi na mbere kûrûtha ûûgû nkûrûtha îndî n'ûntû ntikwenda kwaa 'atûmwa' babu bangî kaanya ga gwîkumia na ga kuugaga atî ngûgî yao n'îmwe na yetû.
- <sup>13</sup>Baba n'atûmwa ba ûrongo na eenania beerûthîite ta atûmwa bongwa ba Kîrîstû.
- <sup>14</sup>Índî tûtikwona bûbu ta ûntû. Wana Saitaani nwa eerûthe agakara ta mûraika wa werû.
- <sup>15</sup>Kwoogu t'ûnene kwona aruti ngûgî baake beetuîkithîite aruti ngûgî ba wagîru. Índî ingî mûthiani bo nwa bakeewa îkaanûkia kûringana na mantû mara ûkeegua barûthîite.
- <sup>16</sup>Ka mbwîreeni kaîrî. Gûtikaagîte muntû aanthûkia ta kîaa. Índî wana weegua bûrîmbona ta kîo, nthikîriani tu wata bûra bûûmba kûthikîria kîaa gîkîaria wana niû ndîkumie bûûkai.
- <sup>17</sup>Mîgambo îra nkwaria ngîkumia ti ya kuuma kîrî Mwathani. Rwaria rwakwa i ta rwa kîaa kîongwa.

- 18N'untû antû baingî beekumagia na mantû ma kînthîgûrû, wana niû ka ndîkumie.
- 19Na n'untû biû naabi bûrî baûme mûno, bûtiona ûrî mûrigo kwinyîkîria biao!
- 20Bwîtîgagîria bûgatuîkithua nkombo, kana bûgatûmîrwa, kana bûkeeneerua i woora araaya bûtakwonwa ta untû, kana bûkaringangwa makoobi ma ûthiû i bara babûringangaga.
- 21Îgi rîra nkûgua i rîa kuuga tiû tûtikîûmba kûbûrûthîra mantû ta mamu! Îndî amwe na ûgu, muntû akagerekeeria gwîkumîria untû, wana niû ndeekumia. Ndîaria ta kîaa kaîrî.
- 22Bo n'Ayaundi? Wana niû ndî Mûyaundi. Bo n'Aiciraeri? Wana niû ndî Mwisiraeri. Bo i ba rûrîyo rwa Îburaîmu? Wana niû ndî wa rûrîyo rwa Îburaîmu.
- 23Bo n'aruti ngûgî ya Kîrîstû? Wana niû ndî mûruti ngûgî ya Kîrîstû. (Ndîaria ta muntû ûmûthûûku kîongo.) I niû ndutîite ngûgî na inya nkûrûki yao na ndarathaikwa nceera maita maingî nkûrûki. Ndaraturwa maita maingî nkûrûki yao, akubî nkua maita maingî.
- 24Maita mataano ndararingwa ibooko bira Ayaundi baringanaga mîrongo îthatû na kenda.
- 25Maita mathatû ndaraturwa n'Arooma na mûng'aara. Îgiita rîmwe ndararingangwa na maiga ntuîrîtwe kûûragwa. Maita mathatû meeri îroombokana ndî ku. Na ndararaara ûtugû na mûthenya naagu îriani.
- 26Inthiîte ngendo inyingî ira mboneete ndî ûgwatiini bwa miuro, aamba, antû beetû bongwa ba Ayaundi, na antû batarî Ayaundi. Ndaragîa ûgwatiini kinya bwa kwîgua ndî mataûni maanene, rwanda, îriani, na ndaragîa ûgwatiini bwa aruayia batarî ba mma.
- 27Ndutîite ngûgî îrî na inya na îrî mînoga. Maita maingî ntaamaamaga. Ndareegua yûûra na ndareegua bûûta. Ndarakara ntakûrîa. Ndareegua mpîo na ndaraaga nguo.
- 28Na kaîrî kîrî mamu monthe, ntugû cionthe ntiîgagua ndî ûmûganîre nkorooni yakwa îgûrû rîa ûmenyeeri bûra mbatîrue kwaa makanica monthe.
- 29Nkoona muntû atakwîbûmba ûntûûni bûna mbîgagua taka ntakwîbûmba na niû. Muntû akeeyithua mbîgagua ûrûrû mûno nkorooni.
- 30Nkeegua nwa ndîkumiirie, ngeekumia na mantû mara ntarî inya ya kûmarûtha.
- 31Ngai Îthe wa Mwathani Yiesû Kîrîstû, ûra riitwa rîake rîbatîrue rîkumagua tene na tene naiyî ntikûrongoa.
- 32Rîra ndarî Ndamasiki, ngabana ûra aathanaga arî rungu rwa mûnene Areta aarutire watho acikaarî baakaria mîrîga ya taûni baangwata.

<sup>33</sup>Índî ndeekîrwe gîkaabûûni ndatûrithîrwa ndiricaani ya rûthingo rûra rwathiûrûkîrîte taûni ndamûtoorooka.

## 2 Akorintho 12

<sup>1</sup>Nwa nkaathi na mbere na gwîkumia wana weegua gûtirî kîo gûgûteethia na kîo. Índî ka mbuge mantû ma bioneki bira Mwathani amboneetie na kûgwûrîrwa kûra angwûrîrîte.

<sup>2</sup>Kûrî muntû mbiyî mwîtgîri aabûriirue airwa îgûrû mûno mîanka îkûmi na îna mîthiru. Ntiyî weegua aarî mwîrîni kana naumîite mwîrîni--i Ngai aiyî.

<sup>3</sup>Bûra mbiyî, ka mbiyî muntû ûyu naabûriirue airwa îkenero. Índî ntiyî weegua aarî mwîrîni kana naumîite--i Ngai aiyî. Rîru aarî îkenero, eegiirue mantû atamenya kuuga. Muntû atiîtgîrîitue amagweta.

<sup>5</sup>Mbatîrue ndîkumîria muntû ta ûyu, îndî ti niû ndîkumia. Niû nwanga ngeekumia na mantû mara ntarî inya ya kûmarûtha.

<sup>6</sup>Índî wana nkeenda gwîkumia ntiîgua ndî kîaa n'ûntû wîgua nkîaria ûmma, îndî ntiîkumia. Ntikwenda antû banthûkia mûkûûrani na bûra bakwona nkîrûtha na bûra bakwîgua nkiuga.

<sup>7</sup>Na kaingo nteekumia n'ûntû bwa kûgwûrîrwa mantû maanene mara ndagwûrîrwe, Ngai naatûmire mbona thîina îkarî ta mwîgua ûrî mwîrî. Thîina înu yaumaniirie na Saitaani. N'we amîandîite înyamaaria kaingo ntaûyûrwa i wîkumia.

<sup>8</sup>Ndarombire Mwathani maita mathatû nkîmwîraga anthirîrie yo.

<sup>9</sup>Índî n'we aambîrre, "Útugi bwakwa kîrî woû ibûgûkûgana n'ûntû rîra muntû atarî na inya ya kûrûtha ûntû i rîo inya yakwa îrî nene." Kwoogu inkwîgua nkeneete mûno na ngeekumîria mantû mara ntarî na inya ya kûmarûtha kaingo inya ya Kîrîstû îruta ngûgî naani.

<sup>10</sup>Na n'ûntû bwa ûgu ndî ûmûganîre i kwîgua ntarî na inya, kana ndarumwa, kana ndoona mathîna ma mîthemba yonthe, kana ndanyamaaria n'ûntû bwa Kîrîstû. Rîra ntarî na inya ningwa ya kûrûtha ûntû i rîo ndî na inya kuuma kîrî Ngai.

<sup>11</sup>Índîtuîkithîtie kîaa na gwîkumia bwakwa, îndî i biû bûtûmîite ndûtha bu. I biû bûbatîrue bwîgua bûgînkumagia n'ûntû tika kûrî kîra babu barî 'atûmwa bongwa' bancindîte na kîo, wana weegua ndî wa ûtheri.

<sup>12</sup>Índîrûthire mantû mara moonaniirie ndî mûtûmwa wa mma rîra ndarî kwenu. Indoonaniirie iriga, magegania na biama ndî na kûmîria.

<sup>13</sup>Úntû bûra ntaarûtha akî ga ntaatuîka mûrigo kîrî biû ta bûra ndûthaga makanica mara mangî. Itû ndekeraani mabîtia mamu!

<sup>14</sup>Indîthuurânîrîte kûûya kûbûriûngîra kaîrî rîa mathatû, na ndaaya ntiituîka mûrigo kîrî biû. I biû ndî bata naabi ti mbia cienu. Twana ti tu tûbatîrue tûmenyeera aciari ba tu, n'aciari babatîrue bamenyeera twana twao.

<sup>15</sup>Kwoogu ingûkeneera kûbwaa bionthe wana niû mwene. N'ûntû inkûbwenda mûno i ntûma bûkûmbenda bûkai kana?

<sup>16</sup>Igûkwoneka bwega ntaarî mûrigo kîrî biû, îndî kûrî bo beenu bathûgaanagia i ûûme ndatûmagîra nkabweneeria na ûrongo bwakwa.

<sup>17</sup>Îndî ata? Ndarabûcegeera na mûtûmwa kîrî bara ndatûmire kîrî biû?

<sup>18</sup>Rîra ndeerire Tito aaye twamûtûma barî na mûruayia ûra ûngî baarî n'we, ataabûcegeera. Ti bu? Wabu ataarûtha ûgu. Tûrî baîrî, we na niû, twarutire ngûgî îmwe tûrî na nkoro îmwe.

<sup>19</sup>Waûmba kwîgua bûkîthûgaanagia itûreethetagîra kîrî biû kagiita gaka konthe. Îndî Ngai naiyî tûraaragia ûmma ta antû ba Kîrîstû. Na, eendwa, mara monthe tûrûthaga i makûbûteetheeria bûkûra bûrî eetîgîri.

<sup>20</sup>Inkwîrîgîra rîra nkaaya nkeethîra bûkari bûra mbenda bwîgua bûkari, na naabi bûkoona nkari bûra bwenda mbîgua nkari. Ntikwîrîgîra mbîthîra bûgîkaranagia, bûkînganagua rûriitho, bûthûûreene, bûthethaanîtie, bûkîrumanaga, bûkîguutanaga, bûrî eekumia kana bûkîngagîra antû bagaûkia gîtuma.

<sup>21</sup>Inkwîrîgîra rîra nkaaya Ngai atikambooreerie ngwatwa i kîeba n'ûntû bwa baingî beenu bara beeyirie na bateerira ûthûûku bwao, ûmaramari, na mantû ma îgi mara baarûthire.

## 2 Akorintho 13

<sup>1</sup>Rîrî îndî n'îgiita rîakwa rîa mathatû kûûya. Na wata bûra Maandîko Maatheru maugîite, ûra arî na ntheto na ûra ûngî nwa mwanka oonanie bûra abîtangîrîtue "kûrî na ûkûûyî bwa antû baîrî kana bathatû."

<sup>2</sup>Rîra ndarî naagu rîa maîrî indakaaniirie bara bonthe beeyîtie. Ntarî akubî naabi woogu, ka mbîire bara bangî beeyirie rîra nkaaya naagu bûrî kaîrî bakoona thîna înene.

<sup>3</sup>Rîru i rîo bûkoona bûra bûkwenda atî, wabu Kîrîstû nagûntûmîra kwaria. Tika akûruta ngûgî kîrî biû atakwîbûmba. Arî na inya.

<sup>4</sup>Wana weegua aambirwe mûtharabaani atarî na inya, n'inya ya Ngai îtûmîite eegua arî mwoyo. Na wana tiû tûtirî na inya wata Kîrîstû bûra aakari, îndî tûgaatûûrania amwe n'we kwa inya ya Ngai kaingo tûmûtûmîkîra na ngûgî îra tûkûruta n'ûntû bwenu.

<sup>5</sup>Îraitheeni bwingwa. Îgeriani bwone kana bûrî wîtîgioni. Na mma ibwiyî Yiesû Kîrîstû arî ndeni yenu bunka bûtagwîte kîgerio.

- <sup>6</sup>Na inkwîrîgîra bûkoona tiû tûtaagwa.
- <sup>7</sup>Itûkûromba Ngai bûtikaaye kûrûtha ûntû bûtaagîrîte. Na ti kaingo bwonania itwarutire ngûgî ïmbega rîra twarî kwenu, ïndî i kaingo bûrûtha bûra kwagîrîte wana weegua kûrîonekana tiû tûtigwîgîrîka.
- <sup>8</sup>Gûtirî bu tûrûtha tûrigîria ntheto ya mma, nwa tûrûthire bûra ïkwenda.
- <sup>9</sup>Tûkenaga rîra tiû tûtarî na inya, biû bûrî n'yo. Itûkûbûrombera bûtuîka agima wîgîgioni.
- <sup>10</sup>Gîku i kîo gîtûmi gîakwa gîa kûbwandîkîra mbwîra mantû mama kinya ntarî akubî naabi, kaingo rîra nkaaya ntatûmîra watho bûra Mwathani ampete ntakûbwîgua nthoni. Ndeerwe watho bûbû mbûkûria, ïndî ti mbwînyangia.
- <sup>11</sup>Nkîthiria, aruayia na aarayia, ka mbwîreeni bûtigwe bwega. Cûûgiani na inya bwone bûgûtuîka eetîgîri agima. Rûthagaani ûgu mbûrîtie bûrûthage. Îgaguani bûrî na meeciiria mamwe na tûûranagiani na ûkiri. Rîru i rîo Ngai ûra arî wendo na ûkiri akeegua arî amwe naabi.
- <sup>12</sup>Keethanagiani na wendo bwa eetîgîri.
- <sup>13</sup>Antû ba Ngai bonthe bara barî naaga bakûbûkeethia.
- <sup>14</sup>Ûtugi bwa Mwathani Yiesû Kîrîstû, na wendo bwa Ngai, na ngwatanîro ya Kîrundu Ûmûtheru birookaraga naabi bwinthe.

## Agaratia

### Agaratia 1

- 1**I niû Paûrû nkûbwandîkîra, biû eetîgîri ba Garatia. Mwîto wakwa wa gûtuîka mûtûmwa t'wa kuuma kîrî muntû kana gûkûrûkîra kîrî muntû. Mwîto wakwa n'wa kuuma kîrî Yiesû Kîrîstû na Îthe Ngai ûra aamûriûkiirie.
- 2**Ndîbwandîkîra tûrî amwe na aruayia bara bangî bonthe ndeni ya Kîrîstû.
- 3**Ngai Baaba wetû na Mwathani Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûtugi na ûkiri.
- 4**I kaingo atûthaûra tuuma ûthûûkuuni bwa nthîgûrû îno, Yiesû neepeyanire n'ûntû bwa meeyia meetû kûringana na bûra Ngai Baaba wetû eendeete.
- 5**Ngai arookumua tene na tene. Aameni.
- 6**Ibûkûndigaria mûno! N'ata bûûmba kûgarûkanga na mpwî ûgu bûgatiga ûra abwîttîte ûtugiini bwa Kîrîstû, bûkaanjîria gwîtgîria ntheto îngî îtarî ya mma?
- 7**Kwaria mma gûtirî ntheto îngî îmbega. N'antû bamwe bakwenda kûbûreeteera thîna bakienda kûgarûra ntheto îmbega ya Kîrîstû.
- 8**Îndî ka mbwîreeni, nwîgue n'ûmwe wetû tûrî atûmwa, kana i mûraîka kuuma îgûrû akûbûtûmîria ntheto îngî îtarî îra twabûtûmîrie kuuma mbere, ûyu n'ûmûrîrîke i Ngai!
- 9**Ka mbwîreeni kaîrî bûra twabwîrire atî, muntû akaaya kûbûtûmîria ntheto îngî îtarî îra bwarutanirwe, ûyu n'ûmûrume i Ngai!
- 10**Î rîo rî, ga nkuuga ûgu nkienda mbendwa n'antû kana i Ngai? Ka ngûcûgia gûkenia antû? Arî. Úkaaya kwîgua n'antû nkwenda gûkenia ûtiîgua ndî mûruti ngûgî wa Kîrîstû.
- 11**Ndîenda bûmenya ntheto îno îmbega ngûtûmîria t'ya kuuma kîrî muntû.
- 12**Na ntaarutanwa yo i muntû. I Yiesû Kîrîstû aangwûrîre yo.
- 13**Ibwîgîttue bûra mûtûûrîre wakwa wakari rîra ndathingataga wîthîre bwa Kîîyaundi, na bûra ndanyamaaragia athingati ba Ngai ntakûbeegua kîao ngîcûgia kûthiria kanica cwe.
- 14**Gûtirî we wa taarîetû agîncinda kûthingata wîthîre bwa Kîîyaundi. Ndarî mûthingati wengwa wa moorutani ma akûrû beetû.
- 15**N'ûtugi bwa Ngai bwatûmire anthuura kinya mbere ya nciarwa na aambîta mmûrutîra ngûgî. Rîra aabangire
- 16**kûngwûrîra mmenya Mwana wake kaingo mmûtûmîria kîrî bara batarî Ayaundi, ntaathi kwîra muntû antaûrîre,

- <sup>17</sup>kana nthi Njerusaremu kûromba ûkûrû kîrî bara baarî bagûtuika atûmwa mbere yakwa. Ndathiire Arîbia na nyumaani ndacooka Ndamasiki kaîrî.
- <sup>18</sup>Mîanka îthatû îkûthira, indathiire Njerusaremu kûriungîra Petûrû na twakarire n'we ntugû îkûmi na îtaano.
- <sup>19</sup>Na ntugû înu ndarî Njerusaremu i Petûrû na Njakubu mûruagina wa Mwathani twonanire na bo bonka. Tûtoonana na atûmwa bara bangî.
- <sup>20</sup>Mantû mama monthe nkûbwîra i ma mma na Ngai i mûkûûyî, mbîtîgiani.
- <sup>21</sup>Nkuuma Njerusaremu, indacookire ndathi Sîria na Sirîsia.
- <sup>22</sup>Kagiita gaku twaka eetîgîri ba gîteere kîa Njundea baarî bakûmbona ningwa.
- <sup>23</sup>N'antû beegîtue bakîngweta bakiugaga, "Muntû ûra aratûnyamaaragia îndî nagûtûmîria wîtîgio bûra aracûûgagia kwînyangia!"
- <sup>24</sup>Baakumia Ngai n'ûntû bwa kûgarûka gwakwa.

## Agaratia 2

- <sup>1</sup>Nyuma ya mîanka îkûmi na îna indacookire ndathi Njerusaremu tûrî na Baranaba na Tito.
- <sup>2</sup>Kûthi gwakwa kwarî n'ûntû bwa bûra Ngai angwûrîrîte ambonia nthi. Nkûthi twonanire na bara baataragwa barî atongoria bonka, ndabataranîria bwega ntheto îra ntûmagîria bara batarî Ayaundi. Na gîtûmi gîa kûrûtha ûgu ga nteendaga gûtuika i ngûgî ya ûtheri ndarutaga.
- <sup>3</sup>Gûtirî we wa atongoria babu aakinyîria gûtaanwa wa Tito ûra twarî n'we, n'ûntû aarî Mûngiriki na ataarî ûmûtaane.
- <sup>4</sup>Îndî kûrî antû bangî beendaga Tito ataanwa. Baarî eetîgîri ba ûrongo. Baayîite beecinîkîria gîkundiini gîetû bathigaana kûthaûrwa kûra tûthaûrîtwe ndeni ya Kîrîstû Yiesû kaingo batûtuikithia nkombo ciao.
- <sup>5</sup>Îndî tûteetîgîria ûgu beendaga nwa aniini kaingo bûtauma ûmmaani bwa ntheto îmbega.
- <sup>6</sup>Gûtirî kîo babu boonekaga taka baarî gîtûmi boongeera ntûmîriini îra ntûmagîria (îndî nwîgue baarî ba ûû, gûtirî mûkûûrani kîrî niû n'ûntû Ngai atitûmagîra kîmenyano).
- <sup>7</sup>Iboonire wabu Ngai nambîtîgiirie ntûmîria ntheto îmbega kîrî antû ba nthîgûrû ira ingî, ta Petûrû bûra aatûmagîria Ayaundi.
- <sup>8</sup>Ngai ûra aatûmire Petûrû aruta ngûgî ya útûmwa kîrî Ayaundi nwa we aatûmire nduta ngûgî ya útûmwa kîrî bara bangî.
- <sup>9</sup>Na wana Njakubu, Petûrû na Njoana bara boonagwa barî atongoria ba kanica batûkeethia tûrî na Baranaba îrî njîra ya kwonania ngwatanîro, bakwona wabu



Ngai nampete ngûgî înu ya mwanya. Twacooka twagwatanîra twauga bo ibarute ngûgî kîrî Ayaundi, naani tûrî na Baranaba tûtûmîirîe antû ba nthîgûrû ira ingî.

<sup>10</sup>Bûra baatwîrîre tûrîrikane kûrûtha, i tûrîrikanage bara batarî na bio. Na wana niû nwa bu ndoonaga itwagîrîte kûrûtha.

<sup>11</sup>Îgiita rîmwe Petûrû akûûya Antiokia, indamûtheteerie antûûni n'ûntû kwaria mma naabîtîtie.

<sup>12</sup>Akûûya warîo naarîyaga irio na eetîgîri batarî Ayaundi. Îndî Ayaundi bamwe baugaga i Njakubu aabatûmîite arî Njerusaremu bakûûya, Petûrû eebathûrana na eetîgîri babu n'ûntû naakuthûkaga Ayaundi babu.

<sup>13</sup>Na wana Ayaundi bangî baarî Antiokia baarûtha ûgu Petûrû aarûthire, ta eebwithia. Na wana Baranaba mwene i bu aarûthire.

<sup>14</sup>Nkwona bataarûthaga bûra kwagîrîte kûringana na ûmma bûra bûrî nthetooni îmbega, i rîo ndeerîre Petûrû mbere yao bonthe, "Ûkaaya kwîgua woû ûrî Mûyaundi ûtikûthingata maathana ma Kîiyaundi na ûrîkara ta bara batarî Ayaundi, kûrî na gîtûmi kîrîkû gûkinyîria bara batarî Ayaundi bo bakara ta Ayaundi?"

<sup>15</sup>Tiû tûrî Ayaundi gûciarwa, tûtirî bara batarî Ayaundi, bara tuugaga bo n'eeyia.

<sup>16</sup>Na itwiyî kîra gîtûmaga muntû atuîka ûmwagîru. Muntû atuîkaga ûmwagîru eetîgia Yiesû Kîrîstû. T'ûntû bwa kûthingata watho. Itweetîgiirie Kîrîstû Yiesû, na wîtîgio bwetû kîrî we i bu bwatûtuîkithiirie baagîru. T'ûntû bwa kûthingata watho, n'ûntû kûthingata watho gûtîtuîkithia muntû ûmwagîru kîrî Ngai.

<sup>17</sup>Ûkaaya kwîgua rîra tûgûcûa kwagîrithua ndeni ya Kîrîstû antû barîtwona tûrî 'eeyia' ta bara batarî Ayaundi, i Kîrîstû atûmaga twîyia? Arî buru!

<sup>18</sup>Nûkeegua nkîyia waya kwîgua watho bûra ndareganire na bu îrî njîra ya gûtuîka ûmwagîru i bu ncookeete kûthingata.

<sup>19</sup>Indaathingataga watho. Îndî îndî ndî ûmûkuû kîrî bu, na i bu bûmbûragîite kaingo ntûûrîra Ngai.

<sup>20</sup>Indaambanîrue amwe na Kîrîstû mûtharabaani na ndakuyanîria n'we kaingo gûtuîka niû ntîrî mwoyo, i Kîrîstû atûire ndeni yakwa. Ûtûuro bûbû ndî na bu îndî, ntûire na wîtîgio kîrî Mwana wa Ngai ûra aambendire aakua n'ûntû bwakwa.

<sup>21</sup>Ntiûmba kûrega ûtugi bwa Ngai. Ûkaaya kwîgua muntû aûmba kwonokua aathingata watho, gûkua gwa Kîrîstû i kwa ûtheri kwarî.

### Agaratia 3

<sup>1</sup>N'ata bûtakîite bûgana, Agaratia baba! Ka bûrî baaroge? Ka bwariganîrue ibwooniirue bwega gîtûmi kîa Yiesû Kîrîstû kwambwa mûtharabaani?

- <sup>2</sup>Ka mbûûrieni ûntû bûmwe. I kûthingata watho gwatûmire bwewa Kîrundu Ûmûtheru, kana i bûra bweegiirue ntheto ïmbega bwamîttîgia?
- <sup>3</sup>Anga nwabu bûtakîite ûûgû? Ka bûkwenda kûthûûkia bûkîthiria mma na bwaanjîrie bwega na Kîrundu wa Ngai?
- <sup>4</sup>Na kûra kûthîna bwathînnîite kûgana ûra kwarî kwa mana? Ndî na mma gûtaarî kwa mana.
- <sup>5</sup>Ibûkwona taka Ngai aûmba kûbwaa Kîrundu wake na akaringa biama bûkîonaga n'ûntû bwa bûra bwathingata watho, kana i bûra bweegiirue ntheto ïmbega bwamîttîgia?
- <sup>6</sup>Tathûkiani ngerekano na Îburaîmu. Maandîko Maatheru maugaga, "Îburaîmu neetîgîtie Ngai. Na n'ûntû bwa wîttîgio bwake Ngai aamûthûkiirie arî muntû ûmwagîru."
- <sup>7</sup>Kwoogu, i ta kwonania bara tûûmba kuuga n'aana ba Îburaîmu, i bara barî na wîttîgio.
- <sup>8</sup>Maandîko Maatheru maugîite Ngai akaagîrithia antû ba mîgongo yonthe na njîra ya wîttîgio. Maandîko maagweteere Îburaîmu ntheto ïno mbega kuuma wo tene mamwîra, "Rûciaro rwaku rûgaatûma antû bonthe ba nthîgûrû bathaarimwa."
- <sup>9</sup>Kwoogu muntû wonthe ûra ageetîgia akaathaarimwa ta bûra Îburaîmu eetîgiirie, n'we Ngai amûthaarima.
- <sup>10</sup>Ûra wonthe eerîgagîra watho n'ûmûrume n'ûntû Maandîko Maatheru matûrutanaga atî, "Muntû wonthe ûra atathingataga bûra bunthe bwandîkîitwe îbukuuni rîa watho, ûyu naakamenya n'ûmûrume i Ngai!"
- <sup>11</sup>Kwoogu ibûkwona bwega mma atî, gûtirî we Ngai aûmba kwagîrithia n'ûntû bwa kûthingata watho. N'ûntû Maandîko Maatheru matwîraga, "Ûra aagîrithagua n'ûntû bwa wîttîgio bûra arî na bu agaattûra."
- <sup>12</sup>N'ûntû kwathîkîra watho twaka kwendaga muntû eegua arî na wîttîgio. Bûra kûrî, Maandîko marîtwîra, "Muntû ûra aathîkagîra maathana ma watho agaattûra n'ûntû bwa mo."
- <sup>13</sup>Îndî kinya ûkeegua watho ibwatûreeteere kîrumi, Kîrîstû naatûthambiiirie kîrumi gîku rîra aarumirwe arî we bantû eetû. Maandîko marîtwîra ûûgû, "Muntû wonthe ûra acuuragua mûttîni n'ûmûrume i Ngai."
- <sup>14</sup>Gwakarire ûgu kaingo kîthaarimo kîra Ngai eerire Îburaîmu kiingua kîrî antû ba mîgongo yonthe gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû Yiesû. Na kaingo twewa Kîrundu ûra twerwe arî wîrane n'ûntû bwa gwîttîgia.
- <sup>15</sup>Aruayia na aarayia, ka mbwe ngerekano na mûttûrîre wetû wa kîra ntugû. Antû baîrî bakarîkanîra ûntû gûtirî we arega kwingia, kana oongera bûngî. Ûgu i ta bu mantû mama makari.

- 16**Ngai eere wîrane kîrî Îburaîmu na mbeû yake. Maandîko Maatheru matikuuga "mbeû yake yonthe." Mariuga "mbeû yake," îmwewe, ta yo Kîrîstû.
- 17**Bûra nkwenda kuuga n'atî, gûtirî bu watho bwa kûûya nyuma ya mîanka magana mana ma mîrongo îthatû bûûmba kûthûkia kaanya ga kîrîkanîro kîra gîtûîre oogo, gûtuîka wîrane bûbu bûtirî na gîtûmi.
- 18**Ûkaaya kwîgua rûgai rwa Ngai rûrî oogo n'ûntû bwa watho, gûtirî bu rûûmba kwîgua rûrî oogo n'ûntû bwa wîrane bwake kaîrî. Îndî Ngai eere Îburaîmu rûgai rûru n'ûntû bwa kwingia wîrane bwake.
- 19**Gîtûmi kîa watho i kîrîkû? Watho bweekîrwe oogo kaingo bwonania bûra antû barî wîyia bûgana, mwanka rîra ûra wa rûciaro rwa Îburaîmu aayire, n'ûntû wîrane bwarî kîrî we. Watho bwaretirwe n'araîka gûkûrûkîra kîrî muntû, muntû ûyu arî mwîguithania wa antû na Ngai.
- 20**Gûtirî mwîguithania wa muntû ûmwewe, îndî Ngai n'ûmwewe.
- 21**Kuuga ûgu i ta kuuga watho ibûkûregana na mawîrane ma Ngai? Arî buru! N'ûntû ûkaaya kwîgua kûrî watho bûûmba gûtûma muntû oona mwoyo, muntû neetîgîrîka i Ngai n'ûntû bwa kwathîkîra watho.
- 22**Îndî na bu ti bu kûrî ûgu. Kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru nthîgûrû yonthe yathagwa n'inya ya meeyia. Kwoogu rûgai rûra rûgweteetwe wîraneeni rweyagwa bara beetîgîtie n'ûntû bwa wîtîgio bwao ndeni ya Yiesû Kîrîstû.
- 23**Mbere ya tûgîa wîtîgio, watho bwatûgwete bwatûrîkia ta agwate nceera, mwanka rîra twagwûrîrwe wîtîgio bûra bwarî bûkaaya.
- 24**Kwoogu watho bwarî bwa gûtûdongoreeria mwanka rîra Kîrîstû aayire, kaingo twîtîgîrîka kîrî Ngai, bara tûkaamwîtîgia.
- 25**Îndî na rîo n'ûntû kagiita ka wîtîgio i gaakinyu, tûtirî wathooni kaîrî.
- 26**I wîtîgio bwenu ndeni ya Yiesû Kîrîstû bûtûmîite bwinthe bûtuîka aana ba Ngai.
- 27**Bara bwabaatithiirue ndeni ya Yiesû Kîrîstû, bweekunîkîire na Kîrîstû.
- 28**Kwoogu gûtirî mwanya wa Mûyaundi na muntû atarî Mûyaundi. Na gûtirî ûyû i nkombo na ûyû ti nkombo. Kana ûyû i muntû mûrûme, na ûyû i mûka. Bwinthe i gîntû kîmwe ndeni ya Yiesû Kîrîstû.
- 29**Na ûkaaya kwîgua bûrî ba Kîrîstû, n'ûgu bûrî rûciaro rwa Îburaîmu na bûkeewa rûgai rûra Ngai eeyanîite wîrane bwaru.

#### Agaratia 4

- 1**Kwoogu bûra nkûbwîra n'atî, mwene rûgai rwa îthe arî ûmûniini atirî mwanya na nkombo, amwe na kwîgua n'we mwene ûtonga bunthe.

- <sup>2</sup>Arí ûmûniini kûrî bara bamûmenyagîra, na bara bamwîraga bûra akaarûtha mwanka rîra kagiita kara kaagîrîte gagaakinya.
- <sup>3</sup>Wana tiû rîra twarî baaniini twarî wathooni bwa mawatho ma nthîgûrû îno.
- <sup>4</sup>Kagiita kara kaagîrîte gagûkina, Ngai naatûmire Mwana wake. Aaciarirwe i mûka wathooni bwa Kîîyaundi.
- <sup>5</sup>Aatûmirwe aaya gûkûûra bara baatûire baathagwa i watho, kaingo twîtîgîrîka tûrî aana ba Ngai.
- <sup>6</sup>N'ûntû îndî naabi bûrî aana baake, Ngai natûmîite Kîrundu wa Mwana wake nkorooni cienu, Kîrundu ûra eetanaga, "Aba," na bu i ta kuuga "Baaba."
- <sup>7</sup>Kwoogu i ta kwonania atî, woû ûtirî nkombo kaîrî, ûrî mwana. Na n'ûntû ûrî mwana wake, îndî Ngai agûtuîkithîtie mwene rûgai rwake.
- <sup>8</sup>Mbereeni rîra bûtaiyî Ngai bwarî nkombo cia ngai gûtarî.
- <sup>9</sup>Îndî ibwiyî Ngai. Kana nwa tuuge Ngai nabwiyî. N'ata kaîrî bûûmba gûcooka kîrî irundu bia ûtheri, bitarî ûteethio? I kî n'ûntû bûkwenda gûtuîka nkombo cia bio kaîrî?
- <sup>10</sup>Bwonaga ntugû nna, kana mîerî mîna, kana îgiita rîna, kana mîanka mîna îrî gîtûmi, bûkîthûgaanagia kwathîkîra cio i gûkenagia Ngai!
- <sup>11</sup>Bûmmakîtie mûno n'ûntû waûmba kwîgua ngûgî îra yonthe ndutîite n'ûntû bwenu îraarî ya ûtheri!
- <sup>12</sup>Aruayia na aarayia, nkûbwereka karaani ta niû n'ûntû wana niû indakarire ta biû. Gûtirî ûthûûku bwandûthîra.
- <sup>13</sup>Ibwiyî thîîna ya mwîrî îra ndarî n'yo nîatûmire mbona kaanya ga kûbûtûmîria ntheto îmbega kagiita ka mbere.
- <sup>14</sup>Îndî amwe na kwîgua ndarî magerio kîrî biû, bûtambûthia kana bûnthekeera n'ûntû bwa bûra ndakari. Bwanthûkiirie ta bûra bûkîthûkia mûraîka kana Kîrîstû Yiesû we wengwa.
- <sup>15</sup>Mbereeni bwarî antû ba nkena. N'ata îndî bûrakarire? Nwa mbuge gûkîûmbîkire bûgînkûûrîra meetho meenu bûgampa.
- <sup>16</sup>Ntikûbûûria, ka ndaratuîkire mûnthû wenu n'ûntû bwa kûbwîra ûmma?
- <sup>17</sup>Antû babu bangî babwenagîria bakîiriragîria kûbûkuuyia kîrî bo, îndî ti na wega. Beendaga kûbûtigithania naani kaingo bûboonia bûrî bata na bo.
- <sup>18</sup>I bwega kwîrirîria ûntû, bunka gîtûmi kîrî kîega. Kwoogu ûgu i bu bûbatîrue bûrûthaga rîonthe, ti warîra rîonka ndî amwe naabi.
- <sup>19</sup>Aana baakwa, mwanka rîra bûgaakara ta Kîrîstû kaîrî ntiitiga kwîgua rûgakaî ta rwa mwekûrû arî akubî kûgîa na mwana.

- <sup>20</sup>Útakîgua i ndî akubî naabi thaa ino bûkoona bûra bûmmakîtie bûgana. Bûndigarîtie mûno mûno!
- <sup>21</sup>Tatiga mbûûrieni biû bara bûkwenda gûkara wathooni. Anga bûtiyî bûra watho buugîte?
- <sup>22</sup>Îbukuuni rîa watho kwandîkîtwe atî, Îburaîmu naarî na nthaka ciîrî. Îmwe aaciari na mûka nkombo, îra îngî aaciara na mûka ataarî nkombo.
- <sup>23</sup>Nthaka înu ya mûka nkombo yaciarirwe kûringana na wîthîre. Îndî înu îngî ya mûka ûyu ataarî nkombo yaciarirwe kûringana na bûra wîrane bwa Ngai bwakari.
- <sup>24</sup>Mantû mamu i ngerekano. Eekûrû babu baîrî i ngerekano ya irîkanîro biîrî. Kîrîkanîro kîa mbere i kîra gîa Kîrîma gîa Sinaî. I kîo kîonanîtue n'Aga. Aana baake bonthe baaciarîrwe ûkombooni.
- <sup>25</sup>Aga i ta Kîrîma gîa Sinaî kîra kîrî nthîgûrû ya Arîbia, na i ngerekano ya taûni ya Njerusaremu îra îrî oogo îndî. Yo na antû ba yo bonthe i nkombo.
- <sup>26</sup>Îndî Njerusaremu ya îgûrû i Njerusaremu îtarî ûkombooni na n'yo taata wetû twinthe.
- <sup>27</sup>Ûûgû i bu kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "Kena, woû mwekûrû nthaata! Tûmîria, ugîria na inya îra nene ûkeneete, woû ûteegua ûrûrû bwa gûciara! Gîtûmi n'atî mwekûrû aatigirwe wenka akaagîa na aana baingî mûno, acinde ûra ataagîa wenka."
- <sup>28</sup>Biû, aruayia na aarayia, bûrî aana ba wîrane bwa Ngai ta Isaka.
- <sup>29</sup>Îndî bûririkanage, ta bûra mwana ûra aaciarirwe kûringana na wîthîre aanyamaaragia ûra aaciarirwe na nîra ya Kîrundu, nwa ta bu gûkari kinya ntugûûni ino.
- <sup>30</sup>Maandîko Maatheru maugîte ata? Maugîte, "Mûka nkombo na mwana wake ibeengatie n'untû mwana wa mûka nkombo atiewa rûgai mwana wa mûka ûra atarî nkombo akîgaîrwa."
- <sup>31</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, tiû tûtirî aana ba mûka nkombo, tûrî aana ba mûka atarî nkombo.

## Agaratia 5

- <sup>1</sup>Tûtirî ûkombooni kaîrî. Kîrîstû naatûkûûrîre twauma ku. Kwoogu rûngamaani bwîrikîtie. Na bûtigaacookere gîcooki gîa ûkombo kaîrî.
- <sup>2</sup>Nthikîriani bwega bwîgue bûra nkûbwîra, ndî Paûrû. Na mma ga nkûbwîra, bwatua gûtaanagwa gûtirî bu Kîrîstû akaabûguna na bu.
- <sup>3</sup>Na ka mbuge kaîrî atî, muntû ûra ageetîgîria gûtaanwa nwa aathîkîre bûra bunthe watho buugîte.

- <sup>4</sup>Weegua bûrîrîgîra bweetîgîrîka i Ngai na njîra ya kûthingata watho, na bûkamenya bûkwathûkana na Kîrîstû na bûrî ome ya útugi bwa Ngai.
- <sup>5</sup>Índî tiú twîrîgîrîite na mma tûgeetîgîrîka tûrî baagîru. Na úgu i bu tweteereete tûrî na wîtîgio kwa inya ya Kîrundu.
- <sup>6</sup>N'úntû ndeni ya Yiesû Kîrîstû, gûtaanwa kana kûrega gûtaanwa i bûmwe. Kîra kîrî gîtûmi i wîtîgio bûra bûrutaga ngûgî na njîra ya wendo.
- <sup>7</sup>Ibûrarûngîite njîra bwega intakûmenya n'ata bûrakarire! N'ûû arabweneerie bwatiga kûthingata úmma?
- <sup>8</sup>Úra arúthîite úgu ti Ngai úra abwîtîite aramútûmîite.
- <sup>9</sup>Na wata bûra kwîragwa, i kandawa kaniini geekagîrwa mûtuuni na gakaúmba kwimbithia mûtu unthe!
- <sup>10</sup>Índî amwe na úgu, ndî na wîtîgio bûúganu naabi n'úntû bwa Mwathani atî, bûkaagwatanîra naani úntûûni bûbû. Na inkûmenya úra akûbwîngîra akîenda kûbûbîtithia njîra, úyu wana kinya weegua narî úû nakaagambithua i Ngai.
- <sup>11</sup>Î niú naani, aruayia na aarayia, úkaaya kwîgua ntûmagîria mantû ma ntaano nkauga antû bataanagwe rî, i kî îndî n'úntû nnyamaaragua? Úkaaya kwîgua n'úmma, úgu i bu ndúthaga, ntûmîri îno ntûmagîria ya mútharaba wa Kîrîstû îtireeta thîna nwa aniini.
- <sup>12</sup>Bara bakûbûta baroetemanga barî bo!
- <sup>13</sup>Biú, aruayia na aarayia, Ngai ataabwîta bûtuîka nkombo. Índî amwe na kwîgua bûrî baathaûre, bûbu bûtigaatûme bûreka mantû ma nthîgûrû îno mara mîrî yetû îriragîria mabweneeria. Bûbatîrue bûteethanagia bûkîendaga.
- <sup>14</sup>Úkaingia yathana rîra rîmwe riugîite, "Enda mûtûûri waku ta bûra wîbendeete," úkwathîkîra bûra maathana monthe meendaga.
- <sup>15</sup>Bûgatua kûrûa bûrî bwingwa ta nyamû cia kîthaka ibûkeethûkia bwingwa.
- <sup>16</sup>Bûra nkûbwîra n'atî tûûragaani kwa inya ya Kîrundu na mûtugo wa kîmuntû, ta uu wa wîyia útibûúmba.
- <sup>17</sup>Bûra mûtugo wa kîmuntû wendaga útigwatanagîra na bûra Kîrundu eendaga. Kîrundu na mûtugo wa kîmuntû bitigwatanîra. Na n'úntû birî biîrî bikaraga bikîrûaga, útiúmba kûrûtha bûra úkwenda úrî woú na bwaku.
- <sup>18</sup>Bûkaaya gwîtîgîria gûtongoragua i Kîrundu bûticooka wathooni kaîrî.
- <sup>19</sup>Mantû maathûûku ma mûtugo wa kîmuntû i maiyîkeene. Na mo i ta útheria, úmaramari, mantû ma rûko,
- <sup>20</sup>kûrombaga ngai cia úrongo, úrogi, gûtumana úthû, gûcûanîra úgîti, rûriitho, múthûûro, kwenda kûgîta wenka, nkarari, kwathûkana,

<sup>21</sup>kwîrirîria, ntogoona, biatho bitaagîrite, na mantû mangî ta mamu. Ka mbûkaanieni kaîrî wata bûra mbûkaanîtie na tene ndabwîra atî, antû bara barûthaga mantû ta mamu batiewa rûgai ûneneeni bwa Ngai.

<sup>22</sup>Îndî maciaro ma Kîrundu i wendo, nkena, ûkiri, kûûmîria, kwîganagîrua kîao, wega, wîtîgio,

<sup>23</sup>ûbooreeru, na kûrega mîrî yetû îtwatha bûra îkwenda. Na gûtirî watho bûûmba kûrega kûgwatanîra na mantû ta mamu.

<sup>24</sup>Antû bara barî ba Yiesû Kîrîstû ibaambire mûtharabaani mûtugo wa kîmuntû amwe na wîrirîria bwa uu bûûthûku.

<sup>25</sup>Kwoogu ûkeegua tûtûûraga na Kîrundu, ga tûtongorague n'we ûtûûrooni bwetû.

<sup>26</sup>Tûtigeekumagie, tûtigaacûanîre ûgîti, na tûtikeeganague rûriitho.

## Agaratia 6

<sup>1</sup>Aruayia na aarayia, ûmwe wacienu akaaya kûgwa meeyiani, bara bûrî agima gîkîrundu geriani kûmûteethia acooke kûrûthaga bûra kwagîrite. Îndî ingî ti na ûgîti. I mpoora, bûkîmenyagîra bûtikaaye kûthûngîra magerioni na biû.

<sup>2</sup>Twaranagiani mîrigo. Na bwarûthaga ûgu ûkeegua bûkiingia watho bwa Kîrîstû.

<sup>3</sup>Ûkaaya kwîgua muntû eebonaga taka arî wa gîtûmi, ûyu i kwîbenia eebenagia, atirî nwa mûthigi.

<sup>4</sup>Îndî woora muntû nathime mûkarîre wake we wengwa. Ûkaaya kwîgua ûrî mûkarîre ûmwega, rîru muntû nwa akeneere uu, n'ûntû bwa mantû mara arûthîite arî we. Îndî t'akîbuanaanagia na bûra muntû ûngî arûthîite.

<sup>5</sup>Wooru muntû akaûrua n'ûntû bwa mûkarîre wake.

<sup>6</sup>Muntû ûra akûrutanwa rûtheto rwa Ngai nabatîrue arûmagia mûrutani wake ûra akûmûrutana into biega bionthe bira arî na bio.

<sup>7</sup>Bûtikeebenie mana. Muntû atiûmba kweneeria Ngai. Kîra muntû akaanda i kîo agaaketha.

<sup>8</sup>Ûra aandaga mantû ma mûtugo wa kîmuntû, ta uu wa wîyia agaaketha gîkuû. Îndî ûra aandaga mantû ma gîkîrundu agaaketha ûtûûro bwa tene na tene kuumania na Kîrundu.

<sup>9</sup>Tûtikaanoge i kûrûtha mantû meega n'ûntû twaûmîria tûgaaketha kagiita gaakinya.

<sup>10</sup>Kwoogu, rîra tûrî na kaanya tûbatîrue tûrûthagîra muntû wonthe mantû meega, na mûno mûno, aruayia na aarayia bo barî na wîtîgio bûmwe na bwetû.



- 11**Tacûûbaani bwone bûra mbwandîkîrîte na ntemwa iinene na njara yakwa ningwa.
- 12**Antû bara bakwenda kûbûkinyîria bûtaanwa i bara beendaga kwonwa barî beega meethooni ma antû. Na gîtûmi kîra gîgûtûma barûtha ûgu i kîmwe akî. Na kîo i kaingo batanyamaarua n'ûntû bwa mûtharaba wa Kîrîstû.
- 13**Wana bo bongwa barî bataane woogu, twaka baathîkagîra watho. Barienda bûtaanwa kaingo beekumagîria biû.
- 14**Îndî niû gûtirî gîntû ndîikumîria, tatiga mûtharaba wa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû, n'ûntû niû nûtûmîite mantû ma nthîgûrû maakua naani ndakua kîrî mo.
- 15**Gûtaanwa kana kûrega gûtaanwa t'ûntû. Bûra bûrî gîtûmi i kûgarûka na gûtuîka kîûmbe kîiyerû.
- 16**Bara bathingataga ûrutani bûbû, ûkiri na kîao birookaraga na bo na bara bonthe barî antû ba Ngai.
- 17**Nkîthiria ka mbwîre, muntû atikaanthînie kaîrî n'ûntû marema mama ndî na mo mwîrî ûyû wakwa i makwonania na mma ndî wa Yiesû.
- 18**Aruayia na aarayia, ûtugi bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû bûrookaraga naabi. Aameni.

## Abeeso

### Abeeso 1

- <sup>1</sup>I niû Paûrû nkûbwandîkîra, biû antû ba Ngai ba Ebeeso. Ntuîkithîtue mûtûmwa wa Kîrîstû Yiesû kûringana na wendi bwa Ngai. Ndîbwandîkîra biû bûrî eetîgua ndeni ya Kîrîstû Yiesû.
- <sup>2</sup>Ngai Baaba wetû na Mwathani Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûtugi na ûkiri.
- <sup>3</sup>Ngai, Îthe wa Mwathani wetû, Yiesû Kîrîstû arookumua n'ûntû natûthaarimîite na ithaarimo bionthe bia gîlkîrundu bira birî îgûrû. Na arûthîite ûgu n'ûntû bwa bûra tûrî ndeni ya Kîrîstû.
- <sup>4</sup>Mbere ya kûûmbwa kwa nthîgûrû, Ngai naarî agûtûthuura tûtuîka antû baake tûrî ndeni ya Kîrîstû, kaingo tûtûûra tûrî baatheru na tûtarî na mabîtia kîrî Ngai.
- <sup>5</sup>N'ûntû bwa wendani bwake, kuuma mbere, wendi bwa Ngai na yeerekeeria rîake rîarî gûtûtuîkithia aana baake na njîra ya Yiesû Kîrîstû.
- <sup>6</sup>Kwoogu îndî ga tûkumagiene Ngai n'ûntû bwa gûtwa kîewa gîa ûtugi, kîra aatûnenkeere kîa ûtheri gûkûrûkîra kîrî Mwana wake ûra eendeete.
- <sup>7</sup>Tûkûûrîtwe i nthakame ya Kîrîstû. Na ûgu i kuuga tûrî baarekere meeyia meetû n'ûntû bwa ûtugi bûbû bûnene ûgû.
- <sup>8</sup>Aatwere ûtugi bwingî mûno, ûûme bunthe, na ûmenyo.
- <sup>9</sup>Kûringana na mûbango wa wendi bwake ndeni ya Kîrîstû, Ngai natûmenyithîtie kîriga kîra eekîre oogo kuuma wo tene.
- <sup>10</sup>Na mûbango ûyu ûkaingîka kûrû rîra îgiita rîgaakinya rîongwa, rîra rîagîrîte. Rîru i rîo akaaringanîra biûmbe bionthe amwe ndeni ya Kîrîstû, bira birî gûkû nthîgûrû na bira birî îgûrû.
- <sup>11</sup>Ngai naatûtaarire tûtuîka antû baake ndeni ya Kîrîstû n'ûntû bwa yeerekeeria rîake warîra aarî na rîo mbere. Ngai rîonthe arûthaga mantû monthe kûringana na bûra abangîite na bûra yeerekeeria rîake rîkari.
- <sup>12</sup>Atûtaarîite kaingo tiû bara twarî ba mbere buru kûgîa na wîrîgîiro na Kîrîstû tûkumithia Ngai ûra arî mwago.
- <sup>13</sup>Kinya biû ibwagwatire ntheto ya mma, ntheto îmbega îra îbwonokagia. Rîra bwetîgiirie Kîrîstû, Ngai noonaniirie na mma bûrî baake na njîra ya kûbwaa Kîrundu Ûmûtheru kûringana na wîrane bwake.
- <sup>14</sup>Kîrundu n'we oonanagia wabu ûgu i bu kûrî, mwanka rîra Ngai agaakûûra antû baake rîa mûthia, rîra agaatawa rûgai rwetû. Arookumua Ngai ûra arî mwago.
- <sup>15</sup>N'ûntû bwa ûgu, kuuma rîra ndeegiirue bûra bwîtgîitîe Mwathani Yiesû na bûra bwendeete antû ba Ngai bionthe,

- <sup>16</sup>ntitigaga gûcookeria Ngai nkaatho rîra mbûririkanaga marombaani maakwa.
- <sup>17</sup>Mbûrombagîra atî, Ngai wa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû, Baaba ûra arî mwago, abwe ûme bwa gîkîrundu na abûgwûrîre nkûrûki bûra akari kaingo bûmûmenya bwega.
- <sup>18</sup>Marombaani maakwa mbûûragia Ngai abûkunûre mathûgaania meenu kaingo bûmenya wîrîgîiro bûra Ngai aabwîtîre na bûmenya bûra mwago wa rûgai rûra akaa antû baake ûgana.
- <sup>19</sup>Na indombaga abûmenyithia bûra inya yake îgana îra îrutaga ngûgî ndeni yetû, tiû eetîgîri.
- <sup>20</sup>Inya înu nwa yo îra Ngai aariûkiirie Kîrîstû n'yo na aatûma akara nthî rûteere rwa njara yake ya ûrîo gûku îgûrû.
- <sup>21</sup>Gûku i ku Kîrîstû aathanaga arî mûnene kîrî anene bonthe, aathani, mainya monthe, na antû bonthe ba îgweta gûkû nthîgûrû îgiitaani rîrî na rîra rîkaaya.
- <sup>22</sup>Ngai agaigîite into bionthe birî wathooni bwa Kîrîstû arî mûnene wa bio n'untû bwa kanica. Kîrîstû n'we kîongo gîa kanica.
- <sup>23</sup>Kanica i mwîrî wa Kîrîstû. Yûyûri Kîrîstû ûra arî kîrî into bionthe.

## Aebeeso 2

- <sup>1</sup>Mbereeni bwarî baakuû n'untû bwa kûrega kwathîkîra maathana ma Ngai na n'untû bwa meeyia meenu.
- <sup>2</sup>Bwatûûraga bûkari ta antû ba nthîgûrû bûkîathîkagîra mûnene wa mainya mara maathanaga maanganyoni. Mûnene ûyu i kîrundu kîra kîrutaga ngûgî antûuni bara baregaga kwathîkîra Ngai.
- <sup>3</sup>Ûgu i bu tiû twinthe twatûûraga tûkari, tûkîathîkagîra mawîrirîria ma mîrî yetû. Twarûthaga bûra bunthe mîrî yetû na mathûgaania meetû meeriragîria. Na Ngai naathûûraga mûno i tiû ta bûra aathûûragua i bara bangî.
- <sup>4</sup>Îndî n'untû bwa bûra kîao na wendo bwa Ngai bûrî bûûnene kîrî tiû,
- <sup>5</sup>wana kinya ûkeegua itwakuîte n'untû bwa kûrega kwathîka gwetû, Ngai naatwere mwoyo bûmwe na Kîrîstû. N'ûtugi bwa Ngai bûtûmîite bwonokua.
- <sup>6</sup>Ngai naatûriûkanîrie amwe na Kîrîstû, aatûma tûkaranîra n'we kûra îgûrû n'untû tûrî ndeni ya Kîrîstû.
- <sup>7</sup>Ngai aarûthire ûgu kwonia nthuke cionthe ira ikaaroo ciya bûra ûtugi bwake bwingîite bûgana. Ûtugi bûbu bwonekanaga na mantû meega mara atûrûthîrite gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû Yiesû.

<sup>8</sup>Bwonokiirue n'ûntû bwa ûtugi bwa Ngai rîra bwetîgiirie Yiesû Kîrîstû. Bûtoonokua n'ûntû bwa mantû meega mara bwarûtha. Wonokio bwenu i kîewa kîa ûtheri kuuma kîrî Ngai.

<sup>9</sup>Na n'ûntû twaka twonokagua i ngûgî imbega ira tûrutaga, muntû atibatîrue eekumîria bu.

<sup>10</sup>I Ngai atûmîite twîgua tûkari ûgu tûkari. Ngai aatûûmbire tûrî ndeni ya Kîrîstû Yiesû, kaingo tûrûthaga mantû meega ta bûra mûbango wake wakari kuuma tene.

<sup>11</sup>Bara bûtaaciarwa bûrî Ayaundi, biû bwîragwa n'Ayaundi bûtirî bataane, (îndî ingî gûtaanwa kwao i kwa mwîrî tika kûrî gwa nkoro), bûtikaariganîrueni i bûra bwakari mbereeni.

<sup>12</sup>Mbereeni bwatûûraga bûtaiyî Kîrîstû. Bwarî kwa itha na bûtaataragwa bûrî Aisiraeri, antû ba Ngai. Bûtaataragîrwa irîkanîrooni na mawîraneeni mara Ngai aarîkanagîra na bo. Bwatûire nthîgûrû îno bûtarî na wîrîgîro na bûtarî na Ngai.

<sup>13</sup>Îndî îndî n'ûntû bwa nthakame ya Kîrîstû, biû bara bwarî kûraaya ibwareetirwe akubî na Ngai gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû.

<sup>14</sup>Kîrîstû naareetire ûkiri kîrî Ayaundi na bara batarî Ayaundi, twatuîka gîntû kîmwe. Noomboraniirie rûthingo rûra rwatwathûranaga, aathiria ûthû bûra twarî na bu.

<sup>15</sup>Kîrîstû naathiriirie watho bwa kînyaundi na maathana ma bu, kaingo Ayaundi na bara batarî Ayaundi atûûmba ndeni yake tûtuîka muntû ûmwe ûmûyerû. Ûgu i bu aareetangire ûkiri kîrî twinthe.

<sup>16</sup>N'ûntû bwa gûkua gwake mûtharabaani, Kîrîstû naatûmire Ayaundi na bara batarî Ayaundi tûrî ta muntû ûmwe tweekanua na Ngai, aathiria ûthû bûra twarî na bu.

<sup>17</sup>Kîrîstû aayire aareeta ntheto îmbega ya ûkiri kîrî biû bara bûtarî Ayaundi, bara bwarî kûraaya na Ngai, na kîrî biû Ayaundi bwarî akubî n'we.

<sup>18</sup>Kwoogu gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû twinthe twaûmba kûthengeera Îthe tûrî Kîrunduuni ûra ûmwe.

<sup>19</sup>Kwoogu bûtirî kwa itha na bûtirî ageni kaîrî. Îndî bûrî atûûri amwe na bara bangî ba Ngai. Bûrî antû ba nyomba ya Ngai

<sup>20</sup>îra aakîite mûcingiini rwa atûmwa na iroria. Yiesû Kîrîstû we wengwa n'we iiga rîa koonâ rîa nyomba înu.

<sup>21</sup>I Kîrîstû agwatithanîtie nyomba înu yonthe, kaingo îkûra îtuîka nyomba înteru ndeni ya Mwathani.

<sup>22</sup>Ngai arîbûtûmîra gwaka ndeni ya Kîrîstû, bûtuîka ara aûmba gûtûura gûkûrûkîra kîrî Kîrundu wake.

### Aebeeso 3

- <sup>1</sup>Gîku i kîo gîtûmaga mbûrombera Ngai, niû, Paûrû, mûthaîkwa wa Kîrîstû n'untû bwenu bara bûtarî Ayaundi.
- <sup>2</sup>Na mma ibwîgîttue bûra Ngai ampete ngûgî ya mwanya ya kûbûtûmîria.
- <sup>3</sup>Ngai nangwûrîre kîriga ta bûra mbandîkîite bûûkai mantû ma kîo baarûani îno.
- <sup>4</sup>Bwamîthooma bûkaamenya bûra nciûkîrîtwe i kîriga gîku bûgana mantûûni ma Kîrîstû.
- <sup>5</sup>Kîriga gîku gîtaamenyithanîttue kîrî bara baarî oogo mbere yetû, ta bûra îgiitaani rîrî kîgwûrîrîtwe atûmwa baake baatheru na iroria na njîra ya Kîrundu.
- <sup>6</sup>Na kîriga n'atî, bara batarî Ayaundi na bara barî Ayaundi bakeewa rûgai rûmwe gûkûrûkîira nthetooni îmbega. Tûrî ta icuncî bia mwîrî ûmwe na wîrane bwa Ngai i bwetû twinthe gûkûrûkîira kîrî Kîrîstû Yiesû.
- <sup>7</sup>Niû ndatuîkithiirue mûruti ngûgî wa Ngai ntûmagîria ntheto îno îmbega, kîrî kîewa kîa mwanya kîra Ngai aampeere kwa inya yake îra îrutaga ngûgî ndeni yakwa.
- <sup>8</sup>Wana weegua ndî ûmûniini nkûrûki ya antû bara bangî ba Ngai, i ndeerwe ngûgî îno ya mwanya ya gûtûmîria ntheto îmbega kîrî bara batarî Ayaundi îgûrû rîa ithaarimo bia gîkîrundu bitarî mûthia bia Kîrîstû.
- <sup>9</sup>Ngai aanthuurire mmenyithania kîriga kîra we Mûûmbi wa bionthe aakarîite aithîite kuuma wo tene.
- <sup>10</sup>Rîarî yerekeeria rîa Ngai amenyithanie gûkûrûkîira kîrî kanica îgiitaani rîrî tûrî ûûme bwake bwa mîthemba îmingî kîrî aathani na mainya mara maathanaga maanganyoni.
- <sup>11</sup>Na ûyu n'uu warî mûbango wake kuuma tene na tene, ûra aingîtie ndeni ya Kîrîstû Yiesû, Mwathani wetû.
- <sup>12</sup>Tûrî ndeni ya Kîrîstû na tûmwîtgîttie tûrî na ûcamba bwa kûthi kîrî Ngai tûtarî na nkanja.
- <sup>13</sup>Kwoogu bûtigaakue nkoro i kûnyamaarua gwakwa n'untû bwenu. Ndînyamaarua bûteethaka.
- <sup>14</sup>Gîtûmi gîku i kîo gîtûmaga nturîria Baaba maru, Îthe wa Mwathani wetû, Yiesû Kîrîstû,
- <sup>15</sup>ûra eete mîgongo yonthe na araîka bonthe mariîtwa.
- <sup>16</sup>Inkûbûrombera Ngai ûra arî ûtonga bwa kûrigaria, abwîkîra inya nkorooni cienu gûkûrûkîira kîrî Kîrundu wake ûra arî ndeni yenu.

- <sup>17</sup>Inkûromba Kîrîstû atûûrage nkorooni cienu n'ûntû bwa wîtîgio bwenu. Inkûbûrombera bwîrikia wendooni na bwakîka rwaraani rwa wendo,
- <sup>18</sup>kaingo amwe na eetîgîri bara bangî bonthe bûûmba kûmenya bûra wendo bwa Kîrîstû bwaramîite bûgana, bûra bûraayîite bûgana, bûra bwîndamîite bûgana, na bûra bwîtîtie îgûrû bûgana.
- <sup>19</sup>Bûroomenya wendo bwake kaingo bûûmba kûûyûrwa kûrû n'ûngai, kinya ûkeegua bûtimenyekana bunthe.
- <sup>20</sup>Arookumua Ngai ûra aûmbaga gûtûrûthîra mantû na agakûrûkîria na kûraaya bûra tûmûûragia atûrûthîre, kana bûra tûthûgaanagia gûkûrûkîria kîrî inya yake îra îrutaga ngûgî ndeni yetû. Arookumagua i kanica gûkûrûkîria kîrî Kîrîstû Yiesû magiita monthe tene na tene! Aameni.

#### **Aebeeso 4**

- <sup>1</sup>Îndî inkwenda kûbûkinyîria ndî nceera n'ûntû bwa Mwathani, bûtûûrage mûtûûrîre ûkwonania bûrî na mwîto wa Ngai.
- <sup>2</sup>Rîonthe îgaguani bwînyîitie na bûrî abooreeri. Bûtikeegue bûrî antû ba mûthûûro. Onanagiani wendo kîrî bara bangî, kinya bara babûbîtagîria.
- <sup>3</sup>Cûûgiani mûno kûmenyeera ngwatanîro îra Kîrundu areetaga, bûgwatithanîtue n'ûkiri.
- <sup>4</sup>Kûrî mwîrî ûmwe na Kîrundu ûmwe ta bûra bweetirwe i Ngai bwîgua bûrî na wîrîgîro bûmwe.
- <sup>5</sup>Kûrî Mwathani ûmwe, wîtîgio bûmwe na ûbaatithio bûmwe.
- <sup>6</sup>Kûrî Ngai ûmwe, Baaba wa antû bonthe. N'we aathaga antû bonthe na n'we arutaga ngûgî na bo bonthe. Atûûraga ndeni yetû twinthe.
- <sup>7</sup>Wooru ûmwe wacietû n'ûmwe kîewa kîa mwanya kûringana na bûra Kîrîstû atûgaîrite.
- <sup>8</sup>Wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Rîra eetiirie îgûrû naathaûrîre agwate na aapa antû biewa."
- <sup>9</sup>Kuuga Kîrîstû "eetiirie" i kwonania naambîite aaya gûkû nthîgûrû.
- <sup>10</sup>Na Kîrîstû wooyu aayire nthîgûrû n'we eetiirie îgûrû kaingo eegua arî gûntû kunthe.
- <sup>11</sup>Kîrîstû n'we wengwa eeyanire biewa bibi kîrî kanica. Bamwe abaa kîewa gîa gûtuîka atûmwa, bangî abatuîkithia iroria, bangî atûmîria, bangî arîithi na bangî aarimû.
- <sup>12</sup>Eeyanire biewa bibu athuuranîra antû ba Ngai baruta ngûgî yake na aaka kanica ta yo mwîrî wake.

- 13**Na kwoogu twinthe tûgaakûra tûkare ûntû bûmwe wîtîgioni bwetû na tûmenye Mwana wa Ngai ûntû bûmwe, mwanka tûtuîke eetîgîri agima tûkare ta Kîrîstû bûra akari.
- 14**Tûtiîgua tûkari ta twana tûnyi wîtîgioni bwetû. Tûtiigarûkaga mathûgaania îgûrû rîa bûra twîtîgîtie tweegua ûrutani bwa bara barî ûûme bwa gûkangayia antû, bara beendaga kûbîtithia bara bangî njîra na ûrongo bwao.
- 15**Ga twîrage antû ûmma na tûbeendage kaingo tûkûra nkûrûki na njîra cionthe tûkare ta Kîrîstû. Kîrîstû n'we kîongo gîa kanica.
- 16**Kwoogu n'we agwatithanîtie kanica, ta yo mwîrî wake. Mwîrî ûgwatithanîtue amwe i tûrûngo mwanya mwanya, tûra Ngai acuûmbîrîte. Rîra tûcuncî tunthe tûkûruta ngûgî ya tu, kanica yonthe nîkûraga îkagîa inya, antû bakîonanagia wendo.
- 17**Riîtwaani rîa Mwathani ndîbwîra bûtigaakare ta bara bataiyî Ngai. Mathûgaania maa maûyûri mantû ma ûtheri,
- 18**i mwindu ûrî ku. Batitaragîrwa mwoyooni ûra Ngai eeyanaga, n'ûntû gûtirî kîo baiyî, ibaûmagia biongo.
- 19**Bationaga mantû maathûûku mara barûthaga ta ûntû. Ibeetîyîîre gûtirî ûntû boonaga bataagîrîtwe barûtha. Barîrûtha mantû ma rûko ma mîthemba yonthe bakîiriragîria kûthi na mbere kûmarûtha.
- 20**Îndî biû rîra bwatuîkire eetîgîri ndeni ya Kîrîstû bwarutanirwe mûtûûrîre ûngî wa mwanya na ûyu.
- 21**Na mma ibwiyî mantû ma Yiesû monthe na ibwarutanirwe ûmma bwake.
- 22**Kwoogu bûtikeegue bûrî ba mûkarîre ûra bwatûûraga mbereeni. Mûkarîre wenu warî wa mîtugo ya mawîrirîria maathûûku, ma ûrongo, mara maabwînyangagia.
- 23**Erûuani mathûgaania meenu,
- 24**bwonanie kûgarûka kwa mûkarîre wenu wa wagîru bwa mma, na ûtheru bwa mma.
- 25**Kwoogu, bûtikaarie ûrongo. Îranagaani ûmma n'ûntû twinthe tûrî tûcuncî twa mwîrî ûmwe.
- 26**Bûtikaareke mûthûûro ûtûma bwîyia. Bûtikaareke riûa rîthûa bûthûûri.
- 27**Bûtikaanenkere Nkoma kaanya ga gûtûma bwîyia.
- 28**Mwamba natige kwiya. Narute ngûgî oone mbia kaingo aûmba gûteethia bara bakwenda ûteethio.
- 29**Bûtikaaragieni mîgambo îtaagîrîte. Bunthe bûra bûkaaragia ibwîgue bûrî ûntû bwega, ûntû bûûmba gûteethia muntû wonthe ûra ûkaabwîgua.



<sup>30</sup>Bûtikaathûûrie Kîrundu Ûmûtheru ta we rwano rwa kwonania bûgaakûûrwa wîyiani ntugû ya mûthia.

<sup>31</sup>Bûtikeegue bûrî antû ba marûrû. Na bûtikeegue bûrî antû ba mûthûûro, na bûtikaagondokagîre antû. Bûtikaarume antû. Na nwa mwanka bwîgue bûtarî na rûmena rwa mûthemba nwa ûrîkû.

<sup>32</sup>Nwa mwanka bûteethanagie na bwîganague kîao. Rekanagîraani ta bûra Ngai aabûrekeere ndeni ya Kîrîstû.

## **Aebeeso 5**

<sup>1</sup>Tuatiani Ngai n'ûntû bûrî aana baake bara eendeete.

<sup>2</sup>Karagaani bwendeene ta bûra Kîrîstû aatwendire, aakua n'ûntû bwetû arî kîgongwana, Ngai eetîgîria akeneete.

<sup>3</sup>Gûtikeegue kûrî na ûmaramari, mantû mataagîrîte kana wîrirîria gatîgatî keenu. Wana kûgweta bûtikaagwete mantû mama n'ûntû biû bûrî antû baatheru ba Ngai.

<sup>4</sup>Bûtikaagwete mantû ma nthoni, ma waa, kana mathee matarî meega. Mantû ta mama matiagîrîte kîrî biû. Îndî bûbatîrue bûcookagîria Ngai nkaatho.

<sup>5</sup>Menyaani bwega gûtirî we akaathi ûneneeni bwa Kîrîstû na Ngai arî mûmaramari, kana arûthaga mantû mataagîrîte, kana arî mwîrirîria (n'ûntû wîrirîria bûthûkagia kaanya ka Ngai).

<sup>6</sup>Muntû atikaabweneerie na rwaria rwa waa n'ûntû Ngai akoonania mûthûûro wake kîrî bara batamwathîkagîra, bara barûthaga mantû ta mamu.

<sup>7</sup>Kwoogu bûtikaagwatanîre na bo bûrûtha mantû mara barûthaga.

<sup>8</sup>Bûratûûraga mwinduuni, îndî îndî bûrî werûûni ndeni ya Mwathani. Kwoogu karaani ta aana ba werû.

<sup>9</sup>Maciaro ma werû bûbû i mîthemba yonthe ya wega, wagîru na ûmma.

<sup>10</sup>Geriani kûmenya mantû mara makenagia Mwathani.

<sup>11</sup>Bûtikaagwetanîrueni na mantû ma ûtheri ma mwindu. Gondokagîraani bara bamarûthaga.

<sup>12</sup>Bûrî nthoni kinya kûgweta mantû mara antû bara bataiyî Ngai barûthagîra withooni.

<sup>13</sup>Mantû mara barûthaga maumîra werûûni i rîo ûthûûku bwa mo bwonekaga,

<sup>14</sup>n'ûntû werû ibûtûmaga mantû monthe mamenyeka. Na i ntûma kwîrîitwe, "Ûka, woû ûmaami, riûka uume kîrî bara bakuû, na Kîrîstû agakûmûrîkîra."

<sup>15</sup>Kwoogu îmenyeereeni mûno mûtûûrîreeni wenu. Bûtigaakareeni ta bia. Karagaani ta antû baûgî.

- <sup>16</sup>Tûmagîraani îgiita rîenu bwega, n'ûntû ntugû ino i ntugû cia ûthûûku.
- <sup>17</sup>Kwoogu bûtigaakare ta bia. Ciûragaani bûra Mwathani eendaga bûrûtha.
- <sup>18</sup>Bûtigaatogoone i ncoobi n'ûntû ntogoona nîtûmaga muntû arûtha mantû mataagîrîte. Ûyûragwaani i Kîrundu.
- <sup>19</sup>Aranagîriani na cabuurî, nyîmbo cia Ngai na nyîmbo cia gîkîrundu. Inaani bûkumie Mwathani nkorooni cienu.
- <sup>20</sup>Cookagîriani Ngai Baaba nkaatho n'ûntû bwa mantû monthe riîtwaani rîa Mwathani wetû, Yiesû Kîrîstû.
- <sup>21</sup>Wooro muntû neenyithagie kîrî ûra ûngî n'ûntû bwa gûtîya Kîrîstû.
- <sup>22</sup>Eekûrû, înyithagieni kîrî arûme beenu ta bûra bwînyithagia kîrî Mwathani.
- <sup>23</sup>N'ûntû mûrûme n'we kîongo kîa mwekûrû wake ta bûra Kîrîstû arî kîongo gîa kanica. Kanica i mwîrî wa Kîrîstû, Mwonokia wa uu.
- <sup>24</sup>Ta bûra kanica înyithagia kîrî Kîrîstû, i ta bu eekûrû babatîrue beenyitha kîrî arûme baao mantûûni monthe.
- <sup>25</sup>Naabi, arûme, endagaani eekûrû beenu ta bûra Kîrîstû eendire kanica eeruta, aakua n'ûntû bwa yo.
- <sup>26</sup>Kîrîstû aarûthire ûgu amîtuîkithia întheru, amîthambia na rûûyî na njîra ya kiugo.
- <sup>27</sup>Na gîtûmi gîake kûrûtha ûgu, eendaga kwîrûthîra kanica îrî mwago, îtarî karanga, îtarî nkûnjaru, kana îkari ûntû nwa bûrîkû ta bûbu kaingo îgua îrî ntheru na îtarî na îbîtia.
- <sup>28</sup>Ûgu i ta bu arûme babatîrue beenda eekûrû baao, ta bûra beendeete mîrî yao bongwa. Rîra mûrûme eendeete mwekûrû wake n'we wengwa eebeendaga.
- <sup>29</sup>Gûtîrî muntû ameneete mwîrî wake. Muntû nareraga na akamenyeera mwîrî wake. Ûgu i ta bu Kîrîstû amenyagîra mwîrî wake, ta uu kanica.
- <sup>30</sup>Tiû tûrî icuncî bia mwîrî wake.
- <sup>31</sup>Ta bûra kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "N'ûntû bwa gîtûmi gîku muntû mûrûme agaatiga îthe na gina, agwatithanue na mwekûrû wake, na barî baîrî batuîke mwîrî ûmwe."
- <sup>32</sup>Gîku i kîriga kînene kîra niû mbonaga gîkari ta Kîrîstû na kanica.
- <sup>33</sup>Kwoogu wakîra ûmwe wacienu nabatîrue eenda mwekûrû wake ta bûra eebendeete wengwa. Mwekûrû n'we nabatîrue atîya mûrûme wake.

## Aebeeso 6

- <sup>1</sup>Aana, athîkagîraani aciari beenu ndeni ya Mwathani. Ûgu i bu kwagîrîte.

- <sup>2</sup>"Tîyaga abaagu na nyûkwe." Rîru i rîo yathana rîa mbere rîra rîrî na wîrane bwa Ngai
- <sup>3</sup>atî, "kaingo ûtûûra bwega na ûtûûra îgiita rîraaya gûkû nthîgûrû."
- <sup>4</sup>Naabi, beethe ba aana, bûtikaathûûrieni aana beenu na kûbarûthîra mantû mataagîrîte. Barereeni bakûre na nthoni imbega na bûkîbarutanaga bûra Mwathani eendaga batûûra.
- <sup>5</sup>Nkombo athîkagîraani anene ba aaga nthîgûrû bara bûrutagîra ngûgî na bakuthûkageeni mûno. Barutagîreeni ngûgî na nkoro îmbega ta Kîrîstû bûkûrutîra ngûgî.
- <sup>6</sup>Na ti kuuga bûbarutagîre ngûgî na nkoro îmbega warîra babûrûngamîrîte kaingo bûbakenia. Rîonthe barutagîreeni ngûgî ta nkombo cia Kîrîstû. Rûthagaani kwenda kwa Ngai na nkoro yonthe.
- <sup>7</sup>Rutaani ngûgî na wîru ta Mwathani bûkûrutîra na t'antû.
- <sup>8</sup>Ririkanaani Mwathani agatwa wooru muntû kîewa kûringana na mantû meega mara tûrûthaga, nwîgue tûrî nkombo kana tûtirî nkombo.
- <sup>9</sup>Naabi, anene ba nkombo, rûthagîraani nkombo cienu bûra kwagîrîte. Bûtikaabamakie. Ririkanaani mûnene wenu na wao n'ûmwe, ûra arî îgûrû, ûra athûkagia antû bonthe ûntû bûmwe.
- <sup>10</sup>Nkîthiria, ka mbwîreeni bûkarage bwîrikîtie bûrî ndeni ya Mwathani na ndeni ya inya yake înene.
- <sup>11</sup>Thûkiani mathaga monthe ma ndûa ma Ngai, kaingo bûûmba kwîrigîria kîrî mîbango îmîthûûku ya Nkoma.
- <sup>12</sup>Tûtikûrûa na antû, tûrîrûa na anene ba ûthûûku, aathani, mainya ma mwindu ma nthîgûrû, na ûthûûku bwa gîkîrundu bwa îgûrû.
- <sup>13</sup>N'ûntû bwa ûgu, thûkiani mathaga ma ndûa monthe ma Ngai, kaingo bûûmba kûrûa bwega rîra Nkoma akaabwithûkîra. Bwarûtha ûgu bunthe, rîru bûrûngame bwîrikîtie.
- <sup>14</sup>Kwoogu îthuuranîreeni. Îbogeneeni ûmma ta mûciibi kauna. Ogeeraani wagîru ta îthaga rîa kûrigîria kîbara gîtigaatonywe.
- <sup>15</sup>Kwîthuuranîra kwenu kûthi gûtûmîria ntheto îmbega ya ûkiri, ikwîgue i ku iraatû bienu.
- <sup>16</sup>Îgiita rîonthe tûmagîraani wîtgio bûrî rong'o yenu kaingo bûûmba kûrigîria mîguî ya ûra mûthûûku, îra îrî mwanki.
- <sup>17</sup>Îkîraani wonokio bûrî nkoobia îra îrigagîria kîongo gîtigaatonywe. Thûkiani rûyîu rwa Kîrundu rûrî kiugo kîa Ngai.

<sup>18</sup>Kwa inya ya Kîrundu Ûmûtheru rombagaani rîonthe maromba ma mîthemba yonthe na ûragiani bunthe bûra bûkwenda bûrûthîrwa. Na kaingo bûûmba kûrûtha ûgu, karagaani bwîcûûbîrîte. Karagaani bûkîrombagîra antû ba Ngai bonthe.

<sup>19</sup>Ndombagîraani Ngai ampe mîgambo ya kûmenyithania kîriga kîa ntheto îmbega ndî na ûcamba.

<sup>20</sup>Nthaîkîîtwe n'ûntû bwa gûtûmîîria ntûmwa îno, ndî mûtûmwa wa Kîrîstû. Ndomberaani mbîgue ndî na ûcamba bwa gûtûmîîria ntheto îmbega bûra mbagîrîtwe.

<sup>21</sup>Mûruayia ûra twendeete na mwîtgua ngûgîni ya Mwathani, Tikikas, akabwîra mantû maakwa monthe bûmenye bûra ndî na bûra nkûrûtha.

<sup>22</sup>Ndamûtûma kîrî biû kaingo abwîra bûra tûrî na akîbwîkîra wîru.

<sup>23</sup>Ngai Baaba na Mwathani Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûkiri, wendo, na wîtgio.

<sup>24</sup>Ûtugi bwa Ngai bûrookaraga na bonthe bara beendeete Mwathani wetû, Yiesû Kîrîstû na wendo bûtathira.

## Apiripi

### Apiripi 1

- <sup>1</sup>I tiû Paûrû na Timotheo tûkûbwandîkîra baarûa îno, tûrî aruti ngûgî ba Yiesû Kîrîstû. Tûrîbwandîkîra biû antû ba Ngai bûrî Piripi, atongoria beenu na ateetheeria bara bûrî ndeni ya Kîrîstû Yiesû.
- <sup>2</sup>Ngai Baaba na Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû baroobwaa útugi na ûkiri.
- <sup>3</sup>Magiita monthe rîra mbûririkanaga incookagîria Ngai wakwa nkaatho.
- <sup>4</sup>Na rîonthe rîra mbûrombagîra, mbûrombagîra bwinthe nkeneete,
- <sup>5</sup>n'ûntû bwa bûra bûnteetheetie ngûgîni ya gûtûmîria ntheto îmbega kuuma ntugû îra bwamîîtîgîre mwanka îndî.
- <sup>6</sup>Ngûgî îra Ngai aanjîrie ndeni yenu i ngûgî îmbega. Na ndî na mma Ngai akaathi na mbere n'yo mwanka îthire, rîra Kîrîstû agaacooka.
- <sup>7</sup>Imbagîrue kwîgua ûgu îgûrû rîenu bwinthe, n'ûntû imbwendeete mûno. Ibûnteetheetie ngûgîni îno ya mwanya, îra Ngai ampete nduta. Ibwanteehiirie kûrûrîra ntheto îmbega twonania n'ya mma na ibûgûnteethia ndî niû îndî ndî nceera.
- <sup>8</sup>Ngai naiyî n'ûmma nkwaria inkwenda kûbwona bwinthe n'ûntû imbwendeete na wendo bwa Kîrîstû Yiesû.
- <sup>9</sup>Îromba rîakwa rîra nkûbûrombera i rîrî, atî wendo bwenu bûthi na mbere kwingîa, bwîgue bûrî na ûmenyo bunthe,
- <sup>10</sup>na bûmenye kûthuura bûrûthage mantû mara meega kîrî monthe. Rîru i rîo bûgaatuîka antû baatheru, na batarî na mabîtia mwanka rîra Kîrîstû agaacooka.
- <sup>11</sup>Na i rîo bûgaatuîka antû bakûrûthaga mantû maingî meega gûkûrûkîra kîrî Yiesû Kîrîstû. Bwarûtha ûgu bûkoonania ibûgûtîya Ngai na ibûkûmûkumia.
- <sup>12</sup>Aruayia na aarayia, ndîenda bûmenya mantû monthe mara ndarûthîrwe imaateethiirie ntheto îmbega yatamba.
- <sup>13</sup>Acikaarî na antû bara bangî bonthe ba nyomba ya mûnene ibaiyî nthaîkîtwe n'ûntû ndî mûthingati wa Kîrîstû.
- <sup>14</sup>Na n'ûntû bwa kûthaîkwa gwakwa, eetîgîri baingî ibagîite ûcamba mûno na batigûkuthûka gûtûmîria ntheto cia Ngai.
- <sup>15</sup>I mma antû bamwe batûmagîria mantû ma Kîrîstû barî na rûriitho na bakîthetanagia. Îndî kûrî bara batûmagîria n'ûntû bwa wendi bûra barî na bu.
- <sup>16</sup>Na barûthaga ûgu na wendo, n'ûntû ibaiyî i Ngai ampete ngûgî ya kûrûrîra ntheto îmbega.

- <sup>17</sup>Índî kûrî babu batûmagîria mantû ma Kîrîstû barî na itûmi bitarî biega. I bo bakwenda kûndeetera thîna îndî ndî nceera.
- <sup>18</sup>Índî nwîgue barîtûmîria n'untû bwa itûmi biega kana biithûuku, bûbu t'untû. Bûra bûrî na gîtûmi n'atî, ntheto cia Kîrîstû nigûtûmîrua na njîra cionthe. Kwoogu ingûkena na nkaathi na mbere gûkena.
- <sup>19</sup>N'untû bwa maromba meenu na ûteethio bûra buumaga kîrî Kîrundu wa Yiesû Kîrîstû, ndî na mma nkaatharua mbuume nceera.
- <sup>20</sup>Ndî na wîrîgîro bûûnene mûno atî, kîrî bûra bunthe ndûthaga, gûtirî rîo nkaarûtha untû bwa kûmbîkîra nthoni. Na ûgu i bu nkaraga mbîrîgîrîte. Wîrîgîro bwakwa n'atî, ngaakaraga na ûcamba bwingî mûno îndî na magiita monthe, mbonanagie na mantû mara ndûthaga bûra Kîrîstû arî ûmûnene, nwîgue ingaatûura mwoyo kana inkaûragwa.
- <sup>21</sup>Weegua ngaatûura mwoyo ngatûûrîra Kîrîstû. Naka na ngakua nwa baita.
- <sup>22</sup>Ndathi na mbere gûtûura, ûkeegua ndî na kaanya ga kûthi na mbere kûrutîra Mwathani ngûgî. Kwoogu ntithuura.
- <sup>23</sup>Kîrî mantû mamu marî maîrî, ntiuga i bûrîkû bwega. Inkwenda gûtigana na útûuro bûbû mbîgue ndî amwe na Kîrîstû. Na ûgu i bu bwega mûno.
- <sup>24</sup>Índî kwîgua ndî mwoyo ndeni ya mwîrî kûrî gîtûmi mûno kîrî biû.
- <sup>25</sup>Na ndî na mma ûgu i bu gûgaakara. Kwoogu, nkeegua ndî amwe naabi bwinthe mbûteetheerie bûkûre, bûkeneere wîtîgio bwenu.
- <sup>26</sup>Rîra nkauma gûkû mbûye, bûkeegua bûrî na itûmi biiganu bia gûnkeneera n'untû bwa mantû mara Kîrîstû Yiesû arûthîte naani.
- <sup>27</sup>Índî wana ndakara ata, bûtikaariganîrueni i gûkaraga mûkarîre ûra ûgaatûma ntheto îmbega ya Kîrîstû îtîywa. Kwoogu ndaaya kûbwona kana ndaremwa kûûya, ndeenda kwîgua ibûrikîte wîtîgioni bûgwatanîrîte. Ndeenda kwîgua bûrîrîrîra wîtîgio bûra tûrî na bu kumania na ntheto îmbega bûgwatanîrîte.
- <sup>28</sup>Bûtikaamakue n'anthû beenu untûûni kinya bûrîkû. Ûcamba bwenu i bu bûgaatûma bamenya i bo bakaathirua, biû bwonokue. Na i Ngai akaarûtha ûgu.
- <sup>29</sup>Ngai atibûthaarimîte na kaanya ga gwîtîgia Kîrîstû gonka. Abûthaarimîte kinya na kaanya ga kûnyamaarua n'untû bwa Kîrîstû.
- <sup>30</sup>Ibwoneete bûra nnyamaarîtue bûgana n'untû bwa Kîrîstû. Na ibwîgîtue wana îndî nwa nkûnyamaarua. Índî na wana biû ibûkûnyamaarua nkînyamaarua.

## Apiripi 2

- <sup>1</sup>Kwîgua bûrî ndeni ya Kîrîstû ikûbwîkagîra wîru? Í wendo bwa Kîrîstû ibûbûmagîria? Bûrî ngwatanîrooni îmwe ya gîkîrundu? Ibwîgagua bûrî na nkoro imbega cia kwîganîrua kîao?

- <sup>2</sup>Na n'ûntû i bu kûrî, tûmagaani nkenaga mûno na kwîgagua bûrî na mathûgaanio mamwe, wendo bûmwe, na bûgwatanîrîte meerekeeriani meenu.
- <sup>3</sup>Bûtikaarûthe ûntû na rûriitho kana wîkumia. Muntû nenyiagie kîrî ûra ûngî, na nathûkagie bara bangî ta bo barî gîtûmi nkûrûki yake.
- <sup>4</sup>Bûtikaathûgaanagîrie wamantû meenu monka. Thûgaanagîriani ma bara bangî wana mo.
- <sup>5</sup>Bûbatîrue bwîgua bûrî na mathûgaanio ta ma Yiesû Kîrîstû na bûkara ta we.
- <sup>6</sup>Kîrîstû aakari ta Ngai mantûûni monthe. Îndî amwe noogu, eerekeeria na baganeene na Ngai.
- <sup>7</sup>Aaciarirwe arî muntû, eetuîkithia gîntû gûtarî, aatuîka mûruti ngûgî.
- <sup>8</sup>Agûtuîka muntû, eenyithia, aathîkîra Ngai mwanka aakua, gîkuû kîra aakuire mûtharabaani.
- <sup>9</sup>Na gîku i kîo gîatûmire Ngai amûneneithia mûno na amwaa riîtwa rîra rîrî îgweta nkûrûki ya mariîtwa mara mangî monthe.
- <sup>10</sup>Na i kîo n'ûntû bwa riîtwa rîake biûmbe bionthe bikaamûturîria maru. Biûmbe bira birî îgûrû na antû bonthe barî nthîgûrû bara ûkeegua barî mwoyo na bara bakaariûkua bakamûturîria maru.
- <sup>11</sup>Na wakîra kîûmbe gîkauga Yiesû Kîrîstû i Mwathani, bikumithie Ngai Baaba.
- <sup>12</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, rîonthe ibwamenyagîra bûkambathîkîra rîra ndarî kwenu. Îndî îndî ntarî amwe naabi i rîo bûbatîrue bûmenyeera mûno nkûrûki kwathîkîra bûra nkûbwîra. Îrutagaani ngûgî imbega bûgîkuthûkaga Ngai mûno mûtûûrîreeni wenu wa wonokio.
- <sup>13</sup>I Ngai akûruta ngûgî ndeni yenu akîbweyaga wendi na akîbûûmbithagia kûrûtha bûra bûmûkenagia.
- <sup>14</sup>Rûthagaani mantû monthe bûtakûnung'una kana bûtagûkararia,
- <sup>15</sup>kaingo bûtuîka aana ba Ngai baatheru batarî na mabîtia. Bûtûûraga na antû batarûthaga bûra kwagîrîte, antû ba meeyia. Werû bwa mûkarîre wenu ûbathararagîra ta bûra werû bûthararaga mwinduuni.
- <sup>16</sup>Gwataani ntheto îra yeyaga antû mwoyo bûmiitie kaingo mbûkeneera ntugû îra Kîrîstû agaacooka. Bûbu i bu bûkoonania ngûgî îra ndutîite kîrî biû t'ya mana.
- <sup>17</sup>Na wana kinya ûkeegua inkwîrwa mbûragwe mbûyûrîrie kîgongwana kîa ngûgî yenu kîra bûrutagîra Ngai n'ûntû bwa wîtîgio bwenu nwa nkene. Na kwoogu ingûkeneera bûgîkeneera bwinthe.
- <sup>18</sup>Na bûbatîrue bûkena n'ûntû bwa bu amwe naani.



- <sup>19</sup>Weegua i kwenda kwa Mwathani Yiesû, inkwîrîgîra gûtûma Timotheo kîrî biû nyuma ya îgiita rîtarî rîraaya kaingo ndamenya bûra bûrî ngîa wîru.
- <sup>20</sup>Gûtirî muntû ûngî kîrî bara ndî na bo abûthûgaanagîria ta Timotheo.
- <sup>21</sup>Bara bangî bonthe i mantû maa monka beendaga kûrûtha. Batiendaga kûrûtha mantû ma Yiesû Kîrîstû.
- <sup>22</sup>Ibwiyî Timotheo we noonanîtie bûra akari. Tûrutîite n'we ngûgî ta mwana na îthe, n'ûntû bwa ntheto îmbega.
- <sup>23</sup>Inkwîrîgîra kûmûtûma kîrî biû na mpwî bûra kûûmbîka, ndatiga nkûmenya bûra mantû maakwa magakara.
- <sup>24</sup>Na ndî na mma Mwathani aganteethia mbûye ndî niû nyuma ya îgiita rîtarî rîraaya.
- <sup>25</sup>Bwatûmire mûruayia Epabironditas aaya gûnteetheeria mantûûni maakwa. Tûrutaga ngûgî amwe n'we na nangwatagia kûrûrîra ntheto îmbega. Îndî ndîona imbagîrîtwe kûmwîra acooke kîrî biû.
- <sup>26</sup>Ndîenda acooka kîrî biû n'ûntû nakwenda kûbwona mûno bwinthe. Arî na bata ya kwenda bûmwona n'ûntû naiyî ibûreegiirue bûra araayîtue bûgana.
- <sup>27</sup>I mma we naraayîtue mûno, akubî akua. I Ngai aramwîgiirue kîao. Îndî t'we wenka, wana niû Ngai narambîgiirue kîao kaingo ntagwatwa i kîthikîro, n'ûntû agîkuire nkîgwatwa i kîthikîro kînene.
- <sup>28</sup>Kwoogu ndîenda mûno acooka kîrî biû bûmwona kaingo bûkena, na niû naani ntiga gûtangîka i bûra nkûmenya ibûkûthûgaania bûtamwene.
- <sup>29</sup>Aaya mûkeneereeni n'ûntû i mûruti ngûgî wa Mwathani. Na tîyagaani bara bakari ta we.
- <sup>30</sup>Bûbatîrue bûtîya Epabironditas n'ûntû ararî akubî gûkuîra ngûgîni ya Kîrîstû. Areebîkîrîte ûgwatiini bwa gîkuû kaingo anteethia. Na gûnteethia kûra aranteethiirie i kûra bwagîrîtwe bûnteethia.

### **Apiripi 3**

- <sup>1</sup>Na bûngî na bu, aruayia na aarayia, kenagaani n'ûntû bwa kwîgua bûrî ndeni ya Mwathani. Ntikwona îrî thîna gwakwa kûbwandîkîra mantû ndabwandîkîre kaîrî, n'ûntû i mantû marî na gîtûmi kîrî biû.
- <sup>2</sup>Îmenyeereeni mûno kîrî antû bara barûthaga mantû maathûûku. Batikari t'antû bakari ta kurû. Na bakenagîra gûtema mîrî ya antû na njîra ya kûbataana kûringana na watho bwa Ayaundi.
- <sup>3</sup>Tiû i tiû tûtaanîtwe rûtaano rwa mma. Tûgongaga Ngai tûrî na Kîrundu na tûkumagia Kîrîstû Yiesû. Kûringana na wîtîgio bwetû tûtiîgwatia kîmuntû,

- <sup>4</sup>amwe na kwîgua niû nkeenda ntiaga gîa kwîgwatia. Ûra akûthûgaania arî na itûmi bia gûtûma eegwatia mantû ma kîmuntû, nkeenda itûmi biakwa i bio bingîa nkûrûki ya biake.
- <sup>5</sup>Nwa mbuge ndataanirwe ndî na ûkûrû bwa ntugû inyanya. Gûciarwa, ndî Mwisiraeri wa rûrîyo rwa Benjameni, na ndî Mwîbirania kanyinyari amwe na aciari baakwa. Na mantûûni ma kwathîkîra watho, ndarî Mûbarisai wengwa.
- <sup>6</sup>Indakenagîra mûno kûnyamaaria eetîgîri. Na indamenyagîra mûno kwathîkîra watho, bûra gûtarî we akînduta mabîtia.
- <sup>7</sup>Îndî mantû monthe mara ndoonaga marî gîtûmi mûno, îndî mmoonaga marî mootheri kuuma nkûmenya Kîrîstû.
- <sup>8</sup>Na ti mantû mamu monka. Mantû monthe i mootheri mmaganaanîtie na baita ya kûmenya Kîrîstû Yiesû Mwathani wakwa. N'untû bwa Kîrîstû, intiganîite na mantû mara mangî monthe. Mantû mara mangî monthe mmoonaga marî ma rûko kaingo nkara na Kîrîstû wenka,
- <sup>9</sup>na mbîgua ndî kîmwe n'we cwe. Indatigire gwîtuîkithia ûmwagîru na kûthingata watho. Îndî ndî ûmwagîru kuumania na wîtîgio bwakwa kîrî Kîrîstû. Na i Ngai antuîkithîtie ûmwagîru n'untû bwa wîtîgio bwakwa.
- <sup>10</sup>Îndî bûra nkwenda i kûmenya Kîrîstû na kûmenya inya ya kûriûka gwake. Ndîenda kwîgua ndî na ngwatanîro n'we kûnyamaaruani kûra aanyamaariirue na nkua gîkuû ta gîake<sup>11</sup>mbona mwoyo rîra nkaariûkua na njîra nna.
- <sup>12</sup>Tika nkuuga ûntû bûbu ibûtuîkîkîite, ndî ûmwagîru kûrû. Ntikûrî kwingia yerekeeria rîru. Ingûcûgia na inya mûno kwingia rîo kîra mbîtîrîtwe gîtuîka gîakwa n'untû i kîo gîatûmire Kîrîstû aantuîkithia wake.
- <sup>13</sup>Aruayia na aarayia, niû ningwa imbiyî ntikûrî nkwea kîra mbîtîrîtwe. Bûra ndûthaga, ka ndiganagîrua i mantû mara maakûrûkire. Ngeragia na inya mûno kûrûtha mara mbagîrîtwe kûrûtha îndî.
- <sup>14</sup>I ta kuugia mbugîtie rwîro ntagûtangatanga ntarîite rûrigi, kaingo mpeewa kîewa kîra Ngai ambîtîrîite îgûrû gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû Yiesû.
- <sup>15</sup>Ûgu i bu twagîrîtwe tûthûgaanagia, bara tûrî baakûrû gîkîrundu. Ûkaaya kwîgua kûrî we atakûgwatanîra na ûgu, Ngai agaatumu aciûkîrwe.
- <sup>16</sup>Îndî nwa mwanka tûthingate ûmma bûra twiyî, bûtûtongoragîrie mîtûûrîreeni yetû.
- <sup>17</sup>Aruayia na aarayia, karagaani bûra bwonaga nkari. Nthûkiani ndî ngerekano. Raithagaani bwega bûkoona bûra bara barî mîkarîre yagîrîte bakaraga, bara barî mîkarîre îkari bûra bwonire tûkari.

<sup>18</sup>Ndarabwîra kaîrî na kaîrî, îndî ka mbwîreeni kaîrî ngîttûûraga meethori atî, n'antû baingî boonanagia n'anthû ba mûtharaba wa Kîrîstû kuumania na mîkarîre yao.

<sup>19</sup>Îndî na bo ibakaathirua mûthiani. Nda ciao i cio batûmîkagîra irî ngai na beekumagia na mantû mara barûthaga batakwona marî îgi. Bathûgaanagîria wamantû ma ûtûûro bwa gûkû nthîgûrû monka.

<sup>20</sup>Îndî tiû tûrî ba îgûrû. Ga tweteereete Mwonokia wetû, Mwathani Yiesû Kîrîstû auma îgûrû aaya.

<sup>21</sup>Rîra akaaya agatûgarûra mîrî îgîe mwago ta wa mwîrî wake kwa inya îra agaatumîra kwatha bionthe.

#### **Apiripi 4**

<sup>1</sup>Eendwa, aruayia na aaraayia, inkwenda twonana mûno. Ndîenda twonana n'ûntû ibûnkenagia mûno na indîkumagîria biû. Eendwa, karagaani bwîrikîtie wîtîgioni bwenu kîrî Mwathani.

<sup>2</sup>Ndeenda eekûrû babu baîrî, Euondia na Sintike beeganua n'ûntû i ba Mwathani.

<sup>3</sup>Woû tûrutaga ngûgî naawe, ingûkûûria ûteethie eekûrû babu, woû mwîtgua. Itwarutîite ngûgî ya gûtambia ntheto îmbega na bo na inya mûno tûrî na Kîrementi na bara bangî twarî na bo. Mariîtwa maaoma imaandîke îbukuuni rîa mwoyo.

<sup>4</sup>Rîonthe karagaani bûyûrîitwe i gîkeno ndeni ya Mwathani. Na ka mbwîreeni kaîrî, ûyûragwaani i gîkeno!

<sup>5</sup>Îgaguani bûrî abooreeri kîrî antû bonthe. Na bûtikaariganîrueni Mwathani neengeerie kûûya.

<sup>6</sup>Bûtikaamakue n'ûntû nwa bûrîkû, rombagaani rîonthe thîna yaya. Îragaani Ngai mara bûkwenda abûrûthîra. Cookagîriani Ngai nkaatho rîra bûkûromba.

<sup>7</sup>Bwarûtha ûgu bûkoona ûkiri kuuma kîrî Ngai, ûkiri bûra bûtamenyeka bûra bûgana na mathûgaania ma muntû. Na ûkiri bûbu bûkaamenyeera nkoro cienu na mathûgaania meenu ndeni ya Kîrîstû Yiesû.

<sup>8</sup>Nkîthiria, aruayia na aarayia, ka mbwîreeni ûûgû--thûgaanagîriani mantû ma mma, na mara meetîgîrîkîite, na mara maagîrîte, na mara matheru, na mara mathongi na mara marî îgweta. Thûgaanagîriani mantû mara meega, na mara maagîrîte gûkaathwa.

<sup>9</sup>Rûthagaani mantû mara bwerutanire bwamagwata kuumania naani, mara bweegiirue nkiuga na bwona nkîrûtha. Bûkarûtha ûgu Ngai wa ûkiri akeegua arî amwe naabi.

- 10**Mwathani natûmîite nkena mûno n'ûntû bwa bûra bûcookeete gûnteethia kaîrî. Imbiyî gûtirî rîo bwandiganîrua, îndî bantû a kagiita kagana ûna bûtaarî na kaanya ga kûmbonia bûtindiganîrîtue.
- 11**Na ntikuuga ûgu n'ûntû ndî na thîna. Indeerutanire kûganîrwa i bira ndî na bio.
- 12**Imbiyî bûra gûkari muntû arî na biiniini kana arî na biingî. Indîrutanîite witho bûbu bwa kûganîrwa mbai kana ndî na yûûra, ndî na biingî kana biiniini.
- 13**Kwa inya ya Kîrîstû gûtirî ûntû ntaûmba kûrûtha.
- 14**Ibwarûthire bwega bwanteethia mathînaani maakwa.
- 15**Biû bwingwa ibwiyî nkuuma gûtûmîiria ntheto îmbega gîteere kîa Macendonia ntugûûni cia mbere, gûtirî kanica îngî yanteethia împa gîntû, tatiga biû Apiripi. Twatumîite ûnyanya bwa kwewa na kweyana.
- 16**Rîra ndarî Thesaronike ibwantûmîire ûteethio maita magana ûna.
- 17**Na ntikuuga ûgu n'ûntû bwa kwenda bûntûmagîra biewa. Ga nkwenda bûthaarimwa n'ûntû bwa bûra bûndûthîrîte.
- 18**Îndî ndî na bia kûgana na biakûrûkîria! Ndî ûmûganîre mûno nkûrûki i biewa bira bwanenkeere Epabironditas aandeetera. Biewa bienu bikari ta kîgongwana kîrî mûcinko ûrî mûrîo, kîra Ngai eetîgîrîtie na gîkûmûkenia.
- 19**Ngai ûra ntûmîkagîra akabwaa bionthe bira bûrî bata na bio. Arî ûtonga bwa kûrigaria ndeni ya Kîrîstû Yiesû.
- 20**Ngai Baaba wetû arookumagua tene na tene. Aameni.
- 21**Nkeetheriani wooru ûmwe wa antû ba Ngai ndeni ya Kîrîstû Yiesû. Aruayia bonthe bara tûrî na bo naaga bakûbûkeethia.
- 22**Bûgûkeethua n'antû ba Ngai bonthe bara barî naaga, na mûno mûno, n'aruti ngûgî ba Kaisaarî.
- 23**Ûtugi bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû bûrookaraga naabi.

## Akolosai

### Akorosai 1

- <sup>1</sup>I niû Paûrû nkûbwandîkîra tûrî na mûruayia wetû Timotheo. Ntuîkithîtue mûtûmwa wa Kîrîstû Yiesû wata bûra kwarî kwenda kwa Ngai.
- <sup>2</sup>Tûbwandîkîrîte biû antû ba Ngai bûtûire Korosai. Bûrî aruayia na aarayia eetîgua ndeni ya Kîrîstû. Ngai Baaba wetû aroobwaa útugi na ûkiri.
- <sup>3</sup>Rîra tûbûrombagîra, rîonthe itûcookagîria Ngai nkaatho, Îthe wa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû,
- <sup>4</sup>n'ûntû itwîgîtue bûra bwîtîgîtie Kîrîstû Yiesû na bûra bwendeete antû bonthe ba Ngai.
- <sup>5</sup>Bûrûthaga ûgu n'ûntû bwa kwîgua bûrî na wîrîgîiro bwa kîra bwaigîrîtwe îgûrû. Na wîrîgîiro bûbu, i bûra bweegiirue kuuma wo rîra bwatûmîrue ntheto îmbega ya mma.
- <sup>6</sup>Ntheto înu îmbega bwatûmîrue nîtambîite nthîgûrû yonthe, yagarûra mîoyo ya antû gûntû kunthe ta bûra yabûgarûrire bûkûmîgua rîa mbere, bwamenya ûmma bwa útugi bwa Ngai.
- <sup>7</sup>Bwarutanirwe ntheto îmbega i mwendwa Epabaras, mûruti ngûgî wa Ngai amwe naati. Epabaras i mwîtîgua ngûgîni ya Kîrîstû îra akûmûrutîra naaga bantû eenu.
- <sup>8</sup>N'we aatûmenyithiirie bûra Kîrundu atûmîite bwîgua bûrî na wendo bûgana.
- <sup>9</sup>N'ûntû bwa ûgu, tûkwîgua mantû meenu wana tiû itûbûrombagîra rîonthe. Tûrombaga Ngai atûme bûmenye bunthe bûra eendaga. Na itûmûûragia abwe ûûme bunthe na atûme bûmenye mantû ma gîkîrundu.
- <sup>10</sup>Rîru mûtûûrîre wenu ûkeegua ûkîonania bûrî antû ba Mwathani na bûkamûkenagia na njîra cionthe. Bûkaathi na mbere kûrûtha mantû meega ma mîthemba yonthe na bûkeerutana kûmenya Ngai nkûrûki.
- <sup>11</sup>Marombaani meetû itûûragia Ngai abwongeere kwa wingî inya yake îrî mwago kaingo bwetagîra na bûûmagîria mantû monthe bûkeneete<sup>12</sup>bûgîcookagia nkaatho kîrî Baaba. N'we aatûmire twona rûgai ûneneeni bwa werû bûra athuuranîrîte antû baake.
- <sup>13</sup>Naatûrutire inyaani ya ûra aathanaga mwinduuni atwira ûneneeni bwa Mwana wake ûra eendeete mûno.
- <sup>14</sup>Ngai aatûkûûrîre na Mwana wake atûrekera meeyia meetû.
- <sup>15</sup>Kîrîstû atuâtîtie Ngai ûra atooneka na meetho, na i mûnene mûno kîrî biûmbe bionthe.

- <sup>16</sup>Into bionthe bia îgûrû na bia nthîgûrû biaûmbirwe n'we. Bira bionagwa na bira bitoonagwa, anene, aathani, atongoria, na bara barî na watho baûmbirwe n'we. Into bionthe biaûmbirwe gûkûrûkîra kîrî we na birî oogo n'ûntû bwake.
- <sup>17</sup>Kîrîstû nwa aarî oogo wana mbere ya into biûmbwa na n'we abitûîrie bionthe.
- <sup>18</sup>Kîrîstû n'we kîongo gîa kanica, kanica i mwîrî wake. N'we mwambia. Aariûkire arî wa mbere kaingo eegua arî mûnene wa mantû monthe.
- <sup>19</sup>I Ngai eendire bûra bunthe akari bûtûûra ndeni ya Kîrîstû.
- <sup>20</sup>Na gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû, Ngai naathiriirie ûthû bûra aarî na bu na antû. Aareetire ûkiri kîrî into bionthe bia îgûrû na bia nthîgûrû n'ûntû bwa nthakame ya Kîrîstû îra yeetîgire mûtharabaani.
- <sup>21</sup>Bûtikaariganîrueni kûrî rîra bwarî aaraaya na Ngai. Bwarî anthû baake n'ûntû bwarî na mathûgaanio maathûûku na bwarûthaga mantû maathûûku.
- <sup>22</sup>Îndî îndî Ngai nabûtumîite ûcoore gûkûrûkîra kîrî gîkuû gîa Kîrîstû arî mwîrîni wa kîimuntû. Na Kîrîstû aarûthire ûgu kaingo abwira kîrî Ngai bûrî baatheru, bûtarî na mabîtia, na bûrî na riitwa rîega.
- <sup>23</sup>Îndî ingî nwa mwanka bûthi na mbere kwîgua bûrî na wîtgio bwîbandîite kîrî bu bwarika. Bûtikeenyenye buuma wîrîgîrooni bûra bwagîire na bu rîra bweegiirue ntheto îmbega. Ntheto îno îmbega nîtmîrîitue nthîgûrû yonthe. Na niû Paûrû, Ngai nanthuurîite ntûika mûruti ngûgî wake n'ûntû bwa yo.
- <sup>24</sup>Inkeneete i bûra nnyamaaraga n'ûntû bwenu nkîûyûrîria kûnyamaara kûra mwîrî wa Kîrîstû ûbatîrue ûnyamaara kinya îndî. Mwîrî wa Kîrîstû i kanica. Na mathîna mama mwîrî wakwa wonaga, wonaga mo n'ûntû bwa kanica.
- <sup>25</sup>Ngai aantûkithiirie mûruti ngûgî ya kanica mbingia mwîto ûyu na kûbûtûmîria kiugo gîake.
- <sup>26</sup>Mûbango ûyu wa Ngai kîrî biû bûtarî Ayaundi warî kîriga kuuma îgiita rîa antû ba tene. Antû bataumenya n'ûntû warî ûmwithe. Îndî i rîo Ngai augwûrîite antû baake.
- <sup>27</sup>Îndî Ngai neendire kûmenyithia antû bûra kîriga gîku kîrî ithaarimo birî mwago ûgana kîrî bara batarî Ayaundi. Na kîriga gîku i kwîgua Kîrîstû ûra bwîrîgîrîite kwîgua bûrî amwe n'we mwagooni wake, arî ndeni yenu.
- <sup>28</sup>Tûtûmagîria antû bonthe Kîrîstû. Tûbakaanagia na tûkabarutana na ûûme bunthe kaingo tûbanenkanîra kîrî Ngai barî eetîgîri baûyûru ndeni ya Kîrîstû.
- <sup>29</sup>Na kûng'ang'anaani kûra nng'ang'anaga na ngûgî îno, n'inya înene ya Kîrîstû îrutaga ngûgî naani.

## Akorosai 2

- <sup>1</sup>Inkwenda bûmenya bûra nng'ang'anaga na njîra ya maromba n'ûntû bwenu, n'ûntû bwa kanica ya Raondisia, na n'ûntû bwa kinya bara bataambona.
- <sup>2</sup>Ndûthaga ûgu kaingo mbwîkîra wîru bwithe na kaingo bûgwatithanua i wendo. Ndienda bûciûkîrwa kûrû, bûmenya kîriga kîa Ngai kîra gîkoneetie Kîrîstû.
- <sup>3</sup>Mantû marî gîtûmi monthe ma ûûme na ma ûmenyo marî kîrî Kîrîstû.
- <sup>4</sup>Ndîbwîra ûgu kaingo bûteeneerua i muntû na mîgambo ya ûrongo wana weegua bûkîmîgua îkeeguîka taka îrî îmîega.
- <sup>5</sup>Wana weegua ntirî akubî naabi tûrî amwe gînkoro. Na inkenaga rîra mbîgagua mûkarîre wenu n'ûmwega na atî wîtîgio bwenu kîrî Kîrîstû i bûûriku.
- <sup>6</sup>Kwoogu n'ûntû ibwetîgîre Yiesû Kîrîstû arî Mwathani wenu, karagaani ta we.
- <sup>7</sup>Îbandeeni kîrî Kîrîstû bûkûre bûrî na wîtîgio bûûriku, wata bûra bwarutanirwe. Na cookagîriani Ngai nkaatho inyingî mûno.
- <sup>8</sup>Muntû atikaabûte na ûûme kana na ûrutani bwa ûrongo bûtarî ara bûrî. Uûme ta bûbu kana ûrutani ta bûbu bûtiumanagia na Kîrîstû, buumanagia na kîwîthîre gîa antû kûringana na moorutani ma kînthîgûrû.
- <sup>9</sup>Kîrîstû i muntû arî na bûra bunthe Ngai akari ndeni yake.
- <sup>10</sup>N'we mûnene wa anene bonthe na wathani bunthe. Na ndeni yake bûûyûrîitwe n'ithaarimo bionthe bia gîkîrundu.
- <sup>11</sup>Bûgwîtgîra Kîrîstû i taka bwataanirwe. Bûtaataanwa bûra antû bataanagwa na kayiû. Bwataanirwe rûtaano rwa gîkîrundu, ta ru rûtaano rwa gîkîrîstû, bwatigana na mantû maathûûku ma kîmwîrî.
- <sup>12</sup>I taka bwathikanîrue amwe na Kîrîstû kûbaatithuani kwenu na kûbaatithuani gûku bwariûkanîrue amwe n'we n'ûntû bwa gwîtgîa inya înene ya Ngai ûra aamûriûkiirie.
- <sup>13</sup>Mbereeni bwarî baakuû n'ûntû ibwarî na meeyia na bûtaarî bûkûthirua mantû maathûûku ma kîmwîrî. Îndî îndî Ngai nabûrekerete meeyia meenu monthe na abwaa mwoyo amwe na Kîrîstû.
- <sup>14</sup>Mawatho mara maandîke imaarûire naati matûgiitîra îgamba. Îndî na njîra ya kwambwa amwe na Kîrîstû mûtharabaani îgamba rîra twaandîkîrîtwe Ngai nabuutîite rîo.
- <sup>15</sup>Agu noogo Kîrîstû aacindîire anene na aathani ba Nkoma abeekîrithia nthoni mbere ya mwingî akûbathiria inya rîra aambirwe.
- <sup>16</sup>Muntû atikaabwîkîre watho îgûrû rîa irio bira bûrîyaga, biakûnyua bira bûnyunyaga, biatho, kûyiûka kwa mweri, kana ntugû ya Sabatû.



<sup>17</sup>Mantû ta mamu monthe n'irundu bia ûntû bungwa bûra bwayire nyumaani. Na Kîrîstû n'we ûntû bûbu.

<sup>18</sup>Antû bamwe beendaga gwîtuîkithia antû abooreeri. Barombaga araîka na baaragia bûra booneete bioneki. Antû ta babu batikaabûrute mabîtia babwîra îbûbîtagia n'ûntû bûtirûthaga ûgu barûthaga. Beekumagia mana kuumania na mathûgaania maa maathûûku,

<sup>19</sup>na batirikîite kîrî Kîrîstû. Kîrîstû n'we kîongo kîa mwîrî ta uu kanica. N'we areraga mwîrî na n'we agwatithanîtie tûrûngo mwanya mwanya amwe na mîkiia. N'we akûragia mwîrî kûringana na bûra Ngai akwenda.

<sup>20</sup>Ibwakuyanîrie na Kîrîstû abûtigithania na moorutani ma antû. N'ata îndî kaîrî bûgûcooka kîrî maathana ma kînthîgûrû mara maugaga,

<sup>21</sup>"Ûtikaagwate gîkî," kana "Ûtikaarîe kîna," kana "Ûtigaatonge kîna"?

<sup>22</sup>Maathana ta mamu makoneetie into bira bithiraga biatûmîka. I maathana na moorutani matuîtwe n'antû.

<sup>23</sup>Kwathîkîra maathana ta mamu gûkaraga ta kûûmea n'ûntû muntû kûmaathîkîra nwa mwanka eerute, eegue arî muntû mûbooreeri na eemenyeereete mûno mantûûni ma kîmwîrî. Îndî tika mantû ta mamu maûmba mûtugo wa kîmuntû, ta uu wa wîyia.

### Akorosai 3

<sup>1</sup>Woonâ bwariûkanîrue amwe na Kîrîstû, mworooto wenu nwîgague ûrî wa mantû mara marî îgûrû kûra Kîrîstû akari nthî rûteere rwa njara ya ûrîo ya Ngai.

<sup>2</sup>Bûtikaathûgaanagîrieni mantû ma aaga nthîgûrû. Thûgaanagîriani mantû ma îgûrû,

<sup>3</sup>n'ûntû ibwakuyanîrie na Kîrîstû mwoyo wenu waigwa kîrî we ndeni ya Ngai.

<sup>4</sup>Rîra Kîrîstû akoonanua, ta we mwoyo wenu, wana biû bûkoonanua amwe n'we mwagooni.

<sup>5</sup>Kwoogu karagaani taka bûrî baakuû kîrî mantû ma kînthîgûrû: mantû ta ûmaramari, mantû ma rûko, na bata ya kûrûtha mantû maathûûku. Bûtikeerirîrie into bia antû kwîrirîria gûku kûthûkia kaanya ka Ngai.

<sup>6</sup>Ngai agaakaanûkia bara batamwathîkagîra, bara barûthaga mantû ta mamu.

<sup>7</sup>Wana biû mbere bûtuîka eetîgîri ibwarûthaga mantû ta mamu.

<sup>8</sup>Îndî îndî bûtibatîrue bûthûûra, kana bwîgua bûrî antû ba marûrû, kana bûrûtha ûthûûku, kana bûrumana kana bwaria mantû ma nthoni.

<sup>9</sup>Na bûtibatîrue bûrongoania n'ûntû ibwatiganire na mîtugo îmîthûûku îra bwatûûraga n'yo mbereeni.

- 10**Îndî bûtûûraga bûrî antû ba mûtugo ûngî ûra uumanagia na Ngai. Athiîte na mbere akîbûgarûraga meeciiria kaingo bûthi bûkîgarûkaga bûkara ta we.
- 11**Mûtûûrîreeni ûyû, gûtirî mwanya kaîrî wa Mûyaundi na ûra atarî Mûyaundi. Gûtirî kuuga ûyû n'ûmûtaane na ûyû ti mûtaane. Kana îno i nkombo na ûyû ti nkombo. Na kîthoomo ti kîo kîrî gîtûmi mûno. Kîrîstû wenka n'we arî gîtûmi na arî ndeni yetû twinthe.
- 12**Biû bûrî antû ba Ngai bara aathuurire. Bûrî baatheru na bûrî eendwa baake. Kwoogu îgaguani bûrî na nkoro cia kwîganagîrûa kîao. Îgaguani bûrî antû ba kûrûthaga mantû meega na ba kwînyithia, bûrî antû ba ûkiri na bûkîûmagîria mantû.
- 13**Inyîkanagîriani na rekanagîraani bwabîtanîria. Wata bûra Kîrîstû aabûrekeere, wana biû ibûbatîrue bûrekagîra bara bangî babûbîtîria.
- 14**Na nkûrûki ya mantû monthe endanagaani n'ûntû wendo i bu bûtûgwatithanagia kûrû.
- 15**Nkoro cienu iciûyûrwe n'ûkiri bwa Ngai n'ûntû Ngai aabwîtire bûkaraga na ûkiri ta tûcuncî twa mwîrî ûmwe. Na rîonthe cookagîriani Ngai nkaatho.
- 16**Kiugo gîa Kîrîstû ikîbûûyûre nkorooni cienu. Tûmagîraani ûûme bunthe bwîrutanage na bweyanage ûkûrû bwingwa. Inagaani cabuurî, nyîmbo cia Ngai, na nyîmbo cia gîkîrundu bûgîcookagîria Ngai nkaatho nkorooni cienu.
- 17**Mantû monthe mara bûkaarûthaga, kana mara bûkaaragia, marûthageeni riîtwaani rîa Mwathani Yiesû bûgîcookagîria Ngai Baaba nkaatho gûkûrûkîra kîrî Yiesû.
- 18**Biû eekûrû, înyithagieni kîrî arûme beenu n'ûntû i bu kwagîrîte kîrî bara beetîgîtie Mwathani.
- 19**Naabi arûme, endagaani eekûrû beenu. Bûtikaabeegue marûrû.
- 20**Naabi aana, athîkagîraani aciari beenu mantûûni monthe, n'ûntû ûgu i bu Mwathani akenagîra.
- 21**Naabi beethe ba aana, bûtikaathûûrie aana beenu baaya gûkua nkoro.
- 22**Naabi nkombo, athîkagîraani anene beenu ba aaga nthîgûrû mantûûni monthe. Na ti kuuga bûbaathîkagîre warîra babûrûngamîrîite kaingo bûbakenia. Baathîkagîreeni na nkoro imbega bûgîkuthûkaga Ngai.
- 23**Barutagîreeni ngûgî mantûûni monthe bûrî na nkoro imbega ta Mwathani bûkûrutîra ngûgî na t'antû.
- 24**Wata bûra bûkûmenya bûkeewa rûgai i Mwathani rûrî kîewa. Ririkanagaani atî, i Mwathani Kîrîstû bûkûrutîra ngûgî.

<sup>25</sup>Muntû wonthe ûra akaarûtha mabîtia akeewa îkaanûkia rîganeene na mabîtia mara arûthîite. Ngai agambithagia antû gûtarî kîmenyano.

#### **Akorosai 4**

<sup>1</sup>Naabi anene ba nkombo, rûthagîraani nkombo cienu bûra kwagîrîte. Ririkanagaani wana biû bûrî na mûnene wenu îgûrû.

<sup>2</sup>Rîonthe rombagaani bûkîmenyagîira na bûgîcookagîria Ngai nkaatho.

<sup>3</sup>Tûrombagîreeni na tiû Ngai atwe kaanya ga gûtûmîiria kîriga kîa mantû ma Kîrîstû. Nthaîkîitwe n'ûntû bwa gûtûmîiria mantû mamu.

<sup>4</sup>Ndombagîraani ntûmagîirie ntheto îno îmbega ngîtaragîria bwega bûra mbagîrîtwe.

<sup>5</sup>Karagaani na ûûme rîra bûrî amwe na bara batarî eetîgîri. Na tûmagîraani îgiita rîenu bwega.

<sup>6</sup>Mîgambo yonthe îra bûkaaria nîigue îrî mîgambo ya ûtugi. Bûbatîrue antû babûûria biûria bûmenya kûbacookagîria bûra kwagîrîte.

<sup>7</sup>Tikikas, mûruayia mwendwa, na mwîtigua ngûgîni îmwe naati îra tûrutagîra Mwathani akabwîra mantû maakwa bûmenye bûra ndî.

<sup>8</sup>Ndamûtûma kîrî biû kaingo abwîra bûra tûrî na akîbwîkîra wîru.

<sup>9</sup>Ndabatûma barî na Onesimas wa kuuma naagu kwenu. Wana we i mûruayia, mwendwa na mwîtigua. Baaya bakabwîra bûra mantû marî naaga.

<sup>10</sup>Bûgûkeethua n'Arîstakas. Tûthaîkîitwe n'we nceera. Na wana Maariko mûruagina wa kîimûciî wa Baranaba akûbûkeethia. Maariko aaya bûmûgwate ûgeni wabûra bweerirwe.

<sup>11</sup>Yiesû, ûra kaîrî eetagwa Njastas wana we akûbûkeethia. Babu i bo Ayaundi eetîgîri bara tûkûruta na bo ngûgî ya ûnene bwa Ngai na ibambîkagîra wîru.

<sup>12</sup>Epabaras, mûruti ngûgî wa Kîrîstû wa kuuma naagu kwenu, wana we akûbûkeethia. Rîonthe nabûrombagîra mûno akîûragia Ngai abûteethie bûtuîke agima wîtigioni na bûmenye mantû monthe mara Ngai eendaga bûrûtha.

<sup>13</sup>Ndî mûkûuyî wa bûra eethangîkagia n'ûntû bwenu na n'ûntû bwa eetîgîri ba taûni ya Raondisia na ya Ieraporis.

<sup>14</sup>Ndagitaarî mwendwa, Ruka, na Ndemas bakûbûkeethia.

<sup>15</sup>Nkeetheriani aruayia na aarayia bara barî Raondisia. Na nkeetheriani Nimpa na eetîgîri bonthe bara bakomanaga mûciî wake.

<sup>16</sup>Bwathooma baarûa îno bwone îgûkinyîira antû ba kanica ya Raondisia kaingo wana bo bamîthooma. Na naabi bûthoome baarûa îra ndabaandîkîire.

<sup>17</sup>Na bwîre Arikipas oone akwingia ngûgî îra Mwathani aamwere.

**18**I niû Paûrû ndaandîka nkeethi ino na njara ciakwa. Ndirikanagaani ndî gûkû nceera. Ûtugi bwa Ngai bûrookaraga naabi.

## 1 Athesaronike

### 1 Athesaronike 1

<sup>1</sup>I tiû Paûrû, Sairas na Timotheo tûkûbwandîkîra baarûa îno. Tûrîbwandîkîra biû antû ba kanica ya Thesaronike bûrî ndeni ya Ngai Baaba na Mwathani Yiesû Kîrîstû. Ngai aroobwaa útugi na ûkiri.

<sup>2</sup>Rîonthe itûcookagîria Ngai nkaatho n'ûntû bwenu bwinthe rîra tûbûririkanaga marombaani meetû.

<sup>3</sup>Itûririkanaga mantû mara bûrûthaga n'ûntû bwa wîtîgio bwenu, ngûgî îra bûrutaga kuumania na wendo bwenu, na kûûmîria kwenu n'ûntû bwa kwîrîgîria Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû. Na gîku i kîo gîtûmaga tûcookeria Ngai Baaba wetû nkaatho.

<sup>4</sup>Biû, aruayia na aarayia, bara bwendeetwe i Ngai, itwiyî abûthuurîite bwîgua bûrî antû baake.

<sup>5</sup>Twiyî ûgu n'ûntû rîra twabûtûmîrie ntheto îmbega, tûtaabûtûmîria na mîgambo yonka. Ntûmîri yetû nîarî kinya na inya, Kîrundu Ûmûtheru, na gûtaarî na nkanja yarî ntheto ya mma. Na rîru twakaranagia naabi, ibwiyî bûra twarî ba mûtugo ûkari kaingo bûteetheka.

<sup>6</sup>Kwoogu rîra bwetîgîrie ntûmîri yetû, i mûkarîre wetû na wa Mwathani bwakoobiirie. Ibwonire thîina mûno, îndî Kîrundu Ûmûtheru naatûmaga bûkena.

<sup>7</sup>Na gîku i kîo gîatûmire bûtuîka ngerekano kîrî eetîgîri ba Macendonia na ba Akaaya.

<sup>8</sup>I biû bwatûmire ntûmîri ya Mwathani îtamba îkinya Macendonia na Akaaya. Na ti Macendonia na Akaaya gunka. Nkuma ya wîtîgio bwenu kîrî Ngai îndî yiyîkeene gûntû kunthe. Tûtîrî na bwa kuuga îgûrû rîa wîtîgio bwenu.

<sup>9</sup>Gûntû kunthe antû ibakwîrana bûra bwatûgwatire ûgeni bwega tûkûbûriûngîra, na bûra bwatigire kûromba ngai cia ûrongo bwatua gûtûmîkîra Ngai ûra atûire mwoyo na wa mma.

<sup>10</sup>Na ibakwîrana kinya bûra bweteereete Mwana wake ûra aariûkiirie acooka kuuma îgûrû. Mwana wake i Yiesû ûra atwonokagia mûthûûro ûra ûyîite wa Ngai.

### 1 Athesaronike 2

<sup>1</sup>Aruayia na aarayia, biû bwingwa ibwiyî ndiûnga yetû kwenu îtaarî ya ûtheri.

<sup>2</sup>Ibwiyî bûra twanyamaarîite bûgana na bûra twarumangîrwe taûni ya Piripi, mbere ya tûkinya kwenu. Îndî Ngai naatûmîrie twaûmba kûbûtûmîria ntheto yake îmbega amwe na kwîgua antû baingî ibaatûkararagia.

- <sup>3</sup>Kwoogu tûtítûmagîria ûrongo, kana tûrî na mworooto ûmûthûûku, kana tûkîenda kwenania.
- <sup>4</sup>Ngai atwete ntheto îmbega tûmîtûmîria n'ûntû nooneete tûrî eetîgua. Na tûtûmagîria tûrî na mworooto wa gûkenia Ngai ûra atûgeragia akîenda kwona bûra nkoro cietû ikari, îndî t'antû.
- <sup>5</sup>Gûtirî rîo twageria kûbûnaanûkîra. Na wana biû ibwiyî ûgu. Na gûtirî rîo twabweneeria tûkîenda bûtwaa mbia cienu, Ngai i mûkûûyî.
- <sup>6</sup>Na tika twendaga biû kana antû bangî batûkumia.
- <sup>7</sup>Tûrî atûmwa ba Kîrîstû, itwarî na watho bwa kûbwîra bûtûteethie. Îndî tûtaarûtha ûgu. Twabûmenyagîra ta mwekûrû bûra amenyagîra twana twake tûra tûniini.
- <sup>8</sup>N'ûntû itwabwendeete mûno, i kîo n'ûntû twaranagîria naabi mantû ma ntheto îmbega ya Ngai tûkeneete. Na nkûrûki ya ûgu, tweeruta twingwa kûbûtûmîkîra.
- <sup>9</sup>Aruayia na aarayia, ibûkûririkana rîra twarî kwenu bûra twarutaga ngûgî na inya îgana. Twarutaga ngûgî mûthenya na ûtugû kaingo tûtatuîka mûrigo kîrî biû tûkîbûtûmîria ntheto îmbega ya Ngai.
- <sup>10</sup>Biû bwingwa n'akûûyî na Ngai i mûkûûyî twarî baatheru, baagîru, na tûtaarî na mantû naabi, eetîgîri.
- <sup>11</sup>Na kaîrî ibwiyî twakari ta îthe wa twana na twana twake kîrî wakîra ûmwe wacienu.
- <sup>12</sup>Twabwîkagîra wîru na tûkabûûmîria tûkabwîra bwîgue bûrî ba mîkarîre ya gûtîya Ngai ûra abwîtîte ûneneeni bwake, ta ku mwagooni wake.
- <sup>13</sup>Na kûrî na gîtûmi kîngî kîra gîtûmaga tûcookeria Ngai nkaatho. Bûkwîgua twabûtûmîria kiugo kîa Ngai bûtaakîthûkia kiumanîtie na muntû. Bwakîthûkiirie kîrî kiugo kîa Ngai, na wabu i gîake. Kiugo gîkî igîtûmaga bûrûtha mantû meega bara bwîtgîtie.
- <sup>14</sup>Aruayia na aarayia, mantû mara maatuîkîkire kîrî biû nwa mo maatuîkîkire kîrî makanica ma Ngai ma Njundea marî ndeni ya Kîrîstû Yiesû. Mathîna mara bwonire kuumania na antû beenu bongwa nwa ta mo boonire kuumania na Ayaundi.
- <sup>15</sup>Ayaundi baûragire Mwathani Yiesû, iroria, na batwîngatia. Batikenagia Ngai na bakararagia muntû wonthe.
- <sup>16</sup>Bacûûgagia gûtûrigîria tûtigaatûmîrie bara batarî Ayaundi baaya kwonoka. Rîra barûthaga ûgu ka boongagîra meeyia mao. Îndî na rîo mûthiani mûthûuro wa Ngai nûbakinyîrîite.

<sup>17</sup>Aruayia na aarayia, nyuma ya tûgûtigithanua kwa îgiita rîkai (îndî tûtaatigana gînkoro), itweendaga mûno kûbûriûngîra. Na itwacûûgagia na inya mûno kwona kana gûkîûmbîka tûkaaya.

<sup>18</sup>Itweendaga mûno kûûya. Niû Paûrû ningwa indacûûgagia mûno îgiita na îgiita, i Saitaani aatûrigagîria.

<sup>19</sup>Ibûtûmaga twîgua tûrî na wîrîgîro na gîkeno. Na n'ûntû bwenu tûgaakena tûrî mbere ya Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû rîra agaacooka. Gûtirî bangî, nwa biû.

<sup>20</sup>I mma i biû bûgaatûma twîgua tûkeneete mûno.

### 1 Athesaronike 3

<sup>1</sup>Tûgûkinya bantû tweegua tûtiûmîria nkûrûki, i rîo twabangire twauga tiû tûtigwe taûni ya Athene,

<sup>2</sup>twatûma Timotheo, mûruayia ndeni ya Mwathani na mûruti ngûgî ya Ngai, ûra tûtambagia n'we ntheto îmbega ya Kîrîstû. Na twamûtûmire abûûmîria wîtigioni bwenu na abwîkîra wîru.

<sup>3</sup>Tûteendaga kwîgua kûrî we wacienu arî na kîmako wîtigioni n'ûntû bwa mathîna mara bûkwona. I mma ibwiyî bara tûrî eetîgîri nwa mwanka tûnyamaarue ûûgû.

<sup>4</sup>Rîra twarî kwenu itwabwîrire mathîna makaaya, na wabu maaya wata bûra bwiyî.

<sup>5</sup>Kwoogu ngûkinya bantû ndeegua ntiûmîria nkûrûki, i rîo ndatûmire Timotheo aaya kûmenya bûra bûrî kîwîtigio. Indakuthûkaga wîgua Nkoma aabûthûngîrie magerioni ngûgî yetû îtuîka ya ûtheri.

<sup>6</sup>Timotheo narakinyire akuuma kwenu na naratûreeteere mantû meega meenu îgûrû rîa wîtigio bwenu na wendo bûra bûrî na bu. Na naratwîrire ibûtûririkanaga na njîra îmbega rîonthe, na bwenda mûno gûtwona ta bûra na tiû twenda kûbwona.

<sup>7</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, wîtigio bwenu ibûtwîkîrite wîru mathînaani monthe na kûnyamaarua kûra tûkûnyamaarua.

<sup>8</sup>Tûkwîgua ibwîrikîtie kîrî Mwathani itweegiirue ûntû bûbu bwatwîkîra inya.

<sup>9</sup>Îtûgûcookeria Ngai nkaatho mûno n'ûntû bwenu. Îndî tûtiona mîgambo ya kûgana ya kûmûcookeria nkaatho n'ûntû bwa gîkeno kîra kîonthe tûkwîgua tûrî na kîo n'ûntû bwenu.

<sup>10</sup>Mûthenya na ûtugû tûkaraga tûkîrombaga na nkoro yonthe tûbwona kaîrî tûbwaa kîra kîonthe ûûmba kwîgua kîûmba gûtûma bûkara na wîtigio bûûriku.

<sup>11</sup>Îromba rîetû kîrî Ngai Baaba wetû na Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû, n'atî bagatûthuurânîra njîra tûûmbe kûûya.



<sup>12</sup>Inkûromba Mwathani atûme wendo bwenu bûkûre na bwingîe bwendage bara barî bacienu na antû bonthe, ta bûra tiû tûbwendeete.

<sup>13</sup>Inkûromba nkoro cienu ciîgue irikîite, irî intheru, na itarî na mabîtia nwa aniini meethooni ma Ngai Baaba, rîra Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû akaaya na atheru baake bonthe.

## **1 Athesaronike 4**

<sup>1</sup>Îndî, aruayia na aarayia, itûkûbûûria tûkîbûkinyagîria kwa riîtwa rîa Mwathani Yiesû, ta bûra twabûrutanire, îthiini na mbere gûtûûra mûtûûrîre ûra ûkenagia Ngai. Tûûrugaani ûgu rîonthe.

<sup>2</sup>Ibwiyî maathana mara twabûrutanire tûrî na watho bwa Mwathani wetû Yiesû.

<sup>3</sup>Ngai eendaga bûkaraga bûrî baatheru na bûtakûruta ngûgî cia ûmaramari.

<sup>4</sup>Wooru ûmwe wacienu nabatîrue eemenyeera atikaathwe i mwîrî wake. Bûbatîrue bûkaraga bûrî baatheru na bûgîtîyanaga.

<sup>5</sup>Bûtikeende kwathagwa i wîrirîria bwa mwîrî ta bara bataiyî Ngai.

<sup>6</sup>Bûtikaabîtirie bara bangî ûntûûni bûbû. Wata bûra twabûkaaniirie twabwîra, Ngai agaakaanûkia bara bonthe barûthaga meeyia ta mamu.

<sup>7</sup>Ngai atwîtîite tûtûûruga tûrî baatheru, ti tûtûûruga tûkîrûthaga meeyia.

<sup>8</sup>Kwoogu ûra aregaga kûrûtha ûgu twîrîtwe t'antû aregaga kwathîkîra, i Ngai ûra atweyaga Kîrundu wake Ûmûtheru aregaga kwathîkîra.

<sup>9</sup>Gûtirî na gîtûmi gîetû kûbwandîkîra tûbwîra bwendage eetîgîri bara bangî, n'ûntû biû bwingwa ibûrutanîtwe i Ngai kwendanaga.

<sup>10</sup>I mma ibwendeete eetîgîri bonthe bara barî Macendonia. Îndî amwe na ûgu, aruayia na aarayia, ga tûbûkinyîrie tûbwîre bûbeende nkûrûki.

<sup>11</sup>Cûûgiani bûra kûûmbîka bûtûûranagie na ûkiri. Wooru muntû narute ngûgî yake, acûe biake ta bûra twabwîrîre.

<sup>12</sup>Bûkarûtha ûgu bara bateetîgîtie bakabûtîya na bûtiîgwatia kwewa gîntû i muntû.

<sup>13</sup>Aruayia na aarayia, ndeenda bûmenya bûra gûkari kîrî eetîgîri bara bakuîte, kaingo bûteegua bûrî na kîeba ta antû batarî na wîrîgîro.

<sup>14</sup>Twîtîgîtie Yiesû naakuire na aariûka. Na n'ûntû naariûkire, itwîtîgîtie kaîrî atî, rîra agaacooka Ngai akaariûkia eetîgîri bara bakuû, baayanie n'we.

<sup>15</sup>Mantû mama tûkûbwîra maumîite kîrî Mwathani. Bara ûkeegua tûrî mwoyo rîra Mwathani agaacooka tika tûkaamûthagaana mbere ya bara bakuû.

<sup>16</sup>Rîra Mwathani akaaya kuuma îgûrû gûkeeguîka kayû ga kûruta watho, kayû ka mûraîka ûra mûnene, na ga karumbeeta ka Ngai. Na ûntû bwa mbere, i bara baakuire beetîgîtie Kîrîstû bakaariûka.

<sup>17</sup>Baariûka, bara ûkeegua tûrî mwoyo tûthûkanîrue amwe na bo twirwe matuuni kaingo tûthi kûthagaana Mwathani maanganyoni. Na kuuma agu tûgaatûûranagia na Mwathani rîonthe.

<sup>18</sup>Îkanagîraani wîru na mîgambo înu.

## 1 Athesaronike 5

<sup>1</sup>Aruayia na aarayia, gûtirî na gîtûmi gîetû kûbwandîkîra tarîki kana îgiita rîra mantû mamu magaatuîkîka.

<sup>2</sup>Biû bwingwa ibwiyî atî Mwathani akaaya ta bûra mwamba aayaga ûtugû.

<sup>3</sup>Rîra antû bakuuga, "Kûrî na ûkiri gûtirî na ûgwati," rîru i rîo bakeethîrue bathirue! Gûgaakarîka ûgu nthûti îmwe ta bûra rûgakaî rwa kûgîa na mwana rûgwataga mwekûrû ateerîgîrîite. Bationoka.

<sup>4</sup>Îndî biû, aruayia na aarayia, tika bûkeethîrue bûteerîgîrîite ta bûra mwamba aayaga ûtugû, n'ûntû biû bûtîtûûraga mwinduuni.

<sup>5</sup>Biû bwinthe bûrî aana ba werû, aana ba mûthenya. Tûtirî ba ûtugû kana ba mwindu.

<sup>6</sup>Kwoogu tûtiagîrîtwe tûmaama toro ta bara bamaami. Tûbatîrue tûkaraga twîthuuranîrîte na twîmenyeereete.

<sup>7</sup>Bara bamaamaga, bamaamaga ûtugû. Na bara batogoonaga, batogoonaga ûtugû.

<sup>8</sup>Îndî tiû tûrî ba mûthenya. Kwoogu tûkarageeni twîthuuranîrîte, twîrigîrîe na wîtîgio na wendo ta bûra mûcikaarî eekagîra îthaga rîa kwîrigîrîa atigaatonywe kîbara. Na twîrigîrîe na wîrîgîro bwa wonokio bûrî ta nkoobia îra îikagîrwa kîongo kûrigîrîa gîtigaatonywe.

<sup>9</sup>Na ririkanaani Ngai ataathuura atwonia mûthûûro wake. Aatûthuurire atwonokia gûkûrûkîra kîrî Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.

<sup>10</sup>Kîrîstû aakuire n'ûntû bwetû kaingo tûtûûrania n'we, nwîgue tûrî mwoyo kana tûrî baakuû rîra agaacooka.

<sup>11</sup>Kwoogu wata ûgu bûkûrûtha, îkanagîraani wîru na teethanagiani.

<sup>12</sup>Aruayia na aarayia, itûkûbûûria bweyage gîtîyo bara babûtûmîkagîra barî atongoria beenu ndeni ya Mwathani, bara babûrutanaga njîra ya gûkara bwega.

<sup>13</sup>Ibûbatîrue bûbatîya na bûbeenda mûno n'ûntû bwa ngûgî îra babûrutagîra. Tûûranagiani na ûkiri.

- <sup>14</sup>Na kaîrî, aruayia na aarayia, tûrîbwîra tûkîbûkinyagîria atî, bûkaanagie bara barî athao. Îkagîraani wîru bara barî na ûguaya na teethagiani bara bakûremeerwa. Bûtikaathûûrangage n'antû na mpwî.
- <sup>15</sup>Îmenyeereeni bûtikaarîithie ûthûûku na ûthûûku. Rîonthe cûûgagiani kûrûthîra bara barî bacienu na bara batarî bacienu mantû meega.
- <sup>16</sup>Kenagaani magiita monthe.
- <sup>17</sup>Bûtigaatige kûromba.
- <sup>18</sup>Cookagîriani Ngai nkaatho mantûûni monthe, n'untû ûgu i bu eendaga bara barî ba Kîrîstû Yiesû barûtha.
- <sup>19</sup>Bûtikoorie mwanki wa Kîrundu.
- <sup>20</sup>Bûtikaathûkie ûroria ta ûntû woogu.
- <sup>21</sup>Îndî thimagaani mantû mara bûkeegagua, bwîtîgîre bûra bûkeegua bûrî bwega.
- <sup>22</sup>Îbathûraneeni na ûthûûku bwa mîthemba yonthe.
- <sup>23</sup>Itûkûromba Ngai ûra atweyaga ûkiri abûtuîkithie baatheru na njîra cionthe. Itûkûromba atûme nkoro cienu na mîrî yenu îkarage îtarî na mabîtia, mwanka rîra Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû agaacooka.
- <sup>24</sup>Ngai ûra abwîtîite i mwîtîgua. Na kwoogu akaarûtha ûgu.
- <sup>25</sup>Aruayia na aarayia, tûrombagîreeni.
- <sup>26</sup>Keethanagiani na wendo bwa eetîgîri.
- <sup>27</sup>Nwa mwanka bûthoomere eetîgîri bonthe baarûa îno. Na ndauga bûrûthe ûgu kwa riîtwa rîa Mwathani.
- <sup>28</sup>Ûtugi bwa Mwathani wetû Kîrîstû Yiesû bûrookaraga naabi.

## 2 Athesaronike

### 2 Athesaronike 1

<sup>1</sup>I tiû Paûrû, Sairas na Timotheo tûkûbwandîkîra, biû antû ba kanica ya Thesaronike. Bûrî ndeni ya Ngai Baaba wetû na ndeni ya Mwathani Yiesû Kîrîstû.

<sup>2</sup>Ngai Baaba wetû, na Mwathani, Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûtugi na ûkiri.

<sup>3</sup>Rîonthe itûbatîrue tûcookagîria Ngai nkaatho n'ûntû bwenu, biû aruayia na aarayia. Na ûgu i bu kwagîrîte n'ûntû bwa bûra wîtîgio bwenu bûthiîte bûkîongeerekaga, na n'ûntû bwa bûra wendo bwa wakîra ûmwe wacienu kîrî muntû ûra ûngî bwongeerekeete.

<sup>4</sup>Gîku i kîo gîtûmaga twîra makanica mara mangî ma Ngai bûra bûrî beega. Tûbeeraga bûra bûthiîte na mbere na kûûmîria mathîna mara bûrî na mo, na bûra bûthiîte na mbere kwîgua bûrî na wîtîgio kûnyamaarua kûra kunthe bûnyamaaragua.

<sup>5</sup>Ûgu ikwonania Ngai agiitaga magamba bûra kwagîrîte. Na kwoogu arîbûtuîkithia antû baagîru baagîrîte kûthûngîra ûneneeni bwake bûra bûtûmaga bûnyamaarua.

<sup>6</sup>Ngai agaakaanûkia bara babûnyamaaragia. Na ûgu i bu oonaga baagîrîtwe barûthwa.

<sup>7</sup>Biû bûkûnyamaarua, Ngai agîtûnogokia akabûnogokia na biû, rîra Mwathani Yiesû akaaya kuuma îgûrû arî na araîka baake barî inya.

<sup>8</sup>Akaaya na mwanki ûgîakanaga wa gûkaanûkia bara bataiyî Ngai na bara bateetîgagîra ntheto îmbega ya Mwathani wetû Yiesû.

<sup>9</sup>Na îkaanûkia rîra akaabaa ûkeegua rîrî kûbeenyangia kûrû, abaathûre baume ara Mwathani arî, ara inya yake îra îrî mwago îrî.

<sup>10</sup>Mantû mamu magaakarîka rîra Mwathani akaaya gûkaathwa mwago wake n'antû baake bara bamwitîgîtie bamûkumue. Bûkeegua bûrî bamwe ba antû baake ntugû înu n'ûntû ibweetîgiirie ûkûûyî bwetû.

<sup>11</sup>Na gîku i kîo gîtûmaga tûbûrombera rîonthe. Tûûragia Ngai atûme bwîgue bûrî ba mûkarîre ûkûgwatanîra na mwîto ûra aabwîtire. Na kwa inya yake atûme bûrûtha ûntû bwega bunthe bûra bûbangîite kûrûtha na bûra bunthe wîtîgio bwenu bûgaatûma bûrûtha.

<sup>12</sup>Gûkari ûgu, bûgaakumia riîtwa rîa Mwathani wetû Yiesû na akabûkumia kûringana na ûtugi bwa Ngai wetû na Mwathani Yiesû Kîrîstû.

### 2 Athesaronike 2

- <sup>1</sup>Na ãndî, aruayia na aarayia, tûrî na ûntû bwa kûbwîra. Ûntû bûbû bûkoneetie gûcooka kwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû na bûra tûkeethîrana amwe tûmûthagaanîte.
- <sup>2</sup>Bûtigeetîgîrie kwindiganua woogu kana bûmakua i bara bakuuga Kîrîstû naacookire. Na wana bweegua antû bakîroria bakiugaga batongoretue i Kîrundu wa Ngai, kana bagîtûmîria ûntû bûbu, kana bakîthooma baarûa bakiugaga yumîte kîrî tiû, bûtikaabeetîgie.
- <sup>3</sup>Batikaabweneerie na njîra nwa îrîkû, n'ûntû ntugû ya gûcooka kwa Mwathani îtiikinya mbere ya kwîgua kûrî na kûrega kwathîkîra Ngai kûnene na Muntû wa Meeyia aumbûka, ûra Ngai abangîte kûthiria.
- <sup>4</sup>Akeegua arî mwîkumia na mûkararia wa ûntû bunthe bûgwîtwa 'ngai', kana gîntû kîonthe kîra antû barombaga. Akaathi kinya akare nthî nyomba ya Ngai eetue n'we Ngai.
- <sup>5</sup>Bûtikûririkana indabwîraga mantû wamama kaîrî rîra ndarî kwenu?
- <sup>6</sup>Na kwoogu ãndî ibûkûmenya ûra arigîrîtie Muntû ûyu wa Meeyia aumbûrwa, kaingo akaumbûrwa îgiita rîake rîongwa rîakinya.
- <sup>7</sup>Kinya ûkeegua wana ãndî inya ya ûthûûku nwa îkûruta ngûgî nthîgûrû na njîra îtakûmenyekana, bûra bûthiite gûkarîka bûtiikarîka ûra amîrigagîria atarutîtwe oogo.
- <sup>8</sup>Gwakarîka ûgu, rîru i rîo ûra ataathîkagîra watho bwa Ngai akaumbûrwa, Mwathani amûûrage na mîruke yake, amûthirie kûrû na mwago ûra akaaya na uu.
- <sup>9</sup>Muntû ûyu wa Meeyia akaaya na inya înene ya Saitaani, amîtûmîre kûringa mîthemba yonthe ya biama bia ûrongo, iriga, na magegania.
- <sup>10</sup>Agaatûmîra mîthemba yonthe ya ûthûûku kweneeria bara baûrîte. Na bara akeeneeria ibakaathirua n'ûntû bwa kûrega kwenda kana gwîtgîria ûmma bûra bûkûmba kûboonokia.
- <sup>11</sup>Kwoogu Ngai akaabaindigania batue gwîtgîgia mantû ma ûrongo.
- <sup>12</sup>Na mûthiani abape îkaanûkia bonthe n'ûntû bwa gûkeneera kûrûtha ûthûûku, na n'ûntû bwa kûrega gwîtgîgia ûmma.
- <sup>13</sup>Aruayia na aarayia bara bwendeetwe i Ngai, tûbatîrue tûcookagîria Ngai nkaatho rîonthe n'ûntû bwenu. Aabûthuurire kuuma kîambîrîria kaingo bwonokua kwa inya ya Kîrundu ûra abûtuîkithagia baatheru na n'ûntû bwa gwîtgîgia ûmma.
- <sup>14</sup>Ngai aabwîtire bwonokua na ntheto îmbega îra twabûtûmîrie, kaingo bwîgua bûrî mwagooni amwe na Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.

<sup>15</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, rûngamaani bwîrikîtie na bûthi na mbere kûgwata moorutani mara twabûrutanire na ntûmîiri na baarûa.

<sup>16</sup>Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû na Ngai Baaba wetû baroobwîkîra wîru nkorooni cienu. Na baroobwîkîra inya ûntûuni bwega bunthe bûra bûkaarûthaga kana bûra bûkaaragia. Ngai aatwendire atwîkîra wîru bûtakîthira na atwa wîrîgîro bwega kuumania na ûtugi bwake.

## 2 Athesaronike 3

<sup>1</sup>Na tûkîthiria, aruayia na aarayia, ga tûbûûrie bûtûrombagîre. Rombaani ntheto ya Mwathani îtambe na mpwî na îthûkue na gîtîyo ta bûra bwamîthûkiirie.

<sup>2</sup>Na tûrombagîreeni tûkûûragwe kuuma kîrî bara batarî baagîru na baathûûku, n'ûntû t'antû bonthe beetîgîtie.

<sup>3</sup>Îndî Mwathani i mwîtgua. Kwoogu akabwaa inya na akabûrigîria kîrî ûra mûthûûku.

<sup>4</sup>Mwathani natûmaga twîtgia atî, na mma ibûrûthaga mantû mara twabwîrire bûrûthage, na atî bûkaathi na mbere kûmarûtha.

<sup>5</sup>Mwathani arootongagîria nkoro cienu bûkamenya nkûrûki bûra Ngai abwendeete bûgana. Na Mwathani arootûma bûkaraga bûmîrîtie kûmîriani kûra Kîrîstû eeyanaga.

<sup>6</sup>Îndî, aruayia na aarayia, riîtwaani rîa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû tûrîbwîra atî, nwa mwanka bwathûkane na eetîgîri bara baregaga kûruta ngûgî, bara baregaga kûthingata mantû mara twabûrutanire.

<sup>7</sup>Biû ibwiyî atî, nwa mwanka bûthingate ngerekano yetû. Tûtaarî ithao rîra twarî kwenu.

<sup>8</sup>Tûtigîgîria kûrîa irio bia muntû tûtakîmûrîa bio. Mûthenya na ûtugû, twarutaga ngûgî na inya mûno kaingo tûtatuîka mûrigo kîrî biû.

<sup>9</sup>Itwarî na watho bwa kûbwîra bûtweyage ûteethio, îndî tûtaarûtha ûgu. Twarutaga ngûgî tûkeemenyeera twingwa kaingo twîgua tûrî ngerekano îra bûkaathingataga.

<sup>10</sup>Rîra twarî kwenu, itwabwere watho bûkuuga, "Ûra akaarega kûruta ngûgî atikaarûmue irio."

<sup>11</sup>Tûrîbwîra ûgu n'ûntû tûrîgua bamwe beenu ibakûrega kûruta ngûgî. Atî bo gûtirî bu barûthaga, nwa kûriûnga bariûngaga bakîthûngagîria mantûuni ma itha.

<sup>12</sup>Riîtwaani rîa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû, tûrîbeera nwa mwanka barutage ngûgî ciao bakirîrîtie, bacûe mbia beegûrîre irio.

<sup>13</sup>Îndî biû, aruayia na aarayia, ndîbwîra bûtikaanoge i kûrûtha mantû meega.

14 Ûkaaya kwîgua kûrî we akaarega kwathîkîra bûra tûbwîrîte baarûani îno, bûmenye n'ûû. Bûtikaagwatanîre n'we kaingo eegua nthoni.

15 Bûtikaamûthûkieni arî mûnthû, îndî mûkaanagieni arî ta mûruanyûkwe kana mwaranyûkwe ndeni ya Kîrîstû.

16 Mwathani ûra eeyanaga ûkiri aroobweyaga ûkiri rîonthe na njîra cionthe na arookaraga naabi bwinthe.

17 Îndî i niû Paûrû nkwandîka ndî niû ningwa nkeethi ciakwa. Na rûrû i ru rwano rûra ntûmagîra, kwonania i niû mwandîki wa baarûa ciakwa cionthe. Ûûgû i bu mbandîkaga.

18 Ûtugi bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû bûrookaraga naabi bwinthe.



## 1 Timotheo

### 1 Timotheo 1

- <sup>1</sup>I niû Paûrû ngûkwandîkîra. Ntuîkithîtue mûtûmwa wa Kîrîstû Yiesû i Ngai Mwonokia wetû na Yiesû Kîrîstû, wîrîgîiro bwetû.
- <sup>2</sup>Ndîkwandîkîra woû Timotheo mwana wakwa wengwa ndeni ya wîtîgio. Ngai Baaba na Kîrîstû Yiesû Mwathani wetû barookwaa ûtugi, kîao na ûkiri.
- <sup>3</sup>Karakara Ebeeso wata bûra ndakûûrîtie rîra ndathiîte bwa Macendonia, kaingo wîraga antû bamwe gûku bara bakûrutana antû mantû ma ûrongo batige.
- <sup>4</sup>Bakaanie ûbeere barekane na ngono inu barî na cio, na nciarwa cia ba kîûyûyû itarî ara ithirîrite n'ûntû mantû ta mamu mareetaga mbaara. Matiteethagia wîtîgio bwa muntû kîrî Ngai bûkûra.
- <sup>5</sup>Gîtûmi kîa watho bûbû, i kaingo wîgua kûrî na wendo bûra buumaga kîrî nkoro înteru, mathûgaania magûkwonia ûtirûthîite mabîtia, na wîtîgio bûra bûrî bwa mma.
- <sup>6</sup>Antû bamwe ibaangaranîite bauma mantûûni mamu, baathingata njîra îra îtarî oogo ya mma ya kwaragia rwaria rwa waa.
- <sup>7</sup>Barîenda gwîtuîkithia aarimû ba watho bwa Ngai, îndî wana mîgambo îra bakwaria baticîûkîrîtwe n'yo kana mantû mara bakwarîria baûmîrîtie.
- <sup>8</sup>Itwiyî watho i gîntû kîega bunka muntû akîbutûmagîra na njîra îra yagîrite.
- <sup>9</sup>Watho bûtirî oogo n'ûntû bwa antû bara beega. Bûrî oogo n'ûntû bwa bara babuunaga, na ndemi. Na kaîrî bûrî oogo n'ûntû bwa bara batakuthûkaga Ngai na barî na meeyia, bara batarî batheru, bara bacambagia mantû ma Ngai, bara baûragaga beethe kana bagina, na bara bonthe baûragaga bara bangî.
- <sup>10</sup>Na kaîrî watho bûrî oogo n'ûntû bwa amaramari, antû arûme bara beendaga kûmaama na antû arûme bara bangî ta bo, antû bara baringaga biacaara ya kûgwata bara bangî bakabeendia barî nkombo, arongo na bara baunaga wîrane, kana bara barûthaga ûntû bûkûregana na ûrutani bwa mma.
- <sup>11</sup>Ûrutani bwa mma bwonekanaga nthetooni îmbega ya Ngai ûra akaathagwa. I ntheto îrî mwago, îra ndeetîgiirue n'yo mmîtûmîria.
- <sup>12</sup>Ingûcookeria Mwathani wetû Kîrîstû Yiesû nkaatho ûra ampete inya ya kûruta ngûgî yakwa. Ndîmûcookeria nkaatho n'ûntû bwa gûmpa ngûgî îra oonire ndî mwîtgua kûruta na antaara mmîtûmîkîra.
- <sup>13</sup>Wana kinya ûkeegua mbereeni ndarî muntû wa kûmûcambagia, kûnyamaaragia athingati baake na mûbitina mûno, Ngai nambîgiirue kîao n'ûntû kagiita gaku ntaiyî ûmma na ntaarî na wîtîgio.

<sup>14</sup>I río Mwathani wetû aambonoreerie útugi bwake bwingî mûno ampa wîtîgio na wendo bûra bwonekanaga ndeni ya Kîrîstû Yiesû.

<sup>15</sup>Kiugo gîkî i gîa gwîtîgîka na ikîagîre gwîtîgîrwa kûrû atî, Yiesû Kîrîstû aayire gûkû nthîgûrû kwonokia eeyia. Niû ndî mwîyia ûra mûnene mûno nkûrûki ya bonthe.

<sup>16</sup>Îndî Ngai nambîgiirue kîao kaingo Kîrîstû Yiesû oonania naani kûûmîria gwake kûra gûtarî mûthia, îrî ta ngerekano nyumaani kîrî bara bangî bonthe, bara bakîmwîgia akabaa mwoyo wa tene na tene.

<sup>17</sup>We ûra aathanaga, atûûraga tene na tene, ûra atakuyaga kana oonwa na meetho, we ûra arî Ngai wenka akî, aroeyagwa gîtîyo na ûkumio tene na tene! Aameni.

<sup>18</sup>Mwana wakwa Timotheo, ndîkûnenkera watho bûbû kûringana na bûra mîgambo ya ûroria yaroriirue îgûrû rîaku. Tûmîra mîgambo înu, îtuîke n'yo into biaku bia ndûa ya Mwathani,

<sup>19</sup>ûrikîtie wîtîgio bwaku na wîgue ûrî na mathûgaania magûkwonia ûtirûthîte mabîtia. Antû bamwe bathûûkagia wîtîgio bwao n'ûntû bwa kûrega gûtindanîra na mathûgaania ma kûûria kana weegua mantû mara barûthaga i maagîrîte kana matiagîrîte.

<sup>20</sup>Ngerekano ya antû ta babu n'Umenayas na Aregisanda. Îndî na bo imbanenkanîrîte kîrî Saitaani kaingo bathooma bamenya batiga gûcambagia Ngai.

## **1 Timotheo 2**

<sup>1</sup>Kwoogu ûntû bwa mbere bûra mbenda kûbûkinyîria n'atî, rombagaani maromba ma mîthemba yonthe na cookagîriani Ngai nkaatho n'ûntû bwa wakîra muntû.

<sup>2</sup>Rombagîraani anene na antû bonthe bara barî na watho bwa kwathana, kaingo tûûmba gûtûûra ûtûûro bwa ûkiri na bwa thîrî, tûrî na ûngai kûrû, na tûrî na nthoni imbega.

<sup>3</sup>Ûntû bûbu i bwega mûno na ibûkenagia Ngai Mwonokia wetû,

<sup>4</sup>n'ûntû we eendaga antû bonthe boonokua na bamenya ûmma, nwîgue n'ûû.

<sup>5</sup>Ngai n'ûmwe akî. Na kûrî muntû ûngî ûmwe ûra eeguithanagia antû na Ngai. N'we i muntû ûra eetagwa Kîrîstû Yiesû,

<sup>6</sup>ûra eepeyanire kaingo akûûra kîrîndî kîonthe kiuma meeyiani, kagiita kara Ngai aabangîte.

<sup>7</sup>Na gîkî i kîo gîtûmi gîakwa gûtûmwa ndî mûtûmwa na mwarimû kîrî antû ba nthîgûrû ira ingî, bara batarî Ayaundi, kaingo ntûmûria ntûmwa ya wîtîgio na ûmma. N'ûmma nkwaria na t'ûrongo!

<sup>8</sup>Gûntû kunthe rîra bwîthîranaga amwe kûromba, ndîenda antû arûme bakîromba, barombe baûkîrîtie njara ciao na njîra îtheru, batarî na mûthûuro na batathetanîtie.

<sup>9</sup>Na aka na bo ndîenda bakaraga na nthoni na ûûme bwa nkoro ciao mantûûni ma nguo ira beekagîra. Ibeekagîre nguo bwega bûra kwagîrîte, na batigaacukage ntundu, kana beegemia na tûnyamû twa goro, kana beekagîra nguo cia goro.

<sup>10</sup>Îndî, iboonanagie ûthongi bwao na mîkarîre ya kûrûthaga mantû meega akî, n'ûntû i bu kwagîrîte kîrî aka bara bakuthûkîite Ngai.

<sup>11</sup>Aka babatîrue beerutanaga mantû kanicaani bakiri na beenyiîtie mûno.

<sup>12</sup>Ntigwîtgîria mûka arutana kana eegua arî na watho îgûrû rîa muntû mûrûme. Abatîrue akaraga akiri.

<sup>13</sup>Gîtûmi n'atî, Andamu n'we aûmbirwe mbere rîru Awa aûmbwa.

<sup>14</sup>Na kaîrî Andamu t'we eeneerue. I mûka eeneerue auna watho bwa Ngai.

<sup>15</sup>Îndî amwe na ûgu, mûka ûra akaamenyagîra twana twake, na athi na mbere kûûmûria ndeni ya wîtîgio, wendo, ûtheru bwa nkoro, na nthoni akaingia wonokio bwake.

### **1 Timotheo 3**

<sup>1</sup>Kiugo gîkî i gîa gwîtgîka atî, muntû ûra eendaga gûtuîka mûtongoria wa kanica, i ngûgî îmbega mûno eegagua akîenda.

<sup>2</sup>Mûtongoria wa kanica nwa mwanka eegue arî muntû arî riîtwa rîega kîrî antû. Na nwa mwanka eegue arî na mûka ûmwe weegua agûreene, na arî muntû wa gwîkaanagia wengwa kûrûthaga mantû mataagîrîte. Nwa mwanka eegue arî muntû arî na ûtombo bûûkûrû, muntû atarî mantû. Nwa mwanka eegue arî muntû wa nkoro ya kûgwataga antû ûgeni na arî muntû aûmba kûrutana.

<sup>3</sup>Atikeegue arî muntû wa ntogoona, kana arî muntû aûmba kûringana. Neegue arî muntû ûmûbooreru na wa ûkiri. Atikeegue arî muntû wa kwenda ûtonga.

<sup>4</sup>Nwa mwanka eegue arî muntû akûûmba kûmenyeera mûciî wake bwega, na akûûmba kûrutana aana baake bagatuîka aana aathîki, bagakaraga na nthoni imbega.

<sup>5</sup>Muntû akaremwa gûtongoreeria mûciî wake bwega rî, nwa kanica ya Ngai aûmba gûtongoreeria bwega?

<sup>6</sup>Muntû atuîkîite mwîtgîri warîru atigaatuîkithue mûtongoria wa kanica, n'untû aumba kûgîa wîkumia bûkamûûyûra, Nkoma îgatûma agiitîrwa îgamba bûûthûûku.

<sup>7</sup>Mûtongoria wa kanica nwa mwanka eegue arî muntû atîyîitwe i bara batarî eetîgîri, kaingo batamûcambia aaya kûgwa mûtegooni wa Nkoma.

<sup>8</sup>Ateetheeria ba atongoria ba kanica wana bo babatîrue beegua barî antû bathûgaanagia bwega na batakari ta njoka ya mîromo îrî. Batikeegue barî anyui ncoobi înyingî kana beerirîria ûtonga.

<sup>9</sup>Nwa mwanka beegue barî antû barûmîrîite wîtgîio bûra twagwûrîrwe, batakwîgambithia na nkoro.

<sup>10</sup>Îndî mbere nwa mwanka bagerue. Boonekana barî antû beega, rîru nwa barute ngûgî ya ateetheeria.

<sup>11</sup>Aka ba ateetheeria ba atongoria ba kanica, wana bo nwa mwanka beegue barî antû bathûgaanagia bwega. Nwa mwanka beegue batatuuyanagiîra. Na nwa mwanka beegue barî eekûrû baumba gwîkaania kûrûtha mantû mataagîrîte. Na nwa mwanka beegue barî eetîgua mantûûni monthe.

<sup>12</sup>Mûteetheeria wa mûtongoria wa kanica nwa mwanka eegue arî wa mûka ûmwe weegua agûreene. Na nwa mwanka eegue akîûmbaga gûtongoreeria aana baake bwega, amwe na mûciî wake unthe.

<sup>13</sup>Ateetheeria bara barutaga ngûgî yao bwega ibeeceragîria riitwa rîega na bakagîa ûmîria bûnene wîtgîioni bwao ndeni ya Kîrîstû Yiesû.

<sup>14</sup>Ndîkwandîkîra baarûa îno ndî na wîrîgîiro bwa kûûya gûkwona nyuma ya kagiita gatarî karaaya mûno kuuma îndî.

<sup>15</sup>Îndî weegua ntiiya rua bûra nkûthûgaania, baarûa îno n'ya gûkûmenyithia bûra tûbatîrue tûkaraga tûkari tûrî antû ba kanica ya Ngai ûra arî mwoyo, n'untû kanica n'yo îtûmaga ûmma bwa Ngai bûrika.

<sup>16</sup>Na gûtarî kîûria, kîriga kîra tûgwûrîrîtwe gûkonja kîngai i gîa kûrigaria. "Oonekanire arî na mwîrî ta wa muntû na Kîrundu Ûmûtheru oonania mara aaragia na mara aarûthaga maarî ma mma. Araîka ibaamwonaga. Na athingati baake baatûmîria mantû maake kîrî antû ba mîgongo yonthe na eetîgua n'antû ba nthîgûrû yonthe. Aathûkua, eetithua îgûrû mwagooni."

## 1 Timotheo 4

<sup>1</sup>Kîrundu Ûmûtheru nagweteete bwega auga atî, ntugû cia mûthia antû bamwe bakaaragaragia wîtgîio baathîkîre irundu bia wenania na bathingate moorutani ma irundu biithûûku.

<sup>2</sup>Moorutani ta mamu maumanagia na eebwithia bara bo ngûgî yao îrî ya kwenania akî batakwîgua nkoro ciao îkîbagambithia nwa aniini.

<sup>3</sup>Antû ta babu beeraga antû batikaagûrane kana barîa irio bia mîthemba mîna. Îndî i Ngai aûmbire irio bionthe kaingo birîyagwa. Na kwoogu tiû bara tûrî eetîgîri na twiyî ûmma, tûbatîrue tûbirîyaga tûrombeete îromba rîa gûcookia nkaatho.

<sup>4</sup>Gîntû kionthe kîra Ngai aûmbîite i kîega. Na gûtirî kîo kîagîrîte kûregwa gîkîragwa ti kîega. Gîntû kionthe kîbatîrue kîthûkua na nkaatho

<sup>5</sup>n'ûntû kiugo kîa Ngai na îromba i bio bitûmaga gîntû gîku gîtuîka kîîtheru.

<sup>6</sup>Ûkaaya kwîgua ûgaatua kûririkanagia eetîgîri bara bangî mantû mamu watuîka mûruti ngûgî ûmwega wa Kîrîstû Yiesû, na weekûria nkûrûki gînkoro mîgambooni înu ya wîtgio na ya ûrutani bwa mma bûra ûthingatîite.

<sup>7</sup>Îndî regana na ngono ira itarî cia kîngai, kana cia ûrongo. Îthi na mbere kwîrutana gûtûûraga mûtûûrîre wa kîngai.

<sup>8</sup>Kûrûthithia mwîrî mîceetho n'ûntû bûrî gîtûmi kîna. Îndî kûmenyeeria kûrûthaga mantû mara Ngai eendaga marûthwa i ku kûrî gîtûmi nkûrûki, n'ûntû i ku kûrî baita ûtûûrooni bûbû tûrî na bu îndî gûkû nthîgûrû, na ûtûûrooni bûra bûkaaya nyuma ya twakua.

<sup>9</sup>Kiugo gîkî i gîa gwîtgîka na ikîagîrwe gwîtgîrwa kûrû

<sup>10</sup>atî, twînogagia na kûruta ngûgî na inya n'ûntû bwa wîrîgîro bûra tûrî na bu kîrî Ngai ûra atûire mwoyo, ûra arî Mwonokia wa antû bonthe. Na oonokagia bara bamwîtgagia.

<sup>11</sup>Beere nwa mwanka barûthe mantû mamu na bamarutane mo.

<sup>12</sup>Ûtikaareke muntû akûbûthia n'ûntû bwa wîthî bwaku. Îndî tuîka ngerekano îmbega kîrî bara bangî beetîgîtie Ngai, boone kuumania na rwaria rwaku rûra waaragia, mûkarîre waku, wendo, wîtgio na ûtheru bwaku bwa nkoro.

<sup>13</sup>Înenkanîre kûthooma Maandîko Maatheru kîrî antû, ûkîbatûmagîria na ûkîbarutanaga mwanka rîra nkaaya.

<sup>14</sup>Ûtikaareke kîewa gîaku gîa Kîrundu Ûmûtheru kîûrîra nthî, kîra wetwe kûringana na mîgambo ya ûroria bûra bwaroriirue rîra waigîrwe njara i kîama gîa akûrû.

<sup>15</sup>Ingia mantû mamu na înenkanîre kîrî mo, kaingo antû bara bangî bonthe bakoona nûgûkûra ndeni ya wîtgio.

<sup>16</sup>Îmenyagîire mûno na îthûgaanagîria mûno mantû mara ûrutanaga. Karaga ûkîathîkagîra mantû mamu, n'ûntû wamaathîkîra i rîo ûkaûmba kûmenyeera wonokio bwaku amwe na bwa antû bara bagaakûthikagîria.

## 1 Timotheo 5

- <sup>1</sup>Ūtigaacenge mûkûrû. Aria n'we ta muntû akwaria na îthe. Aana anyi ba antû arûme bathûkagie ta aruanyûkwe
- <sup>2</sup>na eekûrû baakûrû ta banyûkwe. Na aana ba aarî bathûkagie ta aaranyûkwe ûtakwîrirîria bo nwa aniini.
- <sup>3</sup>Kanica nîbatîrue îteethia eekûrû ntigwa, bara batarî na wa kûbateethia.
- <sup>4</sup>Îndî eekûrû ntigwa bara barî na aana baao, kana aana ba aana baao, aana babu mbere i baambe beerutane boonanie ûngai bwao na njîra ya gûteethia antû ba mîciî yao bongwa, kaingo barîa aciari baao na booyûe, n'ûntû ûgu i bu bûkenagia Ngai.
- <sup>5</sup>Ntigwa yongwa, i mwekûrû ûra atûûraga wenka, ûra wîrîgîro bwake bunthe bwîgagua bûrî kîrî Ngai, ûra akaraga rîonthe akîrombaga ûtugû na mûthenya.
- <sup>6</sup>Îndî mwekûrû ntigwa ûra eethûngagîria mantûûni maingî, ûyu i ta ûmûkuû.
- <sup>7</sup>Bamenyithie mantû mama kaingo beegue barî antû barî na riîtwa rîega.
- <sup>8</sup>Îndî muntû ûra atagîteethia antû baao, na mûno mûno, antû ba mûciî wao ungwa, ûyu we i taka areganîite na wîtîgio bwetû kîrî Kîrîstû. Na kwoogu i mûthûûkia nkûrûki ya kinya ûra atarî mwîtîgîri.
- <sup>9</sup>Ntigwa îtarî na ûkûrû bwa mîanka mîrongo îthanthatû, gwîtia, înu ûtikaamîikîre îthaabuuni rîa bara tûûmba kuuga ibakwenda ûteethio. Ūra tûûmba kuuga wabu nakwenda ûteethio nwa mwanka eegue araturûaga arî mûka wa mûrûme ûmwe,
- <sup>10</sup>na akîgwetanagîrua na mantû meega. Nwa mwanka eegue arereete aana baake bonthe bwega, na antû bonthe baaya mûciî wake akabagwataga ûgeni bwega bûra kwagîrîte. Nwa mwanka eegue atûûraga ateethagia bara barî na thîina, na eerutîite kûrûthaga mantû meega ma mîthemba yonthe.
- <sup>11</sup>Na bara batuîkaga ntigwa barî eekûrû beethî, kinya bo ûtikaabeekîre îthaabuuni rîa ntigwa. N'ûntû rîra mîrî yao îkeerirîria kûgûrwa, ibakeenda kûgûrwa bantû a beepeeyana kîrî Kîrîstû,
- <sup>12</sup>na ibakaagambithua n'ûntû bwa kûrega kwingia wîrane.
- <sup>13</sup>Batarî baagûre bacookaga bakagîa ûthao bagatua kûriûngaga na mîciî. Batuîkaga aguutani na antû ba kwîthûngagîria mantûûni ma antû bangî bakîaragia mantû mara batabatîrue beegua bakîaragia.
- <sup>14</sup>Kwoogu ndeenda eekûrû bara barî ntigwa barî beethî bagûragwe, bagîyage na twana, na bamenyagîre mîciî yao, kaingo anthû beetû batoona kaanya ga gûtûgweta na njîra înthûûku.
- <sup>15</sup>Ndîgweta ûgu n'ûntû eekûrû ntigwa bamwe ibagarûkîite baatua kûthingata Saitaani.

- <sup>16</sup>Índî mwekûrû mwítîgîri ûra arî na eekûrû ntigwa mûciî wake, n'we abatîrue abamenyeera na tikûrekeria kanica mûrigo úyu unthe, kaingo kanica n'yo ímenyeera ntigwa ciongwa, bara batarî na muntû wa kûbateethia.
- <sup>17</sup>Akûrû ba kanica bara batongoragia antû bwega ibabatîrue bamenyagîrwa bwega. Na mûno mûno, bara barutaga ngûgî na inya ya gûtûmîria na kûrutana.
- <sup>18</sup>Gîtûmi i kwîgua watho buugîte úgû, "Útikaathaîke ng'ombe kanyua rîra úkûmîtûmîra kûbûûra ngano." Na kaîrî bwauga, "Mûruti ngûgî nabatîrue arîagwa ngûgî yake."
- <sup>19</sup>Útikeende kûthikîria mathitango ígûrû rîa mûkûrû, nwanga kûrî na akûúyî baîrî kana nkûrûki.
- <sup>20</sup>Kaanagia bara barûthaga meeyia antû bakîngagua kaingo babu bangî bakuthûka.
- <sup>21</sup>Ngai akîngagua amwe na Yiesû Kîrîstû na araîka bara batheru, ndîkwîra atî, útikaarege kûrûtha mantû mamu monthe ndakwîra úrûthe na útigaatûmîre kîmenyano. Rîonthe thûkagia antû bûmwe kîrî mantû monthe mara úkaarûthaga.
- <sup>22</sup>Útikaugîrie rwîro kwaigîra muntû njara úkîmwambîria kîrî ngûgî ya Ngai. Útikaagwatanîre na muntû meeyiani. Ímenyeera wagîru bwaku bwa nkoro.
- <sup>23</sup>Tiga kûnyunyaga rûúyî rûútheri runka. Ínyunyaga kandibei kaniini n'úntû bwa thîna îra úrû n'yo ya nda na n'úntû bwa mbyaya ira ingî úgûkara úkîayangagua.
- <sup>24</sup>Meeyia ma antû bamwe matirî witho. I bûúrîni marî na antû ibamoonaga. Índî meeyia ma antû bangî mationekaga mwanka rîra makaumbûka nyumaani.
- <sup>25</sup>Mantû meega i ta bu makari úgu. Moonekaga matarî na witho. Na mara matoonekaga i makaumbûka.

## 1 Timotheo 6

- <sup>1</sup>Bara barî nkombo babatîrue boonaga anene baao baagîrîtwe beeyagwa gîtîyo kîinene, kaingo gûtagîta we aaria úntû bûúthûku ígûrû rîa riîtwa rîa Ngai, kana athûúkia úrutani bwetû.
- <sup>2</sup>Nkombo ira anene ba cio barî eetîgîri itibatîrue ibacambia n'úntû n'eetîgîri ta bo. Bo babatîrue kinya babatûmîkagîra bwega nkûrûki n'úntû antû bara bateethekaga kuumania na ngûgî ciao ira babarutagîra i bara bo bongwa babeendeete n'úntû n'eetîgîri wa ta bo. Ndîenda úrutana na útûmîria antû mantû mama.
- <sup>3</sup>Úra arutanaga kînyume kîa mantû mama, úra atagwatanagîra na mîgambo ya mma îra Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû augire, kana úrutani bwa ndini yetû,
- <sup>4</sup>úyu i mwîkumia na gûtirî bu aiyî. Muntû ta úyu arî mûtugo útarî mwega wa kwendaga warîonthe gûkaraga agîturanagia mbaara na kûthetanagia na antû



îgûrû rîa mîgambo. Na kwoogu akareeteera antû rûriitho, matheta, irumi, kûthûgaanagîria muntû ûra ûngî neeyîtie na ateyîtie,

<sup>5</sup>na matheta matarî mûthia barî na bara biongo biao biangaratanire baatigana na ûmma. Bo bathûgaanagia kwîgua muntû arî na ûngai i njîra ya gûcûa mbia, muntû atonga.

<sup>6</sup>Ûngai bûrî baita mûno muntû akîganagîrwa n'into bira arî na bio.

<sup>7</sup>Gûtirî kîo twaya na kîo nthîgûrû na gûtirî kîo tûûmba kuuma na kîo gûkû.

<sup>8</sup>Kwoogu ûkaaya kwîgua itûkwona irio bia kûrîa na tûgeekîra nguo, n'ûgu. Bibu ibibatîrue bitûgana.

<sup>9</sup>Îndî antû bara beendaga gûtonga bagwîyaga magerioni bakagwatwa i mûtego wa wîrirîria bwingî mûno bwa waa na bwa wînyangia bûra bûbakuuyagia mwanka mûthiani bakathirua kûrû.

<sup>10</sup>Kwenda mbia mûno i ku kuumaga mantû maathûûku monthe. Antû bamwe bagîcûa mbia ibaumîite wîtgioni, beenogia nkoro na kîeba kiingî mûno.

<sup>11</sup>Îndî woû, muntû wa Ngai, îbûmbe gataaria na mantû ta mamu. Ûmia wone ûrî na wagîru bwa nkoro, ûngai, wîtgio, wendo, kûûmîria na kwînyithia.

<sup>12</sup>Rûa ndûa îmbega ya wîtgio bûra inya yaku yonthe îgana kaingo wîcindîra kîewa kîa mwoyo wa tene na tene ûra Ngai aagwîtîre rîra waumbûre wîtgio bwaku bwega mbere ya akûûyî baingî.

<sup>13</sup>Ngai ûra eeyaga into bionthe mwoyo na Kîrîstû Yiesû ûra eeyanire ûkûûyî bwake bwega mbere ya Pontio Piraatû, ndîkwîra bakîgagua,

<sup>14</sup>gwata ûrikie mantû mama na maathîkîre wîgue ûrî na riîtwa rîega mwanka ntugû îra Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû agaacooka.

<sup>15</sup>Mwathani wetû agaacooka kagiita kara kaagîrite, wata bûra kûbangîtwe i Ngai ûra mûthaarime, ûra wenka arî nya, Mûnene wa anene, na Mwathani wa aathani.

<sup>16</sup>Ngai nwa we wenka atakuyaga. Werûûni bûra we atûûraga gûtirî muntû abuthengeera. Gûtirî muntû aamwona na gûtirî we aûmba kûmwona. Neewe gîtîyo, arî inya îtathira tene na tene! Aameni.

<sup>17</sup>Îkaania itonga bia into bia nthîgûrû îno ûbiîre bitigeekumie. Biîre bitikaige wîrîgîro ûtongaani, n'ûntû tûtiîgwatia ûtonga. Wîrîgîro bwa bio ibwîgue bûrî kîrî Ngai n'ûntû n'we atweyaga into bionthe na nkoro îmbega, kaingo tûbitûmîra bitûkenia.

<sup>18</sup>Îra itonga birûthage mantû meega, bituîke itonga bia mantû meega. Bitigakûûne na ibiîgue birî na wîru bwa kwenda gûtûmagîra na antû bara bangî into bira birî na bio.

**19**Bikarûtha ûgu i rîo biûmba kwîbaigîra kîgîna kînganu kîa mûcingi ûmûriku wa ûtûuro bûra bûkaaya. Na i rîo biûmba gwîcindîra ûtûuro bûra bûrî bwa mma.

**20**Timotheo, menyeera bwega kîra wetwe ûkîmenyeera. Ûtigatindanîre na rwaria rwa ûtheri rûtarî rwa kîngai, kana îtheto rîra antû bamwe baugaga n'ûmenyo na t'ûmenyo.

**21**Antû bamwe baugaga barî na ûmenyo bûbu, îndî i njîra ya wîtigio babîtîtie. Ngai arookaraga naabi.

## 2 Timotheo

### 2 Timotheo 1

- 1**I niû Paûrû, mûtûmwa wa Kîrîstû Yiesû ngûkwandîkîra. Ndathuurirwe i Ngai kaingo ntûmîria kîrî antû mantû ma mwoyo ûra Ngai atwîrîite agatwaa, ûra wonekaga ndeni ya Kîrîstû Yiesû.
- 2**Ndîkwandîkîra, woû Timotheo, mwana wakwa ndeni ya wîtîgio, ûra mbendeete. Ngai Baaba na Kîrîstû Yiesû barookwaa ûtugi, kîao na ûkiri.
- 3**Ingûcookia nkaatho kîrî Ngai ûra ndutagîra ngûgî ta bûra bakîûyûyû baamûrutagîra, ntakwîgua nkoro yakwa îkîngambithia. Magiita monthe inkûririkanaga marombaani maakwa ma ûtugû na mûthenya na incookagîria Ngai nkaatho n'ûntû bwaku.
- 4**Indirikanaga meethori mara weetûûrîre. Na i kîo gîtûmaga mbîrîgîra mûno gûkwona kaîrî, mbûyûrwa i gîkeno.
- 5**Naka ntiriganagîrua i wîtîgio bwaku bwa mma. Wîtîgio bwaku i ta bûra ûyûûgu Ruis na nyûkwe Iunis baarî na bu. Ndî na mma kinya woû ûrî na wîtîgio ta bo.
- 6**Kwoogu ndîenda gûkûririkania nkwîra cooka gûtûmîra kîewa kîra Ngai aakwere kagiita kara ndakwaigîre njara.
- 7**Kîrundu ûra Ngai aatwere ti kîrundu wa gûtûkîra ûguaya. I kîrundu wa gûtwa inya, wendo, na inya ya kûgiria mwîrî ûkwatha.
- 8**Kwoogu ûtikeegue îgi ûkîruta ûkûyûyû bwaku îgûrû rîa Mwathani wetû, kana i bûra ndî nceera n'ûntû bwake. Ûmîria ûngwatie kûthîna n'ûntû bwa ntheto îmbega, Ngai agakwa inya ya gûgwotithia.
- 9**I Ngai aatwonokiirie atwîta tûtuîka antû baake baatheru, na t'ûntû bwa ngûgî imbega ira tûrutîite. Îndî n'ûntû bwa mûbango wake we wengwa kûringana na ûtugi bwake. Na aatwere ûtugi ndeni ya Kîrîstû Yiesû kuuma wo tene mûno.
- 10**Îndî natwete ûtugi na njîra ya gûtûmîra Mwonokia wetû Kîrîstû Yiesû, ûra aayire aathiria gîkuû inya, oonania na ntheto îmbega njîra ya kûthi mwoyooni wa tene na tene.
- 11**Ngai aanthuurire ntuîka mûtûmîria, mûtûmwa na mwarimû wa ntheto îmbega.
- 12**Na i kîo gîgûtûma nnyamaarua ûûgû. Îndî amwe na ûgu ntikwîgua îgi n'ûntû inkûmenya ûra mbîtîgîtie na imbiyî na mma arî na inya ya kûmenyeera bwega kîewa gîa ntûmwa ya ntheto îmbega kîra ampeere mwanka ntugû ya mûthia buru.
- 13**Ririkanaga moorutani monthe ma mma mara nkûrutaniite. Matûmagîre marî ngerekano ûrî na wîtîgio na wendo kuuma kîrî Kîrîstû Yiesû.

<sup>14</sup>Na kwa inya ya Kîrundu Ûmûtheru ûra atûûraga ndeni yetû, menyeera kîra wetwe ûkîmenyeera. I kîega.

<sup>15</sup>Wata bûra wiyî, eetîgîri ba nthîgûrû ya Ícia bonthe, kinya Baigîiras na Amogenes beene ibantoorookire.

<sup>16</sup>Inkûrombera Onesiboras na antû ba mûciî wake bonthe nkauga Mwathani nabeegue kîao n'untû magiita maingî naambûmagîiria nkoro na atoonaga rîrî îgi kwîgua ndî ûmûthaîke nceera.

<sup>17</sup>Akûûya aakinya Rooma ûgu, aanjîrie gûncûa na inya mûno mwanka rîra angwatithaniirie ara ndarî.

<sup>18</sup>Inkûromba Mwathani amwîgue kîao ntugû ya mûthia. Naanteethiirie mûno rîra ndarî Ebeeso. Na wana woû nûkûmenya ûgu bwega.

## 2 Timotheo 2

<sup>1</sup>Îndî woû, mwana wakwa, îgua ûûmîrîtie n'untû bwa útugi bûra bwonekaga kîrî Kîrîstû Yiesû.

<sup>2</sup>Îthûkia mantû mara monthe weegiirue nkîrutana mbere ya akûûyî baingî mûno, wîre mo bara wîtîgîtie n'eetîgua, bara bakaûmba kûrutana bangî na bo.

<sup>3</sup>Îtîgîria wana woû ûnyamaaranîrue amwe na eetîgîri bara bangî ûrî ta mûcikaarî ûmwega wa Kîrîstû Yiesû.

<sup>4</sup>Mûcikaarî natiganaga na mûtûûrîre wa kîra ntugû kaingo aûmba gûkenia mûnene wake.

<sup>5</sup>Na mûcindani atiûmba gûcinda eewa kîewa, nwanga akathingata bûra watho bwa macindano buugîite.

<sup>6</sup>Na mûrîmi ûra arutîite ngûgî aarîma na inya mûno n'we abatîrue arîa maketha arî wa mbere.

<sup>7</sup>Îthûgaanîria bwega mantû mama ngûkwîra n'untû i Mwathani agaakûûmbithia gûciûkîrwa i mo monthe.

<sup>8</sup>Ririkanaga atî i Yiesû Kîrîstû ûra Ngai aariûkiirie arî ûmûkuû wa rûrîyo rwa mûnene Ndaundi, wata bûra ntûmagîiria nthetooni îmbega.

<sup>9</sup>Na n'untû bwa gûtûmîria ntheto îmbega, i kîo gîgûtûma nnyamaara ûûgû mwanka nkathaîkwa taka kûrî watho mbunîite. Îndî amwe na ûgu kiugo kîa Ngai gîtithaîkîka.

<sup>10</sup>Kwoogu i ntûma mbûmagîria mathîina monthe, nkîthangîkagîra bara Ngai athuurîite, kaingo wana bo boona wonokio bûra bûrî kîrî Kîrîstû Yiesû, bûra bûreetaga mwago wa tene na tene.

- 11**Kiugo gîkî i gîa gwîtîgîka atî, "Ûkaaya kwîgua itwakuyanîrie amwe na Kîrîstû, tûgaatûûra amwe n'we.
- 12**Weegua tûkaathi na mbere na kûûmîria, tûkaathana amwe n'we. Twauga tûtîmwiyî, wana we akauga atitwiyî.
- 13**Twarega gûtuîka eetîgua, agaatûûra arî mwîtîgua, n'ûntû we atiûmba gûkaana mîgambo yake."
- 14**Kwoogu kara ûkîririkanagia antû ba kwenu mantû mama. Bakaanie Ngai akîngagua ûbeere batigaaturanîrie mîgambo mbaara n'ûntû gûtiteethia nwa mbi. I kwînyangia kwînyangia wîtîgio bwa bara beegagua bathikîrîtie.
- 15**Ûmia buru mwanka wone ûgeetîgîrîka meethooni ma Ngai ûrî mûruti ngûgî wa Kîrîstû, ûra atarutaga ngûgî yake na njîra îrî îgi, ûra arutanaga kiugo kîa Ngai kîa mma na njîra îra yagîrîte.
- 16**Regana na ndwaria ira itarî cia kîngai na cia waa n'ûntû nitûmaga antû batororeria gûtuîka aregi aathîkîri Ngai.
- 17**Ndwaria ta inu ikari ta kîronda kîa mûteneka. Ngerekano ya bara barî rwaria ta rûru n'Umenias na Biretas.
- 18**Antû baba baangaratanîte mûno, baatiga kûthingata ûmma, baatua kûgiitaria wîtîgio bwa eetîgîri bamwe bakîbarutanaga kûriûka igwakûrûkire.
- 19**Îndî na bu ûmma bwa Ngai bûtienyenyeka n'ûntû i mma tûrî na rwano rwa kwonania tûrî ba Ngai wata bûra Maandîko Maatheru maugîite, "Ngai naiyî antû bara barî baake," na "Muntû ûra augaga n'wa Mwathani nwa mwanka atigane na meeyia."
- 20**Ndeni ya nyomba ya mûciî ûmûnene, ikwîgagua kûrî na into biingî bia kîrugîro, bia mîthemba na mîthemba. Bimwe bia into bibu biîgagua birî bia thaabu, bingî i bia fetha, bingî i bia gûcaa na bingî i bia yûmba. Kîrî into bibu bimwe i bia gûtûmîka kagiita mwanya. Na bira bingî na bio i bia gûtûmîka woogu, rîonthe.
- 21**Muntû akaaya kwîtheria nkorooni yake akarekana na mantû maathûûku ta mamu, we i ta into bia gûtûmîka kagiita mwanya, n'ûntû neethereetie. Na kwoogu arî na gîtûmi kîrî mûnene wake. Agaakaraga eethuuranîrîte atûmîka kîrî ngûgî îmbega yonthe.
- 22**Ûtikaareke wîrirîria bwa wîthî bwaku bûgûtanga. Woû amwe na bara barombaga Ngai bamwîtîgîtie na mma, cûûgagiani na inya bûkarage bwîbagîrithîtie nkorooni cienu na bwîtîgîtie, bûkîendanaga, na bûrî na ûkiri na antû bara bangî.
- 23**Ûtigaate thaa ûgîturania mbaara cia waa, mbaara cia ûtaku, n'ûntû nwiyî ndwaria ta inu i cio ireetaga matheta.

<sup>24</sup>Mûruti ngûgî wa Mwathani atibatîrue athetania. Abatîrue oonia antû bonthe ûbooreeru, arî mwarimû ûmwega na ûûmagîria,

<sup>25</sup>agîkaanagia bara bakûthûgaania mwanya n'we eenyiîtie n'ûntû kwaûmbîka Ngai akaa antû babu kaanya ga kwîrira bakamenya ûmma.

<sup>26</sup>Rîru i rîo mathûgaania maaô makaabacookera kaîrî baûmbe kuuma mûtegooni ûra Nkoma arabagwete na uu, aatûma barûtha kwenda gwake.

## 2 Timotheo 3

<sup>1</sup>Karaga wiyî atî ntugû ciakinya cia mûthiro wa nthîgûrû gûkeegua kûrî na mathîna maingî mûno.

<sup>2</sup>Antû bagaatuîka eebendi, eendi mbia, eekumia, batue kwîbûkagîria na batuîke arumani. Aana barege kwathîkîra aciari baao, antû baage nkuma, batuîke bara batarî batheru nkorooni,

<sup>3</sup>bathire kîao, batige kûrekanagîra, batue gûtuuyanagîra ûrongo, baremwe i gwîkaanagia kûrûthaga mantû mara mataagîrite, bathûûke batuîke abitina, beende ûthûûku akî,

<sup>4</sup>batuîke akunyanîri, barûthage mantû batakûmaka bûra gûgaakara, batue kwîthûkagia barî antû ba gîtûmi, beende mîago ya nthîgûrû bantû a Ngai.

<sup>5</sup>Bakoonekaga taka barî antû ba Ngai, îndî baregane na inya ya Ngai. Ûtikeende kûgwetanirua na antû ta babu.

<sup>6</sup>Bamwe ba antû ta babu i bo bathiyaga kinya mîciî ya antû bagakîria inya eekûrû bara batarî inya kweneerua, bara barî na mîrigo ya meeyia maingî mûno na baathagwa i wîrirîria bwa mîthemba yonthe.

<sup>7</sup>Eekûrû ta babu beegagua bakîgeria kûmenya, îndî bataûmbe kûmenya ûmma bungwa.

<sup>8</sup>Ta bûra Njanes na Njamberes baakararagia Musa, antû baba na bo i ta bu bakararagia na bakaregana na ûmma n'ûntû bwa bûra meeciiria maaô maathûûkire na wîtgio bwao ti bwa mma.

<sup>9</sup>Antû ta baba batikarangaga antû batiracooka kwona bûra bariitîte bûgana ta bûra baacookire kwona Njanes na Njamberes bakari.

<sup>10</sup>Îndî woû, Timotheo, nwiye bwega mûno mantû mara monthe ndutanîte na nwoneete mûkarîre wakwa, mworooto wakwa ûtûûrooni, wîtgio bûra ndî na bu, kwinyîkîria, kwendanaga, kûûmîria

<sup>11</sup>kûnyamaarua na kûthînua. Nwiye bwega mûno kûnyamaarua kûra ndanyamaarîtue Antiokia, Ikoniamu, na Rîstira, îndî ndaûmîria. I Mwathani aambonokagia gûntû gûku kunthe.

<sup>12</sup>Muntû wonthe ûra eendaga gûtûûrîra Ngai arî ndeni ya Kîrîstû Yiesû akanyamaarua.

<sup>13</sup>Antû baathûûku na bara beetuîkithagia kîra batarî ibagaatororeria, bathi na mbere bakîenagîria antû na bakîibenagîria barî bo bongwa.

<sup>14</sup>Îndî woû karaga ûrikîtie ûmma bûra warutanirwe na wabuîtîgia na inya. Nwiyî aarimû baaku baarî ba ûû.

<sup>15</sup>Kuuma wana bwaku nûtûîre wiyî Maandîko Maatheru, mara maûmbaga gûkwatha ûkoona wonokio na njîra ya gwîtîgia Kîrîstû Yiesû.

<sup>16</sup>Maandîko Maatheru monthe maumanîtie na Ngai matûmagîrwa kûrutana antû ûmma, gûkaania muntû, kûruta muntû mabîtia na gûtongoreeria antû batûûra barî baagîru,

<sup>17</sup>kaingo muntû ûra arutagîra Ngai ngûgî aûmba kwîgua arî ûmûganu na akîûmbaga kûrutîra Ngai ngûgî yonthe îmbega.

## 2 Timotheo 4

<sup>1</sup>Ndîkwîra ngîgûkinyagîria, Ngai akîîgagua barî na Kîrîstû Yiesû ûra akaagambithia antû bonthe, bara bakuû na bara ûkeegua tûrî mwoyo, na n'ûntû akaaya kwathana arî mûnene.

<sup>2</sup>Tûmagîria kiugo kîa Mwathani ûgîkinyagîria antû, kagiita karî keega kana gatarî keega. Rutaga antû mabîtia, bakaanagie, na beekagîre wîru ûrî na kûûmîria ûkîbarutana mantû mamu monthe.

<sup>3</sup>Kagiita gagaakinya antû batige kwenda kwîgua ûrutani bûra bûrî bwa mma, beende kwîgagua ûrutani bûngî bwa mwanya kûringana na bûra wîrirîria bwao bûkari. Bakeethîrania mûkwîrî wa aarimû ba kûbarutana mantû mara beendeete kwîgua.

<sup>4</sup>Bakaarega kwenda kwîgua ûmma, beenganage na ngono cia ûrongo.

<sup>5</sup>Îndî woû nwa mwanka ûkarage wîthuuranîrite kagiita konthe, winyîkîrîtie ûnyamaarue, naawe ûrute ngûgî ya gûtûmîria ntheto îmbega, kaingo wingia kûrû ngûgî yaku.

<sup>6</sup>Aakwa niû kagiita i ta gaakinyu gakûrutwa kîgongwana nkue mbûtige,

<sup>7</sup>n'ûntû mwanka agu îndî indûite ndûa îmbega na inya yakwa yonthe wandûmîrîite wîtîgio.

<sup>8</sup>Îndi kîewa kîa nthûmbî ya ûnene, nthûmbî ya wagîru, ikîmbeteereete n'ûntû bwa kûûmbana. I kîo kîewa kîra nkeewa i Mwathani, Mûgambithania ûmwagîru rîra ntugû îgaakinya. Ti ninka akaa kîewa gîku. Akaa wana bara bangî bonthe bamweteereete na wîrû acooka.

<sup>9</sup>Cûûgia bûra kûûmbîka ûûye na mpwî.



- <sup>10</sup>Ndemas neendire mantû ma nthîgûrû îno na kûthi aathi bwa Thesaronike, aantiga. Kîresikes aathiire bwa Garatia na Tito n'we aathiire bwa Ndaramatia.
- <sup>11</sup>I Ruka wenka akî twatigirwe n'we. Wakara kûûya bûûye na Maariko n'ûntû anteethia mûno ngûgîni.
- <sup>12</sup>Indatûmire Tikikas Ebeeso.
- <sup>13</sup>Ûnthûkîrie kabuuti gaakwa kara ndatigire Tiroas karî na Karipas, ûndeetere ko. Kairî ûtikaariganîrue i kûndeetera mabuku maakwa, na mûno mûno, mara ma ndwara.
- <sup>14</sup>Aregisanda ûra mûturi nanthûûkiirie mûno. Îndî i Mwathani akaamûûria n'ûntû bwa mantû mara aandûthîre.
- <sup>15</sup>Îmenyeere mûno îgûrû rîake n'ûntû nareganaga na ntûmwa yetû.
- <sup>16</sup>Gûtirî we aantheteera îgiita rîra rîa mbere nkwirwa kootiini. Bonthe ibaankuthûkire baathi, baantiga ninka. Inkûromba Ngai atikaabarîyie n'ûntû bwa ûgu baarûthire!
- <sup>17</sup>Îndî Mwathani we naarî amwe naani, ampa inya ndaûmba gûtûmîria ntûmwa ya ntheto îmbega yonthe kîrî antû bonthe ba nthîgûrû ingî beegua, aambonokia mbere ya ntuîrwa kûûragwa.
- <sup>18</sup>Mwathani agankûûra ûntûûni bûûthûûku bunthe ankinyithie bwega ûneneeni bwake bwa îgûrû. Mwathani arookumagua tene na tene. Aameni.
- <sup>19</sup>Nkeetheria Pirisiira, Akuira na antû bonthe ba mûciî wa Onesiporas.
- <sup>20</sup>Erastas aatigirwe Korintho. Na Tirobimas ndaamûtigire Miritas arî mwayie.
- <sup>21</sup>Cûûgia bûra ûûmba ûûye mbere ya kagiita ga mpîo gakinya. Iburas, Pundes, Rinas, Kiraundia na eetîgîri ba naaga bonthe bagûgûkeethia.
- <sup>22</sup>Mwathani nakarie nkoro yaku. Ûtugi bûrookaraga naabi.

## Tito

### Tito 1

<sup>1</sup>I niû Paûrû, mûruti ngûgî ya Ngai na mûtûmwa wa Yiesû Kîrîstû ngûkwandîkîra. Ndatuîkithiirue mûtûmwa nteethia kûrikithia wîtîgio bwa bara Ngai athuurîite, na mbamenyithia ûmma bungwa bwa kîngai

<sup>2</sup>bûra bûrî wîrîgîrooni bwa kwewa mwoyo wa tene na tene. Karaaya mûno Ngai ûra atarongwaga naatwere wîrane bwa mwoyo ûyû

<sup>3</sup>na rîra kagiita kara kaagîrîte gaakinyire naagwûranîre ûntû bûbû ntûmwaani yake îra mpetwe na watho i Ngai Mwonokia wetû mmîtûmagîria.

<sup>4</sup>Nkwandîkîrîte woû Tito, mwana wakwa wengwa ndeni ya wîtîgio bûra twinthe tûrî na bu. Ngai Baaba na Kîrîstû Yiesû Mwonokia wetû barookwaa ûtugi na ûkiri.

<sup>5</sup>Ndagûtigire Kiriti kaingo ûrûngaria mantû mara mataarî makûrûnga njîra bwega na ûtaara akûrû ba kanica, ba wakîra taûni wata bûra ndakwîrîite.

<sup>6</sup>Nwa mwanka mûkûrû wa kanica eegue arî na riîtwa rîega, mûrûme wa mûka ûmwe weegua agûreene, na nwa mwanka weegua arî na aana beegue barî aana eetîgîri. T'aana ndagi kana batarî aathîki.

<sup>7</sup>Na n'ûntû mûtongoria wa kanica i mûrûngamîri wa ngûgî ya Ngai, nwa mwanka eegue arî muntû arî na riîtwa rîega. Ti muntû wa kwîbûkagîria kana wa kûthûûrangaga na mpwî. Atikeegue arî muntû wa ntogoona, kana arî muntû aûmba kûringana, kana wa kwîrirîria ûtonga.

<sup>8</sup>Mûtongoria wa kanica nwa mwanka eegue arî muntû wa nkoro ya kwenda kûgwataga antû ûgeni na wa kwendaga mantû meega. Nwa mwanka eegue arî muntû arî na ûtombo bûkûrû. Nwa mwanka eegue arî muntû ûmwagîru na ûmûtheru nkoro. Na nwa mwanka eegue atarî muntû wa kwathagwa i mwîrî wake.

<sup>9</sup>Nwa mwanka eegue arikîtie ntûmwa îra îrî ya gwîtîgîka, îra îgwatanagîra na ûrutani bwetû. Na gîtûmi i kaingo aûmba gwîkîra antû wîru na ûrutani bûra bûrî bwa gwîtîgîka, na kaingo akoonagia bara batagwatanagîra na ûrutani bwa mma mabîtia maa.

<sup>10</sup>Antû baingî ibakûregana na ûrutani bûra tûrutana. I bo bagûta bara bangî na ndwaria ciao cia ûtaku. Na mûno mûno, i bara baugaga eetîgîri bataanwe kûringana na wîthîre bwa Ayaundi.

<sup>11</sup>Antû baba nwa mwanka beerwe batige n'ûntû ibaindiganîtie antû ba mîciî îmingî bakîrutanaga mantû mara batabatîrue barutana. Na barîrûtha ûgu kûringana na wîrirîria bûra barî na bu bwa kwenda ûtonga.

<sup>12</sup>Na wabu ûmwe wa iroria biao naugire bûra bakari. Atî, "Antû beetû ba Kiriti n'arongo mûno. I bûmwe na nyamû na n'ithao na n'wabu beendeete kûria!"

<sup>13</sup>Na wabu ûkûûyî bûbu bwa kîroria gîku kîaugire ûgu n'ûmma. Kwoogu bakaanie ûtarî na mathee kaingo beegua barî na wîtîgio bwa mma,

<sup>14</sup>batigane na ngono cia Kîîyaundi cia ûrongo na barege kûrûthaga mantû mara bakwîrwa barûthage n'antû bara bagarûrîite ûmma.

<sup>15</sup>Bara bo bathereetue nkoro boonaga bionthe birî biitheru. Îndî bara beetankîite na meeyia na bateetîgagia, gûtirî bu bwao bûtheru n'untû mathûgaania maa o i maindiganu. Batiyî i bûrîkû bwega kana i bûrîkû bûthûûku.

<sup>16</sup>Baugaga ibaiyî Ngai, îndî mantû mara barûthaga matigwatanagîra na untû bûbu. N'antû baathûûku mûno, aregi kwathîkîra Ngai na gûtirî untû bwega baumba kûrûtha.

## **Tito 2**

<sup>1</sup>Îndî woû, rutanaga antû mantû mara makûgwatanîra na ûrutani bwa mma.

<sup>2</sup>Îraga akûrû beemenyagîre, bathûgaanagie bwega na beegue barî ûûme. Nwa mwanka barikie wîtîgio, wendo, na kûûmîria.

<sup>3</sup>Îra kinya eekûrû bara bakûrû wana bo bakarage rionthe barî eekûrû ba mîkarîre îmîtheru. Na ti bakaraga bagîtuuyanagîra ûrongo kana beegua barî nkombo cia ncoobi. Nwa mwanka kinya bo barutanage mantû meega,

<sup>4</sup>i kaingo baumba gûtûma eekûrû bara beethî beendaga arûme baao na aana baao.

<sup>5</sup>Nwa mwanka beegue barî na ûtombo bûûkûrû, nwa mwanka beegue barî baagîru, nwa mwanka beegue bakûmba kûruta ngûgî ciao cia mîciî bakîînyiagia kîrî arûme baao kaingo gûtooneka muntû acambia ntûmwa ya Ngai.

<sup>6</sup>Wana kinya aana beethî ba antû arûme bakaanie ûbeere barûthage mantû na njîra îra yagîrîte.

<sup>7</sup>Tuîka ngerekano îmbega mantûûni monthe. Tuîka wa mma ûrutaniini bwaku na ûtidgeekîre mathee.

<sup>8</sup>Îndî amwe noogu tûmagîra mîgambo îra yagîrîte kaingo anthû baaku beegua nthoni, baaga untû bûthûûku bwa gûtûgwetanîria na bu.

<sup>9</sup>Nkombo na cio ibatîrue ciînyiagia kîrî anene ba cio na ibakenagia na mantû monthe. Gûtiagîrîte nkombo îcookagia mûnene wa yo mîgambo,

<sup>10</sup>kana îmwiya. Îndî kwagîrîte warîonthe nkombo yonanagia nwa îtîgîke mantûûni monthe, kaingo antû batîiya ûrutani bwa Ngai Mwonokia wetû kuumania na mantû monthe mara barûthaga.

<sup>11</sup>Twagîrîtwe tûrûthaga mantû mama n'untû Ngai aagwûrîre ûtugi bwake n'untû bwa wonokio bwa antû bonthe.

<sup>12</sup>Gúkûrûkîra kîrî útugi bwake, Ngai atûrutanaga kûrega wîyia na wîrirîria bunthe bwa kînthîgûrû. Tûrûthaga mantû na njîra îra yagîrîte, tûtûûraga tûrî baagîru, na tûrî ba mûtûûrîre wa kîngai îgiita rîrî tûrî îgûrû rîa nthîgûrû îno,

<sup>13</sup>tweteereete ntugû îra nthaarime twîrîgîrîrîte. Ntugû înu i rîo tûkoona mwago wa Ngai wetû îra mûnene na wa Mwonokia wetû Yiesû Kîrîstû.

<sup>14</sup>Kîrîstû eerutire n'ûntû bwetû atûkûûra kuuma meeyiani ma mîthemba yonthe, atûtheria twatuîka baake wenka, na atûtuîkithia antû barî na wendo bwa kwenda mantû meega.

<sup>15</sup>Kwoogu îrutanaga antû mantû mama ûgîtmagîra watho bunthe bûra ûrî na bu rîra ûkûbeekîra inya kana ûkûbakaania. Útikaareke muntû akûbûthîria.

### Tito 3

<sup>1</sup>Îrirkanagia antû kwînyiagia kîrî anene na kîrî bonthe bara barî na watho bwa kwathana, babaathîkagîre, na bakarage magiita monthe baûmba kûrûtha mantû meega.

<sup>2</sup>Beere muntû atikaarie mantû maathûûku îgûrû rîa îra ûngî. Ibatûûranie na ûkiri bakîganagua kîao, na boonanagie kwînyithia kîrî wooru muntû.

<sup>3</sup>Wana tiû kûrî rîra twarî baataku. Twaregaga kwathîka tweneereetue i mantû ma nthîgûrû îno na mawîrirîria ma mîthemba yonthe matûgwete ûkombo. Twatûûraga tûrî antû ba ntheto na ba rûriitho. Antû batûmena naati tûkabamena woogu batwonia.

<sup>4</sup>Îndî rîra Ngai Mwonokia wetû aarîkiirie na gûtûgwûrîra kîao na wendo bwake,

<sup>5</sup>naatwonokiirie. Ataatwonokia n'ûntû bwa ûntû bwega bûra twarorûtha. I kîao aatwîgiirue atwonokia na njîra ya kûthambua îciarwa rîa maîrî, atûgarûra na njîra ya Kîrundu Úmûtheru.

<sup>6</sup>Ngai naatwîndamîrie Kîrundu Úmûtheru wa kûgana gúkûrûkîra kîrî Yiesû Kîrîstû Mwonokia wetû,

<sup>7</sup>kaingo kuumania na útugi bwa Ngai atwona tûrî baagîru kîrî we na atwa rûgai rwa mwoyo wa tene na tene îra twîrîgîrîrîte.

<sup>8</sup>Na wabu kiugo gîku i gîa gwîtgîka. Ndîenda ûkinyîria antû mantû mamu, kaingo bara beetîgîtie Ngai beegua barî na wendo bwa kwîruta kûrûtha mantû meega, n'ûntû i meega na marî baita kîrî muntû wonthe.

<sup>9</sup>Útîgeetîgîrie gûturania mbaara cia ûtaku, kûthingatanagîra ndîyo, kana ûthetania na antû bûgîkararanîria bûra watho buugîte. Mamu i mantû ma ûtheri mûno na matirî baita.

<sup>10</sup>Úkaaya kwona muntû akûgaania antû, mûkaanie rîa mbere na rîa maîrî. Akaaya kûrema bûtikeende kûgwatanîra n'we.

**11**Menya muntû ta ûyu gûtirî nkarari nakwîyia na naûrîite. Ûgu akûrûtha ibûkwonania nabîtîtie.

**12**Rîra ngaatûma Aritemas kana Tikikas baaya, geria bûra kûûmbîka ûûye taûni ya Nikoporis ûmbone n'ûntû mbangîite nkare noogo mwanka îgiita rîa mpîo rîthire.

**13**Na kaîrî, tûma Cenas ûra mûgambi na Apooras na mpwî, na wone barî na bionthe bira bakwenda.

**14**Nwa mwanka antû beetû beerutane kwîruta kûrûthaga mantû meega kaingo baingia moobatu. Batibatîrue bakaraga woogu mana.

**15**Thûkia nkeethi cia bonthe bara tûrî na bo. Na tûkeetherie acoore beetû ndeni ya wîtgio. Ûtugi bwa Ngai wetû bûrookaraga naabi bwinthe.

## Piremoni

### Piremoni 1

- <sup>1</sup>I niû Paûrû ngûkwandîkîra baarûa îno ndî nceera n'ûntû bwa Kîrîstû Yiesû. Ndîkwandîkîra tûrî amwe na mûruayia Timotheo, woû Piremoni mwendwa wetû na mûruti ngûgî îmwê naati,
- <sup>2</sup>mwarayia Abiya, Arikipas ûmwê wa njûûrî yetû na antû bonthe ba kanica bara barîkanaga agu mûciî waku.
- <sup>3</sup>Ngai Baaba wetû na Mwathani Yiesû Kîrîstû baroobwaa ûtugi na ûkiri.
- <sup>4</sup>Rîra nkûririkanaga marombaani maakwa rîonthe incookagîria Ngai wakwa nkaatho
- <sup>5</sup>n'ûntû imbîgagua bûra wîtîgio bwaku bûgana kîrî Mwathani Yiesû, na wendo bwaku kîrî antû bonthe ba Ngai.
- <sup>6</sup>Îromba rîakwa n'atî ngwatanîro îra tûrî n'yo wîtîgioni bwetû îkoongeera gûciûkîrwa gwa ûntû bwega bunthe bûra tûrî na bu ndeni ya Kîrîstû.
- <sup>7</sup>Wendo bwaku, mûruayia, ibûtûmîite nkena mûno na bwambîkîra wîru mûno ndaririkana bûra ûbooreereetie nkoro cia antû ba Ngai.
- <sup>8</sup>Na kinya ûkeegua n'ûntû bwa Kîrîstû ndî na ûcamba bwa gûkwîra ûrûthe bûra ûbatîrue ûrûtha,
- <sup>9</sup>n'ûntû bwa wendo ndîona i kaaba nkûûrîtie kwa wendi bwaku ûrûthe bûra nkwenda. Kaîrî ririkana ndî mûkûrû na îndî ndî nceera n'ûntû bwa Kîrîstû Yiesû.
- <sup>10</sup>Mantû mara nkwenda gûkûûria i mantû ma Onesimas ûra aatuîkire mwana wakwa mantûûni ma wîtîgio ndî gûkû nceera.
- <sup>11</sup>Mbereeni atiraarî na gîtûmi kîrî woû. Îndî îndî arî na gîtûmi mûno kîrî woû na niû.
- <sup>12</sup>Imbendeete Onesimas mûno, îndî ndamwîra acooke gwaku.
- <sup>13</sup>Nkîenda gûkara n'we agînteethagîria bantû aaku îndî ndî nceera n'ûntû bwa ntheto îmbega,
- <sup>14</sup>îndî ingî gûtirî bu naani nkwenda kwîthuurîra ûtaambîite kûmbîtîgîria. Ntienda gûkwîra nwa mwanka ûnteethie n'ûntû i woû wengwa ûbatîrue wîgua nûkwenda gûnteethia ûtagûkinyîrûa.
- <sup>15</sup>Waûmba kwîgua Onesimas araumîite gwaku kagiita gaku gaakai, kaingo acooka bûtûûrania bûtakîathûkana kaîrî.
- <sup>16</sup>Aticookeete arî ta nkombo akî, acookeete arî ûmwega nkûrûki ya nkombo. I mûruanyûkwe mwendwa. Úkaaya kwîgua inkûmwona arî mûruayia ûmwega

ûûgû rî, î woû ûkaamwona arî ûmwega ata arî nkombo yaku na arî mûruanyûkwe ndeni ya Mwathani?

<sup>17</sup>Kwoogu ûkaaya kwîgua na mma ûnthûkagia tûrî kîmwe naawe, ndeenda ûmwîtgîria acooka gwaku ta bûra ûnthûkia mbûyîte gwaku ndî niû.

<sup>18</sup>Na waya kwîgua ka kûrî ûntû aakûrûthîra, kana n'îrandû rîaku arî na rîo, ngakûrîa rîo ndî niû.

<sup>19</sup>Ndîandîka mîgambo îno na njara ciakwa ningwa, i niû Paûrû nkaarîa! (Îndî ntikwenda gûkwîra wana woû ûrî na îrandû rîakwa, ta rîo mwoyo waku.)

<sup>20</sup>Kwoogu, mûruayia, ndîenda ûndûthîra ûntû bwega ndeni ya Mwathani. Îkîra nkoro yakwa wîru ndeni ya Kîrîstû.

<sup>21</sup>Ndîkwandîkîra ngîtgagia ûkaarûtha ûgu ndakwîra. Na inkûmenya ûkaarûtha kinya nkûrûki.

<sup>22</sup>Na bûngî na bu, ingûkûûria kwa wendi bwaku ûnthuuranîra bantû a gûkara, n'ûntû inkwîrgîra Ngai akaambotithia mbîgue ndî amwe naabi kaîrî, kûringana na maromba meenu.

<sup>23</sup>Wana Epabaras tûrî n'we gûkû nceera n'ûntû bwa Kîrîstû Yiesû. Thûkia nkeethi ciake.

<sup>24</sup>Kinya bara bangî tûrutaga na bo ngûgî--Maariko, Arîstakas, Ndemas na Ruka bauga ûkeethue.

<sup>25</sup>Ûtugi bwa Mwathani Yiesû Kîrîstû bûrookara naabi.





<sup>2</sup>Mantû ma watho mara Ngai aariirie agîtûmagîra araîka Kîrîmaani gîa Sinaî imaayire kwonekana maarî ma mma. Ûra wonthe ataathîkagîra watho aakaanûkagua bûra kwaagîrîte.

<sup>3</sup>Kwoogu n'ata tûtakîewa îkaanûkia twarega gwîtîgîra wonokio bûbû bûûnene, bûra bûgweteetwe nthetooni îmbega? Wonokio bûbû bwagwetirwe mbere i Mwathani we wengwa, bwacooka bwonanua i bwa mma kîrî tiû i bara baamwîgiirue akîaria.

<sup>4</sup>Na Ngai naakûûyîre na iriga, magegania, biama mwanya mwanya, na biewa bia Kîrundu Ûmûtheru bira eeyaga antû bara eendaga.

<sup>5</sup>Ngai ataathuura araîka batuîka aathani ba nthîgûrû îngî înerû îra îkeegua îrî oogo, îra tûkwarîria.

<sup>6</sup>Kûrî bantû Maandîko Maatheru maugîte, "Muntû îndî n'ûû wakûmûthûgaanîria, muntû îndî n'ûû wakûmûmenyeera?"

<sup>7</sup>Wamûtuîkithiirie ûmûniini kîrî araîka kwa îgiita rîikai, wamwaa mwago na gîtîyo. Wamûtuîkithiirie mwathi wa bionthe bira waûmbire,

<sup>8</sup>wamwere watho bwa kwathaga bionthe." Ngai aamwere watho bwa kwathaga bionthe, gûtirî kîo aatiga. Îndî kagiitaani gaka tûrî îndî tûtionaga taka arî na watho bwa kwathaga bionthe.

<sup>9</sup>Tûmwonaga arî Yiesû ûra "aatuîkithiirue ûmûniini kîrî araîka kwa îgiita rîikai," arî na mwago na gîtîyo kuumania na gîkuû kîra aakuire bantû a muntû wonthe n'ûntû bwa ûtugi bwa Ngai.

<sup>10</sup>Yiesû n'we oonokanagia. Na kwoogu ikwaagîrîte Ngai ûra aûmbire into bionthe, ûra abiigîte oogo, atûma Yiesû eegua arî na mûkarîre ûtarî na mabîtia na njîra ya kûnyamaarua. Aarûthire ûgu kaingo antû baingî batuîka aana baake na batûûrania amwe n'we mwagooni wake.

<sup>11</sup>Yiesû n'we atheragia antû bakauma meeyiani maa, na bara atheragia i ba îthe ûmwe n'we. Na gîku i kîo gîtûmi kîra gîtûmaga eegua rîtarî îgi kûbeeta aruagina na aaragina.

<sup>12</sup>Eeraga Ngai, "Ngakûmenyithania kîrî aruayia na aarayia, nkainaga ndwîmbo cia gûgûkumia biîthîranooni."

<sup>13</sup>Kaîrî auga, "Nkamwîtîgia." Na kaîrî augîte, "I niû ûyû amwe na aana bara Ngai athuurîte beegua barî amwe naani."

<sup>14</sup>Na n'ûntû aana baba n'antû baûmbîitwe na nyama na nthakame, Yiesû wana we aakarire ta bo mûûmbîreeni. Na gîtûmi gîa kûrûtha ûgu i kaingo na njîra ya gûkua gwake athiria Nkoma ûra arî inya ya gîkuû.

<sup>15</sup>Kwoogu naûmbire kûthaûra bara baatûire barî nkombo cia ûguaya bwa gîkuû mûtûûrîreeni wao unthe.

<sup>16</sup>Igûkwoneka t'araîka Yiesû aayire gûteethia. Aayire gûteethia bara barî ba rûciaro rwa Îburaîmu.

<sup>17</sup>Kwoogu kwarî nwa atuîkire ta aruagina na aaragina na njîra cionthe, kaingo atuîka mûthînjîri ûra mûnene mwîtîgua kîrî Ngai, mûthînjîri arî kîao, aruta kîgongwana gîa kûthiria meeyia ma antû.

<sup>18</sup>Na n'ûntû aranyamaarua na aragerua, nateethagia bara begeragua.

### **Aibirania 3**

<sup>1</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, biû bûrî ba Ngai ûra abwîtîite. Erekeriani mathûgaania meenu kîrî Yiesû. Itwîtîgîtie n'we aatûmirwe i Ngai atuîka mûthînjîri ûra mûnene wake.

<sup>2</sup>Aarî mwîtîgua kîrî Ngai ûra aamûthuurire ta bûra Musa aarî mwîtîgua ngûgîni yake na antû ba nyomba ya Ngai.

<sup>3</sup>Mwaki nyomba n'we eeyagwa gîtîyo nkûrûki ya nyomba yo yongwa. Na kwoogu ûgu i ta bu Yiesû arî gîtîyo kîinene mûno nkûrûki ya Musa.

<sup>4</sup>Wakîra nyomba yaakagwa i mwaki mûna, îndî Ngai n'we mwaki wa bionthe.

<sup>5</sup>Musa aarî mûruti ngûgî mwîtîgua, eetîgîitue na antû ba nyomba ya Ngai bonthe. Kwîgua naarî mwîtîgua i ku kwarî ûkûyû bwa kwonania mîgambo îra Ngai akaaria.

<sup>6</sup>Îndî Kîrîstû i mwîtîgua ta Mwana, arî na watho îgûrû rîa antû ba nyomba ya Ngai. I tiû antû ba nyomba ya Ngai weegua tûkaathi na mbere kwîgua tûrî na ûcamba wîrîgîrooni bwetû tûkeneete.

<sup>7</sup>Kwoogu ta bûra Kîrundu Ûmûtheru augîite, "Bweegua Ngai akîaria naabi îmunthî,

<sup>8</sup>bûtikaûmie biongo ta biûyûyû bienu. Baaregire mbatongoria barî rwanda, bangeria.

<sup>9</sup>Baangeriirie na amwe na kwîgua ibooneete mantû mara ndarûthîite mîanka mîrongo îna.

<sup>10</sup>Nkwîgua banthûûria ndauga, 'Mathûgaania ma antû baba rîonthe meegagua marî kûraaya naani. Baticîkagîrwa bamenya bûra mbendaga barûtha.'

<sup>11</sup>Nkûthûûra ndathiîtia ndauga, 'Batikooro bakinya kûra mbathuurânîrîte kûrî kînogoko kîao.' "

<sup>12</sup>Kwoogu îmenyeereeni, aruayia na aarayia, bwîgue gûtirî we wacienu arî na nkoro ya kûrûtha ûthûûku kana ya kûrega gwîtîgia, aaya kwathûkana na Ngai ûra atûûraga mwoyo.

<sup>13</sup>Îkanagîraani wîru wakîra ntugû twîtaga "îmunthî," kaingo bûteeneerua i wîyia bûbûmia biongo.

<sup>14</sup>Tûrî na kîthaarimo kîmwe na Kîrîstû kuumania na mantû mara arûthîite, waya kwîgua tûkaathi na mbere kwîgua tûrî na wîtîgio bûûriku mwanka mûthia.

<sup>15</sup>Maandîko Maatheru maugîite, "Bweegua Ngai akîaria naabi îmunthî, bûtikaûmie biongo, ta biûyûyû bienu. Baaregire mbatongoria, bangeria."

<sup>16</sup>I ba ûû bo beegiirue mîgambo ya Ngai, îndî baarega kûmwîgua? T'wabara bonthe Musa aatongoreerie bauma Miisiri?

<sup>17</sup>Na i ba ûû baathûûrîite Ngai mîanka mîrongo îna? T'wabara beeyiirie na bara baakuirîre rwanda?

<sup>18</sup>Na i ba ûû Ngai aaragîria îgûrû rîao rîra aathiitirie auga, "Batikooro bakinya kûra mbathuuranîrite kûrî kînogoko kîao"? T'wabara baaregire kûmwathîkîra?

<sup>19</sup>Kwoogu i ta kwonania n'ûntû bwa kwaga wîtîgio kwao, antû babu batigîkinya gûntû gûku.

#### **Aibirania 4**

<sup>1</sup>Ngai natwete wîrane atî twaûmba kûthi bantû ara atûthuuranîrite a kûnogoka. Kwoogu twîmenyeereeni gûtikeegue kûrî na wacietû atakîthi noogo.

<sup>2</sup>Tûtûmîrîitue ntheto îno mbega atî Ngai natûthuuranîrite kînogoko, ta bûra yatûmîrue kîrî bara Musa aatongoreerie bauma Miisiri. Îndî gûtirî bu yabateethia na bu n'ûntû bataamîtigîra barî na wîtîgio.

<sup>3</sup>Tiû bara tûmîitîgîite twaûmba kûthi bantû agu a kûnogoka. Îndî îgûrû rîa antû babu, Ngai augîite, "Nkûthûûra ndathiitia ndauga, 'Batikooro bakinya kûra mbathuuranîrite kûrî kînogoko kîao.' " Ngai naugire ûgu wana weegua kînogoko gîku kîathuuranîrwe kuuma wo rîra nthîgûrû yaûmbirwe.

<sup>4</sup>Bantû ana Maandîkooni Maatheru kwîrîitwe, "Ntugû ya mûgwanja Ngai aanogoka akûthiria ngûgî ciake cionthe."

<sup>5</sup>I ntûma kwandîkîitwe, "Batikooro bakinya kûra mbathuuranîrite kûrî kînogoko kîao."

<sup>6</sup>Kwoogu bantû ara Ngai athuuranîrite kînogoko arî woogo antû bathi. Îndî bara beegiirue ntheto îno mbega bataakinya noogo n'ûntû bwa kûrega kwathîka kwao.

<sup>7</sup>I rîo Ngai aabangire ntugû îngî îgwîtwa "îmunthî." Aamenyithaniirie yo na Ndaundi nyuma ya kagiita kaaraaya, rîra augire, "Bweegua Ngai akîaria naabi îmunthî, bûtikaûmie biongo."

<sup>8</sup>Ûkaaya kwîgua Njocua aratongoria Aisiraeri baakinya kînogokooni gîku, ûtiîgua Ngai akîgweta bantû angî nyumaani.

- <sup>9</sup>Kwoogu kûrî na Sabatû ya mwanya ya kûnogoka kîrî antû ba Ngai.
- <sup>10</sup>Athii kînogokooni kîra Ngai athuuranîrîte bakaanogoka baathiria ngûgî yao, ta bûra Ngai aanogokire akûthiria yake.
- <sup>11</sup>Kwoogu tûcûûgieni na njîra cionthe tûthi kînogokooni gîku, kaingo gûteegua kûrî we atakîthi noogo n'ûntû bwa kûrûtha ta bûra bara baaregire kwathîka baarûthire.
- <sup>12</sup>Kiugo kîa Ngai i ta gîntû kîrî mwoyo na kîrî inya. Úûgî bwa kîo i nkûrûki ya bwa rûyiû rwa gûtema na mbarî irî ciîrî. Gîtûtemaga gîgakinyîra mwoyo na nkoro gîkoonania bûra mawîrîria na mathûgaanio ma nkoro cietû makari, ta bûra rûyiû rûûmba gûtema mîndî rûgakinyîra ûthuumo.
- <sup>13</sup>Gûtirî kîûmbe kîibiithîra kiugo. Mantû monthe imaagwûre na ibûûrîni marî kîrî we. N'we twinthe tûkeera mantû mara twarorûtha.
- <sup>14</sup>N'ûntû tûrî na mûthînjîri ûra mûnene mûno wa Ngai, ta we Yiesû Mwana wa Ngai, ûra aathiire îgûrû, tûbatîrue tûrika wîtgioni bûra twîtgîtie.
- <sup>15</sup>Mûthînjîri wetû ûra mûnene namenyaga kûra tûremagîrwa n'ûntû aragerua na njîra cionthe ta bûra tûgeragua, îndî ateyia.
- <sup>16</sup>Kwoogu itwîgue tûrî na ûcamba tûthengeere gîtî kîa ûnene kîa Ngai ûra eeyanaga ûtugi kaingo atwîgua kîao na atwa ûtugi bwa gûtûteethia rîra tûrî thînaani.

## Aibirania 5

- <sup>1</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wonthe athuuragwa kuuma kîrî antû agatuîkithua n'we akaabarûngamîra mantûûni mara magûkonía Ngai. N'we eeyanaga biewa bia antû kîrî Ngai na akarutîra Ngai igongwana biao n'ûntû bwa meeyia maa.
- <sup>2</sup>Atiinyagîria bara batakú, bara babîtagia njîra n'ûntû we wengwa kûrî kûra aremagîrwa.
- <sup>3</sup>Na kwoogu nwa mwanka arutîre Ngai igongwana biake we wengwa n'ûntû bwa meeyia maake na ma antû.
- <sup>4</sup>Gûtirî we eetuîkithia mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai eepa gîtîyo gîku. I Ngai amwîtaga aruta ngûgî înu ta bûra eetire Arûni.
- <sup>5</sup>Ûgu i ta bu Kîrîstû aarûthire. Ateerûmîria wengwa gîtîyo gîa kwîgua arî mûthînjîri ûra mûnene. I Ngai aamwîrire, "Woû ûrî mwana wakwa. Ímunthî ngûtuîka abaagu."
- <sup>6</sup>Na kûrî bantû angî kairî Maandîko Maatheru maugîte, "Ûgaatûûra ûrî mûthînjîri wa Ngai mûtariini wa Merikisendeki."

<sup>7</sup>Rîra Kîrîstû aarî gûkû nthîgûrû aarombaga Ngai ûra akîûmba kûmwonokia atigaakue akamwîra amwe ûteethio. Aarombaga na inya akîruaga meethori. Na n'ûntû bwa gûtîya kûra aatîyîite Ngai, maromba maake imeeguîkire.

<sup>8</sup>Wana kinya ûkeegua aarî Mwana wa Ngai, neerutanire kwathîka kuumania na kûnyamaara kûra aanyamaaire.

<sup>9</sup>Na n'ûntû ûtûuro bwake bwatuîkire bûtaarî na mabîtia, n'we aatuîkire kaumo ka wonokio bwa tene na tene kwa bara bonthe bamwîtgîtie.

<sup>10</sup>Aatuîkithiirue mûthînjîri ûra mûnene i Ngai mûtariini wa Merikisendeki.

<sup>11</sup>Tûrî na maingî makûgweta îgûrû rîa ûntû bûbû, îndî bûrî na inya gûtûma bûtaûkîrwa i bu, n'ûntû mathûgaania meenu matikûûmba kûgwata bûra tûkûbwîra.

<sup>12</sup>Bûkarîite bûrî eetîgîri kwa îgiita rîraaya ûntû bwîgua îndî bûrî aarimû. Îndî îndî bûra bûkari i bûkwenda muntû wa kûbûrutana kaîrî ithoomo bia mbere bia kiugo kîa Ngai. Kîthoomo kîra bûkwenda gîkari ta îria bantû a irio biongwa.

<sup>13</sup>Muntû wonthe ûra irio biake birî îria akari ta kaana na gûtîrî bu aiyî îgûrû rîa ûrutani bwa wagîru bwa Ngai.

<sup>14</sup>Irio biongwa i bia antû agima. Bo ibarutanîtwe mûno kwathûrana wega na ûthûku.

## **Aibirania 6**

<sup>1</sup>Kwoogu ga tûrekaneeni na ithoomo bia mbere îgûrû rîa Kîrîstû. Ga tûthiini mbere ûgimaani. Tûtibatîrue tûcooka kûbûrutana mantû ma kwîrira kwa mantû mara muntû aûmba kûrûtha magatûma akua, kana mantû ma gwîtgîgia Ngai,

<sup>2</sup>ûbaatithio, kwaiganîira njara, kûriûka kuuma kwa bara bakuû, na kûgiitîrwa îgamba.

<sup>3</sup>Tûrekaneeni na mantû mama! Na ûgu i bu tûkaarûtha weegua i kwenda kwa Ngai.

<sup>4</sup>Gûtiûmbîka bara mbereeni baiyî ûmma bacooka kwîrira kaîrî. Bo baroona werû, baracama mantû meega ma îgûrû, na bareewa kîewa gîa Kîrundu Ûmûtheru. Baracama beegua bûra kiugo kîa Ngai kîbuîte bûgana, na baramenya bûra nthîgûrû îra îngî njerû, îra îkeegua îrî oogo, bûra îkeegua îrî na inya îgana. Îndî bakaaya kûrekana na mantû mamu, gûtiûmbîka bacooka kwîrira kaîrî. I ta kwamba Mwana wa Ngai kaîrî na kûmwira îgi antûûni.

<sup>7</sup>Antû bamwe bakari ta gûntû kûra kuuraga mbura mûno. Arîmi ba gûntû ta gûku ibeegagua barî na irio mûno. I gûntû kûthaarimagwa mûno i Ngai.

<sup>8</sup>Na kûrî antû bangî na bo bakari ta gûntû kûra kuumaga mîgua na nkamba. Gûku i gûntû kwa ûtheri. Ku kûrî ûgwatiini bwa kûrîrîkwa i Ngai, na mûthiani i gûkaabîthua.

<sup>9</sup>Eendwa, wana kinya ûkeegua itûkuuga mantû mama, tûrî na mma bûkaathi na mbere na kûrûtha mantû meega kwonania bûrî boonoku.

<sup>10</sup>Ngai agiitaga magamba bûra kwagîrîte. Atiiriganîrua i bûra bûmûrutîrîte ngûgî bûgana, bwonania wendo bwenu kîrî we na gûteethagia antû baake, wata ûgu bûthiîte na mbere kûrûtha.

<sup>11</sup>Twenda mûno wakîra ûmwe wacienu athi na mbere kûruta ngûgî înu na inya mwanka mûthia, kaingo wabu bwewa kîra bwîrîgîrîrîte.

<sup>12</sup>Bûtikaagîe ûthao. Tûatiani antû bara beetîgîrîte, bara batanogaga i gweteera na bûkeewa rûgai rûra rûrî mawîraneeni.

<sup>13</sup>Rîra Ngai eere Îburaîmu wîrane, naathiîtiirie kwonania wabu akaingia wîrane bwake. Na n'ûntû gûtaarî na riîtwa rîngî rînene nkûrûki ya rîake, aatûmîire riîtwa rîake we wengwa kûthiîtia.

<sup>14</sup>Augire, "Na mma ga ngûkwîra, ngakûthaarima na nthagayie rûrîyo rwaku."

<sup>15</sup>Rîru Îburaîmu eeteera atakûnogerwa na eewa kîra Ngai aamwete wîrane bwa kîo.

<sup>16</sup>Rîra antû bathiîtagia, bathiîtagia na riîtwa rîa muntû ûmûnene kîrî bo. Mûthiîtio n'uu wonanagia bûra muntû akuuga i bu kûrî, na ûkathiria mbaara ira ikûrî oogo.

<sup>17</sup>Ngai aathiîtiirie akîendaga kwonia bara eere wîrane, wabu mîbango yake itikooro îgarûka rî kana rî.

<sup>18</sup>Kwoogu Ngai eeyanire wîrane bwake na kûthiîtia aathiîtia. Mantû mama marî maîrî matiigarûka, n'ûntû Ngai atirongwaga. Na kwoogu tiû bara tûtoorookerete gwake atûrigîria, itwîkîrîtwe wîru bûûnene. Tûgwete twarikia wîrîgîro bûra twetwe.

<sup>19</sup>Wîrîgîro bûbû i nanga cia mîoyo yetû. I wîrîgîro tûgwîtîgia na bûûriku. Wîrîgîro bwetû bûtûtongoragîria tûgakûrûkîra nguoni îra îgaanîtie nyomba ya Ngai, bûgatûkinyia bantû ara atheru mûno gûku îgûrû nyomba ya Ngai.

<sup>20</sup>Yiesû naathiire noogo arî mbere n'ûntû bwetû. Naatuîkire mûthînjîri ûra mûnene wetû mûtariini wa Merikisendeki, mwanka tene wa tene.

## Aibirania 7

<sup>1</sup>Merikisendeki aarî mûnene wa taûni yeetagwa Saremu, na aarî mûthînjîri wa Ngai ûra atûûraga îgûrû mûno. Rîra Îburaîmu aacookeete agûcinda anene, Merikisendeki akûrîkana n'we naamûthaarimire.



- <sup>2</sup>Îburaîmu aathûkia gîcuncî gîa îkûmi gîa wakîra gîntû aataîte ndûani aapa Merikisendeki. Riîtwa Merikisendeki riugaga 'Mûnene wa wagîru'. Kairî eetagwa 'Mûnene wa ûkiri', n'ûntû Saremu i ta kuuga 'ûkiri'.
- <sup>3</sup>Îthe na gina wa Merikisendeki batiiyîkeene, na gûtirî we aiyî antû baao. Gûtirî muntû aiyî rîra aaciarirwe kana rîra aakuire. Aiyîkeene ataatiga kwîgua arî mûthînjîri wa Ngai, ta bûra Mwana wa Ngai akari.
- <sup>4</sup>Kwoogu ibûkwona bûra Merikisendeki aarî na gîtûmi kîgana. Kîûyûyû gîetû, Îburaîmu, aramwaa gîcuncî gîa îkûmi gîa wakîra gîntû aataîte.
- <sup>5</sup>Watho bwa Musa buugîte bara bagaatuîkaga athînjîri ba Ngai barî ba rûrîyo rwa Raawî nwa mwanka beeyagwe gîcuncî gîa îkûmi kuuma kîrî antû, yaani kuuma kîrî antû baao bongwa, amwe na kwîgua i ba rûrîyo rwa Îburaîmu ta bo.
- <sup>6</sup>Tika Merikisendeki aarî wa rûrîyo rwa Raawî, îndî Îburaîmu naamwere gîcuncî gîa îkûmi. Amwe na ûgu, Merikisendeki naathaarimire Îburaîmu, na Îburaîmu eetwe mawîrane i Ngai.
- <sup>7</sup>Gûtirî nkanja ûra athaarimanaga n'we mûnene kîrî ûra athaarimagwa.
- <sup>8</sup>Athînjîri ba Ngai bara baarî ba rûrîyo rwa Raawî, baarî antû na ibaakuire. Îndî amwe na ûgu ibeeyagwa gîcuncî gîa îkûmi. Îndî Merikisendeki we twîragwa atûûraga mwoyo.
- <sup>9</sup>Kwoogu nwa tuuge Raawî ûra akwewa gîcuncî gîa îkûmi, wana we neeyanire kîo rîra Îburaîmu eere Merikisendeki.
- <sup>10</sup>N'ûntû wana kinya ûkeegua ataarî agûciarwa rîru, mbeû îra yamûciarire nîarî na Îburaîmu rîru Merikisendeki aarîkanîte n'we.
- <sup>11</sup>Aisiraeri ibeerwe watho na baarutanagwa bûra buugîte n'athînjîri ba Ngai ba rûrîyo rwa Raawî. Îndî ûkaaya kwîgua ngûgî îra athînjîri baba ba Ngai baarutîre antû yaûmbire gûtûma beegua barî baatheru kûrû kîrî Ngai, gûtîgua kûrî na gîtûmi gîa kwîgua kûrî na mûthînjîri wa Ngai ûngî mûtariini wa Merikisendeki, na ti mûtariini wa Arûni.
- <sup>12</sup>Mûthînjîri wa mûtari ûngî akaaya kûreetwa, wana watho nwa mwanka bûgarûrwe.
- <sup>13</sup>Kîrîstû ûra mantû mama magûkonia aarî wa mûgongo ûngî, na gûtirî we wa mûgongo wao aatuîka mûthînjîri wa Ngai.
- <sup>14</sup>Gûtirî we ataiyî Mwathani wetû n'wa mûgongo wa Njunda, na Musa ataarogweta nwa ata îgûrû rîa athînjîri ba Ngai bakuuma mûgongooni wao.
- <sup>15</sup>Kûgarûka gûku kwa mûtari wa athînjîri ba Ngai igûkwoneka gûtarî na kîrigicano rîra tûkwona kûrî na mûthînjîri ûngî akari ta Merikisendeki.

- 16**We ataatuikithua mûthînjîri wa Ngai na njîra ya maathana makoneetie kûringana na kûra muntû aciarîrîtwe. Îndî we aatuikithiirue mûthînjîri wa Ngai n'inya ya mwoyo ûra atûûraga mwanka tene na tene.
- 17**Maandîko Maatheru maugîite ûûgû îgûrû rîake, "Ûgaatûûra ûrî mûthînjîri wa Ngai mûtariini wa Merikisendeki."
- 18**Watho bûra bûkûrû bwarekanirwe na bu n'untû bûtaarî na ûrito, na n'untû bwarî bwa ûtheri.
- 19**Watho bûbu gûtirî gîntû bwaûmba gûtûma kîgua kîrî kîtheru kûrû. Kwoogu îndî itwetwe wîrîgîro bwega nkûrûki bûra bûtûmaga tûthi kîrî Ngai.
- 20**Na bûngî na bu, ûyû aatuikithiirue mûthînjîri na kûthiîtia kwa Ngai, untû ataarûtha rîra aatuikithagia bara bangî anthînjîri baake.
- 21**Îndî Kîrîstû aatuikire mûthînjîri na njîra ya kûthiîtia kûra Ngai aathiîtiirie rîra augire ûûgû îgûrû rîake, "Mwathani akûthiîtia na atiigarûka, 'Ûgaatûûra tene na tene ûrî mûthînjîri wa Ngai mûtariini wa Merikisendeki.' "
- 22**Ûgu i ta kwonania Yiesû n'we agaawotithia kwîgua tûrî na kîrîkanîro kîega nkûrûki na Ngai.
- 23**Mwanya ûngî ûra ûrî oogo, i kwîgua ikwarî na athînjîri babu bangî baingî n'untû ibaakuyaga bagatiga kûruta ngûgî.
- 24**Îndî Yiesû arî mwoyo mwanka tene na tene. Na kwoogu wana kinya ngûgî yake ya kwîgua arî mûthînjîri wa Ngai ataagana n'yo.
- 25**Kwoogu rî kana rî noonokagia bara bathiyaga mbere ya Ngai gûkûrûkîra kîrî we, n'untû arî oogo magiita monthe kaingo aaranîria na Ngai n'untû bwao.
- 26**Ûyu n'we mûthînjîri wa Ngai ûra aagîrîte kîrî tiû. I mûtheru, atirî mabîtia na atirî meeyia. N'ûmwathûrane na eeyia eetithua kûra îgûrû mûno.
- 27**Gûtirî gîtûmi gîake kûruta igongwana ntugû cionthe ta athînjîri bara bangî bara mbere baambaga kûruta kîgongwana kîa meeyia maa bo bongwa, rîru bakaruta gîku kîngî n'untû bwa meeyia ma antû bara bangî. Yiesû we aarûthire ûgu na njîra ya kûruta kîgongwana rîmwe gûtarî kaîrî, rîra eerutire aambwa mûtharabaani.
- 28**Watho bwa Musa bûtuikithagia antû athînjîri bara banene ba Ngai na antû nwa bagwe magerioni. Îndî kûthiîtia kwa Ngai ûra aathiîtiirie nyuma ya rîra eeyanîite watho i ku gwatuikithiirie Mwana wake mûthînjîri ûra mûnene, ûra atheretue cwe tene na tene.

## Aibirania 8

- 1**Bûra bungwa tûkwenda kuuga n'atî tûrî na mûthînjîri ûra mûnene, ûra aakarire nthî rûteere rwa njara ya ûrîo ya gîtî kîa Ngai ûmûnene.

- <sup>2</sup>Akaraga arî mûthînjîri ûra mûnene kûra kûtheru mûno, gûntû kwa mma gwa kûgongera Ngai. Gûtaakwa i muntû, gwakirwe i Ngai wengwa.
- <sup>3</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wonthe atuîkithagua we kaingo aruta ngûgî ya kûrutîra Ngai igongwana na biewa. Na kwoogu wana kinya Kîrîstû mûthînjîri wetû ûra mûnene, nwa mwanka eegue arî na gîa kûmûrutîra.
- <sup>4</sup>Ûkaaya kwîgua arî gûkû nthîgûrû ûtiîgua kinya arî mûthînjîri woogu n'ûntû tûrî na athînjîri gûkû bara barutagîra Ngai bira biîranîitwe wathooni.
- <sup>5</sup>Ara bo barutagîra ngûgî ka arî mûbuanaano kana ngerekano ya bûra gûkari kungwa kûra îgûrû. Gîku i kîo gîtûmi kîra gîatûmire Ngai eera Musa amenyeere rîra aarî akubî kwamba îrema rîra, kûra Ngai aarîkanaga na antû. Aamwîrire, "Menyeera woone ûkûrûtha kîra gîntû kûringana na mûbango ûra wooniirue kîrîmaani."
- <sup>6</sup>Îndî îndî ngûgî îra Ngai eete Yiesû aruta arî mûthînjîri n'yo mbega nkûrûki ya anthînjîri ba mbere. Gîtûmi i kwîgua ngûgî îra arutaga arî mwîguithania wa antû na Ngai n'ya kîrîkanîro kîega nkûrûki, kîra kîrî na mawîrane meega nkûrûki.
- <sup>7</sup>Ûkaaya kwîgua kîrîkanîro kîa mbere gîtaarî na mabîtia, gûtikîîgua kûrî na gîtûmi gîa kîrîkanîro kîngî rîa maîrî gîa kûthûkia kaanya ga kîa mbere.
- <sup>8</sup>I Ngai arî we oonire kîrîkanîro kîa mbere kîrî na mabîtia, kaingo auga, "Kagiita kaayîte nkaarîkanîra kîrîkanîro kîngî na antû ba Isiraeri na ba Njunda, i Mwathani akuuga.
- <sup>9</sup>Kîo ûtiîgua gîkari ta kîra ndarîkanîre na biûyûyû biao, rîra ndabagwatire njara ndabatongoreeria ndabaruta nthîgûrû ya Miisiri. Bataathîka kûringana na bûra twarîkanîrite. Mwathani ariuga, i kîo n'ûntû ndabatiganîrie.
- <sup>10</sup>Kîrîkanîro kîra nkaarîkanîra na antû ba Isiraeri ntugû ciyîite, Mwathani ariuga, ûkeegua gîkari ûûgû, ngeekîra maathana maakwa mathûgaanioni maa, na mmaandîke nkorooni ciao. Ûkeegua ndî Ngai wao, na bakeegua barî antû baakwa.
- <sup>11</sup>Gûtiîgua kûrî na gîtûmi kîao kûrutana atûûri baao na antû baao, babeera, 'Menyaani Mwathani!' n'ûntû bonthe bakaammenya, kuuma bara baniini mwanka bara banene.
- <sup>12</sup>Nkabarekera mantû maathûûku mara baarorûtha, na ntiirikana meeyia maa kaîrî."
- <sup>13</sup>Rîra Ngai akwaria mantû ma "kîrîkanîro kîngî," i ta kwonania atuîkithîtie kîra kîa mbere gîkûrû. Na kîra gîkûrû gîtirî na ûrito kaîrî, kîrî akubî kuuma oogo.

## Aibirania 9

- <sup>1</sup>Îgiitaani rîa kîrîkanîro kîa mbere, ikwarî na maathana maakoneetie kûthi mbere ya Ngai. Na ikwarî na bantû aatheru gûkû nthîgûrû.

<sup>2</sup>Îrema rîambagwa rîkagaanua maita mairî. Mbarî ya mbere kwarî na gîtugî gîa gîtûgîria na meetha îrî na mîgaate ya kûrutîra Ngai. Mbarî înu yeetagwa bantû ara atheru.

<sup>3</sup>Na ikwarî na nguo îra yagaanîtie. Ngarûko înu îngî n'yo mbarî îra yeetagwa bantû ara atheru mûno.

<sup>4</sup>Gûku i ku kwarî na bantû aakîitwe na thaabu a gûtoogeria mîtaa. Ikwarî na îthandûkû rîra rîarî rîa kîrîkanîro, rîra rîakunîkanîtie na thaabu. Gûku îthandûkûûni rîru ikwarî na kaungû kaniini kaumbîitwe na thaabu, na kaarî na mana ndeni. Na ikwarî na mûraagi wa Arûni ûrî na mathangû, na maiga mara ma rûbaariû mara maandîkîitwe maathana îgiita rîa kîrîkanîro.

<sup>5</sup>Îgûrû rîa îthandûkû rîru ikwarî na yûmba rîa mîbuanaano ya biûmbe biîrî birî mathabu. Mathabu ma mîbuanaano înu maatambûrûkîite îgûrû rîa gîkunîkîri kîa îthandûkû. Tûtiûmba kûbwîra monthe îndî.

<sup>6</sup>Rîra mantû monthe maabanganua ûgu, anthînjîri ba Ngai bathûngagîra mbarî ya mbere rîonthe bakaruta ngûgî yao.

<sup>7</sup>I mûthînjîri ûra mûnene wenka aathûngagîra ngarûko înu îngî. Aathûngagîra ku rîmwe kwa mwanka. Atikîthûngîra ku atarî na nthakame ya kûmincîria îthandûkû, kûromba Ngai ûrekeri bwa meeyia maake na ma antû, mara bakîûmba kwîgua barûthîite batakûmenya.

<sup>8</sup>Kuumania na ûgu gwakarîkaga, Kîrundu Ûmûtheru eendaga kwonania njîra ya kûthûngîra ara atheru mûno îtaarî îkûrugûrwa îndî îra mbarî ya mbere ya îrema yatûmagîrwa.

<sup>9</sup>Ngerekano îno îrîtwonia bûra gûkari îgiitaani rîrî tûrî. Îrîtwonia into na igongwana bira athînjîri barutagîra Ngai bitiûmba kûtheria nkoro cia bara babareetagîra bio.

<sup>10</sup>Maathana ma kîrîkanîro gîkûrû magweteete mantû ma irio, biakûnywa na mîthemba mwanya mwanya ya kûthamba. Mama i maathana maakoneetie mantû ma mwîrî mara maabatîrue kûthingatwa mwanka rîra Ngai aarîkanîire na antû kîrîkanîro kîngî kîiyerû.

<sup>11</sup>Rîra Kîrîstû aayire arî mûthînjîri ûra mûnene wa mantû meega mara twonaga, aathûngîire îremaani rîrî gîtûmi nkûrûki na rîega mûno. Rîo rîtiambîitwe n'antû na ti rîa gûkû nthîgûrû.

<sup>12</sup>Kîrîstû aathûngîire ara atheru mûno rîmwe, gûtarî kaîrî, na ataathûngîra na nthakame ya mbûri na ya tûyaû. Aathûngîire na nthakame yake wengwa, atûkûûra tene na tene.

<sup>13</sup>Kûringana na watho bwa kîrîkanîro gîkûrû, nthakame ya ndeewa, ya mbûri na muu wa moori biamincagîrua antû bara baarî na mûgiro ûkathira.

**14**Índî nthakame ya Kîrîstû yo nîrûthaga manene nkûrûki ya ûgu! Kwa inya ya Kîrundu ûra atûûraga tene na tene, Kîrîstû neerutire arî kîgongwana kîra kîagîrîte kîrî Ngai. Nthakame yake îgatûtheria nkoro kuumania na mantû mara tûrûthaga mara maûmba gûtûma tûkua, i kaingo bûtûmîkîra Ngai ûra atûûraga mwoyo.

**15**Gîku i kîo gîtûmi kîra gîtûmîite Kîrîstû eegua arî mwîguithania wa antû na Ngai kîrîkanîrooni kîiyerû. Aakuire kaingo athaûra bara baunîite maathana ma kîrîkanîro kîa mbere, na kaingo bara beetîitwe i Ngai beewa rûgai rwa tene na tene kûringana na wîrane bwa Ngai.

**16**Muntû akeegaa, kwîgaa gwake gûtîrî na gîtûmi mwanka rîra gûkaamenyekana wabu muntû ûyu n'ûmûkuû.

**17**Kwîgaa kwa muntû gûtîrî gîtûmi rîra muntû ûra eegaîte arî mwoyo. Kûthûkagua kûrî na gîtûmi rîra aakua.

**18**I ntûma kinya kîrîkanîro kîa mbere gîtaatuîkithua kîrîkanîro nthakame îtatûmîkîite.

**19**Musa akûrîkia kwîra antû bonthe maathana monthe mara Ngai aamwîrîre kîrîmaani, aathûkiirie nthakame ya tûyaû na ya mbûri aungania na rûûyî. Aamincîria yo mbarî irî ciîrî cia îbuku rîa watho na antû bonthe, agîtûmagîra guaya întuune na kamûtî ka mûtî wîtagwa ucopo,

**20**auga, "Íno i nthakame ya kîrîkanîro kîra Ngai aaruta watho auga bûkîathîkîre."

**21**Ûgu i ta bu Musa aamincîrie îrema rîra nthakame na into bionthe bira athînjîri ba Ngai baatûmagîra.

**22**Kûringana na watho bwa Musa, akubî kîra gîntû gîatuîkithagua kîtheru na njîra ya kûmîncîrua nthakame. Na antû batikîrekerwa meeyia mao nthakame îteetûûrîitwe.

**23**Kwoogu ikwarî na gîtûmi gîa kûtheria into bibu na nthakame, bira birî ngerekano cia into bira birî îgûrû na njîra ta înu. Índî into bira birî îgûrû bio biongwa biarî bitherue na igongwana biega mûno nkûrûki ya bibu bia nyamû.

**24**Kîrîstû ataathi bantû ara atheru mûno arûthîitwe i muntû, ara arî ngerekano ya bûra gûkari. Aathire îgûrû rîongwa, kûra arî amwe na Ngai n'ûntû bwetû.

**25**Gûtaarî na gîtûmi gîa Kîrîstû kwîruta maita maingî ta igongwana bira biarutagwa i mûthînjîri ûra mûnene. Mûthînjîri ûra mûnene aathûngagîra ara atheru mûno wakîra mwanka na nthakame ya nyamû îra aarutaga îrî kîgongwana.

**26**Ûkeegua Kîrîstû aakari ta we, kuuma rîra nthîgûrû yaûmbirwe nwa mwanka akîanyamaara maita maingî mûno. Kîrîstû we aayire îgiita rîrî tûrî rîra rîengeerie kûthira, kaingo eeruta rîmwe na gûtarî kaîrî, kûthiria meeyia.

<sup>27</sup>Ta bûra muntû wonthe agaakua rîmwe, na nyuma ya gûkua agiitîrwe îgamba,  
<sup>28</sup>i ta bu Kîrîstû aakuire rîmwe arî kîgongwana gîa kûthiria meeyia ma antû baingî. Na akaaya rîa mairî, îndî tika akeegua aayîite kwîruta n'ûntû bwa meeyia. Akeegua areeterete bara bamweteereete wonokio.

## Aibirania 10

<sup>1</sup>Watho bwa Musa i mbica ya mantû meega mara makaaya. Ti bu mantû mongwa. Igongwana bira birutagwa kûringana na watho birutagwa îgiita na îgiita wakîra mwanka. Na watho bûbû bûtiûmba kûtheria bara bathiyaga akubî na Ngai.

<sup>2</sup>Ûkaaya kwîgua bitûmaga bathera, wîgua biatigirwe kûrutagwa n'ûntû bara barombaga Ngai wîgua baatuîkire baatheru, baathira meeyia na baatiga kwîgagua ibeeyîtie.

<sup>3</sup>Îndî igongwana ibibaririkanagia meeyia maa wakîra mwanka,

<sup>4</sup>n'ûntû nthakame ya ndeegwa na ya mbûri îtiûmba kûthiria meeyia.

<sup>5</sup>I ntûma rîra Kîrîstû aayire gûkû nthîgûrû eerire Ngai, "Ûtirî bata na igongwana na into bira antû barutagîra Ngai, îndî nûmpete mwîrî wa kûruta.

<sup>6</sup>Ûtikenaga n'igongwana bira bibîithagua kana bira antû bakûrutagîra n'ûntû bwa meeyia maa.

<sup>7</sup>Ndauga, 'Mbûyîite kûrûtha kwenda gwaku, Ngai, wata bûra mantû maakwa maandîkîitwe îbukuuni rîa Maandîko Maatheru.' "

<sup>8</sup>Mbere ariuga, "igongwana, into bira antû barutagîra Ngai, igongwana bira babîithagia na bira bamûrutagîra n'ûntû bwa meeyia" (bira wathooni kwîrîtwe birutagwe), Ngai atirî bata na bio na atikenaga i bio.

<sup>9</sup>Rîru auga, "Mbûyîite kûrûtha kwenda gwaku, Ngai." Athûkîitie igongwana bia kîrîkanîro gîkûrû, aareeta kîgongwana kîngî.

<sup>10</sup>N'ûntû Yiesû Kîrîstû naarûthire bûra Ngai eendaga arûtha, itûtuîkithîtie baatheru i kwîruta kûra aarutire mwîrî wake rîmwe na rîa mûthia.

<sup>11</sup>Kûringana na kîrîkanîro kîra gîkûrû, athînjîri barutaga ngûgî yao wakîra ntugû, bakaruta igongwana wabimwe maita maingî, bira bitaûmba kûthiria meeyia kinya rî.

<sup>12</sup>Îndî Kîrîstû aarutire kîgongwana kîmwe n'ûntû bwa meeyia, kîgongwana kîra kîrutaga ngûgî tene na tene. Rîru aakara nthî rûteere rwa ûrîo rwa Ngai.

<sup>13</sup>Naagu i noogo arî eeteereete mwanka rîra anthû baake bakaareetwa batuîkithue ûkinyo bwa magûrû maake.

<sup>14</sup>Gûkûrûkîra kîgongwana gîku kîmwe, bara bathambîtie meeyia nabatuîkithîtie baatheru cwe tene na tene.

- 15 Kîrundu Ûmûtheru natwete ûkûûyî bwa ûntû bûbu Maandîkooni Maatheru. Mbere ariuga,
- 16 "Kîrîkanîro kîra nkaarîkanîra na antû ba Isiraeri ntugû ciyîite, Mwathani ariuga, ûkeegua gîkari ûûgû. Ngeekîra maathana maakwa nkorooni ciao, na mmaandîke mathûgaanioni maaoo."
- 17 Kaîrî auga, "Ntiiririkana meeyia maaoo kaîrî, kana mantû mara baarûtha kînyume kîa watho."
- 18 Kwoogu rîra antû barî barekere meeyia maaoo, gûtirî gîtûmi kaîrî gîa kûruta igongwana.
- 19 N'ûntû bwa ûgu, aruayia na aarayia, tûrî na ûcamba bwa kûthûngîra ara atheru mûno n'ûntû Kîrîstû neetûûrîre nthakame yake îrî kîgongwana.
- 20 Naatûrugûrîre njîra îngî îra îreetaga mwoyo. I taka aûkîrîre nguo îra îgaanîtie ara atheru mûno, ta yo mwîrî wake.
- 21 Tûrî na mûthînjîri ûmûnene ûra aathanaga nyomba ya Ngai.
- 22 Kwoogu tûthiini kîrî Ngai tûrî na nkoro ciagîrîte, na tûrî na wîtîgio bwingî mûno, n'ûntû tûrî baatherie mathûgaanio mara matûririkanagia ûthûûku bûra twarorûtha. I taka twathambiirue mîrî na rûûyî rûûtheru.
- 23 Tûthiini na mbere kwîgua tûrî na wîrîgîro mûno bûra tuugaga itwîtgîtie tûtakwenyenya n'ûntû Ngai i mwîtgua, na n'ûntû naingagia bûra augire.
- 24 Îkanagîraani wîru bwa kwonania wendo, na rûthagaani mantû meega.
- 25 Tûtigaatigeeni kûrîkanaga amwe ta bûra antû bamwe barûthaga. Ga twîkanagîreeni wîru, mûno mûno, îgiitaani rîra bûkwona ntugû ya kûûya gwa Kîrîstû îrî akubî gûkinya.
- 26 Tûgatua kwîyagia tûkîmenyaga, twiyî ûmma, gûtirî kîgongwana gîa kûthiria meeyia kaîrî.
- 27 Kîra ûkeegua gîtigeere nwa gweteera na ûguaya tûkagîitîrwa îgamba rîra rîyîite na mwanki ûmwingî mûno ûra ûkaabîthia bara bareganaga na Ngai.
- 28 Muntû wonthe ûra aaregaga kwathîkîra watho bwa Musa naûragagwa atakwîguîrwa kîao kuumania na ûkûûyî bwa antû baîrî kana bathatû.
- 29 Î bara bamenagîria Mwana wa Ngai? Bara bathûkagia nthakame ya kîrîkanîro kîiyerû taka îtarî ntheru, bara barumangaga Kîrundu wa útugi? Antû baba bakeewa îkaanûkia rînene nkûrûki.
- 30 Itwiyî ûra augire, "I niû nkaarîyia bara bambîtagîria, nkabakaanûkia." Na kaîrî auga, "Mwathani akaagîitîra antû baake îgamba."
- 31 T'ûntû bwa mathee kûgîa njaraani cia Ngai ûra atûûraga mwoyo.



- <sup>32</sup>Ririkanaani bûra bwanyamaaraga bûgana îndî bwaûmîria mathîna mamu îgiita rîkûrûku rîra bwamenyire ûmma.
- <sup>33</sup>Magiita mamwe ibwarumangagwa na bûkathînuu antû bakîonaga. Magiita mangî bûkeegua bara bangî kîao kûthînuani kwao.
- <sup>34</sup>Na ibweegagua kîao bara baarî nceera. Bwatunywa into bienu bwonaga ta ûntû bwa gûkeneera, n'ûntû ibwiyî bûrî na into biega nkûrûki bia gûtûûra tene na tene kûra îgûrû.
- <sup>35</sup>Kwoogu bûtigaakue nkoro n'ûntû gûgaatûma bwewa kîewa kîinene.
- <sup>36</sup>Nwa mwanka bûtuîke aûmîria kaingo bûrûtha bûra Ngai akwenda, na kaingo abwaa kîra aaugire akabwaa.
- <sup>37</sup>Maandîko Maatheru maugîite, "N'ûntû nyuma ya kagiita gaakai, ûra arî mûûyi nakûûya na atiithûkia îgiita.
- <sup>38</sup>Ûra aagîrithagua n'ûntû bwa wîtîgio bûra arî na bu agaatuûra. Îndî ûra acookaga nyuma ntiikena n'we."
- <sup>39</sup>Îndî tiû tûtirî bara bacookaga nyuma bakathirua. Tûrî boonoku n'ûntû bwa wîtîgio.

## Aibirania 11

- <sup>1</sup>Kwîgua tûrî na wîtîgio i kwîgua tûrî na mma ya mantû mara twîrîgîrîite, kwîgua twiyî ûntû bûra tûtoona bûrî oogo, tûtarî na nkanja.
- <sup>2</sup>Wîtîgio bwa antû ba tene mûno, i bu bwatûmire Ngai akena i bo.
- <sup>3</sup>Wîtîgio i bu bûtûmaga tûmenya into bionthe biaûmbirwe kuumania na kiugo kîrî Ngai. Kwoogu bira twonaga biaûmbirwe kuuma kîrî bira bitonekana na meetho.
- <sup>4</sup>I wîtîgio bwatûmire Abeeri arutîra Ngai kîgongwana kîega nkûrûki ya gîa Kaini. Wîtîgio bwake i bu bwatûmire Ngai akena n'we, amûthûkia arî muntû ûmwagîru na aakena n'into bira aamûrutîre. Na wana kinya ûkeegua n'ûmûkuû, kûringana na wîtîgio bwake i taka aaragia.
- <sup>5</sup>I wîtîgio bwatûmire Enoki athûkua i Ngai kaingo atakua. Gûtaarî muntû akîmenya ara aarî n'ûntû Ngai naarî akûmûthûkia. Mbere ya atirathûkua, Maandîko Maatheru maugaga aarî muntû aakeniirie Ngai.
- <sup>6</sup>Gûtarî wîtîgio gûtirî we akenia Ngai. Muntû wonthe ûra aayaga kîrî Ngai nwa mwanka eetîgie Ngai natûire mwoyo na nathaarimaga bara bamûcûaga na mantû meega.
- <sup>7</sup>I wîtîgio bwatûmire Nuû aaka cabina îra yoonokiirie antû ba mûcî wake. Nuû neetîgiirie Ngai akûmwîra mantû matoonekanîite mbereeni. Kuumania na wîtîgio

bwake, Nuu aareganire na mantû ma nthîgûrû, aatuîka ûmwagîru kîrî Ngai n'ûntû bwa wîtîgio.

<sup>8</sup>I wîtîgio bwatûmire Îburaîmu aathîkîra Ngai, rîra Ngai aamwîrire aume nthîgûrû yao athi nthîgûrû îngî îra aamwîrire akamwaa îtuîke yake. Îburaîmu aathiire atakûmenya kûra aathiîte.

<sup>9</sup>I wîtîgio bwatûmire atûûra ûgeniini gûntû kûra Ngai aamwîrîite bûrî wîrane. Aatûûraga maremaani barî na Isaka na Njakubu, bara wana bo beerwe wîrane bûmwe n'we i Ngai.

<sup>10</sup>Îburaîmu aarûthire ûgu n'ûntû bwa bûra eeteereete taûni îbanganîitue na yakwa i Ngai mûcingiini ûmûkamu.

<sup>11</sup>I wîtîgio bwatûmire Saara agîa nda ya Îburaîmu, aciara, wana kinya ûkeegua naarî agûtindira. Îburaîmu neetîgîtie Ngai akaingia wîrane bwake.

<sup>12</sup>Kinya ûkeegua Îburaîmu naarî agûkûra, akubî akua, muntû ûyû ûmwe naathagayire mûno. Nciarwa ciake ciakarire ta nthata cia îgûrû kana ta mûthanga rûteere rwa îria.

<sup>13</sup>Antû babu bonthe baakuire barî na wîtîgio. Bataarî bakwingîrua i Ngai mantû mara aabeete wîrane bwa mo. Îndî iboonaga îgiita rîa mo rîgaakinya, bagakena mûno. Ibeetîgîtie atî baarî ageni na útûûro bwao bûtaarî nthîgûrû.

<sup>14</sup>Bara baugaga mantû ta mamu boonanagia ibagûcûa kwao.

<sup>15</sup>Ûkaaya kwîgua baathûgaanagia kwao i nthîgûrû îra baaumîite, bagîcooka n'ûntû ibaarî na kaanya.

<sup>16</sup>Îndî baarî na bata na nthîgûrû îngî îmbega, nthîgûrû ya îgûrû. Kwoogu Ngai atibeegagua îgi bamwîta Ngai wao, n'ûntû nabathuuranîrîite ntûûra yao.

<sup>17</sup>I wîtîgio bwatûmire Îburaîmu aruta mwana wake Isaka arî kîgongwana, rîra Ngai aamûgeriirie. N'we Ngai eere mawîrane na amwîra, "N'Isaka aagûtûma ûgîa nciarwa." Na amwe na ûgu neetîgagîria kûruta Isaka ûra aarî mwana wake wenka, atuîka kîgongwana.

<sup>19</sup>Îburaîmu neetîgagia atî Isaka wana agîkuire, Ngai akîûmba kûmûriûkia. Na kwoogu i taka gwatuîkire Îburaîmu aacookeerwe n'Isaka ariûkîite.

<sup>20</sup>I wîtîgio bwatûmire Isaka athaarima aana baake, Njakubu na Esaû, mantûûni ma ntugû ciao ira ciarî ikaaya.

<sup>21</sup>I wîtîgio bwatûmire Njakubu, rîra aarî akubî gûkua, athaarima aana bara baîrî ba Njosebu. Na aacooka aakumia Ngai eeteetheereetie kûrûngama na kamûraagi gaake kara eekongootagia na ko.

<sup>22</sup>I wîtîgio bwatûmire Njosebu, rîra aarî akubî gûkua agwetera Aisiraeri abeera bakauma ûkombooni Miisiri. Aabeerire akua bakamate maîndî maake.

- 23**I wîtîgio bwatûmire aciari ba Musa bamwitha mîeri îthatû n'ûntû iboonire aarî kaana kaathongi. Bataakuthûka kûrega kwathîkîra watho bwa mûnene wa Miisiri.
- 24**I wîtîgio bwatûmire Musa agûkûra arega gwîtwa mwana wa mwarî wa mûnene wa Miisiri.
- 25**Musa oonire i kaaba akanyamaaranîria amwe na antû ba Ngai, bantû a kwîgua mûrîo wa kagiita gaakai wa meeyia.
- 26**Oonire i kaaba akanyaamaara n'ûntû bwa kwîrîgîra Kîrîstû ûra aayîite, kîrî kwîgua arî na ûtonga bwa Miisiri bunthe. Na gîtûmi i kwîgua neeteereete kwewa kîewa.
- 27**I wîtîgio bwatûmire Musa auma Miisiri, na ataakuthûkaga mûthûuro wa mûnene. Aakarire arikîtie wîtîgio bwake taka oonaga Ngai ûra atoonagwa.
- 28**I wîtîgio bwatûmire eera Aisiraeri barîe kîatho gîa Pasaka na baake nthakame itugîni bia mîrango, kaingo mûraika ûra aûragaga aana ba mbere ba antû na ba nyamû, ataûraga baao.
- 29**I wîtîgio bwatûmire Aisiraeri baringa Îria Rîtûune bathiîrîite nthî îmbûmo. Îndî Amiisiri bagûcûgia kûringa ta bo, ibaûrîre ku.
- 30**I wîtîgio bwatûmire nthingo cia Njeriko ciomokanga Aisiraeri bagûcithiûrûka ntugû mûgwanja.
- 31**I wîtîgio bwatûmire Raabu, mûka ûra aarî îrwaya, agwata ûgeni Aisiraeri bara athigaani. Na kwoogu ataakua antû bara bangî ba taûni înu bagîkua, bara bateetîgîtie Ngai.
- 32**Nthi na mbere? Gûtirî na kagiita ga kûgana ga kûgweta mantû ma Ngindioni, Mbaraki, Samusoni, Njebutha, Ndaundi, Samweri na iroria.
- 33**Wîtîgio bwao ibwatûmire barûa na nthîgûrû ira ingî baicinda. Baatûûraga ûtûuro bwagîru na beewa mawîrane i Ngai. Ngai naaboonokagia kuuma kîrî tûnywa twa cimba,
- 34**ndîrîmbî cia mwanki na kuuma kîrî ûûgî bwa ndûyiû. Bataarî na inya îndî ibaayire kûmîgîa nyumaani. Baarî ncamba cia ndûa, baatûma njûûrî cia antû bara bangî ibakuthûka.
- 35**Eekûrû ibaacoogagîrwa i bara baao baakuîte, barî mwoyo. Antû bamwe ibaanyamaariirue mûno na beetîgîria kûnyamaarua, kaingo bariûkua bathi ûtûurooni bwega nkûrûki.
- 36**Bara bangî ibaanyûrûntagwa na bakaringwa ibooko. Bangî na bo ibaathaîkagwa na nyororo bakaingîrwa nceera.
- 37**Kûrî bo baûragagwa na maiga, bangî bakagiitanua maita maîrî, na bangî bakaûragwa na ndûyiû. Kûrî bo bataarî na gîa gwîkîra, beekagîra njûo cia

ng'ondu kana cia mbûri. Bataarî gîntû. Ibaanyamaariirue na baarûthîrwa mantû maathûûku.

<sup>38</sup>Baarî antû beega mûno bataabatîrue kwîgua barî nthîgûrû îno. Baariûngaga rwanda na irîmaani, bagîkaraga makurunguuni na mîrinyaani.

<sup>39</sup>Antû babu bonthe i baiyîkeene n'ûntû bwa wîtgio bwao, îndî amwe na ûgu gûtirî we oona Ngai akiingia wîrane bûra aabeete.

<sup>40</sup>Ngai naabangîite mûbango ûngî ûmwega nkûrûki n'ûntû bwetû. Aabangîite atiatingia mûbango wake wa kûbatuîkithua baatheru cwe tûtarî oogo.

## Aibirania 12

<sup>1</sup>Na kwoogu n'ûntû tûrî na gîkundi kînnene ûgu, kîra gîtûthiûrûkîite gîa akûûyî ba wîtgio, ga tuugieni rwîro rûra tûbatîrue tûthi na mbere na kuugia tûrî na kûmîria. Na kaingo tûûmba kuugia, nwa mwanka tûtigane na kîra kîonthe gîtûrigagîria na wîyia bûra bûtûkooragia.

<sup>2</sup>Tûraitheeni Yiesû ûra aanjîrie wîtgio bwetû. N'we agaatkinyia mûthia wa bu. Naûmîrie gîkuû kîra aakuire mûtharabaani, na eetîgîra aagîa îgi rîa gîkuû gîku ta gûtarî bu bwarî oogo, n'ûntû bwa gûkena kûra Ngai aamûkeneetie. Îndî akari rûteere rwa Ngai rwa ûrîo rwa gîtî kîa ûnene.

<sup>3</sup>Thûgaanîriani bûra gwakarîkire kîrî Yiesû, bûra aûmîrie aanyamaarua n'antû ba meeyia bara baamûkararagia. Bwarûtha ûgu bûtiîgua bûkînogerwa nkorooni cienu kana bûthira wîru.

<sup>4</sup>Kûrûani kûra bûrûaga na meeyia bûtikûrî gûkinyia a kûruta mîoyo yenu.

<sup>5</sup>Ka bûrganîrîtue i mîgambo ya kûbwîkîra wîru îra Ngai aaragia naabi ta aana baake? "Mwana wakwa, ûtikaathûkie ta ûntû bûûthû Ngai akwonia kûra ûbîtagîria. Ûtigaakue nkoro akûthetia.

<sup>6</sup>N'ûntû ûra Mwathani eendeete n'we oonagia kûra abîtagîria. Eeyaga îkaanûkia ûra wonthe athûkagia arî mwana wake."

<sup>7</sup>Ûmîriani rîra Ngai abwonia kûra bûbîtagîria, n'ûntû eegagua akîbûthûkia ta aana baake. Ka kûrî mwana atoonagua n'îthe kûra abîtagîria?

<sup>8</sup>Ûkeegua bûtoonagua kûra bûbîtagîria, ta bûra aana bonthe boonagua, ûtiîgua bûrî aana ba mma, bwîgua bûrî ta aana bara baciaraîrwa mîciî bagakûra batarî beethe.

<sup>9</sup>Twinthe tûreegua tûrî na babaaba gûkû nthîgûrû na itwabatîyaga. Kwoogu anga tûtibatîrue twînenkanîra kîrî wathani bwa Baaba wa mîoyo yetû, kaingo tûtûûra mwoyo?

<sup>10</sup>Babaaba beetû baatwonagia kûra twabîtagîria gwa kagiita gaakai, kûringana na bûra boonaga bûrî bwega mûno. Îndî Ngai atwonagia kûra tûbîtagîria n'ûntû bwa ûteethio bwetû twingwa, kaingo twîgua tûrî na ûtheru ta bwake.

- 11**Rîra wîgagua tûkîonua kûra tûbîtagîria, tûtikenaga. Wîgagua tûkîîgua ûrûrû na tûtikenaga. Îndî nyumaani bara beegagua booneete baita kuumania na kwoneerua kûra babîtagîria, iboonaga maumithio ma wagîru na ûkiri.
- 12**Îgîani inya nkûrûki kûra bûtiraarî na ya kûgana.
- 13**Îthiini na mbere na njîra îra yaagîrîte kaingo ûra arî kîonje ataremwa kûthi, aûmbe kûgwata inya.
- 14**Cûûgiani mûno bûtûûranagieni na ûkiri na wakîra muntû. Geriani na njîra cionthe gûtûûra bûrî baatheru, n'ûntû bwarega kûrûtha ûgu bûtiona Mwathani.
- 15**Îmenyeereeni gûtikeegue kûrî we atakîewa ûtugi bwa Ngai. Raithaani bwone gûtirî we arî na marûrû aaya gûtûma antû baingî bagîe thînaani, beeyia.
- 16**Nwa mwanka bwone gûtirî we akûruta ngûgî cia ûmaramari, kana atatîyaga Ngai ta Esaû ûra eendiirie ûrikithaathi bwake bwa mwana wa mbere na irio bia îrîa rîmwe.
- 17**Ibwiyî nyumaani neendire kwewa kîthaarimo n'îthe, îndî îthe amûregeera. Atikîona bûra akîrûtha agarûrania bûra aarî akîrûtha amwe na kwîgua neendaga athaarimwa mûno mwanka aarîra.
- 18**Biû bûtaakinya Kîrîmaani gîa Sinaî kîra kîûmba gûtongeka na njara, kîrî na mwanki ûgwakana, kîrumeene mwindu, kîrî na kîbuubani,
- 19**kayû ga karumbeeta na kayû gakwaria. Rîra Aisiraeri beegiirue kayû kaaria, beerekanire bauga batikwenda kwîgua mûgambo ûngî.
- 20**Bataûmîria watho bwa Ngai bûra augîite, "Kinya nyamû yatongithia kîrîma, nîûragwe na maiga wana yo."
- 21**Na wana Musa we wengwa naamakîite mûno i bûra oonire mwanka auga, "Inkwinaina n'ûguaya."
- 22**Îndî biû ibûkinyîite Kîrîmaani gîa Cayûni na Njerusaremu îngî înerû ya îgûrû, taûni ya Ngai ûra atûûraga mwoyo. Ibûkinyîite kûra kûrî araîka ngiri itatarîka,
- 23**na kûrî kîthîrano kînene, kîrî na gîkeno, kîthûrano kîa bara barî ta aana ba mbere ba Ngai bara mariîtwa maa maandîkîitwe gûku îgûrû. Ibûkinyîite kîrî Ngai ûra arî mûgambithania wa bonthe, na kîrî irundu bia antû baagîru bara batheretue.
- 24**Ibûkinyîite kîrî Yiesû, mwîguithania wa kîrîkanîro kîiyerû gatîgatî ka Ngai na antû baake. Na ibûkinyîite kîrî nthakame îra yamincagwa n'ûntû bwa meeyia, îra îtweyaga wîrîgîiro bwa mantû meega nkûrûki ya nthakame ya Abeeri.
- 25**Îmenyeereeni bûtikaarege kwathîkîra kayû ka Ngai rîra akwaria. Aisiraeri bara baaregire kwathîka bakwîgua kayû gaake akîaria arî gûkû nthîgûrû batoona wega. I thîna îgana ata tûkoona twarega kûmwathîkîra akîaria arî îgûrû?

<sup>26</sup>Kagiitaani kara, kayû gaake ikainainiirie nthîgûrû. Îndî îndî augîte, "Nkainainia nthîgûrû kaîrî, na ti nthîgûrû yonka îndî n'amwe na îgûrû rîene."

<sup>27</sup>Mûgambo ûyu, "kaîrî," ûrîonania kîra kîonthe kîaûmbirwe gîkainainua na kîrutarutwe oogo, kaingo bira bitainiinîka bitigwa.

<sup>28</sup>Na kwoogu, n'ûntû itûkwewa ûnene bûra bûtainiinîka, ga tûcookerieni Ngai nkaatho na tûmûgonge, tûkîmûtîyaga na tûkîmûkuthûkaga na njîra îra îkaamûkenia.

<sup>29</sup>Ga tûrûtheeni ûgu n'ûntû Ngai wetû akari ta mwanki wa wînyangia.

### **Aibirania 13**

<sup>1</sup>Îthiini na mbere kwendanaga ta muntû na mûruagina kana mwaragina.

<sup>2</sup>Ririkanagaani kûgwataga antû ûgeni, n'ûntû bamwe ba bara baarûtha ûgu ibaagwatire araîka ûgeni batakûmenya.

<sup>3</sup>Ririkanagaani bara barî nceera, taka bûrî amwe na bo ku. Na ririkanagaani bara bakûnyamaara taka bûkûnyamaara na biû.

<sup>4</sup>Kûgûrana ikûbatîrue gûtîywa i bonthe. Arûme na eekûrû ibabatîrue beegua barî eetîgua bonthe. Ngai akaagambithia bara bamaramaraga na bara bathûngagîra.

<sup>5</sup>Bûtikeende wendo bwa mbia bûbûgwata ûkombo. Îganagîrwaani i bira bûrî na bio n'ûntû Ngai augîte, "Ntikooro gûtiga kana ngûta."

<sup>6</sup>Kwoogu ga tuugeeni ûgû, "Mwathani n'we mûnteethia, ntiîgua ûguaya. N'ûû ûûmbûûria?"

<sup>7</sup>Ririkanagaani atongoria beenu bara baabwîrire kiugo kîa Ngai. Thûgaanîriani mûtûûrîre wao, bûthûkie wîtîgio bwao bûrî ngerekano.

<sup>8</sup>Yiesû Kîrîstû akari bûmwe rîonthe, îgoro, îmunthî, mwanka gûtarî rîo.

<sup>9</sup>Bûtikaarekeeni moorutani maageni ma mîthemba yonthe matûma bûta njîra. N'ûntû bwega kûûmîrûa nkoro n'ûtugi bwa Ngai, îndî ti kwathîkîra maathana îgûrû rîa irio. Maathana ta mamu matiteethagia bara bamaathîkagîra.

<sup>10</sup>Athînjîri ba Ngai ba Ayaundi bara barutaga ngûgî nyomba ya Ngai, batirî na aki ya kûrîa kîgongwana gîetû.

<sup>11</sup>Mûthînjîri ûra mûnene wa Ngai airaga nthakame ya nyamû ara atheru mûno, akîmîruta îrî kîgongwana gîa kûthiria meeyia îndî biimba bikarîrîkîrwa na mwanki ome ya ara marema maambîtwe.

<sup>12</sup>Ûgu i ta bu Yiesû aanyamaaragîrwa ome ya taûni ya Njerusaremu, kaingo atheria antû na nthakame yake wengwa, bathira meeyia.

<sup>13</sup>Kwoogu tûthiini naara arî ome, twîgue îgi rîra eegiirue.

- 14**Aaga nthîgûrû ti gwetû gwa gûtûûra tene na tene. Ga tweteerete gwetû kagiita gakaaya.
- 15**Kwoogu ga tûkumieni Ngai gûkûrûkîra kîrî Yiesû, kûrî ta kîgongwana gîa ûkumio bwetû kuuma tûnyuani tûra tuumbûraga riîtwa rîake.
- 16**Bûtikaariganîrueni i kûrûtha mantû meega na teethanagiani na bira bûrî na bio, n'ûntû mantû ta mamu imakenagia Ngai, marî ta kîgongwana.
- 17**Athîkagîraani atongoria beenu na bûtikaabakararagieni n'ûntû babûrûngamîrîite bakaûrua i Ngai. Bwabaathîkîra bakaaruta ngûgî bakeneete. Îndî bwarega bakaaruta ngûgî barî na kîeba, na bûbu bûtibûteethia.
- 18**Tûrombagîreeni. Tûrî na mma tûtikwîgambithia nkorooni n'ûntû twendaga kûrûtha bûra kwagîrîte magiita monthe.
- 19**Mûno mûno, inkûbûûria bûndombere, Ngai atûme ncooke kîrî biû na mpwî.
- 20**Ngai wa ûkiri ûra aariûkiirie Mûrîithi wa ng'ondu, mûrîithi arî îgweta mûno, ta we Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû, gûkûrûkîra kîrî nthakame ya kîrîkanîro gîa tene na tene,
- 21**aroobwaa bira bionthe biega bûrûthe kwenda gwake. Arootûma tûrûthaga bûra bûmûkenagia, n'ûntû bwa Yiesû Kîrîstû. We arookumua tene na tene. Aameni.
- 22**Aruayia na aarayia, inkûbûûria bûthûgaanîrie bwega mantû mama mbwîrîite baarûani îno, n'ûntû ti ndaaya mûno.
- 23**Inkwenda kûbûmenyithia atî mûrûayia wetû Timotheo, nararekiirue auma nceera. Akaaya naaga na mpwî, nkîya nkamûreeta tûûye kûbwona.
- 24**Keethiani atongoria beenu bonthe na antû ba Ngai bonthe. Eetîgîri ba Itaaria bakûbûkeethia.
- 25**Ûtugi bûrookaraga naabi bwinthe.



## Njakubu

### Njakubu 1

- <sup>1</sup>I niû Njakubu mûruti ngûgî wa Ngai na Mwathani Yiesû Kîrîstû nkûbwandîkîra. Inkûbûkeethia biû mîrîga îkûmi na îrî bûnyageere gûntû na gûntû.
- <sup>2</sup>Aruayia na aarayia, thûkagiani kîrî gîkeno kîinene rîra bûkwona magerio ma mîthemba yonthe
- <sup>3</sup>n'ûntû ibûkûmenya rîra wîtîgio bwenu bûkûûmba gûcinda magerio mamu, i rîo kûûmîria kwenu kwongeerekaga.
- <sup>4</sup>Rekaani kûûmîria kwenu kwingie ngûgî ya ku ndeni yenu kaingo bwîgua bûrî eetîgîri agima, gûtarî kîo bûkwaga.
- <sup>5</sup>Ûra wacienu akaaga ûûme bwa kuuma kîrî Ngai, narombe Ngai amwe. Na Ngai akamwaa n'ûntû eeyaga antû bonthe na wingî atakûnung'una.
- <sup>6</sup>Na akîromba abatîrue aromba arî na wîtîgio, atarî na nkanja n'ûntû muntû arî na nkanja nkorooni yake akari ta bûra makûmbî ma îria macûgagua i ruuo rûmeerekeretie mbarî weera rûkwenda.
- <sup>7</sup>Muntû ta ûyu naakamenya gûtirî kîo akoona kuumania na Mwathani
- <sup>8</sup>n'ûntû we i njoka ya mîromo îrî. Gûtirî ara arûngi kîrî mantû maake monthe.
- <sup>9</sup>Mûruayia kana mwarayia ûra arî na ûkîa nwa akeneere kwîgua Kîrîstû amûthûkagia arî muntû wa gîtûmi mûno.
- <sup>10</sup>Na ûra arî na ûtonga wana we rîra Ngai amwonia bûra arî ûmûniini nabatîrue akeneera bu n'ûntû itonga bira biîgwatagia ûtonga bûra birî na bu bikaathira ta bûra maûa maûrûrûkaga.
- <sup>11</sup>Kagiita ka mwathû riûa riumaga rîkarûngûria kîmera, maûa makanyaara makaûrûrûka, ûthongi bunthe bûra bûkûrî oogo bûkathira. Ûgu i ta bu itonga na bio bikaathirua birî ngûgîni ciao.
- <sup>12</sup>Kîthaarimo i kîrî ûra aûmagîria magerio mamûyîra, n'ûntû amoota ageekirwa nthûmbi ya mwoyo îra Ngai eeyanire wîrane bwa yo kîrî bara bamwendeete.
- <sup>13</sup>Muntû aayîrwa i magerio atikauge i Ngai akûmûgeria. Ngai atigereka arûtha ûthûûku na atigeranagia.
- <sup>14</sup>Muntû athûngagîra magerioni aakuuyua i mawîrirîria maake maathûûku mwanka magatûma arîkîrûa i mûtego wa mo.
- <sup>15</sup>Wîrirîria bwagîa nda bûciaraga wîyia na wîyia bwakûra bûgaciara gîkuû.
- <sup>16</sup>Kwoogu, eendwa, aruayia na araayia, bûtikeende kweneerua.

- <sup>17</sup>Úntû bwega bunthe na kîewa kînganîru biumaga îgûrû kîrî Ngai, Mûûmbi wa bionthe bira bimûrîkaga îgûrû. We atigarûkaga ta bio na atikaraga akîgarûkaga ta irundu.
- <sup>18</sup>Aatûreetire útûûrooni búûyerû na njîra ya kiugo gîake kîa mma kwa wendi bwake, tûrî rûciaro rwa mbere kîrî biûmbe biake bionthe.
- <sup>19</sup>Eendwa, aruayia na aarayia, menyaani ûûgû, muntû nakarage na mpwî cia kwîgua, îndî ti cia kwaria kana cia kûthûûra.
- <sup>20</sup>N'ûntû muntû arî na mûthûûro atiûmba kwîgua arî ûmwagîru kûringana na bûra Ngai eerîgagîra.
- <sup>21</sup>Kwoogu bûtikaarûthe mantû ma rûko kana mûkarîre wenu wîgua ûrî wa mantû maathûûku. Îtîgîriani kiugo kîa Ngai kîra aandîite nkorooni cienu bwînyîtie. Kîaûmba kwonokia mîoyo yenu.
- <sup>22</sup>Nabûteebenia mana nakûthikagîria kiugo gîake akî. Nwa mwanka bûrûthage bûra kiugo gîkuuga.
- <sup>23</sup>Ûra athikagîria bûra kiugo gîkuuga na atarûthe bûra gûkwendekana akari ta muntû eeraithîite na kîyici bûra akari ûthiû,
- <sup>24</sup>eebona bûra akari akathi. Na atirakarakara akariganîrua i bûra eebonire akari.
- <sup>25</sup>Îndî ûra acûnkûûnaga bwega watho bûra bûtheru, bûra bûthaûraga antû, na akathi na mbere akarûtha bûra eegua atakûriganîrua, muntû ûyu akaathaarimwa mantûûni mara akaarûthaga.
- <sup>26</sup>Ûkaaya kwîgua muntû augaga n'wa ndini, îndî atimenyagîra rûrîmî rwake, ndini înu yake n'ya ûtheri, nakwîbenia mana.
- <sup>27</sup>Ndini îmbagîru na ya mma mbere ya Ngai Baaba n'îno: gûteethagia aana ba nkîa na ntigwa mathînaani mao, na muntû akeemenyagîra atigaakwe rûko i mantû ma nthîgûrû îno.

## Njakubu 2

- <sup>1</sup>Aruayia na aarayia, wona bwîtgîtie Mwathani Yiesû Kîrîstû ta we Mwathani wa mwago, bûtikaathûkagie antû kûringana na bûra bakari.
- <sup>2</sup>Kwa ngerekano ga tûthûkie antû baîrî baayîite kûthûranooni kîenu. Muntû ûmwe akaaya arî na mbete ya thaabu na eekîrite nguo cia goro, na ûngî n'we nkîa akaaya eekîrite nguo inthiru.
- <sup>3</sup>Bûkaaya kûthûkia muntû ûyu eekîrite nguo imbega arî na gîtûmi nkûrûki, bûkamwîra, "Kara nthîgûrû gîtîni gîkî kîega," îndî ûyu nkîa we bûkamwîra, "Wou rûngama aara kana uumpare aaga,"
- <sup>4</sup>anga gûku ti kwathûrana na bwatuîka agambithania kûringana na mathûgaanio meenu maathûûku?

<sup>5</sup>Nthikîriani, eendwa, aruayia na aarayia. Ngai aathuurire nkîa ituîka itonga n'ûntû bwa wîtîgio bûra irî, kaingo ithûkia rûgai rwa ûnene bûra Ngai eeyanire wîrane kîrî bara bamwendeete.

<sup>6</sup>Îndî biû bûtionaga nkîa ta antû! Î rîo rî, anga twa itonga wabibu bibûcegagîra na bikabûthûngîria magambaani?

<sup>7</sup>Twa bio kaîrî bicambagia riîtwa rîrî gîtîyo rîa ûra bûrî baake?

<sup>8</sup>Wabu bûkaingia watho bûra bûnene bwa Ngai, bûra bwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru bwauga, "Enda mûtûûri waku ta bûra wîbendeete," nabûkamenya ibûkûrûtha bûra kwagîrîte.

<sup>9</sup>Îndî rîra bûkwathûra antû bûkoonaga bamwe barî ba gîtûmi nkûrûki ya bara bangî, bûbu i wîyia na watho bûrîonania bûrî auni watho.

<sup>10</sup>Ûra aathîkagîra bûra bunthe watho buugîite tatiga gacuncî kamwe, i bûmwe na aunîite bunthe,

<sup>11</sup>n'ûntû wooru augire, "Ûtikaathûngîre" nwa we kaîrî augire, "Ûtikaûragane." Kwoogu wana ûkeegua ûtirathûngîra, îndî ûkûûragana, nwa ta bûmwe, woû ûrî muuni watho.

<sup>12</sup>Kwoogu bûkîaria na bûkîrûtha mantû, rûthagaani bûkîmenyaga bûkaagambithua na watho bûra bûthaûraga muntû<sup>13</sup>n'ûntû muntû ûra ateeaganagua kîao, wana we Ngai atimwîgua kîao akîmûgiitîra îgamba. Îndî ûra eeganagua kîao naateegua ûguaya bwa îgamba.

<sup>14</sup>Inkûbûûria, aruayia na aarayia, kûrî na gîtûmi kîrîkû muntû kuugaga arî na wîtîgio atakwonania na mantû mara arûthaga? Wîtîgio ta bûbu bwamwonokia?

<sup>15</sup>Kwa ngerekano, ga tuuge kûrî na mûruanyûkwe kana mwaranyûkwe ndeni ya Kîrîstû atarî na nguo kana irio bia kûrîa.

<sup>16</sup>Kûrî na gîtûmi kîrîkû ûmwîra, "Îthi bwega, wîrigîrie mpîo, na ûrîe ûbae," ûtakûmwaa bibu atarî na bio?

<sup>17</sup>I ta bu gûkari ûgu. Wîtîgio bwa muntû bunka atakûrûtha mantû meega i wîtîgio bûûkuû.

<sup>18</sup>Muntû nwa auge, "Niû i wîtîgio ndî." Ûngî n'we akauga, "Niû i mantû meega ndûthaga." Woû uugaga ûgu rî, tambonia bûra muntû aûmba kwîgua arî na wîtîgio na atakûrûtha mantû meega. Niû ngakwonia wîtîgio bwakwa kuumania na mantû mara ndûthaga.

<sup>19</sup>Ingûkûûria, woû ûtiitîgîtie Ngai n'ûmwe? Bûbu n'ûntû bwega. Îndî anga nwiyî kana kinya irundu biithûûku ibiitîgîtie ûgu na ibiinainaga n'ûguaya?

<sup>20</sup>Woû ûtakîite mûno! Nûkwenda nkwonie wîtîgio bwa muntû atakûrûtha mantû meega bûtirî gîtûmi?

- <sup>21</sup>I mbi yatûmire Ngai oona Îburaîmu, kîûyûyû gîetû arî muntû ûmwagîru? Ti bûra aarûthire weegua neetîgagîria kûruta Isaka mwana wake arî kîgongwana?
- <sup>22</sup>Aabu ûtikwona wîtîgio bwake na mantû mara aarûthire imakûrutanîria ngûgî amwe? Mantû mara Îburaîmu aarûthire i mo maatûmire wîtîgio bwake bûtuîka wîtîgio bûûyûru.
- <sup>23</sup>Na wabu bûra Maandîko Maatheru maugîite bwaingîk atî, "Îburaîmu neetîgîtie Ngai. Na n'untû bwa wîtîgio bwake Ngai aamûthûkiirie arî muntû ûmwagîru." Gîkî i kîo gîatûmire Îburaîmu eetwa mûcoore wa Ngai.
- <sup>24</sup>Kwoogu bûtikwona muntû athûkagua n'ûmwagîru kuumania na mantû meega mara arûthaga, na t'untû bwa bûra arî na wîtîgio bunka?
- <sup>25</sup>Na nwa ta bu Ngai aathûkiirie kinya Raabu, mûka ûra aarî îrwaya, arî ûmwagîru n'untû bwa bûra aarûthire rîra aagwatire ûgeni Aisiraeri bara baarî athigaani, abatoorookithia baathi na njîra îngî.
- <sup>26</sup>Ta bûra mwîrî ûtarî na mwoyo ûtuîkaga n'ûmûkuû, i ta bu wîtîgio bûkari. Wîtîgio bwa muntû gûtarî bu akûrûtha i wîtîgio bûûkuû.

### Njakubu 3

- <sup>1</sup>Aruayia na aarayia, baingî beenu bûtikeerirîrie gûtuîka arutani ba kiugo kîa Ngai, n'untû ibwiyî tiû bara tûrutanaga bara bangî kîo îgamba rîetû ûkeegua rîrî rîûmo nkûrûki ya bara bangî.
- <sup>2</sup>Twinthe itûbîtagia na njîra inyingî mûno. Ûkaaya kwîgua kûrî we atabîtagia na mîgambo îra aaragia, ûyu i mwîtgîri ûmûgima. We nwa aûmbe kwatha mwîrî wake unthe.
- <sup>3</sup>Antû boogagîra gacuumu kaniini kanyuani ka mbaraathi kaingo ibaathîkîra baûmba gûcierekeria wanaara bakeenda.
- <sup>4</sup>Kana thûkia ngerekano ya meeri. Meeri n'înene mûno na itindîkagwa i ruuo rûûnene. Îndî ndereba amîtarithagia wanaara akeenda agîtumagîra kamûtî kaniini.
- <sup>5</sup>Ûgu i ta bu rûrîmî rûkari. I karûngo kaniini ka mwîrî îndî nwa kaarie rwaria rûûnene rwa wîkumia. Tathûgaania wone bûra karathe kamwe kaûmba gûtûma mwithû unthe ûbea.
- <sup>6</sup>Na kaîrî rûrîmî rûkari ta mwanki. Rûgwataga mwanki wa îcamaarîro rûgatambia ûthûûku rûgateereera mwîrî wa muntû unthe na rûkeenyanzia ûtûûro bwake bunthe.
- <sup>7</sup>Nyamû cia kîthaka, nyoni, ira itambaga na nthî na kinya ira ikaraga rûûyîni, cionthe muntû naûmbaga gûcirutana ikamwathîkagîra.

- <sup>8</sup>Índî rûrîmî, gûtirî muntû aûmba kûrûrutana rûmwathîkîra. Ru n'ûthûûku bûtaathîka na rûrî ûrogi bûûî.
- <sup>9</sup>Rûrîmî warûra tûkumagia na ru Mwathani Baaba wetû nwa ru tûrîrîkaga na ru bara bangî, antû Ngai aûmbûite barî ngerekano yake.
- <sup>10</sup>Atî kanyua wakamwe nwa ko kaumaga mîgambo ya nkaatho na ya kûrîrîkana. Aruayia na aarayia, ûûgû ti bu kûbatîrue kwîgua gûkari.
- <sup>11</sup>Gûtirî kînyaka kîûmba kwîgua kiumaga rûûyî rwega na rûûthûûku.
- <sup>12</sup>Aruayia na aarayia, mûkûyû ûtiûmba gûciara ncabiibû, na mûcabiibû ûtiûmba gûciara nkûyû. Na kinya kînyaka kîa rûûyî rûûthûûku gîtiûmba kuuma rûûyî rwega.
- <sup>13</sup>N'ûû wacienu arî na ûûme na ûmenyo? Weegua kûrî we noonanie na mûtûûrîre wake ûmwega na mantû meega mara arûthaga arî na kwinyithia kuumania na ûûme bûra arî.
- <sup>14</sup>Índî ûkaaya kwîgua nkorooni yaku ûrî muntû wa rûriitho, marûrû na wa kwenda kûgîta wenka, woû ûtikaarie ûrongo ûgîkumîria ûûme bwaku.
- <sup>15</sup>Ûûme ta bûbu ti bwa kuuma kîrî Ngai, i bwa kînthîgûrû n'ûntû ti bwa gîkîrundu. Na i Nkoma abûreetaga.
- <sup>16</sup>Bantû onthe antû barî na rûriitho na kwenda kûgîta nkûrûki ya bara bangî, bantû agu gûtiûraga gîtuma na ûthûûku bwa mîthemba yonthe.
- <sup>17</sup>Índî ûûme bwa kuuma kîrî Ngai i bûûtheru, ibwendeete ûkiri, ûbooreru, kûthikanagîria na kûûyûrwa i kîao. Bûciaraga mantû meega, bûtirî kîmenyano na bûtiûkithagia kîra muntû atarî.
- <sup>18</sup>Ûra eendeete ûkiri aandaga na ûkiri agaketha wagîru.

#### **Njakubu 4**

- <sup>1</sup>I kû ndûa na matheta gatîgatîni keenu biumaga? Biumanagia na mawîrirîria meenu maathûûku mara makaraga makîrûaga ndeni ya mîrî yenu.
- <sup>2</sup>Bwîriragîria mûno kûgîa into índî bûtibionaga. Rîra bwaga bira bwendaga bwîgua bûrî na bio i rîo bwanjagîria matheta na bûkarûa kana bûkaûragana. Bwagaga bira bûcûaga n'ûntû bûtirombaga Ngai abwaa bio.
- <sup>3</sup>Kaîrî wana bwaromba bûtieyagwa n'ûntû bûrombaga bûrî na mworoto ûmûthûûku wa kwenda kûbitûmîra kwingia mantû mara bwîriragîria.
- <sup>4</sup>Biû bûtirî mwanya na arugûri. Ka bûtaiyî ûgatuîka mûcoore wa mantû ma nthîgûrû ûgûtuma ûnthû na Ngai? Kwoogu ûra eendaga gîtuma ûcoore na mantû ma nthîgûrû eetuîkithagia mûnthû wa Ngai.

- <sup>5</sup>Bûtikaathûgaanie gûtirî bu Maandîko Maatheru maugîite, ara kwandîkîitwe, "Ngai arî bata na mwoyo ûra aatwere."
- <sup>6</sup>Îndî kîrî mantû mama Ngai natweyaga ûtugi bûra bûrî inya nkûrûki, ta bûra Maandîko Maatheru maugîite, "Ngai nathûire mwîkumia îndî ûra eenyia gia namweyaga ûtugi."
- <sup>7</sup>Kwoogu înenkanîreeni kîrî Ngai bûregane na Nkoma bwone abûkuthûke.
- <sup>8</sup>Îthengangîraani Ngai bwone aayanga akubî naabi. Îrireeni, eeyia baba. Theriani nkoro cienu, biû antû ba nkoro ciîrî.
- <sup>9</sup>Gwatwaani i kîthikîiro, rîraani bûminuke, kûtheke kwenu igûtuîke i kîrîro. Na gîkeno kîenu igûtuîke kîeba.
- <sup>10</sup>Înyithieni mbere ya Mwathani n'we akabûneneithia.
- <sup>11</sup>Aruayia na aarayia, tigaani gûtuuyanagîira n'ûntû muntû ûra atuuyagîira ûra ûngî kana akamûgiitîra îgamba, eegagua akîbûthia watho na akabuagîra gîtûmi. Na rîra ûkwagîra watho gîtûmi, woû ûtirî ûra ûbuathîkagîra kaîrî n'ûntû ka ûbubûthagia.
- <sup>12</sup>I Ngai wenka eeyanire watho, na n'we wenka mûgambithania. Nwa we wenka aûmba kwonokia kana kwînyangia. Úrîthûgaania úrî ûû rîra ûkûgiitîra muntû ûra ûngî îgamba?
- <sup>13</sup>Thikîiriani mbwîre biû naabi buugaga, "Îmunthî kana rûû tûkauma aaga tûthi taûni nna tûkare noogo mwanka ûthire watûringaga biacaara cietû na tûkîonaga baita."
- <sup>14</sup>Bûkiuga ûgu, bûtiyî bûra gûgaakara rûû! Mwoyo wenu îndî i mbi? Mwoyo i ta ngooki bûra yonekanaga kagiita gaakai, îgacooka îkaûra.
- <sup>15</sup>Bûbatîrue buuga ûûgû, "Mwathani eenda tûgaatûûra na tûrûthe ûûgû na ûûgû."
- <sup>16</sup>Îndî naabi bûrî eekumia na bwendaga kwîbûkîiria. Na bûbu n'ûntû bûûthûûku.
- <sup>17</sup>Kwoogu ûra aiyî ûntû bwega îndî atiburûthaga, i meeyia mamu.

## Njakubu 5

- <sup>1</sup>Naabi bara bûrî itonga thikîiriani. Rîraani bûminûke n'ûntû bwa kînyamaara kîra kîbweteereete.
- <sup>2</sup>Útonga bwenu i bworu na nguo cienu n'indîe i mûthwa.
- <sup>3</sup>Thaabu na fetha cienu nigwete nganka. Na nganka inu ikeegua irî ûkûûyî ntugû ya îgamba. Ikaabûrîa nyama ta mwanki ûkûbûbîthia. Bûtongeeete mûno ntugû ino cia mûthia na

- <sup>4</sup>bùtirîite antû mbia ciao, bara babûrutagîra ngûgî mîndaani yenu. Thikîîriani kîrîro kîao! Gûkaya kwa babu babûkethagîra mîndaani yenu igûkinyîrîite Mwathani wa Njûûrî.
- <sup>5</sup>Ûtûûro bwenu aaga îgûrû rîa nthîgûrû n'ûtûûro bwa gwîkenia bùgîcûa kûganîrwa. Bûnoreete bwa mùûro bweteereete ntugû ya kûthînjwa.
- <sup>6</sup>Bwagiitire îgamba rîa antû bataarî na mabîtia bùûthûûku bwabaûraga batakûbûrigîria.
- <sup>7</sup>Aruayia na aarayia, ûmagîîriani bweteere mwanka rîra Mwathani akaaya. Thûkiani ngerekano ya mùrîmi bùra eetagîra irio biake biciara maketha meega. Eetagîra bikaurîrwa i mbura ya mbere na ya ciîrî aûmîîrîite.
- <sup>8</sup>Ûmîîriani na biû bweteere bùrikîîtie wîrîgîîro nkorooni cienu n'ûntû ntugû ya kûûya kwa Mwathani îrî akubî.
- <sup>9</sup>Aruayia na aarayia, muntû atikaanung'une n'ûra ûngî, kaingo Ngai atabûgambithia. Mûgambithania arî akubî kûûya.
- <sup>10</sup>Aruayia na aarayia, bùkeenda kûthûkia ngerekano îmbega ya bara baûmîîrie mathîna baûmba gweteera, ririkanaani iroria bira biaragia riîtwaani rîa Mwathani.
- <sup>11</sup>Atîrî, bara baûmagîîria tuugaga i baathaarime. Ririkanaani bùra Ayubu aûmîîrie na bùra Ngai aamûrûthîîre mùthiani n'ûntû Ngai arî kîao mùno na antû.
- <sup>12</sup>Îndî nkûrûki ya mantû monthe, aruayia na aarayia, bùtikaathiîtie bùkîeyana wîrane. Bwakara kweyana wîrane bùtikaathiîtie na riîtwa rîa Ngai, kana na into bia nthîgûrû, kana kinya na gîntû kîngî. Ugaga "Yîi" weegua ûrîenda kuuga "Yîi," kana "Arî" weegua ûtikwenda, kaingo Ngai atakûgambithia.
- <sup>13</sup>Kûrî we wacienu arî thînaani? Weegua kûrî we narombe Ngai. Kûrî we akeneete? Weegua kûrî we naine nyîmbo cia gûkumia Ngai.
- <sup>14</sup>Kûrî we mwayie? Weegua kûrî we neete akûrû ba kanica bamûrombere na bamwake maguta riîtwaani rîa Mwathani na
- <sup>15</sup>baaromba na wîtgio mwayie akaabua. Mwathani akamworia amûcookerie mwîrî inya. Na weegua eeyîtie, Mwathani akamûrekerera meeyia maake mara arûthîite.
- <sup>16</sup>Kwoogu umbûranagîraani meeyia meenu na rombanagîraani kaingo bworua. Îromba rîa muntû ûmwagîru rîrî inya ya kûrûtha mantû maanene.
- <sup>17</sup>Kîroria Eriya aarî muntû ta tiû tu na akûromba na inya mùno mbura îtikaure, mbura îtaura mîanka îthatû na nucu.
- <sup>18</sup>Agûcooka aaromba kaîrî, mbura yaura imera biauma.



<sup>19</sup>Ka mbwîreeni, aruayia na aarayia. Ûmwe wacienu akaaya kûûra akauma ûmmaani, îndî ûmwe kîrî biû akamûcookia ûmmaani kaîrî,

<sup>20</sup>ririkanagaani ûûgû--ûra acookagia mwîyia aûrîite akoonokia mwoyo wa mwîyia ûyu ûtigaakue. Na agaatûma muntû ûyu arekerwa meeyia maingî mara akeegua arûthîite.

## 1 Petûrû

### 1 Petûrû 1

- 1**I niû Petûrû, mûtûmwa wa Yiesû Kîrîstû nkûbwandîkîra. Ndîbwandîkîra biû bûtûûraga ûgeniini bûnyageere gûntû mwanya mwanya--Pontas, Garatia, Kapandokia, Îcia na Bithunia.
- 2**Bwathuurirwe i Ngai Baaba wetû wo tene kûringana na yerekeeria rîake, bwathûrua i Kîrundu wake kaingo bwathîkîra Yiesû Kîrîstû na bûtherua i nthakame yake. Ngai aroobwongeera ûtugi na ûkiri.
- 3**Ga tûkumie Ngai Îthe wa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû. N'ûntû bwa bûra arî kîao mûno naatûmire tûciarwa îciarwa rîa maîrî kaingo atwa wîrîgîro bwa mma bwa mwoyo wa tene na tene na njîra ya kûriûkia Yiesû Kîrîstû.
- 4**Na wîrîgîro bwetû i rûgai rûra rûtaûmba kwînyangîka, kûthûûka, kana kûthira. Na rûgai rûru bwaigîrîtwe ru îgûrû.
- 5**Bûmenyagîrwa n'inya ya Ngai gûkûrûkîra kîrî wîtîgio bwenu mwanka rîra bûkeewa wonokio bûra akûbûthuurânîra akaabwonia bu îgiita rîa mûthia.
- 6**Kwoogu keneeraani ûgu wana weegua îndî nwa mwanka kwa îgiita rîkai bûnyamaarue i magerio ma mîthemba mwanya mwanya.
- 7**Gîtûmi kîa magerio mamu i kûthima wîtîgio bwenu kaingo bûmenyeka kana i wîtîgio bwa mma. Wîtîgio bwenu bûgeragua ta thaabu bûra îkembûragwa na mwanki. Îndî wîtîgio bwenu i bu bûrî gîtûmi mûno nkûrûki ya thaabu. Wîtîgio bwenu bwooneka i bwa mma ûkeegua kûrî na ûkumio, mwago, na gîtîiyo rîra Yiesû Kîrîstû akoonanua.
- 8**Ibwendeete Yiesû Kîrîstû wana kinya ûkeegua bûtaamwona. Na wana ûkeegua bûtimwonaga ibûmwîtgîtie na ibûkenaga gîkeno kîrî mwago. Gûtirî mîgambo ya kûganîra yoneka ya kuuga bûra gîkeno kîenu gîkari.
- 9**Na mûthiani maumithio mara bûkoona n'ûntû bwa gwîtgîa Yiesû Kîrîstû i wonokio bwa mîoyo yenu.
- 10**Tene iroria ibiaroriirie mantû ma wonokio bûra Ngai akaabwaa na ûtugi bûra akaabwonia, mantû birî bio biacûaga kûmenya na njîra cionthe.
- 11**Biendaga kûmenya bûra wonokio bûkaayanga na rîra gûkeegua kûrî. Kîrundu wa Kîrîstû ûra aarî kîrî bio n'we aaragia mantû mamu, aaroria mantû ma kûnyamaarua gwa Kîrîstû na mwago ûra akeegua arî na uu nyuma ya kûnyamaarua.
- 12**Iroria biagwûrîrwe bionua ngûgî îra biarutaga yarî ya kûbûguna, îtaarî ya kûbiguna birî bio. Na îgiitaani rîrî tûrî ibwîrîtwe mantû mama i bara baabûtûmîrie ntheto îmbega kwa inya ya Kîrundu Ûmûtheru ûra aatûmirwe

kuuma îgûrû. Mantû mama i ma kûrigaria mûno. Wana araîka ba Ngai ibeendaga kûmamenya.

<sup>13</sup>Kwoogu îthuurânîreeni mathûgaaniani meenu. Îmenyagîreeni na gûtarî ûntû bûngî bwîgwetie îrîgagîraani kwewa kîewa gîa útugi rîra Yiesû Kîrîstû akoonanua.

<sup>14</sup>Karagaani ta aana aathîki ba Ngai. Bûtigaacookere mîkarîre îra bwarî n'yo mbereeni rîra bwathingataga mawîrirîria meenu maathûûku rîra bûtaiyî Ngai.

<sup>15</sup>Îndî îgaguani bûrî baatheru mantûûni monthe mara bûkaarûthaga, ta bûra Ngai ûra aabwîtire arî ûmûtheru.

<sup>16</sup>Kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Îguani bûrî baatheru n'ûntû ndî ûmûtheru."

<sup>17</sup>Ûkoona bûrombaga Ngai bûkamwîta Baaba, Ngai ûra agiitagîra muntû wonthe îgamba kûringana na bûra arûthîite gûtarî we akwendeera, karagaani bûkîmûkuthûkaga gûkû ûgeniini.

<sup>18</sup>Bûmenye Ngai aabûgûrîre abûkûûra bwauma mûtûûrîreeni ûtarî ara warî, ûra bwerutanîite kumania na biûyûyû bienu. Na ataabûgûra na gîntû gîtaûmba gîtûûra tene na tene ta fetha kana thaabu.

<sup>19</sup>Aabûkûûrîre na nthakame ya goro ya Kîrîstû. Kîrîstû aarî ta kagondû gatarî ûthûûku.

<sup>20</sup>N'we Ngai aathuurîre mbere ya nthîgûrû yûmbwa. Na îgiitaani rîrî tûrî tûgwûrîrîtwe we n'ûntû bwenu kaingo abwonokia.

<sup>21</sup>Bwîtgîtie Ngai gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû. Ngai aamûrîûkiirie amwaa mwago. Kwoogu wîtgîgio bwenu na wîrîgîro bwenu bûrî kîrî Ngai.

<sup>22</sup>Na n'ûntû îndî ibwîthereetie na njîra ya kwathîkîra ûmma, nwa bwende eetîgîri bara bangî na wendo bwa mma. Kwoogu endanagaani mûno na nkoro yonthe,

<sup>23</sup>n'ûntû ibûciarîitwe îciarwa rîa maîrî. Na mwoyo ûra bûrî na uu îndî ûtiumanîtie na gîntû kîûmba gûkua. Uumîite kîrî gîntû gîtakua. Na kîo i kiugo kîa Ngai kîra gîtûûraga na gîtathira rî kana rî.

<sup>24</sup>Na wata bûra kwandîkîitwe Maandîkooni Maatheru, "Mwîrî wa muntû ûkari ta nyaki. Mwago unthe muntû arî ûkari ta wa maûa. Nyaki yaûma maûa imaûrûrûkaga.

<sup>25</sup>Îndî kiugo kîa Mwathani kîo gîgaatûûra tene na tene." Na kiugo gîku i ntheto îmbega îra bwatûmîrue.

## 1 Petûrû 2

- <sup>1</sup>Kwoogu bûtigaacooke kûrombeeria bara bangî mantû maathûûku kana bwenania. Rûthagaani mantû bûtakwîbuithia. Bûtigaatuîke antû ba rûriitho kana bwaria mantû maathûûku îgûrû rîa antû bara bangî.
- <sup>2</sup>Kwendekanaga kaana kaniini gakundua îria kaingo gakûra. Naabi kaingo bûkûra [bwonokua], bûbatîrue bwendaga gûkundua îria rîtheru, ta rîo kiugo kîa Ngai.
- <sup>3</sup>I mma ibûcamîite bweegua bûra Mwathani arî kîao kîgana!
- <sup>4</sup>Ncûûni kîrî Yiesû Kîrîstû. We n'iiga rîrî mwoyo rîra rîaregirwe n'antû bakîonaga rîtarî na gîtûmi. Îndî Ngai aarîtaaire rîrî rîa gîtûmi kîinene mûno.
- <sup>5</sup>Wana biû bûrî maiga marî mwoyo. Ngai arîbûtûmîra gwaka nyomba înteru ya gîkîrundu. Gûku nyomba înu i ku bûkaamûgongagîra na i ku bûkaamûrutagîra ngûgî bûrî athînjîri baake baatheru. Bûkaamûrutagîra igongwana bia gîkîrundu gûkûrûkîra kîrî Yiesû Kîrîstû akabiîtîgîria.
- <sup>6</sup>Kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "Ga nkûbwîra, nkaiga iiga rîa kooni Kîrîmaani gîa Cayûni. Na iiga rîru i rîo rîthuurîtwe i Ngai. Rîrî gîtûmi kîinene mûno. Ûra akaarîtîgia rîtimwîkîrithia nthoni."
- <sup>7</sup>Biû bara bwîtîgîtie iiga rîrî, ta rîo Kîrîstû, ibwiyî rîrî gîtûmi kîinene mûno. Bara bataathîkaga ibamenye atî, "Iiga rîra rîaregirwe n'aaki, îndî i rîo rîtuîkîite rîa kooni."
- <sup>8</sup>Kaîrî kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "Antû baingî bagaatiira iiga rîru bataratare bagwe." Antû batarataraga n'untû bwa kûrega kwathîkîra kiugo kîa Ngai. Na ûgu i bu Ngai aababangîre.
- <sup>9</sup>Îndî biû bûrî bara Ngai athuurîite. Bûrî athînjîri ba mûciî wa ûnene wa Ngai. Bûrî antû baatheru bara Ngai atuîkithîtie antû baake ba mwanya. Ngai aabûthuurire bwîra antû bûra wega bwake bûgana. N'we aabwîtire bwauma mwinduuni bwaya werûûni bwake bwa kûrigaria.
- <sup>10</sup>Kûrî rîo bûtaarî antû ba Ngai, îndî îndî bûrî antû baake. Na kûrî rîo bûtaakinyagîrwa i kîao kîa Ngai, îndî îndî ikîbûkinyîrîite.
- <sup>11</sup>Eendwa, nthîgûrû îno bûkari ta ageni. Kwoogu ka mbûkaanieni. Bûtikaarûthe mantû maathûûku mara mîrî yenu yendaga kûrûtha, mara marûaga na bûra mîoyo yenu yendaga.
- <sup>12</sup>Menyagîraani mûkarîre wenu kîrî bara bateetîgîtie Ngai. Baûmba kûbûtuîrîra bakauga ibûrûthîite mantû maathûûku. Îndî bakaaya kwona bûrûthaga mantû meega bagaakumia Ngai ntugû îra antû bonthe bakaagiitîrwa îgamba.
- <sup>13</sup>N'untû bwa Mwathani, înyithagieni kîrî bonthe bara barî na watho bwa kwathana. Înyithagieni kîrî Mûnene wa bonthe
- <sup>14</sup>na kîrî aniini baake. Aniini ba mûnene i Mûnene abathuuraga. Kwoogu barî na watho bwake bwa gûkumia bara aathîki na gûkaanûkia bara baunaga watho.

- <sup>15</sup>Ngai eendaga bûrûtha mantû meega kaingo bûtûma bara baaragia waa batiga kwaria mantû maataku îgûrû rîenu.
- <sup>16</sup>Bûtigaakare ta nkombo cia wîyia. Îndî amwe na kwîgua bûtirî nkombo, menyaani bûbu bûtûma bûrûtha ûthûûku. Tûûrugaani bûrî nkombo cia Ngai.
- <sup>17</sup>Tîyagaani antû bonthe, na mûno mûno, mûnene. Endagaani eetîgîri bara bangî na kuthûkagaani Ngai.
- <sup>18</sup>Biû bara bûrî nkombo înyithagieni kîrî anene beenu bara bûrutagîra ngûgî. Tîyia mûnene waku mûno, nwîgue n'ûmwega na arî kîao kana n'ûmûthûûku.
- <sup>19</sup>Nwa ûthîînie mana gûtarî bu ûrûthîite. Îndî ûkaûmîria n'ûntû bwa gûkîra Ngai, Ngai agaakena i woû.
- <sup>20</sup>Gûtirî gîtûmi gîa gûkumia kûûmîria kwa muntû ûkaaya kwîgua arîûmîria îkaanûkia akaanûkîitue n'ûntû bwa kûrûtha mabîtia. Îndî ûkaaya kwîgua muntû arîûmîria îkaanûkia eetwe rîo gûtarî mabîtia arûthîite, bûbu n'ûntû bwa gûkaathîrwa i Ngai.
- <sup>21</sup>Ngai abwîtîite bûûmagîria mathîina n'ûntû Kîrîstû nanyamaariirue n'ûntû bwenu arî ngerekano yenu ya kûthingata kaingo bûrûtha bûra aarûthire.
- <sup>22</sup>Ateeyia kana aaria ûrongo.
- <sup>23</sup>Aarumwa ataarumaga bara baamûrumaga. Na aanyamaarua ataugaga akoonia ûntû babu baamûnyamaaragia. Eenenkanagîra kîrî Ngai ûra agiitaga îgamba na njîra ya mma.
- <sup>24</sup>Kîrîstû naathûkiirie meeyia meetû na mwîrî wake arî we rîra aakuire mûtharabaani kaingo tûkua kîrî meeyia, tûtûûra tûkîrûthaga mantû mara maagîrîte. Bworeetue kuumania na gûtonyangwa kûra Kîrîstû aatonyangirwe.
- <sup>25</sup>Kûrî rîo bwakari ta ng'ondu ciûrîite. Îndî îndî ibûcookeete kîrî Mûrîithi wenu, ta we Mûmenyeeri wa mîoyo yenu.

### 1 Petûrû 3

- <sup>1</sup>Naabi eekûrû, înyithagieni kîrî arûme beenu. Úkaaya kwîgua kûrî we mûrûme wake ateetîgîitue kiugo kîa Ngai, woû ûrî mwekûrû mûkarîre waku wa kîngai waûmba kûmûkuuyia agatuîka wa Kîrîstû. Mûrûme waku nwa agarûke kinya ûtaarîitue n'we,
- <sup>2</sup>oona bûra ûgûtîyia Ngai mûtûûrîreeni waku ûmûtheru.
- <sup>3</sup>Ûtikeegue kwîgemia kwenu kûrî kwa ome gunka--bûcukaga ntundu, bwîgemagia na tunyamû twa goro na bwîkagîra nguo cia goro akî.
- <sup>4</sup>Ûthongi bwenu bûbatîrue bwîgua bûrî ûthongi bwa gînkoro bûra bûtoonekaga na meetho. Bu n'ûthongi bwa kuumania na kîrundu kîa ûbooreeru, kîrundu gîa ûkirîria. Bu bûtithiraga rî kana rî na kîrî Ngai bûrî gîtûmi kînene mûno.

<sup>5</sup>Wana eekûrû ba tene bara baarî baatheru i bu beethongamagia ûgu. Baarî eekûrû beenyithagia kîrî arûme baao na wîrîgîro bwao bwarî kîrî Ngai.

<sup>6</sup>Kwa ngerekano, kûringana na bûra Saara aathîkagîra Îburaîmu bûgana, aamwîtaga mûnene wake. Kwoogu biû eekûrû, weegua bûkaarûthaga mantû meega gûtarî kîo bûgûkuthûka, ûkeegua bûrî aarî ba Saara.

<sup>7</sup>Naabi arûme, tûûranagiani na eekûrû beenu bûkîmenyaga bo ibataûkîrîtwe, batiganeene naabi. Batîiyageeni n'ûntû bakeewa kîewa kîa mwoyo wa tene na tene bûkîewa. Na bûkarûtha ûgu, gûtirî kîgîria maromba meenu meeguîka.

<sup>8</sup>Na bûngî na bu bwa mûthia, i kîrî bwinthe. Na bu n'atî, îgaguani bûrî na yerekeeria rîmwe, bûkînganagua na bûkîendanaga ta muntû na mûruagina kana mwaragina ndeni ya Kîrîstû. Îganaguani kîao. Na muntû neenyithagie kîrî ûra ûngî.

<sup>9</sup>Bwarûthîrwa ûthûûku bûtikaarîithie. Bwarumwa bûtikaarume bara babûruma. Bûbatîrue bûthaarimaga bara bakaabûrûthagîra mantû ta mamu. Menyaani atî, bweetirwe i Ngai bûrûthaga ûgu kaingo bûthaarimwa,

<sup>10</sup>n'ûntû kwandîkîtwe Maandîkooni Maatheru, "Ûra akeenda gûtûûra akeneete, akari bwega, abatîrue eemenyeera atikaarie ûthûûku kana aaria ûrongo.

<sup>11</sup>Abatîrue atiga kûrûthaga mantû maathûûku, arûthaga mantû meega. Abatîrue eegua arî mûcûi ûkiri. Naceragie ûkiri, nacûûgie bûra aûmba.

<sup>12</sup>Mwathani araitthagîra bara baagîru, eegagua maromba maa. Atigwatanagîra na bara barûthaga ûthûûku."

<sup>13</sup>N'ûû abûrûthîra ûntû bûthûûku mûtugo wenu ûrî wa kûrûtha mantû meega?

<sup>14</sup>Îndî bûkaaya kûnyamaarua n'ûntû bwa kûrûtha bûra kwagîrîte, gîku i kîthaarimo. Kwoogu bûtigaakuthûke muntû kana bûmakua.

<sup>15</sup>Îndî nkorooni cienu thûkagiani Kîrîstû Mwathani wenu arî ûmûtheru. Na îgaguani rîonthe bwîthuuranîrîte gûcookeria kîûria ûra aûmba kûbûûria mantû ma wîrîgîro bwenu bwa gîkîrîstû, bûra bûrî na bu.

<sup>16</sup>Îndî nwa mwanka bûrûthage ûgu na njîra ya ûbooreeru bûkîbatîiyaga na bûkîîgagua bûtibîtîtie. Bûkarûthaga ûgu, bara babûrumangaga kana bara baaragia mantû maathûûku îgûrû rîa mûtûûrîre wenu ûmwega ndeni ya Kîrîstû ibakaagîa îgi.

<sup>17</sup>I kaaba kûnyamaara n'ûntû bwa kûrûtha ûntû bwega weegua i kûringana na kwenda kwa Ngai kîrî kûnyamaara n'ûntû bwa kûrûtha ûntû bûthûûku.

<sup>18</sup>Kinya Kîrîstû naanyamaariirue aakua rîmwe na rîa mûthia n'ûntû bwa meeyia meetû. Muntû ûmwagîru aakua n'ûntû bwa antû batarî baagîru kaingo abûreeta kîrî Ngai. Aûragirwe arî mwîrîni wa kîwîthîre aariûkua arî na mwîrî wa gîkîrundu.

- <sup>19</sup>Arî ndeni ya Kîrundu aathi aatûmîria irundu birî nceera.
- <sup>20</sup>Irundu bibu i bira biaregire kwathîkîra Ngai tene mûno, mbere ya Ngai athiria nthîgûrû na rûûyî. Ngai eeteere Nuu aaka cabina, na bara baarî cabinaani bonka i bo boonokiirue na rûûyî. Baarî antû baakai mûno, antû banaana.
- <sup>21</sup>Rûûyî rûru i ta ûbaatithio bûra tûkûbaatithua na bu îndî tûkoonokua. Îndî ingî ûbaatithio i mûkûûrani na kûthamba rûko rûkathira mwîrî. Ûbaatithio bungwa i muntû kûromba Ngai na nkoro îmbega amûgarûra kuumania na kûriûka kwa Yiesû Kîrîstû.
- <sup>22</sup>Nyuma ya kûriûka Kîrîstû neetiirie îgûrû. Îndî akari nthî rûteere rwa ûrîo rwa Ngai. Na gûku îgûrû n'we mûnene wa araîka, mwathani wa mainya monthe.

## 1 Petûrû 4

- <sup>1</sup>Kîrîstû naanyamaariirue rîra aarî na mwîrî ta ûyû wetû. Kwoogu îbûûmagîrieni na mathûgaanio ta mara aarî na mo. Bûra muntû oonaga kuumania na kûnyamaarua arî na mwîrî ûyû ibûtûmaga eebathûrana na meeyia.
- <sup>2</sup>I kîo n'ûntû bûtabatîrue bwathîkîra mawîrirîria maathûûku. Ntugû cienu cionthe ira itigeere cia gûtûûra gûkû nthîgûrû bûbatîrue bûrûtha bûra Ngai eendaga kûrûthwa.
- <sup>3</sup>Ibwarî na kagiita kaaganu ga kûrûtha mara bara batarî ba Ngai beendeete kûrûtha. Ibwarûthaga mantû mataagîrite, ibwathîkagîra mawîrirîria maathûûku, ibwatogoonaga, ibwathiyaga biathooni bitaagîrite na ibwagongaga mîbuanaano kînyume na watho bwa Ngai.
- <sup>4</sup>Bara batarî ba Ngai boonaga bûrî ûntû bwa kûrigaria rîra bûregaga kûrûtha mantû maathûûku mara barûthaga. Na gîku i kîo n'ûntû babûrumangaga.
- <sup>5</sup>Bakaagambithua i Ngai îgûrû rîa mantû mara ûkeegua barûthîite. Ngai neebanganîtie kûgiitîra îgamba bara barî mwoyo na bara bakuû.
- <sup>6</sup>Na gîku i kîo n'ûntû ntheto îmbega yatûmîrue kinya kîrî antû bara baakuire. Baatûmîrue kaingo baakua kîmwîrî ta bûra bûrî wîthîre bwa antû gûkua, batûûrania gîkîrundu amwe na Ngai.
- <sup>7</sup>Mûthia wa mantû monthe ûkûthengeera. Kwoogu menyagîraani meeciiria meenu. Karagaani bûkîthûgaanagia bwega kaingo bûûmba kûromba Ngai.
- <sup>8</sup>Na nkûrûki ya mantû monthe îthiini na mbere kwendana mûno n'ûntû wendo ibûkunîkagîra meeyia maingî.
- <sup>9</sup>Gwatanagaani ûgeni bûtakûnung'una.
- <sup>10</sup>Wooru ûmwe wacienu eetwe kîewa mwanya na ûra ûngî agîtûmîra gûteethia bara bangî. Tûmîkagîraani bara bangî bûrî aruti ngûgî eetîgua ba biewa bira Ngai atwete kuumania na ûtugi bwake.



<sup>11</sup>Weegua muntû eetwe kîewa gîa kwaria, neerage antû biugo bia kîngai. Na weegua muntû eetwe kîewa gîa gûteethia bara bangî, nateethanie na inya îra Ngai amwete. Mantû monthe mabatîrue marûthwa na njîra îra îgaatûma Ngai akumua gûkûrûkîîra kîrî Yiesû Kîrîstû. Mwago na inya ya Ngai biroonekaga tene na tene. Aameni.

<sup>12</sup>Eendwa, bûtikaarigarueni i kûnyamaarua gûku kûnene ûgu gûkûgeria wîtîgio bwenu. Bûtikoone ta ûntû bûûgeni bûgûkarîka kîrî biû.

<sup>13</sup>Kenagaani bwona ûgu, n'ûntû ûgu i ta kwonania bûrî kîmwe na Kîrîstû kûnyamaaruani gwake kaingo bûkena mûno rîra akaaya yîya rîa maîrî arî na mwago wake.

<sup>14</sup>Muntû agakûruma n'ûntû bwa bûra ûrî Mûkîrîstû, thûkagiani gîku kîrî kîthaarimo n'ûntû i ta kwonania Kîrundu ûra arî mwago, Kîrundu wa Ngai, arî naabi.

<sup>15</sup>Gûtikeegue kûrî na wacienu akaanyamaarua n'ûntû bwa kwîgua i mûûragani kana i mwamba. Kana anyamaarua n'ûntû bwa kwîgua i muuni watho, kana n'ûntû bwa kwîthûngîria mantûûni ma antû.

<sup>16</sup>Îndî t'îgi muntû kûnyamaarua n'ûntû bwa kwîgua i mûthingati wa Kîrîstû. Kumia Ngai n'ûntû bwa kûgwetanîrua na riîtwa rîru.

<sup>17</sup>Kagiita i gaakinyu ga kûgiitîrwa îgamba. Na bara barî ba Ngai i bo bakaanjîria. Na waya kwîgua tiû eetîgîri i tiû tûkaanjîria kûgiitîrwa îgamba rî, î bara bataathîkagîra ntheto îmbega ya Ngai bûrîthûgaania rîao rîkaagiitwa ata?

<sup>18</sup>Kwandîkîitwe Maandîko Maatheru, "Ûkaaya kwîgua bûrî inya muntû ûmwagîru kwonokua rî, î bara batarî ba Ngai na eeyia tuuge ata bwao?"

<sup>19</sup>Kwoogu bara banyamaaragua kuumania na kwenda kwa Ngai babatîrue banenkanîra mîoyo yao kîrî Mûûmbi mwîtgua na bathi na mbere kûrûtha mantû meega.

## 1 Petûrû 5

<sup>1</sup>Ndî na ûntû nkwenda kwîra akûrû beenu ba kanica. Niû ningwa ndî mûkûrû na ndî mûkûûyî wa kûnyamaarua kûra Kîrîstû aanyamaariirue. Nkeegua ndî ûmwe wa bara bakoonekana na mwago ûra ûkoonanua.

<sup>2</sup>Ndîbûkinyîria bûrîthagie ng'ondu cia Ngai, nabwîtgîgîtie na cio. Cirraithîreeni na nkoro ya kwenda na t'ûntû na bûra bwagîrîtwe bûcirraithîra. Rûthagaani ûgu n'ûntû ibûgûkeneera kûruta ngûgî înu îndî t'ûntû bwa ûtonga.

<sup>3</sup>Bûtigaatûmîre ûnene bwenu kwinyîria bara bwetwe bûmenyeera. Îgaguani bûrî ngerekano îmbega kîrî bo.

<sup>4</sup>Na rîra Mûrîithi ûra mûnene akaaya bûkeewa kîewa, ta kîo nthûmbî ya ûnene îrî mwago îra îtakîthira rî kana rî.

<sup>5</sup>Na biû naabi, aana beethî, înyithagieni kîrî akûrû. Bwinthe bûbatîrue wamuntû eenyithagia kîrî ûra ûngî, n'ûntû Maandîko Maatheru maugîte, "Ngai atigwatanagîra na eekumia, eeyaga ûtugi bara beenyithagia."

<sup>6</sup>Bûrî njaraani irî inya mûno cia Ngai. Kwoogu înyithagieni kaingo akaabûneneithia rîra îgiita rîgaakinya.

<sup>7</sup>Mweyageeni mathîina meenu monthe n'ûntû n'we abûmenyagîra.

<sup>8</sup>Karagaani bwîthuuranîrite, bwîmenyeereete! Mûnthû wenu Nkoma athiûrûkaga ta cimba îkîruruma îgîcûa muntû wa gûtaguta.

<sup>9</sup>Bûtikaareke mûnthû abûkîria inya. Karagaani bwîrikîtie wîtîgioni bwenu. Ibwiyî wana eetîgîri bara bangî nthîgûrû yonthe barînyamaarua wata ûgu bûkûnyamaarua.

<sup>10</sup>Îndî nyuma ya kûnyamaarua bantû a kagiita gaakai, Ngai mwene ûtugi bunthe ûra aabwîtire mwagooni wake wa tene na tene gûkûrûkîra kîrî Kîrîstû Yiesû akabûûyûria, akabwongeera inya, na akabûrûngamia mûcingiini ûmwitu.

<sup>11</sup>Inya ya Ngai îroonekanaga tene na tene. Aameni.

<sup>12</sup>Ndîbwandîkîra baarûa îno înkubî ngîteethagîrue i Sairas. Mmûthûkîtie i mûruayia mwîtgua ndeni ya Kîrîstû. Na gîtûmi gîakwa gîa kûbwandîkîra i mbûûmîria na mbwîra mantû mama ma ûtugi bwa mma bwa Ngai. Kwoogu îrikieni kîrî bu.

<sup>13</sup>Antû ba kanica ba naaga Mbabironi bakûbûkeethia. Bathuurîtwe i Ngai wata biû. Na kinya Maariko akûbûkeethia. Mwonaga ta mwana wakwa.

<sup>14</sup>Keethanagiani na wendo bwa eetîgîri. Bûrookaraga na ûkiri bwinthe biû bûrî ndeni ya Kîrîstû.

## 2 Petûrû

### 2 Petûrû 1

<sup>1</sup>I niû Simioni Petûrû, mûruti ngûgî wa Yiesû Kîrîstû nkûbwandîkîra. Ndî mûtûmwa wake. Ndîbwandîkîra biû Ngai atûmîite bwîgua bûrî na wîtîgio bwa gîtûmi mûno ta bwetû. Twetwe bu i Ngai, Mwonokia wetû, Yiesû Kîrîstû kûringana na wagîru bwake.

<sup>2</sup>Ngai, Mwathani wetû Yiesû, aroobwongeera ûtugi na ûkiri n'ûntû bwa kûmûmenya.

<sup>3</sup>Kwa inya yake Ngai natwete bionthe bira twendaga kaingo tûtûûra mûtûûrîre wa kîngai. Twetwe bio gûkûrûkîra kûmenyaani kûra tûmenyeete ûra aatwîtire mwagooni wake na wegaani bwake.

<sup>4</sup>Na kwoogu natûrûthîrîte mantû maanene ma gîtûmi mûno mara aatwere wîrane bwa mo. Mantû mamu magaatûma bûtikaagwatwe i mawîrirîria maathûûku ma nthîgûrû îno mara meenyangagia antû kaingo bwîgua bûrî amwe n'we mûtûûrîreeni wa kîngai.

<sup>5</sup>Kwoogu amwe na wîtîgio bwenu cûûgiani bûra bûûmba bwîgue bûrî na mûkarîre ûmwega. Amwe na mûkarîre ûmwega bwîgue bûrî na ûmenyo.

<sup>6</sup>Amwe na ûmenyo bwîgue bûkûmbaga kûrega kûrûtha mara mîrî îriragîria. Amwe na kûrega kûrûtha mara mîrî îriragîria bwîgue bûûmba kûûmîria mathîna. Amwe na kûûmîria mathîna bwîgue bûrî na mûkarîre wa kîngai.

<sup>7</sup>Amwe na kwîgua bûrî na mûkarîre wa kîngai bwendage eetîgîri bara bangî ta barî aruanyûkwe na aaranyûkwe. Amwe na kwenda eetîgîri, bwendage antû bonthe.

<sup>8</sup>Ûkeegua bûkaathi na mbere kwongeera mantû mamu bûkeegua bûrî na maciaro meega ûmenyooni bwenu bwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.

<sup>9</sup>Îndî muntû atarî na mantû mamu akari ta ntûngi, kana ta muntû atoonaga bwega. We nariganîrîtue kana Ngai namûrekerete meeyia maake amûtuîkithia ûmûtheru.

<sup>10</sup>Kwoogu, aruayia na aarayia, cûûgiani na inya mûno bûra kûûmbîka bûrûthage mantû mara makoonanagia bwega wabu Ngai nabwîtîite na abûthuura bwatuîka baake. Bûkaaya kûrûtha ûgu bûtiuma wîtîgioni rî kana rî.

<sup>11</sup>Na Ngai akabûgwata ûgeni ûneneeni bwa tene na tene, bwa Mwathani wetû Mwonokia Yiesû Kîrîstû.

<sup>12</sup>Kwoogu mbangîite nkarage nkîbûririkanagia mantû mamu rîonthe kinya ûkeegua ibûmayî na ibwîrikîtie ûmmaani bûra bûrî na bu.

- <sup>13</sup>Kagiitaani gaka ndî mwîrîni ûyû ndîona ikwagîrîte mbûririkanagie mantû mamu,
- <sup>14</sup>n'ûntû imbiyî ntugû ciakwa aaga nthîgûrû n'intare kûringana na bûra Mwathani Yiesû Kîrîstû aamboniirie.
- <sup>15</sup>Îndî nkaageria bûra bunthe mbûmba mbone bûkaûmba kûririkanaga mantû mamu monthe ndabûtiga.
- <sup>16</sup>Rîra twabwîraga mantû ma mûtûûrîre wa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû na inya îra oonaniirie, itaarî ngono cietû cia gûtua na ûûme bwetû. Tûroona mwago wake na meetho meetû.
- <sup>17</sup>Ngai Îthe naamûtîyire na oonania bûra arî mwago ûgana rîra kayû kaumire kîrî we, Ngai ûra arî mwago ûmûnene, kauga, "Ûyû i Mwana wakwa ûra mbendeete, nankenagia mûno."
- <sup>18</sup>Tiû itweegiirue kayû gaku kaumire îgûrû tûrî n'we kîrîmaani kîtheru.
- <sup>19</sup>Na nkûrûki itwiyî mara iroria biaroriirie i ma mma. Bweegua bûrî ûntû bwega weegua bûkamarûmîra n'ûntû makari ta taa îmûrîkîite mwinduuni mwanka rûkîrî mûno rîra Kîrîstû akaaya kaîrî atharare nkorooni cienu ta nthata îra yonekaga îthararîtie mûno gûgîkea.
- <sup>20</sup>Îndî mûno mûno, ibwagîrîtwe bûmenya gûtirî ûroria bûrî Maandîkooni Maatheru buumanîtie na iroria birî bio,
- <sup>21</sup>n'ûntû gûtirî kîroria kîaroragia mantû na bwa kîo kîongwa. Biatongagîrûa n'inya ya Kîrundu Ûmûtheru bikaaria mantû kuuma kîrî Ngai.

## 2 Petûrû 2

- <sup>1</sup>Îndî ta bûra iroria bimwe bia Isiraeri biarî bia ûrongo, i ta bu bamwe bacienu bakeegua barî aarimû ba ûrongo. Aarimû babu bakaanjîria kûrutana mantû ma ûrongo mara makeenyangia wîtîgio bwa antû. Na bagaakaana Kîrîstû, Mwathani ûra aakuire n'ûntû bwao, batûme Ngai abathiria na mpwî.
- <sup>2</sup>Antû baingî bakaathingatîra mîkarîre yao îrî îgi, batûme antû batua kwaragia mantû maathûûku îgûrû rîa wîtîgio bwa mma.
- <sup>3</sup>Na n'ûntû bwa wîrirîria bwao, aarimû babu bakabweneeria na ntheto itarî cia mma. Îndî Ngai nwa akwona bûra bakûrûtha na naabangire kûbatuîra îgamba wo tene. Na kwoogu kwînyangua ikûbeeteereete.
- <sup>4</sup>Rîra araîka beeyiirie Ngai ataabacaamîra. Aabaingîre îcamaarîro. Na gûku i ku bakaraga bathaîkîtwe na nyororo mwinduuni beeteereete ntugû ya kûgiitîrwa îgamba.

- <sup>5</sup>Ígiita ría Nuu, Ngai ataabacaamîra bara baatûîre nthîgûrû, bara baarûthaga mantû matarî ma kîngai. Aûyûiriirie rûyûî nthîgûrû abathiria na ru. Bara bonka Ngai oonokiirie i Nuu ûra aatûmagîîria wagîru na antû bangî mûgwanja.
- <sup>6</sup>Na kaîrî Ngai naathiriirie antû ba taûni cia Sondomu na Ngomora rîra aibîthiirie ciatuîka muu îrî ngerekano ya bûra akaarûtha bara batarûthaga mantû ma kîngai.
- <sup>7</sup>Ngai i Rooti oonokiirie. Aarî muntû ûmwagîru. Rooti naatangîkaga mûno i mîkarîre îtarî mîega ya antû babu baaregeete kwathîka.
- <sup>8</sup>Muntû ûyu mwagîru aatûûranagia na antû babu. Na naanyamaaraga mûno nkorooni i mantû mara baarûthaga mataagîrîte, mara oonaga na mara eegagua kîra ntugû.
- <sup>9</sup>Ngerekano inu irîtwonia Mwathani naiyî kûruta mathînaani bara barî mîkarîre ya kîngai. Kaîrî irîtwonia akaraga agîkaanûkagia bara barûthaga mantû mataagîrîte mwanka rîra ntugû ya kûgiitîrwa îgamba îgaakinya.
- <sup>10</sup>Na mûno mûno, Ngai akaanûkagia bara barûthaga mantû kûringana na mûtugo wa kîimuntû, ta uu wa wîyia, bagaakwa rûko i mawîrirîria maa. I bo bamenagîria wathani. Aarimû babu ba ûrongo n'eekumia, gûtirî kîo kîbamakagia. Batikuthûkaga kwaria mantû mataagîrîte îgûrû rîa bara barî gîtîyo.
- <sup>11</sup>Îndî araîka na i bo barî inya nkûrûki batibathitangaga kîrî Mwathani bamwîra mantû maathûûku îgûrû rîao.
- <sup>12</sup>Antû babu baaragia mantû mataagîrîte îgûrû rîa mantû mara bakûrigwa i mo. Bakari ta nyamû bûra irûthaga mantû itakûthûgaania, magaikuuyia. Îndî antû babu na bo bakaathirua ta nyamû bûra igwatagwa ikaûragwa.
- <sup>13</sup>Kwoogu ûyu n'uu mûcaara wao n'ûntû bwa kûrûtha mantû maathûûku. Bakenagîra kûrûtha mantû mataagîrîte kinya kûrî mûthenya, batakwitha. Bakari ta maroro ma rûko na mathina rîra bakîbweneeria na mantû ma ûrongo beeringanîrîte naabi bûkîrîyanîra na bo biathooni.
- <sup>14</sup>Waboona mûka rîonthe bathûgaanagia kûruta ngûgî ya ûmaramari n'we. Bata îra barî ya kûrûtha meeyia îtithiraga na ibateeyaga antû bara batarikîite wîtgioni. Beerutanire kûrega kûganîrwa. Na n'ûntû bwa mantû mara barûthaga i baarume i Ngai.
- <sup>15</sup>Batithingatîite njîra ya mma ibaûrîite. Bathingatîite njîra îra ya kîroria kîra kîa ûrongo, kîra gîetagwa Mbaraamu wa Biori. Kîroria gîku kîendire kûrûtha wîyia n'ûntû bwa kwenda mbia.
- <sup>16</sup>Amwe na kwîgua îng'ooi rîtiaragia irîamûkaaniirie na kayû ta ka muntû n'ûntû bwa wîyia bûra aarûthaga rîamwîra atige waa.

<sup>17</sup>Aarimû babu ba ûrongo bakari ta inyaka biabwere rûûyî, kana ta bûra matu macûgagua i ruuo mbura îtaure. Ngai abarûthîrîte gîkaro kîao kûra kûrumeene mwindu ûmûnene mûno.

<sup>18</sup>Beekumagia na kwaria mantû ma ûtheri. Bathiyaga kîrî bara beetîgîtie Ngai rua rua, bara baumîite kîrî bara baûrîite bakabeeneeria na njîra ya kûbakuuyia barûtha mantû ma meeyia mara mîîrî îîriragîîria.

<sup>19</sup>Babeenagîîria bakabeera muntû nwa arûthe bûra akwenda. Na aarimû babu barî bo i nkombo cia mantû ma kûbeenyangia. Muntû akaremwa gûtiga ûntû bûna atuîkaga nkombo ya ûntû bûbu.

<sup>20</sup>Na muntû aatigana na mantû maathûûku mara marî nthîgûrû na njîra ya kûmenya Mwathani Mwonokia wetû Yiesû Kîrîstû, îndî akagarûka agacookera mantû mara araarî agûtiga makamûthaîka kaîrî, makamûkîria inya, muntû ûyu nathûûkaga nkûrûki ya bûra aakari mbereeni.

<sup>21</sup>I kaaba muntû ta ûyu atakîmenya mantû ma wagîru, kîrî kûmamenya îndî acooka arekana na maathana maatheru mara aararutanîîtwe.

<sup>22</sup>Muntû akarîite ûgu, ûntû bûbu ibûkûgwatanîra na njuno îra yugaga, "Kurû îrîyaga mataîka ma yo," kana ta bûra kwîragwa, "Kûruta ngûgî ya kûthambia ngûkû magûrû."

## 2 Petûrû 3

<sup>1</sup>Eendwa, îno n'yo baarûa yakwa ya ciîrî kûbwandîkîra. Na baarûani ino irî ciîrî ndîcûa kwona kana meeciiria meenu maatheru makaaririkana mantû mama.

<sup>2</sup>Ndîenda bûririkana mantû mara iroria biitheru bia Ngai biaroriirie tene mûno. Na inkwenda bûririkana maathana ma Mwathani Mwonokia wetû mara bwarutanirwe n'atûmwa bara aatûmire kîrî biû.

<sup>3</sup>Mûno mûno, ibûbatîîrue bûmenya ntugûûni cia mûthiro gûkeegua kûrî na antû bakaanyûrûntaga ntheto ya Ngai. Bakaarûthaga mantû kûringana na mawîrirîîria mao maathûûku.

<sup>4</sup>Na bakaamînyûrûntaga bakauga, "Yiesû akuuga akaaya kaîrî îîndî arî kû? Kuuma wo tene rîra nthîgûrû yaûmbirwe nthuke cia biûyûyûyû ciakua mwanka îmunthî tûrî mantû makari wabûra maakari."

<sup>5</sup>Îndî antû babu ibaûragîria matû bakarega gwîtîgîîria ûmma bungwa atî, tene Ngai i kiugo aatûmîire auga ikwîgue kûrî na nthîgûrû na îgûrû, na ciegua irî oogo, aategategia rûûyî nthîgûrû yaumîra.

<sup>6</sup>Na rûûyî warûru i ru eenyangiirie na ru nthîgûrû rîra auyûriirie rûûyî kunthe.

<sup>7</sup>Na i kiugo kaîrî Ngai aatûmîire auga nthîgûrû na îgûrû rîra rîrî oogo îîndî aîgîite akaabîithia na mwanki ntugû îra akaagiitîra antû îgamba na athirie bara baaregire kûmwathîkîra.

- <sup>8</sup>Na, eendwa, bûtikaariganîrueni n'ûntû bûmwe. Kîrî Ngai ntugû îmwê i bûmwe na mîanka ngiri, na mîanka ngiri i bûmwe na ntugû îmwê.
- <sup>9</sup>Kûringana na bûra antû bamwe bathûgaanagia, boonaga Ngai atirî mpwî cia kwingia wîrane bwake. Îndî i kagiita abwete n'ûntû gûtirî muntû eendaga aûra. Eendaga antû bonthe beerira meeyia maa.
- <sup>10</sup>Ntugû ya gûcooka kwa Mwathani îgaakara ta ntugû îra mwamba aayaga. Kagiita gaku îgûrû rîkaathira na gîtuma kîinene mûno, bionthe bira birî ku bithirue na mwanki. Kinya nthîgûrû na bira birî ku bikaabîthua.
- <sup>11</sup>N'ûntû ûgu i bu bionthe bikaathirua, thûgaaniani bûmenye bûbatîrue bwîgua bûrî antû bakari ata. Mîkarîre yenu îbatîrue îigua îrî îmîtheru na îrî ya kîingai,
- <sup>12</sup>bweteereete ntugû ya kûûya kwa Mwathani. Karagaani bûrî na wendo bwa gweteera ntugû înu, rîra îgûrû rîkaabîthua rîthirue, kîra gîntû kîbîthue kîthire kûrû.
- <sup>13</sup>Îndî itweteereete îgûrû rîngî rîiyerû na nthîgûrû îngî înerû kûringana na wîrane bwa Ngai, kûra wagîru bûtûûraga.
- <sup>14</sup>Kwoogu, eendwa, cûûgiani mûno bûkarage bûrî baatheru nkorooni bûtarî na mabîtia na bûrî na ûkiri bweteereete ntugû îra Mwathani akaaya.
- <sup>15</sup>Thûgaaniani bwone bûra Ngai arî mwinyîkîria. N'ûntû mbere ya ntugû ya kûgiitîrwa îgamba îkinya nakwenda kûnenkera antû kaanya ga kwonoka, wata bûra mûruayia wetû, mwendwa, Paûrû, aabwandîkîre kûringana na ûûme bûra Ngai aamwete.
- <sup>16</sup>Mantû wamamu nwa mo agweteete baarûani ciake cionthe. Na mamwe ma mara marî baarûani ciake i maûmo kûmenyeka. Bara batarî na ûmenyo, bara batarikîite wîtîgioni bataûraga mantû mamu bakîbîtagia ta bûra bataûraga kûra kûngî Maandîkooni Maatheru. Kûrûtha ûgu i kwîbînyangia beereetagîra bongwa.
- <sup>17</sup>Îndî biû, eendwa, n'ûntû ibûkaanîtue mantû mama, îmenyeereeni bûtikaaye kûbîtithua i mabîtia ma antû batarî ba mîkarîre îmîega buuma mûrûngamooni wenu.
- <sup>18</sup>Îthiini na mbere kwongeerwa ûtugi na kûmenya Mwathani Mwonokia wetû, Yiesû Kîrîstû. Arookumua îndî mwanka tene na tene. Aameni.



## 1 Njoana

### 1 Njoana 1

- <sup>1</sup>Túbwandîkîrîte tûkienda kûbûmenyithia mantû ma ûra aarî oogo kuuma kîambîrîria, ûra twîgîttue, twamûkûnîira meetho, na njara cietû ciamûtongithia, ta we kiugo kîa mwoyo ûra tûkûbûtûmîira.
- <sup>2</sup>Rîra ûra aarî na mwoyo ûyu aayire itwamwonire na tûkûûyagîira mantû maake. Tûrîbwîra mantû ma ûra aarî na mwoyo wa tene na tene. N'we aarî kîrî Baaba na twagwûrîrwa we.
- <sup>3</sup>Bûra twoneete na tweegua i bu tûkûbwîra kaingo bûgwatanîra naati ngwatanîrooni îra tûrî n'yo na Baaba, na Mwana wake Yiesû Kîrîstû.
- <sup>4</sup>Tûrîbwandîkîra mantû mama kaingo tûkena mûno.
- <sup>5</sup>Ino i cio ntheto ira twîgîttue ciake. Na i cio tûkwenda kûbwîra, atî, Ngai i werû na kîrî we gûtirî mwindu nwa aniini.
- <sup>6</sup>Ûkeegua tuugaga tûrî ngwatanîro n'we na tûgîkaraga mwinduuni, n'ûrongo twaragia tûtithingataga ûmma.
- <sup>7</sup>Îndî tûkathiyagîra werûuni, ta bûra we arî werûuni, tûkeegua tûrî na ngwatanîro twinthe, na nthakame ya Yiesû Kîrîstû Mwana wake îgatûthambia meeyia monthe.
- <sup>8</sup>Tûkaaya kuuga tûtirî na meeyia itûkwîbenia na ûmma bûtirî ndeni yetû.
- <sup>9</sup>Îndî tûkaaya kuumbûra meeyia meetû kîrî Ngai, we i mwîtgua na wa ûmma. Agatûrekerana atûthambie maûthûku monthe.
- <sup>10</sup>Tûkaaya kuuga tûtiyîttie, i ta kuuga Ngai i mûûrongo na kiugo gîake gîtirî ndeni yetû.

### 1 Njoana 2

- <sup>1</sup>Aana baakwa, mbwandîkîrîte baarûa îno kaingo bûtikaaye kwîyia, îndî ûra akeeyia namenye tûrî na ûra atwaragîria kîrî Ngai, ta we Yiesû Kîrîstû ûra mwagîru.
- <sup>2</sup>N'ûntû bwa kwîruta gwake arî kîgongwana itûrekagîrwa meeyia meetû, na ti tiû twinka îndî n'antû bonthe.
- <sup>3</sup>Ûkaaya kwîgua tûkaathîkîra maathana maake i rîo tûkaamenya wabu itûmwiyî.
- <sup>4</sup>Muntû akaaya kuuga, "Niû imwiyî," îndî atakwathîkîra maathana maake, ûyu i mûûrongo na ûmma bûtirî ndeni yake.
- <sup>5</sup>Îndî ûra aathîkagîra kiugo gîake, ûyu n'we oonanagia neendeete Ngai kûrû. Ûgu i bu tûûmba kûmenya tûrî ngwatanîro na Ngai.

- <sup>6</sup>Muntû ûra augaga arî na ngwatanîro na Mwathani nwa mwanka mîtugo yake îkare ta bûra ya Yiesû Kîrîstû yakari.
- <sup>7</sup>Eendwa, yathana rîrî nkûbwandîkîra tika rîrî rîgeni. I yathana warîra rîkûrû, rîra bweegiirue kuuma kîambîrîria. I rîo ûrutani bûra bweegiirue kuuma kîambîrîria.
- <sup>8</sup>Îndî yathana rîrî nwa rîyerû. Ûmma bwa rîo bwonekanaga kîrî Kîrîstû na kîrî biû. Kwathîkîra kûra bwathîkagîra yathana rîrî kûrîonania mwindu nûkûthira na werû bwa mma ibûkûmûrîka.
- <sup>9</sup>Muntû ûra augaga arî werûûni na atiendeete mwîtîgîri ûra ûngî, ûyu i mwinduuni arî kinya îndî.
- <sup>10</sup>Ûra eendeete mwîtîgîri ûra ûngî arî werûûni na ndeni yake gûtirî ûntû bûthûûku bûra bûmba kûgiitaria muntû ûngî.
- <sup>11</sup>Muntû ûra athûire mwîtîgîri ûra ûngî ûyu i mwinduuni arî na atikûmenya bûra athiîte n'ûntû mwindu ûmûtuîkithîtie ntûngi.
- <sup>12</sup>Biû twana, mbwandîkîrîte n'ûntû ibûrekeretwe meeyia meenu riîtwaani rîa Yiesû Kîrîstû.
- <sup>13</sup>Akûrû, mbwandîkîrîte n'ûntû ibwiyî ûra aarî oogo kuuma kîambîrîria. Aana beethî, mbwandîkîrîte n'ûntû ibûcindîite ûra mûthûûku.
- <sup>14</sup>Twana, mbwandîkîrîte n'ûntû ibwiyî Baaba. Akûrû, mbwandîkîrîte n'ûntû ibwiyî ûra aarî oogo kuuma kîambîrîria. Aana beethî, mbwandîkîrîte n'ûntû bûrî na inya, n'ûntû kiugo kîa Ngai igîkaraga ndeni yenu na n'ûntû ibûcindîite ûra mûthûûku.
- <sup>15</sup>Bûtikeende nthîgûrû kana into bia yo n'ûntû muntû ûra eendeete nthîgûrû atiendeete Baaba.
- <sup>16</sup>Mantû monthe ma nthîgûrû mara antû beeriragîria, mara antû boonaga bakameenda, na into bionthe bia nthîgûrû bira antû beekumagîria, gûtirî kîo kiumîite kîrî Baaba. Bionthe i bia nthîgûrû.
- <sup>17</sup>Nthîgûrû na mantû ma yo mara antû beendaga makaathira, îndî ûra arûthaga bûra Ngai eendaga agaatûûra tene na tene.
- <sup>18</sup>Aana baakwa, mûthiro ûrî akubî. Ibwîgîitue mûregi Kîrîstû akaaya na îndî ûgu aregi Kîrîstû ibaumîrite baingî. Na gîku i kîo gîgûtûma tûmenya mûthiro ûrî akubî.
- <sup>19</sup>Antû baba bataarî ba ngwatanîro yetû. Na gîku i kîo gîatûmire baathûka batûtiga n'ûntû ûkeegua baarî beetû batikîthi. Îndî baathire kaingo kûmenyeka bwega atî bonthe bataarî ba ngwatanîro yetû.
- <sup>20</sup>Îndî biû ibwiyî mantû monthe n'ûntû ibwîtûûrîritue Kîrundu Ûmûtheru.

- <sup>21</sup>Ntikûbwandîkîra i bûra bûtaiyî ûmma. Ndîbwandîkîra n'ûntû ibûbwiyî na n'ûntû ibwiyî gûtirî ûrongo buumaga ûmmaani.
- <sup>22</sup>Îndî rî, mûûrongo n'ûû? N'ûra augaga Yiesû t'we Kîrîstû. Úyû n'we mûregi Kîrîstû ûra aregaga Ngai Baaba na Mwana wake.
- <sup>23</sup>Úra aregeete Mwana naregeete Íthe. Úra eetîgagîra Mwana arî na ngwanatîro na Íthe.
- <sup>24</sup>Kwoogu menyagîiraani ûrutani bûra bweegiirue kuuma kîambîrîria, n'ûntû bwarûtha ûgu bûgaakaraga ndeni ya Mwana na Íthe.
- <sup>25</sup>Ngai akaingia wîrane bûra aatwere ta bu mwoyo wa tene na tene.
- <sup>26</sup>Mantû mama mbwandîkîrîte makoneetie bara bakwenda kûbweneeria.
- <sup>27</sup>Îndî biû bûrî na Kîrundu Úmûtheru ûra bwetûûrîrue. Kwoogu bûtikwenda muntû ûngî wa kûbûrutana. Kîrundu Úmûtheru abûrutanaga mantû monthe na mara monthe abûrutanaga i ma mma, ti ma ûrongo. Kwoogu thingatagaani bûra abûrutanaga. Na karagaani ndeni ya Kîrîstû.
- <sup>28</sup>Kwoogu îndî, aana baakwa, karagaani bûrî ndeni ya Kîrîstû kaingo ntugû îra agaacooka tûtikaaye kwîgua nthoni kana ûguaya.
- <sup>29</sup>Ibwiyî n'ûmwagîru na ibwiyî muntû ûra arûthaga bûra kwagîrîte i mwana wake.

### 1 Njoana 3

- <sup>1</sup>Baaba oonanagia natwendeete mûno na gûtwîta aana baake, na wabu tûrî bo. I kîo n'ûntû antû ba nthîgûrû batatwiyî n'ûntû kinya Ngai batimwiyî.
- <sup>2</sup>Eendwa, îndî tûrî aana ba Ngai na mwanka agu tûtiiyî tûgaakara ata. Îndî itûkûmenya rîra akaaya tûkaabuanaana n'we na tûkamwona bûra akari bu bungwa.
- <sup>3</sup>Na muntû wonthe ûra arî na wîrîgîro bûbû neetheragia n'ûntû we n'ûmûtheru.
- <sup>4</sup>Úra eeyagia i watho eegagua akiuna n'ûntû wîyia i kuuna watho.
- <sup>5</sup>Ibwiyî Yiesû aayire kaingo tûrekerwa meeyia meetû na we wengwa atirî wîyia.
- <sup>6</sup>Úra wonthe akaraga ndeni ya Kîrîstû atikaraga akîiyagia. Îndî ûra akaraga akîiyagia atimwiyî buru.
- <sup>7</sup>Aana baakwa, muntû atikaabwenie. Úra arûthaga bûra kwagîrîte n'ûmwagîru ta bûra Kîrîstû arî ûmwagîru.
- <sup>8</sup>Muntû ûra akaraga akîiyagia úyu n'wa Nkoma, n'ûntû Nkoma yeeyiirie kuuma kîambîrîria. Mwana wa Ngai aayire kaingo eenyangia ngûgî cia Nkoma.
- <sup>9</sup>Úra acierwe i Ngai atikaraga akîiyagia n'ûntû mûkarîre wa Ngai ûrî ndeni yake. Na n'ûntû Ngai n'we Íthe, ûra acierwe i Ngai atiûmba gûkara akîiyagia.

<sup>10</sup>Bûbu i bu tûûmba kûmenya na bu aana ba Ngai na ba Nkoma. Muntû ûra atarûthaga bûra kwagîrîte, ûra ateendaga eetîgîri bara bangî, ûyu t'wa Ngai.

<sup>11</sup>Ûrutani bûra bweegiirue i bûbû--nwa mwanka twendanage.

<sup>12</sup>Tûtigaakare ta Kaini ûra wa Nkoma, ûra aûragire mûruagina. I mbi yatûmire amûûraga? N'ûntû Kaini aarûthaga ûthûûku, îndî mûruagina aarûthaga bûra kwaagîrîte.

<sup>13</sup>Bûtikaarigare bwamenwa n'antû ba nthîgûrû.

<sup>14</sup>Itûkûmenya bwega ituumîite gîkuûni twathûngîra mwoyooni n'ûntû itwendeete eetîgîri bara bangî. Ûra ateendeete eetîgîri bara bangî atauma gîkuûni.

<sup>15</sup>Muntû ûra athûire mwîtîgîri ûra ûngî i mûûragani. Na ibûkûmenya bwega gûtirî mûûragani arî na mwoyo wa tene na tene ndeni yake.

<sup>16</sup>Kwîruta kwa Yiesû na gûkua n'ûntû bwetû i ku gûtwonagia bûra wendo bûkari. Wana tiû itwagîrîtwe gûkua n'ûntû bwa eetîgîri bara bangî.

<sup>17</sup>Muntû akaaya kwîgua arî na into biingî bia kûmûgana na akoona mwîtîgîri ûra ûngî atarî gîntû na akarega kûmûteethia, n'ata muntû ta ûyu aûmba kuuga arî na wendo bwa Ngai ndeni yake?

<sup>18</sup>Aana baakwa, twonanagieni wendo bwetû i bwa mma na mantû mara tûkaarûthaga, îndî ti na kwaria gunka.

<sup>19</sup>Wendo bwetû kîrî eetîgîri bara bangî i bu bûgaatûma tûmenya tûrî na ûmma, na atî, twaûmba kûrûngama mbere ya Ngai tûtarî na ûguaya nkorooni cietû.

<sup>20</sup>Ûkeegua nkoro cietû igîtûgambithagia, Ngai n'we mûnene kîrî cio na naiyî mantû monthe.

<sup>21</sup>Eendwa, îndî ûkeegua nkoro cietû itagûtûgambithia, tûkeegua tûrî na kûûmîria mbere ya Ngai.

<sup>22</sup>Bionthe bira tûrombaga itweyagwa bio n'ûntû itwathîkagîra maathana maake na itûrûthaga mantû mara mamûkenagia.

<sup>23</sup>Na yathana rîake rîra atwete, n'atî twîtîgîre Mwana wake, Yiesû Kîrîstû na twendanage ta bûra atwathîite.

<sup>24</sup>Ûra aathîkagîra maathana maake akaraga ndeni ya Ngai, na Ngai n'we arî ndeni yake. Na Kîrundu ûra aatwere n'we atûmaga tûmenya Ngai arî ndeni yetû.

## 1 Njoana 4

<sup>1</sup>Eendwa, bûtigeetîgagie irundu bionthe bira birî na antû. Ambagaani bûkabigeria bûkoona kana i bia Ngai, n'ûntû iroria biingî bia ûrongo ibiumîrîte nthîgûrû.

- <sup>2</sup>Úgû i bu tûmba kûmenya muntû arî na Kîrundu wa Ngai. Úra augaga Yiesû aayire arî muntû, Kîrundu úyu n'wa Ngai.
- <sup>3</sup>Índî kîrundu kîonthe kîra kîugaga Yiesû ataaya arî muntû, kîrundu gîku gítiumîite kîrî Ngai. Kîumîite kîrî múregi Kîrîstû úra bwiwî akaaya, na îndî úgû arî gûkû nthîgûrû.
- <sup>4</sup>Índî biû, aana, bûrî ba Ngai, na ibûbacindîite n'úntû Ngai úra bûrî n'we n'úmûnene kîrî úra arî nthîgûrû.
- <sup>5</sup>Iroria bibi bia úrongo biaragia mantû ma nthîgûrû n'úntû i bia nthîgûrû, na i ntûma antû ba nthîgûrû babithikagîria.
- <sup>6</sup>Índî tiû tûrî ba Ngai. Bara bamwiyî ibatûthikagîria. Bara batamwiyî batitûthikagîria. Úgu i bu tûmba kûmenya Kîrundu wa mma na kîrundu kîa úrongo.
- <sup>7</sup>Eendwa, twendanageeni n'úntû wendo buumaga kîrî Ngai. Úra eendanaga i mwana wa Ngai na naiyî Ngai.
- <sup>8</sup>Úra ateendanaga atiyî Ngai, n'úntû Ngai i wendo.
- <sup>9</sup>Ngai naatwoniirie wendo bwake na njîra ya gûtûma Mwana wake wa kîmoomwe nthîgûrû, kaingo twona mwoyo n'úntû bwake.
- <sup>10</sup>Na wendo bûbû bûkari úgû. Ti tiû tweendire Ngai, îndî i Ngai aatwendire aatûma Mwana wake atuîka kîgongwana gîa gûtûma tûrekagîrwa meeyia meetû.
- <sup>11</sup>Eendwa, weegua i bu Ngai aatwendire úgu na tiû itûbatîrue twendanaga.
- <sup>12</sup>Gûtirî muntû oona Ngai. Índî úkeegua tûkeendanaga twingwa, Ngai nakaraga ndeni yetû na wendo bwake ibûtûúyûraga.
- <sup>13</sup>Tûmenyaga tûrî ndeni ya Ngai na Ngai arî ndeni yetû n'úntû natwete Kîrundu wake.
- <sup>14</sup>Itwoneete na itûkûúyagîra atî Baaba naatûmire Mwana wake atuîka Mwonokia wa nthîgûrû.
- <sup>15</sup>Úra augaga Yiesû i Mwana wa Ngai, Ngai nakaraga ndeni yake na n'we nakaraga ndeni ya Ngai.
- <sup>16</sup>Na tiû twingwa itûmenyeete na itwîtgîtie wendo bûra Ngai atwendeete na bu. Ngai i wendo. Úra akaraga wendooni akaraga ndeni ya Ngai na Ngai nakaraga ndeni yake.
- <sup>17</sup>Wendo bûúyûragua ndeni yetû kaingo tûmba kûrûngama tûtarî na úguaya mûthenya wa kûgîitîrwa îgamba n'úntû útûûro bwetû gûkû nthîgûrû bûkari ta bwa Kîrîstû.
- <sup>18</sup>Wendo bûtirî úguaya. Wendo bwa mma ibûrûngagia úguaya. Kwoogu muntû úra arî na úguaya, wendo bwake ti bwa mma n'úntû úguaya i bwa îkaanûkia.

<sup>19</sup>Twendeete Ngai n'ûntû n'we aatwendire mbere.

<sup>20</sup>Ûra augaga neendeete Ngai na athûîre eetîgîri bara bangî n'ûrongo aaragia, n'ûntû atiûmba kwenda Ngai ûra atoona, îndî amena mwîtgîri ûra oonaga.

<sup>21</sup>Yathana rîra Kîrîstû atwete i rîrî--ûra eendeete Ngai nwa mwanka eende mwîtgîri ûra ûngî.

## 1 Njoana 5

<sup>1</sup>Ûra eetîgîtie Yiesû n'we Kîrîstû, ûyu i mwana wa Ngai. Na ûra eendeete îthe neendeete kinya mwana.

<sup>2</sup>Tûmenyaga itwendeete aana ba Ngai n'ûntû itwendeete Ngai na itwathîkagîra maathana maake.

<sup>3</sup>Rîra twathîkagîra maathana ma Ngai i rîo twonanagia itûmwendeete na maathana maake ti maûmo.

<sup>4</sup>Ûra aciarîtwe i Ngai nacindîte nthîgûrû na tûcindaga nthîgûrû na njîra ya wîtgîrio bwetû.

<sup>5</sup>Na n'ûû we aûmba gûcinda nthîgûrû, twanga ûra eetîgîtie Yiesû i Mwana wa Ngai?

<sup>6</sup>Yiesû Kîrîstû noonaniirue i Mwana wa Ngai na njîra ya rûûyî na nthakame ya gîkuû gîake. Ataaya na rûûyî runka. Aayire na rûûyî na nthakame. Kîrundu nakûûyagîra ntheto ino i cia mma n'ûntû Kîrundu aaragia ûmma.

<sup>7</sup>Akûûyî i bathatû. Na bo i

<sup>8</sup>Kîrundu, rûûyî na nthakame. Na bonthe barî bathatû ibagwatanagîra.

<sup>9</sup>Itwîtgîgia ûkûûyî bûra antû beeyanaga. Îndî ûkûûyî bwa Ngai bûra eeyanaga bwa Mwana wake i bu bûnene.

<sup>10</sup>Ûra eetîgîtie Mwana wa Ngai arî na ûkûûyî nkorooni. Îndî ûra ateetîgîtie Ngai namûtuîkithagia mûûrongo n'ûntû atiîtgîgia ûkûûyî bwa Ngai bûra augaga îgûrû rîa Mwana wake.

<sup>11</sup>Ûkûûyî bwa Ngai buugaga, Ngai atwete mwoyo wa tene na tene na mwoyo ûyu ûrî ndeni ya Mwana wake.

<sup>12</sup>Ûra arî na Mwana wa Ngai arî na mwoyo. Îndî ûra atarî n'we atirî na mwoyo.

<sup>13</sup>Mbwandîkîrîte baarûa îno kaingo bûmenya bûrî na mwoyo wa tene na tene, n'ûntû ibwîtgîtie Mwana wa Ngai.

<sup>14</sup>Tûtirî na ûguaya mbere ya Ngai tûkîmûromba n'ûntû itwiyî natwîgagua. Na tûkaaya kûmûromba gîntû kûringana na bûra eendaga, natweyaga kîo.

<sup>15</sup>Itwiyî n'ûmma neegagua rîra tûkîmûromba. Kwoogu kinya bira tûmûrombaga itwiyî natweyaga.

<sup>16</sup>Muntû akaaya kwona mwîtîgîri ûra ûngî akîrûtha wîyia bûtaûmba kûreeta gîkuû, namûrombere Ngai ûra akamwaa mwoyo. Kûrî wîyia bûûmba kûreeta gîkuû. Ntikuuga bûrombe n'ûntû bwa wîyia ta bûbû.

<sup>17</sup>Mabîtia monthe i meeyia, îndî ti meeyia monthe mareetaga gîkuû.

<sup>18</sup>Itwiyî ûra aciarîtwe i Ngai atikaraga meeyiani n'ûntû Mwana wa Ngai namûrigagîria atikaathûkue i Nkoma.

<sup>19</sup>Itwiyî tûrî ba Ngai na itwiyî antû bonthe ba nthîgûrû baathagwa i Nkoma.

<sup>20</sup>Itwiyî Mwana wa Ngai naayire na atwa ûmenyo, kaingo tûûmba kûmenya Ngai wa mma. Tûkaraga ndeni ya Ngai wa mma na ndeni ya Mwana wake Yiesû Kîrîstû. Úyu n'we Ngai wa mma na n'we mweyani wa mwoyo wa tene na tene.

<sup>21</sup>Aana baakwa, îmenyeereeni kuuma kîrî ngai cia mîbuanaano.



## 2 Njoana

### 2 Njoana 1

- <sup>1</sup>I niû Mûkûrû ngûkwandîkîra woû mwekûrû athuurîtwe i Ngai na aana baaku. Mbwendeete mûno na wendo bwa mma. Na ti niû ninka mbwendeete, bwendeetwe i bonthe bara baiyî ûmma.
- <sup>2</sup>Na ûmma bûbû bûgaatûûra kîrî tiû tene na tene.
- <sup>3</sup>Ûtugi, kîao na ûkiri bwa Ngai Baaba na bwa Yiesû Kîrîstû, Mwana wake, bigaakaraga naabi ûmmaani na wendooni.
- <sup>4</sup>Indakenire mûno rîra ndamenyire aana bamwe baaku ibatûûraga ûmmaani ta bûra yathana rîra tweerwe i Baaba riugîte.
- <sup>5</sup>Ka ngûkwîra, mwekûrû, twendanageeni. Kwoogu ntigûkwandîkîra yathana rîyerû, nwa warîra tûtûûraga na rîo kuuma kîambîrîria.
- <sup>6</sup>Wendo na bu n'atîrî, tûkare tûkîathîkagîra maathana ma Ngai. Yathana rîake ta bûra bweegiirue kuuma kîambîrîriani, i bûtûûrage bwendanîte.
- <sup>7</sup>Kûrî na eenania baingî baumîrîte nthîgûrû bakuuga Yiesû Kîrîstû ataarî na mwîrî ta wa muntû. Antû ta babu n'eenania na aregi Kîrîstû.
- <sup>8</sup>Kwoogu bwîmenyeere bûtikaaye gûta kîra bwîcereretie kaingo bûkeewa kîewa kîenu kîûyûri.
- <sup>9</sup>Muntû ûra atakaraga na ûrutani bwa Kîrîstû, ûra arî na ûrutani bûngî, ûyu atirî na ngwatanîro na Ngai. Îndî ûra akaraga na ûrutani bwake arî na ngwatanîro na Îthe na Mwana.
- <sup>10</sup>Muntû akaaya kûûya na ûrutani bûngî bûtikaamûthookie mîciî yenu kana kinya bûmûkeethia.
- <sup>11</sup>Ûra akaamûkeethia akeegua akîgwatanîra n'we mantûûni maake maathûûku mara arûthaga.
- <sup>12</sup>Ndî na mantû maingî mûno ma kûbwîra, îndî ntikwenda kûbwîra monthe na baarûa îno. Ndî na wîrîgîro bwa kûûya kûbûriungîra na tûkaaranîria kaingo tûkenanîra kûrû tûrî amwe.
- <sup>13</sup>Ûgûkeethua n'aana ba mwaranyûkwe ûra athuurîtwe i Ngai.

## 3 Njoana

### 3 Njoana 1

- <sup>1</sup>I niû Mûkûrû ngûkwandîkîra mwendwa Gayas, ûra mbendeete na wendo bwa mma.
- <sup>2</sup>Îromba rîakwa, mwendwa, n'atî mantû maaku monthe i meega na ûrî na ûgima bwa mwîrî, ta bûra nkoro yaku îkari.
- <sup>3</sup>Indakenire mûno rîra aruayia bamwe baayire bambîira bûra ûrî mwîtîgua mantûûni ma ûmma na bûra ûtûûraga ûmmaani.
- <sup>4</sup>Ntiona gîkeno kîngî gîkûrûkîite bûra nkwîgua aana baakwa batûûraga ûmmaani.
- <sup>5</sup>Mwendwa, n'ûntû bwega ûrûthaga rîra ûteethagia eetîgîri bara bangî, bara wiyî na bara ûtaiyî.
- <sup>6</sup>Ibakûûyîrîite naaga kîrî kanica mantû ma wendo bwaku. N'ûntû bwega ûrûthaga rîra ûbateethagia na njîra îkenagia Ngai bakathi na mbere na rûgendo.
- <sup>7</sup>Barîthi bakîrutaga ngûgî n'ûntû bwa Kîrîstû na batigwîtgîria ûteethio bwa bara batarî eetîgîri.
- <sup>8</sup>Kwoogu tiû nwa mwanka tûteetheerie antû baba kaingo tûtaranîrua na bo ngûgîni yao n'ûntû bwa ûmma.
- <sup>9</sup>Indarandîkîre kanica baarûa îndî inkûmenya Ndioterebes, ûra eendaga rîonthe kwîgua arî mbere, atirî bata naati.
- <sup>10</sup>Rîra nkaaya nkaumbûra mantû monthe mara arûthaga na nguutû ira aaragia îgûrû rîetû. Na t'ûgu bunka, atiendaga kûgwata aruayia ûgeni, kana areka bara bangî babagwata, nabeengatagia bakauma kanicaani.
- <sup>11</sup>Mwendwa, ûtikaathingate mantû mara mathûûku îndî thingata mantû mara meega. Muntû ûra arûthaga mantû meega, ûyu n'wa Ngai. Îndî ûra arûthaga mantû maathûûku atiyî Ngai.
- <sup>12</sup>Antû bonthe baugaga Ndemeterias i mwega mûno na kinya ûmma bûra arûthaga ibûmûkûûyagîira. Tiû itûgwatanagîra na bu na ibwiyî tûrîaria ûmma.
- <sup>13</sup>Ndî na maingî mûno ma kûbwîra îndî ntikwenda kûbwîra monthe na baarûa.
- <sup>14</sup>Ndî na wîrîgîiro bwa kûbwona nyuma ya îgiita rîtarî rîraaya. Rîra tûkoonana i rîo tûkaaranîria.
- <sup>15</sup>Ûkiri bûrookaraga naawe. Acoore baaku bagûgûkeethia. Naawe tûkeetherie wakîra ûmwe wa acoore beetû.

## Njunda

### Njunda 1

<sup>1</sup>I niû Njunda mûruti ngûgî wa Yiesû Kîrîstû, mûruagina wa Njakubu nkûbwandîkîra. Ndîbwandîkîra biû bara Ngai Baaba eetîite, biû eendeete, bara bûrî ûkariani bwa Yiesû Kîrîstû.

<sup>2</sup>Bûroongerwa kîao, ûkiri na wendo kwa wingî.

<sup>3</sup>Eendwa, indareendeete mûno kûbwandîkîra îgûrû rîa wonokio bûbû bwetû twinthe. Îndî ndacooka ndeegua mbwandîkîre mbûkinyîrie mbwîre bûthi na mbere kûrûrîra wîtgio bûra Ngai aanenkeere antû baake rîmwe na rîa mûthia.

<sup>4</sup>Ndîbwîra ûgu n'ûntû antû bamwe ba bara batatîyaga Ngai ibeethûngîrîtie na witho gîkundiini keenu. Mantû maa maandîkîtwe beerwa îgamba rîao irîbeeteereete. Bagarûraga ntûmwa ya ûtugi bwa Ngai wetû na njîra îtaagîrîte, kaingo boona mwanya wa kûrûtha ûntû bunthe bûthûûku bûra beeriragîria. Na kaîrî bakaanaga Yiesû Kîrîstû na n'we wenka Mûnene na Mwathani wetû.

<sup>5</sup>Inkwenda kûbûririkania mantû mama kinya weegua ibûmaiya. Ririkanaani bûra Mwathani oonokiirie antû baake ba Isiraeri, abaruta Miisiri, îndî nyumaani aacooka aathiria bara bataamwîtgia.

<sup>6</sup>Na araîka bara baumire ara baabatîrue beegua barî, beenda kwîbongeera wathani, Ngai aabaingîre kûra kûrumeene mwindu. Bakaraga ku abathaîkîite na nyoyoro itatuîkaga rî kana rî beeteereete ntugû îra nene ya îgamba.

<sup>7</sup>Kaîrî ririkanaani bwone bûra gwakarire Sondomu na Ngomora na taûni ira ciarî akubî na cio, antû bagûtua kûrûtha mantû ma ûmaramari na mangî kinya mataûmba kûthûgaanîrîka. Mantû mamu baarûthire i mo maatûmire beewa îkaanûkia rîrî ngerekano kîrî bara bakaagiitîrwa îgamba bagerwe mwankiini wa tene na tene.

<sup>8</sup>Antû baba barîrûtha ta bo. Barîroota mantû magatûma beenyangia mîrî yao, bakameneeria wathani na bakarumanga biûmbe bia îgûrû,

<sup>9</sup>ûntû kinya mûraîka ûra mûnene, Mikaeri, ataarûtha rîra baakararanagîria kiimba kîa Musa na Nkoma. Mikaeri ataûmîria kûmîrûma kana amîra mûgambo ûmûthûûku. Bûra Mikaeri aamîrîre n'atî, "Mwathani aroogûkaania!"

<sup>10</sup>Antû baba bo barumangaga bunthe bûra batakûûmba gûciûkîrwa i bu na bûra bakûmenya woogu na meeciiria maa ta nyamû itarî na ûûme. Na mantû wamamu mongwa i mo mabathiragia.

<sup>11</sup>Irû! Antû baba bagendeete ara Kaini aagendire. Na n'ûntû bwa kwenda mbia, bathûngîrîte mabîtiani ta mara mongwa Mbaraamu eethûngîrie. Kûrega kwathîka kwao i ta kûra kwarî na Koora, na bakaathirua ta bûra aathiriurie.

**12**Na antû baba rîra baayaga bûkarîyanîra na bo biathooni bia ngwatanîro yenu, bakari ta marooro ma rûko barî amwe naabi. Bakenagîra kûrîa bagakûrûkîîria na kûnyua nkûrûki ya kîthimi batakûmaka. Bakari ta arîthi ba ng'ondu bara beemakagîra batakûûrania na ng'ondu. Bakari ta matu matarî na mbura bûra macûgagua i ruuo woogu matakiura. Bakari ta mîtî îtarî maciara yakûûrwa, na i ta baakuû cwe.

**13**Bakari ta makûmbî ma rûûyî rwa îria macacîite. Ngûgî ira barutaga i cia îgi na itirî witho, nwa ta mûbûûyû wa rûko ûra makûmbî ma rûûyî rwa îria matigaga maakûmîîria rûteere. Bakari ta nthata igûcûga. Ngai abathuuranîrîte gîkaro kîao kûra kûrumeene mwindu ûmûnene. Na bagaakara ku tene na tene.

**14**Enoki, kîûyûûyû gîetû kîa mûgwanja kuuma kîrî Andamu, naaroreetie mantû ma antû baba rîra augire, "Thikîîriani! Mwathani akaaya na atheru baake ngiri itatarîka

**15**agiitîre îgamba muntû wonthe. Na ûra wonthe atatîyaga Ngai akaagiitîrwa îgamba kûringana na mantû monthe mara aarûtha kînyume kîa Ngai. Mwathani akaagiitîra îgamba mwîyia wonthe ûra atamûtîyaga kûringana na mîgambo yonthe îmîthûûku îra aaria îgûrû rîa Ngai."

**16**Antû baba rîonthe bakaraga bakînung'unaga na bakîringaga gîtuma. Baathîkagîra wîrirîîria bwao bûûthûûku, na baaragia rwaria rwa wîkumia. Beenagîîria bara bangî na mîgambo îrî mûrîo kaingo bateetheka kumania na bo.

**17**Îndî amwe na ûgu, biû, eendwa, bûtikaariganîrue i mantû mara bweerirwe n'atûmwa ba Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû.

**18**Baabwîrîre, "Ntugû cia mûthia ciakinya gûkooneka antû bakûbûnyûrûnta bakîthingataga wîrirîîria bwao, kînyume kîa Ngai."

**19**Antû babu i bo bakûreeta kwathûkana kwenu, n'ûntû bathingataga wîrirîîria bwa mîrî yao na batirî Kîrundu wa Ngai.

**20**Îndî biû, eendwa, îbandeeni bwîrikie wîtîgioni bwenu bûûtheru mûno. Na rombagaani na inya ya Kîrundu Ûmûtheru.

**21**Îkaragaani bûrî wendooni bwa Ngai, bweteereete gûcooka kwa Mwathani wetû Yiesû Kîrîstû abwaa ûtûûro bûra bûtakîthira kûringana na kîao gîake.

**22**Îgaguani kîao bara bûkwona barî na nkanja.

**23**Tharaani bangî bûboonokie baume mwankiini, na îgaguani bamwe kîao bûkîmenyagîra meeyia mao batikaabwake rûko.

**24**Arookumua ûra aûmba gûtûma bûtikaagwe na akabwira mwanka mwagooni wake bûkeneete bûtarî na mabîtia.

**25**Ngai arookumua gûkûrûkîîria kîrî Yiesû Kîrîstû, Mwathani wetû. N'we Ngai wenka, Mwonokia wetû. N'ûntû bwa bûra arî mwago, ûnene, inya, na watho,

arookumua tene na tene kuuma karaaya, îndî, na îgiita rîlkaaya mwanka gûtarî  
rîo. Aameni.

## Kûgwûrîrwa

### Kûgwûrîrwa 1

- <sup>1</sup>Gûkû i ku kûgwûrîrwa kûra Yiesû Kîrîstû aagwûrîrwe i Ngai, kaingo agwûrîra athingati baake mantû mara meengeerie gûtuîkîka kagiita gatarî karaaya, gûtarî kîrigîria. Yiesû aatûmire mûraîka wake kaingo amenyithia mo Njoana, mûruti ngûgî wake.
- <sup>2</sup>Njoana akûûyîrîite mantû mama eegiirue kuuma kîrî Ngai, na mara ooniirue i Yiesû Kîrîstû.
- <sup>3</sup>Kîtharimo i kîrî ûra athoomaga ûroria bûbû na bara babuîgagua bakaiga bûbû bwandîkîitwe nkorooni ciao, n'ûntû kagiita karî akubî ka mantû mama gûtuîkîka.
- <sup>4</sup>I niû Njoana nkûbwandîkîra, biû eetîgîri ba makanica mûgwanja kîrî mara marî nthîgûrû ya Ícia. Úra atûîre oogo, ûra aarî oogo wana tene, ta we ûra agaatuûra tene na tene, irundu mûgwanja bira birî mbere ya gîtî gîake kîa ûnene, na Yiesû Kîrîstû, baroobwaa útugi na ûkiri. Yiesû i mûkûûyî mwîtgua, wa mbere kûriûkua, na mûnene wa anene ba nthîgûrû. Oonaniirie natwendeete na nthakame yake îra aatûthaûrîre n'yo twauma meeyani meetû.
- <sup>6</sup>N'we aatûmire twathanaga na tûrutagîra Ngai Íthe ngûgî ta athînjîri. Arookumagua, na inya yake îroonekanaga bûra îgana tene na tene. Aameni.
- <sup>7</sup>Ga nkûbwîra, Yiesû naayîite na matu, na gûtirî we atakîmwona. Wana bara baamûûragire bakamwona akîiya. Antû ba mîgongo yonthe ya nthîgûrû bakamûrîrîra. Na ûgu i bu gûgaakara! Aameni.
- <sup>8</sup>Mwathani Ngai ariuga, "I niû Kîambîrîria na i niû Mûthia. I niû ntûîre oogo, ûra aarî oogo wana tene, ûra agaatuûra tene na tene. I niû mwene inya yonthe."
- <sup>9</sup>Niû Njoana ndî mûruanyûkwe. Wana niû innyamaaragua ta bûra bûnyamaaragua, imbîgagua ndî amwe naabi ûneneeni, na mbûmagîria wata biû n'ûntû bwa Yiesû. N'ûntû bwa ntheto ya Ngai na gûkûûyîra mantû ma Yiesû, i ntûma ndî gîcîgîrioni kîa îria gîitagwa Patimos.
- <sup>10</sup>Mantû mama maatuîkîkire ngwetwe i Kîrundu ntugû ya Mwathani. Ndeegiirue kayû kaanene ta ga karumbeeta nyuma yakwa,
- <sup>11</sup>kauga, "Andîka îbukuuni bûra ûkwona útûme rîo makanicaani mûgwanja ta mo--Ebeeso, Simaana, Pagamamu, Thiatira, Sandis, Birandebia na Raondisia."
- <sup>12</sup>Nkwîgua ûgu, ndagarûka mbona n'ûû aaragia. Nkûgarûka, ndoona taa mûgwanja igîakanaga irî itugîini bia thaabu,
- <sup>13</sup>na muntû "aakari ta mwana wa muntû" arûngi gatîgatî ga taa inu. Eekîrîte rwambambio na oogeete mûciibi wa nguo ya thaabu kîbara.

- <sup>14</sup>Kîongo gîake kîarî kîiyerû. Na wana ntundu ciake ciarî injerû ce ta îra kana nyange. Meetho maake maakari ta ndîrîmbî cia mwanki.
- <sup>15</sup>Magûrû maake maakari ta gîkama rîra kîgwete mwanki mûno gîgatuunea tune. Na akîaria kayû gaake keeguîkaga ta ntherû îkwaria.
- <sup>16</sup>Aagwete nthata mûgwanja na njara ya ûrîo, arûmîite rûyiû rûûgî mbarî cionthe na kanyua, na ûthiû bwake bwakengakengaga ta riûa.
- <sup>17</sup>Nkûmwona ndagwa agu nthî magûrûûni maake, ndakara ta muntû ûmûkuû. Aambaigîira njara yake ya ûrîo ambîira, "Tiga kûmaka. I niû Mbere na Mûthia.
- <sup>18</sup>I niû ntûûraga mwoyo. Kûrî rîo ndakuîte, îndî îndî ndî mwoyo tene na tene! Ncaabi cia gîkuû na cia nthiko ndî na cio.
- <sup>19</sup>Kwoogu andîka mara ûkwona, mantû mara marîo îgiitaani rîrî na mara makoonekana nyumaani."
- <sup>20</sup>Aambîira, "Ga nkuumbûrîre bûra nthata ino mûgwanja ûkwona irî njaraani yakwa ya ûrîo, na bûra taa ino mûgwanja cia thaabu ikwonania. Taa ino mûgwanja i makanica mûgwanja. Nthata ino mûgwanja n'araîka ba makanica mamu."

## **Kûgwûrîwa 2**

- <sup>1</sup>Ûyu ndeene akari ta mwana wa muntû aambîira, "Andîkîra mûraîka wa kanica ya Ebeeso ûmwîre mantû mama." Mwîre, "Ûra agwete nthata mûgwanja na njara yake ya ûrîo akîriûngariûngaga ara itugî mûgwanja bia thaabu birî bira bitûûgîrîtue taa, ariuga ûûgû.
- <sup>2</sup>Imbiyî bûra ngûgî îra ûrutaga îkari. Na imbiyî ûrutaga ngûgî na inya mûno ûtagûkua nkoro. Imbiyî ûtiendaga kwona bara barûthaga mantû maathûûku. Na nûgereetie bara baugaga n'atûmwa na ti bo, woona ibarongoaga.
- <sup>3</sup>Wonaga mathîna maingî ûkaûmîria n'ûntû bwakwa ûtakûnoga.
- <sup>4</sup>"Îndî kûrî ûntû bûtagûnkenia. Ûtirî na wendo bûra warî na bu mbereeni.
- <sup>5</sup>Kwoogu ririkana bûra wakari mbereeni. Îrîre ûcooke kûrûtha bûra warûthaga mbereeni. Weegua ûtiîrîra, nkaaya ndute taa agu îrî.
- <sup>6</sup>Îndî kûrî bu ûkûrûtha bwagîrîte. Nûthûire ûgu Anikoraitani babu bakûrûtha. Na kinya niû inthûire ûgu.
- <sup>7</sup>"Ûra arî na matû neegue bûra Kîrundu akwîra makanica. Ûra akaûmbana nkamwîtgîria kûrîa matunda ma mûtî wa mwoyo mûndaani wa Ngai.
- <sup>8</sup>"Na andîkîra mûraîka wa kanica ya Simaana ûmwîre mantû mama." Mwîre, "Ûra eetagwa mbere na mûthia, ûra aakuire na acooka gûtûura mwoyo kaîrî, ariuga ûûgû.



<sup>9</sup>Imbiyî nûkûnyamaarua na ûtirî gîtonga, îndî ûrî gîtonga gîkîrundu! Imbiyî bûra bara beebîtaga Ayaundi baaragia mantû maathûûku îgûrû rîaku. Baugaga bo n'Ayaundi, îndî t'Ayaundi bongwa. Bo i sinagoogi ya Saitaani.

<sup>10</sup>Ûtikaamakue i mantû mara meengeerie gûkûûyîra makûnyamaarie. Ga ngûkwîra, Nkoma îgaatûma bamwe beenu bûthâikwa nceera îkîbûgeria. Kûnyamaarua kûra bûkaanyamaarua i gwa ntugû îkûmi. Îndî îthi na mbere kwîgua ûrî na wîtîgio wana weegua nûgaakua, naani ngakwa mwoyo ûrî kîewa.

<sup>11</sup>"Ûra arî na matû neegue bûra Kîrundu akwîra makanica. Ûra akaûmbana, gûtirî bu gîkuû kîa maîrî gîkaamûrûtha.

<sup>12</sup>"Na andîkîra mûraîka wa kanica ya Pagamamu mantû mama." Mwîre, "Ûra arî na rûyiû rûûgî mbarî cionthe ariuga ûûgû.

<sup>13</sup>Imbiyî bûra ara ûtûîre gûkari. Ara ûtûîre noogo Saitaani yandîite nkunyû, îndî woû wîtîgio bwaku bûrî kîrî niû. Kinya îgiita rîra Antipas, mûkûûyî wakwa wa mma aûragîrwe naagu, agu Saitaani îtûûraga, ûtankaana.

<sup>14</sup>Îndî kûrî mantû matagûnkenia. Antû bamwe baaku bathingataga moorutani ma Mbaraamu. Kîroria gîku kîa ûrongo i kîo kîarutanire mûnene wa Moabu ûra eetagwa Mbaraki, bûra akaarûtha atûme Aisiraeri beeyia. Aatûmire beeyia na njîra ya kûrîa irio birutîrîtwe ngai cia ûrongo na njîra ya kûruta ngûgî cia ûmaramari.

<sup>15</sup>Na kûrî antû bangî baaku na bo bathingataga ûrutani bwa Anikoraitani.

<sup>16</sup>Kwoogu îrire. Weegua ûtîrîra inkûûya warîru ndûe na bo na rûyiû rûrû ndûmîite na kanyua.

<sup>17</sup>"Ûra arî na matû neegue bûra Kîrundu akwîra makanica. Ûra akaûmbana nkamwaa irio bira biîtagwa mana, bira biithe na mmwe iiga rîiyerû rîandîkîitwe riîtwa rîake rîigeni. Na gûtirî ûngî akaamenya riîtwa rîru tatiga ûra akeewa rîo.

<sup>18</sup>"Na andîkîra mûraîka wa kanica ya Thiatira mantû mama." Mwîre, "Ûra arî na meetho magwakana ta mwanki na magûrû makari ta gîkama, ta we Mwana wa Ngai, ariuga ûûgû.

<sup>19</sup>Imbiyî bûra ngûgî îra ûrutaga îkari. Imbiyî bûra wendo bwaku bûgana, bûra wîtîgio bwaku bûgana, bûra ûndutagîra ngûgî bûgana, na bûra kûûmîria gwaku kûgana. Na imbiyî mantû mara ûrûthaga îgiitaani rîrî imakûrûkîite mara warûthaga mbereeni.

<sup>20</sup>Îndî kûrî ûntû bûtagûnkenia. Nûrekeereetie Njecebeeri, mûka ûra eebîtaga kîroria, arutana aruti ngûgî baakwa ûrutani bwa ûrongo. Na kuumania na moorutaani maake, n'we atûmîite antû baakwa beeyia wîyia bwa ûmaramari, na bwa kûrîa irio birutîrîtwe ngai cia ûrongo.

<sup>21</sup>Mmweete kaanya ga kwîrîra, îndî atikwenda kwîrîra wîyia bwake.

<sup>22</sup>Na kwoogu we na bara bonthe beeyagia ta we bakaanyamaara mûno. Na baarega kwîrira mantû mara barûthaga, ngaatûma bamaama batakuuma ûrîrî i kînyamaara kîra nkaabaa,

<sup>23</sup>na mbûrage athingati baake. Rîru i rîo makanica monthe makaamenya i niû ncûnkûûnaga nkoro na mathûgaania ma antû. Na nkaa wakîra ûmwe wenu kîewa kûringana na ngûgî ciake.

<sup>24</sup>Îndî kûrî bo bacienu, biû Athiatira, bara bûtathingataga moorutani mamu maake na bûteendeete kûmenya bûra bamwe beetaga mawitho ma Saitaani ma ndeni. Ga nkûbwîra biû gûtirî bu bûngî nkûbwîra bûrûthe,

<sup>25</sup>tatiga kûbwîra bûthi na mbere kwîrikia wîtîgioni bwenu mwanka rîra nkaaya.

<sup>26</sup>"Ûra akaûmbana athi na mbere kûmbathîkîra mwanka mûthia, nkamwaa watho bwa kwatha mîgongo yonthe

<sup>27</sup>atarî na mathee, na akeegua arî na inya ya kûmîthiria. Nkaamwaa inya na watho ta bûra Baaba aampeere.

<sup>28</sup>Na nkamwaa nthata îra yonekaga rûkîrî gûgîkea.

<sup>29</sup>Ûra arî na matû neegue bûra Kîrundu akwîra makanica.

### **Kûgwûrîwa 3**

<sup>1</sup>"Na andîkîra mûraîka wa kanica ya Sandis mantû mama." Mwîre, "Ûra arî na irundu mûgwanja na nthata mûgwanja ariuga ûûgû. Imbiyî bûra ngûgî îra ûrutaga îkari. Antû baugaga ûrî mwoyo îndî ûmma n'atî ûrî ûmûkuû.

<sup>2</sup>Ûkîira! Riûkia kîra ûtîgeerie mbere ya gîkua buru. Mboneete atî mantû mara ûkûrûtha matiri akubî na bûra Ngai wakwa eendaga kûrûthwa.

<sup>3</sup>Kwoogu ûtikaariganîrue i bûra weegiirue kuumania na bûra weerirwe. Îrîre na ûbwathîkîre. Weegua ûtiirûtha ûgu, nkaaya ta bûra mwamba aayaga. Ûtiimenya nkîiya.

<sup>4</sup>Îndî kûrî antû bamwe baaku baakai naagu Sandis bara bo bataagwatithia nguo ciao rûko. Îgiita rîakinya bakeegua barî amwe naani beekîrîte nguo injerû n'ûntû ibaagîrîte ba mantû ta mamu.

<sup>5</sup>"Ûra akaûmbana ageekîra nguo injerû ta bo. Riîtwa rîake rîgaakara îbukuuni rîa mwoyo na nkeera Baaba na araîka baake muntû ûyu n'wakwa.

<sup>6</sup>Ûra arî na matû neegue bûra Kîrundu akwîra makanica.

<sup>7</sup>"Na andîkîra mûraîka wa kanica ya Birandebia mantû mama." Mwîre, "Ûra mûtheru na wa mma, ûra arî na rûcaabi rwa Ndaundi, ûra aarugûra mûrango gûtarî we aûmba gûcuinga kana ainga mûrango gûtarî we aûmba kuurugûra, ariuga ûûgû:

<sup>8</sup>Imbiyî bûra ngûgî îra ûrutaga îkari. Mbere yaku kûrî na mûrango ndugûrîite, na gûtirî we aûmba gûcuinga. Imbiyî tika ûrî na inya îrî thau îndî amwe na ûgu nûûmbîite kwathîkîra ûrutani bwakwa na ûtankaana.

<sup>9</sup>Naagu kûrî na gîkundi gîa antû ba Saitaani. Beebîtaga Ayaundi îndî bo t'Ayaundi bongwa, n'arongo. Ngaatûma bagûturîria maru na bamenya inkwendeete.

<sup>10</sup>Na n'ûntû nwathîkagîra ûrutani bwakwa ûkarega gûtiga gwîtîgia, ngakûrigîria ûtikoone kînyamaara kîra kîyîite nthîgûrû kûgeria antû.

<sup>11</sup>Kûûya gwakwa kûrî akubî. Karaga wîrikîtie wîtîgioni kaingo gûtagîta we atûma waga kîewa.

<sup>12</sup>Ûra akaûmbana ngaatûma akarage nyomba ya Ngai wakwa arî ta gîtugî kîa iiga. Nkamwandîka riîtwa rîa Ngai wakwa na rîa taûni ya Ngai wakwa, ta yo Njerusaremu înerû îra îkauma îgûrû kîrî Ngai wakwa na mmwandîke riîtwa rîakwa rîgeni.

<sup>13</sup>Ûra arî na matû neegue bûra Kîrundu akwîra makanica.

<sup>14</sup>"Na andîkîra mûraîka wa kanica ya Raondisia mantû mama." Mwîre, "Ûra eetagwa 'Aameni', ûra arî mwîtîgua na mûkûûyî wa mma, mwanjîria wa biûmbe bionthe bia Ngai, ariuga ûûgu.

<sup>15</sup>Imbiyî bûra ngûgî îra ûrutaga îkari. Ûtirî mwanki na ûtirî mpîo. Îndî mbenda wîgua ûkari bûmwe bwa ûgu!

<sup>16</sup>Îndî n'ûntû woû ûrî agu gatîgatî, ûtirî mwanki kana mpîo, ingaagûtuîra nthî, uume kanyua gaakwa.

<sup>17</sup>Wîbîrîaga, 'Na mma niû ndî gîtonga, gûtirî kîo ntarî.' Woû ka ûtaiyî ûrî ûmûthirîre, ûrî wa kwîguîrwa kîao, nkîa, ntûngi na ûrî ûtheri.

<sup>18</sup>Ndîkûroria ûgûre kuuma kîrî niû into bibi--thaabu îkembeetue na mwanki kaingo ûtonga, nguo înerû wîkîre kaingo witha ûtheri bwaku antû batiga kûbuona, na ndawa wîkîre meetho kaingo ûûmba kwona.

<sup>19</sup>"Bara mbendeete i bo nkaanagia, nkaboonia mabîtia maa. Kwoogu endaga kûrûtha bûra kwagîrîte na wîrire.

<sup>20</sup>Na ga ngûkwîra, ndûngi mûrangooni nkîringaringaga. Ûra akeegua kayû gaakwa andugûrîre, nkaathûngîra tûrîyanîre amwe n'we.

<sup>21</sup>Ûra akaûmbana agaakaranîra naani gîtîni gîakwa kîa ûnene, ta bûra na niû ndakaranîre na Baaba gîtîni gîake kîa ûnene nkûûmbana.

<sup>22</sup>Ûra arî na matû neegue bûra Kîrundu akwîra makanica."

#### **Kûgwûrîwa 4**

- <sup>1</sup>Nyuma ya nkwona mantû mamu ndacooka ndoona mûrango ûrugûrîitwe îgûrû. Kayû wakara kaarîtie naani mbereeni, kara kaaragia ta karumbeeta, kambîira, "Ncû naaga îgûrû nkwonie bûra kûthiite gûkara."
- <sup>2</sup>Warîo ndaayîrwa i Kîrundu. Ndaraita mbere yakwa ndoona gîtî kîa ûnene gûku îgûrû na kûrî we aakarîrîte kîo.
- <sup>3</sup>Ûyu aagîkarîrîte aarî na mwago ta wa twiga twa goro mûno. Aakari ta kaiga geetagwa njacipa kana kangî geetagwa kaneria. Na gîtî gîku kîa ûnene kîathiûrûkîitwe i mûkûngambura wakengakengaga ta kaiga kangî ka goro geetagwa emerandi.
- <sup>4</sup>Na kaîrî gîtî gîku kîathiûrûkîitwe n'itî bingî bia ûnene mîrongo îîrî na bina. Na wakîra gîtî gîakarîrîte i mûkûrû. Akûrû babu mîrongo îîrî na bana beekîrîte ngu injerû na nthûmbî cia ûnene biongo, cia thaabu.
- <sup>5</sup>Ndoona gîtî gîku gîkîenia ndweni. Na kuuma kîrî kîo ndeegua gîtuma na mûrurumo wa nkwa. Mbere ya kîo ikwarî na taa mûgwanja ciakanaga, ta cio irundu mûgwanja bia Ngai.
- <sup>6</sup>Na agu mbere ya kîo kaîrî, ikwarî na gîntû gîakari ta îria rîayicaga ta kîyici. Ndoona biûmbe bina. Wakîra kîûmbe kîarî rûteere rûmwe rwa gîtî gîku. Biûmbe bibu biarî na meetho mwîrî unthe, mbere na nyuma.
- <sup>7</sup>Kîûmbe kîmwe gîakari ta cimba. Kîa biîrî ta kayaû, kîa bithatû kîarî na ûthiû ta bwa muntû, na kîa bina gîakari ta ndiû ibuurûkîite.
- <sup>8</sup>Na wakîra kîûmbe kîaarî na mathabu mathanthatû na gîakunîkîitwe i meetho gûntû kunthe. Mûthenya na ûtugû biaugaga: "Mûtheru, mûtheru, mûtheru i Mwathani Ngai mwene inya, We naarî oogo wana tene, atûire oogo, na agaatûûra mwoyo tene na tene."
- <sup>9</sup>Biûmbe bibu bina biugaga ûgu îgûrû rîa ûra akarîrîte gîtî kîa ûnene îrî njîra ya kûmûkumia, kûmûtîya na ya kûmûcookeria nkaatho. N'we atûûraga mwoyo tene na tene.
- <sup>10</sup>Rîra biûmbe bibu biauga ûgu, akûrû bara mîrongo îîrî na bana bagatiirithia moothiû maa nthî mbere ya ûra aakarîrîte gîtî kîa ûnene bakîmûgonga, we ûra atûûraga tene na tene. Baamûgongaga barutîite nthûmbî biongo mbere ya gîtî kîa ûnene, bakauga,
- <sup>11</sup>"Nwagîrîte ûkumua na ûtîywa. Na inya yaku îroonekanaga bûra îgana, woû Mwathani Ngai wetû, n'ûntû i woû ûûmbîite into bionthe. Bionthe biumanîtie na wendi bwaku na ûbiûmbîite kûringana na wendi bwaku."

## Kûgwûrîrwa 5

- <sup>1</sup>Ndacooka ndoona ibuku njaraani ya urio ya ura aakaririte gitî gîku kîa unene. Ibuku rîru rîarî na maandiko mbarî irî ciirî na riatumanitue na mûura maita mûgwanja.
- <sup>2</sup>Ndoona mûraika oonanagia naarî na inya inene aûria na kayû kaaraaya, "N'ûû aagirite ûntû arûmûra mûura ûyû ûgwatithanitie ibuku rîrî akarîkûnjûra?"
- <sup>3</sup>Îndî gûtooneka akîumba kûrîkunûra kana arîcûûba gûku îgûrû, nthîgûrû, kana rungu rwa nthîgûrû.
- <sup>4</sup>Gûgûtuîkîka gûtooneka aagirite wa kûrîkunûra kana wa kûrîcûûba ndeni, ndarîra mûno.
- <sup>5</sup>Umwe wa akûrû bara aambîra, "Tiga kûrîra! Cimba ya mwîrîga wa Njunda, ya rûrîyo rwa Ndaundi naûmbanîte. Kwoogu we nwa arûmûre mûura ûyû ûrîgwatithanitie maita mûgwanja, akarîkunûra."
- <sup>6</sup>Na ndacooka kaîrî ndoona kagondû karûngi gatîgatî ka bo bonthe, gakari taka kaarî kaûrage. Kaarî na ngoci mûgwanja na meetho mûgwanja. Na meetho mamu mûgwanja n'irundu mûgwanja bia Ngai bira biatûmirwe nthîgûrû yonthe.
- <sup>7</sup>Ndoona Kagondû kaaya kaathûkia ibuku rîru rîarî njaraani ya urio ya ura aakaririte gitî kîa unene.
- <sup>8</sup>Gakûthûkia rîo, biûmbe bira bina na akûrû bara mîrongo îrî na bana bagaturîria maru. Na wakîra umwe wa akûrû babu naarî na wandîndî ya ndigi inyingî, na mbakûri cia thaabu ciûyûri macoco. Macoco mamu moonanagia maromba ma antû ba Ngai.
- <sup>9</sup>Akûrû babu na biûmbe bira bina bainîra Kagondû rwîmbo rûûgeni. Rwaugaga, "Nwagirite wa kûnenkerwa ibuku rîru na wa kûrûmûra mûura, n'ûntû nwaûragirwe, watûkûura na nthakame yaku twatuîka ba Ngai, tiû antû ba mîrîga yonthe, nthiomi cionthe, rangi cionthe, na mîgongo yonthe.
- <sup>10</sup>Utûtuîkithîtie antû ba unene bwaku, tûrî athînjîri baaku, tûkaathana nthîgûrû."
- <sup>11</sup>Ndacooka ndacûûba ndoona araîka baingî bathiûrûkîrîite gitî kîra kîa unene, biûmbe bira bina na akûrû bara. Baarî araîka ngiri itatarîka. Ndeegua
- <sup>12</sup>bauga na inya îra nene, "Kagondû kara kaûragirwe ikaagirite ga kwonwa karî ûumbani, ûtonga, ûume, na kaagirite ga gûtîywa, kûgongwa na gûkumua."
- <sup>13</sup>Bakuuga ûgu biûmbe bionthe bia gûku îgûrû, bia nthîgûrû, bia rungu rwa nthîgûrû na bia îria, ndeegua biauga, "Ûra akarîrîte gitî kîa unene barî na Kagondû baroogongagwa, barootîyagwa, barookumagua, na inya yao îroonekanaga bûra îgana tene na tene."
- <sup>14</sup>Bakuuga ûgu, biûmbe bira bina biauga, "Aameni." Akûrû baaturîria maru ûyû aakaririte gitî kîa unene na Kagondû, babagonga.

## Kûgwûrîwa 6

- <sup>1</sup>Ndoona Kagondû kaarûmûra mûûra wa mbere kîrî îra mûgwanja yarûmanîrîtie îbuku. Gakûrûmûra, ndeegua kîûmbe kîmwe kîrî bira bina kîagondoka ta nkwa, kîauga, "Ncû!"
- <sup>2</sup>Ndacûûba ndoona muntû atwete mbaraathi înjirû arî na mîguî na ûta. Ndoona muntû ûyu eekîrwa nthûmbî ya ûnene. Na agwîkîrwa yo aathi gûcinda.
- <sup>3</sup>Kagondû gakûrûmûra mûûra wa îrî, ndeegua kîûmbe kîa biîrî kîauga, "Ncû!"
- <sup>4</sup>Waagu mbaraathi îngî yaumîra, întuune. Ûra aamîtwete eewa watho bwa kûthiria ûkiri nthîgûrû na bwa gûtûma antû baûraganaga. Aanenkerwa rûyiû rûûnene.
- <sup>5</sup>Kagondû gakûrûmûra mûûra wa îthatû, ndeegua kîûmbe kîa bithatû kîauga, "Ncû!" Ngûcûûba ndoona mbaraathi înjirû na muntû amîtwete agwete thatiiri ciîrî na njara.
- <sup>6</sup>Na kuuma kîrî biûmbe bibu ndeegua gîntû ta kayû kauga, "Kathimi kaniini tu ka ngano kariuma îrî rîa ngûgî ya ntugû yonthe. Na tûthimi tûthatû tûniini twa cayiri tûriuma îrî rîa ngûgî ya ntugû yonthe. Ûtikeenyangie mîceituuni kana mîcabiibû!"
- <sup>7</sup>Kagondû gakûrûmûra mûûra wa îna, ndeegua kîûmbe kîa bina kîauga, "Ncû!"
- <sup>8</sup>Ngûcûûba ndoona mbaraathi yarî na rangi ya rûbiti. Ûra aamîtwete eetagwa Gîkuû na ûngî eetagwa Nthiko amûrûmarûmîte nyuma. Beewa watho îgûrû rîa antû gacuncî kamwe ka bina. Beerwe watho bwa kûûraga antû na njîra ya ndûa, mayûûra, ndwari, na nyamû cia kîthaka.
- <sup>9</sup>Kagondû gakûrûmûra mûûra wa îtaano, ndoona rungu rwa kîthînjîro mîoyo ya bara baûragîtwe n'ûntû bwa kiugo kîa Ngai na n'ûntû bwa gûkûûyîra ûmma.
- <sup>10</sup>Mîoyo înu yaaria na inya, yauga, "Mûtheru, Mwathani wa mma, i mwanka rî tûgeeteera ûgambithia antû ba nthîgûrû, ûrîie nthakame yetû?"
- <sup>11</sup>Ndoona wakîra mwoyo wanenkerwa rwambambio rûûyerû, yeerwa înogokange yeteere aniini. Yeerirwe înogoke yeteere aruagina na aaragina bara baarutagîra na bo Kîrîstû ngûgî. Yeerirwe ibeeteere baûragwe ta bo, bagane.
- <sup>12</sup>Ndacooka ndoona Kagondû gakûrûmûra mûûra wa îthanthatû. Gakûrûmûra, nthîgûrû yainaina mûno. Riûa rîayirûa biri ta îkara, na mweri unthe watuunea tune ta nthakame.
- <sup>13</sup>Nthata cia îgûrû ciagwa nthî ta ûgaa bûûkûûrûrûka ruuo rûkîbuutana.
- <sup>14</sup>Îgûrû rîarima ta bûra maandîko marimaga îbuku rîakûnjwa. Irîma bionthe na icîgîrîo bia îria biakûûrwa ara bitûûraga.

<sup>15</sup>Ndoona anene ba nthîgûrû, aathani, anene ba njûûrî, itonga, bara barî îgweta, nkombo na bara bataarî nkombo bonthe beebitha makurunguuni na maigaani ma irîma.

<sup>16</sup>Beera irîma na maiga, "Tûgwîreeni. Twitheeni tûtikoonwe n'ûra akarîrîte gîtî kîa ûnene, na tûrigîrieni mûthûûro wa Kagondu tûtigaakaanûkue!

<sup>17</sup>Ntugû îra nene ya kwonania mûthûûro wao îgûkinya na îtiûmîrîka kinya n'ûû!"

## **Kûgwûrîwa 7**

<sup>1</sup>Nyuma ya kwona mantû mamu, ndacooka ndoona araîka bana barûngi nteere irî inya cia nthîgûrû, barigîrîtie ruuo rûtikaume nteere irî inya rûbuutana nthîgûrû, kana îriani, kana rwenyenya mûtî.

<sup>2</sup>Ndacooka ndoona mûraîka ûngî auma bwa uumîro bwa riûa arî na mûûri wa Ngai, mûtûûra mwoyo. Eera na kayû kaaraaya araîka babu bana, bara Ngai eete inya ya kwînyangia nthîgûrû na îria,

<sup>3</sup>"Bûtikeenyangie nthîgûrû, kana îria, kana mîtî twambe twîkîre bara batûmîkagîra Ngai wetû rwano ûthiû."

<sup>4</sup>Ndathikîria ndeegua kwaugwa ûtari bwa antû bara beekîrwe rwano. Baarî antû ngiri îgana rîmwe, mîrongo îna na bana (144,000), bonthe kuuma kîrî wakîra mwîrîga wa Isiraeri.

<sup>5</sup>Baba i bo beekîrwe rwano: Kuuma kîrî mwîrîga wa Njunda, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Rubeni, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Ngandi, antû ngiri îkûmi na ciîrî.

<sup>6</sup>Kuuma kîrî mwîrîga wa Aceri, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Nabutaari, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Manase, antû ngiri îkûmi na ciîrî.

<sup>7</sup>Kuuma kîrî mwîrîga wa Simioni, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Raawî, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Isakaari, antû ngiri îkûmi na ciîrî.

<sup>8</sup>Kuuma kîrî mwîrîga wa Saburoni, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Njosebu, antû ngiri îkûmi na ciîrî. Kuuma kîrî mwîrîga wa Benjameni, antû ngiri îkûmi na ciîrî.

<sup>9</sup>Nyuma ya ûgu, ndacooka ndoona ntundu înene mûno ya antû batatarîka barûngi mbere ya gîtî kîa ûnene na mbere ya Kagondu. Baarî antû kuuma nthîgûrû cionthe, mîgongo yonthe, rangi cionthe, na nthiomi cionthe. Beekîrîte ndwambambio injerû bagwete nkîndû na njara.

<sup>10</sup>Baugaga na kayû kaaraaya, "Wonokio buumaga kîrî Ngai wetû ûra akarîrîte gîtî kîa ûnene, na kîrî Kagondu."



<sup>11</sup>Ndacooka kaîrî ndoona araîka bonthe barûngi bathiûrûkîîrîite gîtî gîku kîa ûnene, akûrû bara, na biûmbe bira bina. Ndoona baaturia maru beendamîitie moothiû maa nthîgûrû barî agu mbere, baagonga Ngai

<sup>12</sup>bauga, "Tene na tene Ngai wetû aroogongagwa, arookumagua, ûûme bwake bûroonekanaga bûra bûgana, aroocookagîrua nkaatho, arootîiyagwa, na inya yake îroonekanaga bûra îgana. Aameni!"

<sup>13</sup>Ûmwe wa akûrû bara ambûûria, "I ba ûû baba beekîrîite ndwambambio injerû, na i kû baumîite?"

<sup>14</sup>Ndamwîra, "I woû wiyî, mûnene." Mûkûrû ûyu aambîira, "Baba n'antû bara baumîite kînyamaaraani kîînene. Bathambîitie ndwambambio ciao na nthakame ya Kagondû ciatuîka injerû.

<sup>15</sup>Na gîku i kîo n'untû barî aaga mbere ya gîtî kîa ûnene, kîa Ngai. Bamûgongagîra nyomba yake mûthenya na ûtugû. Ûra akarîrîite gîtî kîa ûnene agaatuûrania na bo akîbamenyagîira.

<sup>16</sup>Batikooro beegua yûûra kaîrî kana bûûta. Batiibe a i riûa kana beegua mwanki wa kûbathûûkia.

<sup>17</sup>Na gîtûmi i kwîgua Kagondû gaka karî aaga gîtîni kîa ûnene i ko gakeegua karî mûrîithi wao. Gakaabatongoragîiria gakabaira inyakaani bia rûûyî rûra rûtûûragia muntû mwoyo. Ngai akabagiria yethori rîonthe baaroîtûra."

## **Kûgwûrîrwa 8**

<sup>1</sup>Kagondû gakûrûmûra mûûra wa mûgwanja, gwakirwa ki gûku îgûrû bantû ta a nucu îthaa.

<sup>2</sup>Ndoona araîka mûgwanja barûngi mbere ya Ngai. Na wakîra ûmwe wa bo aanenkerwa karumbeeta.

<sup>3</sup>Ndacooka ndoona mûraîka ûngî aaya aarûngama akubî na kîthînjîro, agwete kabakûri ka thaabu kûra macoco maabîithagîrua. Ndoona aanenkeerua macoco maingî mûno aruta marî kîgongwana amwe na maromba ma antû bonthe ba Ngai. Mûraîka ûyu aarîkîira kîgongwana gîku îgûrû rîa kîthînjîro kîa thaabu agu mbere ya gîtî kîa ûnene.

<sup>4</sup>Ntoogo îra yaumaga macocooni mamu yeetia îgûrû kîrî Ngai kuuma njaraani cia mûraîka ûyu yungeene na maromba mamu ma antû ba Ngai.

<sup>5</sup>Mûraîka ûyu akûrûtha ûgu, aarûma mwanki kîthînjîrooni agîikagîra kabakûriini gaku mwanka kaûyûra. Gakûyûra, agakanyania nthîgûrû gaûka mpeni, nkwa yagondoka, ndeegua gîtuma kîînene mûno, na nthîgûrû yainaina.

<sup>6</sup>Ndoona araîka babu mûgwanja beethuranîra kûringa tûrumbeeta.

<sup>7</sup>Mûraîka wa mbere aaringa karumbeeta gaake. Akûringa, mbura ya maiga, mwanki, na nthakame ciaura nthîgûrû. Ikuura nthîgûrû, ciarûngûria kûrû gîcuncî kîmwe kîrî bithatû kîa nthîgûrû, mîtî, na nyaki îmbîthî.

<sup>8</sup>Mûraîka wa baîrî aaringa karumbeeta gaake. Akûringa, ndoona gîntû gîakari ta kîrîma kîinene mûno kîarûkua îriani gîgîakanaga mwanki. Gîntû gîku gîkwarûkua, gîcuncî kîmwe kîa bithatû kîa rûûyî rwa îria rîru rwatûika nthakame.

<sup>9</sup>Nyamû cia îria rîru ciakua gîcuncî kîmwe kîa bithatû, na meeri gîcuncî kîmwe kîrî bithatû cienyangua.

<sup>10</sup>Mûraîka wa bathatû aaringa karumbeeta gaake. Akûringa, ndoona nthata înene mûno yarûkua kuuma îgûrû îmurîkîite ta tooci, yagwîra miuro na inyaka gîcuncî kîmwe kîa bithatû.

<sup>11</sup>Nthata înu yeetagwa 'Gana'. Rûûyî gîcuncî kîmwe kîa bithatû rûra nthata înu yagwîrîire rwagîa gana. Antû baingî baakua bakûnyua rûûyî rûru rwa gana.

<sup>12</sup>Mûraîka wa bana aaringa karumbeeta gaake. Akûringa, gîcuncî kîmwe kîrî bithatû kîa riûa, mweri, na nthata gîaumpwa, kîagîa mwindu. Gîcuncî kîmwe kîa bithatû kîa mûthenya, kîaga werû. Na gîcuncî kîmwe kîa bithatû gîa ûtugû kîaga gîa kûmûrîka.

<sup>13</sup>Ncûûbîite woogu, ndoona ndiû îbuurûkîrite îgûrû mûno. Ndeegua yauga na kayû kaanene mûno, "Irû! Irû! Irû bara batûûraga nthîgûrû. Bûkoona thîna tûrumbeeta tûra tûtigeere twaringwa n'araîka bara bangî bathatû bathiite gûtûringa."

## **Kûgwûrîrwa 9**

<sup>1</sup>Mûraîka wa bataano aaringa karumbeeta gaake. Akûringa, ndoona nthata yarûkua kuuma îgûrû îndamîite nthîgûrû. Yeewa rûcaabi rwa mûrinya wa kûthi îrinyaani rîra rîrorokeru mûno.

<sup>2</sup>Yarugûra mûrinya ûyu, ntoogo ta ya mwanki ûmûnene mûno yauma ku. Riûa na maanganyoni biagîa mwindu n'ûntû bwa ntoogo înu yaumaga îrinyaani rîru.

<sup>3</sup>Ndoona ngige ciauma ntoogooni înu, ciendama nthîgûrû. Ciewa inya ya kûrûmana ta ing'aarurî.

<sup>4</sup>Cierwa itikeenyangie nyaki nthîgûrû, kana kîmera, kana mûtî. Na cierwa ikaarûmanga antû bara bataarî na rwano rwa Ngai ûthiû bonka.

<sup>5</sup>Iteewa watho bwa kûûraga antû. Ciarî ibanyamaarie akî mîeri îtaano. Na ûrûrû bûra antû beegagua ciabarûma bwakari ta bwa kîng'aarurî kîrûmîite muntû.

<sup>6</sup>Rîra kagiita gaku gagaakinya antû bagaacûa bûra bakua, îndî bationa bûra barûtha. Úkeegua bakîenda gûkua, îndî gîkuû igîkaabakuthûka.

<sup>7</sup>Ngige inu ciakari ta mbaraathi ithuuranîrîtwe kûthi ndûani. Ciekîrîte gîntû gîakari ta nthûmbî cia ûnene cia thaabu biongo, na ciarî na moothiû maakari ta ma antû.

<sup>8</sup>Ciarî na ntundu ikari ta cia aka, na magego ta ma cimba.

<sup>9</sup>Ciogeereetwe gîntû gîakari ta kîbaati kîa îthaga gîa kûrigîria kîbara gîtigaatonywe. Na mûrurumo wa mathabu ma cio ibuurûkîite wakari ta wa mbaraathi inyingî mûno ikururîtie nkaarî cia ndûa ira ciakururagia.

<sup>10</sup>Ciarî na mîtiro na nguarû ta ing'aarurî. Na nguarû inu iciarî na inya. Ikîûmba kûrûmanga antû mîeri îtaano wabakînyamaaraga.

<sup>11</sup>Na ngige inu iciarî na mûnene wa cio ûra aitongoreereetie. Mûnene ûyu aarî mûraîka kuuma îrinyaani rîra rîrorokeru mûno. Na mûraîka ûyu eetagwa Abandoni na Kîbirania. Na Kîngiriki eetagwa Aporoni (na riitwa rîru rîake riugaga 'Mwînyangia').

<sup>12</sup>Kînyamaara gîku kîa mbere gîgûkûrûka. Îndî kûrî kîngî na kîngî kîiyîite.

<sup>13</sup>Mûraîka wa bathanthatû aaringa karumbeeta gaake. Akûringa, ndeegua kayû kauma koonani irî inya cia kîthînjîro kîra kîarî agu mbere ya Ngai.

<sup>14</sup>Keera mûraîka ûyu wa bathanthatû aarî na karumbeeta, "Rekeeria araîka bara bana barigîrîitue agu muurooni ûyu mûnene wa Ubarates."

<sup>15</sup>Araîka babu bana baarekeerua. Baathuuranîrîtwe n'ûntû bwa îthaa, ntugû, mweri, na mwanka ûra mantû mama magaatuîkîka. Na gîtûmi, i kaingo baûraga antû gîcuncî kîmwe kîa bithatû.

<sup>16</sup>Ndeegua kwerwa njûurî îra baatongoreereetie yarî ya acikaarî mirioni magana maîrî. Na wakîra mûcikaarî naarî na mbaraathi.

<sup>17</sup>Kîonekiini gîku ndoona mbaraathi na bara baitwete. Na babu baitwete boogeereete mabaati ma kûrigîria batigaatonywe ibara. Mabaati mamu maarî ma rangi ithatû--maatuune, mburuu, na yerû. Mbaraathi inu ciarî na biongo ta bia cimba. Tûnyua twaumaga ndîrîmbî, mwanki wa ûbiriti, na ntoogo.

<sup>18</sup>Inyamaara bibu bithatû biaumire tûnyua twa mbaraathi inu biaûraga antû gîcuncî kîmwe kîa bithatû.

<sup>19</sup>Rûgakaî rûra mbaraathi inu ciekagîra antû rwaumaga tûnyuani na mîtirooni. Mîtiro ya cio yarî njoka. Na mîtiro înu yarî na biongo n'yo ciatûmagîra kûnyamaaria antû.

<sup>20</sup>Bara bataûragwa i mînyamaaro înu bateerira. Bataatigana na ngai ciao cia ûrongo ira beerûthîrîte. Bataatiga kûgonga irundu biithûûku na ngai cia mîbuanaano. Imwe cia ngai inu ciarûthîtwe na thaabu, cingî na fetha, na cingî na yûmba rîra rîrûthagwa gîkama. Na kûrî imwe ciarûthîtwe na maiga, na cingî na mîti; into bitaûmba kwona, kana biîgua, kana biûmba kûthi.

<sup>21</sup>Na bateerira batigana na ûûragani, kana marogi, kana ûmaramari, kana wamba bwao.

## **Kûgwûrîrwa 10**

<sup>1</sup>Ndacooka ndoona mûraîka ûngî aarî na inya mûno eendamîite aumîite îgûrû. Eekîrîite îtu ta nguo na mûkûngambura ûrî kîongo. Aarî na ûthiû bwakari ta riûa na magûrû maake maakari ta itugî bigwakana mwanki.

<sup>2</sup>Na naagwete kabuku kaniini na njara gaakunûre. Aakinyîite na kûgûrû gwake kwa ûrîo îriani na kwa ûmotho nthîgûrû.

<sup>3</sup>Ndeegua aagondoka na inya ta cimba. Akûgondoka, ndeegua nkwa mûgwanja ciaria.

<sup>4</sup>Nkwa inu mûgwanja ikwaria, nkîenda kwandîka, ndeegua kayû kauma îgûrû kambîira, "Bûbu weegua nkwa inu mûgwanja ciauga ibûkare bûrî witho. Ûtikaabuandîke."

<sup>5</sup>Rîru mûraîka ûyu ndooneete arûngi akinyîite na kûgûrû kûmwe îriani na kûra kûngî nthîgûrû, aûkîria njara yake ya ûrîo îgûrû.

<sup>6</sup>Aathiîtia na ûra atûûraga tene na tene, ta we ûra aûmbire îgûrû, nthîgûrû, îria na bira birî gûku kunthe. Auga, "Gûtirî weteera kaîrî,

<sup>7</sup>n'ûntû rîra mûraîka wa mûgwanja akaaringa karumbeeta gaake, Ngai akeegua akwingia mûbango wake, ta uu kîriga kîa ntheto îmbega kîra eerire aruti ngûgî baake, iroria."

<sup>8</sup>Kaîrî ndeegua kayû gaku kaumîite îgûrû kaambîira, "Îthi ûthûkie kabuku kaara gakunûre kagwetwe i mûraîka ûûra akinyîite îria na nthîgûrû."

<sup>9</sup>Ndathi kîrî mûraîka ndamwîra aanenkere kabuku gaku. Mûraîka aambîira, "Ka ûrîe. Ûkeegua karî na mûrîo ta ûkî ûgîgatagunya, îndî gaakinya nda gakaagîa gana."

<sup>10</sup>Ndathûkia kabuku gaku kuuma njaraani cia mûraîka ndaarîa. Kaarî na mûrîo ta ûkî ngîgatagunya, îndî gagûkinya nda kaagîa gana.

<sup>11</sup>Ndeerwa, "Nwa mwanka ûrorie kaîrî mantû ma antû baingî, mîgongo îmingî, nthiomi inyingî, na anene baingî."

## **Kûgwûrîrwa 11**

<sup>1</sup>Ndacooka ndanenkerwa kamûtî kaaraaya ga gûtûmîra karî kîthimi. Ndeerwa, "Îthi ûthime nyomba ya Ngai na kîthînjîro, na ûtare bara bagongagîra Ngai ku.

<sup>2</sup>Ûtigaatindanîre na ome ya nyomba ya Ngai. Ûtikaamîthime n'ûntû n'ya antû batarî Ayaundi. Bakaatha taûni înteru na njîra înthûûku mîeri mîrongo îna na îrî.

- <sup>3</sup>Na îgiitaani rîru nkaa akûûyî baakwa inya barî baîrî barorie ntugû ngiri îmwê na magana maîrî ma mîrongo îthanthatû (1, 260), beekîrîte maguo matarî meega kwonania kîeba.”
- <sup>4</sup>Akûûyî babu i mîceituuni îrî kana taa ciîrî ira ndoonaga irî agu mbere ya Mwathani wa nthîgûrû.
- <sup>5</sup>Anthû baao bakageria kûbathûûkia, mwanki uuma tûnyua twa akûûyî babu ûkaûraga anthû babu. Ûgu i bu anthû baao bakaûragangwa baageria kûbathûûkia.
- <sup>6</sup>Îgiitaani rîao rîa ûroria, akûûyî babu baîrî barî na inya ya kûrigîria îgûrû rîtaurithie mbûra. Barî na inya ya kûgarûra ndûyî igatuîka nthakame na ya kûreeta mûthemba unthe wa inyamaara nthîgûrû, maita wamara bakeenda.
- <sup>7</sup>Akûûyî babu baîrî bakûrîkia gûkûûyîra na ûroria, ndoona nyamû kuuma îrinyaani rîra rîorokeru mûno yarûa na bo, yabacinda, yabaûraga.
- <sup>8</sup>Mîrî ya akûûyî babu baîrî yatungumana barabaraani ya taûni îra nene, taûniini îra Mwathani aambirwe. Taûni înu yîtagwa na gîkîrundu Sondomu kana Miisiri.
- <sup>9</sup>Ndoona antû kuuma kîrî mîrîaga yonthe, mîgongo, na nthiomi baakara baraithîte mîrî ya akûûyî babu ntugû ithatû na nucu, kûregeetwe bathikwa.
- <sup>10</sup>Bara batûûraga nthîgûrû baakeneera ûgu mûno, na kweyana beeyana biewa n'ûntû bwa bûra akûûyî babu baabareetagîra thîna barî mwoyo.
- <sup>11</sup>Îndî ntugû inu ithatû na nucu ikûthira, Ngai aabuîrîra akûûyî babu mîruke ya mwoyo. Akûbabuîrîra, iroria bibu biarûngama. Bara baaboonire baamaka mûno.
- <sup>12</sup>Iroria bibu biegua kayû kaanene kuuma îgûrû, kabeera, "Ncûni gûkû îgûrû!" Iroria bibu bietia îgûrû na îtu, anthû baao babcûbîte.
- <sup>13</sup>Warîo nthîgûrû yainaina mûno. Gîcuncî kîmwê gîa îkûmi gîa taûni înu kîenyangua, antû ngiri mûgwanja baûragwa i kwainaina gûku kwa nthîgûrû. Bara baatigarire baamaka mûno, baakîra Ngai wa îgûrû.
- <sup>14</sup>Kînyamaara kîa biîrî gîgûkûrûka. Kîa bithatû îndî i kîo kîyîte weendî.
- <sup>15</sup>Mûraîka wa mûgwanja aaringa karumbeeta gaake. Akûringa, ndeegua tûyû twagondoka gûku îgûrû, twauga, "Wathani bwa nthîgûrû îndî i bwa Mwathani wetû na Kîrîstû mûthuure wake. Akaathana tene na tene.”
- <sup>16</sup>Akûrû bara mîrongo îrî na bana, bara bakari itîni biao bia ûnene bathiûrûkîrîte Ngai baaturia maru batiirithîtie moothiû maa nthîgûrû, bamûgonga.
- <sup>17</sup>Bauga, "Mwathani mwene inya yonthe, woû ûtûire oogo, woû warî oogo wana tene, itûgûgûcookeria nkaatho n'ûntû bwa kwanjîria kwathana na inya yaku înene.

<sup>18</sup>Antû ba nthîgûrû ibarathûûri i woû, îndî îndî nûbooneetie bûra mûthûûro waku ûgana. Îndî îgiita rîgûkinya rîa kûgiitîra bara bakuû îgamba. Îndî n'îgiita rîa kwaa aruti ngûgî baaku biewa, ta bo iroria. Na ûkaa biewa kinya antû baaku, ta bo bara bagûtîyaga, baanene na baaniini. Îgiita rîgûkinya rîa kwînyangia bara beenyangagia nthîgûrû!"

<sup>19</sup>Ndoona nyomba ya Ngai gûku îgûrû yarugûrwa, kathandûkû kara kaarî na maathana gaatua kwonekana. Ndoona gwatua kwenia, ndeegua gîtuma, nkwa yatua kwaria, nthîgûrû yatua kwina, na gwatua kuura mbura ya maiga.

## **Kûgwûrîrwa 12**

<sup>1</sup>Magegania ma kûrigaria moonekana gûku îgûrû. Maarî mantû ma mûka eekîrîte riûa ta nguo, mweri ûrî rungu rwa magûrû maake, na eekîrîte nthûmbî ya ûnene îrî na nthata îkûmi na ciîrî.

<sup>2</sup>Na mûka ûyu naarî na nda. Aatua gûkaya na inya i rûgakaî arî akubî gûciara.

<sup>3</sup>Magegania mangî moonekana gûku îgûrû. Kwoneka njoka întuune, înene mûno. Njoka înu yarî na biongo mûgwanja na wakîra kîongo ikîarî na nthûmbî ya ûnene. Na nîarî na ngoci îkûmi.

<sup>4</sup>Njoka înu yakondoria na mûtiro wa yo nthata gîcuncî kîmwe kîa bithatû kuuma îgûrû ciagwa nthîgûrû. Yarûngama agu mbere ya mûka ûyu aarî akubî gûciara kaingo aaciara îrîa kaana.

<sup>5</sup>Mûka ûyu aaciara mwana wa muntû mûrûme ûra akaatha nthîgûrû cionthe atarî na mathee. Kaana ka mûka ûyu kaatharwa geetithua kîrî Ngai, kairwa ara gîtî gîake kîa ûnene kîrî.

<sup>6</sup>Mûka ûyu augia rwîro aathi gûkara rwanza, bantû Ngai aamûthuuranîrîte. Agu noogo aakarire ntugû ngiri îmwê na magana maîrî ma mîrongo îthanthatû (1, 260) waakîmenyagîrwa.

<sup>7</sup>Ndûa yaûka gûku îgûrû. Mûraîka Mikaeri aateetherua n'araîka baake kûrûa na njoka înu. Njoka n'yo yateetherua n'araîka ba yo kûrûa na bo.

<sup>8</sup>Njoka înu îtaacinda. Îgûcindwa, gwatuîka yo na araîka ba yo batigîtîgîrwa bakara îgûrû kaîrî.

<sup>9</sup>Njoka înu nene mûno yeengatua gûku îgûrû. Na njoka înu n'yo îtûire yîtagwa Nkoma kana Saitaani. N'yo yenagîria antû ba nthîgûrû yonthe. Yeengatiirue îgûrû amwe na araîka ba yo.

<sup>10</sup>Ndeegua kayû kaagondoka gûku îgûrû kauga, "Îndî i kagiita ka Ngai wetû kwonokania, kwonania inya yake, ûnene bwake, na wathani bwa mûthuure Kîrîstû, n'ûntû ûra athitangaga aruayia na aarayia akwîngatua. Arabathitangaga kîrî Ngai wetû mûthenya na ûtugû.

- <sup>11</sup>Aruayia na aarayia baramûcindire kwa inya ya nthakame ya Kagondu na gûtûmîria ûmma. Batiramakagîra mîoyo yao. Batigîkuthûka gûkua.
- <sup>12</sup>Kwoogu, îgûrû kena, na bonthe bara bûrî ku. Irû, yîi kûrû nthîgûrû na îria! Nkoma yaya îthûûri mûno n'ûntû nîkûmenya îtirî na kagiita karî thau.”
- <sup>13</sup>Njoka înu nene mûno îkwona îkwîngatua yagerwa nthîgûrû, yageria kûgwata mûka ûra aaciarire kaana kara ga kaîyî.
- <sup>14</sup>Mûka ûyu eewa mathabu maîrî ta ma ndiû înene mûno, kaingo abuurûka athi bantû ara aarûthîrîtwe akara, rwanda. Mûka ûyu aarî akare bantû agu akîmenyagîrwa na arigîrîtue njoka înu kwa îgiita rîgana ûna, na rîngî ta rîo, na rîngî ta rîo kaîrî na nucu.
- <sup>15</sup>Njoka înu yathûrîra na kanyua mûka ûyu rûûyî ta rwa muuro, îkîgeria kûmûkondoria na ru.
- <sup>16</sup>Mûka ûyu aateethua i nthîgûrû. Nthîgûrû yatîkire yameria muuro ûyu waumaga kanyuani ka njoka înu.
- <sup>17</sup>Gûgûkarîka ûgu, njoka înu yathûûra i mûka ûyu. Yauma agu yathi kûrûa na nciarwa ciake ira ingî, ira ciathîkagîra maathana ma Ngai, ira irî akûûyî ba Yiesû.
- <sup>18</sup>Ndoona njoka înu nene ûgu yarûngama kîthangaani rûteere rwa îria.

### **Kûgwûrîrwa 13**

- <sup>1</sup>Ndacooka ndoona nyamû yatiibûka îriani. Nyamû înu yarî na ngoci îkûmi, na wakîra rûgoci irweekîrîtwe nthûmbî ya ûnene. Na yarî na biongo mûgwanja. Na wakîra kîongo kîandîkîitwe riitwa rîa kûruma Ngai.
- <sup>2</sup>Nyamû înu ndoonire yakari ta ngo. Yarî na mathu maakari ta ma ndû, na kanyua gaakari ta ga cimba. Njoka înu yarî nene ûgu yanenkera nyamû înu inya ya yo, gîtî kîa yo kîa ûnene, na inya înene mûno ya wathani.
- <sup>3</sup>Kîongo kîmwe kîa nyamû înu gîakari taka kîarî kîmunte bwa kûrigaria, gîakua kûrû, îndî îmuntîrwa rîru rîora, kîongo kîabua kaîrî. Kîrîndî kîa nthîgûrû yonthe kîarigarua i nyamû înu, gîatuîka athingati ba yo.
- <sup>4</sup>Kîagonga njoka înu yarî nene ûgu n'ûntû bwa inya înu ya yo yeere nyamû înu. Baagonga nyamû înu, bauga, "N'ûû aganaane na îno? N'ûû amîota?"
- <sup>5</sup>Nyamû înu yeewa watho bwa kwaria mîgambo îmîthûûku mûno ya kûrumanga Ngai. Yeetîgîrwa mîeri mîrongo îna na îrî îrûtha wabûra îkwenda.
- <sup>6</sup>Ndoona yaatîka yaruma Ngai, kûra atûûraga, na bara batûire îgûrû.
- <sup>7</sup>Yeewa watho bwa kûrûa na antû ba Ngai îkaboota, inya ya kwatha mîgongo yonthe, antû ba rangi cionthe, nthiomi cionthe, na nthîgûrû cionthe.



<sup>8</sup>Antû bonthe bamîgonga bara baatûire nthîgûrû, bara mariîtwa maao mataandîkwa îbukuuni rîa mwoyo mbere ya nthîgûrû yûmbwa. Îbuku rîru rîa mwoyo, i rîra rîa Kagondu kara kaûragirwe.

<sup>9</sup>Ûra arî na matû neegue.

<sup>10</sup>"Ûra arî mûtagwa, nagaataîgwa. Ûra arî mûûragwa na rûyiû, nakaûragwa na ru. Ûgu i ta kwonania, bara ûkeegua barî antû ba Ngai bakeendekana beegua barî na kûûmîiria na wîtîgio."

<sup>11</sup>Ndoona nyamû îngî yatiibûka nthîgûrû. Yarî na ngoci ciîrî ta cia gatûrûme, na kayû ka yo keeguîkaga ta ka njoka îra nene mûno.

<sup>12</sup>Yatûmagîra inya ya nyamû îra ya mbere, îgatûma antû ba nthîgûrû bagonga nyamû înu ya mbere, îra yarî na kîronda kîra.

<sup>13</sup>Antû bakîonaga, nyamû înu yaringa biama bia kûrigaria, ta gûtûma mwanki ûkauma îgûrû mwanka nthîgûrû.

<sup>14</sup>Yeeneeria antû ba nthîgûrû na biama bibu yaringaga kuumania na inya îra yeetwe i nyamû înu îngî îmîringîira bio. Yeera antû nwa mwanka barûthe mûbuanaano wa nyamû înu yamuntîtwe kîongo kîmwe na rûyiû, gîakua, îndî gîacooka kîabua.

<sup>15</sup>Yeewa inya ya gwîkîra mûbuanaano ûyu mwoyo. Mûbuanaano ûyu watua kwaria na ûkîûraga bara bataugonga.

<sup>16</sup>Nyamû înu yeekîrithia antû bonthe rwano njara ya ûrîo kana ûthiû, baanene na baaniini, itonga na nkîa, nkombo na bara batarî nkombo.

<sup>17</sup>Gûgûkarîka ûgu, gwatuîka gûtirî muntû akîgûra kana eendia gîntû atarî na rwano rûru. Na rwano rûru i riîtwa rîa nyamû înu kana namba ya riîtwa rîa yo.

<sup>18</sup>Ûtitaûra rwano rûru ûtarî mwe ûûme. Ûra mûûgî nacerie amenye kîra namba înu îrûngamîrîite, n'untû namba înu îrûngamîrîite riîtwa rîa muntû. Namba înu i magana mathanthatû ma mîrongo îthanthatû na ithanthatû (666).

## **Kûgwûrîwa 14**

<sup>1</sup>Ndaraita ndoona Kagondu karûngi Kîrîmaani gîa Cayûni. Na ikwarî na antû ngiri îgana rîmwe, mîrongo îna na bana (144,000) barûngi na ko gûku Cayûni, baandîkîtwe moothiû riîtwa rîa ko na rîa Îthe.

<sup>2</sup>Ndeegua kayû kaaria kuuma îgûrû. Gaakari ta mûrurumo wa muuro ûmûnene mûno, kana ta nkwa îkûruruma, kana ta mûkondo wa antû bakîringa wandîndî îra ya ndigi inyingî.

<sup>3</sup>Ndeegua antû babu baarî na Kagondu baina rwîmbo rûûgeni barî mbere ya gîtî kîa ûnene, agu mbere ya biûmbe bira bina, na akûrû bara mîrongo îrî na bana.

Gûtirî we akîmenya rwîmbo rûru, tatiga antû babu ngiri îgana rîmwe rîa mîrongo îna na bana, bara baakûûrîtwe kuuma mwingîni wa antû ba nthîgûrû.

<sup>4</sup>Na babu i bara bateethûkia na ûmaramari. Bo bakari ta mwarî ataamaama na muntû mûrûme. Bathingataga Kagondu wanaara karathi. Na bakûûrîtwe kuuma mwingîni wa antû barî ba mbere, beeyanwa kîrî Ngai na kîrî Kagondu barî kîewa kîa mwanya.

<sup>5</sup>Bataaria ûrongo na tûnyua twao, na batirî mabîtia.

<sup>6</sup>Ndoona mûraîka ûngî abuurûûkîrîte îgûrû maanganyoni. Mûraîka ûyu aarî na ntheto îmbega îra îgaatûûra tene na tene athiîte kûmîtûmîria kîrî bara batûire nthîgûrû--mîgongo yonthe, mîrîga yonthe, nthiomi cionthe na antû ba rangi cionthe.

<sup>7</sup>Augîria na inya îra nene, auga, "Kuthûkagaani Ngai na mûkumagieni. Îgiita rîake rîgûkinya rîa kûgiitîra antû bonthe îgamba. Gongaaani ûra aûmbire îgûrû, nthîgûrû, îria, na inyaka."

<sup>8</sup>Gwacooka kwaya mûraîka ûngî, wa baîrî. Auga, "Taûni înene ya Mbabironi îkwomorangwa, îkwomborangwa! N'yo îratûmaga antû ba mîgongo yonthe banyua ndibei ya wîrirîria bwa ûmaramari."

<sup>9</sup>Mûraîka ûngî wa bathatû aaya. Augîria na inya îra nene, auga, "Ûra akaagonga nyamû îra, mûbuanaano wa yo, kana eekîrwe rwano rwa yo ûthiû kana njara,

<sup>10</sup>ûyu nakaanyua gîkombe kîa ndibei ya mûthûûro wa Ngai îtaunganîtue na rûûyî. Na nakaathangîkua na mwanki wa ûbiriti mbere ya araîka baatheru, agu mbere ya Kagondu.

<sup>11</sup>Na ntoogo ya kûthangîkua kwao îgeetagia îgûrû tene na tene. Bara bakaagonga nyamû îra, mûbuanaano wa yo, kana beekîrwe rwano rwa riitwa rîa yo batiinogoka kûrî mûthenya kana ûtugû."

<sup>12</sup>Kwoogu i ta kuuga, antû ba Ngai bara baathîkagîra maathana maake barî eetîgua kîrî Yiesû, nwa mwanka beegue barî na kûûmîria.

<sup>13</sup>Ndeegua kayû kuuma îgûrû kambîira, "Andîka ûûgû: Kuuma îndî bara bagaakua beetîgîtie Mwathani bakaathaarimwa nkûrûki." Ndeegua Kîrundu auga, "I mma bakaanogoka mînoga ya ngûgî ira ûkeegua bararutaga, n'ûntû mantû meega mara ûkeegua barûthîite makoonekana."

<sup>14</sup>Ndaraita ndoona îtu rîyerû, na kûrî we aarîkarîrîte aakari ta mwana wa muntû. Eekîrîte nthûmbî ya ûnene ya thaabu kîongo na naagwete kayiû kaugî mûno ga gûketha.

<sup>15</sup>Mûraîka ûngî aumagarûka nyomba ya Ngai. Augîria na inya eera ûyu aakarîrîte îtu rîru, "Thûkia kayiû gaaku ûkethe n'ûntû kagiita ka maketha gagûkinya, na maketha nthîgûrû imaûmo ma gûketha."

- <sup>16</sup>Ūyu aakarîrîte îtu aathûkia kayiû gaake. Aaketha maketha ma nthîgûrû.
- <sup>17</sup>Mûraîka ûngî aumagarûka gûku nyomba ya Ngai kaîrî. Wana we naagwete kayiû ga gûketha kaûgî mûno.
- <sup>18</sup>Ndoona mûraîka ûngî aarî na inya ya kwatha mwanki auma kîthînjîrooni. Eera mûraîka ûyu wa baîrî aumire nyomba ya Ngai, "Thûkia kayiû gaaku ûteme mpong'i cia mûcabiibû wa nthîgûrû, n'ûntû ncabiibû cia uu n'imbîru."
- <sup>19</sup>Mûraîka ûyu aathûkia kayiû gaake. Aaketha igaro bia ncabiibû mûcabiibûuni wa nthîgûrû, aigera kîrinyaani gîa gûkinyangîra ncabiibû kîa mûthûûro ûmûnene wa Ngai.
- <sup>20</sup>Ncabiibû ciaitîrwa kîrinyaani gîku, agu ome ya taûni ikiumaga nthakame yathi mîrirû mairi magana maîrî. Yarî na ndia ta ya ûraaya bwa biiti îtaano.

### **Kûgwûrîrwa 15**

- <sup>1</sup>Ndoona mantû mangî maanene ma kûgegania gûku îgûrû. Ndaraithire ndoona araîka mûgwanja bara baareetire inyamaara mûgwanja. Bibi i bio inyamaara bia mûthia bia kûthirîkîria mûthûûro wa Ngai.
- <sup>2</sup>Kaîrî ndoona gîntû gîakari ta îria rîa kîyici kiungeene na mwanki. Ndaraitha ndoona bara baacindîite nyamû îra, mûbuanaano wa yo, na namba ya riîtwa rîa yo. Baarûngi rûteere rwa îria rîru bakiinaga na wandîndî ira beetwe i Ngai.
- <sup>3</sup>Bainaga rwîmbo rwa Musa, mûruti ngûgî ya Ngai, na rwîmbo rwa Kagondu. Bainaga, "Mantû mara ûrûthaga i mantû maanene na i ma kûrigaria, Mwathani, Ngai, mwene inya. Bûra bunthe ûrûthaga ibwagîrîte na i bwa mma, mûnene wa mîgongo yonthe.
- <sup>4</sup>N'ûntû Mwathani, i woû wenka mûtheru, n'ûû atagîgûkuthûka, atûme riîtwa rîaku rîtîywa? Mîgongo yonthe ya nthîgûrû îkaaya îkûgonge n'ûntû mantû maagîru mara ûrûthaga i maiyîkeene."
- <sup>5</sup>Nyuma ya mantû mamu ndoona nyomba ya Ngai yarugûka gûku îgûrû, ta yo îrema rîra, kûra maathana ma Ngai maigîtwe.
- <sup>6</sup>Araîka mûgwanja bara baareeteete inyamaara mûgwanja bauma ku beekîrîte nguo igûkengakenga, injerû ce, na boogeete mîciibi ya nguo ya thaabu ibaraani.
- <sup>7</sup>Kîûmbe kîmwe kîrî bira bina kîanenkeru wakîra ûmwe wa araîka babu mûgwanja mbakûri ya thaabu yûyûri mûthûûro wa Ngai ûra atûûraga mwoyo tene na tene.
- <sup>8</sup>Ndoona Ngai aûyûria ntoogo gûku nyomba ya Ngai kwonania bûra arî inya na mwago ûgana. Gûtirî muntû akîthûngîra gûku mwanka rîra inyamaara bibu mûgwanja biathirire, bibu biareeteetwe n'araîka babu.

### **Kûgwûrîrwa 16**

- <sup>1</sup>Ndeegua kayû kaaria na inya îra nene gûku nyomba ya Ngai. Keera araîka babu mûgwanja, "Îthiini bûtûûrîrie nthîgûrû mûthûûro ûyu wa Ngai ûrî mbakûriini inu mûgwanja."
- <sup>2</sup>Mûraîka wa mbere aathi eetûûra mûthûmba wa mbakûri yake nthîgûrû. Agwîtûûra, bara baarî na rwano rwa nyamû îra, bara baagongaga mûbuanaano wa yo bauma maronda maathûûku mûno.
- <sup>3</sup>Mûraîka wa baîrî eetûûra mûthûmba wa mbakûri yake îriani. Agwîtûûra, rûûyî rwakara ta nthakame ya muntû ûmûkuû. Kîonthe kîra kîarî mwoyo îriani gîakua.
- <sup>4</sup>Mûraîka wa bathatû eetûûra mûthûmba wa mbakûri yake miurooni na inyakaani. Agwîtûûra, ndûyî ciatuîka nthakame.
- <sup>5</sup>Ndeegua mûraîka ûra aathanaga ndûyîini auga, "Woû mûtheru, woû ûtûûre oogo, woû warî mwoyo na tene, i woû mwagîru, n'ûntû i woû weyanîite îkaanûkia rîrî.
- <sup>6</sup>Nthakame îno wakundia antû baba ibaagîrite kûmînyua n'ûntû ibeetûûrîre nthakame ya antû baaku na ya iroria."
- <sup>7</sup>Ndeegua kayû kauma kîthînjîrooni. Kauga, "Yî wabu, Mwathani, Ngai mwene inya, woû ûgiitaga magamba na njîra ya mma, bûra kwagîrite."
- <sup>8</sup>Mûraîka wa bana eetûûrîria riûa mûthûmba wa mbakûri yake. Riûa rîewa watho bwa kûrûngûria antû na mûrugutîra wa rîo.
- <sup>9</sup>Antû baarûngûra i mwanki wa riûa. Warî mûrugutîra ûmûnene mûno. Antû baaruma Ngai ûra eeyanîite inyamaara bibu, baarega kwîrîra na bataatîya Ngai.
- <sup>10</sup>Mûraîka wa bataano eetûûra mûthûmba wa mbakûri yake gîtîni kîa ûnene kîa nyamû îra, ûnene bwa yo bwaruma mwindu. Antû bancia n'ûrûrû.
- <sup>11</sup>Baaruma Ngai wa îgûrû n'ûntû bwa ûrûrû bûbu beegagua na n'ûntû bwa maronda mamu baarî na mo. Baarega kwîrîra mantû mara baarûthîite maathûûku.
- <sup>12</sup>Mûraîka wa bathanthatû eetûûra mûthûmba wa mbakûri yake muurooni ûmûnene ûra wîtagwa Ubarates. Agûcuîtûûra ku, muuro ûyu wabwa. Kwoneka njîra ya anene bara bakauma bwa uumîro bwa riûa.
- <sup>13</sup>Ndacooka ndoona irundu bithatû biithûûku bikari ta biûra. Kîrundu kîmwe ndoonire kîauma kanyuani ka njoka îra yarî nene mûno, kîa biîrî kîauma kanyuani ka nyamû îra, na kîa bithatû kîauma kanyuani ga kîroria kîa ûrongo.
- <sup>14</sup>Irundu bibu biithûûku i nkoma ira irî inya ya kûringa biama. Ndoona biathi biethîrania amwe anene ba nthîgûrû yonthe n'ûntû bwa ndûa îra îkaarûigwa ntugû îra nene ya Ngai, mwene inya.
- <sup>15</sup>Mwathani ariuga, "Thikîria! Nkaaya ta mwamba bûra aayaga! Kîthaarimo i kîrî ûra akaraga eethuuranîrite, ûra akaraga amenyeereete nguo ciake kaingo atathi ûtheri mbere ya antû, eebîkîrithia nthoni."

<sup>16</sup>Irundu bibu biithûûku biethîrania anene amwe bantû eetagwa Amagendoni na rwaria rwa Kîbirania.

<sup>17</sup>Mûraîka wa mûgwanja eetûûra mûthûmba wa mbakûri yake ruuoni. Ndeegua kayû kauma gîtîni kîra kîa ûnene, gûku nyomba ya Ngai. Kaugîria na inya kauga, "N'ûgu îndî!"

<sup>18</sup>Kayû gaku gakuuga ûgu rweni rwatua kwenia, ndeegua gîtuma kînene mûno na mûrurumo wa nkwa. Nthîgûrû yainaina na inya mûno bûra îtaaroinaina kuuma muntû akûûmbwa.

<sup>19</sup>Taûni îra nene yaatûkanua icuncî bithatû na taûni ira ingî cionthe cia nthîgûrû ciomoranganua. Ngai aaririkana taûni înene ya Mbabironi. Amîkudia gîkombe kîa ndibei ya mûthûûro wake ûmûnene.

<sup>20</sup>Icîgîrio bionthe bia îria biaûra. Na irîma bitoonwa kaîrî.

<sup>21</sup>Kwaura mbura ya maiga înene mûno. Îthanta rîmwe rîa yo rîarî rîa ûrito ta bwa kiro mîrongo îna. Mathanta maumaga îgûrû makawîra antû. Antû baaruma Ngai akuurithia mbura înu, n'ûntû kînyamaara kîra boonire kîarî kînene bwa kûrigaria.

## **Kûgwûrîwa 17**

<sup>1</sup>Ûmwe wa araîka babu mûgwanja, babu baarî na mbakûri mûgwanja aaya aaria naani. Aambîra, "Ncû nkwonie îkaanûkia rîra rîkeewa îrwaya rîra rînene, rîra rîkari rûteere rwa rûyû rwingî mûno.

<sup>2</sup>Anene ba nthîgûrû ibaamaamire na rîo, baaruta ngûgî ya ûmaramari na rîo. Antû nthîgûrû ibaatoonuu i ndibei ya ûmaraaya bwa rîo."

<sup>3</sup>Mûraîka ûyu aanthûkia na njîra ya gîkîrundu, aambira rwanda. Akûmbira noogo, ndoona mûka akarîrîte nyamû întuune. Nyamû înu yaandîkîtwe mariîtwa ma kûrumanga Ngai maûyûra mwîrî teke. Yarî na biongo mûgwanja na ngoci îkûmi.

<sup>4</sup>Mûka ûyu eekîrîte nguo cia rangi ya ûkûyû na întuune, eegemia na thaabu, twiga twa goro, na ruru. Aagwete gîkombe kîa thaabu kîyûrî mantû matakenia Ngai na marûko ma ûmaramari bwake.

<sup>5</sup>Na kûrî mariîtwa aandîkîtwe ûthiû maarî kîriga. Îrwaya rîru rîandîkîtwe, "Mbabironi, taûni îra nene, gina wa marwaya na wa mantû ma nthîgûrû matakenia Ngai."

<sup>6</sup>Mûka ûyu naatogooneete i kûnyua nthakame ya antû ba Ngai na ya bara barî eetîgua kîrî Yiesû. Nkwona mûka ûyu ndarigara mûno mûno.

<sup>7</sup>Mûraîka aambûûria, "I mbi îgûkûrigaria ûûgû? Ngakuumbûrîra kîriga kîra kîrî oogo îgûrû rîa mûka ûyû na nyamû îno atwete îrî na biongo mûgwanja na ngoci îkûmi.

<sup>8</sup>Nyamû îno nîarî mwoyo, îndî îtirî mwoyo îndî. Îkaarîûka yume îrinyaani rîra rîrorokeru mûno. Yariûka, bara batûîre nthîgûrû, bara mariîtwa maao mataandîkwa îbukuuni rîa mwoyo mbere ya kûûmbwa kwa nthîgûrû bakaarigara bamîona. Îndî îkaathirua.

<sup>9</sup>"Ûtarî mwe ûûme ûticiûkîrwa i mantû mama. Biongo mûgwanja n'irîma mûgwanja kûra mûka ûyû akaraga, na n'anene mûgwanja.

<sup>10</sup>Bataano ba anene babu ibaathirie. Ûmwe wa anene babu arî oogo, na ûyu ûngî atikûrî akuumîra. Rîra akaumîra, nwa mwanka agaakarakara kagiita gaakai.

<sup>11</sup>Nyamû îra yarî mwoyo îndî îtirî mwoyo îndî, n'yo îkeegua îrî mûnene wa banaana, îndî nîkaathirua. Na nyamû înu n'ûmwe wa anene bara mûgwanja.

<sup>12</sup>"Ngoci îkûmi n'anene îkûmi. Bo batikûrî bakwewa inya ya wathani. Îndî bakeewa yo baathane na nyamû înu îthaa rîmwe.

<sup>13</sup>Na mworooto wao n'ûmwe. Bakaa nyamû înu inya yao ya kwathana.

<sup>14</sup>Bagaûkia ndûa barûe na Kagondu, îndî Kagondu nakaabacinda n'untû n'we Mwathani wa aathani na mûnene wa anene. Bara ûkeegua bakîgwatia Kagondu ndûa, i bara bathuurîtwe, beetwa, bara barî eetîgua."

<sup>15</sup>Mûraîka aacooka aambîra, "Rûûyî rûûra rîkari rûteere rwa ru, n'antû ba rangi cionthe, kîrîndî gîa antû, mîgongo yonthe, na antû ba nthiomi cionthe.

<sup>16</sup>Ngoci îkûmi na nyamû mbene ikaamena îrwaya rîrî. Bagaatiga îrwaya rîrî rîtarî gîntû, rîrî ûtheri, irîe nyama cia mwîrî wa rîo, irîbîithie na mwanki.

<sup>17</sup>Ûkeegua ûrî mûbango wa Ngai ngoci kûrûtha ûgu ikaarûtha. N'we akeegua atûmîite ciîtîganîria kwaa nyamû înu inya ya cio ya kwathana mwanka rîra bûra Ngai augîite bûûyûre.

<sup>18</sup>Mûka ûyû i taûni îra nene, îra yathaga anene ba nthîgûrû."

## **Kûgwûrîwa 18**

<sup>1</sup>Nyuma ya kîoneki gîku, ndoona mûraîka ûngî eendamîite kuuma îgûrû arî na inya înene ya wathani. Mwago wake waamûrîka nthîgûrû.

<sup>2</sup>Augîria na inya, auga, "Taûni îra nene ya Mbabironi îkwomorangwa, îkwomorangwa! Îgûtuîka gîkaro gîa nkoma na kîa irundu bionthe biithûûku. Îgûtuîka gîkaro kîa nyoni na nyamû cionthe irî nting'o.

<sup>3</sup>Mîgongo yonthe ya nthîgûrû îranyua ndibei ya wîrirîria bwa ûmaramari bwake. Anene ba nthîgûrû baramaama n'we baaruta ngûgî ya ûmaramari n'we. Abiacaara ba nthîgûrû batongeeetue i wîrirîria bûra arî bwingî mûno bwa kwenda into nkûrûki ya kîthimi."

<sup>4</sup>Ndacooka ndeegua kayû kangî kauma îgûrû kauga, "Umaani taûni înu, biû antû baakwa, bûtikaagwetanîrue na wîyia bwake, na kaingo bûtagwatwa i kînyamaara kîra gîkaamûgwata.

<sup>5</sup>Wîyia bwake i kîthûmba gîkinya îgûrû matuuni, na Ngai atiiriganagîrua i mabîtia maake.

<sup>6</sup>Newe ta bûra eeyanaga, narûthîrwe maita maîrî nkûrûki ya bûra aarûthaga. Nakundue gîkombe kîa ndibei îndûru maita maîrî nkûrûki ya îra aakundagia antû.

<sup>7</sup>Nanyamaarue na eekîrwe kîeba kûringana na bûra eendeete into nkûrûki ya kîthimi na îgweta. N'ûntû arîbîira na nkoro, 'Nkari nthî ta mûnene wa mûka akarîrîte gîtî gîake kîa ûnene. Niû ntirî ntigwa, gûtirî rîo nkaagwatwa i kîeba.'

<sup>8</sup>Kwoogu akoona kinyamaara na ntugû îmwê - gîkuû, kîeba na yûûra. Akaabîithua na mwanki n'ûntû ûra akaagiita îgamba rîake i Mwathani Ngai mwene inya."

<sup>9</sup>Anene ba nthîgûrû boona ntoogo ya îrwaya rîrî rîkîbîithua ibakaarîrîra bagwetwe i kîeba. Anene babu i bara ûkeegua baamaamîite na rîo baaruta ngûgî ya ûmaramari na beenda into nkûrûki ya kîthimi bûra rîendeete.

<sup>10</sup>Boona bûra rîkûnyamaara bûgana bakaamaka beebûmbe gataaria bauge, "Irû! Irû! Yîi kûrû, taûni îra nene, woomboranua na îthaa rîmwê, Mbabironi, taûni îrî inya!"

<sup>11</sup>Na abiacaara ba nthîgûrû boona rîkîbîithua kinya bo ibakaarîrîra bagwetwe i kîeba n'ûntû bationa muntû wa kûgûra into biao kaîrî.

<sup>12</sup>Gûtirî we akaabagûrîra thaabu, fetha, twiga twa goro, ruru, nguo cia goro, cia rangi ya ûkûyû, intuune, na ikûmetameta. Kana mbaaû cia mîtî ya mîthemba yonthe, into bia mîthemba yonthe bira birûthagwa na mîguongo, bira birûthagwa na mbaaû cia ûgûri bûûmo, yûmba rîra rîrûthagwa gîkama, into bia mathaga, bira birûthagwa na twiga tûkengakengaga tûûtenderu mûno,

<sup>13</sup>into bia gwîkîra irio mûrîo, mîtaa, ndibei, maguta ma ncabiibû, mîtu, ngano, ng'ombe, ng'ondu, mbaraathi, nkaarî cia ndûa ira ikururagua i mbaraathi, na nkombo--mîoyo ya antû. Abiacaara bakauga,

<sup>14</sup>"Mantû mara ûreendeete ûtimoona kaîrî. Ûtonga bwaku bunthe na mwago bikûthira. Ûtibiona kaîrî."

<sup>15</sup>Abiacaara bara bagaatonga kuumania n'we boona bûra akûnyamaara bûgana bakaamaka beebûmbe gataaria barîre barî na kîeba<sup>16</sup>bauge, "Irû! Irû! Yîi kûrû taûni îra nene! Îreekagîra nguo inthongi cia rangi ya ûkûyû na intuune, îkeegemia na thaabu, twiga twa goro na ruru.

<sup>17</sup>Îndî ûtonga bûbu bunthe bwathira na îthaa rîmwê!" Anene ba meeri, bara bathiyaga na meeri, bara barutaga ngûgî meeriini, na bara bonthe bathûkûmaga kuumania na îria batiithengeera Mbabironi.



<sup>18</sup>Boona ntoogo Mbabironi ikîbîa bakauga na inya, "Gûtooneka taûni ingî inene ta îno!"

<sup>19</sup>Bageetûûrîria mûthetu biongo biao barîre barî na kîeba bauge na inya, "Irû! Irû! Yî kûrû, taûni îra nene! Bara bonthe barî meeri batongeete kuumania na ûtonga bwa yo! Îndî yomorangwa na îthaa rîmwe.

<sup>20</sup>Îgûrû, keneera ûgu Mbabironi yarûthwa! Keneeraani ûgu antû ba Ngai, atûmwa na iroria, n'ûntû Ngai akûmîkaanûkia n'ûntû bwa bûra yabûrûthire."

<sup>21</sup>Ndoona mûraîka ûmwe aarî na inya mûno ooya iiga rîinene mûno rîkari ta rîa kûthia, arîgera îriani. Auga, "Ta ûgu i bu Mbabironi taûni îra nene îkaarûkua, na îtikooro yonwa kaîrî.

<sup>22</sup>Tûyû twa antû bakiina na wandîndî ira cia ndigi inyingî, kana into bingî bia wini, mîtûûrirû, kana tûrumbeeta tûtiûguîka kîrî woû kaîrî. Gûtirî mûruti ngûgî akoonwa kîrî woû kaîrî. Na gûtiûguîka iiga rîkîthia kîrî woû kaîrî.

<sup>23</sup>Gûtioneka taa îmûrîkîite kîrî woû kaîrî, na kayû ka mûgûrani na mwiki gatiûguîka kîrî woû kaîrî. Abiacaara baaku i bo baraarî abiacaara bara banene nthîgûrû na ûrogi bwaku i bu bûrakangayîtie mîgongo yonthe.

<sup>24</sup>Na ikwoonekanire i woû weetûûrithiirie nthakame ya iroria, antû ba Ngai, na bara bonthe baûragirwe nthîgûrû."

## **Kûgwûrîwa 19**

<sup>1</sup>Nyuma ya mantû mamu ndeegua tûyû ta twa kîrîndî gîa antû baingî mûno. Ndeegua baugîria na inya bauga, "Arerûûya! I Ngai oonokanagia, na n'we mwene inya na mwago,

<sup>2</sup>n'ûntû agiitaga îgamba na njîra ya mma na bûra kwagîrîte. Nagiitîite îgamba rîa îrwaya rîra rîrathûûkagia nthîgûrû na ûmaraaya bwa rîo. Narîete îkaanûkia n'ûntû bwa gûtûma aruti ngûgî baake bakua!"

<sup>3</sup>Bauga kaîrî, "Arerûûya! Ntoogo ya rîo îra rîkuuma rîkîbîithua îgeetagia îgûrû tene na tene."

<sup>4</sup>Ndoona akûrû bara mîrongo îrî na bana na biûmbe bira bina baaturia maru, baagonga Ngai akari gîtîini kîa ûnene. Bauga, "Aameni, arerûûya!"

<sup>5</sup>Kayû kauma gîtîini gîku kîa ûnene, kauga, "Kumagiani Ngai wetû, bwinthe bara bûmûtmîkagîra, biû bûmûkuthûkaga, baanene na baaniini."

<sup>6</sup>Ndacooka ndeegua gîtuma ta gîa tûyû twa kîrîndî gîa antû baingî mûno, kana ta gîtuma kîa muuro ûyûite, kana ta gîtuma gîa nkwa îgondokeete. Ndeegua kwaugwa, "Arerûûya! Mwathani wetû, Ngai mwene inya, n'we aathanaga.

<sup>7</sup>Tûkeneeni mûno mûno na tûkumie Ngai, n'ûntû wiki bwa Kagondu bûgûkinya, na mwiki wake neethuranîrîte.

- <sup>8</sup>Mwiki eekîrîte nguo ãnthongi mũno, ãnjerũ na ãntheru, ãra eetwe." (Nguo ãnthongi i mantũ maagĩru mara antũ ba Ngai barũthĩte.)
- <sup>9</sup>Mũraĩka aambĩra, "Andĩka uũgũ: Kĩtharimo i kĩrĩ bara beete kĩathooni kĩa wiki bwa Kagondũ!" Ndeegua kaĩrĩ ndeerwa, "Bibi i bio biugo bia mma bia Ngai."
- <sup>10</sup>Ndaturia maru ngonga mũraĩka uyu aambĩraga mantũ mamu. ãndĩ nkiuga mmũgonga aambĩra, "Arĩ, utikangonge! Niũ ndĩ mũruti ngũgĩ ta woũ, kana aruanyũkwe na aaranyũkwe bara barikĩtie ntũmwa ya mma ya Yiesũ. Gongga Ngai!" (Kũrikia ntũmwa ya Yiesũ i kwĩgua muntũ arĩ na Kĩrundu ũra aaragia gũkũrũkĩra kĩrĩ iroria.)
- <sup>11</sup>Ndoona ãgũrũ rĩarugũka, ndoona mbaraathi ãnjerũ na muntũ amĩtwete. Muntũ uyu eetagwa 'Mwĩtĩgua na wa mma'. N'we agiitaga ãgamba na njĩra ya mma na akarũa bũra kwagĩrĩte.
- <sup>12</sup>Muntũ uyu aarĩ na meetho maakari ta ndĩrĩmbĩ cia mwanki. Na eekĩrĩte nthũmbĩ cia ũnene kĩongo gĩake teke. Naandĩkĩtwe rĩitwa ãndĩ gũtirĩ ũngĩ aariiyĩ tatiga we wenka.
- <sup>13</sup>Nguo ira eekĩrĩte ciakundĩte nthakame ciarindara. Muntũ uyu eetagwa 'Kiugo kĩa Ngai'.
- <sup>14</sup>Ikwarĩ na njũũrĩ cia ãgũrũ ciamũthingatĩte itwete mbaraathi ãnjerũ, ciĩkĩrĩte nguo ãnthongi mũno, ãnjerũ na ãntheru.
- <sup>15</sup>Muntũ uyu aatwete mbaraathi ãnu naarũmĩte rũyiũ rũũgĩ mũno na kanyua. Rũyiũ rũru i ru agaatumĩra acinde mĩgongo ya nthĩgũrũ. Amĩcinda, amĩathe atarĩ na mathee. Na agaakinyangĩra ncabiibũ kĩrinyaani kĩa ikinyangagĩrwa, ta kĩa kĩrinya kĩa mũthũũro ũmũnene wa Ngai, mwene inya.
- <sup>16</sup>Aandĩkĩtwe nguoni na kĩerooni, 'Mũnene wa anene na Mwathani wa aathani.'
- <sup>17</sup>Ndoona mũraĩka arũngi riũani. Nyoni cionthe ira ibuurũũkagĩra maanganyoni aciĩra na inya, "Ncũũni bwĩthĩrane amwe kĩathooni gĩkĩ kĩnene uũgũ, kĩa Ngai.
- <sup>18</sup>Ncũũni bũrĩe nyama cia mĩrĩ ya anene, anene ba acikaarĩ, acikaarĩ, mbaraathi na bara baitwete, na antũ bonthe--nkombo na bara batarĩ nkombo, baanene na baaniini."
- <sup>19</sup>Ndoona nyamũ ãra, anene ba nthĩgũrũ na njũũrĩ ciao beethĩrana amwe baarũa na muntũ uyu aatwete mbaraathi na njũũrĩ yake.
- <sup>20</sup>Nyamũ ãnu na kĩroria kĩa ũrongo kĩa kĩamĩringagĩra biama baagwatwa. Kĩroria gĩku gĩatũmagĩra biama gĩkeeneeria antũ bara beekĩrĩtwe rwano rwa nyamũ ãnu, bara bagongaga mũbuanaano wa yo. Nyamũ ãnu na kĩroria gĩku baagwatwa baagerwa ãriani rĩa mwanki wa ũbiriti barĩ mwoyo.
- <sup>21</sup>Njũũrĩ ya nyamũ ãnu yathirua i muntũ uyu aatweete mbaraathi na rũyiũ rũra aarũmĩte na kanyua. Nyoni cionthe ciegaagũra na nyama cia mĩrĩ yao ciabaa.

## Kûgwûrîwa 20

- <sup>1</sup>Ndoona mûraîka eendamîite kuuma îgûrû, agwete rûcaabi rwa îrinya rîra rîrorokeru mûno. Na naarî na nyororo înkamu.
- <sup>2</sup>Mûraîka ûyu aakumbata njoka îra nene, îra îtûîre yîtagwa Nkoma kana Saitaani. Amîthaîka mîanka ngiri îmwe.
- <sup>3</sup>Akûmîthaîka, amîgera îrinyaani rîra rîrorokeru mûno, amiingîra ku bûra îtauma ku yeneria antû, mwanka mîanka înu ngiri îmwe îthire. Na mîanka ngiri îmwe yathira, nwa mwanka njoka înu îtharue îrekeerue kaîrî bantû a kagiita gaakai.
- <sup>4</sup>Ndacooka kaîrî ndoona itî bia ûnene. Itî bibu biakarîrîtwe n'antû beetîgîtue beewa inya ya kûgiitîra antû îgamba. Na ndoona mîoyo ya antû bara baûragirwe n'ûntû bwa kwîgua barî eetîgua ntûmwaani ya Yiesû na kiugooni kîa Ngai. Antû babu i bara bataagonga nyamû îra kana mûbuanaano wa yo. Na bateekîrwa rwano rwa nyamû înu moothiû maa kana njara ciao. Ndoona baatuîka antû barî mwoyo kaîrî, baathana na Kîrîstû mîanka ngiri îmwe.
- <sup>5</sup>Gûku i ku kûriûka kwa mbere. Bara bangî baarî baakuû bo bataatuîka antû barî mwoyo mwanka mîanka îra ngiri îmwe yathira.
- <sup>6</sup>N'ûmûthaarime na n'ûmûtheru ûra aakaariûkua îriûkua rîa mbere. Bo batiikua îkua rîa maîrî. Bakeegua barî athînjîri ba Ngai na Kîrîstû. Na bakaathana na Kîrîstû mîanka ngiri îmwe.
- <sup>7</sup>Mîanka înu ngiri îmwe yathira, Saitaani akaatharua aume gûku aingîrîtwe,
- <sup>8</sup>athi nteere cionthe cia nthîgûrû eeneerie antû ba mîgongo yonthe, amîthîranie amwe n'ûntû bwa ndûa. Úkeegua barî antû baingî mûno ta mûthanga wa îria. I bo antû ba Ngoogu na Maagoogu.
- <sup>9</sup>Bakaathi barî mûkondo bacereere kambî ya antû ba Ngai, ta yo taûni îra Ngai eendeete, îndî mwanki ûkauma îgûrû ûbathirie.
- <sup>10</sup>Ûra akeegua abeeneereetie, ta we Nkoma, agerwe îriani rîa mwanki wa ûbiriti, kûra nyamû îra na kîroria kîra kîa ûrongo baagerirwe. Na bakaanyamaarîra gûku tene na tene, mûthenya na ûtugû.
- <sup>11</sup>Ndacooka ndoona gîtî kîa ûnene. Kîarî gîtî kîînene, kîîyerû. Na ikwarî na ûra aagîkarîrîte. Îgûrû na nthîgûrû bitoonwa kaîrî.
- <sup>12</sup>Ndoona bara baakuite, baanene na baaniini, barûngi mbere ya gîtî gîku kîa ûnene. Mabuku maagwûrua na îbuku rîa mwoyo rîagwûrua. Bara baakuite baagiitîrwa îgamba kûringana na mantû mara woora muntû aarûthîite, mara maandîkîitwe mabukuuni mamu.
- <sup>13</sup>Baarî bonthe bara baanenkanîrue n'îria, bara baakuîrîrîte ku, na bara Nthiko yanenkanîrie. Bonthe baagiitîrwe îgamba kûringana na mantû mara woora muntû aarûthîite.

<sup>14</sup>Ndoona Gîkuû na Nthiko biagerwa îriani rîa mwanki. Îria rîa mwanki i rîo rîreetaga îkua rîa maîrî.

<sup>15</sup>Ûra riîtwa rîake rîtaandîkîitwe îbukuuni rîa mwoyo aagerirwe îriani rîru rîa mwanki.

## **Kûgwûrîwa 21**

<sup>1</sup>Rîarî îgûrû rîiyerû na nthîgûrû înerû n'ûntû îgûrû rîra rîkûrû na nthîgûrû îra nkûrû ibiarî bikûûra na îria rîene.

<sup>2</sup>Ndoonire taûni îra ntheru, ta yo Njerusaremu înerû yeendamua kuuma îgûrû kîrî Ngai. Yathuuranîrîtwe yakara ta bûra mwiki athuuranagîrwa eeteereete mûgûrani.

<sup>3</sup>Kayû kara ndeegiirue kaaria kuuma gîtîni kîa ûnene, kaariirie na inya kauga, "Îndî ûtûuro bwa Ngai bûrî kîrî antû, Ngai agaatuûrania na bo. Ûkeegua barî antû baake, na Ngai we wengwa akeegagua arî amwe na bo arî Ngai wao.

<sup>4</sup>Ngai akabagiria meethori. Ûtiîgua kûrî na gîkuû kaîrî, kana kîeba, kana kîrîro, kana ûrûrû. Mara makûrû monthe ûkeegua magûkûrûka."

<sup>5</sup>Ûra aakarîrîte gîtî kîa ûnene auga, "Raitha wone! Ndîgarûra mantû monthe matuîke maayerû!" Aambîira, "Andîka ûgu n'ûntû mîgambo înu n'ya gwîtigîka na n'ya mma."

<sup>6</sup>Aambîira, "N'ûgu îndî. I niû Alfa na Omega, Mwanjîrio na Mûthia. Ûra arî na bûta, eenda nkamûkuundia rûyî rwa kînyaka kîa mwoyo, gûtarî kîo akûûrua,

<sup>7</sup>ûra akaûmbana. Ngaatuîka Ngai wake n'we atuîke mwana wakwa.

<sup>8</sup>Îndî iguaya, bara batarî wîtigio, bara barûthaga mantû mara mataankenagia, aûragani, bara barutaga ngûgî cia ûmaramari, arogi, bara bagongaga ngai cia ûrongo, na bara bonthe baaragia ûrongo, babu bonthe bakaagerwa îriani rîra rîa mwanki wa ûbiriti, ta rîo îkua rîa maîrî."

<sup>9</sup>Ûmwe wa araîka bara mûgwanja, bara baarî na mbakûri ira mûgwanja ciaûyûri inyamaara bira mûgwanja bia mûthia, aaya aambîira, "Ncû nkwonie mwiki, mwekûrû wa Kagondu."

<sup>10</sup>Aanthûkia na njîra ya gîkîrundu aambira kîrîmaani kîiraaya, kînene. Aambonia taûni îra ntheru, ta yo Njerusaremu, îndamîite kuuma îgûrû kîrî Ngai,

<sup>11</sup>îgîkengakengaga i mwago wa Ngai na îgîyicaga ta kaiga ka goro geetagwa njacipa, îkembûkîite ta kîyici.

<sup>12</sup>Yairigîrîtwe na rûthingo rûukamu, rûraaya. Rûthingo rûru rwarî na mîrîga îkûmi na îrî. Kîrî wakîra mwîrîga ikwarî na mûraîka. Na wakîra mwîrîga kîrî mîrîga înu, ikwandîkîitwe rîmwe rîa mariîtwa ma mîrîga îra îkûmi na îrî ya Isiraeri.

- <sup>13</sup>Na wakîra mbarî kîrî nteere cia rûthingo rûru irî inya, ikwarî na mîrîga îthatû, îthatû.
- <sup>14</sup>Rûthingo rûru rwakîitwe mûcingiini wa maiga îkûmi na maîrî. Na wakîra iiga rîa mûcingi irîandîkîitwe rîmwe rîa mariîtwa mara îkûmi na maîrî ma atûmwa bara îkûmi na baîrî ba Kagondu.
- <sup>15</sup>Mûraîka ûyu aaragia naani naagwete mûraagi wa thaabu wa kûthima gîntû. Warî wa kûthima taûni înu, mîrîga ya yo na nthingo ciayo.
- <sup>16</sup>Mûraîka ûyu aathima taûni înu na mûraagi ûyu. Wariî na ûraaya bwa mbarî cia taûni înu irî inya, ibwaganeene. Ûraaya na wariî bwa yo bwarî bwa mairi ngiri îmwe na magana mataano. Wana gwîtia îgûrû nwabu yagana ûgu.
- <sup>17</sup>Aacooka kaîrî aathima rûthingo. Na kûringana na kîthimi kîra aatûmagîra, rwarî rwa ûraaya ta bwa biiti magana maîrî, gwîtia.
- <sup>18</sup>Rûthingo rûru rwakîitwe na njacipa. Taûni yaakîitwe na thaabu îtaunganîitue na gîntû kîngî, îra nkembûku ta kîyici.
- <sup>19</sup>Maiga mara îkûmi na maîrî ma mûcingi maagemeetue na twiga twa goro twa mîthemba yonthe. Iiga rîa mbere rîagemeetue na njacipa, rîa maîrî na cabire, rîa mathatû na karekandooni, rîa mana na emerandi,
- <sup>20</sup>rîa mataano na carindoniki, rîa mathanthatû na carindioni, rîa mûgwanja na kiricorite, rîa manaana na beriri, rîa kenda na topaci, rîa îkûmi na kîricopiraco, rîa îkûmi na rîmwe na njacinthi, na rîa îkûmi na maîrî rîagemeetue na amethîsto.
- <sup>21</sup>Mîrîga îrî îkûmi na îîrî yarî ruru. Wakîra mwîrîga warûthîitwe na ruru îmwe. Barabara ya taûni înu yarî ya thaabu îtarî mbunganie na gîntû kîngî. Yakari ta kîyici.
- <sup>22</sup>Ntoona nyomba ya Ngai taûni înu n'untû Mwathani Ngai mwene inya na Kagondu ibaarî gûku, barî bo.
- <sup>23</sup>Gûtaarî gîtûmi gîa kûmûrîkîrwa i werû bwa riûa kana bwa mweri, n'untû taûni înu îmûrîkagîrwa i mwago wa Ngai. Kagondu n'we taa ya yo.
- <sup>24</sup>Mîgongo yonthe yamûrîkîrwa i werû bwa taûni înu, anene ba nthîgûrû baareeta into biao ku bira birî mwago mûno, birî biewa.
- <sup>25</sup>Na gûtirî ntugû mîrîga ya taûni înu yaingwa n'untû gûku gûtitugaga.
- <sup>26</sup>Na mîgongo yonthe yareeta into bia yo bira birî mwago mûno, birî biewa kwonania gûtîya kûra baatîyîite taûni înu.
- <sup>27</sup>Ûra ateethereetie, kana ûra aarûthaga mantû mara matakenagia Ngai, kana ûra aaragia ûrongo atikîthûngîra gûku. Bara mariîtwa maa maandîkîitwe îbukuuni rîa mwoyo, ta rîo îbuku rîa Kagondu, i bo bonka baathûngîre gûku.

## Kûgwûrîwa 22

- <sup>1</sup>Na mûraîka ûyu naacookire ambonia muuro wa rûûyî rwa mwoyo. Rûûyî rûru rwaumîite gîtîni kîa ûnene kîa Ngai na Kagondu, rûkembûkîite ta kîyici.
- <sup>2</sup>Muuro ûyu wagendeete gatîgatî ka barabara ya taûni înu. Na wakîra rûteere rwa muuro ûyu ikwarî na mûtî wa mwoyo, waciaraga maita îkûmi na maîrî wakîra mwanka, iita rîmwe wakîra mweri. Na mathangû ma uu maarî ma kworia antû ba mîgongo yonthe ya nthîgûrû.
- <sup>3</sup>Kîrumi kîathira. Gîtî kîa ûnene kîa Ngai na Kagondu gîgaatûûra taûni înu, aruti ngûgî ba Ngai bakîmûgongaga.
- <sup>4</sup>Bakoona Ngai na meetho. Na ûkeegua riîtwa rîake rîandîkîitwe moothiûni maa.
- <sup>5</sup>Gûtiituga kaîrî. Gûtirî rîo bakeenda werû bwa taa kana bwa riûa. Mwathani Ngai akabamûrîkîra, na bakaathana tene na tene.
- <sup>6</sup>Mûraîka ûyu aambîira, "Mantû mamu i ma gwîtîgîka na i ma mma. I Mwathani, Ngai mwene irundu bia iroria aantûmîite niû mûraîka wake, mbonia aruti ngûgî baake mantû mara meengeerie gûkarîka, gûtarî kîrigîria.
- <sup>7</sup>"Mwathani ariuga, 'Na mma ga nkûbwîra, imbengeerie kûûya! Kîthaarimo i kîrî ûra akeegua ûroria bûbû bûrî îbukuuni rîrî, aburikie nkorooni yake.' "
- <sup>8</sup>I niû Njoana ndeegiirue mantû mama na ndamoona. Nkûmeegua na ndamoona, ndaturia maru ngonga mûraîka ûra aambonagia mo.
- <sup>9</sup>Îndî warîra nkiuga mmûgonga, mûraîka ûyu aambîira, "Arî, ûtikangonge! Niû ndî mûruti ngûgî ta woû, kana ta aruanyûkwe iroria, na bara barikîitie nkorooni ciao mîgambo îno îrî îbukuuni rîrî. Gongaga Ngai!"
- <sup>10</sup>Na kaîrî aambîira, "Ûtikaithe ûroria bûbû bûrî îbukuuni rîrî, n'ûntû kagiita karî akubî.
- <sup>11</sup>Ûra akûrûtha ûthûûku nathi na mbere kûrûtha. Ûra atarî mûtheru nathi na mbere kûrûtha mantû matarî matheru. Ûra mwagîru nathi na mbere kûrûtha mantû maagîru. Na ûra mûtheru nathi na mbere kûrûtha mantû maatheru."
- <sup>12</sup>Mwathani ariuga, "Na mma ga nkûbwîra, imbengeerie kûûya! Na mbûyîite na kîewa gîa kwaa wooru ûmwe wacienu kûringana na ngûgî ya wooru muntû.
- <sup>13</sup>I niû Alfa na Omega, Mbere na Nyuma, Mwanjîirio na Mûthia.
- <sup>14</sup>"Kîthaarimo i kîrî bara bakaraga bathambîitie nguo ciao kaingo baûmba kûthûngîra taûni na mîrîga, baagîrite kûrîa matunda ma mûtî wa mwoyo.
- <sup>15</sup>Bara barî ome ya taûni înu n'antû baathûûku, arogi, amaramari, aûragani, arombi ngai cia ûrongo, na eendi ûrongo.
- <sup>16</sup>"I niû, Yiesû, ntûmîite mûraîka wakwa abwîra mantû mama n'ûntû bwa makanica. Niû ndî wa rûrîyo rwa mûciî wa Ndaundi, na i niû nthata îra yonekanaga îthararîite mûno rûkîrî gûgîkea.

17"Kîrundu na mwiki bariuga, 'Ncû!' Na ûra akeegua ûgu n'we nauge 'Ncû!' Ûra arî na bûûta naaye. Ûra akwenda nanyue rûûyî rwa mwoyo, kîewa kîa ûtheri.

18"Na ka mbûkaanieni, muntû ûra akeegua ûroria bûbû bûrî îbukuuni rîrî, ûra akoongeera nwa mbi kîrî mîgambo îno, Ngai nakaamwongeera inyamaara bira biandîkîtwe îbukuuni rîrî.

19Na ûra akaagaûra nwa mbi îbukuuni rîrî, Ngai nakaagaûra gîcuncî gîake gîa taûni îra ntheru na kîa mûtî ûra wa mwoyo, bira biandîkîtwe îbukuuni rîrî."

20Ûra augîite mantû mama, ariuga, "Wabu, imbengeerie kûûya nthûti." Aameni. Ncû, Mwathani Yiesû!

21Ûtugi bwa Mwathani Yiesû bûrookaraga na antû ba Ngai bonthe. Aameni.



## Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer “não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR” (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: “e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações” (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira  
2021, Vitória/ES - Brasil